APOPHTHEGMATVM
EX OPTIMIS VTRIVSQVE LINGVAE SCRIPTORIBVS
LIBRI IIX.

PAVLLI MANVTII
ſtudio, atque induſtria,

Doctiſſimorum Theologorum conſilio, atque ope ab omnibus mendis vindicati, quæ pium, & veritatis Catholicæ ſtudioſum lectorem poterant offendere.

VENETIIS.

Ex Officina Damiani Zenari.
M DC IV.

Martini Rotæ Cremon.

In nomine Dni. Amen

Jo. Baptista Palauicinus e societate [illegible]

anno 1620 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Alexandrie [illegible] [illegible]

Laus Deo Beateque Virgini

Marie

CLARISS. VIRO

MATTHAEO SENAREGAE

ALDVS MANVTIVS PAVLLI. F. ALDI. N.

HOminem homini praestare, & vt quisq; educatus est, ita maximos, minimosve educationis fructus inde emanare, nemo nõ uidet. inde fit, ut summã nos vel ex librorum lectione, vel ex amplissimorũ virorũ consuetudine vtilitatẽ capere sentiamus. Quae duae res cũ eiusmodi sint, ut earũ altera oibus pateat, altera nõ itẽ; praeclare fecerũt, qui suã operã in id præcipue contulere, vt, hominũ usui cõsulẽtes, de omnib. bene merendi exẽplum posteris traderent, immortalitatiq. laudũ suarũ prospicerent. Hoc

A ij studium

ſtudium cum in multiplici lectione
conſiſtat,nec tam variae librorũ ſup
pellectili poſſint homines totos dies
tradere, qui libri multa in pauca con
trahant, breuitateq. ſtudioſorum a-
nimos explicatiores reddant, ne il-
los prae caeteris multis modis lau-
dandos iudico. Huiuſmodi ſunt A-
pophthegmata,quae nunc expurga-
ta, deletis, Pont. Max. approbante q̃.
piorum mentes aliquo modo offen-
dere poterant, edimus. Praeſcriptũ
illis ſit in fronte nomen tuum per-
petuum obſeruantiae meae teſtimo-
nium,nec vulgarium meritorũ. Inte-
rim maiora adornentur, ex eo forſan
genere, quo tu in primis delectaris,
eoq. gratus tuis ciuibus, gratus toti
Reip. fuiſti. Ego quidẽ, qui te de fa-
cie olim puer noui,ita nunc abſentẽ
iure colo, quaſi maximum mihi or-
namentum,præſidiumq. in te ſit cõ
ſtitutum: hancq. meam voluntatem
tibi ut aliquo modo notam faciam,
operam dabo, poſteris certe, ſi quid
erunt mea ſcripta, quae hoc ſaltẽ no
mine aliquid eſſe cupio, ut teſtatum
ſit quantũ tibi debeã, non enitar tñ,
sed, ut ſpero, conſequar. Vale.
Venetijs, Ibid. Nou. M D LXXVI.

APOPHTHEGMATA, AC LEPIDE DICTA,

Principum, Philoſophorum,

Ac diuerſi generis hominum, ex Græcis, pariter ac Latinis ſcriptoribus ſelecta, cum interpretatione commoda, dicti argutiam aperiente.

APOPHTHEGMATA LACONICA ſecundum ordinem literarum Græcarũ,

LIBER PRIMVS.

AGASICLES.

LACEDEMONII qm̃ ſeueriores erãt, ac moribus incorruptiorib. belliq; gloriam potiſſimũ ſpectabãt, contẽnebãt omneis arteis, quæ ciuiũ animos uidebãtur, emaſculare, & a uera uirtute ad otioſam oſtentationem traducere. Nam & Roma quum adhuc ſpiraret germanam illam auſteritatẽ, Græculos profeſſores vrbe exegit. Hoc genus ſtudijs nulla Græciæ pars corruptior erat quã Attica, vbi Gorgias, Lyſias, Iſocrates, Prodicus, alijque innumeri ſophiſtæ, magno cum applauſu populi, nec mediocri mercede garriebant.

1 Cum igitur Agasicli Lacedęmoniorum regi diceret quidam, admirari sese, ꝙ quum esset auidus discendi, non adiũgeret sibi. Philophanem sophistam: regali prorsus indole
Generosè. respondit: Eorum, inquiens, volo esse discipulus, quorum sum & filius significans non minus interesse quos nactus sis parentes, quàm quos ascìscas præceptores. Etenim vt liberi ferme referũt maiorum, vnde prognati sunt, ingenium, ita præceptorem uitia demigrant in eos qui instituunt. Et honestæ uitæ institutio potissimum ab illis petenda est, qui uirtutem ipsis factis præstiterunt, non ab ijs qui compositis arte uerbis de uirtute nugantur. At nunc summi orbis monarchæ futuri, Deũ immortalem, quibus interdum viris a teneris annis formandi instituendique creduntur? quum principi non minus tum perniciosum sit, tum indecorum, ab inhonestis institui, quàm nasci.

2 Rursus quum alius quispiam ab eo sciscitaretur quo pacto posset aliquis tutò imperare, nullo stipatus satellitio, respondit: Si sic imperet suis, quemadmodum pater imperat liberis. Nemo plura dixit unquam maiore compẽdio. Domini tantum timentur a seruis, quod mali metu coerceantur, quos nõ corrigit pudor. Pater quoniam liberis consulit potius quàm sibi, diligitur ab illis, sicvt autoritatẽ comitetur reuerentia. Aduersus hoc adeò non est opus satellitio, ut non aliud sit satellitium fidelius illorum stipatus. Quòd si rex beneuolentia ac benefactis adiungeret sibi ciuium animos, non esset opus barbarico conductitioque satellitio, sed nullos haberet corporis sui custodes tutiores, quàm ciues erga quos patris gereret affectũ. Porrò quibus
Grauiter & moderatè.

placet

placet hoc dictum, Oderunt dum metuant, nullos magis habent suspectos, quàm quibus oportebat maxime confidere: ac multos metuat oportet, quem metuunt multi.

AGESILAVS.

5 Agesilaus ille magnus Lacedæmoniorum rex, quum in compotatione quadam sortibus ex more ductis factus esset princeps conuiuij; huius autem partis erant præscribere, quantum quisque biberet: rogatus a pincerna, quantum cuique vini deberet apponere, Si multũ inquit, vini paratum est, dato cuique quantũ poscit: Sin parum, cunctis ex æquo diuidito. Hac dexteritate mire prospexit, ne vel parata vini copia deesset, quibus placeret largior potatio, vel ad bibendũ cogerentur, quibus placeret sobrietas. Rursus in maiore vini copia, per æqualitatem exclusit occasionẽ murmuris. Etenim quũ singularis æqua vini portio distribueretur, nihil deerat his, qui bibebant moderatius; & qui largius fuerant bibituri, quum haberet, quod naturæ satis esset, queri nõ poterant, si deerat libidini, eò quòd nemo omnium plus aut minus haberet cæteris. Itaque æquis animis se illi quoque ad moderationẽ componebant, quibus alioqui placebat luxus: Porrò Lacedæmonij præter cæteros Græcos victus frugalitatem probabant. Solerter.

4 Quum vero narraretur apud eum, maleficum quempiam ac scelerosum hominẽ constanter pertulisse tormenta: Vt insigniter, inquit, miser est homo, qui tolerantiam ac patientiam in res flagitiosas ac turpes collocet. Apud Lacedæmonios admirabilis erat malorum tolerantia, quæ si suscipiatur ob res honestas, magnam promeretur laudem, sin ob turpes, non solum non meretur fortitudinis Grauiter.

laudem, qui tolerat, sed hoc miserior est ac vir peior, quò constantius se gesserit. πονηρὸς n. Græcè, & malum sonat, & translato tono, laboriosum siue calamitosum. Dolebat egregio duci, antum animi robur ac naturæ vim in re turpi consumptam, quàm si attulisset ad res honestas, magno vsui poterat esse Reipublicæ.

5 Salsè. Alio quodam laudante rhetorem hoc nomine, quòd mirifice res exiguas verbis amplificaret: Ego, inquit, ne sutorem quidem arbitrer bonum, qui paruo pedi magnos inducat calceos. Veritas in dicendo maximè probanda est, & is optimè dicit, cuius oratio cõgruit rebus, ex quibus petenda est orationis qualitas potius, quàm ex artificio.

6 Iustè & vrbanè. Quum quidam vrgeret illum improbe postulando, dixissetque, ei, promisisti, atque idẽ crebrò repeteret, quasi iã fas non esset, negare quod petebat: Rectè sanè, inquit, si quidẽ iustum est, quod petis promisi; sin minus, dixi, non promisi. Hoc dicto elusit flagitatoris improbitatem. Ille verò quum nondum facerec flagitandi finem, sed subijceret. Atqui decet reges præstare, quicquid uel capite annuerint: Nihilo magis, inquit, quàm eos qui reges adeunt, decet ea petere, loquique, quæ iusta sunt, spectantes simul & opportunitatem, & quid regibus cõueniat. decorũque sit. Sunt qui principes velut ex insidijs adoriuntur, & a bene potis aut alioqui aliud agentibus, vt non vacet, quale sit, quod petitur, cõsiderare, postulant quod iniquum est. His merito negatur, quod promissum est, & repulsi immerito requirunt fidem a promissore, qui sui officij non meminerunt in postulando.

Quoties audiebat aliquos ab alijs laudari,

aut

aut vituperari, existimabat non minus esse discendos eorum mores, qui loquebantur, quã eorum de quibus loquebantur. Sensit vir prudentissimus, qui auide obtrectant alienæ laudi, magis prodere morbum suum, quàm detegere mores alienos: & qui ob res parum honestas laudant quempiã, aut ob laudabiles vituperant, indicare stultitiam suam, peruersũque iudicium. Prudẽter.

8 Quum adhuc puer esset, & ageretur ludus solennis, quo pueritia tum exercebatur, atq; is, qui negotio pręfectus erat, statuisset illum in loco parum honorifico, paruit quidem, tametsi iam rex designatus, ac dixit: Bene sanè habet: ostendam enim, non locum viris, sed uiros loco conciliare dignitatem: Nimirum vox ea declarat in puero miratu animi celsitudinem, cum pari moderatione coniunctã. Nec alij magis suis administrãdo regno idonei. Simile quiddam tribuunt Aristippo. Magnanimiter.

9 Quum medicus quispiam illi præscriberet curationem nimis exactam, minimeque simplicem, qualis eẽ solet apud Lacedæmonios: Per Geminos, inquit, sumam quę pręscribis, si mihi prorsus est in fatis vt non viuam, etiã si non omnia sumpsero. Significabat eiusmodi curationes citius acceleraturas mortẽ, quã depulsuras morbum. Nec tam operosa pharmaca sumẽda, nisi q destinauit mori. Oib. in rebus ei gẽti placuit frugalitas ac simplicitas. Argutè.

10 Quum astãtem arę Palladis, cui apud Spartanos ab æreo delubro χαλκιοίκω cognomen est, ut bouẽ immolaret, momordisset pediculus, non auersus est, sed arreptum palam omnibus occidit. Per deos inquiẽs, equidem insidiatorem lubens uel in ipsa ara: uidelicet declarauit animũ nec inepto pudori, nec supersti- Simpliciter.

tioni

laudem, qui tolerat, sed hoc miserior est ac vir peior, quò constantius se gesserit. πονηρὸς n. Græcè, & malum sonat, & translato tono, laboriosum siue calamitosum. Dolebat egregio duci, antum animi robur ac naturæ vim in re turpi consumptam, quam si attulisset ad res honestas, magno vsui poterat esse Reipublicæ.

Salsè. 5 Alio quodam laudante rhetorem hoc nomine, quòd mirifice res exiguas verbis amplificaret: Ego, inquit, ne sutorem quidem arbitrer bonum, qui paruo pedi magnos inducat calceos. Veritas in dicendo maximè probanda est, & is optimè dicit, cuius oratio cōgruit rebus, ex quibus petenda est orationis qualitas potius, quàm ex artificio.

Iustè & vrbanè. 6 Quum quidam vrgeret illum improbe postulando, dixissetque, ei, promisisti, atque idē crebrò repeteret, quasi iā fas non esset, negare quod petebat: Rectè sanè, inquit, si quidē iustum est, quod petis promisi; sin minus, dixi, non promisi. Hoc dicto elusit flagitatoris improbitatem. Ille verò quum nondum facere flagitandi finem, sed subijceret. Atqui decet reges præstare, quicquid uel capite annuerint: Nihilo magis, inquit, quàm eos qui reges adeunt, decet ea petere, loquique, quæ iusta sunt, spectantes simul & opportunitatem, & quid regibus cōueniat. decorūque sit. Sunt qui principes velut ex insidijs adoriuntur, & a bene potis aut alioqui aliud agentibus, vt non vacet, quale sit, quod petitur, cōsiderare, postulant quod iniquum est. His merito negatur, quod promissum est, & repulsi immerito requirunt fidem a promissore, qui sui officij non meminerunt in postulando.

Quoties audiebat aliquos ab alijs laudari, aut

aut vituperari, existimabat non minus esse di- Prudēter.
scendos eorum mores, qui loquebantur, quā
eorum de quibus loquebantur. Sensit vir pru
dentissimus, qui auide obtrectant alienæ lau-
di, magis prodere morbum suum, quàm de-
tegere mores alienos: & qui ob res parum ho
nestas laudant quempiā, aut ob laudabiles vi
tuperant, indicare stultitiam suam, peruersū-
que iudicium.

Quum adhuc puer esset, & ageretur ludus 8
solennis, quo pueritia tum exercebatur, atq;
is, qui negotio præfectus erat, statuisset illum
in loco parum honorifico, paruit quidem, ta-
metsi iam rex designatus, ac dixit: Bene sanè Magnani-
habet: ostendam enim, non locum viris, sed miter.
uiros loco conciliare dignitatem: Nimirum
vox ea declarat in puero miram animi celsi-
tudinem, cum pari moderatione coniunctā.
Nec alij magis suis administrādo regno ido-
nei. Simile quiddam tribuunt Aristippo.

Quum medicus quispiam illi præscriberet 9
curationem nimis exactam, minimeque sim-
plicem, qualis eē solet apud Lacedæmonios:
Per Geminos, inquit, sumam quę pręscribis,
si mihi prorsus est in fatis vt non viuam, etiā Argutè.
si non omnia sumpsero. Significabat eiusmo
di curationes citius acceleraturas mortē, quā
depulsuras morbum. Nec tam operosa phar-
maca sumēda, nisi q destinauit mori. Oīb. in
rebus ei gēti placuit frugalitas ac simplicitas.

Quum astātem arę Palladis, cui apud Spar 10
tanos ab æreo delubro χαλκιοίκῳ cognomen Simplici-
est, ut bouē immolaret, momordisset pedicu ter.
lus, non auersus est, sed arreptum palam om-
nibus occidit. Per deos inquiēs, equidem insi
diatorem lubens uel in ipsa ara: uidelicet de
clarauit animū nec inepto pudori, nec supsti-
tioni

tioni obnoxiũ: tecteque significauit, insidias molientibus nullam aram aut asylum: oportere tutum esse.

11 Quum puer quidam eo uidente murem captum e cauo protraheret, musque conuersus momordisset tenentis manum, atque effugisset, Agesilaus indicauit his, qui aderant, dixitque: Postea quàm minimum animalculũ sic vlciscitur eos, a quibus læditur quid viros oporteat facere cogitate. Ita dux fortissimus vndecumque captata occasione animum addere studebat suis, vt audientiores fierent aduersus hostem. Sed idẽ exemplum magis eo valet, ne quis quamlibet potẽs iniuria prouocet infirmiorẽ. Fit enim sæpenumero vt, qui, sicut ait Flaccus, fragili quærit illidere dentem, infringat solido.

12 Quum in animo haberet mouere bellum aduersus Regem Persarum, quò Græcos Asiã incolentes libertati restitueret, consuluit oraculum Iouis Dodonæi. Nam ea gens ex oraculis deorum pleraque gerebat. Is quum iussisset, vt pro suo arbitratu bellum instituerent, Agesilaus Dei responsum renunciauit Ephoris. Hi erant quinque iudices, quorum autoritati reges quoq; parere cogebãtur. Illi verò suaserunt, vt adiret & Delphicum oraculum iisdẽ de rebus sciscitaturus. Eò profectus hoc

Religiosè.

pacto proposuit consultationem: Apollo num idem tibi videtur, quod patri? Quum Apollo comprobasset Iouis oraculum, ita demũ delectus Imperator, bellũ apparat, vnico facto non vnã rem nos docens: Primũ moderationẽ aĩ, qui quũ rex esset, nõ grauatus sit Ephoris obtemperare rem superuacaneã imperantibus. Deinde declarauit, q̃ nõ temere sit bellum capescẽdum. Illis non sat erat Iouis oraculum.

culum, quum hodie principes frequẽter incõsultis vel potius inuitis proceribus ac ciuitatibus ad arma prosiliant. Postremo demõstrauit quã religiosam haberet de dijs opinionẽ, qui si inter se dissentiant, non sint dij, obiter notãs Homeri fabulas, q̃ fingit deorũ ac dearũ atrocia dissidia, & q̃d in principib. ac magistratibus turpe sit, ascribi suis numinibus.

Tissaphernes Persarum dux cum Agesilao fœdus, non ex animo, sed metu percusserat, hac lege, ut Græcas ciuitates sineret liberè suisque uiuere legibus: mox ingẽtibus copijs a rege suo accersitis bellum illi denunciauit ni Asia decederet. Hoc fędus uiolatũ libenter arripuit Agesilaus, legatis hilari uultu rñdẽs, se magnam habere grãm Tissapherni, ꝙ periurio suo & deos & hoies sibi infensos reddidisset, aduersæ uerò parti propitios. Rectè sensit absque prouidentia Dei nihil geri in rebus mortalium, magisq; fidẽdum diuino fauori, quam humanis consilijs aut uiribus. Cęterum exercitum mouit uelut in Cariam impressionem facturus. Quò quum Tissaphernes ignarus doli, cogeret militem, Agesilaus repente copias mouit in Phrygiam, ubi quũ multas cepisset urbes, magnamque pecuniarum uim abstulisset, dixit amicis: Fędera quidem uiolare præter causam impium est, cęterum hostibus imponere, non modò iustum est, ac laude dignum uerum etiam & iucundum & lucrosum. Vir bellandi auidus, tamen ab iniusto bello abhorrebat, nec eius suscipiendi ansam dare uoluit, datam fęliciter arripuit, nec turpe putauit dolis in illum uti, qui uiolato fędere periurio fefellisset & deos & homines. 13 Iustè.

Idem quũ parũ esset instructus equitatu, 14

Ephe-

Ephesum sese recepit: ibi opulentis; denunciauit, vt quisquis pro se virum & equum præberet, a militia esset immunis. Hac arte factum est, ut pro ignauis ac timidis diuitibus breui colligeret & equos & viros strenuos ac bello idoneos. Qua quidem in re dicebat sese Agamemnonis exemplum retulisse, qꝫ is accepta equa generosa, virum diuitem, sed ignauum militia liberasset. Locus autem est apud Homerum Illiados ψ.

Callidè.

Τὴν Αγαμέμνονι δῶκ Ασχισιάδης Εχέπολος.
Αῶρ ἵνα μὴ οἱ ἕποιθ ὑπό ἴλιον ἠνεμόσσαν
Αλλ' ἀυτοῦ τέρποιτο μεγ' ὄν μέσα γενοὶ ἔδωκε
Ζεὺς ἄφονος, ναῖον δ' ὄγ' ἐν ευρυχόρῳ Σεκιῶνα.

De qua loquitur.

Quam dederat Anchisiades Echepolus Atridæ
Dono, ne huic comes iret ad alta mœnia Troiæ,
Sed remanere domi, ac sese oblectare liceret.
Nam viro opes pater altitonās donarat opimas.
Incoluit verè prædiuitem agrum Sicyonem.

Hæ sunt artes excellenti principe dignæ, quibus efficitur, vt quod ad Reip. dignitatem incolumitatemue necessarium est, non per violentiam inuidiosam extorqueat, sed ea dexteritate impetret, vt nec tenues grauet, & a ditioribus etiam gratiam ineat.

15 Cæterum quum edixisset, vt captiui nudi venderētur, Laphyropolę, quorū munus erat res prædatitias diuendere, quod erant iussi, faciebant: ac vestium quidem quæ iuxta barbaricum morem erant splendidæ, multique pretij, complures extiterunt emptores. Cæterum ipsa corpora candida, prorsusque tenera, ac delicata, nec quicquam virile præseferentia, quippe in vmbra, otio, ac voluptatib.

educata,

educata, adeò nemo concupiuit emere,ut deriderent etiam hoc mercium genus velut inutilium,nec vllius omnino pretij: id animaduertens Agesilaus,qui auctioni præsidebat,& hunc casum torsit ad animandos ad fortitudinem milites: Hęc inquit, sunt, pro quibus pugnatis, ornamenta captiuorum ostendens: hi, quibus cum pugnatis, nuda captiuorum corpora demonstrans. Duplici nimirum argumento addidit suis animos,amplissima spe præmiorum, & hostium imbellium extremo contemptu. Solerter.

16 Idē quum in Lydia Tissaphernem uertisset in fugam, ac quamplurimis interemptis iam in agros regios fecisset incursionem, rex Persarum per legatos,quorum præcipuus Titraustes ingentem pecuniarum uim ultro ad illum misit,petens,ut à bello desisteret: Agesilaus spreta pecunia respōdit,pacis quidē tempore, Reipub. vigere autoritate,ut ius habeat decernendi, quod ad tuendam ciuitatis tranquillitatem censuerit conducere belli verò tēpore non item. Sibi uerò iucundius esse,si milites suos ditet, quā si ditescat ipse: præterea se pulcherrimum ducere, si Græci non munera caperent ab hostibus, sed armis pararent spolia. Vox excellentis animi, qui non aliud virtutis præmium ambiret quàm gratiam, nec pacem hosti venderet, fraudato milite. Animosè. Liberaliter.

17 Quū Megabates Spitridatis filius eximia forma adolescens, Agesilaum adijsset aliquādo salutandi gratia, ac iuxta Persarū morem osculum offerret, quod ab eo videretur admodū amari, Agesilaus auertit vultū refugiē osculū. Cæterum quū erubuisset ille,ratus ses contemptui fuisse, ac deinceps salutaret eum eminus res pœnitens vitati osculi, finxit se mirari

mirari quid accidisset Megabatæ, q ipsũ non salutaret osculo: familiares responderunt, ipse fuisti in causa ô rex, qui venĩetẽ nõ exceperis, sed formosi basium exhorrueris. Alioqui nũc quoq; persuaderi poterit, vt tibi veniat ad osculum, tantum ne rursus refugias. Hic postea quam Agesilaus aliquãdiu tacitus suo cũ animo cogitasset: Non est inquit, opus, ut illi reditũ persuadeatis: nam ego mihi sic videor affectus, vt malim huiusmodi rebus superior esse, quam aduersariorum vrbem fortibus viris instructissimã per vim capere. Præstantius enim duco, ut quis sibi ipsi seruet suã libertatem q ut alijs libertatem adimat. O virum gerendo in alios Imperio idoneum, qui suis cupiditatibus imperare posset. Quis non miretur tam philosophicum in homine militari iudicium? Intellexit neminẽ esse liberũ, qui seruiret cupiditatibus. Intellexit nullum esse Imperium speciosius, quam si quis animo suo posset imperare, Hoc exemplum temperantiæ multo pulchrius videbatur reputanti, q Græcorum leges formosorum adolescentium amorẽ concedant, citra turpitudinẽ tñ aut uim. Quãquã hoc apophthegma Plutarchus in vitis paulò secus refert: Ego, inquit, denuo malim illã de osculo pugnare, pugnã, quàm oĩa quæ viderim mihi fieri aurea. Quo vir ille sensit amoris flammam acriorem, hoc pulchrius ducebat, non obsequi animo.

Continenter.

18 Cum cæteris in rebus esset rigidior & exacte iusti legumque, tenax, tamen in amicorũ negotijs existimabat inhumanitatis ac sęuitiæ prætextu esse, nimium aduersus illos esse iustum. Huius rei testis est epistola quædã perbreuis, quæ fertur ad Hidrieum Carẽ scripta, qua cuidã amico veniã deprecatur, in hũc modum.

modum. Nicas si nihil peccat, dimitte hominē: si peccat, mihi dimitte, sed omnino dimitte. Innocentem punire scelus est, culpā interdum condonare in gratiam honesti deprecatoris, humanitas est. Quum enim iustitiam semper oporteat esse clementia temperatam, quoties nacta est grauem interpellatorem, & minus habet inuidię, & plus impetrat gratię. In plerisque igitur amicorum negotijs ad eū modū se gerebat Agesilaus. Interdum tamen magis sequebatur Reipub. utilitatem per occasionē oblatam, quàm indulgebat amicitiæ. Humaniter.

19 Quodam ergo die quū castra tumultuosius essent mouenda, adolescentem, cuius amore tenebatur, relinquebat ægrotum: quumq; is & blandis precibus & lacrymis illum remorari conaretur, versus ad eum, quam difficile est, inquit, simul & misereri & sapere: malens sequi quod id temporis expediebat, quàm quod dictabat in amicum affectus. His enim dotibus cæteris præcellebat Agesilaus. Continenter & sapienter.

20 Cęterum quod ad corporis curam attinebat nulla in re melius habebat, quam hi quibuscum viuebat, à saturitate quidem & crapula in totum abstinens. Somno verò sic utebatur, non ut ille dominaretur, sed ut seruiret negotijs. Aduersus æstum autem & frigus sic erat instructus, ut quatuor anni tēporibus uni eis tantum vestibus uteretur. Cęterum quum incētorijs inter milites ageret velut unus quilibet è numero, nihilo meliorē culcitram habebat quàm cæteri, illud assiduè habens in ore, principis esse, non mollicie delicijs ue, sed temperantia ac fortitudine priuatis hominibus antecellere. Temperate.

21 Sciscitante quodam quid Spartę fructus attulissent Lycurgi leges, uoluptatū, inquit contemptum

Moderatè temptum: videlicet iudicans, non alia magis ex re nasci Reipub. corruptelam, quam ex delicijs.

22 Alij cuidam qui se dicebat admirari, quòd Agesilaus cum cæteris Lacedemonijs tã frugali cibo vestituq; uteretur: Atqui, inquit, ò hospes, pro hac frugalitate optimam messem metimus, libertatem: sapiẽter admonens nullam esse voluptatem uiris ingenuis libertate suauiorem, nec ibi diu libertatem esse posse, ubi regnat luxus.

Sapienter.

23 Rursus quum alius quidam eum admoneret, ut aliquid de vitæ rigore remitteret, causã addens quòd, quæ est vitæ volubilitas, euenire posset, ut tempus ipsum exigeret aliã uiuẽdi rationem: At ego, inquit, me consuefacio, vt quæcunque inciderit fortunæ mutatio, ne quęram ipse mutationem: Mira animi continentia, qui nec in austeriore vita delicias requireret, nec inter delicias agens ab illis corrumpi posset.

Continenter, & constanter.

24 Quin ne senex quidem factus quidpiam de uictus vitæque ratione & corporis exercitijs remisit. Itaque percunctanti cur ꝑ acrem hiemẽ solo pallio tectus obambularet absque tunica homo tam prouectæ ætatis: Vt, inquit iuuenes hanc vitæ rationem imitentur, quum exemplum habeant & extremæ senectutis hominem, & principem: sapienter admonens senibus ita uidendum esse, ut adolescentibus exhibeant recte viuendi formam: & vulgus nihil imitari solet libentius, qua quòd à uiris principibus conspexerint factutari.

Grauiter.

25 Thasiorum gens ut copia rerum abundabat, præcipue vini præstantia nobilis, ita delicijs erat addictior per horum agros cum exercitu proficiscẽti Agesilao, Thasij honoris gratia

gratia miserunt farinas, anseres, bellaria, liba ex melle condita, & item omnis generis alia maximi pretij tum esculenta, tum poculenta: at ille præter farinas nihil accepit, reliqua domum referri iussit ab ijs, qui attulerant, tanquam sibi suisque prorsus inutilia. Cæterum quum illi precibus, & obtestationibus vrgerent omnino, ut acciperet xenia, iussit ea inter helotes distribui: id erat apud Lacedæmonios mancipiorum genus. Eius facti causam sciscitantibus respondit, non decere qui uirtutis, ac fortitudinis studio tenerentur, id genus delicias cupediasque recipere; propterea quod istiusmodi res, quibus inescarentur ingenio seruili nati, oporteret a liberis procul abesse: grauiter taxans Thasiorum mores, qui dum uoluptatibus seruirent, nec ingenuos se præstarent, nec liberos. Frugaliter.

26 Aduersus uoluptates quidem inuicti pectoris hoc specimen dedit. Aduersus inanem gloriam non minus insuperatum fuisse declarat, quod dicturus sum. Thasij quoniam intelligebant Agesilaum de ipsis optimè meritum, templis, ac diuinis honoribus illum dignari sunt: atque hac de re legationem ad illum miserunt. Is vbi legisset honores, quos legati ad illum detulerant, percunctatus est, nũ illorum patria potestatem haberet ex hominibus faciẽdi deos: quum illi respondissent habere. Age dum, inquit, primum uos ipsos deos facite. Id si præstiteritis, tum uobis credā, quod me quoq; Deum facere poteritis. Vtrū hic prius admirari conuenit, animi celsitudinem adeo contemnētis oblatum, ob quod Empedocles philosophus semet in Aetnam coniecit, quodque tot eruditi Principes tot artibus, & impēdijs ambierunt: an ingenij solertiam, quam Liberè, & grauiter.

Thrasijs, vel summam stultitiam, vel abiectã adulationem suam in oculos ingessit?

27 Nec minus excelsi animi fuit, quod quum nationes, quæ id temporis Græciam incolebant, decreuissent illi in clarissimis quibusque ciuitatibus honoris causa statuas erigi, rescripsit illis hunc in modum: Mei nulla sit imago, neque picta, neque ficta, neque vllo alio artificio parata. At Principum vulgus hoc honoris genere se dijs æquiparari credebat, summumque rerum bene gestarum præmium arbitrabatur. Agesilaus ipso honesto contentus, negligebat eiusmodi adulationes verius, quam glorias, malens insculpi prudentum, ac bonorum hominum pectoribus, quam in foro æreus aureusve stare. Eximiam virtutem sponte suum consequitur decus. Nec vlla speciosior statua, quam honorifica bene actæ vitæ memoria.

Magnanimiter.

28 In Asia quum ædes quasdam conspexisset, quarum tectum quadratis trabibus contextũ esset, rogauit ædium dominum, num apud illos ligna quadrata nascerentur: qui quũ negasset talia nasci, sed ex rotundis, arte quadrari: Quid, inquit, ergo ne si quadrata nascerentur, faceretis rotunda? Immane quantum abfuit illius regis animus a nostrorũ ædificiorũ delicijs, in quibus nihil placet, nisi ex alieno deuectum orbe, aut multo artificio adulterarum.

Temperatè.

29 Quum aliquando quidam percunctatus esset, quinam essent fines Laconicæ ditionis, vibrata lancea, quousque, inquit, hæc valeat pertingere. Vox egregio duce digna, qui bellum non nisi iustum susciperet, imperiumque virtute partum virtute tueretur.

Fortiter.

30 Rursus alij cuidam percunctanti, quam ob causam Sparta non cingeretur mœnibus; osten-

ostendit ciues armatos, hi, inquiens, sunt Spartanæ ciuitatis mœnia: significans Respub. nullo munimento tutiores esse, quam virtute ciuium. Fortiter.

31 Similiter quum alius quidam hoc idē percunctatus esset, respondit ciuitatem non saxis lignisve, sed pro uallis, ac mœnibus, incolentium uirtute muniri oportere. Sapiēter.

32 Aduersus pecuniarum studium, quo uitio plerique laborant, amicos admonere consueuit, ne tam pecunijs, quam fortitudine, ac uirtute studerent ditescere, quod frustra parat opes, qui ueris animi bonis uacat. Sapiēter.

33 Si quid autem esset, quod per milites celeriter confici uellet, primus ipse sub oculis omnium operas aggrediebatur, quo uel pudore ad industriam extimularentur. Efficacissimū exhortationis genus, Principem hoc facere, quod ab alijs fieri uelit. Impigrè. Exempli.

34 Illud sibi cum primis ducere solet gloriæ, quod quum rex esset, cæterisque consilio prospiceret, nihilo secius in laboribus obeundis nemini cederet: quodque sibi ipsi imperaret, suique, ut ita loquar, rex esset, id pulchrius esse iudicabat, quam quod regnum obtineret in alios. Grauiter.

35 Quidam conspiciens Lacedæmonium quēdam claudum ad bellum exeuntem, quum ei equum ueluti debili necessarium quæreret, Non intelligis, inquit Agesilaus, in bello opus esse, non qui fugiāt, sed qui loco maneāt? Significans eos demum esse bello utiles milites quibus decretum est in prælio, aut uincere, aut mortem oppetere. Facetè.

36 Percunctanti cuidam qua ratione sibi pararet eximiam gloriam, si mortem, inquit, contempseris. Nihil enim in bello præclare rei ge- Grauiter. Vitæ cōtēptus.

ret, cuius animum mortis metus occupauit. Idem affectus in omni vita mortalium a pulcherrimis facinoribus reuocare solet.

37 Roganti quam ob causam Spartiatæ ad tibiarum cantum inituri prælium exercentur, vt quum ad numerum, inquit, incedunt, appareat qui formidolosi sint, qui fortes: Nā anapæstorum ictus strennis addebant animum, vehementer meticulosis pallorem, ac tremorē incutiebant. Itaque quum pes non responderet ad modulos tibiarum, prodebatur ignauorum imbecillitas. Magni si quidem refert, vt dux perspectos habeat militum suorum animos, quo norit, qui sint a prælio submouendi, aut qui qua parte exercitus collocandi. Valerius Maximus lib. II. putat tibias adhiberi solitas ad incitandos militum animos: contra Thucydides apud Au. Gellium tradit, pro tubis, & cornibus Lacedæmonios ad prælium tibijs vti solitos, ad moderandam vim, & impetum militum: ne sparsi, dispalatique prodirēt in hostem, sed composite incederent suo quisque ordine. Proditum est literis Cretenses cithara præcinente prælium inire solitos.

Prudēter.

38 Quum maximam Asiæ partem armis sibi subegisset, constituerat ad ipsum regem Persarum proficisci, vt eum compesceret qui sic erat quietus a bello, vt interim Græcorum duces pecunia corrumperet: cæterum reuocatus domum ab Ephoris, ob Spartam Græcorum obsidione cinctam. (Nam id rex Persarum pecunijs missis effecerat) paruit, dicens bonum Imperatorem legum imperatis parere oportere, citraque cunctationem soluit ex Asia, magno sui desiderio relicto Græcis Asiaticis. Offerebatur rei bene gerendæ occasio, inuitabat illum Græcorum affectus, vt instituta

Moderatē.

Oportet bonū Imperatorē parere legibus.

Stituta

ſtituta perageret.

Quoniã verò Perſarum numiſma ſagittarium habebat inſculptũ, ex Aſia diſcedens aiebat, ſe triginta ſagittarum millibus a rege Aſia depelli. Tot enim Doricorũ aureorũ millib. Athenas ac Thebas deportatis, & in plebis moderatores diſtributis Timocrates effecerat vt populus hoſtilẽ animũ aduerſus milites ſuſciperet. Ephoris autẽ reſcripſit in hunc modum: Ageſilaus Ephoris ſalutem. Aſiam magna ex parte ſubegimus, barbaros expulimus frequẽter in Ionia cõflixumus: attñ quoniã pro magiſtratus autoritate iubetis, ut iſtuc ad diem præſcriptum adſim, conſequor hanc meam epiſtolam, ac fortaſſis anteuertam etiam. Nec enim mihi principatũ gero, ſed tum Reipub. tum ſocijs & amicis Reipu. Atque ita demum qui potitur impetio, vere legitimeque imperat, quum & ipſe paret imperio legũ & Ephororũ, aut cuicũq; ſint illi, qui in Repub. magiſtratu fungũtur. 39 Facetè. Moderatè.

Dein quum tranſmiſſo Helleſpõto iter faceret per Thraciam, nulli quidem barbarorũ ſupplex fuit vt daretur trãſitus, ſed miſſis ad ſingulos nuncijs, rogabat vtrum ꝑ hoſtium aut amicorum regionẽ iret. Ac cæteri quidẽ illum amicè recipiebant, venientem ac diſcedentem deducebant. Cæterum ꝗ Proadẽſes appellãtur, a quibus, vt fert, Xerxes datis muneribus tranſeundi copiam emerat, tranſitus mercedem poſtulabãt ab Ageſilao, centũ argenti talenta, totidemq; fœminas. At is irridens eos rogauit cur non protinus veniſſent accepturi qđ poſtulabant. Admouit exercitũ, & congreſſus cũ his qui ſe obiter collocarãt in acie, omnes vertit in fugam, compluribus trucidatis, itaque ſibi ferro viã aperuit. 40 Fidenter. Animosè.

41 Itidem & ad Macedonum regem nuncios
Intrepidè misit, rogatus, vtrum per hostium solum iret an amicorum. Quum ille respondisset se cōsultaturum: Fiat, inquit, igitur consultatio, nos tamen interim iter faciemus. Rex admiratus hominis audaciam, sibiq; metuens, satius esse censuit illum vt amicum suspicere.

42 Ad Larissæos autem qui non iuuerant res hostium, Xenoclem ac Scythen legatos misit amicitiæ conciliandæ gratia. Hos quum Larissæi comprehensos asseruarent in custodia, cæteri quidem id factum grauiter ferentes censuerunt, vt Agesilaus admoto exercitū
Moderatè. Larissam vrbem obsidione vallaret. Ac ille negabat se uel vniuersam Thessaliam hac conditione velle capere, vt ex his, quos miserat, alterius faceret iacturam, amissurus
Amicè. vtrumque, si illos bello lacessisset. Itaque captos acceptis conditionibus liberauit ac recepit. Tam atrocem iniuriam duorum amicorum incolumitati condonauit, alioqui contumeliorum impatiens. Dicas illum suos affectus in sua habuisse potestate.

43 Fæliciter pugnatum erat apud Corinthū: in eo prælio quanquam accepisset Spartanorum admodum paucos desideratos, cæterùm è Corinthijs, & Atheniensibus alijsque socijs ingentem numerum interijsse, adeò non gauisus est, nec elatus ea victoria, vt grauiter ingemiscens deploraret Græciæ vicē:
Clemēter heu, inquiens, Græciam, quæ tot uiros intestino bello perdidit, quot vniuersis barbaris debellandis satis esse poterant. Viro magnanimo victoria erat optabilis, sed carior erat sociorum incolumitas.

Cæterum quum Pharsali vrgerent, latroci
nijsque

nijsque vexarent ipsius exercitum, sexcentis equitibus uertit illos in fugam: moxque trophæum statuit sub Narthacijs. Nec alia victoria magis lætatus est, quod ipse per se constituto equitatu paucorum, nec alijs adhibitis copijs, eos superasset, qui de re equistri præcipue gloriabantur. Pulchrum est uincere lacessentes, præsertim ijs præsidijs, quibus hostes potissimum sese iactant. Feliciter.

45 Nunc accipe geminum in gloriæ cupidissimo duce temperantiæ exemplum. Quum Diphridas illi è patria nuncium attulisset, vt omissis quæ tum agebat, protinus in Bœotiam irrumperet, quanquam destinarat hoc ipsum postea maiore aggredi apparatu, tamē magistratibus obtemperans, accersitis ad se viginti millibus eorum, qui apud Corinthum militabant, inuasit Bœotiam, ac iuxta Coroneam congressus cum Thebanis, Atheniensibus, Argiuis & Corinthijs, ambas acies superauit, licet ipse multis acceptis vulneribus corpore esset grauiter affectus. Quæ pugna cum esset inter res ab illo gestas omnium maxima, quemadmodum scripsit Xenophon: tamen domum reuersus nihil de pristino victu uitæque modestia mutauit, ob tantos rerum successus, totque uictorias. Multo dignior erat triumpho uictoria, qua uir ille primum suis consilijs anteposuit legum autoritatem, deinde tot egregijs facinoribus nihilo factus est insolentior. Modestè.

46 Animaduertens ciuium nonnullos, qui in pretio habebantur, ac sibi placerent, quod equis alendis intenderent animum, sorori Cyniscæ persuasit, ut conscenso curru certaret in Olympijs, hoc pacto Græcis ostendere cupiens, in genus exercitamenta nullius es- Facetè.

se veræ uirtutis, sed nihil aliud habere quam opum, & impendiorum ostentationem, eoq; fœminis esse dignora quam uiris.

47 Quum haberet apud se Xenophontem illum sapientem, eumque plurimi faceret, iussit ut filios suos accerseret Lacedæmonem, docendos artem omnium pulcherrimam, uidelicet imperare, & parere Imperio. Athenis florebat omnium liberalium disciplinarum genus, sed hanc cæteris omnibus præstantiorem existimabat nusquam melius disci, quã apud Lacedæmonios, ubi non uerbis disputabatur de bene administranda Republ. sed ciuium moribus honestissimæ rei exemplum exprimebatur.

Grauiter.

48 Proinde rogatus abs quopiam, quam ob rem Spartanorum respublica præ cæteris secundis rebus floreret: quoniam, inquit, plus cæteris in hoc sese exercent, ut pariter, & imperare, & parere sciant. Quæ duæ res a ciuibus excludunt seditiones, & tuentur concordiam.

Disciplina ciuilis.

49 Cum vita defunctus esset Lysander. Agesilaus numerosam sodalitatem aggregatam comperit, quam ille ex Asia domum reuersus statim aduersus Agesilaum instituerat. Id indignè ferens Agesilaus, destinabat omnibus palam facere, cujusmodi ciuis fuisset Lysander, dum viueret. Ac perlecta quadam oratione, quam Lysander in libro descriptam reliquerat, compositam quidem a Creonte Halicarnasseo, sed in hoc ut hanc Lysander edisceret, atque apud popularem multitudinem recitaret: Tractabat autem oratio de nouandis rebus deque mutando Reipubl. statu: Hanc, quoniam arguebat Lysandrum fuisse ciuem perniciosum, ac seditionis auidum,

Agesilaus

Agesilaus voluit euulgare. Cæterum ubi senex quidam Ephorus orationem perlegisset, metuens dictionis grauitatem, ac vehementiam, ne lecta quoque multos ad rerum nouarum studium excitaret, consuluit Agesilao, ne Lysandrum sepultum refoderet: sed orationem premeret. Senis consilio paruit, & a cœptis conquieuit Agesilaus, doctus non solum obtemperare publicis legibus, ac magistratui, verum etiam priuato senioris consilio. Vir excelsi animi plus apud se ualere uoluit publicam utilitatem, quam priuatum odium, simulque perspexit indecorum esse simultatem exercere cum sepulto. Hac moderatione usus est aduersus manifestum inimicum.

Moderatè.

Porro qui clanculum ipsi aduersarentur, eis palam quidem non exhibebat negotium, sed efficiebat, ut ipsum in militiam sequerentur, atque ex his nonnullos duces exercitus, ac magistratus factos euehebat: qui quum se in magistratu improbe, & auarè gessissent, eoque in ius uocari periclitarentur, rursus Agesilaus illis patrocinabatur, & ab ipsis stabat: atque hac arte reddebat eos ex clancularijs hostibus amicos, & ad se reuocabat. Quibus rebus factum est, ut iam neminem haberet aduersarium. Quid hac prudentia ciuilius, qua mederi maleuolis maluit, quam ulcisci? 50

Gallia.

Moderatè.

Quidam petijt ab Agesilao, ut scriptis ad hospites, & amicos suos Asiaticos literis commendaret, quo apud illos ius suum consequeretur: respondit nihil esse opus litteris commendaticijs: Nam mei, inquit, hospites sua sponte, quæ iusta sunt, faciunt, etiam si illis non scripsero. Dux egregius non nisi 51

Iustè. Humaniter.

cum

cum sui similibus hospitium coniunxerat.

52 Grauiter. Ostendebat illi quidam ciuitatis cuiusdam muros bene tutos validéque extructos: cumque rogasset, viderentur ne pulchri: Pulchri, inquit, per Iouem verum apparet in hoc paratos, vt mulieres inhabitent, non viri: sentiens non alijs mœnibus rectius communiri ciuitatem, quam strenuis ciuibus.

53 Modestè. Megarensi cuidam, multa iuueniliter de sua ciuitate aduersus Agesilaum iactanti. Adolescens, inquit, tui sermones opus habent magnis uiribus: Significans indecenter eum magnifice loqui, cui vires non suppetunt orationi pares.

54 Tantum, & cæteris in rebus aberat a uulgi iudicio vir prudentissimus, ut quæ cernebat alios admirari, ipse in tantum contemneret, ut ne nosset quidem. Quod euenit in Callipide. Is erat tragœdiarum actor, multi nominis, fámæque celebris apud Græcos, & a cunctis in pretio habitus. Primum quidem occurrit Agesilao, eumque est allocutus: post improbe semet admiscuit his, qui simul cum rege ambulabant, seséque ostentabat, ratus futurum, vt rex prior ipsum comiter appellaret. Id quum non fieret. Tandem non, inquit, agnoscis me, ô rex, nec audisti qui sim? Agesilaus autem intuitus illum. An non tu es, inquit, ille Dicelicta? Nam hac uoce peculiaris Lacedæmoniorum lingua signat mimum, hoc est, imitatorem: δίκηλον enim illis simulachrum sonat, aut effictam imaginem. Adeo vir prudens, & omnia Reipubl. commodis metiens, nullo honore dignatus est histrionem quamuis insignem, cuius ars ad solam parate voluptatem corrumpendis ciuium moribus esset accommodatior, quam erudiendis.

Huic

Huic simile est, qđ rogatus vt vellet audire quendam, qui mira similitudine lusciniæ vocem imitabatur, recusauit: Frequenter, inquiens, ipsam audiui lusicinam: Significans ineptam esse uoluptatem, magis delectari ipsa simulatione quàm natura. 55 Argutè.

Quemadmodum autē ipse singulari modestia præditus erat: ita non tulit in alijs arrogantiam. Menecrates quidam medicus, quũ desperatæ quædã curationes ipsi fęliciter cessissent, populari adulatione dictus est Iupiter. Hoc cognomēto vir arrogãtis ingenij delectatus insolentius vsus est eo titulo. Tandē quum & Agesilao scriberet, nec veritus esset hac uti salutatione: Menecrates Iupiter Agesilao regi salutē. Rex hoc offensus proœmio, præterea nihil dignatus est legere, sed rescripsit in hunc modũ: Rex Agesilaus Menecrati sanitatem. χαίρειν Græci dicunt, quibus bene precantur, ὑγιαίνειν ambiguum verbũ ferè in malum sonat, quum significamus, ab esse sanitatem menti. Eo verbo quidam Cæsari exprobrauit insaniam. 56 Facetè. Modestè.

Fortitudinis etiam in rebus aduersis insigne dedit specimen. Canon & Pharnabazus per classem regiam mari potiti obsidebant maritimas Lacedæmoniorum regiones, quũ interim Atheniensium ciuitas mœnibus esset cincta. Itaque Lacedæmonij Pharnabazo donantes pecuniam pacem ineũt cum rege, mittuntque ciuem Antalcidam ad Teribazum, Græcos Asiaticos, pro quibus bellum gesserat Agesilaus, tradentes regi. Vnde pessimè euenit, vt huius ignominiæ portio recideret in Agesilaũ: Antalcidas enim cũ inimicus erat Agesilao: eò pacem quacunq; occasione confecit, inuidens illius gloriæ, quem 57 Fortiter.

videbat

videbat bello crescere, reddique maximum ac maximè celebrem. nec tamen hæc infælicitas deiecit illius animum. Quinetiam cuidam dicenti, quòd Lacedæmonij Medissarent, ita respondit, imò Medi potius Laconissant. Significans indolem suę gentis corrrumpi fortuna non posse.

58 Iustè. Quodam tempore rogatus vtra uirtus esset præstantior, fortitudo, an iustitia, grauiter respondit, Fortitudinis nullum esse vsū, nisi adsit iustitia. Quod si omnes essent iusti, nihil opus fore fortitudinę. En animum summo dignum duce, qui nihil vi præter æquum indicarit faciendum, recteque perspexerit plurimum interesse inter audaciam & fortitudinem.

59 Animosè. Quum Greci, qui Asiam incolebant, Persarum regem ex more magnum appellarent. Qua, inquit, re ille me maior est, nisi sit iustior ac temperantior? Ea sententia philosophis esse consueuit in ore, sed hanc bellator expressit affectu.

60 Grauiter. Notans pręposteram licētiam eorum, qui Asiam incolebant, eius gentis corruptis moribus, dicere solet: inter illos qui improbi essent, eos esse liberos: contrà qui probi, eos esse seruos: quòd ibi vitijs licerent omnia, virtus haberetur odio.

61 Sapiētèr. Interrogatus qua ratione potissimū quis assequi posset, ut apud homines honestam haberet famam: Si loquatur, inquit, quæ sūt optima, & faciat quæ sunt honestissima. Quid dici poterat breuius, ac rursus quid absolutius? Itidem Socrates idem percunctanti. Si talis, inquit, esse studeas, qualis haberi uis. Siquidem fucis parta gloria, ut non est uera gloria, ita nec diuturna est.

Cele-

Celebratur, & hoc illius dictum Principibus ediscendum, Imperatoris officium esse, erga rebellantes audacia, erga subiectos beneuolentia uti: quod idem Maro nobili carmine docuit: 63 Iustè. Moderatè.

Parcere subiectis, & debellare superbos.

Neque enim uerè uictor est, qui iracundiæ uindictam flagitanti frenum nescit imponere.

Cuidam sciscitanti, quæ potissimum pueris essent discenda: Ea, inquit, quibus usuri sint, & quum ad virilem peruenerint ætatem. Rectè censuit uir prudens, solā virtutem primū, ac statim a teneris vnguiculis disci oportere: nec vllam æui portionem artibus friuolis dandam: quæ ut in pueris habent ostentationem plausibilem, ita nec grandibus decoræ futuræ sint, nec ad seria uocatis utiles. 64 Sapiēter.

Idem quum in causa quadam sederet iudex, & is quidē qui accusabatur, rectè dixisset, patronus contra malè, subinde tamen repeteret inter dicendum, Agesilae, decet rege opitulari legibus, perinde quasi bonam haberet causam, & ab ipso starent leges, hominis improbitatem interpellans Agesilaus: Si quis, inquit tibi domum perfoderit, aut uestem abstulerit, num expectaturus esses, vt architectus, aut qui vestem contexuit, tibi sit auxilio futurus? Subindicans regem esse veluti legum architectum, nec conuenire, vt is opituletur ei, qui cōtra leges aliquit admiserit. 65 Salsè.

Cum pax coijsset, eique a rege Persarum essent allatæ literæ, quas Perses una cum Gallia Lacedæmonem perferebat, de hospitio, deque amicitia tractantes, non recepit, sed 66

iussit

Incorruptè. iussit illos regi renunciare, nihil esse necesse, priuatim ad ipsum literas mittere: cæterum si perspicuum foret, illum bene velle Lacedęmonis, & Græcis, ipsum quoque illi pro uiribus futurum amicum. Quod si deprehenderetur insidias tendere, ne putet, inquit, quod me sit habiturus àmicum, etiamsi uehementer multas ab eo recepero epistolas, cui in omnibus rebus gerendis hic unicus erat scopus, consulere reipublicæ commodis.

66 Piè, vrbanè. Quum miro esset affectu erga liberos suos, dicitur aliquando arundine pro equo conscensa, una cum pueris lusisse domi. Id quum fortè uidisset ex amicis illius quidam, rogabat, ne cui diceret, quod uideiat, priusquam ipse quoque liberorum parens esset factus: festiuè subindicans eum lusum non esse leuitatis, sed pietatis: nec hoc, quod agebat, uideri posse ineptum ei, qui modo expertus esset, quam ingens sit affectus caritatis parentum erga filios.

67 Audierat socios molestè ferre tam crebras expeditiones, præsertim quum ipsi permulti, Lacedæmonios numero paucos sequerentur. Agesilaus itaque uolēs ostendere quanta esset Lacedæmonium multitudo, iussit uniuersos socios simul considere permixtos inuicem Lacedæmonijs item separatim Solerter. solos. Mox per præconem edixit, ut primi omnium surgerent figuli. Hi quum surrexissent, secundo loco per præconem iussit surgere fabros ærarios: deinceps architectos, ac domorum opifices, similiter, & aliarum artium singulos. Ita factum est, ut propemodum socij surgerent omnes, Lacedæmoniorum verò nullus, eo quod Lacedæmonijs, qui militiæ parantur, interdictum sit, opificium, aut artem

seden-

ſedentariam, vel exercere, vel diſcere. Hoc facto riſit Ageſilaus: Videtis, inquit, ò viri quanto plures nos educimus, quàm vos. Hoc ſtratagemate dux inclytus demonſtrauit, non perinde referre, quam numeroſum militem educas in prælium, ut quam fortem, & exercitatum.

68 In pugna Leuctrica quũ Lacedæmoniorum multi fugiſſent, iíque legibus pœnas dare deberent, Ephori reputantes ciuitatem viris deſertam, egere militibus, cupiebant eam ignominiam militibus remittere, ſimulq; ſeruare leges. Deligunt igitur Ageſilaum nouarum legum conditorem. Is prodiens in ſuggeſtum. Ego, inquit, alias leges haud quaquam laturus ſum. Neque enim his, quas habetis, aut additurus ſum aliquid, aut detracturus, neque quidam omnino mutaturus. Sed mihi rectũ videtur, ut leges, quas habetis, a die craſtino robur habeant, & autoritatem. Eo commento vir ſolers ſimul, & præſenti ciuitatis neceſſitati conſuluit, & periculoſum mutandarum legum exemplum excluſit a republ. uno tãtum die legibus abrogatis. Solerter.

69 Cum pugnaretur apud Mantineam, admonuit Lacedæmonios, ut cæteris omiſſis omnibus in unum Epaminondam intenderent vim prælij, dicens, ſolos cordatos eſſe viros fortes, hoſque ſolos eſſe autores uictoriæ. Itaque, ſi hunc, inquit, ceperimus, facillimè cæteros in poteſtatem noſtram redigemus, ut uecordes nulliuſque precij, quod & euenit. Nã inclinante ad Epaminondã uictoria, quũ nonnullorum fuga fieret, adhortanti illi ſuos & a fuga reuocanti, Lacedæmonius quiſpiam lethale uulnus inflixit. Eo proſtrato qui erant cum Ageſilao a fuga reuerſi, iã ancipiti Marte Prudẽter.

te cum hoste depugnarunt, sic tamen multo inferiores Thebani, multo præstantiores Lacedæmonij uiderentur. Hac arte prudentia ducis consuluit incolumitati suorum, qui fuerant haud dubie perituri. Simul illud docuit: in bello plus habere momenti unum uere prudentem, & cordatum, quam turbam imprudentium.

Pie in patriam.

70 Quum Spartanos pecuniæ deficerent ad bellum, eo quod alerent externum militem, Agesilaus in Aegyptum profectus est, ab Thaco Aegypti rege accitus stipendio. Cæterum Agesilaus ob corpus incultum, ac uestis uilitatem uenit in contemptum eius gentis hominibus, qui sperarant se uisuros Spartanum regem talem, qualis esset rex Persarum, corpore decentissimè ornatum, perperam sane de regibus sentiens, quos externo cultu putarint æstimandos potius, quam animi uirtutibus. Nihil ille quidem de cultus, ac uictus simplicitate mutauit, sed interim ostendit, maiestatem dignitatemque regiam, non uestium splendore, sed prudentia, ac fortitudine parari oportere. Quin eo dem facto declarauit insignem erga patriam pietatem qui ob publicam utilitatem non grauatus sit in Aegyptum proficisci: ne ætatis iam seræ, ac uergentis ad annum octogesimum excusatione uti uoluit, quo minus apud barbaros stipendium faceret, modo Reipublicæ subueniret. Athenæus hoc modo rem narrat: Agesilaus in Aegyptum profectus Tacho regi laturus suppetias, quoniam corpore erat pusillo, his uerbis a rege contemptus est: Parturijt mons. Iupiter metuit, at ille peperit murem. Id ut audiuit Agesilaus. At ego, inquit, aliquando tibi uidebor leo. Nam

post

post, quum illi non adesset Agesilaus, regno pulsus confugit ad Persas.

Cæterorum vbi quos educturus erat in acie conspiceret ob imminens periculum formidolosos partim propter hostiũ multitudinẽ, erant enim numero ducẽta millia, partim ob ipsorum paucitatem, decreuit conflictum rẽ diuinam facere, veluti captaturus auspicium ab extis: itaque non conscijs cæteris, læuæ manus volæ literis inuersis victoriam inscripsit, deinde iecur ab aruspice acceptum, supposuit manui, quæ clam scripturam habebat, diuque tenuit fingens interim se deliberandũ ac dubitantis speciem præ se ferens, donec literarũ figuræ iecinori imprimerentur; moxq; militibus, quos in aciẽ educturus erat, ostendit, dicens deos his litteris certò portendere victoriam illi vero existimantes sese certum habere signum futuræ victoriæ, vehementer animati sunt ad pugnam. Hic dolus multo plus valuit, quàm oratio, quãuis prolixa ac meditata. Et hoc stratagema est, non apophtegma. 75 Callidè.

Cùm hostes Agesilai exercitum fossa cingerent, id quòd facile poterant ob multitudinem, ac Nectabius, cui suppetias ferebat, censeret erumpendum: & cum hoste conferendas manus. ne quod instituerent, perficerent, ille negabat impediendos hostes, qui pares hostibus esse studerent, non superiores. Siquidem fossa vtriusque adimebat confligendi copiam. Porro quum parum abesset, quin fossa coiret, per hoc angustum interuallum instruxit, quod erat reliquum militum: ac inter partes commissa pugna vertit illos in fugam, hostiumque ingentem stragem edidit paucis militibus, quos secum habebat, atque ex præda magnam pecuniarum vim misit Spartam. 76 Animosè.

77 Decessit ab Aegypto patriã repetens, morbo implicitus in portu qui Menelai dicitur. Moriens autem mandauit ijs qui aderant, ne quam fictilem, aut aliàs imitatam corporis

Modestè. sui imaginem facerent. Si quod, inquit, præclarum facinus gessi, hoc erit monumentum mei. Sin minus ne omnes quidem statuæ cùm sint vilium ac nullius rei opificum opera illustrabunt mei memoriam.

78 Crebro solebat in concione admonere milites suos, ne captiuos vt facinorosos cruciarēt, sed vt homines seruarent. Infantibus etiam in bello captis prouidit, vt in vnũ locum comportarentur, ne mutatis castris relicti perirēt.

Humaniter. Eandem curam impendit senibus captiuis, ne quando sequi non possent, à canibus lupisve discerperentur: Hæc autem humanitas illi nō solùm aliorum, verum etiam captiuorum miram beneuolentiam conciliauit.

EX PROBO AEMILIO.

79 Apud Coroneam Athenienses, ac Bæotios cum suis socijs, Agesilai iter impedire conatos, graui prælio vicit. Ei victoriæ per se magnificæ multũ laudis apposuit religionis exemplo. Multi e prælio confugerant ad templum Mineruæ. De his rogatus quid vellet fieri Agesilaus, vetuit illos violari, quum in eo prælio vulnera aliquot accepisset, videbaturque vehementer iratus omnibus, qui tum arma aduersus ipsum tulerant, tamē plus apud illum valuit religio quàm ira. Neque hoc

Religiosè. solum in Græcia fecit, vt templa deorum habere: sancta, verum etiam apud barbaros summa religione simulachra, arasq; consecrauit, quasi in hæc nullum esset ius belli; Itaq; præclare solitus est dicere, se vehemēter admirari eos non haberi sacrilegorũ in numero qui læderent

rent ipsis supplices, ac per deos obtestantes: nec grauiores sumi pœnas de his qui religionem minuerent, quàm qui templa spoliarent.

Accipe nunc exemplũ fortitudinis clementia temperatæ. Postea quam ingenti strage fregisset Corinthiorum vires, eosq; intra mœnia compulisset, multis hortantibus, vt vrbem oppugnaret, negauit id suæ virtuti conuenire, qui peccantes ad officium cogeret, non qui nobilissimas Greciæ vrbes subuerteret. Vt hoc est eximiæ cuiusdam moderationis, ita quod adiecit, admirabilem viri prudentiam arguebat: Si, inquit, eos extinguere voluerimus, qui nobiscum aduersus barbaros steterunt, ipsi nos expugnauerimus vel quiescentibus hostibus, qui subuersis socijs nullo negotio, quando volent, nos opprimerent. 80 Moderatè Prudenter

Diuinitatis cuiusdam videtur quod adijciam. Quum adornaretur expeditio apud Leuctra, quæ Lacedæmonijs fuit luctuosissima, Agesilaus quum à plerisque vrgeretur, vt exiret, proficisci noluit, perinde quasi calamitatem irrecuperabilem animo præsentiret. 81

Rursus accipe solertiæ Reipub. salutaris argumentum: Cum Epaminundas incredibili impetu Spartam vrbem inuaderet, ac ciuitas careret mœnibus, aliquot adolescentes hostibus aduentu territi statuerant ad Thebanos transfugere, iamq; locum extra vrbem editum occuparant. Agesilaus perpendens actum fore de ciuitatis incolumitate, si sensisset populus aliquos ad Thebanos transfugere conari, dissimulans cum suis ad adolescentum turmam peruenit: ac perinde quasi id bono animo fecissent, collaudauit consilium, quod eum locũ occupassent: sibiq; in animo fuisse dixit idẽ facere; Sic adolescẽtulos ficta laudatione tem- 82 Solerter.

peravit, & adiunctis suis comitibus locum tutum reddidit. Etenim qui transfugiendi consilium clàm ceperant, videntes maiorem adiunctum numerum eorum, qui eius consilij fuerant expertes, non ausi sunt sese commouere: eoque libentius conuenerunt, quòd latere arbitrabantur, quæ cogitarant. Absque dubio Sparata non erat futura Sparta, nisi tum Agesilaus celeritate consilij salutem attulisset. Eadem arte & iuuenili temeritati remedium adhibuit pro supplicio.

AGESIPOLIS CLEOMBROTI.

83 Clementer. Agesipolis Clembroti filius quum quispiā apud ipsum seu rem magnificam prædicaret, quòd Philippus Macedonum rex intra pauculos dies subuertisset Olynthum: At qui per Deos, inquit, talem ciuitatem longè maiore temporis spatio non extructurus est: Significans multo regalius esse condere vrbes, quam conditas demoliri.

84 Iustè. Cum alius quidam dixisset, ipsum, cū rex esset, cum æqualibus suis fuisse obsidem, non liberos aut vxores eorum, velut hoc esset regi dedecorsuram dari in manus ac ius aliorum, quum alij reges soleant vxorem ac liberos ipse dare obsides: Et quidem iure, inquit, optimo: par est enim, vt nos nostra ipsorum feramus errata: Subindicans si quid calamitatis accidit in bello aut in Repub. regum vitio accidere, eoque iustum esse, vt hi potissimum puniantur, per quos venit calamitas.

85 Arguté. Idem quum è Sparta iussisset mitti catulos ac respondisset aliquis, non educari apud Lacedæmonios catulos. Ne viros quidem, inquit, antea, atqui nunc fieri cœpit. Festiuiter indicabat in Repub bene instituta omnia proficere in melius. Olim Lacedæmonij ægrè sua

ſuæ tuebantur poſt auſi ſunt reges ac gentes procul ſemotas bello laceſſere. Quemadmodum autem recta inſtitutio viros reddit bello & Reipub. vtiles, ita canes ad venatum habiles reddit educatio.

AGESIPOLIS PAVSANIAE.

Ageſipolis Puaſaniæ filius, quum Athenienſes querimoniarum, quas cum ipſo mutuas habebant, arbitrum delegiſſet Megarenſium ciuitatem, quæ controuerſiam inter eos componeret: Turpe, inquit, ſi Megarenſes melius norunt, quid iuſtum ſit, quàm hi qui ſe Græcorum duces ac rectores præſtitiſſent. Megarenſes apud Græcos malè audiebant, de quibus iactatum eſt, ꝙ neque primi eſſent, neq; ſecundi, neque tertij, neque quarti, neque vllo in numero, quũ Athenienſes pleræq; parti Græciæ imperarint. Ab ipſis igitur quibuſcũ litem habebat rex, volebat finiri diſſidium, ſimul declarans, & quàm ſuæ fideret cauſæ, quàm aduerſarijs non diffideret, malens clariſſimæ ciuitatis iudicio vinci, quam Megarenſium arbitrio vincere. 86. Generoſè.

AGIS PRIMVS.

Agis Archidami filius, quũ Ephori quodã tempore dicerent. Proficiſcere iuuentutem ducens ad huius patriã: nam is ipſe te perducet in arcem: Et qui cõuenit, inquit, ò Ephori, tot iuuenes ei credere, qui ſuã ipſius patriam prodidit? Grauiter admonens nihil illis tuto credi, qui in patriã perfidi fuerint. 87 Proditio turpiter.

Interrogatus a quodam, quod diſciplinæ genus potiſſimum exerceretur apud Spartanos: Scire, inquit, & imperare, & ferre imperium. Athenis enim complures diſciplinæ colebantur, curioſæ magis quàm ad rectè gubernandam rempublicam neceſſariæ. 88 Hoc antè dictũ pagi. 24. ap. 49. & 50.

89 Fortiter & illud dixisse fertur, Lacedæmonios non oportere percunctari, quot sint hostes, sed vbi sint: significans non à militum numero pendere victoriam, sed à fortitudine, reique gerendæ celeritate: Statim enim congredi vult, qui quærit vbi sint hostes.

Animose.

90 Apud Mantinæam quibusdam dissuadentibus ne cum aduersarijs, quòd numero plures essent, confligeret: Cum multis, inquit, pugnet oportet, qui multis velit imperare.

Animosè.

91 Cuidam sciscitanti, quot essent Lacedæmonij, Quot satis sunt, inquit, ad propulsandos malos: ostendens magis referre, quam fortes viros habeat ciuitas, quàmquam multos.

Argutè.

92 Idem quum præteriret Corinthiorum mœnia, conspiceretq; vehementer excelsa munitaq; & in longum porrecta spatium. Quæ sunt, inquit, mulieres hunc locum incolentes? innuens fortibus viris non esse opus mœnibus.

Salse.

93 Cùm Sophista quispiam apud eum dixisset, orationem esse rerum omnium præstantissimam, videlicet prædicans artem, quā profitebatur. Ergo, inquit Agis, tu quum taces, nullius es pretij, significans multo præclarius esse res magnificas gerere, quàm habere linguam ad magnificè loquendum expeditam.

Salsè.

94 Vicerat Argiuos prælio, qui post redintegratis viribus rursū ferociores illi occurrebāt. Agis itaq; conspicatus multos e socijs turbari: Sitis, inquit, bono animo viri. Cum enim nos qui vicimus, trepidamus, quid facere censetis eos, qui à nobis victi sint? Eo dicto ducis solertia protinus reddidit animum suis.

Solerter.

95 Peculiaris erat Lacedæmonijs verborū paucitas, Vnde & ab ea regione breuiloquentia Laconismus dicitur. Cùm igitur Abderitarum legatus apud Agidem multa loquutus,

Loquacitas notata

vix

vix tandē dicendi finem fecisset, rogaretque, quid ciuibus suis esset renunciaturus: Agis, Illud inquit, renūcia, quantū temporis tibi fuit opus ad dicendum, tantum me silentem audisse. Hoc dicto exprobauit stolido oratori inanem loquacitatem, responso indignam.

Quibusdam Eleos hoc nomine prædicantibus, quòd in certaminibus Olympiacis essent iustissimi: Quid, inquit, magni mirive faciunt, si intra quinque annos vno tantùm die se iustos præstant? Non putabat vir sapientissimus in eum competere iustitiæ laudem, nisi qui per omnem vitam, in omnibus actionibus iustitiam coleret. 91 Iustè.

Quum quidam apud illū dicerent esse non nullos alienæ familiæ, qui ipsi inuiderent: Geminam igitur, inquit, habebunt molestiam, quos & sua ipsorum mala discruciabunt, atq; insuper tum meis, tum amicorū meorum bonis torquebuntur. Magnifica vox, declarans eos, quos hēt inuidia, magis esse misericordiæ dignos quàm ira, propterea quod inuidus abūdè dat pœnarum, etiam si nemo vlciscatur. 97 Inuidia notata.

Cuidam consulenti, vt hostibus fugientibus daret transitum: Sed quomodo, inquit, pugnabimus cum his, qui ob fortitudinem manent, si non pugnamus cum fugientibus? existimabat vir animosus, aduersus hostes nullam prætereundam occasionem. 98 Argutè.

Cùm de Græcorū libertate quidam in medium adduxisset, magnifica quidem, sed factu perquàm difficilia: Tua, inquit, verba hospes opus habent viribus & pecunia: perquàm scite, declarans frustra de his verba fieri, ad quæ perficienda non suppetit facultas. In consultationibus enim nō solùm spectandum est, quid sit factu pulcherrimum, sed quid fieri possit. 99 Simile Agesilaus pagin. 26. apo. 55.

100 Moderatè. Quodam dicente Philippum effecturum, ne Lacedæmonijs pateat iter in Græciā. Nobis, inquit, ò hospes nostra patria sufficit ad illic viuendum. Pectus ad vtrumq; paratū, & ad proferendum imperium, si contingat, & ad boni cōsulendū fortunā licèt mediocrem.

1 Loquacitas. Perinthiorū orator in Lacedæmoniā missus, quū apud Agidē dixisset admodū prolixè, vbi perorasset rogauit eū, quid esset Perinthis renunciandū: Quid aliud, inquit, nisi q tu vix dicendi finē feceris, ego vero tacuerit? Hoc apophthegma simillimū est illi, quo superius Abderitæ legati multiloquiū taxarat.

2 Simpliciter. Cum legationem suscepisset, solus ad Philippū profectus est. Is vbi admirans dixisset, Quid hoc rei est? Solus venisti; Agis, quid, ni, inquit, ad vnum? Grauiter taxauit aliorum principium ambitionem, qui sumptuosis, ac splendidis legationibus exhauriunt ærarium, quum vnus vir cordatus possit totū hoc præstare, quod Reipub. interest.

3 Lepidè. Quum è senioribus quidam videns priscas leges & instituta vetera aboleri, & alia praua succedere, atque ob id res Spartanorum inuerti, quæ summa fuerant in imum deiectis, & conteri: hæc quum apud Agidē iam senem deploraret, ioco respondit: Si fit, inquit, quòd narras, recto ordine res procedunt. Siquidem ego puer à patre audiui, q iam tum illis temporibus res inuerterentur. Itaq; si rursus inuertuntur, redierunt in locum pristinū. Hoc quidem ille ludens. Cæterum seriò dicebat se puerum hoc quoque accepisse à patre nihil esse mirum, si præsentibus succedant deteriore, sed mirandum, si succedant meliora, aut similia. Notauit peculiarem senib. querelam de rebus in deterius prolapsis, simulq; rerum huma-

humanarum hanc esse naturam, vt vsque in peius degenerent.

Rogatus à quodam, quo pacto quis libertatem suam tueri possit: Si mortem inquit, contempserit. Hoc qui caret, potest vbique quod rectum est, sequi, nec est, quod timeat improbos, qui vt extrema moliantur, nihil aliud possunt, quàm occidere. Et hoc antea habetur pa. 21. apo. 35.

AGIS SECVNDVS.

Agis iunior, Demadi dicenti, quod enses Laconici ob breuitatem à circulatoribus, ac praestigias imitantibus deuotarentur: Atque his, inquit, ensibus Lacedaemonij assequũtur hostes longioribus armatos gladijs: declarans non referre quo quid apparatu fiat, sed quantum efficiatur. Siquidem hoc speciosior victoris gloria, quo min⁹ habuit psidij praeter virtutẽ. 5 Vrbane.

Quemadmodum ad improbũ subinde percunctantẽ, quis esset inter Spartiatas vir optimus: Qui tui, inquit, est dissimillimus. Indigne tulit vir generosus eum de virtutis praestantia loqui, qui ipse esset vitijs obsitus. 6 Liberẽ.

AGIS VLTIMVS.

Agis Laconicorum regum vltimus, per insidias captus, ac praeter meritum ab Ephoris condemnatus quum ad laqueum duceretur, conspiceretq; quendam e lictoribus flentem ob indignitatem rei, cuius cogebatur esse minister: Desine, inquit, ò homo vicem meam flere. Nam sic moriens praeter ius & aequum, melior, feliciorque sum his, qui me occidunt. Haec loquutus vltrò collũ laqueo induit. Quo nemo Stoicorum docuit quicquam fortius, hoc ille iuuenis non verbis, sed re praestitit, felicitatem omnem solo honesto metiens, eosq; iudicans infaeliciores, qui faciunt iniuriam, quàm qui patiuntur. 7 Fortiter.

Parentibus rogantibus, vt sibi in re quapiā iniusta adesse, recusauit illis aliquamdiu. Cæterum quum instarent, hunc in modū respondit: Donec essem apud vos, nullam omnino tenebā iustitiæ scientiam: Verùm vbi me patriæ tradidistis, patriæq; legibus, insuper & iustitiam, & honesta tam pro viribus docuistis conabor huic magis obtemperare, q̄ vobis. Et qñ quidē hæc est vestra voluntas, vt quæ sunt optima, faciam: optima verò sunt, quæ iusta sunt, quum homini priuato, tū præcipuè principatum gerenti: quæ vultis, faciam: quæ dicitis, negabo. Narrant Agidem puerū in summis delicijs fuisse educatum: sed simulatq; adolescens etiamnum ad Reip. gubernacula admotus est, incredibili mutatione, reiectis pristinæ vitæ voluptatibus huc totū animum adiecit, vt Spartā Barbarorū ac Græcorū moribus corruptissimam ad pristinam frugalitatem euocaret: quæ res illi fuit exitij causa. Vtinam aūt cæteri Principes, quorū prima ætas fere luxu, delicijsq; corrumpitur, saltem cum Agide tum animum vertāt ad bonā frugem, quum regni habenas accipiūt: atque hanc formam sequantur, quā præscripsit Agis, si quis quid petat ab ipsis, quod legibus & honesto aduersatur. Nec egregius iuuenis morosa atque aspera recusatione contristauit parētum animos, sed mira ciuilitate respondit, se magis hoc pacto obtemperare parentibus, si faceret, quod illorum perpetua voluntas optabat, quodque semper essent probaturi, quàm si præsenti affectui indulsisset.

Iustè. Grauiter.

9 Idem quum in carcere rogaretur ab Ephoro, num pœniteret eorum, quæ gessisset, impauide respondit, se nulla tangi pœnitentia consilij cum prudentia, honestoq; coniuncti, tametsi

Ex Plutarchi viris [illegible] [illegible]ster.

tametsi non ignoraret se mortem præpropere relaturum, sciens ipsam virtutem abunde ma gnũ esse sui pręmiũ quicunq; sequat̃ euentus.

Agesilaus Ephorus, quum ipsius suasu fa- 10
ctum esset, vt fieret omnium debitorum solu-
tio, iamq; tabulis in forum clarium compor-
tatis ignis esset iniectus, ac flãma exurgeret,
cæteris creditoribus mœstis, insultabat dicens Improbè.
se nunquã clarius lumen, aut ignem vidisse
puriorem. Debebat enim ipse plurimum, &
erat agrorũ prædiues, nihil tamen cuiquã sol-
uere habebat in animo. Extrema improbita-
tis est linea etiam illudere quos afflixeris.

ALCAMENES.

Alcamenes Telecri filius, cuidã percunctan- 11
ti, quo pacto quis optimè regnũ seruare pos-
set: Si lucrum, inquit, non magni fecerit: lon-
ge, lateq; dissentiens à malis principibus, qui Grauiter.
non alia magis ratione principatum consta-
bilire student, quam attenuandis ciuium, suis
augendis opibus, quũ iustitia & æquitas ma-
ximè reddant diuturnum imperium.

Alio quodam rogante, cur à Messenijs ob- 12
lata munera recusasset: Quoniã si recepissem, Integrè.
inquit, cum legibus pacem habere non pote-
ram, O mentem regno dignam, quæ magno
obuioq; lucro legum autoritatẽ anteposuit.
Et vbi sunt interim, qui clamant, quod princi
pi placuit, legis vigorem habet, & principem
dare quidem leges, at non teneri legibus?

Cum quidam illi obijceret, quòd parcè fru- 13
galiterq; viueret, quum facultates amplas pos Continen-
sideret: Decet enim inquit, eũ qui multa pos- ter.
sidet, pro ratione, non pro libidine viuere. Si-
gnificãs pernitiosas esse diuitias, nisi adsit ani
mus diuitijs superior, qui possit earum vsum,
non ex copia, sed ex necessitate moderari.

ANA-

ANAXANDRIDAS.

14 Anaxandridas Leontis filius, cuidam acerbè ferenti, quod cogeretur vrbe exulare: Ne, inquit, vir optimè exhorrescas exulare ciuitate, sed à iustitia exulare horrendū est. Sensit non esse miseros, quibus præter meritum incolumiq; innocentia accedit aliqua calamitas, sed eos verè deplorandos, qui sua sponte discesserunt ab honesto, etiā si nulla sequatur calamitas.
Sapiētor.

15 Cū quidā Ephoris opportuna quidem loqueretur, sed pluribus quàm sat erat Anaxandridas, Hospes, inquit, re necessaria in nō necessario vteris: significans quod per se rectū est, & vtile, non egere prolixa oratione: quòd ipsa causæ bonitas facilè seipsam commendet.
Loquacitas.

16 Percunctati cuidā, cui Lacedæmonij Helotibus (sic apud illos dicebant, quorum conditio media erat inter seruos & ingenuos) committerent colendos agros, ac non ipsi potius eos colerent: Quoniam, inquit, non ipsorum causa, sed nostra Helotas nobis comparauimus: videlicet stulticiam eorum taxans, qui mancipia ad ostentationem alunt otiosa, & seruos socios ac ministros voluptatum habere malunt, quam frugiferis operis occupatos.
Arguté.

17 Alius quidam quum dixisset gloria ac celebre nomen nocere, eoq; fęlicē esse qui illud effugerit: Ergo, inquit Anaxādridas, si vera loqueris, qui ne aria perpetrant fœlices erunt. Nam qui fieri potest, vt qui sacrilegium cōmittit, aut aliud iniustū faciens perpetrat, gloriæ curā habeat? Notauit eos, qui sic contemnunt laudem, vt interim per ignauiā nihil gerant laudabile, quum eximiam virtutem honesta fama cōmitetur vltro, ac generosis animis amor laudum veluti stimulus ad præclara facinora sit innatus.
Salsè.

Alij

Alij cuipiam percunctanti, quā ob causam 17
Spartani impauidè semet exponerent peri- Prudentes
culis: Quoniam, inquit, pro vita timere consuescimus, non aliorum more expauescere: Significans moderatam vitæ curam addere calcar ad fortiter agendum, immodicum mortis pauorem ab egregijs factis deterrere.

Cuidam ab ipso sciscitanti, quam ob rem 18
seniores apud Lacedæmonios plures dies fuerint ad cognoscendum in causis capitalibus, & si quis fuerit absolutus, nihilo minus Prudenter
obnoxius sit legi: Ideo, inquit, pluribus die- Iustè
bus cognoscunt, quoniam si in capitis discrimine errauerint, non est corrigēdi consilij potestas; oportet autem à causa liberatum obnoxium manere legibus, quod fieri potest, vt secundum eādem legem liceat aliquid rectius de reo statuere. Hoc temperamento prouisum est, ne vel occidatur innocēs, vel effugiat nocens: qui quamuis errore iudicum sit absolutus, potest eadem lege denuo conueniri, pœnasque dare legibus.

ANAXANDER.

Anaxander Eurycratis filius roganti cui- 19
dam, quur Spartani non colligerent pecunias Integrè
in ærarium publicum: Ne, inquit, corrumpantur qui facti fuerint illarum custodes. Quàm male consulunt integritati suæ, qui priuatim pecuniarum vim in arcam recondunt, si vir prudens ciuium suorum moribus timuit à pecunia publica, cuius tantùm erant custodes futuri, non domini.

ANAXILAS.

Cuidam admiranti quòd Ephori regi- 29
bus non assurgerent, præsertim à regibus Moderatè
constituti: Ob hoc ipsum, inquit Anaxilas, quòd Ephori sunt. Magistratus est apud

Lace-

Lacedæmonios, quo qui funguntur, Ephori dicuntur. Eos prisci reges instituerunt, vt essent regum ministri. Quorum potentia postea eo creuit, vt ipsis etiam regibus imperarent demum, & occiderent. Vox animi moderatissimi testis, quod percunctator ille contumeliosum ac superbum iudicabat, ille interpretatus est esse ius legitimum.

ANDROCLIDAS.

22 Androclidas quidam Lacon, crure claudicans, coniecit sese in ordinem bellatorum: id prohibituri cum insurrexissent quidam ob cruris vitium: ille. Imo, inquit, non fugientē, sed manentem oportet bellare cum hostibus: perquam lepidè hoc ipso vitio ob quod reijciebatur se colligens vtiliorem prælio quàm essent cæteri pedibus integris.

Simile habetur superius pagin. 19. apo. 35.

ANTALCIDAS.

23 Antalcidas quum in Samothracia initiaretur, rogatus à sacerdote, quid egregium patrasset in vita: Si quid, inquit, mihi tale peractum est, sciunt ipsi dij: existimans ineptum commemoratione suorum gestorum se dijs commendare, qui siue prædicaret siue sileret nihilo minus nouerant. Nam apud sacerdotē poterat etiam falsa narrare. Sit hoc modestiæ exemplū, ac de Deo præclaræ sentientis.

Modestè.

24 Quum Atheniensis quidam Lacedæmonios appellaret indoctos: Soli igitur nos, inquit, nihil mali à vobis didicimus. Sensit artes, quibus se iactabant Athenienses, magis ad ostentationem, ocium, ac voluptatem accōmodas, quàm ad Rempub. gubernandam, ad quod nulla disciplina deerat Lacedæmonijs.

Grauiter.

25 Alteri cuidam Atheniensi sic apud ipsum glorianti: veruntamen nos sæpenumero vos a Cephiso propulimus: Sed nos inquit, vos

Salsè.

nunquam

nunquam ab Eurota summouimus: significās hoc ipsum esse fortitudinis argumentū, quod Lacedæmonij frequenter ausi fuissent vsque ad Cephisum flumen Atticæ progredi, quum Athenienses nunquam sustinuissent accedere ad Eurotam Spartæ fluuium.

Rogatus à quodā, quo pacto quis maximè placere possit hominibus: Si, inquit loquatur illis iucundissimè, præstet autem vtilissima. Admonuit in colloquijs adhibendam sermonis comitatem, in officijs præstandis spectandam vtilitatem. Reprehendendi sunt, qui quū re sint fideles, tamen officium orationis asperitate corrumpunt: his peiores sunt, qui sermone benigni, re lædūt: pessimi verò qui quū verbis molesti sunt tamen facti noxij. 26 Sapienter

Cum Sophista quispiam appararet recitare librum, & Antalcidæ percōtanti; quod esset argumentum, respōdisset, Herculis Encomiū: Quis, inquit, illum vituperat? superuacaneum existimans in eo laudando sumere operam, quem vno ore prædicarent omnes. Hercules autē apud Spartanos religiosissime colebatur. 27 Salse.

Ad Agesilaū in pugna cum Thebanis vulneratum, Habes, inquit, doctrinæ tuæ mercedem, qui eos pugnare docueris, cum ante pugnare nec scirent, nec vellent. Videbantur enim Thebani crebris Agesilai aduersus ipsos expeditionibus euasisse bellaces. Significabat inutile semper cum ijsdem bello confligere. ne vsu colligant bellandi peritiam. 28 Est superius pag. 30. apo. 69

Idem muros Spartæ, dicebat iuuenes esse Spartanos fines autem Spartanæ ditionis, esse lancearum cuspides, sentiens ciuitatē non egere mœnibus, quæ iuuentutem alat bellis idoneam: & eo vsque porrigi ditionem Lacedæmoniorum, quousque pertingerent 29 Et hoc ante pag. 18. apo. 29. 30 & 33.

armis:

armis: significans virtute, non dolis aut pecunia propagandum imperium.

30 Lepidè. Cuidam roganti quamobrem Lacones in bello, breuibus pugionibus vtebantur: Quoniam, inquit, cominus cum hoste pugnamus. Lepidè torsit in argumentū fortitudinis, quo ille volebat eos videri minus vtiles bello.

ANTIOCHVS.

31 Arguitè. Antiochus Ephorus cùm audisset, quod Philippus Messenijs dedisset agros, percunctatur, nam vires quoque dedisset, per quas aduersus pugnātes pro agris, tueri possent quod erat datum.

ARGEVS.

32 Pudicitiæ iugum. Argeus, quibusdam non suas, sed aliorum quorundam vxores prædicantibus: Per Deos, inquit, de bonis & honestis mulieribus nihil temere loquendum est, sed in totum quales sint oportet ignorari præterquam solis maritis, quibus cum viuunt. Tam insignis erat apud priscos virginum & vxorum pudicitia, vt aas ab alijs quàm à parentibus, aut suis mari tis conspici, gradus aliquis ad impudicitiam haberetur: tantaq. cautione consulebatur illarū famæ, vt parū pudica videretur, de qua rumor quamuis vanus oriri potuit: sed ea demū summa matronalis pudicitiæ laus haberetur, si mulier adeò domi conclusa viuere, vt nullus esset, qui de ea vel bene, vel male loqui posset: propterea quòd hoc ipsum matronā versari in fabulis, trahiq; per ora hominū, prostitutionis genus putaretur. Etenim qui laudat alienā vxorem, videtur habere cognitam, cuius laudes prædicat, q̃ ipsum aliquod detrahit pudori fœmineo. Quid igitur vir ille præclarus sentiret de matronis, quæ sine maritis interesse gaudent iuuenum conuiuijs,

quæ

quę cursitant ad alienarũ ciuitatũ die festos & emporia, quæ ducunt choreas ex uiris, ac fęminis alternè mixtas, q̃ in balneis corpus nudũ ostendunt quorũlibet uirorum oculis?

Quodam tempore faciens iter per Selinuntem, quum in monumento quodam hoc Elegiacum carmen uidisset inscriptum. 33

Hosce tyrannida dum extingunt, Mors sustuli atrox.

Fone Selinuntis mœnia conciderent.

Iure perijstis, inquit, qui tyrãnidẽ ardentẽ conati sitis extinguere: cõtra magis oportuit illã sinere, donec tota deflagraret. Arripuit iocũ ex occasione uerbi. Extinguere. Extinguit .n. qđ opprimitur, & extinguitur incendium.

ARISTO.

Aristo cuidã laudibus uehenti dictũ Cleomenis, qui rogatus, quid oporteret bonum regem facere, respondit, Amicis benefacere, inimicis male: At quanto præstãtius est, inquit, uir optime, amicis benefacere, & ex inimicis reddere amicos. Hanc sententiam citra controuersiam primus omnium Socrates prodidit, & ad illum autorem refertur. 34 Humaniter.

Alij cuipiam roganti: quot essent numero Spartiatæ. Quot, inquit, ad arcendos malos sufficiunt. 35

Cum Atheniensis quidam apud illum recitaret funebrem orationem conscriptam in laudem eorum, qui fuerant à Lacedæmonijs in bello cęsi: Quales igitur, inquit, nostros esse putas, qui istos uicerunt? Mos erat apud Atheniẽses, ut qui in p̃lio cecidissent, publicitus oratione laudarentur, quam illi uocant Epitaphium. In hac magno artificio amplificabantur, & ciuitas Atheniensis, & populus postremo peculiariter hi, q fortiter in bello mortẽ 36 Argutè.

oppetissent. At vir generosi animi, nō inuidit arte exaggeratis Atheniensium laudibus, sed eas in suæ gentis gloriam retorsit. Itaque recitator ille, magis illustrabat virtutem Lacedæmoniorum, quàm Atheniensium: Quando quidem hoc consilio Homerus multis modis attollit virtutem Hectoris, vt Achillis victoriam reddat illustriorem.

37 Archelaus regni socius Charilao, solitus ē de illo dicere, quo pacto nō sit vir bonus Charilaus, qui ne sceleratis quidē molestꝰ est. Fertur.n. Charilaus mansuetissimi fuisse ingenij. Hoc mox ī Charilao cōmemoratur ī diuersā s̄niam, ac meo iudicio argutiorē. Et haud scio an in vita Lycurgi, supplet syllaba ουχ. Ad hęc nescio an Charilaus & Charillus idem sint.

ARCHIDAMIDAS.

38 Archidamidas cuidam in laudem Charilli prædicanti q̄ pariter erga cunctos fuisset mitis ac mansuetus: Et quā fronte laudetur aliquis, inquit qui erga sceleratos se mitem præbeat? Perspexit vir egregius mansuetudinem cum iustitia coniunctam esse oportere. Alioqui principis ī facinorosos lenitas, quid aliud est quàm in bonos crudelitas?

Instè.

39 Idem cuidam qui vitio vertebat Hecatęo rethori, quod adhibitus ad ipsorū conuiuium nihil dixisset: Videris, inquit, mihi nescire, quod is, qui dicendi nouit artem, etiam dicendi norit opportunitatem. In Senatu, in foro, in concionibus, in legationibus, alijsq; Reipublicæ negotijs locus est oratori: in conuiuijs temulentis: maiore cum laude silet eruditus, quam loquitur. Sic periti bellatoris est, non minus scire fugiendi artem, quàm pugnandi.

ARCHIDAMVS

40 Archidamus Xeuxidami filius, roganti

quinam

quinam essent. Spartanæ ciuitatis præfecti: Leges, inquit, ac legitimi magistratus.

Apud hunc quum quidam prædicaret citharœdum, eiusq; in canendo facultatem admiraretur. Heus, inquit, vir optime, quid honoris ac præmij abs te ferent boni viri, quum tantopere prædices citharędum? Rectè taxauit non vulgi modo, verum & principum prę postera iudicia, qui plerumq; pluris faciunt Mimum aut Morionem, quàm sapientem, fidiq; consilij virum: citharœdum verò, cuius ars non Reipub. sed voluptati seruit, adeò nō iudicauit prædicandum, vt nec inter bonos viros habendum duceret. 41 Artes inutiles.

Ad eū qui ipsi cātorem cōmendare volens, dixit, hic est bonus cātor: At apud nos, inquit, hic est bonus condimentorum artifex: perinde quasi nihil referret, vtrum quis musicorū instrumētorū sono, an obsonijs, & condimētis voluptatē afferret. Apud Athenienses cantores erant in summo pretio, quum coquis non haberetur idē honor: Lacedæmonijs verò nihil placebat artium, quod ciuium animos effœminaret magis q̄ ad virtutem accenderet. 42 Ars inutilis.

Quodam illi pollicente vinū suaue: Quorsum, inquit, opus? Quandoquidem & plus absumetur, & quæ fortes decent viros, ea reddet inutiliora. O verè masculinum animum & omnium delitiarum contemptorem. 43 Continenter.

Cum Corinthiorum vrbē obsideret, vidit è solo mœnibus proximo exilire lepores, moxque versus ad commilitones. Habemus, inquit, hostes expugnatu faciles: quod fortuito acciderat, velut in omen rapiens. Molles enim ac paruum viros, Græci leporis vocabulo notare solent: argumento est illud e comœdia, Tute lepus es, & pulpamentum quæris. 44 Solerter.

45 A duobus inter se dissidentibus delectus arbiter, ambos duxit in lucum Mineruæ cognomento Chalciœcæ sacrum, ibi exegit ab illis iusiurandum, ut starent arbitri iudicio, id ubi iurassent. Pronuncio, inquit, ne prius hunc locum exeatis, quam quod inter uos est dissidij, deponatur, & inuicem reconciliemini. Reperit uir ingeniosus quo pacto fieret, ut nec ambos offenderet, recusato arbitrio, nec alterum è duobus alienaret, si pro altero contra alterum tulisset sententiam. Apud Lacedæmonios autem nefas erat fallere, quicquid in Mineruæ templo promissum esset.

Solerter.

46 Cum Dionysius Siciliæ tyrannus filiabus Archidami uestes splendidas, multiq; pretij dono misisset, recusauit accipere, dicens: Vereor ne hoc amictu puellæ mihi turpes uideantur. Intellexit uir prudens uirgines nullo cultu melius ornari, quam simplici: porro sericis, gemmis, & auro dehonestari magis quã ornari: ppea q̃ uestitum luxus arguit animũ parũ sobriũ, & intuentiũ aĩos ad libidinẽ solicitat citius, quã ad honestã opinionem. Decet aũt ut uirgo tota, & undiq; uirgo sit, nec ulla ex parte det corruptæ mentis significationẽ.

Seuerè.

47 Conspiciens filium suum cum Atheniensibus iuueniliter, ac temerè congredietem. Aut uiribus, inquit, adde, aut animis adime. Docens periculosam esse audaciam, si uires non suppetant spiritibus.

Audacia periculosa.

ARCHIDAMVS ALTER.

48 Archidamus Agesilai filius post conflictũ apud Cheroneam habitum, quum à Philippo rege Macedonum literas accepisset acerbius scriptas, hunc in modũ rescripsit: Si metieris umbram tuam, haudquaquam reperies illam factam maiorem, quam erat ante

Arrogantia.

uicto-

victoriam. Grauiter admonens non esse prudentis ob fortunæ successum intumescere, quum ipse sit nihilo maior. Aequum autem est, vt homo se suis ac proprij bonis metiatur potius, quàm externis, quæ fortuna, cum dat quum visum est, eripit.

49 Percunctanti quàm spaciosam regionem obtinerent Spartiatæ: Quantam, inquit, hasta possunt assequi. Allusum est autem ad mensores agrorum, qui decem pedis arundinem metiuntur. Hoc antè dictũ pa. 18. ap. 19.

50 Periando, qui cum esset arte medendi celebris, & in primis laudatus, carmina scriberet infelicia: Quid inquit, tibi accidit Periander, vt pro eleganti medico, malus poeta vocari concupiscas? Notauit hominum mores, qui res honestas aggressi degenerant ad sordidiora, quum consultum sit vnumquemque in ea se arte exercere, in qua valet plurimũ. Degeneratio.

51 In bello, quod gerebatur cũ Philippo, quibusdam suadentibus, vt procul à patria pugnaretur: Haud istud spectãdum est, inquit, sed bene pugnantes, hostibus erimus superiores: Significans non perinde referre vbi confligans cum hoste, vt quàm strenuè se gerat dux aut miles in bello. Fortiter.

52 Cum Arcadas bello superasset, ob id laudatus à quodã: Præstãtius erat, inquit, si illos prudentia quàm viribus superassemus. Intellexit dux egregius, nullam esse speciosiorem victoriam, quàm virtute vincere, quum viribus superemur & a brutis animantibus. Victoria speciosa.

53 Cùm irrupisset in Arcadicam, audito ꝙ hostibus Elei ferrent auxilium: scripsit illis in hunc modum: Archidamus Eleis quies bona. Non potuit breuius, & suadere quod erat illis commodum, & minari malum, si quid Breuiter.

 perpe-

perperam aggrederetur. Decet hæc breuiloquentia & Ducem, & Laconem.

54 Bella incerta. In bello Peloponesiaco, socijs rogantibus, quanta pecunia futura esset satis, ac postulantibus, vt tributorum certum modum præscriberet: Bellum, inquit, non quærit definita: Significans eos qui bellum susceperunt, oportere per omnia seruire belli necessitatibus, quarum nullus est certus modus, quòd variæ sint bellorum præter expectationem occasiones.

55 Fortiter. Vbi vidisset iaculum catapulta mittẽdum id temporis primũ ex Sicilia aduectum: Exclamans, inquit, Hercules, perijt viri virtus. Quoties enim instrumentis bellum geritur, quæ misso telo, saxoue procul feriunt, minimum interest inter forte virum & ignauum. Verùm vbi cominus res geritur tum apparet qui viri sint, qui non.

56 Vafrè. Quum Græci nollent rescindere pacta, quæ cum Antigono, & Cratero pepigerant, & amplecti libertatẽ quam offerebat Archidamus, veriti ne grauiores essent habituri Lacedęmonios, quàm Macedones: Ouis inquit, semper eandem edit vocẽ. Cæterùm homo multas ac varias emittit voces, donec, quod decreuit, cõfecerit. Nullum autem est animal, cui tam varia vox sit, quàm homo. Hoc apophthegma videri possit indignum Lacone, nisi post integritas eius gentis, barbarorum cõmercio degenerasset. Dicti põt honestus aliquis vsus esse, veluti si quis admoneat pro tẽpore, proq; re nata variandum esse sermonis habitum. Est vbi loquẽdũ sit seuerius, est vbi blandius, est vbi magnificentius, est vbi summissius, est vbi iucundius, est vbi durius. Id si fiat citra perfidiam, prudentia est. Porrò ouini mores dicuntur hominum stupidorum, qui sese nesciunt

sciunt rebus ac personis accõmodare. Graecorum igitur constantiam Archidamus stultitiae tribuit, qui proposita libertate nollent mutare vocem.

ASTYCRATIDAS.

Astycratidas posteaquàm Agis superatus est apud Megalopolim in praelio aduersus Antigonum, cuidam dicenti: Quid nunc facturi estis Lacedaemonij? An Macedonibus seruituri? Quid tandem, inquit? Num Antigonus vetare potest quò minus in pugna pro patria mortem oppetamus? Generosa vox, sentiens libertatem vrbis esse vita chariorem, nec turpiter occũbere, qui pro patria pugnans, moritur. Quoniam moriendi potestatem nullus hostis potest eripere. quisquis mortem contemnit, habet quo, quum vult, semet in libertatẽ asserat. Ea vox arguit egregiè fortem animũ, sed cuius exemplum nulli bono sit imitandum. Fortius est diutinam seruitutem quamuis duram perferre, quam morte finire dolores. Multoq; sanctius est, quod docet Socr. non esse fas animam de corporis praesidio decedere, iniussu Imperatoris. 57 Generosè.

BIAS LACAEDEMONIVS.

Bias Lacon insidijs circumseptus ab Iphicrate Atheniensium Duce, quum illius milites rogarent, quid in eo rerum statu esset faciendum: Quid aliud, inquit, nisi vt vos seruemini, ego pugnando moriar? Talis erat animus Catonis Vticensis, qui caeteris suasit, vt suae saluti consulerent, ipse spontanea morte turpem effugit seruitutem. 58

BRASIDAS.

Brasidas quum murem in caricis comprehendisset, morsus ab eo dimisit captũ, mox ad eos qui aderãt: Vt nullũ, inquit, est animal 59

Solerter. tam minutum, quin seruari, possit modo au-
sit ulcisci inuadētes. Hoc dicto fortis & aio-
sus dux suis animū aduersus hostes addidit.

60 In prælio quodam per clypeum vulneratus, duxit hastā à vulnere, & eadem hostē interemit, qui vulnerauerat. Pulcherrimum est inimicum suis ipsius armis opprimere. Hoc apophthegma non est.

61 Cuidam percunctanti quomodo vulnus accepisset, per quā festiuiter rñdit, Prodentē me scuto. Ita crebrò malum per illos venit; quorum præsidio credimus nos esse tutos.

Lepidè.

62 Egressus ad bellum hunc in modū scripsit Ephoris: Quicquid erit malorū in bello, aut profligabo, aut moriar: testatus animum fortissimo Duce dignum. Nam euentus, homini non est in manu. Cęterum vbi cecidisset in prælio, dum Græcos Asiam incolentes liberat, & id nunciaturi oratores Lacedęmonem missi matrem eius Archileonidem adissent, illa nihil prius rogauit, quā an Brasidas honestè occubuisset. Thracibus illius virtutem collaudantibus, dicentibusque non esse apud Lacedæmonios alium illi parem: Ignoratis inquit, hospites, quales sint Lacedemonij. Erat quidē vir bonus Brasidas, cæterum Sparta multos habet illo præstantiores. Vtrum in hac fęmina magis admirari conuenit, animi ne generositatem, quæ de filij morte, ꝙ obtigisset honesta, gloriandum etiam putaret, tantū abest, vt muliebriter defleuerit: an modestiam & in patriam affectum, quæ non passa sit ita filium prædicari, vt reliquorum Spartanorum gloriæ decederet aliquid?

Fortiter.

DAMONIDAS.

63 Damonidas quum à chori magistro postremū in choro locum accepisset. Euge, inquit,

Cho-

Chorage reperisti quo pacto & hic locus quū per se sit inhonoratus, fiat honorificus: Generosius adolescentis animus, qui fiducia sui nō metuit, ne locus abiectior esset dedecori, sed citius futurum arbitrabatur, vt per ipsum locus fieret honoratior. Id enim sæpenumero factum legimus, vt hoīs virtus magistratui ꝑ se cōtempto & humili dignitatē conciliarit. Habetur antea simile pag. 9. apo. 8.

DAMIS.

64 Damis, quū Alexāder Magnus per literas petisset, vt Lacedæmoniorū decreto decernerētur ipsi diuini honores, & in deorū numero referretur Agę, inquit, concedamus Alexandro, si velit appellari Deus. Vt despectim risit stultā principis ambitionē, qui putarit ab ijs posse creari Deos, qui ipsi nihil aliud essent quam homines: aut si hoc non putauit, insigni stultitia falsi nominis vmbra gloriaretur. Ambitio notata.

DAMINDAS.

65 Damindas quū Philippus irrupisset in Peloponesum, & quidā ita loquerētur, piculum est, ne acerba patianē Lacedæmonij, nisi Philippo recōciliarenē: O semiuiri, inqt, qd nobis poterit acerbc accidere, q̄ mortē cōtēnimus? Mortis contemptus.

DERCILIDAS.

66 Dercilidas orator missus ad Pyrrhū, q iā exercitus duxerat in terrā Spartanorū, vt cognosceret quid sibi vellet, quū Pyrrhus pscriberet, vt regem suum Cleonymū reciperent, alioqui futurum vt intelligerent se nihilo cęteris esse fortiores, hunc in modum respondit: Si Deus est Cleonymus, non metuimus eum, quippe qui nihil sceleris cōmisimus, sin homo est: nihilo est nobis præstantior. Hoc dilemmare taxauit superbas regum minas. Generose

DEMARATVS.

Demaratus postquam cū ipso colloquium

Oron-

Orontes habuisset asperius, cuidam dicenti, Asperius tecum egit Orontes ô Demarate: Nihil, inquit, in me peccauit. Siquidem qui ad gratiam colloquuntur, hi lædunt, non qui durius: cumque maleuolentia verba faciunt.

Blandiloquium. Intellexit vir prudens nihil esse nocetius blandiloquio, quod vt non fallat, reddit hominem insolentiorem. at ex odio durius loquitur, adeò non lædit, vt interdum prosit etiam, ei præsertim qui nouit ex inimico decerpere fructum aliquem.

68 Cuidam percunctanti, quã ob causam apud Spartanos, qui scutum abiecissent, notarentur ignominia, & infami vocabulo Rhipsaspides appellarentur, qui galeas aut thoraces, non item: Quoniam, inquit, hæc sua ipsorum causa gerunt, scutum verò communis exercitus gratia: significans vnicuique pluris esse faciendam communem vtilitatẽ, quam propriam. Qui galeam aut thoracem abijcit, seipsum prodit tantùm, & exarmat: qui scutum abijcit, prodit vniuersam phalangem. Nam obtentu clypeorum tota acies tuta est aduersus hostium iacula.

Publica vtilitas.

69 Cum audiret cantorem quendam ostentantem artem suam, nihil aliud laudis illi tribuit, tantum ait. Mihi videtur non malè nugari. Tantus erat contemptus artium, quæ licet essent operosæ: tamen solummodo delinirent aures, nullam seriam vtilitatem adferrent Reipublicæ.

Ars inutilis.

70 In consessu quodam rogatus, vtrum ob stultitiam, an ob sermonis inopiam sileret: Atqui stultus inquit, ne possit quidẽ silere. Quidam hoc præclarum existimant, si nunquã sileant, quum id sit fatuitatis argumentum: vt contra silentium, vbi loquendi tempus non est,

Silẽtium oportunum.

pru-

est prudentiæ signum est.

Cuidam percunctanti cur exularet Sparta, quum esset rex, Quoniam, inquit, leges sunt in ea potentiores significans regem apud Lacedæmonios esse principem ciuitatis: at non legum dominum: sed his non minus obnoxium regem quàm ciues. hoc ipsum laudabat in suæ gentis institutis, per quod cogebatur exulare. Dedit interim insigne moderationis specimen æquo animo ferens exilium autoritate legum indictum, nec de patria male loquens, nec de legum iniquitate quærens. 72 Moderatè.

Persa quidam à rege defecerat Is suasu Demarati mutatus, quum reuertisset ad suos, tentaretque eum rex interficere: Turpe, inquit, fuerit ò rex, si cum hostis fuerit, non poteris ab eo defectionis pœnas sumere, nunc amicum factum velis occidere. Hoc prudentissimo dicto, & regis indignationem temperauit, & eius, cui reditum persuaserat, incolumitati consuluit. Vtrique consultor vtilis, alteri, ne quid indignum regia mansuetudine committeret, alteri, ne pœniteret ab errore reuocanti paruisse. 73 Clementer.

Ad eum verò, qui apud regem Persarum parasitum agebat, ac subinde in Damarati exilium dicteriis ludebat: Non, inquit, amice tecum pugnaturus sum. Nam vitæ aciem absumpsi. Ludens ex ambiguitate vocis τάξις enim Græcè, tum ordinem sonat, tum aciem. Nullus autem ad pugnam instructus est, cui nulla superest acies: & ordinem vitæ absumpsit, qui ex rege factus est exul. 74 Moderatè.

EMEREPES.

Emerepes Ephorus, ex Phyrnidis musici cithara, nouem habente chordas, duas incidit. 75

Noli,

Noli, inquiens, deprauare musicam. Prisci cithari-
Frugali- tores non nouerant nisi septem chordas qui
tor. bus aliquid addere, ac musicam pro simpli-
ci reddere opperosiorem, iudicabat artis esse
corruptelam. Adeo Lacedęmoniis nulla non
in re placebat simplicitas ac frugalitas.

EPAENETVS.

76 Epænetus dicere solitus est, mendaces omnium scelerum & iniuriarum autores esse. Ea sententia non dissonat a literis Hebræorum, quæ narrant serpentis mendacia primùm fores apertas omni vitiorum generi.
Mēdaciū. Mendacum autem nomine continentur, assentatores, calumniatores, infidi consiliarij, peruersi educatores, qui fontes sunt ferè malorum omnium, quibus sursum deorsumq; turbatur vita mortalium.

EVBOIDAS.

77 Euboidas amigens à quibusdam prędicari
Habetur vxores alienas, non approbauit id factum, di-
pag.48. cens de moribus ingenioque vxorem apud
apo.32. exteros nullam omnino faciendam esse mentionem. Qui non tulit laudari coniuges aliorum, quid faceret vituperantibus? prima laus pudicitiæ matronalis est, nulli notā esse præterquam suo uiro, qui eum cubat.

EVDAMIDAS.

78 Eudamidas Archidami filius, Agidis frater, quum audisset Xenocratem iam senem in Academia cum amicis disputantem, percunctatus est, quis esset ille senex, Responderat aliquis illum esse virum sapientem, & ex eorum numero, qui virtu-
Argutè. tem quærerent: Et quando, inquit, ea vsurus est, si adhuc quærit? Visum est Laconi ineptum, per omnem uitam de virtute disputare, veluti de re controuersa,

quum

quum oporteat à prima ſtatim adoleſcentia habere certiſſima decreta de honeſto, impreſſa animo, & ſecundum virtutem exerceri, non quærere quemadmodum faciunt Philoſophi, qui magna contentione inter ipſos de ſummo bono, ac malo digladiantur, ne in hoc quidem ſatis conſentientes, quid ſit virtus, aut beatitudo.

Idem audito Philoſopho qui diſſeruerat, ſolum ſapientem eſſe bonum belli ducem: Sermo quidē, inquit, mirificus eſt; at qui eū dicit, fide caret, eo quod illum nunquam circumſonuit tuba. Probauit ſententiam, ſed indicauit neminem cum fide loqui de re, quā nullo modo ſit expertus. 79 Experientia.

Die quodam quum Xenocrates argumentum, quod tractabat, differendo abſoluiſſet, iamq; finem dicendi feciſſet, ſuperuenit Endamidas cui: quum comitum quiſpiam dixiſſet. Poſteaquam nos adſumus, tum ille deſijt dicere: Rectè, inquit, ſiquidem ea dixit, quæ uoluit, Rurſus quū alter diceret, Bonum erat audire, putans fore ut ſua cauſa iuberet Xenocratē eadem de integro diſſerere: Quid, inquid Endamidas, ſi veniſſemus ad iam cænatum, num poſtularemus ut cęnaret iterū? Ciuilitatis erat, quod Philoſophum ad iterandam diſputationem perpellere noluit, quod ea res non caruiſſet tædio dicentis: Laconicæ uirtutis erat, quod magis admirabatur præclara facinora deſignantes, quam de uirtute diſſerentes. 80 Vrbanè.

Cuidam percunctanti, cur ciuibus bellum aduerſus Macedones ſuſcipere uolentibus, ipſe autor eſſet quieſcendi. Quoniam, inquit, nolo illos mendacij arguere. Rectè ſignificans Spartanos glorioſè magis quam ſerio 81 Ciuiliter.

bellum poscere. Eos prodidisset Eudamidas, si ipse quoque bellũ approbasset. Tum enim fore putabat, vt ciues bellũ detrectarẽt. Nunc effecit, vt per ipsum stetisse videretur, quo minus bellum susceptum esset, ac ciuibus fortitudinis gloriã reliquit integram, quasi promptos haberent ad bellandum animos.

82 Cùm quidam commemorando laudem ac trophæa, quæ Lacedæmonij ex rebus cum Persis præclarè gestis retulissent, hortaretur ad bellum cum Macedonibus suscipiendum: Ignorare mihi videris, inquit, isthuc idem esse, ac si quis deuictis mille ouibus, pugnaret cum quinquaginta lupis: significans Persas vt delicijs effœminatos, & ob id imbelles non fuisse difficile vincere: sed aliud esse cum Macedonibus bellacissima gente rem habere. Proinde qui ob victorias à Persis reportatas censeret cum Macedonibus bellum item suscipiendum, nihilo probabilius diceret, quam si quis ei, qui vicisset mille oues, diceret, aude cũ quinquaginta lupis congredi, qui tot oues, deuiceris. — *Argutè.*

83 Rogatus de cantore quodam, qui feliciter cecinerat, qualis ipsi videretur: Magnus, inquit, in re parua delinitor. Contempsit operosam artem, cuius nullus erat fructus, præter inanem, ac temporariam delectatiunculam aurium. — *Ars inutilis.*

84 Cùm quispiã prædicaret laudes vrbis Athenarum: Quis, inquit, eam ciuitatem meritò laudet, quam nemo dilexit, factus seipso melior? Non iudicauit eã vrbẽ esse dignam vlla laude, quæ sic esset corrupta delicijs ad vitijs, vt nullus in ea liberer viuẽs euaderet melior, sed deteriores oẽs: tacitè præferens Spartam Athenis, in qua qui vixisset, efficeret melior. — *Integrè.*

Agi-

85 Argiuo cuidā dicenti Lacedæmonios peregrinationibus reddi deteriores, quòd interim degenerent à maiorum legibus & institutis: At vos, inquit, qui Spartā venitis, nō deteriores, sed melioris euaditis. Dictum retorsit in Argiuū: Nam hoc dicens magis suam gētem vituperauit, quàm Lacedæmoniorum; simul indicauit quātopere referat, inter quos viuas. Argutè.

86 Cùm Alexander in Olympijs præconio ius fecisset omnibus exulibus in suam cuiq; patriam redeundi, præterquàm Thebanis: Infortunatum quidem, inquit, præconium, sed vobis, ò Thebani gloriosum, solos enim vos metuit Alexander. Ad consolandos Thebanos sic interpretatus est vir animi solertis. Etenim qui permittit exulibus reditum in suam patriam, non metuit, ne moliantur vindictā. A Thebanis igitur solis metuebat. Argutè.

87 Rogatus à quodā, quā ob causam Lacedæmonij priùs q̄ irent in prælium, Musis immolarent, quum musis nihil videretur cum Marte esse commercij: Vt rebus, inquit, fortiter gestis contingat honesta cōmemoratio. Bene gerendæ rei laudem sibi tribuebant: vt autem egregiā gesta splendidis verbis celebrarētur, hoc à Musis eloquentiæ præsidibus petēdum iudicarunt, eo q̄ ipsi negligerēt eloquētiæ studiū. simul admonebat nō expetendā honorificam memoriā, nisi rectè factis promeritam. Generosè.

EVRYCRATIDAS.

88 Eurycratidas Anaxandridæ filius, percunctanti cur Ephori per singulos dies de conuentis & contractibus ius dicerent. Vt inter hostes etiam, inquit, mutuam fidem inueniamus. Maiore Reipub. discrimine pacta violantur in bellis; sed illic quoq; violantur ab his, qui domi consueuerint fallere.

HERON-

HERONDAS.

89 Herondas quum esset Athenis, audissetq; quendam iudicum sententia damnatum de crimine ocij, qui mestus incederet, & ab amicis mæstis deduceretur, iussit sibi commonstrari eum, qui in causa liberali reus peragere tur. Lacedæmonij quicquid erat sordidarum artium, non per ciues, sed per Helotas mancipia exerceri volebant: eoque mirabatur Herondas, ob id quenquam vocari in ius quod seruilia non exerceret ibique, pro crimine haberi quod Lacedæmone iudicaretur honestũ, ac liberale.

Generose.

THEARIDAS.

90 Thearidas quum gladium cote acueret, rogatus à quopiam num esset acutus: Acutior, inquit, calumnia.; grauiter innuens rem nocentissimam esse calumniam.

Calũnia.

THEMISTEAS.

91 Themisteas quũ esset vates, prædixit Leonidæ reg. futuram apud Thermopylas internicionem tum ipsius, cum commilitonum eius. Itaque quum à Leonida Lacedæmoné mitteretur, hoc quidem titulo, vt renunciaret euentura, sed re vera, ne simul cum alijs periret nõ sustinuit ire, dicens: Vt pugnarem huc missus sum, non vt ferrem nuncia. Quis non admiretur in vate tam præsentem animum? Præuidit exitum, nec euitare voluit, quum id liceret honesto titulo. Admirabilis etiã fuit Leonidæ moderatio, qui vati tristitia nuncianti non tantũ non succensuit, sed & vitæ, & famæ illius consultum uoluit.

Humaniter.

Fortiter.

THEOPOMPVS.

92 Theopompus interroganti quo pacto quis regnum tuto posset tueri: Si, inquit, amicis concedat iustam libertatem, pro viribus in-

Moderatè.

terim aduigilans, ne subditi afficiantur iniuria. Multis principibus exitio fuit, quod amicis nihil non permitterent, ciues iniuria affectos negligerent. His temperantia adhibenda est, vt Princeps, nec amicos alienet tyrannica sæuitia, nec patiatur illos regia familiaritate abuti ad quiduis audendum præter ius aduersus plebeios, qui nimium irritati sæpe Reges suos excusserunt.

Hospiti cuidam iactanti, quod apud Theopompi ciues, philolacon, hoc est, Laconum amans diceret. Præstaret, inquit, si φιλοπολίτας id est, ciuium amans dicereris, potius quam Laconum. Alter expectabat, vt sibi pro studio erga Lacones agerentur gratiæ. At ille notauit hospitem, qui alienæ ciuitatis studiosus haberi mallet quam suæ. Porro quisquis alienam rempub. vehementer adamat, suam quodammodo vituperat. 93 Argutè.

Huic simile est illud: Cum legatus ab Helibe missus diceret sibi ob id à ciuibus legationem commissam, quod vnus Laconicam vitam admiraretur: rogauit hominem, vtrum meliorem duceret vitam, aliorum ciuium, an suam ipsius. Cum is respondisset suam ipsius: Qui potest, inquit, igitur ista ciuitas seruari, in qua quum multi sint, vnus tantum bonus est? Salsè taxauit oratoris imprudentiam, qui Lacedæmonios, ac sese laudarit cũ suorum ciuium vituperatione. Probabat Lacedæmoniorum mores, sed solus Helidensiũ: restabat igitur, vt apud Helidenses non esset nisi vnus vir bonus, cui placerent honesta. 94 Argutè.

Dicẽte quodã ideo seruari Rempub. Spartanam, ꝙ reges scirẽt imperare. Imo potius, inquit, quod, ciues sciant parere: insigni modestia regum laudem in ciues transferens. 95 Grauiter.

Multum habet momẽti Principis integritas, sed multo plus ciuium recta institutio.

96 Cum Pylij decretum edidissent, quo Theopompo tribuebantur summi honores, rescripsit, Mediocres honores ipsum tẽpus auget, immodicos abolet. Hoc animo quid excellentius? quod alij sibi, aut uindicant arrogan ter, aut ambiunt inepte, hoc ultro delatum reiecit, simul & suam declarans modestiam, & amicos admonẽs, in omni re modum esse optimum. Quin & illud acute perspexit, quæ subiio crescunt in altum, non esse diuturna, cuius generis sunt betæ, & cucurbitæ: cæterarum quæ paulatim augescunt, ea ferre ætatem, ueluti quercum, & buxum.

Modestè.

97 Cuidam ostendenti ciuitatis suæ mœnia, ac percunctanti, num ualida, & alta uiderentur: Minime, inquit, si quidem sunt mulierũ: sentiens ciuitatem satis munitam esse, si uiros habeat: sin minus, nihil prodesse quamlibet operosa munimenta.

Nõ est in Græco, sed Philelphus uertit.

98 Vxori obiurganti, quod regnum humilius ac minus esset filijs traditurus quam accepisset: hactenus igitur, inquit, maius quod diuturnius? Ita Plutarchus in uita Lycurgi. Quæ moderata sunt in longum tempus durant, & hoc ipso meliora sunt.

Sapiẽter.

TECTAMENES.

99 Thectamenes posteaquam Ephori capitis sententiam in ipsum pronũciassent, abij t ridens: Rogantibus qui aderant, an etiam contemneret Spartanorũ leges. Nequaquam inquit, quin gaudeo potius, ꝙ hæc mihi mulcta soluenda est, quum eam nec indixerim cuipiam, nec à quopiam mutuo acceperim. Vir innocens nõ accusauit patriæ suæ leges, sed hoc felicitatis esse iudicabat, quod mori iube-

Mors con tempta.

iuberetur, qui neminem ad mortē adegiſſet, nec cuiquam deberet uitam niſi ſibi. Facetè mortis pœnam uocauit mulctam, rem atrocē molliori uocabulo ſignans. Iure autem cogit ſoluere pecuniam, qui eā uel extorſit ab alio, uel mutuo ſumpſit M. Tulli. hoc apophthegma ſic uertit Tuſculan. quæſt. lib. 1. Cum Lacedæmonius quidā, cuius ne nomen quidem proditū eſt, mortem tantopere contempſerit, ut quum ad eam duceretur, dānatus ab Ephoris, & eſſet uultu hilari, atq; læto, dixiſſetq; ei quidam inimicus, Contemnis ne leges Lycurgi? reſponderit, Ego uero illi maximam habeo gratiam, qui me ea pœna mulctauerit, quam ſine mutatione, & ſine uerſura poſſem diſſoluere. O uirum Sparta dignum, ut mihi quidem qui tam magno animo fuerit, innocens dānatus eſſe uideatur: Pro διαστήσαντα Cicero uertiſſe uī, uerſuram. Luſit aūt contēptu mortis Thectamenes, quaſi mors, leuior eſſet mulcta, quam pecuniaria, quod illam quiſque de ſuo poſſet ſoluere, ob hanc multi cogantur uſuram, aut uerſuram facere.

THERYCION.

Therycion à Delphis rediens quū uideret in Iſthmo anguſtias à Philippi copijs occupatas. Malos, inquit ò Corinthij portarum cuſtodes uos habet Peloponeſus. Alluſit eo, qđ grauiter animaduerti ſolet in ciues, quibus urbis portæ commiſſæ ſunt, ſi eas indiligenter cuſtodierint. Multo magis accuſari merebantur Corinthij, qui totius Peloponeſi portas Philippo prodidiſſent. 100

HIPPODAMVS. 101

Hippodamus quo tempore Agis aduerſus Archidamū aciem inſtructam habebat, ſimul cum Agide iuſſus eſt ire Spartam, curaturus

illic ea, quibus erat opus. An non, inquit, honestius est, vt pro Sparta fortem bonumque virum præstans mortem oppetam? Ac post sumptis armis, stansq; regi ad dexteram, pugnando interijt. Consultum volebant illius senectuti, quæ viribus defecta in bello non ita multum esset habitura momenti, in patria futura nonnulli vsui: excesserat enim annum octogesimum, at ipse sibi non indulsit.

Mors contempta.

HIPPOCRATIDAS.

2 Hippocratidas acceptis litteris a Cariæ satrapa, in quibus continebatur, Lacedæmoniũ quendam quum fuisset conscius insidiarum, quas quidã ipsi struxerant, non indicasse rẽ, sed silentio texisse, simulque rogabat satrapas, quid de illo facturus esset, respõdit hunc in modũ: Si quo magno beneficio illũ affecisti, interfice; sin minus, eijce è regione, vt ad virtutem formidolosum. Ingratitudinem erga bene meritum censuit morte plectendam. Cæterum quod esset non per malitiam, sed per formidolositatem commissum, ei satis supplicij iudicabat exilium. Non.n. ipse struxerat insidias, sed sibi metuens non prodidit.

Moderate.

3 Huic quum aliquando fuisset obuius adolescens, quem amator sequebatur, erubescenti adolescentulo: Cum his, inquit, oportet obambulare, cum quibus conspectus non mutes colorem: Docuit ex improbis conuictoribus nihil capi fructus, nisi probrũ, & ignominiã.

Pudicè.

CALLICRATIDAS.

4 Callicratidas classis præfectus, à Lysandri amicis solicitatus, vt vnũ quendam ex inimicorum numero permitteret ipsis interimere, & acciperet talenta quinquaginta: tametsi vehementer opus haberet pecunijs ad soluendum nautis stipendium, haud tamẽ concessit.

Iustè.

At

At quū Cleander qui erat illi à consilijs dixisset. Accepissem, si fuissem Callicratidas: Et ego, inquit, si fuissem Cleander. Mira ducis integritas, qui nulla pecunia liber necessaria, vel in hoc corrumpi quiuerit, vt in vnum hominem pateretur aliquid iniquum fieri; simulq; monuit in omni actione spectandum esse decorum personæ. Quod fortè decuisset Cleandrū, non decuisset Callicratidē. Quod deceret plebeiū, nō semper decet Principem.

Idem profectus Sardeis ad Cyrum iunipr- 5
rem, quo tum Lacedæmonij in bellicis socio utebantur, petiturus pecunias rei nauali necessarias; primo statim die iussit renunciari se cum Cyro velle colloqui. Quem ut audit bibere. Expectabo, inquit, donec biberit. Ac tum quidem abijt, quoniam intellexit eo die non posse dari conueniendi regis copiam, ne parum ciuilis haberetur. Postero verò quum iterum audisset illum bibere, nec se admitti ad colloquium, dixit ita curam habendam pecuniarum, ut ne quid tamen committeretur Sparta indignum: Animosè. moxque inde recessit Ephesum, multa imprecatus mala ijs, qui primi à barbaris fuissent ludibrio habiti, eosque sua patientia docuissent illos fiducia diuitiarū alijs illudere. Iurauitq; apud comites sese, vt primū Spartā redisset, nihil nō facturū vt Græcos inter se conciliaret, quo barbaris fierēt magis formidabiles, desinerentq; illius regis viribus inter sese pugnātes egere. Quid nō, & faciunt, & patiunt homines, vbi pecuniarū vrget inopia? At generosa Spartani mens maluit pecuniā negligere, q̄ effœminati regis tertio pati fastidium, quum alij leuioribus de causis æquo aīo ferant, si uel post totos sex menses admittantur

tantur ad Regis colloquiũ. Deinde nihil imprecatus est ipsis barbaris, aut regi, sed ijs indignabatur, qui primi sua tolerantia docuissent eos ob opulentiam tãtas cristas sumere. Nam si fuissent oẽs quales erant Spartani, opum ac voluptatũ cõtẽptores, nũquam ad tantam insolentiam venissent barbari. Postremo singularis erat prudentiæ, ꝙ perspexit Græcos non alia magis ratione posse barbaris reddi formidabiles, quã si positis intestinis simultatibus mutuam inter se concordiam sancirent.

Prudẽter.

6 Interrogatus quod genus homines essent Iones liberi, inquit, mali, sed serui boni: significans illos nescire imperare, ac libertate vti, sed seruitutem æquo animo ferre, videlicet referendos ad secundum hominum genus riuxta distinctionem Hesiodi, qui per se quidem non sapiunt, sed parent rectè sapient.

Simile ante habeẽ pag. 36. apopth. 67.

7 Quũ Cyrus stipẽdiũ misisset militib⁹ Callicratidi seorsum xenia, amicitiæ monumenta: stipendium quidem accepit, xenia verò remisit, negans sibi cum ipso priuatam hñdam amicitiam, sed quam haberet publicam cum Lacedæmonijs omnibus, eandem illi secum quoq; intercedere. Quid hoc animo incorruptius, qui totus ad Reip. commoda spectabat?

8 Apud Arginusas quum esset nauali pugna cõflicturus, atq; Hermon Nauclerus diceret, bonum esse ab eo loco soluere, ꝙ Atheniensium triremes numero longè plures essent. Quid, inquit, tum postea? Aeque fugere ignominiosum est Spartæ, ac damnosum; contra, manentem, aut mori, aut vincere honestissimum. Gloriam vitæ anteposuit, sed publicam gentis, non priuatam suam.

Mors contempta.

9 Ante conflictum peracto sacrificio, quum aruspex nũciaret ex incensis, exercitij quidẽ

Mors contempta.

porlendi

portendi victoriam, sed Imperatori mortem: nihil expauefactus: Haud penes vnū, inquit, sunt res Spartæ: Me siquidem mortuo nihilo deterius habitura est patria: sed si cessero hostibus, aliquid decedet patriæ. Itaque quum Cleādrum pro se ducem designasset, naualē pugnam aggressus est, ac pugnando interijt.

CLEARCHVS.

Clearchus militū auribus subinde solet inculcare, militi magis esse metuendū Imperatorē, q̄ hostem: quæ vox mortem minabatur militi, qui parum gnauiter se gessisset in prælio. Honestius autem est cum laude vitam impendere patriæ, quam cum dedecore pœnæ. Hoc dictum non quis milites laturi sint, sed hi facilè ferebant, quibus matres domi solent edicere, vt aut victores cum armis redirent, aut mortui in armis referrentur. 10

CLEOMBROTVS.

Cleombrotus Pausaniæ filius, cum hospes quidam controuersiam haberet cum patre de virtute, Tantisper, inquit, pater est te præstantior, quo ad tu quoq; genueris. Ciuiliter deterruit hominem à cōtentione, ꝙ pater vel hoc nomine superior esset, quod filium dedisset patriæ, quum ille nondum pater esset. 11 Vrbanè.

CLEOMENES.

Cleomenes Anaxandridæ filius, dicere solet Homerum esse poetam ciuiū Lacedæmoniorum, Hesiodum vero Helotum, hoc est, seruorum, quod ille docuisset quomodo gerendum sit bellum, hic quomodo colendi agri: Nam, tantè dictum est, Lacedæmonij tā tum ad bellicas res instituebantur, eoque humiliores operas, & artes manuarias seruis cōmittebant, quos illi vocant Helotes. 12 Argutè.

Idem cū Argiuis septē dierū pactus indu-

cias, quũ obseruans deprehendisset illos tertia nocte indulgere somno, fiducia videlicet induciarum, adortus est eos, & alios interfecit, alios abduxit captiuos. Cæterum quum illi probro daretur violata iusiurandi fides. De diebus, inquit, pactus sum, noctes non additæ sunt in iureiurando. Quanquam, & alioqui quicquid mali quis fecerit hostibus, id & apud Deos, & apud homines habere iustitia praestãtius. Verũ huic magnificæ voci non rñdit euentus. Nã, & vrbe, cuius gratia violarat conuenta, frustratus est, eo quod mulieres detractis è templis deorum armis illum vltæ sunt: perinde quasi dijs ipsis, quos contempserat, pœnas de ipso sumentibus. Postremo versus, pœnas de ipso sibi gladiolo quodam fodit, & incidit corpus à talis vsque ad loca vitalia, itaq; vitam finijt, ridẽs, & ore diducto. In hoc apophthegmate nihil habes imitatu dignum, vtile tamen exemplum ad vitãdam iurisiurandi violationem.

14 Animosè. Cum augur illum dehortaretur, ne exercitum educerent ad vrbem Argiuorũ, alioqui reditũ illinc fore turpem, posteaquam admouisset ciuitati copias, ac portas videret clausas, & mulieres in mœnibus. Hic, inquit, reditus tibi turpis videtur, in quo viris mortuis, vxores occlusere portas? Fortis animus, si cũ æquo bonoq; fuisset coniunctus.

15 Moderatè. Argiuis nonnullis illum conuitio lacessentibus vt per vrum, & impium. Vobis, inquit, potestas est mihi maledicendi: at mihi potestas est vobis faciendi male. Admonet non esse tutũ eos maledictis irritare, quibus in manu est, quum velint, re ipsa lædere; ad hæc non oportere potẽtes humiliorũ dictis admodũ commoueri. Satis.n. vindictæ est qđ licet,

quum

quum libet, vlcisci, quum illis nihil aliud reliquum sit quam male loqui.

Venerunt ad Cleomenem Samiorum oratores, hortaturi vt cũ Polycrate tyranno bellum susciperet: id quum fecissent oratione plus æquo prolixa, rñdit in hunc modũ: Quæ primo loco dixistis, non memini; & ob id ne media quidem intelligo: quæ verò dixistis omnium postrema, nõ probo. Admonet multiloquium non solum molestum esse auditori, verum etiam ad persuadendum inutile, præsertim apud Princeps, tum varijs curis occupatos, tum auribus fastidiosis. 16 Loquacitas.

Pirata quidam populabundus discurrebat per agros Lacedæmoniorum. Is vt captus est, rogatus quur id ausus esset. Quoniam, inquit, deerat mihi commeatus, quem militibus præberem, ad eos veni, qui & habebant, nec sponte dabant, vi erepturus. Ad id Cleomenes. Compendiosa, inquit, malitia: Detestatus prædonis nefarium scelus, probauit tamen orationis expeditam breuitatem. 17 Audacia.

Cum improbus quidã ipsum conuitijs incesseret. Nũ ideo, inquit, tu maledicis omnibus, ne si velimus respondere, otium habeamus vicissim de tua dicẽdi malitia? Vt è sublimi contẽpsit maledicũ, nec vllo rñso, nec alia pęna dignum iudicauit hoiem nullius rei, cui nihil esset ꝓsidij ꝑter maledicã linguam. 18 Moderatè.

Cum è ciuibus quispiam apud eum diceret, bonum regem omnino erga omnes mitem, & placidum esse oportet. Sed hactenus, inquit, ne sit contemptui: significans erga improbos mansuetudinem nimiam esse inutilem ciuitati, notansq; quorundã mores qui Principes vehemẽter bonos, & clemẽtes, quũ impensius amare debuerint, discunt habere con- 19 Vrbanè.

contemptui. Est quidem præcipua virtus in Principe comitas, ac mansuetudo, verum ob malorum ingenium hæc ita temperanda est, vt Principi sua constet autoritas.

20 Cum diutino morbo vexatus, expiatoribus à diuinis auscultaret, ante nō solitus idē

Argutè. facere, quodam id admirante. Quid miratis, inquit? Non.n.idem sum nūc, qui tūc eram. Cum autem non sim idem, nec probo eadē. Elusit ille quidem inconstantiæ reprehensionem, verum tamen est, non eadem placere seni, quæ iuueni placuerant.

21 Sophista quodam de fortitudine multa disserente risit Cleomenes. At sophistæ dicenti,

Decorum quid rides Cleomenes audiens de fortitudine disserētem, præsertim quum sis rex? Quoniam, inquit, ò amice si hirundo de fortitudine loqueretur, idem facerem quod nunc facio: sin aquila, magno silentio auscultarem. Visum est ineptum quenquam de fortitudine magnificis vti verbis, qui ipse nihil fortiter gessisset vnquam, nec aliud posset quam in hirundinis morem garrire.

22 Argiuis profitentibus se prioris conflictus fortunam in qua victi fuerant, iterato prælio

Facetè. sarcire velle: Demiror, inquit, si duarū syllabarum accessione facti estis meliores, q̄ eratis prius. Huius apophthegmatis argutia Latinè reddi non potest. Nam Græcis μάχεσθαι, pugnare est, ἀναμάχεσθαι redintegrare pugnā. Inter hæc duo verba nihil interest, nisi ꝙ posterius superat prius duabus syllabis ἀνα.

23 Quidam per conuicium illum dixerat delitijs deditum. At hoc, inquit, satius est, quam

Pellè retortum. iniustum esse. At tu pecuniarum amore teneris, quum quod satis est, possideas. Argutè significauit neminem esse posse iustitiæ

tena-

tenacem, qui supra quam satis est congerendi studio tenetur: ad hæc stultũ esse qui alteri leuius exprobrat vitium, quum in ipsum illico grauius crimen possit retorqueri.

Quidam vt Cleomeni cantorem quẽdam commendaret, quum alijs multis nominibus prædicabat hominem, tũ illud in primis affirmabat, eum esse cantorem inter Græcos præstantissimum. At Cleomenes ostẽso quodam ex his, qui aderant. At per deos hic, inquit, apud me iuris condiendi artifex. Contempsit artem ad solam delectationem vtilem. 24 Habetur ante pag. 53 ap. 42. Ars inutilis.

Mæander Samiorum tyrannus ob incursionem Persarum profugerat Spartam, ostanditq; quantam pecuniarũ vim secũ apportasset, & quantum Cleomenes vellet largiri. At Cleomenes ipse quidẽ nihil accepit, sed veritus ne quid alijs ciuibus donaret, adijt Ephoros, dixitq; satius esse, si hospitẽ suũ Samium ex Peloponneso submouerent, ne cui Spartano psuadeat, vt fiat malus. Ephori verò Cleomenis consilio parentes, eodẽ statim die promulgarunt edictum, ut Mæander Peloponneso decederet. Quantus in hoc hoĩe diuitiarũ contemptus; à quibus non secus, atque à præsentissimo ueneno timuit ciuibus suis, quum plerique non aliter existiment beatas ciuitates, quã si quam maximè abundent opibus. 25 Integrè.

Quodam interrogante, quur Argiuos cũ Lacedæmonijs bellũ gerentes, quum sæpenumero uicissent, non deleuerint: Ne optauerimus quidẽ, inquit, illos deletos, ut habeamus q̃ iuuenes nostros exerceãt. Perspexerat egregius dux corrumpi iuuentutẽ, si permittatur ocio, luxus, ac malorum omnium magistro. 26 Industrẽ.

Percunctanti cuidam, quam ob causam Spartiatæ nun dicarent dijs spolia ab hostib⁹ detra-

detracta; Quia, inquit, à timidis venerunt. Porro quæ parta sunt ab his qui ob timiditatem capti sunt, nec decet intueri iuuenes, nec dijs consecrata reponi. Sensit in bello, aut vincendum, aut fortiter occumbendum, adeoq; rem ignominiosam iudicabat metum mortis, vt alienæ quoque timiditatis monumenta putaret ab iuuenum oculis submouenda.

28 Cleomenes quum amicus quidam hospiti in phiditijs nihil apposuisset nisi vinum nigrum, & panem igne duratum, succensuit homini, dicens erga peregrinos non oportere nimium κονίζειν. Seueritas est, si quis à seipso exigat victum duriorem, at inhumanitatis est hospitem eodem compellere.

CLEOMENES ALTER.

29 *Lepidè.* Cleomenes Cleombroti filius, cum quispiam illi donaret gallos gallinaceos pugnaces, ac munus suum ornans verbis, diceret illos ob victoriam pugnando interire: Da igitur, inquit, mihi aliquot ex his qui hos occidunt. Nam illi his sunt præstantiores. Vir militaris ad bellum torsit omnia. Quisquis laudat victum, illustrabat victoris gloriam.

LABOTVS.

30 *Loquacitas.* Labotus cuidam apud ipsum prolixiore vtenti sermone. Quid mihi, inquit, de re pusilla, longa texis procemia? Quãta res est, tãtã oportet, & orationem esse qua vteris. Est hoc omnibus Spartanis peculiare, offendi sermone, quam causa postulat, longiore: adeo nusquam non placebat frugalitas.

LEONTYCHIDAS PRIMVS.

31 *Nõ habetur ĩ Græco.* Leontychidas huius nominis primus, cuidam obijcienti, quod facilè mutaretur. Mutor, inquit, sed pro temporum ratione, non vt vos proprio morbo. Prudentia est pro re-

nata.

nata nouare consilia. At sine causa subinde alium fieri, inconstantiæ vitium est.

32 Idem rogatus à quodam quo pacto quis bona quæ adsunt tueri valeret. Si nō omnia, inquit, fortunæ crediderit, in animi bona nullum ius habet fortuna. Tum externa bona reddemus nobis stabiliora, si quædam se posuerimus, nec fortunæ volubili commiserimus. At sunt Principes, qui proferendæ ditionis studio, semet in periculum conijciunt, ne hoc ipsum quod habent Imperium, amittant: multi item diuites augendæ rei studio quicquid habent, totum committunt nauibus. Sapiēter.

33 Interrogatus quid potissimū oporteret pueros ingenuos discere. Quæ illos, inquit, vbi ad virilem ætatem, peruenerunt, vsui sint futura. Hī ante pagin. 29. Apo. 65.

34 Percunctanti cuidam quamobrem Spartiatæ parcissimè biberent. Ne, inquit, pro nobis alij, sed nos potius pro alijs consultemus. Salsissimè notam vinosos non esse ad consultandum idoneos, sed salubrium consiliorum parens est sobrietas.

35 Leontychidas vnus è seniorum numero quos ferunt Lacedæmonijs fuisse viginti octo, cum Corinthi cœnaret apud hospitem, rogauit num illic ligna quadrata nascerentur: illo negante. Quid igitur, inquit, si quadrata nascerentur, faceretis rotunda? Ita Plutarchus in vita Lycurgi. Quamquam hoc alibi refertur alterius nomine.

LEONTYCHIDAS ALTER.

36 Leontychidas Aristone natus, cuidam ipsi dicenti, quod Demerati amici malè de eo loquerentur: Per Deos, inquit, nihil miror: quandoquidem nullus illorum de quodam bene loqui posset. Docuit contēnendum esse Maledicē tia.

maledi-

maledicentiam, q̃ non à iudicio, sed ab animi morbo proficiſcitur. Qui uerò paſſim malè dicunt omnibus, eos palam eſt id naturæ uitio facere nõ ex eorũ merito, quibus obtrectant.

37 Cùm portæ illi proximæ clauem draco circumuolutus eſſet complexus, idque augures affirmarent eſſe portentũ: Mihi, inquit, nequaquam ut: ſed ſi clauis fuiſſet circumplexa draconem portentum erat. Lepidè irriſit hominum ſuperſtitionem, qui terrentur his, quæ caſu, nec præter naturam accidũt. Hũc mortalis ingenij morbum alũt augures, arioli, aruſpices, ac diuinatores. Verum ubi quis pręter rectum, & honeſtum inſtituit nefaria conſilia, tum oportebat horrere portentum, & aliquid magni mali ſequuturum expectare.

Lepidè.

38 Philippus quidã erat profitens Orphei myſteria, & his alios initiare ſolitus. Is quum eſſet extremæ paupertatis, tamen apud Leotichidã diceret, eos qui apud ipſum Orphei ſacris initiati eſſent, poſt obitum fore beatos: Quin igitur, inquit, o demens, quam ociſſimè uitam abrumpis, ut deſinas infęlicitatẽ tuam ac inopiam deplorare? O animum ab omni ſuperſtitione liberum. Poſt hanc uitam fęlices erunt, qui hic pie iuſteque uixerint. Hoc perſuaſum erat Lacædemonijs, qui hic pie uixiſſent, eos ab obitu fieri diuos.

Superſtitio nulla.

LEON.

39 Leon Eutycratidis filius interrogatus, in qua tandem urbe aliquis poſſit tuto uitam agere: In ea, inquit, quam qui incolunt, neq; plus poſſident, neque minus, & ubi iuſtitia uiget, iniuſtitia imbecillis eſt. Grauiter admonuit æqualitatem eſſe pacis, & tranquillitatis altricem, inæqualitatem ſeditionis eſſe ſeminarium, nec ibi locum eſſe iuſtitiæ, ubi

Aequalitas.

ut

ut quisque potentior est, ita licentius opprimit imbecilliorem.

Idem quum videret in Olympijs cursores solicitos de cõmissione, vt aliquid lucri haberent ad occupandam victoriam. Quanto maior est, inquit, cura cursoribus de celeritate quam de iustitia? Vir integræ mentis etiam in Iudis volebat haberi rationem iustitię, nec tantum agendum, vt prior quis ad metam pertingeret, sed vt iuste vinceret. 40 Iuste.

Cuidam de rebus haudquaquam inutilibus intempestiuè loquenti: O hospes, inquit, re opportuna non opportunè vteris. 41 Hũ ante simile pa. 47. ap. 15.

LEONIDAS.

Leonidas Anaxandridæ filius, frater Cleomenis, cuidam ad ipsum ita loquenti, Excepto regno, nulla re nobis præstas: At, inquit, ni vobis fuissem melior, non essem rex. Moderatissimo dicto, & refellit conuitiũ, & suã dignitatem sibi defendit. Etenim vbi reges nõ nascuntur, sed ciuiũ suffragijs eliguntur, hoc ipso publicis calculis Princeps iudicatus est cæteris melior, quod ad regnum ascitus est. 42 Moderatè.

Cum ad Termopylas proficisceretur, cum Persis conflictaturus, vxori Gorgoni roganti, quid ipsi mandaret: Vt bonis, inquit, nubas, bonosq; liberos parias. Hæc vox testabatur illum animo præsagisse interitum, nec hac p̃sensione deterritus est ab expeditione, pulcherrimum esse ducens pro patria pugnantem occumbere. 43 Grauiter.

Ephoris dicẽtibus, ꝙ ad Thermopylas proficiscẽs paucos secũ educeret: [satis] Ad hoc, inquit, negotium, ad quod proficiscimur? Iudicans satis multos educi ad moriendum in bello. 44 Argutè.

Rursus quũ Ephori percũctarent, si q̃d p̃terea rei facere statuisset: Nihil aliud, inquit q̃ 45 Mors contempta.

verbo

verbo tenus impediturus barbarorum transitũ, ſed re vera ꝓ Græcis moriturus. Egregii imperterriti pectoris documentum, in cauſa honeſta, piaq; nec certam mortẽ horreſcere.

46 Vbi peruenerat Thermopylas, ſic commilitones affatus eſt: Aiunt barbarum in propinquo eſſe, nos autem tempus terimus. Nunc enim peruenimus ad barbaros, quos aut vincamus oportet, aut victi moriamur.

47 Lepidè. Quodã ita dicẽte, præ iaculis barbarorum, nec ſolẽ videre licebit. An non, inquit, lepidũ fuerit, ſi cũ illis ſub vmbra pugnaturi ſumus? Quid hoc animo fortius? Ad mortem eunti etiam iocari libuit: ſed ludens interim metũ exemit ſuorũ animis. Hoc apophthegma refert M. Tul. Tuſc. quæſt. lib. 1. velut ne ignoto. E quibus, inquit, vnus quum Perſes hoſtis in colloquio dixiſſet gloriãs, ſolẽ ꝑ iaculorũ multitudine, & ſagittarum vmbra nõ videbitur, in vmbra igit, inquit, pugnabimꝰ.

48 Animosè. Cum alius quidam militum de hoſtibus dixiſſet. Sunt prope nos; Et nos, inquit, prope illos: ſignificans ob id non minus imminere diſcriminis hoſti, quam ipſis.

49 Fortiter. Cuidam dicenti, Siccine cum paucis aduerſus multos belli fortunam experturus huc veniſti? Leonidas, Si putatis, inquit, me multitudine fretum huc veniſſe, ne Græcia quidem omnis ſatis ſit: Siquidem ea ad barbarum multitudinem collata, exigua portio eſt: ſin virtute, & hic numerus ſuffecerit. In bello iudicauit plus habere momenti quales ducas milites, quam quam multos.

50 Alteri cuidam dicenti, quod cum paucis aduerſus multos conflicturus iret. Imò multos, inquit, duco vt morituros. Hoc conuenit cum eo quod ante reſpondit Ephoris.

Xerxes

Xerxes Leonidæ scripseras, Si desinas θεομαχεῖν i. cum dijs bellare, sed meis te copijs adiuxeris, potes Græciæ fieri Monarcha. Huic ita respondit. Si nouisses q̄ sint in uita honesta, abstinuisses à concupiscendis alienis. Mihi uerò potius est pro Græcia mori, q̄ in populares meos gerere Monarchiam. At hic prius duxit honestam mortem pro amicis liberandis oppetere, quam Monarcha factus eos seruitute premere, à quibus uenerat depulsurus seruitutem barbarorum. 51 Iustè.

Rursus quum Xerxes scripsisset. Mitte arma, rescripsit. Veni, & cape. Maluit armis mori, quam traditis armis turpiter de vita cum hoste pacisci. 52 Animosè.

Cæterum vbi iam adornaret cum hoste confligere, belli duces admonuerunt, expectaret reliquos socios: Non adsunt, inquit, qui pugnaturi sunt? An nescitis eos solos cum hostibus pugnare, qui reges uerentur, ac metuunt? Non putauit eos expectandos, qui ad præscriptū ab Imperatore tempus non adessent. Reliquos etiam si adsint, non pugnare. 53 Grauiter.

Milites sic adhortatus est. Ita prādete commilitones mei, tanquam apud inferos cœnaturi. Hæc uox ignauis ademisset animum, at uiris fortibus addidit, admonens ne cibo uinoq; grauès uenirent ad prælium, aut certè pro patria fortiter occumberent. 54 Sapiēter.

Idem percunctanti quam ob causam fortes uiri gloriosam mortem ingloriæ uitæ anteponant. Quoniam, inquit, alterum naturæ proprium, alterum peculiariter suum esse ducunt. Nam naturæ beneficio uiuunt, & ignauissimi: at honestè mori non contingit nisi uirtute præditis. 55

Cum caperet iuuenes cęlibes, quo forent 56

Humaniter. incolumes, abesse à belli periculo, sciret que illos id minime laturos, singulis illorū tradidit scytalas, i. epistolarum Laconicarum genus, cūq; his misit illos ad Ephoros: Cum vero treis etiam ex his qui grandiores iā duxerant uxores, optaret saluos, ac simili prętextu ablegare conaretur in patriam, intellecto dolo nō sustinuerunt accipere scytalas. Quorum vnus ita se excusauit. Non præco, sed pugnator te sequutus sum. Alter uerò. Hic, inquit, manens ero melior. Tertius porro, Non postremus, inquit horum, sed primus inibo pugnā. Vtrū hic potius admirari conuenit, ducisne animum, qui de se nihil solicitus, eorū incolumitati ꝓspexit, quos adhuc viuere referebat ptriæ, an i ætate florēti tm̄ uitæ cōtēptum?

Animosè.

LOCHADVS.

37 Fortiter. Lochadus Polyenedæ filius, Sironis pater, nūciāti, ꝙ e filijs ipsius alter interijsset. Olim sciebā, inquit, illi moriendum esse. Nihil illi uisū est nouæ rei, si mortalis natus, moreret, nec magni referre paulo serius an citius uita decederet, cui omnino breui foret decedendum.

LYCVRGVS.

38 Educatio. Lycurgus is qui Lacedæmonijs leges condidit, quū conaretur ciues suos à moribus ꝓsentibus ad temperantiorem viuendi rōnem traducere, eosque uirtutis, & honesti studiosos reddere (nā erant corrupti delicijs; duos educauit catulos, eodem patre eadéq; matre progenitos, quorum alterum passus est domi lautioribus uesci cibis, alterū eductū uenationibus exercuit. Dein qui ambos ꝓduxisset in forum apud multitudinem, posuit illic spinas, simul, & escas aliquas delicatiores mox emisit leporem: Quum uterque raperetur ad assueta, alter ad escas, alter leporem inuade-

uaderet. An non videtis, inquit, ciues duos catulos, quum eiusdem sint generis, tñ ob diuersam educationẽ admodum dissimiles inter sese euasisse, plusq; ad honestatẽ momenti hře exercitationem, q̃ naturam; Sũt qui dicant ab illo productos catulos, non quidem ex ijsdem parentibus natos, sed quorum alter esset ex ignobili canum genere, qui aluntur ad ædium custodiam, alter ex his, qui aluntur ad venandum. Deinde qui erat ex ignobiliorẽ gñe exercuit ad venatum alterum qui erat ex præstãtiore gñe, tñ delitijs exercuit. Dein quum vterq; ferretur ad ea, quibus assueuerat, atque hoc pacto palam oibus fecisset Lycurgus, quantum institutio valeret, tũ ad meliora, tum ad deterrora, dixit: Proinde ne nobis quidem o ciues nobilitas, quam miratur hoĩum vulgus, ductumq; ab Hercule genus profuerit, nisi ea gesserimus, per q̃ ille mortalium oium clarissimus, ac generosissimus extitit, ac per omnem vitam quæ honesta sunt & discamus, & exerceamus. Reperit vir ingeniosus viam, qua multitudini Philosophis rationibus non satis idoneæ, virtutis imaginem ob oculos poneret: magis.n. mouent, ac penetrant in animos quæ cernuntur, quam quę audiũtur. Quod autem ille fecit in ciuitate, hoc cuiquẽ patrifamilias in sua domu, cuiq; moderatori in suo grege faciendum est. Res quidem efficax est natura, sed potentior est institutio, quæ malam naturam corrigit, & vertit in bonam. Quales nascantur liberi, nulli in manu est: at vt recta institutione euadant boni, nostræ potestatis est.

Qũ intelligebat æqualitatem, & ad frugalitatem, & ad concordiam in primis conducere, fecerat nouam agrorum partitionẽ: 59

& in singulos ciues æquam portionem distribuerat. Fertur itaque quum dein ex peregrinatione rediens iter faceret per agrum recens demessum, conspiceretq; manipulorum aceruos ordine positos, & æquales, delectatus eo spectaculo cũ risu dixisse comitibus: ut tota Lacedæmon uidetur multorum esse fratrũ, qui nuper inter se diuiserint hæreditatem. Bono Principi nihil iucundius est ciuium cõcordia, rursum tyranno nihil formidabilius.

Aequalitas.

60 Idem quum inductis nouis tabulis debitores æris alieni liberasset, iam & ea quæ quisque priuatim in ædibus habebat, ex æquo partiri tentauit, quo funditus è ciuitate tolleret discrimẽ opum, & inæqualitatẽ: sed quum cerneret eos ægrè laturos manifestum rerum ablationem, idem occultiore uia facere aggressus est. Monetã aureã simul, & argenteam abrogauit, instituitq; ut ciues ferreo dũtaxat numo uterent, & ad huius permutationem, totius substantiæ modum præscripsit. Hoc facto, omnis iniustitia exulabat ab Lacedæmone: neq; enim iam furari, neq; largitionibus corrumpere corrumpive, neque fraudare dolo, neq; rapere per uim quisquam poterat, quod nec celari uideret, nec parere magnificum esset, nec uti periculo uacaret, nec importare, aut exportare tutum foret. Hac arte uir solertis ingenij, quibus diuitiarum contemptum persuadere non potuit, diuitiarum usum subtraxit, ac reponendi studium negotiandique materiam ademit.

Diuitiarũ cõtẽptus.

61 Ad hac quicquid erat rerum superuacanearum, è ciuitate eijciendum curauit, adeo ut nec negotiator, nec sophista, nec uates, nec circulator, nec lautitiarum artifex Spartam ingrederetur. Neque enim passus est illic

Artes superuacuę.

sic esse pecuniam talibus vtilem: tantum feream monetam cudit, quæ pondere Aeginetico æquabat minam valore ęreos quatuor. His remedijs expugnauit auaritiam.

Cæterum quũ statuisset inuadere delitias luxumque, & in his quoq; tollere diuitiarũ admirationẽ, instituit syssitia, hoc est, conuiuia publica. Percũctati verò cur ea constituisset sic, vt in singulis conuiuijs pauci cum armis discumberent: Vt, inquit, expediti sint ad parendũ imperatis, & si qd tumultus inciderit, penes paucos sit delictum, sitq; inter oẽs potus, ac cibi æqua portio: deniq; non solum in esculentis, ac poculentis, verum ne in stratu quidem, aut vasis, aut alia re quacũq; plus haberet diues, q̃ pauper. His rationibus quũ diuitijs detraxisset admirationem, postea q̃ nemo erat, qui vel vti posset illis, vel osteutare, dicebat amicis. Quam præclarum est ò amici, ipsa re declarasse cuiusmodi sint diuitiæ, si qñ cæcæ sunt, carentq; spectatoribus, & admiratoribus. Interim obseruabat, ne quis prius domi sumpta cœna veniret ad publica conuiuia, expletus alijs cibis, aliove potu. Quod si quis cum cæteris non biberet, ederetve, eũ vituperabant, ut qui alijs edulijs delinitus abhorreret à victu communi. Porro qui palam conuictus esset id fecisse, ei mulcta dicebatur. Vnde Agis qui multo post Lycurgum tẽpore rex fuit, debellatis Atheniensibus domum reuersus, quum uellet vnum diem cœnam capere cum uxore, missus à syssitijs poscenti, præfecti militiæ non miserunt, ea res quum postero die, innotuisset Ephoris, mulctam illi dixerunt. In eodem facto geminum exemplum nobis est proditum, primum frugalitatis, deinde seuerita-

62

Communitas.

Τυφλὸς πλοῦτος.

tis, quum in causa non graui leges, nec regi pepercerint.

63 Sed Lycurgo euenit, quod ferè solet his, q. cum corruptis populi moribus bellum suscipiunt. Diuites hoc genus institutionis indigne ferebant, coortiq; sunt in illũ, & non solũ conuitijs insectabantur, verum et saxa in illum iaculabantur, conantes eum lapidare. At quum vrgerent persequentes, illapsus est per forum, ac reliquos quidẽ fugiens anteuertit. Alcander autẽ pertinacius insequens fuste respicienti in tergum, extrudit oculum. Hunc Alcandrum quũ noxæ deditũ publico decreto accepisset puniendũ, nec vllo affecit incommodo, nec incusauit: sed quum illum sui instituti socium haberet, effecit, vt & ipsum Lycurgum, & vitæ rõnem, quam cũ eo egerat, prædicaret: nec victum modo, sed vniuersam ciuium educationem amaret quam Lycurgus induxerat. Porro mali quod acciderat, monumentum locauit dicatum in templo Mineruæ, cui ab æreo delubro nomen Chalciæco, Deæq; cognomẽtũ addidit vt Optiletis diceretur: nam Dores. Lacedæmonem incolentes, oculos Optilos vocant, ab opto, quod Græcis sonat video. Et hic habemus geminum exemplum: alterum admonens non absq; discrimine mores ciuitatis corruptæ vitijs, ad meliorem frugem reuocari: alterum insignis tolerantiæ, quæ ex hoste capitali reddidit amicum, ac pugnatorem, quem etiam si necasset, vt ipsi licuit, nihilo tamen minus ipse fuisset luscus, & vno legum suarum defensore minus habuisset.

Moderatè.

64 Percunctanti quam ob causam non vteretur legibus scriptis. Quoniam, inquit, eruditi bui sunt, recteq; edocati, probant, quid-

Prudenter.

pro

pro rõne temporis expediat: ſignificãs ſcriptu ram non mutari, quum pro varietate occaſionum vir probus, & ſapiens ſæpenumero cogatur mutare conſilium. Ea res nominatim præſcribi non poteſt. Satis eſt ciues honeſtè fuiſſe inſtitutos. Hi ſua ſponte videbũt, quid pro tempore facto ſit opus.

Rurſum alijs percunctantibus quam ob rẽ ſtatuiſſet, vt ad ædium culmen imponẽdum fabri ſecuri vterẽtur, ad fores vero addendas ſola ſerra, nec vllo alio inſtrumento: Vt, inquit, ciues mediocritatem ſeruent in oĩbus, quæ in ædes inferunt, neq; quicquã habeant earum rerum, quæ apud alios ſunt admirationi. Videbatur enim indecorum, ſi p oſtiũ rude, ac vile ſupellex inferretur exotica, pretio cara, arte operoſa. Id ne fieret, ipſæ quodã modo fores admonebant. Hinc aiunt accidiſſe, quod Leontychidas primus apud Lacones rex, quum cœnaret apud quendam, cerneretq; tectum domus ſumptuoſe apparatu factum, ac lacunaribus ornatum, rogabat hoſpitem num ligna apud eos quadrata naſcerentur: adeo luxum eſſe putabat naturam artificio corrumpere. 65

Frugaliter.

Habetur ante pag. 19. apop. 28.

Rogatus aliquando Lycurgus, quam ob rẽ vetuiſſet frequenter aduerſus eoſdem expeditiones agere: Ne, inquit, cum crebro ſeſe defendunt: bellandi peritiam vſu colligant. Vnde Ageſilaus grauiter accuſatus eſt, quod crebris in Bœotiam expeditionibus, ac bellis, Thebanos Lacedæmoniorum hoſtes ad repugnandum induxiſſet: Nam cum Antalcidas vidiſſet illum ſaucium, exprobauit quod Thebanos præliandi artem docuiſſet, quum ante, nec ſcirent bellare, nec vellent: Præclaram, inquit doctrinæ tuæ 66

Habetur ante pag. 28. apop. 65.

mercedem habes, qui Thebanos, nec animatos ad bellandum, nec exercitatos, vel inuitos consuefeceris, docuerisque bellum gerere. Hoc stratagema latius etiã patet, videlicet ne sæpius cũ ijsdẽ litigemus, aut contẽdamus, ne tãdẽ assueti, vel contemnant nos, vel superẽt.

67 Alio quopiã percũctante, quam ob rem virginũ corpora cursibus, luctis, discorum, ac telorum iactibus fatigaret: Vt, inquit, fœtuum proseminatio ab ipsa statim radice, validum in ualidis corporibus initium sumens, rectè germinet: Simul ut ipsæ in perferendis partubus, facilè simul & generose certent aduersus pariendi nixus doloresque: postremo si qua incidat necessitas, possint, & pro se, & pro liberis, & pro patria pugnare. Intellexit vir prudens quanta rerum publicarum pestis sit ocium, atque ignauia. Contra moderatos labores etiam corpora reddere tum firmiora, tum salubriora, unde nec uirginibus permisit in ocio uiuere, sed has quoque masculinis exercitijs quodammodo uertit in masculos, quũ in plerisque ciuitatibus per delitias, ac luxũ masculi transformarentur in fœminas.

Fœminæ masculæ.

68 Cæterum quum essent, qui uitio darent, quod uirgines in pompis, ac ludis solennibus nudas exhiberet oculis omnium, causamque cur id instituisset, requirerẽt: Vt ijsdem, inquit, cum masculis rationibus institutæ, nihilo sint illis inferiores, uel robore, uel salubritate corporũ, uel animorũ uirtute, ac generositate, studioque veræ laudis, uulgarem autem gloriã contemnant. Vnde tale quiddam fertur de Gorgone Leonidæ uxore: Cum quædã vi probabile est, extera mulier illi dixisset Solæ Lacænæ uiris imperatis: respondit. Nimirum solæ uiros parimus. Hoc exemplum, nec in masculis,

Additum ... alio lo... ...er stu

masculis, nec in puellis imitandũ censuerim: diosum quępiam.
hactenus tamen conducit, ut stupidum pudorem, qui frequenter obstat honestis actionibus, ab ætate tenera excutiamus, statimque discant nihil esset verè pudendum præter turpitudinem. Innumeras uerò reperias, quæ nudatæ uehemẽter erubescant, si q̃d p̃ter honestum dixerint, fecerintve, non mutent colorem. Sunt item innumeræ, quibus amictus, uilior, cultusque simplicior genas rubore tingat, contra gloriosum esse ducant si splendido uestitu prodeant in publicum, negligentes garhm rerum, quæ nerum probrum, ueramque laudem adferunt.

Pudor posterus.

70 Cuidam percũctanti, quam ob cãm lege cauisset, ut sine dote uirgines elocarentur: Vt, inquit, neque p̃p inopiam ullæ relinquerentur inuptæ, neque ob diuitias expeterentur, sed ut iuuenũ q̃sq; ad puellæ mores respicies ex uirtute faceret electionẽ. Eadem de cã fucos, & ornamẽta quibus aliæ formã, uel fingere, uel commendare solẽt, ex urbe submouit. Vt ubique uir egregius studuit æqualitati.

Vxo, eligenda.

71 Idem quum certum tempus præscripsisset, quo puellæ nubere, iuuenes ducere deberent, interrogatus quur id statuendum putarit: Vt, inquit, soboles ex adultis p̃fectæq; ætatis parentibus nata, ualida sit, & uegeta. Ex coitu præpropero non solum læduntur corpora gignẽtiũ, uerũ etiam proles nascitur imbecilla. Tum qui ante tempus dant operam liberis, carent apud illos authoritate, quam ætas conciliat: rursus qui uergente iam ætate, nec fruuntur liberis suis, nec eos possunt ad perfectam institutionem perducere, morte, senioq; præuenti.

72 Altero quodam admirãte, quam ob rẽ vetuisset

tuisset sponsum cum sponsa simul dormire, sed statuisset, vt vterq; cũ suis æqualibus maximam diei partem versaretur, cumq; his totas nocte quiesceret, cum sponsa verò furtim ac verecundè cõgrederetur: Primum, inquit, vt corporibus essent validi, si non vterentur congressu ad satietatem: dein vt illis amor mutuus semper maneret recens, ac vigẽs: denique vt fetus ederent robustiores. Hoc demum est patriæ partem agere, nusquam non aduigilare ad Reip. vtilitatẽ, ciuiumq; tũ animis, tum corporibus vndequaque consulere.

Coitus moderatus.

73 Quin, & vnguenta eiecit, à Repub. tãquam olei corruptelam, ac perniciem. Nam oleum odoribus vitiatum nullum habet vsum, nec ad esum, nec ad membrorum vnctionem: atque dum rem necessariam ad delitias corrũpunt, fit vt minor sit copia.

Vnguẽta.

74 Submouit, & tingẽdi artificium, veluti sensus adulationem. Etenim dum color blanditur oculis, natura rei corrumpitur: In summa cunctis ornandorum lenocinio corporum artificibus Spartana vrbe interdixit, vt qui ma-lis artibus bonas arteis corrumperent: propterea ꝙ huiusmodi delitijs ciues à salubribus, ac serijs exercitamentis auocarentur.

Delitiæ.

75 Tanta porro erat illis temporibus vxorum pudicitia, tantumq; aberant ab … quæ post inuasit, vt pri… ea facilitate … terij crimen … us esset incedibile adul… apud Spartanas inueniri: Fertur que dictum cuiusdam vetustissimi Spartani Geradæ, qui rogatus ab hospite quodã, quid pœnarum darent apud Spartanos adulteri, neque enim videre se quicquam super hac rè sancitum à Lycurgo: Nullus, inquit, o amice apud nos adulter est. Cum ille subiecisset: Quid igitur si existat? Dabit inquit, bouẽ tã

Adulterium.

vt

vt porrecto vltra Taygetum mōtem collo, bibat ex Eurota: cumq; ille ridēs dixisset, fieri non potest, vt tantus bos inueniatur: Et quo pacto, inquit, Geradas, Spartæ existat adulter, in qua diuitiæ, deliciæ, & corporis ascititius cultus probro habentur: contra verecundia, modestia, ac obedientiæ magistratibus debitæ obseruatio, decori laudiq; donantur? Prudenter intellexit Geradas ibi non posse nasci, vbi non admittuntur vitiorum semina, eaq; vbiq; iacere, quibus pro honore tribuitur ignominia. Atque hæc est clementissima ratio medendi prauis moribus, excitandique virtutis studium.

Cuidam postulanti vt in ciuitate ꝑ aristocratia, id est, optimatum gubernatione cōstitueret democratiam, hoc est, popularem gubernationem: Tu fac, inquit, prius domi tuæ democratiam instituas. Compendio docuit, eam Reip. speciem non vtilem ciuitati, quā nemo vellet esse in sua familia. Ciuitas autē nihil aliud est, quam magna domus. 76 Argutè.

Percunctanti cur instituisset, vt minutis, ac vtilibus reb⁹ sacrificaret. Ne vnq̄, inquit, Lycurgus deficiat nos, quo numen honoremus. 77 Sacrificia frugalia.

E certaminibus ea sola concesserat exercere, in quibus manus non extenderet in altū: Eius constitutionis causam percunctanti: Ne quis, inquit, laborādo cōsuescat defatigari. Siquidē exercita ad confirmandum corporis robur adhibentur, non ad exhauriendas vires. Qui verò subinde delassantur in exercitamētis, quoniam imbecilliores veniunt ad labores necessarios, facilius deficiunt. 78 Exercitatio.

Cuidam percunctanti quam ob rē crebro mutari castra iuberet. Vt magis, inquit, lædamus hostem. Lacedæmonij quoniam erant 79 Astutè.

expe-

expediti, non magno negotio transferebant exercitum; verum idem facere non perinde commodum erat hostibus, magnam sarcinarũ, & impedimentorum vim secum trahentibus, præsertim qui castra ferè fossis, aggeribus, ac vallis solent communire.

80 Roganti qua de causa vetuisset oppugnari turres: Ne, inquit, à fœmina, puerove, aut ab alio quopiam homine puero, ac fœminæ non dissimili viri præstantiores occidantur. Non probauit prælij genus, in quo virtuti locus non esset. E turribus verò puer, aut mulier deiectu saxorum potest virum quantumuis fortem interimere.

Stratagema.

81 Cum Thebani consulerent Lycurgum de sacrificio luctuq; quem illi Leucotheæ solēt facere: Si, inquit, deam esse creditis, ne lugeatis: sin hominem, ne vt deæ rem diuinam faciatis. Mirè taxauit Thebanorum ritus secũ pugnantes. Non.n. conuenit simul lugere, & sacrificare, hoc est, ab ea petere opem, quæ ipsa sit in calamitate, ac lugenda.

Arguté.

82 Ciuibus quibusdam interrogantibus, quomodo liceret hostiũ insultum effugere: Si, inquit, pauperes fueritis, nec alius alio plus requirat. Ad opulentos, & onustos prædæ spes inuitat hostem, nec facilè potest elabi, qui sarcinis, & impedimentis retardatᷓ. Ad hęc tutiores sunt ab hostium incursu, inter quos est æqualitas, & ex æqualitate concordia.

Pauptas expedita.

83 Ijsdem percunctantibus cur prohibuisset vrbem cingi muris. Quoniã, inquit, non caret mœnibus ciuitas, quæ non lateribus, sed viris cincta est. Indicauit id genus munimenta magis arguere ciuium ignauiã, q̃ fortitudinem.

Fortiter.

84 Spartanis studio est alere comãm, & super ea quoque re narrant Lycurgũ redidisse ratio-

rationem: Quũ, inquit, coma, formosis addit decorem deformes uerò reddit hostibus terribiliores. Vt enim decet coma speciosos, ita minus fęlici specie præditis horrorem, ac ferinũ quiddam conciliat. Capillitium naturalis est ornatus, minimoque constans: hoc genus non damnauit Lycurgus, ut quod, nec operosis artibus constaret, nec pro frugalitate luxum induceret. Coma.

85 Moderatio victoriæ.

Præcipere solebat, ut postea qui in bello hostē uertissent in fugā, ac superassent, tamdiu fugientes insequerentur, donec certa esset uictoria, moxq; retrocederent. Neq;.n. Græcorum cōuenire moribus, eos trucidare qui cessissent: idq; non solum honestius, uerũ etiam utilius esse dicebat. Siquidem hostes, quibus cum res est, ubi cognorint Lacedæmonios parcere cedentibus, occidere uerò qui loco non cedunt, sibi conducibilius existimabunt fugere quā persistere. Frequenter.n. desperatio magnum robur addit animo, non minus q̄ spes uictoriæ. Decet autem Græcos legibus ac disciplinis imbutos etiam in bellis meminisse clementiæ. Barbaricæ feritatis est seuire in prostratos. Sed rursus ita temperanda est clementia, ne nobis sit exitio. Fit enim non raro, ut hostis fugam simulet, ut redintegratis uiribus acrior insurgat in uictorem.

86 Stratagema.

Percunctanti quamobrem hostiũ cæsorum cadauera spoliare uetuisset: Ne, inquit, dum spolijs incumbunt, pugnā negligant, sed paupertatem, una cum ordine seruent. Vt uir ille sapiens ubique ciuibus suis metuit à diuitijs tanquam à fonte plurimorum malorum, quum apud hominum uulgus nihil expectatur auidius, quasi in his sint præcipua fęlicitatis humanæ præsidia.

LYSANDER.

88 Lysander preciosas vestes, quas Dionysius ad filias ipsius miserat, non accepit dicens, Vereor, ne his amictæ turpes videantur.

89 Is quum egregius simulandi artifex euasisset, ac pleraq; quę crudeliter & auarè gerebat, callidis fucis ornaret, iustum non alia re quā vtilitate, & honestum commodo metiens, fatebatur quidem veritatem mendacio pstantiorem esse, sed vtriusque dignitatem ac precium vtilitate æstimandum. Inuertit vir improbus philosophorum dogma, qui quod honestum est, idem esse volunt vtile: hic quicquid esset vtile, idem ducebat honestum.

Vtilitas virtute potentior.

90 Ad eos verò, qui ipsi ꝓbro dabāt, ꝙ pleraq; dolo ac fraude gereret, nō palam virtute conficeret, hac parte Hercule gñis autore indignus, ridens dixit: vbi quod vellet, non assequeret leonis exuuiū, ibi vulpinum applicandū esse: sentiens, quòd honestis rationib. non posset effici, id fraude, dolisq; perficiendum.

Vafrè.

91 Rursus alijs illi vitio vertentibus, quod fędera quæ cum iureiurando fecisset, in Mileto uio asser, ait pueros talis esse fallendos, viros iureiurando, quasi hoc ipsum esset viro dignum, periurio fallere.

Perfidiosè.

92 Cùm Athenienses non virtute, sed insidijs vicisset iuxta flumē, cui nomē Aegis, eisq; fame pressis vrbē in fidē suā accepisset, scripsit Ephoris: Captę sunt Athenæ, perinde quasi vi rem gessisset, gloriam aucupans mendacio.

Gloriosè.

93 Cūm Argiui de ditionis finibus ambigerēt cum Lacedæmonijs, asseuerarentq; se iustiorem habere causam, Lysander stricto ense: Qui hoc, inquit, superior est, is optimè definibus disputat. Ab æquo & bono vir insolens ad vim prouolauit.

Violēter.

Ad

Ad Bœotos ancipites, nec huic, nec illi parti addictos, quum per illorum confinia faceret iter, legatos misit, qui percunctarentur, vtrũ rectis an inflexis hastis per illorum agros proficisci deberet, significãs siue amici essent Bœotij, siue inimici nihilo minus se ceptum iter peracturum, nisi quòd per hostium agros iturus esset erectis hastis, ad propulsandũ, si quis obsisteret: per amicorum inuersis, velut nemini nociturus. Hoc dictum nonnihil resipit indolis Laconicæ, qui nec inimicis supplex esse vellet, ne amicis grauis. 94 Animosè.

Megarensi cuidã in publico conuentu liberius aduersus ipsum loquenti: Tua verba, inquit, amice opus habent ciuitates significans in ciuili consessu cuiq; liberum esse, quæquæ vñr, dicere, in bello non esse eandẽ libertatẽ. 95 Libertas ĩ dicendo.

Cum ad Corinthiorum, qui defecerãt, muros peruenisset, videns Lacedæmonios cunctanter aggredi, ac forte accidisset, vt lepus conspiceretur excitatus trãsilire fossam: Non pudet, inquit, o Spartani huiusmodi formidare hostes, quorum mœnibus ob ipsorum ignauiã lepores indormiũt? Casum fortuitum solertia ducis torsit ad aiumi addẽdũ militibus. 96 Habetur ante simile pag. 51. apo. 44. Solerter.

Eidẽ in Samothrace oraculũ consulẽti sacerdos iussit, vt quod in vita maxime scelaratũ cõmisisset, diceret. Ille sacerdotẽ rogauit. Vtrũ hoc suo, an Deorum iussu facere oporteret? quum sacerdos rñdisset, Deorũ iussu: Tu igit hinc discede, ac dijs dicã, si percũctentur. Mos erat Lacedæmonijs nihil aggredi nouæ rei, nisi consultis oraculis. At Lysander cum nulla religione teneretur, nihilo secius hinc quoque solitus est suis vitijs honesti speciem prætendere, tametsi parum successit. 97 Simile dictum est pag. 18: apo. 18.

Interrogati Persæ, quã Repub. maximè probaret: 98

baret: Eam inquit, in qua fortibus viris, ac meculosis, congrua vtrisque redduntur. Sensit virtutē inuitari præmijs, ignauos excitari ignominia. Nimirum hoc est, quod apud Homerum stomachatur Achilles, idem honoris haberi ignauis, ac fortibus. Ea sententia non solum habet locum in Republica, verum ēt in priuatis familijs. Sunt enim hæc duo præcipua ad cōseruandam cuiuslibet gregis disciplinam. Honos enim non solū alit artes, vt habet prouerbiū, uerū ēt virtutem. Nec tam refert Monarchia sit, an Aristocratia, an Democratia, an aliqua Reipublicæ forma ex his tēperata, quam vt in quacūq; gubernatione discrimen habeatur publicum inter uirus utiles Reipub. & suo uiuentes homini.

Præmia uirtutis.

99 Cuidā apud Lysandrum iactanti, quod ipsum, & laudibus eueheret, & aduersus obtrectantes tueretur: Duo, inquit, mihi sunt boues ruri, tacentibus ambobus, tamen certo noui, uter sit ignauus, uter ad laborem strenuus. Sensit ueram uirtutem non egere laudibus humanis, quum ipsa secum ducat suam laudem, ac decus. Cæterum qui nihil gerunt præclari, his opus est præconibus.

Laus ab hōibus.

100 Ad quendā à quo couitijs imperebat: Dic, inquit, assidue ô amicule, dic, nihil omittas, si qua tuum animū malis, quibus videris, plenus, ualeat exonerare. Ingentis animi argumentum, ne ira quidem dignum, arbitrari maledicum, quum in promptu esset ultio.

Moderatē.

1 Aliquāto post defuncto iā Lysandro quum de societate belli nata esset controuersia, Agesilaus adijt Lysandri domum inquisiturus sup hac re literas, quas Lysander apud se detinuerat. Reperit autem prætere à librum. Lysandro conscriptum de nouando Reipub. statu,

Hoc ante hī in Agesilao, licet aliter narratū, pag. 34. Apo...

ſtatu, quod oportet regnum ab Eurytiōtidis & Agide ablatum (nam ex his tantum familijs fas erat creare reges) in commune ponere, ac regem eligi ex optimis: quo videlicet hoc honoris diſcerneretur, nō his qui genus duxiſſent ab Hercule, ſed ijs qui tales eſſent virtute, qualis fuiſſet Hercules: quādo quidē virtute, non generis commendatione & ille ad diuinos honores ſubuectus eſt. Hanc orationem Ageſilaus nitebatur apud ciues euulgare, cupiens p eā oſtendere, qualis ciuis clāculū fuiſſet Lyſander, non ſine calūnia eorū qui Lyſandro fauerāt. Sed ferūt Cratidē, qui tum inter Ephoros primas tenebat, veritū ne lecta oratio perſuaderet, reuocaſſe ab eo conſilio Ageſilaum, ac dixiſſe, non ſolùm non eſſe refodiendum Lyſandrum, ſed ipſam potius orationem cum illo defodiendā, q̄ callidè & ad perſuadendum accommodatè cōpoſita videretur. Hoc factum declarat Lyſandri peruerſam ambitionem, qui nihil intētatum reliquerit ad regnum adipiſcendum: ſed idē arguit Ageſilai moderationē, qui priuatam ſimultatem poſthabuit vtilitati Reip.

Cæterum qui filiarum illius nuptias prius ambierat, mox poſt obitum eius, quod repertus eſſet pauper, eas recuſabant, ijs Ephori dixere mulctam, eo quòd quem diuitem eſſe credentes coluerant, eundem iuſtum ac probum ex paupertate agnitum, contemnerent. Hoc vt apophthegma non eſt ita ſalubre eſt exemplum ſeueritatis, quod admoneat in conciliandis matrimonijs magis ſpectandam virtutem, quam cenſum eosq; perfidos & inconſtantes eſſe amicos, qui amicitiam commodo metiuntur cuius ſpe adempta, protinus recedunt ab amicitia. Quin & 2 Seuerè.

illud nos admonet, honestius esse fama, quã pecunia ditescere.

NAMERTES.

3 Namertes quũ legatione fungens à quodã eius gẽtis ad q̃ erat missus, beatus prædicaretur, eo ꝙ multos haberet amicos, interrogauit quõ qui multos haberet amicos periculũ faceret, an amicũ haberet syncerũ, ac probũ. Id quod alter fassus se nescire, cuperet discere: Per aduersam, inquit, Fortunam.

Videtur adiectum.

Amici exploratio.

NICANDER.

4 Nicander cuidam dicenti, ꝙ Argiui malè de ipso loquerentur: Num igitur, inquit, dant pœnas qui de bonis loquuntur malè? significans Remp. malè moratam, vbi liceret impunè malè dicere nihil mali commeritis.

5 Idem percunctanti quare Lacedæmonij comam, ac barbam alerent: Quoniam, inquit, hic ornatus quum sit homini omnium pulcherrimus, ac proprius, nullo constat impendio.

Simile pagin. 63. apoph. 63.

6 Cũ Atheniẽsis quidã dixisset, nimiũ ò Nicander amplectimini ociũ: Verũ, inquit, pdicas, sed non quemadmodum vos, quocunque mõ nobis parare studemus. Sensit ocium honestis rationibus partum non esse reprehendendum: sed eos vituperio dignos, qui p fas nefasq; sectarẽtur ocium. Ocium autẽ Atheniensis dixit, non exercere sordidas artes.

ZEVXIDAMVS.

7 Zeuxidamus cuidam percunctanti, quã ob causam Lacedæmonij leges de fortitudine citra scriptum seruarent, ac non potius descriptas traderent iuuenibus legẽdas: Quoniam, inquit, assuefaciendi sunt, vt præclaris gestis potius quam scriptis intendant.

8 Aetolo quodam dicente, ꝙ qui studerent pro-

probitatem cum fortitudine coniungere, ijs bellum esset potius pace: Nō p Deos, inquit, sed his mors vita potior esse debet. Correxit Lacon dictum Aetoli. Non enim optandum bellum, sed nec in bello, nec in pace libertatem tueri, licet, nisi mortis terrorem abieceris.

PANTHOIDAS.

9 Panthoidas legatus missus in Asiam, ostēdentibus ipsi murum probè munitum: Per deos, inquit, o hospes, bellum conclaue mulierum. *Habetur ante simile pag. 66. apo. 97.*

10 Idem quum in academia Philosophos audisset multa de virtute disserētes, interrogatus cuiusmodi viderentur eiusmodi sermones: Quid aliud, inquit, quam probri, sed prorsus inutiles vobis, qui illis non vtimini. Salsè tetigit mores Atheniēsium, qui virtutem haberent in labris, non in factis. *Salsè.*

PAVSANIAS.

11 Pausanias Cleombroti filius, quum Delij de insula cum Atheniensibus haberent controuersiam, atq; inter cætera dicerent, quod ex more regionis, neq; mulieres in insula parerent, neq; mortui sepelirentur: Quomodo igitur, inquit, hæc insula erit vobis patria, in qua, neque fuit quisquam vestrum, nec futurus est? Argutè notauit ineptā Deliorum consuetudinem, qui suos in patria, neque nasci sinerent viuos, nec humari mortuos, quum vt mulier, ita nec regio mater sit, nisi gignat. Alienum autem sit à materna pietate nolle sepeliri, quos genuit. *Argutè.*

12 Cum Atheniensium exules hortarentur illum, vt aduersus Athenienses moueret exercitum, diceretque, quod quum in Olympijs præconis voce pronunciaretur victor, soli *Moderatè.*

Athenienses ipsum exsibilassent: Cum hoc, inquit, fecerint in bene meritum, quid factũ-ros creditis, si illis malefecero? Insigne moderationis exemplum nihil tam atroci cõmo-ueri contumelia: at idem ingenij mirè solertis argumentum, quod adferebatur, velut instigaturum Pausaniæ animum ad suscipiendũ bellum, id in partẽ diuersam retorquere.

13 Argutè. Percunctanti quur Tyrtęũ poetam Spartę ciuẽ fecissent: Ne quis inquit, externus nobis dux fuisse videatur. Poetæ apud Lacedæmonios non erant in pretio, nec hoc nomine Tyrtæus meruit apud illos honorem, sed quod strenuum se ducem in bello præstiterat, putarunt eam laudem patriæ vindicandam.

14 Salsè. Ad quendam imbecilli corpore, tamẽ hortantem, ut eũ contra hostes terra mariq; experirentur: Vis, inquit, igitur positis vestibus te ipsum ostendere, qualis sis, qui nobis bellandi es autor? Salsè risit ad id hortantem alios, in quo ipse nihil opis adferre posset.

15 Sapiẽter. Quibusdam in spolijs barbarorum demirantibus pretiosas vestes: Præstiterat, inquit, ipsos esse multi pretij, quam possidere pretiosa: Correxit suorum admirationem, eosque ad verorum bonorum admirationem reuocauit.

16 Lepidè. Post uictoriã à Medis apud Plateas reportatã, præcepit suis, vt apponerent cęnã Persicã, quam sibi barbari priùs apparauerant. Ea quũ esset opipara ac sũptuosa: Lurco inquit, eras ò Persa, qui quum tantas habere delicias, ad nostrã veneris mazã: id erat panis genus cõtemptum ac vulgare. Admonuit stultissimũ esse locupletes pugnare cũ his, quibus nõ multũ est qđ eripiatur. Etenim si fęliciter cadat Martis alea, exile lucrum est, sin secus, ingens

ingẽs est damnum. Dicti vero argutia in hoc est, ꝙ fastidiosè delicatus videtur, q inter varias delicias, appetit cibum vilem ac plebeiũ. Nam id solent interdum diuites, quibus assidua copia lauticiarum parit nauseam.

PAVSANIAS ALTER.

Pausanias Plistonactis filius, cuidam roganti, quam ob rem apud Spartanos nefas esset, vllam priscarum nouare legum? Quoniam, inquit, legibus conuenit autoritas in homines, non hominibus in leges. 17 Legũ autoritas.

E patria profugus, quũ Tegeę laudaret Lacedęmonios, cuidam diceti, Quin igitur mansisti Spartæ, sed fugere maluisti? Quĩ inquit, nec medici apud sanos, sed apud ægrotos versari solent. Salsissimè conuitium exilij extorsit in Tegeaten, ꝙ eius gentis corrupti mores egerent Spartana disciplina. 18 Salsè.

Alteri percunctanti, quo pacto possent debellari Thraces: Si, inquit, qui vir optimus est, eum belli ducem delegerimus. Admonẽs plurimum ad victoriam momenti esse in Imperatore. Quemadmodum in omni negotio magni refert, quales sint quibus gerendæ rei creditur autoritas. 19 Dux bonus.

Medicus qui inuisebat Pausaniã, dicebat, Nihil habes mali: Non. n. inquit, te medico vtor. Hoc ipsum quod nihil habebat mali, adeò non acceptum ferebat medicis, vt eos solos iudicaret prospera esse valetudine, qui medicis non vteretur. Id vt perpetuo verum non sit, tamen, extra cõtrouersiam est, maximam malorum partem a medicis proficisci, vel quia sint imperiti, vel quia negligentes, vel quia ambitione, quæstuve corrupti. 20 Medicina contẽpta.

Cùm ab amico argueretur, ꝙ de medico quodã male loqueretur, a quo nec vlla re læ- 21

Medicorũ osor. sus,nec esset cuius fecisset periculũ: Si fecissem,inquit,periculum,nequaquam viuerem.

22 Medico cuidam dicenti Pausaniæ. Ad senectutem peruenisti: Ob id,inquit,quod te medico non vsum vsus. Medicus existimabat arti suæ deberi, si contigisset senecta: at ille credebat vix vnquam ad senectutem pertingere,qui medicis vtuntur.

Medicorũ osor.

23 Eum verò medicum censebat optimum, qui non fineret ægrotos extabescere, sed quã primum sepeliret. Inhumanior quidem videtur hæc sententia, sed tamen à Socratis opinione non multum abhorrens, qui vult admodum valetudinarios, nec vlla iam ex parte vtiles Reip. æquo animo debere è vita decedere, sic tamen, vt nemo sibi vim adferat, sed honestis actionibus immoriatur. Certè non apparet,quid magni faciant, quum quatuordecim medici multo tempore, immodicis impendijs adnituntur, vt anui iam præmortuæ vitam in vnum, alterumve mensem proferant. Quid enim aliud agunt, nisi quod arte sua mortem reddunt longiorem, quasi hoc cuiquam sano sit optabile,diu mori. At viri sapientes mortem inopinatam, ac breuem iudicarunt optimam.

Medicus optimus quis.

PAEDARETVS.

24 Pædaretus cuidam dicenti magnum esse numerum hostium: Tanto, inquit, plus gloriæ referemus, quoniam plures interficiemus. Quod alter adferebat ad persuadendam ignauiam,ille vertit in calcar fortius agendi: Eodem telo repelli possunt, quicunque difficultatis causatione dehortantur ab honesto.

Fortiter.

25 Idẽ conspecto quodam,qui natura mollis, tamẽ ob humanitatem laudabatur,à ciuibus, dixit, nec viros, qui mulierum similes sint, opor-

oportere laudare, nec mulieres, q̃ virorũ sint similes, nisi si qua muliere vrgeat, necessitas. Sensit aliud decere bonũ virum, aliud bonã mulierẽ: ac pro muliere in virũ trãsfigurata, accipit necessitatis excusationẽ: in viro degenerãte in mulierẽ nullã recipit excusationẽ. Ita non eadẽ laus decora Principi est, quę plebeio, non eadem magistratui, quæ priuato. Decorũ.

26 Cum in trecentorũ virorũ ordinẽ nõ esset ascriptus, qui honos apud Spartanos primã dignitatem obtinebat, repulsus discessit hilaris, ac ridens: reuocãtibus aũt Ephoris quidq; rideret percũctantibus: Gratulor, inquit, huic Reip. quæ trecentos habeat ciues multo me meliores. Quid hoc pectore magis Philosophicum? Nec molestè tulit repulsam, nec questus est de Ephororum iudicio, sed plus voluptatis capiebat ex publico Reipublicæ bono, quam sensurus erat ex honore impetrato. Candor.

PLISTARCHVS.

27 Plistarchus Leonidæ filius cuidam interroganti, quã ob causam reges Lacedæmoniorũ non à priscis, regibus cognomen sortirentur: Qm̃, inquit, illi ducere quam regnare maluerũt, posteriores illis nequaquam. Primus omnium regum Lacedæmoniorum Agis dictus est, & hoc nomen in aliquot posteriores demanauit. Agis autem dictum est à ducendo, qm̃ clementer imperabant, & regum est imperare potius, quam persuadere. Plistarchus autem sonat, plurimis imperantem. Moderãte.

28 Cum patronus quidam ridicula loqueretur in causa, Plistarchus interpellans illum dixit. Non tu cauebis amice perpetuo risu digna dicere, ne quemadmodum, qui assiduo palæstricam exercent, palæstricæ fiunt, ita tu fias ridiculus? Sẽsit vir egregius raris lapsib⁹ Stultiloquium.

dandam esse veniam: cæterum quum error transit in habitum & consuetudinem, fit malum immedicabile. Expedit autem hac Plistarci interpellatione amicos crebrius peccãtes reuocare, ne peccandi colligant vsum, & vitium transeat in naturam.

29 Cuidam referenti ipsum a maledico quodam laudari, Demiror, inquit, si quis illi dixit me mortuum esse: Nam ille de viuo bene loqui possit nemine. Non delectatus est vir generosus laude, quæ a viro illaudato proficiscebatur.

PLISTONAX.

30 Plistonax Pausaniæ filius, quũ rhetor quidã Atticus Lacedęmonios dixisset indoctos: Non enim, inquit, Gręcorum soli nihil a vobis didicimus mali. Lacedęmonij malũ existimabant, quicquid non faceret ad efficiendam ciuitatem meliorem.

Habetur pag. 46. apo. 24.

POLYDORVS.

31 Polydorus Alcamenis filius, in eum qui non cessabat minitari hostibus: Non intelligis, inquit, te maximam vindictæ partem frustra consumere? Qui statuit inimicum vlcisci, minis nihil aliud efficit, nisi vt præmonito inimico sibi minuat lędendi facultatem. Fortium autem virorum est malefacere ijs, qui malo digni sunt, non maledicere.

Generose.

32 Cùm in Messenensium regionẽ eduxisset copias, roganti cuipiam, num aduersus fratres essent pugnaturi: Non, inquit, sed in eam agrorum partem proficiscimur, quę nondum sortito diuisa est. Elusit percũctatorem, dissimulans consilium suum: Sit hoc quoque exẽplũ celandi propositũ, si quem cupias lędere.

Dissimulanter.

33 Cùm Argiui post illam trecentorum pugnam rursus essent prelio superati, socij Polydorum

Modera-

dorum adhortabantur, ne eam oportunitatem præterirot, sed aggressus hostiũ muros ciuitatem illorum caperet. Id.n. factu fore facillimum, quum interfectis viris solæ mulieres essent reliquæ. His in hunc respondit modum: Mihi pari Martis alea rebellantes deuincere honestum est, cæterùm quum pro agris pugnarim, vrbẽ velle capere, non arbitror esse iustum. Si quidem huc veni, agros recepturus, non vrbem occupaturus. Vir excellentis animi ne cum hostibus quidem putauit agendum secus quàm postulabat æquitas, quum hominum vulgus sibi in hostem putet licere omnia, in tantum vt si de frigido oppidulo fuerit concertatio, victor existimet sibi ius esse, regnum vniuersum victi occupare. Ille etiam turpe sibi iudicabat bellare cum his, quibus deerant paria ad bellum præsidia. Talis enim victoria nullam habet virtutis laudem, sed crudelitatis crimen.

Percunctanti quid esset in causa ꝙ Spartani in bello fortiter sese periculis obijcerẽt: Quoniam, inquit, duces reuereri didicerunt potius quàm timere. Reuerentia cum amore coniuncta est: metuimus autem illos maximè, quos odimus. Rectius autem suo fungitur officio, qui ex animo facit, quàm qui metu mali. 34 Sapiẽter.

POLYCRATIDAS.

Polycratidas vnus cum cæteris missus orator ad duces regios, quum ab his interrogarẽt, vtrũ priuatim venissent, an publicè missi: Si impetramus, inquit publicè: sin minus, priuatim. Vox pij cãdoris in patriam index. Si cessisset ex sententia, legatio, gloriam volebat Reipublicæ cedere, sin minus, ignominiam repulsæ ad patriam non pertinere. 35 Patriæ studium.

SOB.

SOEBIDAS.

36 Arguè. Soebidas cum essent Lacedæmonij in pugna Leuctrica Martis aleam experturi, cuidã dicẽti, Hic dies declarabit virum bonũ; Præclarus, inquit, dies, qui possis declarare virum bonum incolumem: præsagiens in eo prælio plurimos egregios viros fortiter occubituros, quos ipse patriæ maluisset incolumes.

37 Callidè. Idem cum esset in loco quo, ꝑterea nullam habente aquam, obsessus ab hostibus, dicitur pactus cum hostibus, vt ipsis terrã bello partam cederent, si milites vna cum ipso è vicino fonte bibissent. Nam eum hostes obsederant. Isto fœdere congregatis ad se omnibus pollicitus est se daturum eius regionis Imperium ei, qui non bibisset. Porro quum nemo sibi tẽperaret, sed bibissent oẽs, ipse post omnes descendit in fontem: & aqua conspersus, hostibus etiam num præsentibus, abijt, regionem occupauit, vt qui nõ bibisset. Eodẽ strategemate, & exercitũ à sitis ꝑiculo liberauit & hostẽ elusit, & regnũ sibi vindicauit tolerantia. Non erat obstrictũ inimicis ex fœdere, quia non oẽs cũ ipso biberant: nec milites fefellit, quia nemo præter ipsum à potu abstinuit. Quod si hostes voluissent ad arma currere, iam nactus locum pugnæ commodiorẽ, ac fonte potitus, facili poterat illis esse par.

TELECRVS.

38 Pie in patrem. Telecrus ipsi nuncianti patrem de eo malè loqui: Nisi, inquit, illi dicendum esset, haudquaquam diceret. Maluit in se trãsferre culpam, quam committere, vt pater quicquam temere loqui videretur. Habes, & pietatis simul, & modestiæ exemplum.

39 Iam fratri suo q̃renti, ꝙ ciues erga se non perinde afficerentur, atque erga illum, sed inhuma-

humanius tractarent, quod nondum ab illis esset creatus Ephorus: Tu, inquit, iniuriam ferre nescis, ego scio: Significans ei, qui velit vti fauentibus ciuibus, ad multas iniurias esse conniuendum. Comiter.

40 Percunctanti quare mos esset apud Spartanos, vt iuuenes assurgant, senioribus. Vt, inquit, assueti honorem habere nulla propinquitate iunctis, magis honorent parentes. Optima ratio consuefaciendi ad debitum officium, si vltra quam debetur, doceamus præstandum. Veluti si quis assuescat cum vxore verecundè, casteq; conuiuere multo minus improbus erit apud alienas. Grauiter.

41 Percuuctanti quantum possideret facultatum: Non plus, inquit, quam sat est: Diuitias non cupiditate, sed vsu metiebatur.

CHARILLVS SIVE CHARILAVS.

42 Charillus interroganti, quam ob causam Lycurgus tam paucas leges tulisset Lacedæmonijs: Quia, inquit, pauca loquentibus, paucis etiam legibus est opus; Sensit nimirum pleraque mala ex multiloquio nasci. Laconibus autem peculiaris erat breuiloquentia. Loquacitas.

43 Alteri percunctanti, quam ob rem Lacedæmonij virgines nudas producerent in publicum, vxores verò rectas: Quoniam, inquit, virginibus mariti sunt inueniendi, vxores verò seruandæ ijs, qui eas nacti sunt. Huc spectabat ea consuetudo, vt nec puellis deessent mariti, nec contaminarentur matrimonia præter aliarum gentium consuetudinem.

44 Seruo cuidam audacius agenti cum ipso: Ni iratus essem, inquit, occiderem te. Adeo putabat nihil rectè dici fierive ab irato, vt ne in seruum quidem animaduertere voluerit commotior. Moderatè.

Inter-

45 Interroganti quam arbitraretur optimam Rempublicam: In qua, inquit plurimi ciues de virtute inter sese decertant, citra seditionem. In plerisque ciuitatibus certamen est de opibus & honoribus: de virtute qui certent, pęnè nulli. Quamquam hoc quoque certamen de honesto debet hactenus feruere, ne prorumpat in seditionem. Iam enim non est concertatio virtutis, sed ambitionis. Qui vera virtute præditus est, nihil spectat, nisi vt prosit Reipublicæ. At seditio præsens venenum est ciuitatis.

Sapiēter.

46 Percunctanti cuidam quam ob rem omnium Deorum statuæ apud Lacedæmonios ponerentur armatæ: Ne inquit, probra quæ ob ignauiam iaciuntur in homines ad Deos referamus, neve iuuenes nisi armati Deos comprecentur; Eo commento ciuium animis hanc opinionem infigere studebant, Dijs gratam esse fortitudinem, inuisam ignauiam.

Otium.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

LACONVM ALIQVOT ΑΝΩΝΥΜΩΝ

Apophthegmata.

1 SAMIORVM legatis prolixiore utentibus oratione dixerunt Spartani, Prima sumus obliti, postrema nõ intelleximus, quia prima non meminimus. Habetur Pag.73.apoph.16.

2 Ad Thebanos itẽ, qui de quibusdam pertinacius cõtradicebant: Oportet, inquiunt, aut minus habere spirituum, aut plus virium. Habetur pag.39.apoth.99.

3 Lacon quidam senex interrogatus cur barbam gestaret sylvosam ac prolixam: Vt inquit, intuens canos pilos nihil committam illis indignum. Vir bonus undecunque venatur stimulos ad virtutem. *Canicies.*

4 Alius cuidam laudibus immodicis efferenti bellatores optimos: Apud Troiam, inquit: Significans tales olim fuisse, sed hoc genus hominum iam olim desiisse inueniri. *Argutè.*

5 Alius quidam Lacon quum audisset, quosdam à cęna cogi ad bibendum: Num, inquit, coguntur etiam ad edendum? Notauit Græcorum morem in conuiuijs compellentium ad certum cyathorũ modum, quũ id re uera nihilo absurdius sit, quàm hominem qui non esuriat, *Bibacitas.*

esuriat, ad certum escarũ modũ compellere.

6 Liberè. Recitato quod scripsit Pindarus, Græciæ fulcimẽtũ esse Athenas, Lacon dixit ruiturã Greciã, si tali fultura niteretur. Taxauit Atheniensium mollicicm, quæ poetæ elogio non responderet, aut certè poetæ vanitatem, qui tali præconio celebrasset indignos.

7 Salsè. Quidam conspecta tabula, quæ picturam habebat, q̃uo Lacedęmonij trucidarentur ab Atheniensibus dixit, Fortes Athenienses. Id Lacon audiens subiecit. In tabula: significãs ridiculum esse pictura gloriari, quod ea non minus mentiri soleat quam poetæ.

8 Maledici. Ad eum qui maledicta in alios per calumniam iactata, solet facilè admittere, Lacon, Desine, inquit, aduersum me præbere aures. Sensit nõ solum eos vituperio dignos, qui calummarentur alios, verũ ẽt qui calumniantibus accommodarent aures: Et iniuriæ genus est aduersus nihil malè meritum audire maledicam linguam. Non enim essent maledici, si nullum inuenirent auscultatorem. Proinde Lacon expostulauit etiam cum illo, qui præbuerat aures de ipso malè loquenti.

9 Argutè. Quidam seruo, qui dum puniretur dicebat, non volens erraui: Non volens igitur, inquit, pęnas dato. Vulgaris quidem, sed frigida excusatio est: Insciens feci, vigilandum erat, ne quid committeret imprudens.

10 Seuerè. Alius quum in peregrinatione vidisset homines in sellis currulibus sedentes: Absit, inquit, vt in talibus sedeam sellis, vnde non liceat assurgere seniori. In his enim sedebant delicati porrectis cruribus, ac cœlum imminens capiti prohibebat exurgere. Apud Lacedæmonios verò scelus erat iuuenem non assurrexisse seni.

11 Chij quondam Spartæ peregrinantes à cœna vomuerant in Ephororum curiã, dein et in sedes, in quibus sedere solent Ephori, ventris onus deiecerant. Ac primũ quidem acris inquisitio facta est, qui nam hoc designassent, ne fortè ciues essent. Vt verò compertũ est fuisse Chæios, edixerunt se Chijs permittere, vt agant intemperantius. Excellentium virorum est negligere cõtumeliam, quæ à palam improbis proficiscitur, à quibus etiam laudari turpe est. Licentia.

12 Alius quidam Lacon quum duas amygdalaus duras duplo vendi conspiceret: Sunt ne hic, inquit, rari lapides? Quasi nihil interesset inter silicem, & durum Amygdalam. Adeo Lacon delitiarum erat rudis, vt nesciret sub cortice latere nucleum. Et apparet hoc genus arboris non quibuslibet regionibus fuisse notum, quando Plinius dubitat, an ætate Catonis fuerit in Italia. Lepidè.

13 Alius quũ in luscinia plumis reuulsis minimum reperisset carnium: Vox, inquit, tu es. Præterea nihil. In eos dici potest, qui præter garrulanti linguam, ac magnifica verba nihil habent. Loquacitas.

14 Alius quidam quum videret Diogenẽ cognomento canem, in vehementi frigore statuam æreã amdlectentẽ, rogauit nũ algeret: illo negante: Quid igitur, inquit Lacon, magni facis? Philosophus gloriæ mãcipiũ hoc ipsum existimabat magnificum, ꝙ sic haberet corpus ad oẽs iniurias duratum, vt in rigore frigidæ statuę cõplexum ferre posset, absque dolore. Id Laconi nihilo pulchrus videbatur, quam si quis in æstate simile quippiam amplecteretur nullo suo incommodo. Argutè.

15 Quidã Metapõtib. Laconi objicienti ignauiam;

Argutè. uiam: Atqui, inquit, non parum alienę regionis possidemus: Ergo, inquit, Lacon, non solum ignaui estis, verum etiam iniusti: Significans non posse fieri, vt quis meticulosus & imbellis multum teneat alienæ ditionis, nisi fraude partum.

16 Hospes quidā apud Lacedęmonios, quum Ridiculè. ipsi stanti interim altero pede, crepida in alterum indueretur, dixit cuidam, Nō arbitror te Lacon tantum temporis vni pedi posse insistere, quantum ego possum. Lacedęmonius expediens: Fateor, inquit, attamen nullus est anserum, qui isthuc nō possit. Iure derisit hominem, qui longo vsu didicisset artem, quæ nihil vtilitatis adfert Reip. Huiusmodi sunt artes præstigiatorum, funambulorum, & similium.

17 Cuidam iactanti de arte rhetorica: At per Geminos, inquit Lacō, ars nisi verum attigerit, nec est, nec vnquam erit. Notauit rhetores, qui se profitentur verisimilia dicere, licèt vera non sint.

Argutè. Argino quodam dicente, multa Spartanorū sepulchra apud nos sunt. Lacon excipiens: Atqui Arginorum apud nos nullū est sepulchrum: innuens ꝙ Spartani semper inuasissent Argos, Argiui verò Spartanos nūquam. Solerter Lacon, quod illæ dixerat in gentis suæ laudem, retorsit in ignominiam.

19 Lacon in bello captus cum sub hasta veniret, ac præco diceret, Laconem vēdo, obturauit illi os: Captiuū, inquit, prędica te vendere. Suam conditionem æquo animo tulit, patriæ ignominiam ferre non potuit in auctione traducendæ.

20 Ex his militibus, qui sub Lysimacho stipēdium faciebant, quidā quū ab eo rogaretur,

num

mum esset quispiam ex helotum, id est, seruorum Laconicorum numero: Tunc, inquit, existimas Laconem ad te venturum, vt abs te ferat quatuor obolos? Maluit se fateri seruũ, quàm hoc probri admittere in nomen Lacedæmonicum.

Cùm Thebani deuictis apud Leuctra Lacedæmonijs ad ipsum venissent Eurotã, & quidam gloriabundus dixisset, Vbi nunc Lacones? Spartanus quidã ab illis captus: Nõ adsunt inquit, aliqui, vos huc non venissetis, Ne victus quidẽ, & captiuus potuit obliuisci indolis Laconicæ, nec tulit victoris iactantiã. 21 Generosè.

Atheniensibus quum tradita ciuitate postularent, vt Samum tantum ipsis relinquerent, ita responderunt Lacones: Hoc tempore, quo vestri non estis, alios habere postulatis: Vnde natum est prouerbium. 22 Argutè.

Qui semetipsum non habet, Samum petit. 23

Cum Lacones ciuitatem quandam armis cepissent, Ephori dixerunt, Perijt iuuentutis luctamen. Non enim posthac habebunt aduersarios. Gaudebãt quidem de victoria, sed iuuenibus exercendæ virtutis materiam ereptam dolebant. Habetur ante pag. 17. ap. 26.

Cũ Lacedæmoniorum rex polliceretur se funditus euersurum alteram quandam ciuitatem, quæ sæpenumero Lacedæmonijs exhibuerat negocium, non permiserunt Ephori, dicentes. Nequaquam abolebis, neq; subuertes iuuenum cotem. Vrbem infestam appellabant cotem iuuentutis, quòd per eam iuuentus acueretur ad bellandi peritiam. 24 Generosè.

Lacædæmonij non præficiebant pædotribas, qui pueros ad luctã exercerent ut virtutis esset certamen, non artis. Vnde, & Lysander interrogatus, quo pacto a Charõte victus 25

 esset,

esset, respondit vario artificio. Nam existimabat ea gens, in quauis re speciosam esse victoriam, quæ callidis cōsilijs contigisset potius, quàm animi, corporisque robore. Ars autem omnis, vt a naturali simplicitate recedit, ita dolo affinis est.

26 Liberè. Philippo quum peruenisset in agros Lacedæmoniorum, scripsissetque, vtrū vellent ipsum venire hostem an amicū, responderunt, Neutrū. Vnico verbo absoluerunt sententiā, quod erat Laconum, ac simpliciter negantes regi transitum, quod erat virorum fortium.

27 Factum. Lacones legatum, quem ad Antigonum Demetrij filiū miserant, quoniam acceperāt, quòd Antigonum appellasset regem mulctarunt, quamuis in annonæ penuria, medimnū frumenti in singulos ab ipso reportaret. Tantus erat apud illos legum rigor, vt nec tanto beneficio subleuata inopia ab illis veniā impetraret, vt unius voculæ gratiam facerent prosperè legatione perfuncto.

28 Factum. Cum improbus quidam sententiam dixisset optimam, ipsam quidem sententiam approbarunt, sed eo, qui dixerat amoto, alteri cuidam in culpatis moribus eandē sententiā tribuerūt: adeo in Rēpub. nihil honoris habendū putarunt his, qui flagitiosè viuerent. Autorē mutarunt, ne esset dedecori Reipub. consilium non reiecerunt, ne ob priuatam ignominiam publicam vtilitatem neglexisse viderentur. Meminit huius & A. Gellius.

29 Factum. Pater pro filio punitus. Cùm duo fratres inter se dissidium haberent: Lacedæmonij mulctam dixere patri, quod filiorum discordiam dissimulasset. Iuuenibus ignoscendum putarunt, sed quid illi per calorem ætatis peccassent, parenti imputabant, cuius autoritas prouidere debuerat,

rat, ne quid inter filios oriretur simultatis.

Cantori apud Spartanos peregrinanti, dixere mulctum, quod citharam digitis pulsaret, non ebore. Adeo non patiebantur innouari publico vsu recepta. Hoc studio cuidam alteri ex nouem chordis duas incidit Lacedaemonius ille. 30 Factum Seuerè.

Duo pueri inter se pugnabant, quorũ unus alteri lethale vulnus inflixit. Puerorum autẽ sodales, quum saucius ille moriturus esset, polliciti sunt illi vindictam, seque vulneris autorẽ interfecturos. At ille: Nequaquã, inquit, per Deos, Non enim æquum est: quandoquidem & ipse hoc facturus eram, si anteuertissem, siq; strenuus fuissem. Indolem vere Laconicam, qui uictus ac moriens iusto, tamen victori fauebat, ꝙ virtute, non dolo superasset aduersarium. Quid talibus ingenijs fœlicius, si a teneris ad veram virtutẽ fuissent instituta potius, quàm ad militarem duritiẽ? 31 Generosè.

Alter quidam puer illo tempore, quo mos erat apud Spartanos, vt pueris ingenuis fas esset, qđ quisq; posset suffurari, sed hactenus vt deprehendi turpe esse, quum viuam vulpeculam, quam sodales erant furati, sibi ab eis traditam seruaret, venissentque qui eam perdiderant inquirendi gratia, vulpeculam sub veste abditam tenebat. Cęterum cũ efferata bestia latus pueri vsq; ad intestina eroderet, dissimulauit tacitus, ne ꝓderet furtum. Mox vero quũ digressis illis pueri vidissent, quod acciderat, obiurgabant illum dicentes. Praestiterat apperire vulpeculam, q̃ ad mortem vsq; celare: Nequaquam, inquit, imo pręstat doloribus immori, q̃ hac nota traduci, vt ob molliciem dicar lucrifecisse vitam ignominiosam. Quid absolutius, si tam fęliciter 32 Fortiter.

natis ingenijs accessisset philosophia?

33 Animosè. Cum quidam forte obuij Laconibus dixissent, fortunati estis ô Lacones: nā modo hinc abiere latrones. Non nos inquiunt per Enyalium (sic enim illi Martem uocant) sed illi potius fortunati sunt, qui in nos non inciderint. Adeò gens ea gerebat animos ad omnia impauidos, quæ vulgus hominum formidat.

34 Generosè. Lacon quidam interrogatus, quid artis sciret: Liber, inquit, esse. Ea gens nec disciplinis philosophorum, nec opificijs exercebatur: Tā inuictis animis libertatem tuebatur, nec hominibus nec vitijs seruire docilis.

35 Generosè. Puer Spartanus captus ab Antigono, rege, ac sub hasta venditus, in cæteris omnibus, q̄cunq; putabat ab ingenuo decenter fieri posse, obsequens erat, ei, qui ipsum fuerat mercatus. Fortiter. Ceterū iussus adferre matulā, haud sustinuit, dicens: Non seruiam. At quū instaret herus, puer conscenso tecto dixit, Senties cuiusmodi mercatum feceris: moxq; sese è sublimi præcipitem dedit, ac perijt. Captiuus esse poterat, seruilia facere non poterat.

36 Alter quum venderetur rogatus à licitatore: Eris ne frugi, si fuero mercatus? Etiam si non fueris mercatus. Ne fortuna quidem seruilis docere potuit illum seruilia loqui. Qui enim natura probus est, vbiq; & apud omnes probus est.

37 Simile añ pagi. 112. apo. 19. Alter quidam captiuus quum venderetur ac præco diceret se mancipium vendere: Scelesta, inquit, non tu dices captiuum? non puduit duræ conditionis, sed puduit tituli seruilis. Tantus erat libertatis amor.

38 Salsè. Lacon quidam in clypeo pro insigni gerens muscā, eāq; nō maiorē vera quibusdam irridentibus, dicētibusque, q̄d studio fecisset;

ſet: quòd lateret, Imo, inquit, vt ſim conſpicuus. Tam enim prope accedo ad hoſtes, vt ab ipſis inſigne cuiuſmodi ſit videri poſſit. Salſiſſimè conuitium ignauiæ vertit in argumentum fortitudinis.

Lacedæmonius alter, quum ſuper conuiuium eſſet illata lyra: Non eſt, inquit, Laconicorum nugari, longè diſſentientes a cæteris Græcis, quibus nullum conuiuium ſuaue videbat abſq; muſica. Id Laconi nugatoriũ videbatur, qui lautius exiſtimabat, honeſtis ac feſtiuis fabulis condire compotationem, quam inani liræ ſtrepitu. 39 Seuerè

Spartanus interrogatus, num tutum eſſet ad Spartam iter: Refert, inquit, qualis eò deſcendas. Nam leones illuc euntus plorant, lepores autem in vmbraculis uenamur: ſignificauit, nec ferocibus ac violẽtis eſſe tutum proficiſci Spartam, nec mollibus & effœminatis, quòd hoſtili animo illuc proficiſcentes malè acciperent a fortioribus, delicatos hoĩes illic nõ ſinerent laſciuire in tenebris. 40 Argutè.

In luctandi genere, quod illi Chirapſiam appellãt, quũ is qui collũ alterius vrgebat fruſtra, ꝑterq; legem palęſtrę pulſaret vndique, & in terram detraheret, poſteà quàm corporis viribus deſtitueretur, qui in hærenti cedere cogebatur, brachium vrgentis momordit cumq; alter diceret, Mordes ò Lacon, fęminarum more: Non inquit, ſed more leonum. Vt ſolerter obiectam ignauiam detorſit in laudem fortitudinis. Nullũ enim probrum apud illos deteſtabilius, q̃ mulieribus imbecillitatis argui. Iure autẽ ſe morſu liberauit, qui præter ius certaminis vrgebatur a victo. 41 Argutè.

Claudus ad bellũ proficiſcens quũ ab alijs rideret. Non opus eſt fugientibus, inquit, ſed 42

qui subsistant, locumque in acie tueantur.

43 Alius sagitta percussus cum animam ageret, dicebat. Non me mouet, quod morior, sed partim, quod ab imbelli sagittario, ac mulierculæ simili, partim, quod nullo facinore edito morior. Victis solet esse solatio, virtute præstantis uiri dextra cadere: Lacedæmonij uerò quoniam ensibus pugnare solent cominus, non putabant esse uirtutis procul missa sagitta quempiam interficere, quod idem possunt, & fœminæ: Tū æquiore animo decedunt è uita, qui rectè factorū post se relinquūt memoriā.

Generosè.

44 Quidam ingressus diuersoriū cauponi dedit obsoniū, ut appararet: quum ille posceret caseum, & oleum: Quid inquit Lacon, si caseum haberem, iam non egerem obsonio. Caupo caseum, & oleum patebat ad condiendum piscem: at Lacon cui sufficiebat uictus simplicitas, superuacuum existimabat, cibum cibo miscere, quum alter per se satis esse posset. Quantum absunt ab huius Laconis animo, qui centum rerum species in unum miscent discum?

Frugaliter.

45 Cuidam Lampen Aeginetam efferenti, ac fœlicem prædicanti, quod prædiues uidebatur, multorum nauigiorum dominus: Lacon. Nihil, inquit, moror fœlicitatem de funibus pendentem. Quum omnes diuitiæ sunt in manu fortunæ, tum eæ præcipuè, quas negociatores commisere nauibus: ruptis funibus sequitur naufragium, & hinc mercium omnium interitus. Vnde Philosophus quidam interrogatus utrū putaret maiorē esse numerum uiuorū an mortuorum, uicissim rogauit utro loco haberet nauigantes, quod hi uersantes in summo uitæ discrimine uix essent habendi pro uiuis.

Argutè.

Quidam Laconi dixit. Mentiris, ille cōtra.

Nimi-

Nimirum, inquit, liberi sumus, alij verò nisi vera dixerint, vapulant. Nihil commotus est Lacedæmonius, sed attrox conuitiũ elusit ioco, obiter taxãs maledicũ, ꝙ ipse non esset Lacedæmonius, atque ob id, nec liber. Porro serui si quid fallãt mendacio, loris emendantur. Argutè.

Alius quum vellet cadauer statuere rectũ, nec id posset efficere, quum nihil non fecisset: Per Iouem, inquit, aliquid intus sit oportet. Suspicatus est Lacon, aut animam, aut genium malum latere in cadauere. Solent enim cadauera in rogo erecta poni. 47

Tynnichus Thrasybuli filij mortem per quam forti animo tulit. In hunc hoc factum est epigramma. 48 Fortiter.

Exanimis Pitané clypeo Thrasybule redisti.
Septem ex Argiuis vulnera sæua gerens.
Aduersa ostendis tñ omnia sanguinolenta.
Mẽbra rogo ĩponẽs Tynnichus hoc senior.
Plorentur timidi, mi infletus humabere fili,
Qui, & patre hoc verè dignus es, & patria.

Quum Alcibiadi Atheniẽsi balneator plurimum administraret aquæ, Lacon id uidẽs: Quid hoc rei est, inquit; Plus aquæ infundit, quasi non puro, sed vehementer sordido: Hoc schemmate notauit Alcibiadis vitam multa infamia contaminatam. 49 Salsè.

Philippo regi Macedonum quædã per literas imperanti, rescripserunt Lacedæmonij. De quibus nobis scripsisti, non. Ad prolixam regss epistolam vnica syllaba responderunt, quam grãdibus litteris pinxerant, ut expleret iustũ epistolæ spatium, simul, & gentilis breuiloquentiæ memores, & solitæ fortitudinis. 50 Nõ est in Greco nostro, sed in Philelpho

Rursum quum Philippus in agros Lacedæmoniorũ duxisset exercitum, resq; in eo esset statu, vt probabile esset eos ad unum omnes 51

interituros, rex dixit cuidam Spartiatæ, Quid
Fortiter. nunc facietis Lacedæmonij? At ille, Quid, inquit, aliud, nisi quòd fortiter moriemur, qñ nos soli Græcorum liberi esse, non alijs parere didicimus. Nemo seruire cogitur, qui mori paratus est. Quam dulce bonum est libertas, quæ morte emitur: quàm misera res seruitus, cui mors anteponitur. Quid igitur mẽtis dicemus his esse, qui se sponte dedunt in eam seruitutem, vnde nec dato peculio possunt redimi, nec gratuita manumissione liberari?

52 Post Agin bello superatum Antipatro postulanti obsides pueros quinquaginta: Eteocles, qui tum Ephorum, agebat, respondit, se pueros non daturum: ne si licenter vixissent,
Liberè. fierent indociles patriæ disciplinæ, itaque ne ciues quidem essent. Cæterum senes ac mulieres se duplo numero daturum. Verùm Antipatro dira minitanti ni acciperet postulata, populus vna voce respondit, Si imperas acerbiora morte, facilius moriemur. Hunc animum in vno alterove ciuium reperire fortasse non ita magni miraculi esse videatur; in uniuerso populo tantum esse consensum, prodigiosum est. Hoc exemplo simul admonemur, quanta solicitudo debeatur ætati teneræ ad probitatem educandæ, quando licenter educatos iuuenes illi non putarunt habendos pro ciuibus, perinde quasi mater abdicet filium ex se natum, nisi probitate morum maioribus suis respondeat.

Senex in Olympijs cupidus erat spectandi certaminis, quod agebatur, sed quum nulla vacaret sedes, ad varia loca sese cõferens, ludibrio erat, ac scommatis petebatur, quod nullus eum exciperet. Vt verò peruenit ad

Lacedæ-

Lacedæmonios, non solum pueri omnes assurrexerunt, verū etiam viri multi cesserunt illi locum. Id factum quū cęteri Græci quotquot aderant, plausu comprobassent, patriūque morem supra modum collaudassent. Senex concutiens canas genas, & tempora cana, ac fusis lachrymis, Heu miseriam, inquit, vt omnes Græci norunt, quid sit honestum, sed eo soli vtuntur Lacedæmonij. Salsè.

Sunt qui narrent hoc idem accidisse Athenis: Cum enim agerentur panathenæa, Attici senem ludibrio habuerūt, inuitantes tāquā admissuri, cęterùm vbi venisset nō admittentes. Verum iam perambulatis ferè omnibus, tandem ad Lacedęmonios spectatores quum venissent, omnes è sedilibus assurgentes locū illi cesserunt. Eo facto delectatus populus, plausu multaq; gestuum significatione cōprobauit. Inter hæc è Spartanis quidā dixit: Per Geminos, norunt Athenienses, quæ sint honesta, at non ea faciunt. Apud Athenienses maxime florebat philosophia, quæ docet quid turpe, quid honestum: Spartani non recipiebant eiusmodi disciplinas, sed ex institutione maiorum virtutē factis ac moribus præstabant. Ita factum est, ut apud Athenienses essent verba philosophiæ, apud Lacones ipsa res. Admonet apophthegma turpissimum esse scire quid deceat, & tamē diuersa sequi. 54

Mendicus quidam petijt aliquid à Lacone. At ille, Si quid, inquit, dedero magis es futurus mendicus. Verùm istius probrosæ vitæ tuæ fuit autor, qui tibi primus dedit, teque fecit inertem. Apud Lacedęmonios probro dabatur mendicitas, quod & ocium odissent, & minimo essent contenti. 55 Argutè.

Lacedęmonius videns q̄dā dijs corrogātē: 56

Nihil,

Nihil, inquit, moror deos, qui me sint pauperiores.

Moderatè.

57 Alius quidam quum adulterum apud deformem vxorē deprehendisset. Miser, inquit, quæ tibi fuit necessitas? Primum hic editum est nobis moderationis exemplum. Quis sibi temperet in adulterum deprehēsum? Hic potius videtur misertus hominis qui graui quapiam necessitate videretur huc compulsus, vt cum deformi rem haberet. Neque enim verisimile erat adulterum voluptatis gratia sese in hoc discrimen coniecisse.

Loquacitas.

58 Alius quū audiret Rhetorem magnos sermonis circuitus cōnectentem: Per Geminos, inquit, fortis sanè homo, q quū nullū habeat argumentum, tā egregiè voluit linguam. Lacedæmonijs nulla placebat oratio, nisi breuis, & vera, & ad rem seriam pertinēs. Perinde ridiculum existimabat, ꝙ orator in ficto thæmate tantā verborū copiam profunderet.

Senectus honorata.

59 Quidam profectus in Lacedæmonē, quum vidisset honorem quem iuniores præstant senioribus. In sola, inquit, Sparta expedit senescere. Paupertas onus est, & miserum, & graue, vt ait Comicus: sed in hac molestiarum maxima pars est, ꝙ homines facit etiam ridiculos vt ait Satyricus: Sic inter incommoda, quæ fert ætas ingrauescens, non minima pars est, quod senes ferè contemptui sunt, ac ludibrio: Proinde Sparta visa est multis honestissimum virtutis domicilium.

Ars inutilis.

60 Lacedæmonius percunctanti, quid ipsi videretur Tyrtæus poeta: Bonus, inquit, ad deparuandos iuuenum animos. Quemadmodum Plato iudicabat Homeri poesim inutilem esse Reipub. qualem instituit volebat, ita Lacedæmonij non recipiebant poetas, qui blanda

blanda scriberent potius quam salubria.

61 Cuidam qui laborans ab oculis exierat in bellum, quum nonnulli dicerent: Quo uadis Fortiter. ad istum affectus modū, aut quid facturus? Vt nihil, inquit, aliud, certè hostis gladium hebetabo. Hoc dictum salsius ne sit an fortius nondum statui.

62 Buris, & Spartis Lacedæmonij sponte pro fecti sunt ad Xerxem regem Persarum, daturi pœnas, quas Lacedæmonij iuxta oraculum pendere debebāt, eo ꝙ oratores à Persa mis- Pietas in sos occidissent. Hi quum uenissent ad Xerxē, patriam. iusserunt ut ipsos quocunq; modo uideretur, interficeret pro Lacedæmonijs. Cumque rex admiratus, & pietatem in patriam, & aīorum fortitudinē, liberasset illos à pęna, peteretque ut apud se manerēt: Qui possumus, inquiunt, hic uiuere relicta patria patrijsque legibus, ac uiris, quorum gratia tm̄ iter susceperimus morituri? Cæterum quum Indarnus exercitus regij dux, rogans instaret, diceretq;, fore ut in pari honore haberentur cum his, qui inter regis amicos primas tenebāt, hunc in modum responderunt: Videre nobis ignorare q̄ ingens bonum sit libertas, quam nemo sanus uel cum Persarum regno commutaret. In eo dem facto nobis propositum est exemplum pietatis erga patriam, & constanter adamatę libertatis, & animi mortis terrore uacui.

63 Laconem hospes quem pridie declinauerat, postridie stragulis commodato sumptis Lepidè. splendide excepit: at ille stragulis conculcatis dixit. Propter has heri ne storijs quidē indormire licuit. Lepidè risit illorū morē, qui quū sint tenues, tamē affectāt uideri diuites corrogata, aut conducta supellectile, quod maximè solet in excipiendis hospitibus, in nuptijs, aut

aliòqui

alioqui solennibus epulis. Porrò quum ineptum sit ostētare tuas diuitias, quanto magis ridiculum est ostentare supellectilem alienam, interdum ab vsurarijs sumptam; At Lacedæmonij non solùm oratores regum verum ipsos etiam reges ad sua phiditia inuitabant, eam frugalitatem sibi magno etiam honori futuram existimantes.

64 Licentia. Alius quidam quum venisset Athenas, vidissetque ille præcones qui muriam promitterent, qui obsonium, qui publicanos & lenones, aliasque parum honestas functiones ꝓfiterent, neque quicquam sibi turpe ducerent; vbi reuersus est in patriã, ciuibus percũctantibus qũo se res haberent Athenis, Omnia, inquit, honesta, per ironiam innuens, Athenis omnia haberi honesta, turpe nihil. Argutia dicti est in ambiguo sermonis.

65 Alter interrogatus de re quapiam, respondit, Nõ. Verũ vbi percunctator dixisset illum mētiri: Non vides igit, inquit Lacon, te stultum esse, qui scisciteris de his, quę noueris? Salsè taxauit in illo vitium garrulitatis, qui de nihilo quęsierit fabulandi materiam.

66 Venerunt aliqñ Lacedæmonij ad Lygdamin tyrannũ legatione fungentes; sed cũ ille varijs causationibus frequenter distulisset colloquēdi copiam, tandem post oẽs excusationes dictum est, illum parum firma esse valetudine, sed languere nonnihil. Legati riderunt, Per Iouem non venimus huc cũ isto luctaturi, sed colloquuturi. Belle taxarũt barbari regis fastũ ac delitias, qui quamuis friuola de causa, res serias omitteret.

67 Habetur ante pag. 102. ap. 8. Quidam sacris initiaturus Laconem, rogauit quid sibi consciret maximè impiè factũ ꝑ oẽm vitã; At ille hoc, inquit, dij sciunt.

Quum

Quum initiator magis vrgeret, diceretque, omnino proferas necesse est, Lacon vicissim rogauit, Vtrum, inquiens, oportet me tibi dicere an Deo, quum ille respondisset, Deo Tu ergo, inquit, hinc secede, vt illi dicam.

68 Superstitio nulla. Alius Lacon quidam noctu præteriens monumentum, quum sibi visus esset videre spectrum, accurrit, lãcea traiecturus, & in hoc nitens, Quò me fugis, inquit, anima bis moritura. O mentem verè liberam omni formidine, quæ nec laruarum ac lemurum occursu terreri potuerit.

69 Lepidè. Lacon alius quũ voto se obstrinxisset qd se de Leucate præcipitẽ daret conscendit mõtem, & conspecta altitudine sese auertit. id quum illi probri gratia obijceretur. Non putaram, inquit, illi uoto maiore voto opus esse, loco elusit inconstantiæ formidinisq; crimen. Etenim qui facinus arduum concipit animo, prius à dijs optare debet animum facinori parem.

70 Belli disciplina. Quidã in acie quum strictũ iã ensem in hostẽ esset infixurus: qũ interim signũ datum est receptui canens, non infixit. Roganti vero cuidam quur hostem quem in ptãte habebat, non occidisset: Quoniam, inquit, melius est parere Imperatori, q̃ hostem occidere. Exẽplum disciplinæ militaris, à qua immanè quantum recesserunt, qui sub belli titulo mera exercent latrocinia. Olim non licebat ferire hostem, nisi tuba dedisset signum. Eadem simul atque cecinerat receptui, homicidij crimen erat hostem interemisse.

71 Argutè. Quidam Laconi in Olympico certamine superato dixit. Aduersarius tuus ò Lacon te fuit potentior: Imò, inquit, ad deijciẽdum accõmodatior. Qũ certamen artis erat magis

quàm

quam uirtutis. Lacedæmonius nonputabat se ob id deteriorem, quod uictus esset. Dicti argutia sita est in ancipiti uoce; nā κρείττων, & meliorem significat, & potentiorem, siue superiorem; aut præstantiorem. Is uere inferior est, qui honesto uincitur.

72 Aetoli quondam ingressi regionem Laconicam, abduxerunt quinquaginta seruorū millia. Vnde Lacon quispiam senior festiuiter dixisse fertur: Magno bono fuerunt hostes Laconiæ, quam tanta turba leuarunt.

73 Mos erat apud Lacedæmonios, ut rex hostes aggrederetur, præcedente quopiā gestante coronam, qui in certamine uictor aliquando tulisset coronam. Cum igitur Lacon quidam in Olympijs magnam pecuniæ uim respuisset, sed multo cū sudore deiecto aduersario coronam tulisset, cuidam dicenti: Quid emolumenti tibi adfert uictoria ô Lacon? ille ridens, & alacer respondit. Ante regem inquit, coronatus incedens, pugnabo cum hostibus. Generosæ mentis est, laudis amore teneri potius quam pecuniæ.

74 Miles quidam Lacedæmonius quum prostrato hostis insideret tergo occisurus, rogatus, ut se uerreret, & in pectus potius stringeret ensem: rogatus quid ita. Ne amasius, inquit, meus erubescat, si uiderit auersis confossum uulneribus.

75 Lacon quidam ad Rhodium Diagoram, qui in Olympijs, & filios, & ex filio filiaq; nepotes uidisset coronari: Morere, inquit, Diagora; non in Olympum ascendes? Sentiens tum optimum exire de uita, quum res sunt prosperrimæ. Ita Plutarchus in Eitis: Meminit, & Cicero in Tusc. quæst. lib. 1.

76 Lacō q̃dam pędagogus pueri cura suscepta

quum

quum interrogaretur, quid esset illum docturus, Efficiam, inquit, ut honestis delectetur, turpibus offendatur. Nihil efficacius ad veram fęlicitatem, quàm amare virtutem propter se, odisse vitium propter se.

77 Spartanus quidam interrogatus, quid conferrent vtilitatis pueris adhibiti pedagogi: Efficiunt, inquit, vt quæ sunt honesta, eadem pueris fiant etiam iucunda.

78 Agesilaus dicebat sit iucundum esse laudari ab his, qui non vererentur & vituperare, si quid displicuisset. Tales .n. si quid laudant, iudicio laudant, non metu aut adulatione:

79 Demonides amissis furto crepidis, precatus est, vt eius qui sustulerat, pedibus conuenirent. Visus est bene precari, quum illi magnum precaretur malum, videlicet pedes distortos, quales habebat, Demonides.

80 Lacedemonij quum Smyrneis egetibus cõmeatum misissent, atq; illi beneficiũ verbis attollerent, Lacedæmonij sermonem interrumpentes, Nil magni est, inquiunt; Hæc .n. colligimus vnius diei prandio nobis & iumẽtis detracto. Gratius est beneficium, quod extenuatur, ab eo qui confert. Nam qui qđ largiuntur exaggerant, qui plerisque mos est, bonam gratiæ partem amittunt.

81 Lacydes Arcesilai familiaris Cephysicrati crimen læsæ maiestatis deprecanti, vna cũ reliquis amicis aderat. At quum accusator annulũ exhiberi flagitaret, per quem coargui poterat, ijsq; clàm in terrã demisisset, Lacydes sentiens pede imposito texit. Inficiatus est igit Cephisicrates & absolutus. Mox reo iudicibus vt mos est, agenti gratias, quidã è iudicum numero qui viderat, iussit vt Lacydi quoque gratias ageret.

Arce-

82 Arcesilaus quum arderet podagræ doloribus, dumq; Carneaces inuisisset, atque exiret tristis: Mane, inquit, Carneade, nihil n. illinc huc peruenit, ostensis pedibus & pectore: Sentiens pedes quidem docere, sed animum dolore vacuum esse.

PRISCA LACEDAE-
moniorum instituta.

1 Ad publica conuiuia ingredientibus, qui natu erat maximus, singulis ostendebat fores, dicens: Per has nullus egreditur sermo: admonens nihil effutiendum, si quid liberius dictum esset in conuiuio. Hunc morem instituit Lycurgus.

Silentium.

2 Quoniam apud Lacedæmonios in summo prctio erat ius, quod illi nigrum appellant, adeò vt seniores hoc contenti non desiderarent carnes, sed eas iuuenibus cederent, Dionysius Siciliæ tyrannus dicitur huius gratia coquum emisse Laconicum, eiq; mandasse vt sibi hoc ius appararet, nullis parcens impendijs. Quod vbi rex gustasset, ac displicuisset, expuit. Tum coquus, Hoc, inquit, ius ò rex sumendum est, postea quam te Laconum more exercueris, & in Eurota laueris. Festiuius hoc narratur a M. Tullio Tuscul. quæst. lib. 5. in hoc varians a Plutarcho, qui scribit illum, Spartæ in phiditijs cœnauisse & à cœna negasse sibi nigrum illud ius, quod cœnæ caput erat, placuisse: tum qui illud coxerat respondisse, minime mirum, si displicuisset, condimenta enim deesse: ac Dionysio rogante, quæ tandem illa? Labor, inquit, in venatu, sudor, cursus ab Eurota, fames,

Exercitatio pro cõdimento.

fames, sitis his enim rebus Lacedęmoniorum epulas condiri.

Lacedęmonij posteaquàm moderatè biberunt in conuiuijs publicis, discedunt absque tæda: non enim fas est illis ad lumen incedere, ne hac via nec illa, quo consuescant in tenebris noctuq; confidẽter & intrepidè ire. Id interdum in bellis vsu venit, vt necesse sit. Tenebris assuescere.

4 Ijdẽ literas quidẽ discebãt ad vsum, cæteras verò disciplinas exoticas eijciebant, nec minus homines harum professores quàm ipsos libros. Hæc autem erat illorum eruditio, bene parere magistratibus, patientem esse laborum, & in prælio aut vincere, aut mori. Hoc animo fuerunt olim & Romanorũ quidam, qui philosophos Gręcos urbe pepulere, ꝙ curiosis disciplinis auerterent iuuentutem ad ocium & ignauium, redderentq; ad disserendum quidem instructos, ad gerenda uerò Reipub. munia inutiles. Philosophica rusticana.

5 Perseruabant absq; tunicis vestem vnicam accipiẽtes corporibus squalidi, quippe a balneis & unguentis fere in totum abstinentes. Nemo tales facilè inuadit tum inopes, tũ duros: nec malis artibus cogebantur rem quærere, qui tam paruo contenti sunt. Hæc Lacedęmonij, qui nec philosophorum dogmata, nec Christum nouerant, & non pudet nos delitiarum nostrarum? Frugaliter.

6 Iuuenes uerò gregatim ac turmatim dormiebant supra stibadas, herbæ genus, quas ipsi sibi congerebant ex arundine apud Eurotã nascente, cuius summa nõ ferro sed manibus defringebant: Per hyemẽ uerò sustinebant sibi, quos uocant Lycophones ac stibadis commiscebant, quod ea materia caloris quiddam habere uideretur. Vbi sunt nunc Frugaliter.

qui toto corpore plumis anserinis indormiẽtes quęrantur ob duriciẽ sibi dolere latera?

7 Amare puerorũ indolẽ, qui probo ingenio videbantur, permissum illis erat cęterũ abuti illis turpissimũ habebatur, quasi corpus adamaretur potius quàm animus. Quòd si quis accusatus esset, ꝙ parum honestam cum illis habuisset consuetudinem, is per omnem vitã infamis erat, & a publicis honoribus submouebatur. Hoc non solùm in pueris, quorũ ætati consulens lex permisit grandioribus amare, sed citra turpitudinem, locum habet, verùm etiam in coniugibus.

Amor animi.

8 Mos erat vt adolescentes quopiam abituri, a senioribus interrogarentur, quo irent, & ad quid: obiurgabatur aũt, qui vel non respõderet percunctanti, aut friuolas causas recitaret. Senior qui non obiurgarat adolescentem ipso præsente delinquentem, eidem pœnæ erat obnoxius, quam daturus erat si peccasset ipse. Cęterum qui obiurgationem moleste ferebat, in magno erat probro. Meritò puerorũ errata imputantur ijs, quorum partes erant ea vel arcere, vel corrigere. Simul autem magna necessitas habebat seniores, ne quid testibus adolescentibus pręter decorum committerent. Nam qua fronte obiurgarent iuniores, si ipsi senes essent obiurgandi?

Sapiẽter.

9 Si quis in peccato deprehẽsus fuisset, is cogebatur aram quandam, quæ erat in vrbe, circumire. ac vituperationem interim in ipsum compositam canere, quod nihil aliud erat, quã seipsum sua voce obiurgare. Ingenui pudore & laudis amore melius ducuntur ad honesta. Virgis aut flagris cędi seruile est.

Castigatio.

10 Quin & ille mos erat, vt iuuenès non solũ suos quisq; parentes reuererẽtur, hisq; dicto audien-

audientes essent, verùm etiam vt omnes seniores vererentur, tum de via cedentes, tum e sedibus assurgentes, ac prętereuntibus illis taciti quietiq;. Quare factũ est, vt quisq; non quemadmodũ fit in alijs ciuitatibus, in proprios modo liberos, seruos ac possessiones autoritatem haberet: verum ẽt in amicorum vicinorum liberos ac possessiones perinde ius haberet atq; in sua propria: vt omnia q̃ maxime inter se cõiter haberent, ac aliena quisque non aliter quàm sua curaret. Intellexerunt illi quantam vtilitatem haberet communitas, non adacta, sed ex mutua beneuolẽtia proficiscens. Quod enim a Pythagora proditum est amicorum communia esse omnia id, illi volebant in Reipub. sua quàm latissime patere. Omnes enim ciues inter se amici sunt, multo magis omnes eandem professi religionem. Postremò inter omnes homines ob hoc ipsum ꝙ homines sunt, intercedere deberet mutua beneuolentia. Communitas.

Ceterùm puer abs quopiam castigatus, si querelam ad patrem detulisset, turpe erat patri, si hoc audito non iterum filium emendasset. Si quidem ex institutione maiorũ habebant hanc de se mutuo fiduciam, ut crederent neminem esse, qui cuiusquam liberis, quos quisque pro suis habebat, quicquã imperaret inhonestum. Prima ætas, quoniã nondum sentit quid turpe, quid honestum, verberibus eget. Solent autem pueri a præceptoribus cæsi apud parentes queri de crudelitate eorum, a quibus castigati sunt. Ea res quoniam minuebat aliorum seniorum autoritatem, hanc fenestram occluserunt liberis suis, vt omnium seniorũ eadem esset in pueros autoritas, quæ patribus. II Disciplina puerorum.

Furantur illic pueri etiã ex esculẽtis quicquid possunt discentes dextrè imponere vel dormientibus, vel indulgentius sua seruantibus. Deprahenso pęna erat vapulare & esurire. Datur.n.illis cęna pquàm tenuis, quo dũ suapte ingenio depellunt inopiam, cogantur audaces eẽ & callidi. Hoc erat quur cibi inopia præmerentur: quim ob id etiam dabatur illis uictus exiguus, vti consuescerẽt nunq̃ expleri ad satietatem vsque, sed famem tolerare possent. Siquidem hac rõne existimabãt illos & ad bellum utiliores euasuros, si valerent, & post toleratam inediam perdurare in laboribus: quin & temperantiores uilibusq; contentos fore, si lõgo tempore minimis impendijs degerent: Insuper citra obsonium assuescerent uiuere, & quemuis cibum appositum boni consulere, existimabant corpora fore tum salubriora, tum maiora: quòd subtracta cibi copia conferret ad proceritatem, dum non depressa corpora tolluntur in altum potiùs quàm in latum, redduntúrque etiam pulchriora. Tenuis.n. & gracilis corporum habitudo obsequitur artuum momento: obesitas uerò ex cibi copia collecta, propter grauitatem obsistit. Vt ea gens nihil dabat uoluptati delitijsve, sed in omnibus spectabat Reip. commoda, longe lateq; dissentiens a plurimorum sententia, qui sibi persuadent, nihil esse utilius quã pueros immodico cibo potuq; saginare quum ea res non modo pigros reddat & laboribus inutiles, uerum etiam tum corpora reddat deformiora, tum ingenia crassiora.

Furandi ars.

Nõ est stylus Plutarchi. Sententia est apud Xenophontem.

13 Nec minor illis cura fuit de genere musices, modorũ, & cantionum, q̃ de uictu, cultu, & cæteris quæ commemorauimus. Hæc autem

Musica utilis.

têm talis erat, vt animi vim ac spiritus exci- 13
taret, & impetũ diuino afflatui similẽ; adque
res gerendas accõmodũ induceret, quũ reliqs
Græciæ ciuitatib⁹ magis placeret musica de-
mulcens & ad voluptatem mollitiemq; effę-
minans animos. Nam Plato magni referre
putat, quo genere musices vtantur ciues.

Quin & orationis genus simplex & inaffe- 14
ctatum, nihil habens molle ac delicatũ, nec
in alijs versabatur argumentis, q̃ vel in lau-
dibus eorũ qui fortiter ac generosè vitã exe-
gissent, quiq; pro Sparta occubuissent, & ob
id ad oib⁹ vt beati celebrabãtur, vel in uitu-
perandis his qui metu periculorũ nihil egre-
gij gessissent, & qui ob ignauiã à morte cru-
ciabilẽ, infęlicemq; vitã viuerent: vel in pol-
licitatione per gloriæ studium accendẽte ani-
mos ad virtutem, ad cuiusq; ætatem accõmo-
date. Itaque tres erant apud illos chori iuxta Chori
triplex ætatum discrimen, quibus in festis si- tres.
mul cõstitutis, senũ chorus incipiẽs canebat:

Nos fuimus olim strenui iuuenculi.

Secundus, in quo erant viri robustæ ætatis,
ita respondebat:

At nos sumus, si vis, facito periculum.

Porrò tertius qui erat puerorũ, ita canebat:

Præstantiores nos futuri olim sumus.

Quin insuper apud illos erant numeri, ad 15
quos temperarent incessum concitandis aĩs Musicæ
ad fortitudinem, audaciã mortisq; cõtemptu genus.
accõmodi, quib. vtebãtur tũ in choris, tũ ad
tibiã tendentes in hostes: Siquidẽ Lycurgus
rei bellicæ studiũ cũ musices studio copula-
uit, quo nimirũ nimis bellandi ardor modu-
latione tẽperatus consonantiã aptumq; con-
centum haberet. Vñ mos erat, ut in bellis Rex
priusquam iniret præliũ, musis sacrificaret,

quo pugnantes facinora ederēt digna q̃ scriptis honestaq; memoria celebrarētur: Nec ꝑmittebant,ut quisquā aliquid de veteri musica mutaret, adeò ut Terpandrū quū esset antiquissimus, & oīum eius qui citharœdorum ꝑstantissimus, egregiusq; gestorū heroicorū celebrator,tū Ephori mulctauerint, eiusque citharam arreptam taxillo affixerint, quod vnam tantum chordam in ea præter necessitatem intendisset, ob vocis varietatem. Non enim probabant modos nisi simplicissimos. Ac Timotheum certantem in carneis (id festum erat in honorem carni cuiusdam vatis institutum: Pausanias aūt indicat apud illos Apollinē dici Carnion) ex Ephoris quidā arrepao ense interrogaret,ex vtra citharœ parie incidi vellet cordas quæ accesserant ultra septem. Et vbique gens illa frugalitatem coiebat,luxū horrebat, metuens à maiorum institutis recedere, q̄ ex his fontibus nasci soleat omnis rerum publicarum pernicies.

Quin & sepulchrorum vniuersam superstitionem sustulit Lycurgus, ꝑmittens ut nō solūm intra ciuitatem humarentur cadauera, verum etiam ut monumenta templis vicina haberentur. Submouit & funebres expiationes,nec cōcessit,vt quicquam una cum cadauere. Sepeliretur. Nam aliæ nationis si quid fuisset uiuo charissimum, id mortuo addebant in sepulchro: sed in puniceo amictu, & oleæ folijs ex æquo omnes sepeliri iussit. Vetuit etiam titulos & inscriptiones addi monumentis,præterquā eorum qui in bello cecidissent: Sustulit autem & luctus & funebres, exequias,quas reliquorum hominum vulgus incredibili sumptu & apparatu, etiā per conductos ploratores celebrare consueuit.

Pere-

Peregrinari illis cõcessum non erat, ne morum peregrinorum vitæq; incompositæ contagium attraherent. Quin & peregrinos vrbe exigebant, ne paulatim inundantes mali cuiuspiam ciuibus existeret magistri. Quisquis autem ciuium non tulisset liberorum suorũ iuxta patrios ritus institutionem, iure ciuiũ priuabatur. Rursus narrant quidã, quicunq; peregrinus Spartanæ ciuitatis institutis sustineret exerceri, eum ex Lycurgi sententia, admitti in eã ciuilitatis portionẽ, quæ fuerat à priscis ordinata. Cæterùm vendere ius ciuitatis nulli fas erat. Perspexerat vir ille prudentissimus, commercijs exterorum ac negotiatorum, ciuitates quamuis bene institutas corrumpi, q ad nequitiã omnes sunt magis dociles, quàm ad virtutem. Sed nulla mixtura perniciosior, quàm quæ per imperij translationem prolationemve inuehitur. Sic influxu Græcarum nationũ effœminata est Roma. Sic barbarorum commercio tandẽ & Sparta ex sanctissima facta est corruptissima. Sic aliarum nationum admixtu effœminata est. Gallia; non nihil etiam Germania. 15

Peregrini mores.

Vicinorũ famulis perinde vt suis uti mos erat, si quando quis opus haberet, itidẽ & canibus & equis, nisi forsitan his tum opus esset hero. Quin & ruri si qua re quis egeret, apertis foribus, & ablatis ab eo qui habebat ad vsum præsentem accommodis, obsignabat locum, vnde abstulerat, atq; abibat. Inter huiusmodi mores, vbi locum inueneris insatiabilis auaritia? Vbi rapacitas aliena pro suis vindicantium. Vbi supercilium è diuinis sumptũ? Vbi latronum immanitas ob aliquantulum nummosum uiatorem ignotum & innocuũ iugulãtium? Diceres hoc Germanè Chri- 16

Communitas.

ſtianos, ſi pro Lycurgo Chriſtum nacti fuiſſent legumlatorem.

19 In bellis vtebantur Puniceis tunicis, ſiue ꝙ hic color videbat̃ illis aliquid hr̃e virile: ſiue ꝙ sãguineus coloris rubor plus terroris incuteret bellorũ iperitis: ſiue ne ꝓtinus cõſpicuũ eſſet hoſtib⁹ ſi quis uulnus accepiſſet, ſed vtiliter laterent, ob veſtẽ ſanguini cõcolorẽ.

Callidè.

20 Si qñ ſtratagemate hoc eſt, callido cõſilio ſuperaſſent hoſtẽ, Marti bouẽ immolabant: ſin aperto ꝓlio, gallũ: hoc pacto conſuefacientes belli duces, ut non ſolum fortes eſſent ad prælium, verum etiam callidis conſilijs aduerſus hoſtem inſtructi. Præclarius.n.exiſtimabant hoſtẽ ingenio citra ſanguinẽ deijcere, quã pugna plerunque utrinque cruenta.

Conſiliũ in bellis.

21 Cum Deos comprecantur, hoc uotis addunt: ut poſſint iniuriam pati: ꝙ nemine iudicarent ad gerendum imperium, aut alioqui magnas res obeundas idoneum, qui quauis iniuria commoueretur.

Tolerãtia.

22 Summa comprecationis hæc erat, ut dij bonis adderent honeſta, præterea nihil. Non aliud petebant virtutis ꝓmiũ q̃ honeſtã famã.

Vota.

23 Venerẽ quã illi uocant μορφὼ, armatã colunt, quin omnes etiam deos deasq; hac figura fingunt, vt lanceam teneant, hac imagine ſignificantes oẽs eſſe bellica virtute præditos. Qñ nihil ducebant turpius ignauia, nihil bellica virtute pulchrius, tali ſpecie proponebant Deos ſuos, quales cupiebant eſſe ciues. At cæterorum Græcorum ſuperſtitio faciebat Deos ocioſos, & quietos, eoque fingebant illos geſtu recumbentium.

Armati dij.

24 Iam & prouerbio celebratũ eſt apud illos, admota manu fortunam eſſe inuocandam: quo ſignificabant ſic eſſe inuocandos Deos,

Induſtria.

vt simul & manū apponamus,& nostram addamus operā,alioqui frustra inuocari. Verū est,numini acceptū ferri oportere, si quid in actionibus hoīum prospere cedit, sed nō fauet numen ociosis ac pigris. Vult sua munera ad nostram venire industriam,ne stultum videatur, si faueat ipsius donā cōtēnētibus.

Pueris ostēdebant seruos, qui vino essent temulenti, quo magis abominarent ebrietatem,videntes q̄ deforme spectaculum sit homo immodico madens vino, quamq; demēti similis.Imò cogebant helotes quàm plurimum bibere deinde saltationes ineptas saltare,& carmina quædam ridicula canere.Ita quod alij prolixo sermone vix persuadent, sobrietatem esse rem honestissimam, ebrietate nihil esse homine indignus. illi cōpēdio ponebant ab oculos,sed in mācipijs, ad quorū mores degnare ingenuis turpissimum est. 25 Temulentia.

Mos erat apud illos, non pulsare fores atriorum,sed voce foras euocare, si quid vellent. Adeò nihil clam geri volebant,sed propalam omnia. 26

Strigibilibus quibus sudor abstergeretur non ferreis, sed arundineis vtebantur in balneis,vt minus opolis.paruoq; parabilib. nusquā nō memores frugalitatis ac parsimonię. 27 Parsimonia.

Comœdias & tragœdias non audiebant. vt nec serio, nec ioco quicq̄ audirent repugnās legib. Leges.n. ꝓhibent stupra,incestū, & adulteria:prohibent dolos, iniurias,furta, cæteraque flagitia: at in fabulis talia poetæ dijs affingunt. Nec placuit illis quorundam excusatio,fabulas ad voluptatē fingi, non ad fidē veri.Voluptas ea corrumpit imbecillum animos. Hanc ob causam Archilochū poetā quum venisset in Lacedæmonem, eadem 28

hora

82 hora expulerunt, quod intellexerant, ab illo scriptum, satius esse abijcere arma, quam mori. Carmen sic habet.

Scuto aliquis gaudet Saiorũ, quod bene pulchrũ
De serui nolens inter opaca rubi.
Illa quidem clypeus valeat, quoniã mihi postbac
Illo haud deterior forsitan obueniet.

29 Virginibus ac pueris sacra erant cõia, quo vel sic puellæ ad masculinũ robur ꝓficerent.

30 Sciraphidam mulctarunt Ephori, q̄ à multis erat iniuria affectus. Interpretabantur.n. illius ignauiam esse in causa, quod complures auderent eundem lædere. Nam qui veterem impunè fert iniuriã, inuitat nouam. Si qui primus læserat delatus dedisset pœnas legibus, cæteri temperassent ab iniuria.

Lenitas praua.

31 Scutiferum militem interemere, q̄ scuto nonnihil purpurei panni intertexuisset. Intantum horrebant exemplum peregrinæ luxuriæ, non ignari ex minimis initijs, immedicabilem vitiorum colluuiem inundare, eoq; tutissimum esse iudicantes principijs obstare. Ob id in primos autores seuerissimè animaduertebant. Plurimum nouit Rei pu. quisquis fenestram vitijs aperuit.

Seueritas.

32 Adolescentulũ ex eorũ numero, qui exercebantur, increpuerunt, q̄ viam nosset, quæ ducit in Pyleam: adeo studebant suos à peregrinationibus ac rerum exoticarum cognitione seruare alienos, ne per occasionem a patrijs institutis degenerarent: præsertim quum Arcadia, cuius est Pylea, luxu, delitijs barbaricis esset corrupta.

Peregrini mores.

33 Cresiphontem eiecerunt, qui se profitebatur de re quauis totum diẽ posse dicere, dicentes boni oratoris esse, sermonem habere rebus parem. Nulla in re iustius putarũt adhiben-

Loquacitas.

hibendam frugalitatē, quā in oratione, quam Hesiodus non aliter quàm pretiosum thesaurum parcissimè censet esse depromendam ad vsum, non ostentationem.

Pueri apud illos in ara Dianæ, cui ab indeijcibili virtute cognomen orthia, flagellis ex more totū diē cæduntur: itaq; frequenter durāt ad mortē usq; hilares ac læti. concertātes inter sese de victoria quis ipsorū diutissimè, fortissimeq; toleret verbera, victor cū primis celebris hī. Hoc certaminis genus appellant διαμαςίγωσιν. Renouatur aūt quotānis. Huius cōsuetudinis originem indicat Plutar. in uita Aristidis. Cū Pausanias paulisper semotus à statione militū rē diuinā faceret, Lydi aliquot incursione facta, sacrificiorū apparatū diripuerūt: quos ipse cū comitibus suis, cōprehensos, qui inermes erant loris cecidit. In huius facti memoriā fieri cęptum est Spartę, qd retulimus. Pausanias in Laconicis diuersā adfert huius consuetudinis causam. Quum Limnates, Cynosurenses, Mesoani, & Pitanēses Dianæ sacrificarent, in dissidium uenerunt, ex dissidio ad pugnam, adeò ut multis cadaueribus ara cōpleretur. Reliquos pestilentia consumpsit. Hinc proditum est oraculum, aram Dianæ humano sanguine expiandam esse. Cum igitur immolarent, cuicūque sors obuenisset, Lycurgus eam mactationem vertit in flagellationē adolescentulorū. Ita factū est, vt citra necem hominum ara sanguine humano expiaretur. Hoc exemplum ut imitari sit ineptum, ita nobis exprobrat immodicam indulgentiam erga pueros, qui sic in delitijs eos educamus, vt ad studiorū quoque laborem sint inutiles, & omnis increpationis quamuis blandæ impatientes.

34 Pueritiæ dura.

35 Hæc utcunque æstimentur, unum tñ quiddam ad honestatem ac beatitudinem conducens ciuibus suis præstitisse videtur Lycurgus. Quid hoc? Affatim ocij, propterea quod sedentarias artes in totum attingere fas non erat. Neque prorsus opus erat ullo opificio operosoq; ad quæstum, posteaquàm diuitijs in totum, tum admirationem, tum honorem ademerat. Sed Helotes, hoc est, mancipia colebant illis agros, fructumq; reddebant à maioribus præfinitum. Sunt & hodie, qui hoc exemplum imitentur, per seruos aut côductitias operas, aut per eos quos ex liberis seruos faciunt pleraq; facientes, nô ut ipsis interim vacet meditari meliora, sed ut ociũ habeant bibendi, aut ludendi aleam.

Ocium liberale.

36 Erat autem detestabile, si quis alicui pluris locasset agrum, quàm erat præscriptum, quo simul & mancipia lucri gratia libentius inseruirent, nec ciues plus solito quærerêt: Quãto consilio ea gens omnium vitiorum materiam in mancipia reijciebat, ab ingenuis arcebat: contra quàm reliquæ faciebant nationes, quæ liberis luxus, libidinis, auaritiæ, temulentiæq; seminaria vindicant, seruos ad paupertatem & frugalitatem adigunt.

37 Interdictum erat illis nautica exercere, ac nanalibus uti pugnis, tametsi post naualibus prælijs mare potiti rursus abstinuerunt, quũ perspicerent ciuium mores corrumpi. Sed denuo ab hac sententia mutati sunt, quẽadmodum in cæteris omnibus. Vbi pecuniæ sunt in Lacedæmoniorum regionem côiectæ, qui eas importarent, morte damnati sunt. Siquidem Alcameni, ac Theopompo regibus hoc oraculum erat redditum. Pecuniarum amor Spartam perdet. Nihilo secius tamen Ly-

Pecunia pestifera res.

san-

sander deuictis Atheniensibus magnam auri argentiq; vim inuexit, nec solùm pecunias receperunt, verumetiam ipsi viro honos est habitus. Proinde Sparta donec Lycurgi legibus vteretur, nec a iureiurando recederet, sexcentis annis in Græcia primas tenuit & legum æquitate & gloria. Cæterum quum ab his paulatim defluerent, inundaretq; obiter diuitiarum amor, & auaritię malum; non solum ob hæc decreuit illorum potentia, verumetiam quibus antea socijs & amicis in bello fuerant vsi, eos inimicos habere cœperunt. Porrò quum ita se gererent, tamen post Philippi Macedonis in Cheronea victoriam, quamquam Gręci cæteri omnes illum Imperatorem terra pariter ac mari declarassent, ac post hunc Alexandrū filium, euersis Thebanis, soli Lacedæmonij tametsi ciuitatem haberent nullis cinctam muris, essentq; non modo perpauci propter assidua bella, sed multo quàm antea imbecilliores captu faciles essent, facti, quoniam adhuc seruabant admodum exiguas quasdam Lycurgicarum legum scintillas, non se præbuerunt belli socios, neq; cæteris Græcis, neq; post Macedonicis regibus, neque in commune cum illis concilium venerunt, neque tributum pendere coacti sunt: donec per omnia contemptis Lycurgi legibus, a proprijs ciuibus tyrannide oppressi sunt, ita & nihil iam reliquum esset patriæ institutionis, sed reliquorum similes effecti, & gloria, & libertate, quam prius obtinuerant, exuti sunt, & in seruitutem traducti. Graue documentum vniuersis, imperia virtute parari, auaritia, luxu, delicijsque vel perire, vel verti in tyrannidem. Degeneratio.

APOPHTHEGMATA Lacænarum

1 Habetur pa.56. ap. 62.

Archileonis Brasidæ mater, post obitum filij quũ Amphipolitæ quidã venissent Spartam, eamq; inuiserent percunctata est nũ honestè, & vt Spartano dignum erat, occubuisset: illis iuuenis virtutem amplificantibus ac dicentibus eum in bellicis negocijs Lacedemoniorum omnium esse præstantissimum respõdit: O hospes honestus quidem ac strenuus erat filius meus, sed multos illo præstantiores habet Lacedæmon.

2 Pecunia cõtẽpta.

Gorgo Cleomenis regis filia, quum Aristagoras Milesius Cleomenem ad bellum pro Ionibus aduersus regem Persarum suscipiendũ hortaretur, magnam pecuniarũ vim pollicens, quãtoq; magis ille recusabat, tãto plus adderet promissæ summæ: Pater, inquit, corrumpet te hic peregrinulus, ni ocyus eũ ędibus extruseris. Vbi nunc sunt, qui dicãt, auarum mulierum genus, quum Gorgo pro hortatrice patri fuerit dehortatrix?

3 Simile habetur antea pa.53. ap. 43.

Eidẽ quum pater aliquando mandasset, vt cuidam mercedis nomine daret frumentum, & elogium addidisset: docuit.n. me vinũ reddere suauius. Ergo inqt, o pater, & vini plus bibetur, & qui bibent, delicatiores decretioresq; reddentur. Quis satis prędicet hãc puellam & sene, & viro seniorem? Atqui solet hic sexus maximè capi rebus suauibus.

4 Seuerè.

Eadem quum videret Aristagoram a quopiam è famulis calceari: Quid, inquit, pater? Hospes istæ manus non habet? Existimabat non ferrendas viri delitias, qui in eo abutebatur famuli opera, quod ipse suis manibus facere

facere sibi poterat. Et non pudet quosdam quibus vestiendis comendisq; vix decẽ famuli sufficiũt? Opus est famulo qui ventrẽ exoneraturo soluat ligulas, qui fenũ aut lanã porrigat exterfuro, ac minimo min⁹ qui abstergat.

5 Cum hospes quispiã molliter vestẽ prelongam duceret, protrusit hominem dicens: Nõ tu hinc abis, qui nec ea possis, quę sunt feminarum? Mulierum est laciniosis & in humũ defluentibus vti vestibus, quin & caudas ad modum lõgas interdum trahunt, nec tamen grauantur onere aut succingunt. Seuerè.

6 Gyrtias quum Acrotarus, qui illi erat ex filia nepos, e quadam puerorum pugna multis acceptis plagis domum pro exanimi relatus esset, plorantibus cęteris familiaribus ac notis? Non tacebitis, inquit; Declarauit cuius esset sanguinis. Addidit fortes non esset complorandos, sed sanandos. Pudicè.

7 Cùm illi è Creta nuncius esset allatus de morte Acrotari: Cùm ad hostes, inquit, proficisceretur, non ne futurũ erat, vt aut ipse moreretur, aut illos occideret? Iucundius aũt est audire ꝙ mortuus est, vt & ipso, & ciuitate, & progenitoribus dignum erat, quã si iners & imbellis per omne æuum viueret. Solent auię tenerius & impotentius amare nepotes suos, quàm ipsę matres. Et vbi nunc sunt, quę in morte liberorum confugiunt ad laqueũ, quum Gyrtias nepotem & feminecem lugeri vetuerit, nec eundem flendum putarit, ꝙ fortiter pugnans interisset? Fortiter.

8 Damatria quũ accepisset filiũ ita se gerere ĩ bello, vt tali matre videreĩ indignus, domũ redeũtẽ interemit: Quà de re hoc fertur epig.

Transgressum liges mater Da matria natum
Ipsa Lucana necat, non Lacedæmonium. Fortiter.

Hoc

Hoc facinus propius accedit ad barbaricam immanitatem, quam ad fortitudinem. Vtile tamen exemplum est ad exprobrandam vulgo matrum nimiam in liberos indulgentia, quæ ob hoc ipsum sæpe impotentius amant eos, quòd sint nequicia corruptissimi.

9 Altera quædam Lacæna filium qui deserto in acie loco fugerat, vt patria indignum intertmit, dicens: Haud meum est hoc germen, in quem hoc extat epigramma:

Fortiter. *Germen iners abeas ad tartara, teque prorsus.*
Eurotas ceruis nec det aquam timidis.
Ignauus catulus, mala sors hinc, vade sub Orcũ.
I Sparta indignus, quem nec ego peperi.

Alia quædam quum filium audisset fortiter in acie cecidisse, ait:

Plorentur timidi, mi infletus humabere nate,
Et matre has verè dignus es, & patria.

Habetur pa.119. apo.48. Hoc ante tributum est Tynnico, quod tamẽ Philciphus separatim commemorat.

10 Animosè. Alia quædam vel audierat filium incolumem, sed fugisse ab hostibus, scripsit illi: Malus, rumor de te sparsus est, aut hunc dilue, aut ne sis. Præstabilius iudicauit mori, quam cum ignominia viuere.

11 Rusticè. Alia rursus quũ filij, qui è prælio fugerant, ad ipsam venirẽt: Quò, inquit citis, ignaua & fugitiua mancipia? & ostẽso ventre. Nũ huc inquit, denuo subituri, inde emersistis? Hoc apophthegma Cynica dignum est.

12 Fortiter. Quædam filium ad se venientem conspicata, percũctata est, quid ageret patria: is qui respondisset, perire omnes, laterem conieci in illum, occiditque, dicens: Te igitur nobis misere mali nuncium? Vita putauit indignum, qui cum suis perire non sustinuisset.

13 Cuidã q matri narrasset quã gnose frate occu-

occubuisset: Proinde non turpe est, inquit, tibi non contigisse illi esse comitem? Animose.

14 Quædam filios habebat quinque, posteaquam in bellũ emiserat, ante suburbiũ stabat expectans quis essent belli exitus. Vt accessit quispiam nũc ans filios illius oẽs occubuisse: Non istud percunctabar, inquit, ignauũ mancipium, sed quid ageret patria. Is cum rñdisset, à patria stetisse uictoriam. Libenter igit, inquit, accipio filiorum interitum. Egregia mulier priuatum in liberos affectum, publicę in patriam pietati posthabuit. Fortiter.

15 Quædam sepeliebat filium, ad eam quum vilis anicula quædam accessisset, dicens: Heu fortunam ò mulier: illa subiecit: Per Geminos, inquit, bonam equidem arbitror. Siquidem cuius gratia filium peperi, videlicet ut pro Sparta moreretur: id mihi contigit. Fortissima mulier aniculæ deplorationem uertit in gratulationem. Huius meminit M. Tullius Tusculanarum quæstionum lib. 1. Fortiter.

16 Quũ mulier quædam Ionica de texto quodam suo, vt pretioso gloriaret, Lacæna ostensis quatuor filijs, quos habebat moribus compositissimis. Huiusmodi, inquit, decet esse honestæ, probæque mulieris opera, deque his tollere animos, & gloriari. Iones operosis texturis uacant, quæ uaria picturarum habent argumenta. At Spartana docuit nullum opus esse præclarius, quam si filios honestis moribus instituat. His enim melius ornari patriam, quã auleis, aut uestibus Ionicis. Grauiter.

17 Alia quũ accepisset, quod filius peregrè agẽs, inhonestè se gereret, scripsit illi. Malus rumor de te sparsus est, hũc tollito, aut ne esto.

18 Similiter quũ Chij exules venisset Spartã, multis noibus incusabit Pædaretum, eos ma-

Seuerè. ter Teleutia ad se acersit: ex his vbi cognouisset, quæ filio obijcerent, videreturque filius in culpa esse, scripsit illi in hunc modum: Mater Pædareto, vt aut melius viueret, aut illic maneret, desperans se Spartæ esse incolumē. Virago mortem minata est filio, ni mores corrigeret suos.

19 Seuerè. Altera filio iniuriarum postulato: Aut crimine, inquit, fili, aut vita teipsum libera. Mater in filium seuerior, quam iudex, quæ extinctum malebat, quam cum ignominia viuum.

20 Claudius. Alia filiū claudū in aciē proficiscētē deducens. Fili, inquit, singulo quoq; gradu fac virtutis memineris. Alijs claudicationis vitium solet formidinem incutere: at hæc monuit, vt ex ipso vitio sumeret animos ad rem fortiter gerendam: ita cogitans: nihil esse in fuga præsidij claudo, aut vincendū est, aut moriendū.

21 Fortiter. Alia quum illi filius redijsset ex acie, atque ex vulnere pedis vehementer doleret: Si virtutis, inquit, memineris ô fili, non solum non dolebis, verumetiam bono futurus es animo. At vulgus matrum solet filiorum dolorem suis querimonijs, & lachrymis exasperare, hæc animauit ad doloris tolerantiam.

22 Fortiter. Lacedæmonius quidam sic in bello vulneratus, vt ingredi non posset, sed quadrupedū more ambularet, quum ob id derisus erubesceret, à matre reprehensus est his verbis: Quanto pſtabat fili de fortitudine gaudere, q̄ de stulto risu pudescere? Simile narrat Cicero de matre Sp. Caluidij, verba mulieris sumens ex apophthegmate qđ paulo ante præcessit.

23 Fortiter. Alia clypeum imponens filio sic illum adhortata est: Fili, aut hunc, aut super hunc: Laconica breuitate sentiens sic rem gerēdam in bello, aut vt victor clypeum referret, aut mor-

mortuus in eo domum reportaretur.

Alia rursus alio ad bellum proficiscenti clypeum imponens: Hunc, inquit, tibi pr sp servauit, proinde tu fac servies eūdem, aut ne sis. 24 Fortiter.

Alia filio dicenti, quod breuem haberet gladium: Tu, inquit, adde gradum: significans, nihil obfuturam gladij breuitatem, si propius ad hostem accederet. 25 Argutè.

Alia quū audisset, q filius fortiter in plio se gerens occubuisset: Nimirum, inquit, meus erat. Non deplorauit mortem filij, sed de virtute sibi gratulata est. Contra quum de altero audisset, quod ob timiditatem prælium detrectans saluus esset: Nimirum, inquit, non erat meus: sentiens non esse habendos pro liberis, qui à parentum institutione degnassent. 26 Fortiter.

Alia quum audisset filium in prælio cæsum: Deponite illum, inquit, vt erat in ordine locatus, eiusq; locum expleat frater. Tale robur animi, quam in paucis reperias viris. Nō metuit orbitatē, mō vita patriæ impēderetur. 27 Fortiter.

Alia quum in publica, solennīq; pōpa audisset filiū in prælio quidem tulisse victoriā, sed ex vulnerum multitudine mori, coronam non deposuit, sed gloriam comitibus dixit: Quanto pulchrius est amicæ, in acie victorem occumbere, quam in Olympijs parta victoria viuere. Quantum hæc virago dissensit a cæteris mortalibus, quibus persuasum erat, dijs proximum esse in Olympijs ferre palmam, quum ibi non ageretur certamen virtutis, sed artis, & impendiorum: tū nihil esse terribilius morte, neque quicquam esse tanti, quod vitæ iactura sit emendum? Hæc nullam existimauit victoriam speciosiorem, quam quæ patriæ quæreretur, nec ullam mortem optabiliorem, quam quæ cum hac laude contigisset. 28 Fortiter.

29 Quum quidam sorori suæ narraret, quam fortiter ipsius filius in prælio occubuisset: Quantum, inquit illa, de filio cœpi voluptati tantum tuam doleo vicem, qui a tam honesta societate defeceris.

Simile antea pagin. 144. apo. 13.

30 Quidam Lacænam misso nuncio solicitauit, num assentiretur vt ipsi sui faceret copiã Cui illa respondit: Quum essem puella parenti obedire didici, idque feci: mulier autem facta, viro. Itaque si me inuitat ad honesta, viro meo primum rem aperiat.

Pudicè.

31 Virgo quædam paupercula roganti, quam sponso dotem esset allatura: Pudicitiam, inquit, a maioribus traditam. Generosè professa est eam esse pulchrè dotatam, quæ mores incorruptos adferret ad nuptias.

Pudicè.

32 Lacæna rogata num ad virum accessisset: Nõ, inquit, sed ille ad me: Significans sese non libidinis cã cõmerciũ hr̃e cũ viro, sed parentibus, ac legibus obtemperantem. Turpissimum n. est fœminæ, si virum ad coitum solicitet.

Pudicè.

33 Virgo quædã clanculũ corrupta, fœtum extinxit, tam interim patiens dolorum, vt nullam ederet vocẽ, adeo vt parturiẽs, & patrẽ, & alios qui aderant, falleret. Nam magnitudinem cruciatus turpitudo cum honestate coniuncta superauit: Generosi animi erat, quod ignominiam pati non posset: factum ipsum habebat turpitudinem, quam vt effugeret, nixus, in quibus aliæ mulieres solent miseras voces edere, silentio perpessa est.

Fortiter.

34 Alia quum venderetur interrogata quid sciret: Fidelis, inquit, esse. Existimabat fidem in famula quouis opificio esse melius.

Generosè.

35 Alia similiter captiua quum interrogaretur quid sciret: Probè, inquit, rẽgere domum. Et hæc non vulgaris ars est in muliere.

Quæ-

Quædam à licitatore interrogata num esset futura proba si ipsam emeret: Etiam, inquit, si me non emeris. 36

Alia quum in auctione preco rogaret illã, quid sciret: Libera inquit, esse significans se se captiuam quidẽ esse, ceterũ ad illiberalia sulla non parituram. Itaq; quũ emptor impe rasset, quædam non conuenientia liberæ. Plo rabis, inquit, qui tibi ipsi talẽ inuideris possessionem, moxq; sibi necem consciuit. Habetur ante de viro pa. 116. ap. 36. 37. Simile habetur d̃ viro pa. 116. ap. 34. 36.

Agesistrata quũ Agidem filium exanimem iacentem videret, exosculata faciẽ dixit, Nimia tua ò fili bonitas, nimia mansuetudo, & humanitas te simul & nos perdidit. 37

Moliebatur. n. Agis facinus sanè præclarũ, sed inuidiosum nimirum vt degenerantes Lacedæmoniorum mores ad priscam illam seueritatem reuocaret. Interim dum studet offendere neminem, & gratificari omnibus, semet ipsum in exitium coniecit. 38

Eadem laqueo guttur ingerẽs: In hoc tantum, inquit, Spartæ vtilis fui. Doluit generosæ fœminæ, quòd filio non licuit de patria, quemadmodum voluit, bene mereri. 39 Pietas in patriam.

Cum Thebani irrupissent in Laconicã & inter captiuos, captiuasq; multos etiã abduxissent helotas, iusserunt illos Terpandri, Alcmanis, ac Spendonis Laconica carmina canere: illi recusarunt, dicentes id nolle filias heriles: adeò plus apud illos valuit concaptiuarum puellarum autoritas, quam iussa victoris. Hinc probarunt quidam esse verum, quod vulgò diceretur: liberum Spartæ maxime liberum esse, cõtra maxime seruum. Ita Plutarchus in uita Lycurgi. 40 Seruorũ turba.

Theano vestem induens casu brachium nudauit, cuidã aũt dicenti, ò pulchrum brachiũ: 41

At non publicum, inquit. Admonens vni pulchrum esse, non ciuibus, & laudibus illius intemperantiam notans, qui alieni corporis nimium curiosus spectator esset.

APOPHTHEGMATA Chilonis Laconis.

1 Nō dubiū est, quin Chilo Lacedæmonius, qui fertur vnus de numero septem Græciæ sapientū in apophtegmatis Laconicā indolem retulerit, quanquā scriptorū, vt opinor, uitio, non habent eandem gratiam, quæ illi tribuunt. Diogenes Laertius hæc illi ascribit. Fratri querenti, φ Ephorus ipse non crearetur, quum ille esset. Ego, inquit, iniuriā ferre noui, tu non, significans neminem esse idoneum magistratui qui non possit dissimulare multa præter æquum & bonū facta, iuxta illud, ἄρχων ἄκουε καὶ δικαίως κἀδίκως. i. Princeps æqua & iniqua pariter audias.

Idem tribuitur alteri. Moderatè.

2 Ab Aesopo interrogatus, quid ageret Iupiter respondit, Excelsa deprimit, depressa extollit: indicans arbitrio numinis res hominum sursum & deorsum volui, reuoluique.

Vicissitudo rerum.

3 Interrogatus qua re docti præcellerent indoctos: Bona inquit, spe. Doctos autem appelabat, honestis legibus ac moribus institutos, & iuxta rectam institutioné vitam agentes. Hi cæteris rebus pares hoc vno superant improbos, quod post hanc vitam sperant recte factorum præmia. Nam Lacones existimabant egregios uiros post obitum in uitam beatam translatos fieri diuos.

Virtutis præmia.

4 Dicere solet, quid Lydius lapis est auro, id

aurum

aurũ esse homini. Lapis.n.index affrictu prodit quale sit aurum, ipsum autem aurum arguit, quale sit hominis ingenium, iuxta illud, Magistratus uirum arguit.

Auri index.

Iam grandæuus dicebat se sibi nullius facti 5
conscium esse, cuius pœniteret, vno excepto, quod quum esset ascitus arbiter, vt inter duos amicos finiret controuersiam, nec quicquam vellet aduersus leges facere, persuasit alteri amico, vt ad alios deferret arbitrium. Hoc pacto, & legem seruauit, & amicum. Hic scrupulus non nihil mouebat senis animum, quod perfectæ virtutis fuisset, nullo metu a regula legum deflectere, nec illius amicitiam magni facere, qui ob sententiam secundũ leges, non secundũ ipsum datam, desineret amicus esse.

Conscientiæ puritas.

Quidã quorũ est A. Gellius, huic tribuunt, & illud, Sic ama tanquam osurus, sic oderis 6
tanquam amaturus. Hoc dicto admonuit, nec simultates tam acriter exercendas, vt præcludatur omni gratiæ reditus, nec amicis adeo fidendum, vt illis committas, quo si fiant inimici, possint te perdere.

Moderatè.

Docebat neminem conuitijs lacessendum: 7
ne si dixerimus, quæ lubet, audiamus vicissim quæ dolent: Habet enim, & maledicendi morbus suam voluptatẽ, sed quæ plerumque malè audiendi summo dolore pensatur. Huc allusit M. Tullius, Salustio comminans fore, vt si quam voluptatem malè dicendo cœpisset, eam malè audiendo perderet.

Maledicẽtia.

Dicebat, non committendũ vt lingua præ- 8
curreret animum: admonens prius cogitandũ quid loquaris, quam lingua prorumpat ĩ verba. Nescit enim uox missa reuerti. Cogitatio prior potest corrigi posteriore meliore, vt habet prouerbium, vox non item.

Lingua præces.

9 Damnum aiebat turpi lucro præferẽdum. Nam illud semel dolere, hoc semper iactura rei facile sarciri potest, fama contaminata vix vnquam diluitur. Res amissa exiguo tempore dolet, sceleris conscientia semper cruciat animum. Itaque lucrum scelere partum, damnum est, non lucrum.

Lucrum turpe.

10 Non esse tentanda quæ fieri non possunt. Quædam honesta sunt, ac magnifica, sed magno Reip. malo tentatur, si nequeas perficere. Atque hæc est præcipua pars boni consultoris, dispicere non solum, quid per se optimum sit, sed quid pro temporum ratione possit obtineri.

11 Rogatus, quid esset difficile: Arcanum, inquit, reticere. Tanta est linguæ omnium maxime volubilis incontinentia, quum alioqui nihil videatur facilius quam silere.

Silentiũ.

12 Idem præcipiebat, linguam quũ aliàs semper, tum præcipuè in conuiuio continendam, quod illic cibus, & potius inuitet ad intemperantiam. Porro vbi plus est periculi, ibi maior est adhibenda cautio.

Loquacitas in conuiuio.

13 Nulli minandum esse, non solum quod id mulierum videatur esse potius quam virorũ, verũ etiam ꝙ minitari ei, cui velis nocere, est inimicum admonere, vt sibi caueat, tibiq; ipsi lædendi facultatẽ, adimere. Amicis autem minari parũ est humanũ: Rectè tñ minamur, quoties aliquem hoc remedio correctum esse cupimus, & hac pęna decreuimus esse cõtẽti.

Mina inutilis.

14 Prõptius ad amicorũ aduersam fortunam, q̃ ad res secũdas a currendum. Rebus prosperis aduolant, quilibet etiam minus amici: qui adsunt reflante fortuna, hi vere sunt amici.

Amicus verus.

15 Vxorẽ humilẽ modico apparatu ducendã, ne pro coniuge dominam accersas domum:

Vxor humilis.

Sat

stat enim dotata venit puella, quę pudicitiam & honestos mores secum adfert. Proinde hoc erat vnum ex Laconicis institutis, vt virgines sine dote nuptum irent.

Vetabatur de mortuis malè loqui, ꝙ ignauum videretur eos incessere lingua, qui respondere non possunt, ac turpe esset cum vmbris, ac laruis luctari. Nam id est quodammodo sepultum refodere. 16 Mortuis parcendũ.

Docebat honorem à iunioribus habēdum senectuti, vt ipsi facti senes ab alijs habeantur in precio. Ea res geminam habebat vtilitatē. Si quidem vt senum autoritas, ac reuerentia temperabat ætatem lasciuam à peccando: ita senes cauebant, ne quid committerent, quo iuuenibus, vel ob ineptiam ludibrio possent esse, vel ob turpitudinem perniciosi: sed inter omnes iuuenes, omnesque senes ea esset reuerentia, quæ inter parentes, ac liberos. 17 Senectus honoranda.

Admonebat secundis rebus elato non applaudendum, nec arridendum. Infelix fœlicitas est, quę hominem reddit insolentiorē eoque non plausum meretur, sed lachrymas: grauiusq; peccant, qui docent insolentiam, quam qui vtuntur. Sępe populus clamat in auaritiā ac tyrannidem principium, quum ipse doceat illos hęc vitia. Quidam codex Gręcus habebat ἀτυχοῦντι μὴ ἐπεγγελᾶν. infęlicem non esse irridendum, sine infęlici non insultandum: id enim extremę est inhumanitatis. 18 Insolētia.

Docuit potētię adiungēdā mā̄suetudinem, ut a suis non tam metum extorqueat, quā impetret reuerentiam. Reuerentię comes est amor, metus, odium. Amari autem non solum honestius est, verumetiam tutius. 19 Moderatè

Admonebat vt suę quisq; domui bñ pręesset. Primā.n.curā debemus familiaribus, nec 20

ido-

9 Damnum aiebat turpi lucro præferẽdum. Nam illud semel dolere, hoc semper iactura rei facile sarciri potest, fama contaminata vix vnquam diluitur. Res amissa exiguo tempore dolet, sceleris conscientia semper cruciat animum. Itaque lucrum scelere partum, damnum est, non lucrum.

Lucrum turpe.

10 Non esse tentanda quæ fieri non possunt. Quædam honesta sunt, ac magnifica, sed magno Reip. malo tentatur, si nequeas perficere. Atque hæc est præcipua pars boni consultoris, dispicere non solum, quid per se optimum sit, sed quid pro temporum ratione possit obtineri.

11 Rogatus, quid esset difficile: Arcanum, inquit, reticere. Tanta est linguæ omnium maxime volubilis incontinentia, quum alioqui nihil videatur facilius quam silere.

Silentiũ.

12 Idem præcipiebat, linguam quũ aliàs semper, tum præcipuè in conuiuio continendam, quod illic cibus, & potius inuitet ad intemperantiam. Porro vbi plus est periculi, ibi maior est adhibenda cautio.

Loquacitas in conuiuio.

13 Nulli minaudum esse, non solum quod id mulierum videatur esse potius quam virorũ, verũ etiam ꝙ minitari ei, cui velis nocere, est inimicum admonere, vt sibi caueat, tibiq; ipsi lædendi facultatẽ, adimere. Amicis autem minari parũ est humanũ: Rectè tñ minamur, quoties aliquem hoc remedio correctum esse cupimus, & hac pęna decreuimus esse cõtẽti.

Mina inutilis.

14 Prõptius ad amicorũ aduersam fortunam, q̃ ad res secũdas a currendum. Rebus prosperis aduolant, quilibet etiam minus amici: qui adsunt restante fortuna, hi vere sunt amici.

Amicus verus.

15 Vxorẽ humilẽ modico apparatu ducendã, nec pro coniuge dominam accersas domum:

Vxor humilis.

Sat

stat enim dotata venit puella, quę pudicitiam & honestos mores secum adfert. Proinde hoc erat vnum ex Laconicis institutis, vt virgines sine dote nuptum irent.

Vetabatur de mortuis malè loqui, quòd ignauum videretur eos incessere lingua, qui re- 16
spondere non possunt, ac turpe esset cum vm- Mortuis parcendū.
bris, ac laruis luctari. Nam id est quodammodo sepultum refodere.

Docebat honorem à iunioribus habēdum 17
senectuti, vt ipsi facti senes ab alijs habeantur Senectus
in precio. Ea res geminam habebat vtilitatē. honoranda.
Si quidem vt senum autoritas, ac reuerentia temperabat ætatem lasciuam à peccando: ita senes cauebant, ne quid committerent, quo iuuenibus, vel ob ineptiam ludibrio possent esse, vel ob turpitudinem perniciosi: sed inter omnes iuuenes, omnesque senes ea esset reuerentia, quæ inter parentes, ac liberos.

Admonebat secundis rebus elato non ap- 18
plaudendum, nec arridendum. Infelix fœlici- Insolētia.
tas est, quę hominem reddit insolentiorē eoque non plausum meretur, sed lachrymas: grauiusq; peccant, qui docent insolentiam, quam qui vtuntur. Sępe populus clamat in auaritiā ac tyrannidem principium, quum ipse doceat illos hęc vitia. Quidam codex Gręcus habebat ἀτυχοῦντι μὴ ἐπιγγελᾶν. infęlicem non esse irridendum, siue infęlici non insultandum: id enim extremę est inhumanitatis.

Docuit potētię adiungēdā māsuetudinem, 19
ut a suis non tam metum extorqueat, quā im- Moderatè
petret reuerentiam. Reuerentię comes est amor, metus, odium. Amari autem non solum honestius est, verumetiam tutius.

Admonebat vt suę quisq; domui bñ pręesset. Primā.n.curā debemus familiaribus, nec 20

ido-

idoneus videtur administrandæ Reipub. qui priualim rectè gubernare nescit. Domus enim nihil aliud est, quam parua ciuitas.

21 Ira. Vincendam iram, quod is affectus sit cæteris potentior, quem superare fortius est, quã hostem armatum deijcere: nec minus exitij moralibus fit ab ira, quam ab hoste.

22 Diuinatio. Diuinationem non esse detestandam, quod hanc deorum munus esse crederet, quæ rõne percipi possit ab homine insigni virtute p̃dito. Nam ipse prædixisse fertur, futurum, vt ex insula Cythera summũ malum orietur Lacedæmonijs, cuius situm, naturamque cum didicisset: Vtinam, inquit, hæc aut nũquam fuisset, aut simul vt nata fuit, subuersa fuisset. Nã Demaratus Lacedæmone profugus Xerxi suasit, vt in ea insula classem haberet: ac planè Græciam subegisset Xerxes, si Demarati consilium fuisset sequutus. Post Nicias ea potitus statuit illic præsidium Atheniensium, & Lacedæmonios multis cladibus afflixit.

23 Mores in publico. Fertur, & hoc illius nomine, in via nõ properandum. Ex incessu colligitur animus, præceps arguit præcipitem, nimium, lentus ignauum. Decet autem in publico compositis esse moribus. Fortasse deterruit à præcipiti consilio.

24 Huic similium est, inter loquendum non esse mouendam manum. Id enim esse vecordium. Vnde & in Hebræorum prouerbijs est. Stultum digito loqui.

25 Legũ autoritas. Monuit obtemperandum legibus: hoc ad Principes præcipuè pertinet, qui se credũt nõ teneri legibus. Nec aliunde magis florent Resp. quam si legum vigeat autoritas. Nec ibi tyrannis oriri potest, vbi ex arbitrio priscarum legum geruntur omnia.

Dice-

Dicebat adamādā esse quietē, quoties da- 26
tur honestū ociū, iuxta illuc, ἡσυχία καλόν. Ni- Ocium
hil enim vel tutius, vel iucundius. Nullum
autem negotium periculosius, quàm bellū.

Quin & illud huic ascribit, Caue tibiipsi. 27
Fortasse legēdū, caue teipsum, siue a teipso Cautio
siue obserua teipsum: Nam Græcè est, φυλάττου σεαυτόν: vt admoneant sibi quemque debere suspectum esse. Omnes sibi cauent ab alijs, at frequēter nemo magis hostis est homini quàm homo sibi, dum libidinem, dum iram, dum ambitionem, aliasq; cupiditates adhibet in consilium. Demiror aūt quem autorem sequutus Ausonius hæc illi ascribat. suis.

Ita moderandam uitam, vt nec inferiori- 28
bus sis terrori, nec superioribus despectui.
Metui a subditis tyrannicū est: negligetiæ verò est, sic agere, vt à maioribus contēnaris. Hoc & ad ætatem referri potest. Sic tēperandi mores, vt a iunioribus ameris potius, quā timearis, a maioribus nō cōtēnaris. Immodica seueritas parit terrorē, sōnolētia, violentia, incogitantia, similiaque vitia gignūt cōtemptum. pōt & ad fortunam accōmodari, quæ sit vehemēter ampla, parat qui metuāt citius, q̄ qui amēt, aut reuereantur: sin humilior, patet contēpturi. Mediocritas igitur hic quoque est optima. Ausonij carmen sic habet: Amari sine cōtemptu.

Nolo minor me timeat; despiciatq; maior.

Præterea sic esse cōtēnendam morte, vt ni- 29
hilo secius curā habeas incolumitatis. Non Mors quatenus cōtenenda.
est fortitudinis, sed amentiæ, semet temerè in vitæ discrimē conijcere: sed quotiēs aut ineuitabilis necessitas vrget, aut grauis honestaq; cā suadet, mortem cōtemnere fortis animi est. In morbo non est metuēda mors, sed interim adhibuenda curatio mediocris.

In

In bello sumendus est animus ad mortem paratus, sed interim fortiter pugnādū pro victoria. Ausonij carmē sic legendū arbitror.

Viue memor mortis, uti sis memor & salutis.

Potest aūt & hic accipi sensus, Hactenus memineris te moriturū, vt abstineas a vitijs, curisque superuacaneis: sed interim perinde quasi diu victurus sis ea cures, q̄ ad honestā, beatamq; vitam pertinerent. Multos mortis consideratio deterret ab honestis actionibus: contrà, mortis obliuio multos inuitat ad licentius peccandum. Potest & sic intelligi. Ne sic metuas mortem, vt viuas anxius ac tristis, sed vitę spes mortis honorem temperet. Hunc sensum iudicat carmē q̄d sequit

Tristitia cuncta experās aut animo, aut amicos.

Amicus cōsolator. Hęc vita præterquàm ꝙ multis miserijs exposita est, nihil habet tristius quam ꝙ mortem habeť certissimam, diem mortis incertissimū. Sed omnia superāda sunt aut animi fortitudine, aut amicorū alloquijs: Nullum enim in dolore remedium pręsentius, quàm curas, æstusq; animi in amicorum sinum effundere, quorum & consolatio, & communis dolor maximam mali partem tollit.

30 Gratititudo. Beneficij dati obliuisci decet, accepti meminisse Vulgus hominum cōtra facit. Si q̄d cui benefecerunt, id sine fine prædicant, & sine modo exaggerant si quid in ipsos collocatum fuerit officij, mox aut obliuiscuntur, aut dissimulant, aut eleuant. Carmen Ausonij sic habet:

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

31 Senectus iuuenilis. Eidem hanc tribuit sententiam, optabilē esse senectutem iuuenilem, molestā esse iuuentutem senilem. Maxima malorum pars ob q̄ malè audit senectus, a vitijs hominum pro-

proficiscitur. Habet autem ex sese nonnulla commoda plurimarum rerum vsum, ac memoriam, consulendi facultatem, reuerētiam, authoritatem: hæc si adsint commoda, absintque incommoda, ea senectus optabilior est multorum iuuentute, vitijs, & inertia marcescente. Videas autem in nonnullis iuuenibus senilem imbecillitatem, senilem somnolentiam, senilem ignauiam, senilem morositatē, horum iuuentus peior est senectute. Nam cū senecta careant, senio tamen abundant. Ausoniani versus sic habent:

Grata senectus homini, quæ parilis iuuentæ.
Illa iuuentus grauior, quæ similis senectæ.

Plinius, & illud oraculi vice celebratum ascribit Chiloni, ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα, sponde, sex noxa præsto est. 32

Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 1. ca. 3. scribit illi, quod dicam, idq; autore Plutarcho in libro de animo: quendam prædicantem sibi nullum esse inimicum, rogauit, an vllum etiam haberet amicum: sentiens amicitias, & inimicitias inuicem sese consequi, nec fieri posse, quin qui multos habet amico, complures habeat, & inimicos. Sit hic huius conuiuij secundus missus, si videtur, cui subijciemus philosophos non omnes, ne nullus sit finis, sed aliquod eximios, vt uarietas excludat lectionis tædium. Quod si quem huius patinæ maior auiditas tenet, huic Diogenes Laertius facile stomachum explebit, si modo non habeat nimis fastidiosum. 33

Amicitia iuncta inimicitiæ.

LIBER TERTIVS.

SOCRATICA.

AD Laconicam indolē mihi proximè vr̄ accedere Socrates, non tantum integritate morum, decretis, ac dictorū sale, verumetiam tolerantia, vt dicas patria quidem Atheniensem, ingenio verò Spartanum, nisi q̄ Laconicam breuiloquentiā nō affectauit, magis studiens virtutem persuadere, q̄ præcipere. Ad id potissimum vtebatur similibus, & inductionibus, quas Græci vocant ἐπαγωγὰς, cui gn̄i nō conuenit illa Laconica breuitas. Vt autem hac parte vincitur a Lacedæmonijs, ita sanctitate dictorum superat illos quorū aliquot recensere non ab re fuerit.

1 *Deus imitandus.* Dicebat, Deos omnium optimos, ac felicissimos, ad horū similitudinē quo q̄sq; propius accederet, hoc, & meliorē esse, & beatiorem.

2 *Vota qualia.* A dijs nihil petendum, nisi bona simpliciter, quū vulgus petat bn̄ dotatā vxorem, opes, honores, regnū, longam vitā, quasi præscribentes numini quid oporteat facere. At Deus optimè nouit, quid nobis bonum sit, quid non.

3 *Sacrificia minimi sumptus.* Sacrificia volebat quā minimis impendijs constare, q̄ dij, vt non egent rebus hominum, ita magis spectant affectus immolantiū, q̄ diuitias. Alioqui quum improbissimi quique maximè abundent diuitijs, actum esset de rebus humanis, si malorum potius, quam bonorum victimis delectarentur. Eoque ver-

sum:

sum hunc magnopere probare consueuit, καδδύναμιν δ' ἔρδειν ἱέρ' ἀθανάτοισι θεοῖσι. Quod dictũ multis accõmodari nõ incõmodè potest negotijs, in q bus supabũdãs luxuries laudatã admodũ frugalitatem (quã magnum appellat Tullius vectigal) euertit: q Spartanã maximè cõmendatã reddidit Rẽpublicã, ex q non minus laudis quã bellica sibi disciplina, & fortitudine tã aĩ, quã corporis pepererat. Itãdẽ frugalitatẽ adhibẽdã docuit in excipiẽdis hospitib. eodẽ vtẽs versiculo: καδδ' δύναμιν δ' ἔρδειν.

Quum admoneretur ab amico, quod accepturus hospites, admodum tenuem fecisset apparatum: Si boni sunt, inquit, satis erit: sin minus, plus, satis. 4 Argutè.

Docuit abstinendum a cibis, qui non esurientem incitarent ad edendum; & a potu, non sitientem inuitaret ad bibendum. His enim rebus non est utendum, nisi quatenus corporis necessitas exigit. 5 Frugalitas.

Dicebat optimum condimentum esse famen, q & optimè edulcaret omnia, & nullius esset impendij. Vnde ipse semper iucundè edebat, ac bibebat, quia neutrum faciebat, nisi esuriens, ac sitiens. 6 Frugalitas.

Quin, & ac famé, ac sitim tolerandam exercuerat sese: post sudorem.n. è palæstra collectum, quum alij potum vehementer appetunt, nunquam bibebat de primo cratere: rogatus, quam ob rem id faceret: Ne consuescã, inquit, obsequi affectibus. Interdum.n. licet sitias, noxium est bibere. Hinc quum ratio suadet abstinentiam, affectus hortatur, vt bibas, magis obtemperandum est rationi. 7 Affectus cohibiti.

Dicebat, eos qui se ad continentiam, ac frugalitatem exercuissent, & longe plus habere voluptatis, ac minus dolorum, quam 8 Voluptas ex virtute

qui

qui summa cura vndiq; pararent obiectamẽta, q̃ voluptates intẽperãtiũ, præter animi sibi malè cõscij cruciarũ, præter infamiam, ac paupertatẽ, frequenter ipsi ẽt corporis plus adferãt molestiæ, q̃ delectationis. Cõtra, q̃ sunt optima, eadẽ fiũt iucũdissima, si quis assuescit.

9 Aiebat esse turpe, si quis sua spõte seruiens voluptatibus, talem se faceret, quales nemo domi suæ vellet habere seruos. Talibus autem nullã salutis spẽ reliquam esse, nisi si pro eis deos comprecarentur alij, vt bonos dños nãcisci possent, qũ prorsus decretum erat seruire, existimabat autem nullos fœdiorem, miseriorem que seruire seruitutem, quam qui, & animo, & corpore seruirent uoluptatibus:

Seruire voluptatibus.

10 Interrogatus quamobrem ipse non administraret Rempub. quum administrandi rationem optimè sciret: respondit, eo vtiliorem esse ciuitati, qui multos efficeret idoneos gubernandæ Reip. quam qui ipse rectè gubernaret. Idem respondit Nicolaus Leonicenus Ferrariæ, demiranti quur artem medicandi, quam profitebatur, ipse non exerceret: Plus, inquit, ago docens omnes medicos.

Prodesse pluribus.

Rogatus quo pacto, quis posset honestam assequi famã: Si talis, inquit, esse studeas, qualis hri velis. Veluti si quis bonus tibicen hri cupiat, ea p̃stet oportet, q̃ a probatis tibicinibus fieri viderit. Quẽadmodũ qui medendi est imperitus, non ideo medicus est, q̃ pro medico ascitus est, & uulgo medicus appellatur.

11 Dicebat, vehementer absurdum esse, quum artes sedentarias nemo profiteatur absq; dedecore, qui eas non didicerit, neq; quisquam scrinium faciũdum locet ei, qui rudis sit eius opificij: ad publicos magistratus admittit, qui nunquam dederunt operam disciplinis,

Fama qũo paranda.

sine

sine quibus nemo potest rectè magistr: tum gerere: cũque nemo non detestaturus sit eum qui clauo assideret ignarus artis nauticæ, n ul to magis detestandos, qui rempu. capesseret t ignari politicæ philosophiæ. Neque eum putabat appellandũ impostorem, qui a persuaso quopiam pecuniam aut vasculum acciperet, quod non posse reddere: sed illos magis impostores habendos dicebat, qui dolo persuaderent se idoneos gubernandæ Reipu. quũ sint homines nihili.

13 Amicus sincerus.

Dicere solitus est, nullam esse possessionẽ pretiosiorem vero, bonoq; amico, nec aliũ e plus fructus aut uoluptatis capitur. Itaq; præ postere facere multos, qui pecuniæ dispendium grauius ferunt, quam amici iacturam, quique se beneficium perdidisse clamant gratis collocatum, qui eo sibi conciliarent amicum quouis lucro potiorem.

14 E factis iudicium.

Vt illis committimus statuas faciendas, a quibus uidemus aliquot statuas eleganter factas: ita non sunt admittendi in amicitiam, nisi quos cognouerimus erga alios præstitisse filios & utiles amicos.

15 Punire in alijs, quod ipsi cõmittimus.

Quendam acrius castigantem seruum percunctabatur, quamobrem ita sæuiret. Qũ, inquit, quum sit obsoniorum voracissimus, tã ignauissimus est, quumq; sit auidissimus, tamen desidiosissimus est. Tum Socrates; Nunquamne, inquit, considerasti, vter uestrũ pluribus egeat verberibus, tu ne an famulus? Vtinam sibi quisque dicat, quod illi Socrates, quoties hoc in alijs reprehendit, punitque idem, quod sibi ignoscit: aut si non idem, crebro deterius.

16 Spõtaneo ...

Cuidam cupiẽti quidem ire ad Olympia, sed itineris labore deterrito: Quum, inquit,

domi sæpenumero totum propè diem ambu les ante prandium, rursus ante cœnam. si domesticas ambulationes proferas ad quinque sexve dies, facile peruenies Olympiam. Docuit vir ingeniosus id quod terret in adeundis laboribus, imaginationem esse potius q̃ ipsum laborem. Si quid honestæ rei gratia, periculi, dispendij, aut laboris, suscipiendum est, excusamus, detrectamus, horremus, quũ frequenter ultro in rebus nihili, non. n. dicam turpibus, plus impendamus. Ita quidam inuitati ad studia literarum, excusant valetudinẽ, insomnium, impendia librorũ, quũ interim totã noctem ludant aleã, potatione contrahant febrim, podagram, hydropem, lippitudinem, scortatione paralysim, aut scabiem nouam, quam Gallicam appellant.

17 Seruus domino melior.

Quendam conquerentem se defatigatum longo itinere, rogauit, num puer ipsum potuerit consequi Ait. Rogauit vacuus ne an aliquid ferens oneris? Portauit inquit, nonnihil sarcinarum. Quid, inquit, quæritur ne ille se defessum? Quum negaret: An non pudet, inquit, ne mollitiei, qui vacuus ambulans defessus fueris, quum ille gestans sarcinam non quæratur se fatigatũ? Ostendebat Socrates seruum in hoc fęliciorẽ domino, q̃ ad labores exercitatior minus sentiret molestiæ.

18 Sobrietas in edulijs.

Admonere solet, q̃ apud alios diceretur edere, aut conuiuari, apud Athenienses dici εὐωχεῖσθαι, quia uoce dicebat nos admoneri, eo temperamento sumendum, cibum, ut nec corpus: nec aius oneretur, huc opinor alludens, q̃ ὀχεῖσθαι sonet vehi, unde ὀχεῖον vehiculum, quamquam ὀχὰ dicatur & cibus coque additum εὐ, ne sarcina iusta grauior, imponeretur corpori.

Dice-

Dicebat, optime natis, ingenuísque potissimum adhibendā rectā institutionē: Idē.n.in his usu venire, quod in equis, ī queis, qui feroces sunt ac generosæ indolis, si statim à primis annis recte instituātur, egregij & ad oēm usum accōmodi euadunt: sin minus, efferati intractabiles & ad nihil utiles. Eoq; fit, vt feliciſſima quæq; ingenia corrūpantur inscitia instituentiū, qui mox equos vertūt in asinos, ꝙ erectis ac liberis animis imperare nesciūt. 19

20 Indoles erecta.

Dictabat illū impudenter facere, qui quū boues efficeret pauciores, postularet tamen haberi bonus bubulcus: sed multò absurdius esse si quis haberi velit bonus Reip. gubernator, quum ciuium numerū imminuat. Hoc dictū torsit in Critiam & Chariclē, qui multos ciuium trucidarant. Nec illos id latuit: Critias enim illi minatus est, ni sileret, fore vt ipse quoque faceret boues pauciores: & quod minatus est verbo, re præstitit. Nam huius opera Socrates perijt.

21 Otiū turpe.

E priscis autoribus selegerat versiculos aliquot, quos prouerbiorum vice frequenter vsurpabat, quorum est ille Hesiodi.

Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος. idest *Non probrum est operari, est est cessatio probrū.* Quo dehortabatur iuuenes, non solū ab otio, verumetiā ab actionibus infrugiferis. Siquidem eos appellabat otiosos, qui alea, compotationibus & scortis ætatem absumerent.

Item illud Homeri, ut indicat Gellius, ac Laertius. (συνταται. Id est,

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται.

Ædib. in nostr. s qua praua aut recta gerātur,

22 Curiositas.

Eo non solū reuocauit auditorē an curiositate rerum alienarum, verumetiam a disciplinis non necessarijs, velut ab exacta cogni-

 tione

tione astrologiæ, aut geometriæ, aut causarum naturalium, aut rerum vltra mundanarum, ad cognitionem Ethices, cuius scientia præstat, ut nobis ipsi noti simus, utque rem domesticam aut publicam vtiliter administremus.

23 Curiositas Eodem spectat & illud, quod illi ascribit, & in primis celebratur, Quæ supra nos, nihil ad nos. Sic enim respondere solet admiranti bus, quod de moribus semper de astris deque meteorologis nunquam disputaret.

24 Patienter. Quum in uia quidam illi per lasciuiam calcem impegisset, admirātibus ꝙ id pateretur: Quid facerem, inquit? Illis hortantibus, ut vocaret hominem in ius: Ridiculum, inquit, si quis asinus me calce percussisset, diceretis mihi, voca illum in ius? Nihil putabat interesse inter asinum & hominem brutum, nullaq; virtute præditum: ac vehementer absurdum videri, non pati ab homine, quod ab animan te bruto passurus sis.

25 Moderatè Quidā ab eo salutatus nō resalutauit, nec id molestè tulit Socrates: amicis autē admirantibus, & ob hominis inciuilitatem indignantibus dixit, Si quis nos præteriret peius affectus corpore, quàm nos sumus, nequaquam illi succenseremus, quur igitur illi succenseam, qui peius affectus est animo, quàm nos sumus?

26 Salsè. Euripides obtulit Socrati librum ad Heraclito conscriptum: eo lecto, rogauit, quid illi videretur: Per Iouem, inquit, quæ intellexi, mihi ꝑclara videntur, qualia puto & ea, quæ non intellexi, sed opus est Delio quopiam natatore. Notauit per quàm salsè affectatam eius scriptoris obscuritatem, vnde & σκοτεινὸς cognomen inditum est, De Delio

nata ore diximus in Chiliadibus.

Quum Alcibiades illi spaciosam aream offerret dono, in qua sibi domum ædificaret. Quid, inquit, si mihi calceis opus esset, num corium dares, vnde mihi calceos cōficerem? Et si dares, an non ipse ridiculus essem, si acciperem? Hac similitudine munus inutile recusauit. 27 Munus inutile.

Per forum obambulās cum aspiceret mercium copiam, quæ illic vendebantur, ita secum loqui consueuit, Quàm multis rebus ego non egeo. Ast alij cruciantur animo ita cogitantes, quàm multa mihi desunt. Socrates sibi gratulabatur, quòd iuxta naturā viuens, ac paucis assuetus, aurum, purpuram, gemmas, ac ebur, aulæa, reliquasq; diuitum delitias, nec cuperet, nec egeret, quas dicere solet magis necessarias agendas tragœdijs, quā ad vsum vitæ. In hac sententiam vsurpabat versus Iambicos poetæ nescio cuius. 28 Frugalitas.

Τάδε ἀργυρώματ' ἐςὶν, ἤτε πορφύρα
Εἰς τοὺς τραγῳδοὺς χρήσιμ' οὐκ εἰς τὸν βίον.
Argentea isthæc vasa simul ac purpura.
Tragœdiorum accommoda histrionibus
Sunt, ad beatam conferunt vitā nihil.

Dicere solitus est, eum esse dijs simillimū qui quàm paucissimis egeret, quū dij omnino nullius egeant rei. At vulgus diuites dijs proximos existimant, quorum delitijs nihil satis est. De his enim dictū est in comœdia Terentiana: Quàm vos facillimè agitis. Hoc autem Homerus dijs tribuit, quos appellat *ῥεῖα ζώοντας* i. facillime viuētes: facillimè autem viuit, qui paucissimis contentus est. 29 Frugalitas.

Dicebat, qui suauiter ederet panem, huic non esse opus obsonio, & qui suauiter biberet quemlibet potum, hunc non desiderare 40 Frugalitas.

poculum præter id quod abest. Fames enim & sitis optimè condit omnia.

31 Amicus syncerus. Dicebat, cuiuis esse prõptum, si quid rerũ insignium haberet proloqui, quum difficillimũ esset nominare, quos possideret amicos, quum hac possessione nulla sit charior. Hoc dicto taxabat præposterum vulgi de rebus iudicium, qui hoc negligentissimè haberet, quod omnium plurimi faciẽdum erat. Ditior sibi videtur, cui pecuniæ nonnihil obtigit & dãnum deplorat, cui perijt. at qui sibi parauit bonum amicum, non videtur sibi factus beatior, nec iacturam deflet, qui perdidit.

32 Sensus cõmunis. Euclidi contentiosarum argutationum admodum studioso; Sophistis, inquit, o Euclides vti poteris, hominibus non poteris: Indicans Sophisticen inutilem ad publicas functiones, quas qui affectat, eum non oportet gryphis ꝙ inanibus argutijs ludere, sed hominum moribus semet accommodare.

33 Scientiam dicebat vnicum esse bonũ, contra vnicum malum ignorantiam: quod quicunque committunt rem iniustam, hoc peccant, ꝙ ignorãt quid cuique sit tribuendum: & qui fortes sunt, non alia re fortes sunt, nisi quod sciunt ea expetenda, quæ vulgus existimat horrenda: & qui intemperãtes sunt, hoc errant, quòd ea putant suauia aut decora, quę minimè sunt.

34 Facetè. Cuidam dicenti, Antisthene philosophum mr̃e Thericia ꝓgnatũ esse, velut hoc probrũ impingenti viro, ꝙ hybrida esset patre quidẽ Atheniẽsi, sed mr̃e barbara. Quid, inquit, an tu putas virũ adeo ꝓclarũ ex vtroq; parente Atheniensi nasci potuisse? Notans corruptissimos Atheniẽsiũ mores, vt citius è Thrace Scythave nasci posset vir probus, q̃ ex Atheniensi:

nienſi & hoc quod habebat probitatis Antiſthenes, matri tribuendum putauit.

35 Ocium honeſtum. Dicebat ocium poſſeſſionum omniũ optimum. Ocium autẽ ſenſit non ignauiam, ſed a tumultuoſis negotijs, & a cupiditatib. animi tranquillitatem vitiantibus eſſe quietum.

36 Modeſtè. Illud omnium maximũ celebratur, ꝙ dicebat, ſe nihil ſcire, niſi hoc unũ, ꝙ nihil ſciret: inquirebat enim de ſingulis, tãquam ambigens, non ꝙ reuera nihil haberet certò cognitum: ſed hac ironia & ſuam declarabat modeſtiam, & aliorum redarguebat arrogãtiam, qui ſe profitebantur nihil neſcire, quũ re vera nihil ſcirent. Sophiſtæ quiddã publicè profitebantur ſeſe ex tempore reſponſuros ad omnem propoſitam materiam. Horum arrogantem inſcitiam ſæpenumero confutabat Socrates. Atque ob hoc ipsũ vt ipſe quidem interpretatur, ab Apolline iudicatus eſt ſapiens, ꝙ quamuis omnium rerum ignorãtiam cũm cæteris haberet communem, eo nomine tamen illos ſuperaret, quòd ſuam inſcitiam agnoſceret, quum illi hoc quoque neſcirent, ſe nihil ſcire.

37 Cũctatio mala. Laertius & hoc illi tribuit, Cœpiſſe, dimidium facti eſſe, dicebat enim dimidium operis peractum ei, qui iam eſſet aggreſſus. Sunt enim qui cũctando ac deliberando vitã omnem abſumant. Eſt autem hemiſtichium Heſiodium, Ἀρχὴ ἡμίσυ παντός.

38 Feſtinatio. Qui res præcoces magno emereat, eos alebat deſperare quòd ad tempus maturitatis eſſent peruenturi. Alioqui ſtultum eſt, & pluris & deterius emere, quũ paulo poſt liceat & minoris & meliores. Ita nuſquam non reuocabat hominum cupiditates rationis expertes ad ſobrium iudicium.

39 Quodam tempore tum Euripides ita de virtute differret, ut diceret.
Κράτιςον εἶναι ταῦτα ἐᾶν ἀνίητα. id est, *Hac mista timere est optimum relinquere.*

Virtus q̄renda. Quasi virtus inueniri vix posset, surrexit, Socrates, dicens ridiculum esse, quum mancipiū si non protinus inueniatur, operæpretium existimemus inuestigare, virtutem nulla inuestigatione dignam iudicare, si non protinus contingat homini.

40 Matrimonium. Rogatus ab adolescente quodam vtrū melius censeret, vxorem ducere, an non ducere: Vtrumcunque, inquit, feceris pœnitebit: indicans, & cœlibatum, & coniugium habere suas molestias, ad quas perferendas esset præparandus animus Cęlibatum comitatur solitudo, orbitas, generis interitus, hæres alienus. Matrimonium perpetua solicitudo, iuges querelæ, dotis exprobratio, affinium graue supercilium, garrula socrus, lingua, subsessor alieni matrimonij, incertus liberorum euentus, aliaque innumera incommoda. Proinde non hic est electio, qualis est inter bonum, & malum; sed qualis inter leuiora, & grauiora incommoda.

41 Frugalitas. Quendam ex amicis conquerentē, ꝙ Athenis omnia magno venirent: vinum .n. Chium mina, purpuram tribus nimis constare, mellis heminam quinq; drachimis: manu illius prehensa duxit in penum farinariam, obolo inquiens semisextarius venit, vilis igitur annona est. Hinc ad oleariam deducens: duobus, inquit, æreis sextarius. Non magno igitur in vrbe veneunt omnia. Qui paucis, ac necessarijs contentus est, sibi facit vilem annonam.

42 Archelaus rex Socratem ad se vocarat, multa pollicens, Socrates respondit, se nolle ad

eum

eum venire, a quo acciperet beneficia, equum illi reddere paria non posset. Hoc dictum improbat Seneca, quod philosophus persuadens auri, argentiq; contemptum, plus dat, quam si det aurum, & argentum. *Munera contẽpta.*

43 Quodam tempore reuersus è foro, inter amicos dixit. Emissem pallium, si nummos habuissem. Nihil postulauit, tantum verecunde admonuit egestatis. Mox inter amicos ambitus erat, à quo, Socrates acciperet. Et tamen post eam vocem quisquis properauit, vt ait Seneca, sero dedit. *Vltronea beneficiẽtia.*

44 Cuidam quærenti quod peregrinationes sibi nihil profuissent: Non immerito, inquit, tibi istud euenit. Tecum enim peregrinabaris. Multi putant longinquis peregrinationibus colligi prudentiam, quum Horatius clamet, Cœlum non animum mutat, qui transmare currit: congressus sapientum confert prudentiam, non montes, aut maria. *Peregrinatio inutilis.*

45 Colapho percussus à quodã in via, nihil aliud respondit, quam quod homines nescirẽt quando prodire deberent cum galea. Simile quiddam Laertius adscribit Diogeni. *Patienter.*

46 Aiebat se mirari, quod quum statuarum artifices id summo studio conniterentur, vt lapis quam similimus homini redderetur, non pariter hoc curarent, ne ipsi lapidibus similes, & viderẽtur, & essent. Sunt autem qui putẽt Socratem prius, quam ad ocium philosophiæ se se conferret, statuarum opificem fuisse. *Lepidè.*

47 Abhortabat iuuenes, vt se subinde ad speculum contuerentur, quo si esset egregia corporis forma, cauerent ne quid ea indignũ cõmitterent: sin minus, quod corpori deesset, id ingenij cultu, morumque honestate pensarent. Adeo vir ille vndecunque rapiebat occa- *Cultus animi.*

sionem

sionem ad virtutis studium adhortandi.

48 Similе ante. Frugalitas. Aduocarat diuites aliquot ad cœnam: ob id sollicita Xanthippę, quod apparatus esset perq̃ exiguus, Bono animo sis, inquit: Nam si frugi, tẽperantesq; sunt, boni cõsulẽt. sin minus, nulla nobis horum cura debet esse. Hoc dilẽma nobis meritò excuteret oposã & sũptuosam ambitionẽ in excipiendis cõuiuinis.

49 Luxus. Dicebat, multos in hoc viuere, vt ederent, biberentq; se contra, ob id edere ac bibere, vt viueret: quod his rebus non ad voluptatẽ, sed ad naturæ necessitatem vteretur. Hanc sententiam retulit Satyricus.

Non viuas, vt edas: sed edas, vt viuere possis.

50 Pecunia qualis. Eos, qui multitudini imperitę fidem habebãt, aiebat perinde facere, ac si quis tetradrachmum vnum contemnens reijceret, & aceruum è similibus cõgestum probaret, reciperetq;. Cui non fideres soli, ei nihilo magis fidendum est in turba similium. Nec enim refert, quàm multi sint, sed quàm graues. Nummus adulterinus, etiam in quamuis magno aceruo adulterinus est. Hoc aduersus turbã testium, & indocti vulgi iudicia.

51 Comites. Cùm Aeschines ambiret esset de numero discipulorum Socratis, excusaretque vere cũ de paupertatem suam, ac moleste ferret; q̃ quũ cæteri Socratis amici diuites multa largirentur, sibi nihil esset, quod daret præter seipsum; An non intelligis, inquit, q̃ magnũ munus mihi dederis, nisi fortè teipsum paruo æstimas? Itaque mihi curę erit, vt te tibi reddam meliorem quã accepi. Alij Sophistæ quum meras nugas docerent, nullum admittebant discipulum nisi magna mercede, Socrates nihilo minus, libenter recepit inopes quàm opulentos.

Cùm

Cùm quidam illi diceret, Athenienses te morti adiudicarunt: Et illos inquit, natura. Sentiens non esse magnum malum, si quis adigatur ad mortem, paulo post moriturus etiamsi nemo interficiat. Quanquam hoc dictum quidam ad Anaxagoram referunt. 52 Mors ineuitabilis.

Vxori muliebriter comploranti, dicentiq; Mi vir, innocens morieris: Quid, inquit uxor non me nocetẽ mori malles? Mors bonorum ob hoc ipsum minus deflenda est, ꝙ præter meritum occiduntur: his verò deplorandi sunt, qui ob malefacta dant pęnas, sed longe miserius est, meruisse pęnas quam dedisse. 53 Mors non deflenda.

Eo die quo Socrates bibiturus erat venenũ, Apollodorus ei palliũ multi pretij ad solatiũ obtulit, ut eo indutus moreretur. At ille recusans donũ: Quid, inquit, hoc meum palliũ, quod uiuenti conuenit, mortuo non conueniet? Damnans quorundam ambitionẽ, hoc miro studio prouidentium, ut q̃ honorificentissimè efferantur, ac sepeliantur. 54 Funeris cura.

Nuncianti quod quidam de ipso male loqueretur? Nimirum, inquit, non didicit bene loqui: Linguæ morbũ non malitiæ tribuens, sed inscitiæ: nec ad se iudicauit pertinere, quid de se dicerent, qui morbo animi, non iudicio loquuntur. 55 Moderatè

Cum Antisthenes Cynicus palliũ haberet pertusum, idq; obuertens fissuram oĩbus daret inspiciendam: Per fissuram, inquit Socrates pallij tui uideo tuam inanitatem: eleganter notans, turpiorem esse ambitionem: è vilitate cultus, quàm ex amictu splendido. 56 Sordes gloriosæ

Cuidam admiranti, ꝙ nihil in eum cõmoueretur, à quo conuitijs incessebatur: Mihi, inquit, non maledicit, quandoquidem ea, quæ dicit, mihi non adsunt, nec in me hærent. 57 Moderatè

Atqui

Atqui ob hāc causam hominum uulgus magis commouetur, si quid dicitur in immerentem. Boni quum male audiunt, sibi gratulantur, q̄ puri sint ab his malis, quæ ipsis impinguntur, nec in se dici interpretantur: nihilo magis, quam si quis oculorum errore Platonem appellet Socratem, & in Socratem congerat maledictas, is non maledicit Platoni, sed ei, quem existimabat esse Platonem.

Maledicus prodest.

58 Vetus comœdia solet nominatim in ciues dicteria iacere. Horum libertatem quum plerique metuerent, Socrates dicebat expedire vt quis semet illis sciēs ac volens obijceret. Nam si quid, inquit, dixerint in nos, meritò reprehendendum, admoniti corrigemus, & profuerint: sin falsum cōuicium in nos iaculabuntur, nihil ad nos.

Lepidè & leniter.

59 Socrates quum Xanthippen diu rixantem tulisset in ædibus, ac tandem fessus consedisset ante fores illa magis irritata quiete viri, de fenestra perfudit eum lotio. Ridentibus, qui præteribāt, & ipse Socrates arridebat, dicens: facilè diuinabam, post tantum tonitru sequuturam pluuiam.

Assuetudo mitigat.

Alcibiadi demiranti, q̄ Xāthippem supra
60 modū rixosā domi perpeteretur. Ego, inquit, iam pridē his sic assueui, vt non magis offendar, quā si rotæ, quę aquam educit è Puteo stridorem audiam. Nam is stridor molestissimus est insuetis: eūdem, qui quotidie audit, adeò molestè non fert, vt se audire nesciat.

Vxor quaque ferenda.

61 Eidem simile quidā dicenti: At tu, inquit Socrates, non ne domui tuæ toleras gallinarum glorientium strepitum? Tolero, inquit Alcibiades, sed gallinæ mihi pariunt oua, pullosque. Et mihi ait Socrates, mea Xanthippe parit liberos.

Sunt

Sunt qui putẽt Socratem simul aluisse domi duas vxores, Myrtò, & Xanthippen. Proinde demiranti cuidam in quẽ tandẽ vsum aleret duas mulieres, præsertim rixosas, nec eas domo exigeret: Hę, inquit, me domi docent tolerantiam, qua mihi in publico utendum est, harum moribus exercitatus, commodior ero ad aliorum consuetudinem. Hunc percũctatorem. A. Gellius facit Alcibiadem. 62 Lenitas

Cùm Xanthippe in publico pallium marito detraxisset, ac familiares admonerent, ut tantam iniuriã manu vlcisceretur: Pulchrè, inquit, nimirum vt nobis colluctantibus nobis acclametis, alius Eia Socrates, alius Eia Xanthippe. Nam huiusmodi vocibus spectatores animant duos inter se commissos. Maluit autem vir sapiens, tolerantiæ exemplum de se præbere, quàm ridiculum exhibere spectaculum viri cum uxore concertantis. 63 Lenitas

Percunctanti cur Xanthippen moribus incommodissimis fœminam haberet domi dicebat, sic habendam consuetudinẽ cum morosis uxoribus, quemadmodum qui se ad studium equestre exercerent parãt equos ingenij ferocioris: quos si subegerint, ac perpeti possint cæteris utuntur cõmodius: ita qui morosæ cõiungis mores ferre didicerit, multũ facilius cũ quibuslibet habebit cõsuetudinem. 64 Lenitas

Cùm Socrati Lysias orationẽ quã in eius defensionẽ composuerat, recitasset: Præclara, inquit, & elegans oratio est, sed non conuenit Socrati: Erat enim forensi instituto aptior, quam philosopho, ac tali philosopho. Rursus Lysiæ percunctanti, cur si bonam iudicaret orationem putaret sibi non conuenire: Nonne, inquit, fieri potest, ut amictus, aut calceus elegans sit ac pulcher, qui tamen alicui 65 Decora persona

non conueniant? Hoc ipsum Valerius Maximus narrat odiosius, minusque Socraticè. Sic enim Lysię respondisse memorat: Aufer, quæso istam. Nam ergo si adduci possem, vt eam in Vltima Scythiæ solitudine perorarē tum meipsum mortem mulctandum concederem.

66 Fiducia benefactorum. Cùm Iudices inter se disceptarent, qua pęna dignus esset Socrates: Ego, inquit, ob ea q̄ feci, dignum me censeo, qui publicitus alar in Prytaneo. Nam hoc honoris haberi solet, qui præclarè de Repub. fuissent meriti.

67 Cultus animi. Xenophontem in angiportu quodam Socrates habuit obuium, quumq; videret adolescentem rara indole, porrecto baculo, uetuit ne pręteriret: ubi constiterat, rogauit, vbi fierent, venderenturq; variæ merces, quibus vulgò vtuntur homines, ad id quum promptè respondisset Xenophon, percunctatus est, vbi homines fierent boni: cum adolescens respondisset, se id nescire: Me igitur sequere, inquit, vt hoc discas. Ex eo Xenophon cœpit esse Socratis auditor. Absurdum est scire ubi parare queas honestam vestem, aut poculū, & ignorare unde tibi comparare possis animi cultum.

68 Frugalitas. Quondam pro foribus deambulanti contē tius vsque ad vesperam, quum prætereuntiū quispiam dixisset. Quid agis Socrates? Obsonium, inquit, mihi comparo in cęnam: de fame sentiens, quam agitatione corporis excitabat. M. Tullius sic explicat, Quo melius cęnem accelero ambulando famem. (Tuscul. q. lib. 5.)

Aiebat unguenta relinquenda fęminis, in iuuenibus nullum unguentum melius olere, q̄ oleum, quo inter exercēdum vtebātur. Nā amaracino, aut foliato, protinus idem olent

seruus

seruus & ingenuus. Rogatus, quid senes olere deceat, probitatem, inquit. Rogatus, ubi hoc unguentum venderetur, recitauit Theognidis carmen.

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ διδάξεαι. Id est. *Qui bonus est, ab eo bona disces.*

Huius generis, quædam congerit Xenophon in conuiuio.

70 Cùm diues quidam filium adolescentulũ ad Socratem misisset, vt indolem illius inspiceret, ac pædagogus diceret, Pater ad te o Socrates misit filiũ, vt eum videres: tũ Socrates ad puerum, Loquere igitur, inquit, adolescẽs, vt te videam: significans ingenium hominis non tam in uultu relucere, quàm in oratione, quod hoc sit certissimum minimeq; mendax animi speculum. Oratio speculum animi.

71 Dicebat mulierum sexum non minus esse docilem & ad disciplinas, & ad omnem virtutem, etiam fortitudinem, quæ tanquam uiris propria Græcis à uiro dicitur ἀνδρία, si diligenter instituatur. Id collegit ex puella saltricula, quę inducta in conuiuium, mira arte trochos duodecim in altum proiectos excipiebat, ita temperato altitudinis spatio, numeris pedum ut nunquam falleret: eandem inter acutissimos gladios, non sine horrore spectantium, impauida saltaret. Femineus sexus ad omnia docilis.

72 Cum iret ab Agathone vocatus ad conuiuium soleatus & unctus, idque præter morẽ, & ab amico quodam obuio rogaretur, cur esset solito nitidior, ludens dixit, ut pulcher eam ad pulchram, quum nullus esset ab huiusmodi affectibus alienior.

73 Eo die quò bibiturus esset venenũ, quum tractis compedibus ex frictu sensisset uoluptatem dicebat amicis: Quàm mire, hoc natura Voluptas doloris comes.

tura comparatum est, vt hæ duæ res sese inuicem comitentur, voluptas ac dolor: nisi enim præcessisset molestia, non sentirem hanc voluptatem.

74 *Hilaritas ĩ re tristi.* Carceris ministrum porrigentem in poculo cicutam interrogauit, quo sumendum esset hoc pharmacū, ꝙ eius artis esset peritus: alludens ad ægrotos qui à medicis discunt, quando & quo oporteat sumere, quod ab illis temperatum est: cumq; puer rūdisset, semel totum hauriendum si posset, deinde tantisper inambulandum donec sentiret grauedinem in cruribus, post in lecto decumbendum supino corpore ibi pharmacum effecturum quod solet: Socrates rogauit liceret ne inde aliquid libare, ꝙ in conuiuijs mor fit, effusa vini portiuncula, nominatū alicui Deo libare, minister respondit se tantum miscuisse, quantum opus esset: hoc sermone innuēs, nihil esse quod effunderetur. Tum Socrates, Sed & fas est, & oportet orare Deos, vt fęlix faustaque sit hæc mea migratio.

75 *Hilaritas in morte.* Quum puer illum derexisset, ꝙ illi iam frigerent præcordia: Debemus, inquit, ò Crito, Gallū Aesculapio, quem persoluere neglexeris: perinde quasi sumpta potione medica cōualuisse. Nam Crito hoc summis uiribus egerat, vt Socrates vitæ suæ consuleret. Adeò inerat illi viro natiua quædam uis urbanitatis ut moriens etiam iocaretur. Nam hanc ferunt illi fuisse supremam uocem.

76 *Amor castus.* Docuit aiorum formā magis amandam q̃ corporū, eāq; uoluptatē quā in nobis gignit conspecta formosa facies ad longè pulchriorem, sed latentem animi speciem esse transferendā. Verum ut hanc uideamus, philosophicis oculis opus esse. Notabat φιλεῖσθαι Gręcā uocem

vocem ancipitem esse ad osculandum & ad amandum, quorum prius est corpus amantium, alterum mentem.

77 Mors sancta. Critoni vehemēti studio suadenti, vt si vitam ipse suam negligeret, certè liberis etiānum paruulis, & amicis ab ipso pendentibus se seruaret incolumem, Liberi, inquit, Deo, qui mihi eos dedit curę erunt; amicos hinc discedens inueniam vobis aut similes, aut etiam meliores, ne vestra quidem consuetudine diu cariturus, quando quidem vos breui eodem estis commigraturi.

78 Amor castus. Eos qui corpus tantum amarent, similes esse aiebat medicis, qui semper egerent, semper instarent aliquid flagitantes: rursus qui amici essent potius quàm amatores, similes esse his qui proprium fundum possiderent, quem semper student reddere meliorē. Amator suam quęrit explere voluptatem, amicus haud quaquā ad se spectans, hoc se putat ditiorē, quo meliorem reddiderit amicum.

79 Lenocinium. In conuiuio apud Xenophontem singulis dicere iussis, quo artificio, quoue bono sibi præcipuè placeret, quū ordo venisset ad Socratem, ioco dixit, se maximè gloriari de lenocinio: sentiens se tradere veram virtutem, quæ potissimum commendat habentē, quæque tum priuatim, tum publicè conciliat homini beneuolentiam & amorem.

80 Philosophia naturam mutat. Physiognomō q se ꝓfitebatur ex habitu corporis, & oris lineamentis posse hoīs ingeniū certo deprahēdere, inspecto Socrate pronunciauit, illum esse hominem bardum ac stupidū, tū mulierosū, ac puerorū amoribus impurū, vinolētū, & intēperātē. Cū amici vehementer indignati minarētur hoī. Socrates illos cohibuit dicēs: Nihil, īquit mētitus est,

omnino talis eram futurus, nisi me philosophiæ gubernandum tradidissem:

81 Pecuniæ cõtẽptus. Quum Aristippus Socratis discipulus ex quæstu, quem Socraticorũ primus facere instituit, præceptori misisset viginti minas remisit illico Socrates ad illum pecuniã, dicẽs ipsius genium hoc nequaquam permittere. Dicebat enim Socrates sibi peculiarem esse dæmoné, a quo prohiberetur arcano signo, si quid tentaret parum honestum. Genium autem illum opinor fuisse rationem. Atq; interim ciuiliter indicauit Aristippo, sibi non probari, quod philosophiã doceret mercede, eoque donum sicut sacrilegio partũ reiecit.

82 Patientia. Socrates è palestra redeuntẽ Eutydemum casu factus obuius duxit ad cœnã. Illis autẽ inter se multa commentantibus, Xanthippe irata surrexit, multaque in maritũ dixit conuitia: quibus quum ille nihil cõmoueretur, tandem & mensam subuertit. Cum autẽ Euthydemus valde perturbatus surgens abire cępisset: Quid habes, inquit Socrates, non ne nuper hoc idem accidit domi tuæ, vt gallina subuolans euerterit, quę erãt in mensa? Nos tamen ob id non indignabamur.

83 Comędię libertas. Quum in Aristophanis comœdia, cui titulus Nebulæ, multis & acerbis conuitijs proscinderet, & ad stantiũ quidã diceret, Nõ hęc iniquo fers animo Socrates? Non per Iouem, inquit, ægrè fero, si in theatro, perinde vt in magno conuiuio salibus mordeor. Mos hic etiam num durat apud quosdã Germanos, vt in celebribus conuiuijs adhibeatur dicax aliquis, qui in conuiuijs faciat scõmata, quibus cõmoueri vehemẽter inciuile habetur.

84 Dicere solitus est saltatione mouenti corpus, spatiosa domo opus esse, ad exercendum sese

ſeſe: at qui cantu, aut oratione ſeſe exerceat huic vel ſtanti vel accumbenti quemuis locum ſufficere. Hoc dicto probabat moderatas exercitationes, præſertim a cibo ſumpto, turbulentiores improbabat. Salsè

Socrati acrius obiurganti familiarē quempiam in conuiuio, Plato dixit. Non ne ſatius erat hæc illi dixiſſe ſeorſum? Cui Socrates. Et non tu quoque rectius feciſſes, ſi hęc mihi ſeorſum dixiſſes? Salſiſſimè taxauit hoc ipſum reprehendendo committentem, quod committebat. 85

Deliciæ.

Socrates in conuiuio videns adoleſcentē auidiùs veſcentem obſonio, ac ſubinde panē in ius immergentem. O cōuiua, inquit, quis veſtrûm pane vtitur pro obſonio, obſonio pro pane? Hinc orta inter conuiuas diſputatione: ſenſit iuuenis, & erubuit, cœpitq; moderatius obſonio veſci. 86

Rogatus quę eſſet præcipua iuuenum virtus. Vt, inquit, ne quid nimium tentent. Nā calor ætatis vix ſinit illos ſeruare modum. Huc Terentius ſpectauit in iuuene Pāphilo. 87 Modus.

Literas quas vulgus putat repertas iuuandæ memoriæ, dixit vehementer efficere memorię. Olim.n. hoīes ſi quid audiſſent dignū cognitu, non libris, ſed animo inſcribebant: hac exercitatione confirmata memoria facilè tenebant, quicquid volebant: & quod quiſque ſciebat, habebat in promptu. Poſt reperto literarum vſu, dum libris fidunt, non perinde ſtuduerunt animo infigere, quod didicerant. Ita factum eſt, vt neglecto memoriæ cultu, minus viuida eſſet rerum cognitio, & pauciora quiſque ſciret, quandoquidem tantum ſcimus, quantum memoria tenemus. 88 Memoria.

Quum iam tempus vrgeret moriendi, ro- 89

Aïa immortalis. gatus a Critone, quo sepeliri, vellet, Multā inquit, o amici operā frustra consumpsi: Critoni.n. nostro nōdū persuasi, me hinc auolaturum, neq; quicquam mei relicturum. Veruntamē o Crito, si me assequi poteris, aut sic vbi nactus eris, vtcunq; tibi vr̄, sepelito. Sed mihi crede, nemo me vestrū quum hinc excessero, consequetur. Sensit Socrates, animum esse hominem, corpus nihil aliud esse, quam animi vel organum, vel domicilium.

90 Mors est somnus. Idem dicere solet mortem esse similem profundo somno, aut diutinæ peregrinationi. Somnus profundior adimit omnem sensum, & animus a corpore digressus, aliquando in suum domicilium rediturus est.

91 Sua cuiq; sors displicet. Idem dicere solet, vt omnes oīum hoīum calamitate in vnum conferrentur, moxq; singulis ex eo aceruo portiones æquè distribuerentur: Ita fores, vt suas quisque calamitates recipere malit, quàm æquam e com portionem. Hoc aduersus vulgares hominū mores, q alienæ inuidēt, suā deplorāt sortem.

92 Didicit fidibus canere iam natu grandior inter pueros: id admirantibus velut absurdum, negauit absurdum esse, quæ quis nesciret ea discere. Nulli.n. vitio vertitur, ea sibi parare quibus opus est, si desint: nec hic spectanda est ætas, sed egestas.

93 Dicebat bene incipere, non esse pusillum sed iuxta pusillum Græca sic habent: ἐν ἄρχεσθαι, μικρὸν μὲν μὴ εἶναι, παρὰ μικρὸν δ' εἶ qđ. Laertij interpres ita reddidit, Bene incipere parum non esse, sed maximum. Quanquā aliud exprimunt verba Socratis, sed sentit ni fallor, bene incipere non esse quidem paruū, sed parui fieri aut, rectè incipere non esse pusillum, sed iuxta pusillum. Paulatim.n. incipiendum,

piendum, eo ꝙ qui in initio præproperi sunt, serius perueniant ad finem, ut alludat ad Hesiodum iubentem, ut pusillum pusillo addamus. Dicti arguta est in Græcis uocibus, eaque Latinè reddi non potest.

Admonebat esse dandam operam geometriæ, donec quis possit mensura terram, & accipere, & tradere Græca sic habent: ἐφασκε δεῖν γεωμετρεῖν μέχρι ἄντις μέτρῳ δύνηται γῆν παραβαλεῖν τε καὶ παραδοῦναι. Opinor eũ sẽsisse, moderatos agros esse parãdos, quos & tibi commodũ sit a maioribus accipere, & hæredibus tuis tradere. Nam immodicæ possessiones, ut non sine negotio parantur, ita nõ absq; lite perueniunt ad hæredes. Dicti argutia est in verbo γεωμετρεῖν ꝙ anceps est, ad artem geometricam, & ad agrorum mensores. 94

Cuidã molestè ferenti, ꝙ negligeretur, quo tempore triginta tyrãni Rempub. occuparãt, Nunquid est, inquit, cuius te pœniteat? Sẽtiẽs non esse molestè ferendum, si quis contemnatur ab improbis, nec hoc nomine sibi quem quam oportere displicere, sed si quid commisit ob quod merito, & sibi, & alijs bonis displiceat. Malis enim displicere, laudi est. 95

Quũ in somnis quidã ipsi eisus esset dicere. 96
Ἤματι μέν τριτάτῳ φθίην ἐρίβωλον ἵκοιο.
Ad Phthiam venias simul, ac lux tertia surget.
Aeschini dixit tertio die moriar, uersum Homericum pro oraculo interpretans: idq; euenit Phthia erat patria Achillis, & amici conati sunt persuadere Socrati, ut in Thessaliam fugeret, quod illic haberet bonos amicos.

Dicebat uiros oportere ciuitatis parere legibus uxores autem maritorum quibuscum uiuunt moribus. Norma coniugis uir est, quæ rectè uiuit, si ille publicis legibus obtẽperet. 97

98 Admonebat voluptates non aliter quã Sirenas esse prætereũdas ei qui properat, vt virtutem veluti patriam conspiciat. Allusit ad Vlyssem, qui cera obturatis auribus prænauigauit Sirenas, vt Itacæ fumum subsilientem cerneret.

99 Quum audiret recitare Lysidem Platonis, Deum inquit, immortalem, quam multa de me mentitur adolescens, siue quod ob modestiam non agnosceret laudes quas ipsi tribuebat Plato, siue quod in dialogo multa de Socrate fingeret.

100 Aeschinem qui premebatur inopia, solebat admonere, vt a seipso sumeret mutuum, siue vsuram: παρ' ἑαυτοῦ δανείζεσθαι, & addidit modum, sibiipsi subtrahendo cibaria. Iuxta illud, Magnum vectigal parsimonia. Expeditissima ratio est augendi census, detrahere sumptibus.

ARISTIPPVS.

Arbitror conuenire, vt discipulum, & ætate, & autoritate primum præceptori iungamus, quo nemo fuit inter philosophus, vel ingenij dexterioris, & ad omnem vitæ habitum accommodatioris, vel in dictis vrbanior, aut festiuior, tametsi non præstitisse, videtur eam morum sanctimoniam, quam in Socrate mirantur omnes.

1 Inter hunc, & Diogenem Cynicum nõnulla fuit æmulatio ob diuersum uitæ institutũ: Diogenes Aristippum appellabat canem Regium, quod Dionysium Siciliæ tyrannum coleret. In quem uicissim Aristippus. Si Diogenes sciret uti Regibus, non uesceretur crudis oleribus. Contra Diogenes. Si Aristippus didicisset esse contentus crudis oleribus, non esset canis Regius.

Libertas.

Quum

Quum aliquando perdicem quinquaginta drachmis iussisset emi, cuidam detestãti luxum in philosopho, Et tu, inquit Aristippus, si obolo venalis esset, non emeris? Quũ is respondisset se empturum, Et mihi, inquit, tanti sunt quinquaginta drachmæ. Quòd ille luxus nomine damnabat, hic detorsit ad laudẽ contemptę pecunię, Siquidem qui pretij magnitudine deterretur ab emendo, is non contemnit cibum, sed pluris facit pecuniam. At philosopho nihilo pluris ęstimabantur quinquaginta drachmæ, quàm illi obolus. Aristippus itaque obsonij cupiditate, par, superior erat despectu nummorum. 2 Argutè.

Quum Dionysius illi tres vendſtas meretrices obtulisset admonens, vt ex ijs quã vellet eligeret, omnes apprehendit dicens, ne Paridi quidem fuisse tutũ, vnam cęteris prætulisse: ac puellas deduxit ad aulę vestibulũ, dimisitq; non minus in contemnendo facilis, quèm in amplectendo. 3 Lepidè.

4 Strato, siue, vt alij tradunt, Plato, dixit Aristippo, Tibi vni & chlamydem, & pannũ ferre datum est, Chlamis vestis est Satraparũ, pannus mendicorum. Id notauit Horatius quum ait: Omnis Aristippum decuit color. Apud Dionysium saltauit in purpura, interdum vili pallio vtebatur, semper tamen decori memor.

5 Consputus a Dionysio, æquo aĩo tulit: ob eã cõtumeliã alijs indignãtibus, Piscatores, inquit, vt gobionẽ capiãt, aqua marina se patiuntur aspergi, ergo vt balenã capiam, nõ patiar me aspergi saliua? Balenæ uocabulo regem signans, quẽ sua patientia conabatur ad philosophiæ studiũ allicere. Plurimum autẽ vtilitatis ex principum sapientia nascitur.

6 Rogatus quid fructus cepisset ex philoso-
Libertas. phiæ studio. Quod cum quibuslibet, inquit, libere loqui possim. Nec enim metuebat potentes, nec fastidiebat humiles. Quoniam animum habebat spe pariter, ac metu liberum, nemini seruiebat, neque cuiquam assentabatur præter animi sententiam.

7 Quum quidam illi probro darent, quod
Argutè. splendide exquisiteque uiueret philosophus, Id, inquit, si uitiũ esset, in celebritatibus deorum nequaquam fieret. In his enim, & magnificè uestiri, & lautissimo ciborum apparatu solent uti. Porro quum dij sint infensi uitijs, non placarentur, sed irritarentur eiusmodi magnificentia, si ea cum uitio esset coniuncta. Sic ille quidem elusit conuitium, non ostendit, quid esset optimum.

8 Percunctanti Dionysio, q͂d eximiũ haberét
Philosophiæ fructus. philosophi præ cæteris hominibus. Vt, inquit, etiam si omnes leges aboleantur, tamẽ æquabiliter victuri simus. Vulgus legũ præscriptis arcetur a peccando, philosophus rationem habet pro legibus, non ideo quod rectum est faciens, quia lex iussit, nec à scelere temperans, quia lex uetuit, sed, quia nouit illud per se rectum esse, hoc per se turpe.

9 Vterque Dionysium coluit. Aristippus, &
Lepidè. Plato: sed Aristippus a delitijs aulicis quum adessent, non abstinebat. Plato etiam inter regalem luxum frugalitatem seruare nitebatur. Itaque quum Plato reprehenderet Aristippum, quod adeo lauticijs indulgeret: rogauit, quid sentiret de Dionysio, num uir bonus uideretur. Quum respondisset uideri bonum. Atqui ille, inquit, me multo uiuit lautius. Proinde nihil uetabat eundem, & lautè uiuere, & bene uiuere.

Per-

Percũctanti Dionysio qui fieret, ut philosophi diuitũ limina tenerent, non cõtra. Q. n, inquit, philosophi norũt, quibus regeant, illi nẹ sciũt Philosophi sciũt absq; pecunia uiui non posse, itaque petunt eos, qui quod opus est dare possunt. Quod si diuites æquè intelligerent se egere sapientia, multo magis tererent philosophorum limina. Miserior enim est egestus animi quam corporis, atque hoc miserius egenis sunt diuites, quod nõ intelligant, quam prætiosa quamq; necessaria re careant. 10 Philosophiæ necessaria.

Rogatus quo different docti ab indoctis. Quo, inquit, equi domiti ab indomitis: Quem admodum equus indomitus ad omnem usũ incommodus est ob inscitiam, ac ferociam: ita qui rapitur affectibus, quos sola domat philosophia, ad omnem uitæ consuetudinem inutilis est. 11 Philosophiæ fructus.

Quum aliqñ adiret scortum sensit quẽdam ex adolescẽtulis, qui aderant erubescere, quasi turpe esset philosophum ingredi fornicẽ: ad hũc uersus. Huc, inquit, ingredi turpe non est adolescens, sed egredi nõ posse turpe. Sensit ignoscendum si quis moderatè utatur licita venere, non ignoscendum si quis addictus voluptati seruiat. Hoc dictum illo seculo probari poterat, quo nulla lex uetabat cũ scorto congredi, nunc præter argutiam nihil habet laudabile. 12 Venus moderata.

Cuidam qui proposuerat ænigma, vehemẽter instanti, ut solueret. Qui o stolide, inquit, vis soluam, quod nobis etiam ligatum exhibet negotium? Lusit ex ambiguo. Soluitur. n. quæstio, & soluitur homo, aut belua vincta. Stultum autem sit furiosum hominem, aut noxiam bestiam soluere, magis nocituram. 13 Lepidè.

Dicebat satius esse fieri mendicum, quam indo- 14

Eruditio vtilis. indoctum, quod ille tantum pecunijs egeat, hic humanitate. Nihilominus homo est, cui deest pecunia: at homo non est, cui deest eruditio. Et tamen cui deest pecunia, petit ab obuijs: cui deest sapientia, nullum solicitat, vt accipiat.

15 Maledico cedendũ. Quum a quodam cõuicijs incesseretur, tacitus abijt. at quum maledicus insequeretur abeuntem dicens: Quur fugis? Quoniam, inquit, tibi quidem potestas est male loquendi, mihi vero non audiendi. Salsissimè notauit hominis impudentiam, qui quum sibi ius daret male loquendi, non saltem hoc iuris concederet alteri, vt subduceret sese, desineretq; male audire. Nam vox hæc, quur fugis? erat velut expostulantis de iniuria.

16 Philosophia medicina animorum. Quidam multa destomachans in philosophos, etiam hoc adiecit, quod conspiceret illos semper obsistere fores diuitum: cui Aristippus, Et medici, inquit, ęgrotãtiũ domos frequẽtant: nemo tamen ægrotus esse mallet, quàm medicus. Scitè retorsit in diuersum conuitium. Philosophi prędicant fœlicitatem, quam vni sapienti vindicant, & tamen assiduè versantur apud diuites aliquid venantes ab illis. Vnde colligebat diuites esse beatiores quàm Philosophos. Sed ille interpretatus est, Philosophus ideo potissimum colere diuites, quod ob luxum ac delicias cæteris mortalibus & stultiores & corruptiores, magis egerent præceptis sapientiæ, philosophus autem animorũ male habentium medicus est. Porrò beatius est esse medicum, quàm ægrotum.

17 Mortis metus. Quum aliquando Corinthum nauigasset & orta tempestas naufragiũ minaretur, expalluit Aristippus: id animaduertens è vectoribus crassius quispiã militaris ac philosophorum osor, sedata tempestate cępit insultare:

Quur

Quur inquit, vos philosophi, qui prædicatis mortem non esse formidandam, expallescitis in discrimine, nos indocti non timemus? Q ñ, inquit Aristippus non de pari aīa tibi mihiq; cura, ac metus est. A. Gellius hoc addit, Ego ti meo animæ Aristippi, tu non times animæ ne bulonis quod tamen amarulentius dictū est, quam ut Aristippo cōueniat, cuius urbanitas non tm̄ habet nigri salis. Rebus uilissimis minime timemus, vnde prouerbium Hydria in foribus. Hinc lusit Aristippus illum non ex palluisse, non quod esset fortior, sed ꝙ quum esset homo nihili, haberetque animum omni uirtute uacuum, minimum erat detrimenti, si perisset. Vir eruditus, ac sapientia, præditus non perit nisi graui Reipub. dispendio.

18 Cuidā iactāti se ꝙ esse πολυμαθὴς, hoc est multiplicis eruditionis, quasi nihil non didicisset. Quēadmodū, inquit, nō hi qui plurimā edunt, excernuntq;, melius ualent his, qui sumunt quantū opus est: ita non qui plurima, sed qui utilia legerūt, studiosi, & eruditi sunt habendi. Grauiter taxauit eos qui tumultuaria immodicaq; lectione semet ingurgitant, nec ea quæ legunt, traijciunt in animum, sed tantum reponunt in memoria quare, nec doctiores euadunt, nec meliores. Varia lectio.

19 Orator quidā Aristippum reum defendit in iudicio vicitque litem. Is quum velut artē suam præferens philosophię diceret, quid tibi ꝓfuit Socrates Aristippe? Hoc, inquit, ꝙ oratio, quam pro me dixisti, vera fuit. Defenderat ut uirum bonum, & innocentem. Vt autem talis esset, qualis ab oratore prædicabatur, Socrates præstiterat, à quo philosophiam didicit. Orator non hoc efficit, ut quis sit uir bonus, sed ut talis uideatur iudicibus, Philosophia oratoria præstantium.

etiam

etiam si non sit. Præstantius igitur est, quod præstat philosophus, quam quod orator.

20 *Modus.* Aretam filiam salubribus præceptis instituebat, consuefaciens ut ubique quod immodicum esset, contemneret, quod mediocritas in omni re sit optima, & in fœmina maximæ virtutis sit temperare cupiditatibus.

21 *Eruditio vtilis.* Cuidam percunctanti, qua re esset melior euasurus filius, si eum curaret literis erudiendum: Vt nihil aliud, inquit, certe in theatro non sedebit lapis super lapidem: Amphitheatra gradus habebant marmoreos, in quibus sedens populus spectabat. Lapidem autē uulgo dicebant hominem indoctum, & elinguem.

22 *Institutio recta.* Quidam cum Aristippo agebat, vt filium suum susciperet erudiendum: sed quum philosophus pro mercede peteret quingenta drachmas, alter deterritus magnitudine pretij. Minoris, inquit, emerem mancipium. At hic, inquit, habebis duo. Sensit eadem pecunia illum sibi paraturum: & Philosophum vtilem, & filium obsequentem. Lepidè taxauit vulgi iudicium, qui nusquam parcior est quam in rectè instituendis liberis, plusq; sumptus impendit curandis equis, quam filijs.

23 *Diuitiarū usus.* Reprehensus ꝙ pecunias acciperet ab amicis, ait se non ideo accipere, vt uteretur ipse, sed ut illi discerent, ad quas res utendum sit pecunijs. Vulgus enim diuitum, aut in equos, aut in operosas structuras, aut in luxū perdit pecuniam, quum ea bonis uiris si egeant, sit eroganda. Quin, & aliter intelligas licebit. Aristippus non nisi ad uitæ necessaria pecunijs utebatur, ideoque a diuitibus accipiebat, ut eis demonstraret bene utendi rationem: id non poterat, nisi illi materiam subministrassent. Veluti qui cupit artem scribendi

discere

discere, chartã & calamũ porrigit docturo.

Cuidam exprobanti q in propria cã oratore conductitio fuisset vsus, Nil mirum, inquit, & cœnam apparaturus coquum conduco: Alter videri volebat ob hoc oratorẽ præstantiorem philosopho, quod eius operã conduceret: ille retorsit in diuersum, innuens, inferiorem esse qui conducitur. Oratoris.n. munus iferius est q̃ vt philosopho coueniat. 24 Philosophus oratore præstantior.

Iustus est aliqñ è sua philosophia non nihil dicere, cunmq́ue detrectantem vrgeret Dionysius: Ridiculũ, inquit, si quidem me, vt de philosophia loquar, rogas, & qñ oporteat loqui ipse me doces. Sensit hoc ipsum asse philosophi scire quando loquẽdum sit, qñ tacendum: at qui petit, vt audiat aliquid ex philosophia, declarat se philosophiam a philosopho velle discere: rursus qui cogit ad loquendum is videtur ipso philosopho doctior, vt qui melius norit loquendi tempus q̃ philosophus ipse. Ob hoc Aristippi responsum indignatus rex iussit illum in conuiuio infimum omnium accumbere: hic Aristippus nihil offensus, Hunc, inquit, locum o rex illustrare vis ac honorificũ reddere: significans non locum reddere hominẽ viliorem, sed ex dignitate hominis honorẽ addi loco. 25 Liberè. Locum ornat homo

Quendam sibi vehementer placentem de natandi peritia, non tulit Aristippus. Et non te pudet, inquit, tam insolenter his de rebus iactare te, quæ Delphinum sunt propria? Lepidius erat, si dixisset, ranarum: Decet hominem gloriari super his, quæ sunt hominis propria. Nihil autem magis conuenit homini quàm ratione pollere. Nullus tam peritus natator est, quin hic a Delphinis superetur. 26

Pe-

27 Percunctanti qua re differt sapiens ab indocto: Mitte inquit, ambos nudos ad homines ignotos, & videbis. Significauit sapientē secum in pectore circunferre, quo se cōmendet quibuslibet. Proinde si doctum & indoctum, pariter nudos mittas in regionem peregrinam, vbi ambo sint ęque ignoti, sapiens proferens opes suas protinus & rem & amicos inueniet, nudus alter pro insano ridetur, & fame periclitabitur.

Eruditio utilis.

28 Iactanti cuidam, quòd multum biberet, nec inebriaretur, Quid, inquit, magni narras, quum idem faciat mulus?

Bibacitas.

29 Quidam Aristippo vitio dabat, q̄ cū meretrice haberet consuetudinem. Hanc Socratica isagoge sic confutauit, Age dic mihi, num referre putas, vtrum quis accipiat domū, quā multi inhabitarint, aut quā nemo? Cū negasset referre, Quid, inquit, refert ne vtrum veharis naui quę multos vexerit, an q̄ nullos? Cum negasset & hoc, Quid igitur interest, inquit, vtrū cōsuetudinē habeas cū muliere q̄ multis sui fecerit copiam, an quę nulli?

30 Reprehēsus a quodā, quòd Socratis discipulus contra Socratis morem pecuniam acciperet: Merito, inquit, hoc facio: nam Socrati plurimi diuites amici mittebant triticum & vinum, è quibus pauca in vsus necessarios reseruans remittebat reliquum. Nimirū habebat ille dispensatores Atheniensium primores, ego verò Eutychidem seruum meū emptitium. Significabat se nihilo minus cōtemnere pecuniā quam Socratē, sed illi fuisse largiores amicos. Hoc colore se possent & hodie quidam excusare profitentes summum pecuniæ contemptum, qui apud amicos habeant depositā pecuniā, q̄ olim habebant

Prouisio necessariorum.

bāt benignos peni curatores,nunc esurituros satis,si nihil sit alicubi repositum nūmorum.

31 Habuisse dicitur consuetudinē cum Laide nobili scorto. Quo nomine quum vulgò male audiret, cuidam obijcienti ꝙ philosophus haberetur a Laide: Imo Lais, inquit, habetur a me,non ego a Laide: significās non esse turpe vti concessa voluptate, sed ei seruire deditumq; esse, in turpibus habendum.

32 Lautitia. Rur sum obijcieti ꝙ cibis lautioribus vteretur,hac ratione occlusit os: Tu, inquit,hos cibos triobolo non emeres? cumq; is qui volebat lautitiarum videri cōtemptor, annuisset: Ergo,inquit,non tā ego voluptati studeo quam tu auaritiæ. Siquidem vsurus erat & ille lautitijs,si gratis aut minimo cōtigissent.

33 Liberè. Dionysij quæstor,nomine Simus,natione Phryx,ostēdit Aristippo suas ædes vndequaque splendidas, et pauimento pretiosis tessellis constrato: omnibus circunspectis Aristippus sputum oris reiecit in barbam Simi. & ob id indignanti hoc colore se excusauit, ꝙ in tota domo nihil videret ad excipiendū oris recrementum opportunius: innuens in tota domo nihil esse fœdius aut immundius barbari facie, quum eā hominis partē opporteret esse mundissimam. Quanquam hoc dictum magis quadrat in Cynicum aliquem, quàm in Aristippū,vtcumque illi ascribitur.

34 Delectatus aliquando insigni vnguento, Male sit,inquit,malis cinædis, qui rem tam bellam infamarunt Sentiēs multa per se bona reijci culpa utentium male.

35 Interrogatus quomodo Socrates obisset diem, Vt ego,inquit,optarim: significans talem mortem quauis uita optabiliorem. nec potuit breuius felicem obitum desc,ibere.

Dicti

Dicti tamen argutia in hoc est, quod philosophus aliud respōderit, quam expectabat percunctator. Ille quærebat de genere mortis, morbo perisset, gladio, veneno, an præcipitio: ille putans id nihil referre, respondit, illum fœliciter esse mortuum.

36 Argute. Sophista Polyenus ingressus ędes Aristippi quum videret illic mulieres pulchrè ornatas, ac magnifice instructum conuiuiū, cępit reprehendere tantum in philosopho luxum. Aristippus dissimulata obiurgatione aliquāto post: Potes ne inquit hodie nobiscum esse? Cum ille non recusasset, Quid igitur, inquit, incusas? Videris n. non lautiorem mensam reprehendere, sed impendium. Nam si conuiuium ob hoc ipsum displicuisset, quod esset lautius, recusasset esse conuiuia. Porrò probare quidem apparatum, sed offendi sumptu, non frugalis, sed auari hominis esse videtur.

37 Philosophiæ studium. Vix credibile est quod de illo refert Bion, cum famulus in itinere gestans pecuniam onere premeretur: Abijce, inquit, quod nimium est, & fer quod potes.

38 Ingeniose. Quodam tēpore nauigas, vt intellexit nauim esse piraticam, deprōpsit aurum ac numerare cœpit, moxque abiecit in mare, & grauiter ingemuit, fingens sibi imprudenti & inuito excidisse. Hoc ingenio uitæ suæ consuluit, adempta piratis occidendi uinciendive materia. Sunt qui narrent illum & hæc dixisse: Satius est, vt hæc per Aristippum, quam propter hæc pereat Aristippus.

39 Liberè. Percunctanti Dionysio quur Aristippus venisset in Siciliam relicto Socrate: Vt inquit, quæ habeo, impartiam: quę nō habeo, acci-

accipiam. Sunt qui narrent illum sic respondisse. Quum egerem sapientia, adij Socratē: nunc quoniam egeo pecunia, ad te veni.

40 *Argutè.* Aristippus Platoni obiurgāti, ꝙ multos pisces emisset, rñdit, se illos emisse obolo, quum que Plato dixisset, tāti & ipse empturus erā. Vides, inquit, igitur, ò Plato, me nō esse obsoniorum auidum, sed te pecuniæ amantem. Similia quędam antè commemorata sunt.

41 *Candidè.* Idem Æginæ in Neptunalibus consuetudinē habuit cū Phrynæ: cumque illi quispiā obiecisset, ꝙ tantum pecuniæ impenderet mulieri, quæ Diogenem Cynicum gratis admitteret: Ego inquit, illi multa suppedito, vt ipse ea fruar, non me quis alius. Traditū est hoc de Phyrne, ꝙ quū esset formosissima, quibuslibet tamen sui copiā facere soleret, nullo delectu personarum, seu diuites essent, seu pauperes, in neminē fastidiosa. Itaq; turbam amatorum habuit. Huc respexit Horatius.

Me libertina, nec vno
Contenta, Phryne macerat.

42 *Candidè.* Aristippum cum Phryne consuetudinem habentem sic obiurgauit Diogenes, cum publica, inquit, muliere tibi res est Aristippe: aut igitur canem agas quemadmodum ego, aut desinas. Hunc inductione sic repulit Aristippus, Num absurdum tibi videtur Diogenes inhabitare domum in qua prius habitarunt alij? Quum negasset ille Quid inquit? nū uehi naui, quæ multos antea vexerit? Quū hoc quoque negasset absurdum esse: Quur igitur, inquit, absurdum putas congredi cum muliere, qua plures sunt usi? Hoc ante commemoratum est, nisi quòd Athenæus hunc in modum retulit.

43 Quum prædiū amenissimum pdidisset, cui

N dam

Relictis gaudédũ. dam deploranti tam miserabilem illis casum, Quid, inquit, an nescis tibi unicum esse prædiolum, mihi vero tres agros superesse? Qui annuisset. Quin igitur tuã potius uicem deploramus: Sentiens insipientis esse, dolere amissis potius quàm gaudere relictis.

44 Lepidè. Cuidam interroganti, Num tu es vbique? ridens: Naulum, inquit, non perdo, si sum vbique. Elusit Aristippus sophisticã quæstionem, an idẽ corpus possit esse diuersis in locis, dum respondit non esse periculum, ne perdat naulum, Perdit enim naulum, qui dato pretio non peruehitur eo, quo vult.

45 Moderatè. Confutatus in disputatione à quodam homine audaci, sed eodem furioso ac stolido, quum illum videret gestientem, inflatumque victoria: Ego quidem inquit, redargutus ab eo, sed suauius dormiturus te qui redarguisti.

46 Helicon Cyzicenus unus ex Platonis æqualibus Solis defectum prædixerat. Qui posteaquam accidit, quemadmodum ille prædixerat, à Dionysio argenti talento donatus est. Tum Aristippus ad reliquos philosophos, Et ego rem miram habeo, quam possim prædicere orantibus vt proferret. Prædico, inquit, breui inter Platonem ac Dionysium futuram simultatem. Senserat enim regem animum suum iam dudum dissimulare.

47 Amicus deligendus. Illud cum primis damnabat in hominum moribus, quòd in auctionibus vasa diligenter inspicerent prius, quàm emerent; uitam eorum non inspicerent, quos sibi in amicitiam adiungerent. At maior utilitas est à fidis amicis, quam à vasis, & plus damni est, nisi deligas.

48 Cum Dionysius in conuiuio iussisset vt singuli in ueste purpurea saltarent: purpura

uero

verò tum Regum erat gestamen nunc sutoribus etiam communis. Id Plato facere recusauit, his trimetris è fabula quapiam:

Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλυν ἐνδῦναι στολήν, Comiter.
Ἄρρην πεφυκὼς, καὶ γένους ἐξ ἄρρενος. idest,
Muliebri ego haud quaquam indui quã stola,
Vir natus ipso & ex virili germine.

Aristippus vero non recusauit, sed indutus purpura saltaturus, hos versus recitauit ex tempore:

Καὶ γὰρ ἐν τάφροιν οὐ χεύμασιν.
Ὁ νοῦς ὁ σώφρων οὐ διαφθαρήσεται. Id est,
Nam in Liberi patris sacris
Mens, quæ pudica est, nesciret corrumpier.

49 Preces abiectæ.

Dum aliquando Dionysium interpellaret pro amico, nec ille preces admitteret, prostratus cępit amplecti pedes Regis, & impetrauit. Id factum quum quidã velut abiectius, q̃ vt philosophum deceret, reprehenderent; Nõ ego, inquit, sum in culpa, sed Dionysius, qui aures habet in pedibus. Ingenium iuxta promptum & ad faciendum, & ad excusandum quidlibet.

50 Animus metu liber.

In Asia comprehensus est ab Artapherne Satrapa. Id temporis quum quidam eum interrogaret, num & illic haberet solitam animi fiduciam: Inepte, inquit, quasi unquam fuerim fidẽtiori animo, quàm nunc alloquuturus Artaphernem. Nimirum hoc illi præstabat philosophia, ne quem hominem metueret, sed cum omnibus liberè ageret.

51 Philosophia regina.

Eos qui liberalibus imbuti disciplinis philosophia negligerent, dicebat esse similes proris Penelopes, q̃ hi cum Melanthone & Polydora ancillis rem habuerint, & omnia potius se habituros sperauerint, quam dominæ nuptias. Sensit liberales disciplinas esse ve-

lut pedissequas. Philosophiæ moralis, q̃ cum primis sit adhibenda, & cuius gratia reliqua discuntur omnia. Simile quidam dixisse fertur & Aristo de Vlysse, qui quum descẽdisset ad inferos, ait illum cum omnibus ferè Manibus fuisse collocutum, quum ipsam reginam ne videre quidem potuerit.

52 *Optima primum.* Percunctanti; quæ potissimùm adolescẽtibus essent discenda. Quæ viris, inquit, vsui futura sunt. Hoc dictũ & alijs ascribitur. Optima statim discẽda sunt, nec rudis ætas, q̃ maximè docilis est superuacaneis est occupãda.

53 *Philosophus diues.* Posteaquam Aristippus magnam pecuniarum vim sibi comparasset, & admiratus Socrates diceret, Vnde tibi tam multa? Vnde, inquit, tibi tam pauca? Non enim minus ad mirandum arbitrabatur, quòd Socrates tantus philosophus, & qui tantos haberet amicos, pauper esset, quàm quòd ipse diues.

54 *Lepidè.* Scorto cuidam dicenti. Sum ex te grauida Aristippe: Isthuc, inquit, nihilo magis scire possis, quàm per densissimas spinas ambulans dicere, Hæc me spina pupugit.

55 *Liberi degeneres.* Incusante quodã, ꝙ filiũ sic abijceret, negligeretq; quasi ex ipso natus non esset: An non, inquit, & pituitã & pediculos è nobis natos veluti inutiles procul a nobis abijcimus? nã Sensit eos non habendos pro filijs, qui nihil haberent alioqui quo se parẽtum affectui commendent, nisi ꝙ ab ipsis progeniti sint. Ita senex in comœdia. Tantisper te volo meum, dum id quod te dignum est facis.

56 *Auaritia non pecuniæ tantũ est.* Cùm Aristippus à Dionysio pecunia donatus esset, Plato libris, atque ob id à quodam carperetur quasi ad rem attentior esset quàm Plato: Quid refert? inquit, mihi pecunijs erat opus, Platoni libris: sentiens neu-

trum

trum accusandum.

Interrogatus quam ob causam sic ipsum argueret Dionysius, Ob eandem, inquit, ob quam cæteri, significans philosophi libertatem omnibus esse molestam, non igitur mirandum si Regi, simul illud innuens, Regis iudicium nihil a uulgari differre, quòd fortuna non addat sapientiam. 57 Veritas odiosa.

Quondam petijt talentum a Dionysio, quumq; Rex redarguendi nactus occasionē, diceret, Nonne tu prędicabas philosophum non egere? Da, inquit, & posteà de hoc disputabimus. Cùm accepisset pecuniam, An non, inquit, rectè dixi philosophum non egere? Non eget qui quū opus est, hēt vñ accipiat. 58 Philosophus nullius eget.

Dionysio recitanti versiculum ex Sophoclis tragœdia: 59

Πρὸς τὸν τύραννον ὅς τις ἐμπορεύεται.
Κεῖν᾽ ἐστὶ δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ. Id est,
Quis quis tyranni ad tecta sese contulit.
Fit seruus illi, liber etsi venerit.

Aristippus correcto posteriore uersiculo respondit.

Οὐκ ἔστι δοῦλος ἂν ἐλεύθερος μόλῃ. Id est.
Haud seruus est, si liber illuc venerit.

Significans non esse verum liberum, nisi cuius animum spe metuque liberauit philosophia. Neque enim uere liber est, quisquis ingenuus natus est. Quidam hoc dictum ascribunt Platoni. Libertas uera.

Cùm inter Aristippum & Aeschinem incidisset simultas, quidam aūt diceret, Vbi nūc illa vestra amicitia? Dormit, inquit, sed eam excitabo. Itaq; simultatem Aristippus commoda liberaq; appellatione facilè sustulit. Ne silentio malum, ut solet, incrudesceret, ultro adijt Aeschinem; Non, inquit, quā primū 60 Reconciliatio.

redibimus in gratiã, ac nugari desinemus? An potius expectabimus, vt scurris inter pocula de nobis loquendi materiam præbeamus? Cur quum Aeschines respondisset, se lubenti animo rediturum in gratiam: Memento igitur, inquit Aristippus, quod quum essem natu maior, prior ad te venerim. Tũ Aeschines, Ne tu profectò, vir me longè melior es. Siquidem a me simultatis: abs te sarciendæ gratiæ, fuit initium. Hoc pacto redintegrata est inter illos amicitia.

61 Vera bonæ animi. Quodam tẽpore cum ciuibus aliquot suis nauigans naufragio eiectus est. Qui in littore vidisset figuras mathematicas in arena depictas: Saluo, inquit, res est amici, hominum vestigia conspicio: & ingressus ciuitatem proximam inuestigauit, quinam essent ilic disciplinarum studiosi cum his vbi congressus est, summa cum humanitate tractarunt, non ipsum modo, verùm & comites illius, atq; et viaticum ad reditum subministrarunt. Tandem quum hi cum Aristippo venerant, pararent reditum in patriam, rogarentq; illum, ecquid vellet suis ciuibus renunciari: Vt, inquit, studeãt sibi huiusmodi parare opes, quę naufragio non pereunt, sed simul cum possidente enatant.

62 Liberè. Quum Socrates taxaret vnguentis delibutos & Charondas, siue vt alijs placet, Phedon percunctaretur, quis esset ille vnguentis delibutus: Ego, inquit, infęlix, & me infœlicior Persarũ rex. At vide, inquit, vt quẽadmodum hac parte nullò cęterorum animalium est sugerior, ita nec hominum illo præstantior:

DIOGENES CYNICVS.

Non inconcinus, vt arbitror, ordo videbit. Si post facetam Socratis sanctimonium, post hilarem

hilarem; Aristippi libertatẽ. Diogenem Sinopensem commemoremus, qui dictorum omni iugi gratia longè superauit cæteros: quanquam omnes hos tres diuersis quidem uirtutibus, ex æquo tamen suscipiendos iudico ut licèt dissimillimi fuerint, æquales tamen fuisse dicas.

Primùm Athenas profectus ad Antisthenem se contulit, a quo sæpe repulsus (nullum .n. discipulum recipiebat Antisthenes) nõ destitit tamen hærere: adeò ut quum aliquãdo baculum intentaret Antisthenes, ultrò baculo caput subiecerit, dicens: Cede si uis: at nullum inuenies baculum tam durum, quo me abs te abigas, dum aliquid dixeris. Insigne exemplum adamatæ sapientiæ. 1 Studium sapientiæ.

Cùm murem fortè conspiceret in Megarico discurrentem, qui neque cauum quæreret, neque tenebris terreretur, neque cibum appeteret: Bellum, inquit, libertatis exemplum: moxque contemptis omnibus cœpit in dolio habitare. 2 Libertas.

Demirantibus ꝙ nullas haberet ædiculas, ubi cibum capere posset, ostendit Iouis porticũ, aitq; Athenienses ipsi magnificã extruxisse, aulã, ubi uesceretur. Quod publicũ erat sibi quoq; paratum interpretabatur. Neque potuit optare cenationem splendidiorem. 3 Facetè.

Euclidis scholã, ꝙ arguta quidẽ sed ad rectè uiuendum inutilia docere uideret, χολὴν, id est, bilẽ ac molestiã appellabat, quũ schola Græcis sonet otiũ, & Platonis διατριβὴν. i. exercitationem κατατριβὴν, id est, contritionem uoce deprauata uocabat, ꝙ a communi uita semotus disputationibus insenesceret, quum Diogenes in publico uiuens mallet philosophicè uiuere, quam disputare. 4 Artis supernacaneam.

5 Dionysiaca certamina, quæ Athenis in honorem Bacchi, magnis impendijs pompaq; celebrabantur, appellabat magna stultorum miracula, quod in his nihil non ridiculū ageret.

Pōpa inepta.

6 Oratores quod summo in pretio hebant Athenis, dicebat turbæ ministros, quod ad gratiam loqui cogerentur, ac seruiliter adulari stolidæ multitudini. Coronas autem dicebat esse gloriç pustulas, ἐξανθήματα, qualia nonnullis progerminant in naso multuque ex bile.

Oratores.

7 Quoties considerabat in hoīum uita, ciuitatū gubernatores, medicos, ac philosophos, dicebat nullum aīal homine sapiētius. Idem contemplans somniorum interpretes, coniectores, diuinos. & huius generis cęteros, aut qui gloriæ diuitijsq; seruirent, aiebat sibi nihil hoīe uideri stultius: indicās hoīs ingeniū ad res optimas accōmodū, si exerceat: sin ad uitia degnet, lōge esse infra mutas pecudes.

Homo animal stultissimum.

8 Dicere solitus est sæpius in uita parandum λόγον ἢ βρόχον, id est sermonem quam laqueum. Qui desponderunt animum, ad laqueum confugiunt, quum ab consolatorium sermonem potius sit confugiendum. Nam animo ægrotanti medicus est oratio. Nec absurdus fuerit sensus, si λόγον accipias pro ratione.

Nota.

9 Quū in opiparo cōuiuio uideret Platonem nihil attingentem lautitiarū, sed oleis duntaxat uescentem: Quid accidit, inqt, uir sapientissime, ut quum ob huiusmodi mensas in Siciliam profectus sis, hic a paratis abstineas? Ad hæc Plato, At hercle, Diogenes, & in Sicilia hmōi fere cibo contentus eram. Quid igitur, inquit, Diogenes, necesse erat Syracusas nauigare? An tū Attica nō ferebat oleas? Hoc dictum quidam ascribunt Aristippo.

Philosophus aulicus.

10 Diogenes aliqū Platoni occurrit, caricas edens

ædens eique offerens dixit, Licet participem esse: cũ acceptas edisset, Participem esse dixi, inquit, nõ deuorare, μεταςχεῖν εἶπον οὐ καταφαγεῖν. Hic iocus ad rem seriam potest accõmodari, uidelicet in eos, qui principis, præceptoris, aut parentũ permissu abutuntur ad inconcessa. Veluti si quis admonitus non esse inutile degustare dialecticã, totã uitam ei impẽdat studio. dictum ita refertur a Laertio, ut dubites uter alteri obtulerit caricas. Concessit abuti.

Plato frugalis quidem erat, sed tñ amans mũdiciei, cõtra Diogenes sordidus. Itaq; calcans Platonis culcitram pñtibus aliquot Dionysij amicis quos Plato inuitarat ad conuiuium, dixit, Calco Platonis ambitionẽ. Mox Plato, At, quanta superbia tumes ipse Diogenes, dum alienã superbiam te calcare putas. Hoc ipsum ab alijs narratur lepidius. Diogeni dicẽti, Calco factũ Platonis, Calcas, inquit, Plato sed alio fastu. Nam hoc ipsum fastus erat, quod iactabat mundiciei contẽptum: & qui sordibus gloriãtur, non minus ambitiosi sunt, quàm qui splendide uestiuntur, sed aliter. Turpior est autem ambitio ex fuco uirtutis laudem captans. Photion tamen hoc non ascribit Diogeni, sed Platoni Cynico. 11 Gloria tecta.

Diogenes a Platone petierat uini paululũ, tunc, & caricas. Plato misit lagęnam. Cur Cynicus hunc in modum gratias egit, Quum interrogaris quot sint duo, & duo, rñdes uiginti: ita nec secundum ea quæ rogaris, das: nec ad ea, quæ interrogaris, respondes. Notauit Platonem ut immodicè loquacem: quod idem in illius scriptis notauit Aristoteles. 12 Liberalitas nimia.

Percunctanti in qua parte Græciæ uidisset bonos uiros: Viros, ait, nusquam, sed Lacædæmone uidi pueros, Notant totius Græciæ 13 Pauci boni.

corruptissimos mores, adeò vt apud Lacedæmonios, gentem incorruptissimam tantùm in pueris resideret prisca integritas. Simul illud innuit, in reliqua Græcia ne pueros quidem esse bonos: tum & illud, viros esse pueros esse pueris deteriores, quum ab his oporteat pueros ad probitatem institui.

14 Τερετίζειν Ridicula præferuntur salutaribus. Quum aliquando de re seria disserens, nullum haberet auscultatorē attendentē, cœpit ineptā cantionē canere veluti saltaturis. Vbi iā plurimi concurrissent, obiurgauit illos, q ad stulta & inepta frequentes, & alacres accurrerent: ad seria verò & bene ad viuendū vtilia, nec alacriter conuenirent, nec diligenter auscultarēt. Huic simillimum est, qđ Demostheni quidam ascribūt de vmbra asini.

15 Præpostera studia. Reprehendebat homines, quòd lucta, calcitrando, alijsq; his similibus semet exercerēt vt periti euadant: nullos autem in hoc incumbere, vt probi & honesti euaderent.

16 A nullo deniq; horum gñe linguę dicacitatē tpabat. Grāmaticos aiebat se demirari, qui tanto studio mala Vlyssis pquirerent, sua ipsorū mala ignorarēt. Olim Grāmatici potissimū versabant in Homeri rhapsodijs: at is in Odyssea commemorat varios Vlyssis errores Musicos itē accusabat, q in cythara diligēter aptarent chordas ad cocentus, mores hrent incōcinnos. Reprehendebat & Mathematicos, q Solē, Lunā, ac stellas intuerent, nō uidentes eaq̄ essent, ante pedes. Oratores carpebat, q studerent iusta dicere, sed eadem facere negligerēt. Auaros obiurgabat, q pecuniā verbis uituperarēt quū eā aīo plurimi facerent. Est.n. hoc auaris peculiare, q nulli magis detestantur auaritiam, quàm ipsi. (Præpostera studia.)

17 Taxabat hoīum uulgus, q bonos uiros hoc

nomine

nomine laudarent, quia pecunias contemnerent, nec interim imitarentur, quos laudibus extollerent vehementer, sed pecuniosos magis sequerentur, quos vituperabant. Destomachabatur in eos, qui pro bona valetudine sacrificarent, & in ipso sacro epulis immodicis semet ingurgitantes, facerent bonæ valetudini contraria. Dicebat se mirari seruos, qui quum viderent dominos plus æquo uoraces, non illis eriperent cibos. Nam hoc esset dominorum valetudini consulere, & seruis magis conuenit edacitas.

Hactenus dictũ est, quos quibus nominibus reprehenderit, nunc audi, quos laudarit. 18 Quę in vita fugienda.
Probabat eos, qui vxores ducturi nõ ducerẽt, qui nauigaturi non nauigarent, qui pueros alituri non alerent, qui ad Remp. accessuri non accederent, qui se ad conuiuẽdũ præpotentibus componerent, nec tñ accederent significans ab his omnibus abstinendũ, eosq; prudentes videri, qui ad ea solicitati, tempestiuè vertissent sñiam, quod semel agressis nõ sit integrum mutare consilium, etiam si pœniteant instituti. Qui duxit vxorem, iam sui iuris non est, qui se mari commisit, ventorum arbitrio feratur oportet: qui semel accessit ad Rempublicam, scenæ seruiat oportet, & vt cupiat, tu tam non est ad priuatam redire vitam.

19 Benignitas.
Illi tribuitur & hoc ænigma, manus non esse porrigendas amicis complicatis digitis: innuens non satis esse si comites non præbeamus amicis, sed comitati comitem adiungendã benignitatẽ. Qui comiter tractant amicos, dicuntur δεξιοῦσθαι, quasi dicas dextrare.

20
Quum captus vẽderetur in Creta, præconi roganti, quid sciret, & quo titulo eum cõmendaret emptori: Dic, inquit, re uendere homi-

Educatio frugalis.

hoiem, q̃ ſciat imperare liberis. Quidam Xeniades Corinthius admiratus præconij nouitatem, adijt Diogenem percunctans non ſciret, quod profiteretur: vbi ex ſermone hominis comperit eſſe ſapientem ac doctũ mercatus duxit domum, eiq; ſuos liberos erudiendos tradidit: quos ille ſuſceptos liberaliter inſtituit, primumq; ue tradidit artes liberales, mox docuit equitare, arcũ tẽdere, fundã rotare, iaculari telũ. In palæſtra uerò nõ pmittebat, ut pædotriba illos grauioribus laboribus in morẽ athletarum exerceret: ſed hactenus quantum ad ruborem, bonamq; corporis ualetudinem conduceret. Curauit vt ex poetis, alijsq; ſcriptoribus optima quæq; ediſcerẽt, ꝙ ea modo verè ſcimus, quæ memoria tenemus: breuiter totius doctrinę ſummam illis redegit in compendium, quò & citius perciperent, & fidelius memoria complecterẽtur. Eoſdem inſtituit domi miniſtrare parentibus, cibo leui, viliq;, & aquę potu contentos eſſe: quumq; cæteri cæſariem alant ad formę commendationem, ille iuſſit illos radere comam: & ſi qñ prodeundũ eſſet in publicũ, incomptos producebat abſq; tunicis, incalceatos, ac tacitos. Quin & ad uenatum illos inſtituebat, Lacedæmonios imitatus. Hic rebus factum eſt, ut a pueris obſeruaretur, perque illos parenti commendaretur. Alij narrant præconem. Diogenus iuſſu ita prędicaſſe: eſt ne quiſpiam, qui uelit emere dominum.

21 Quum ſederet in auctione, uetitus eſt ſedere, ac iuſſus eſt ſtare ob id opinor, ut facilius inſpiceret emptor quid emeret. At Diogenes: Quid, inquit, refert, qñ piſces quocũque modo iaceant emuntur: notans vulgi ſtultitiam, qui emptori ſeruum cauent, ne quod

cer-

corporis vitium fallat, nec simili cautione explorant mentis habitum. Is autem deprehenditur ex oratione.

22 Aiebat sibi videri mirũ ꝙ quũ ollã aut operculum non emerẽt homines, nisi pulsu ac tinnitu exploratum, in emendo homine solo aspectu essent contenti: significans hominem nulla ex re melius cognosci, q̃ ex oratione. Vt igitur, qui vas fictile teruncio parant emere, digito pulsant atq; ex tinnitu reddito dignoscunt, sit ne integrũ, probę argillæ, ac bene coctum: ita priusquam minis aliquot emant hominem, oportebat ad dicendum prouocare, atque ex oratione deprehẽdere qualis sit. Eodem pertinet dictum superius, piscis mutus est: nec refert qũo iaceat, quum nihil aliud sit quàm piscis: ita non refert quo corporis habitu emas hominem, si silentem ęmas.

23 Seruo prudenti obtẽperãdum. Xeniadæ, à quo fuerat emptus, dicebat, Mihi licèt seruo obtemperes necesse est, propterea quòd qui nauclerum aut medicum habet seruum, ei tamen parere cogitur, si velit ex eo capere vtilitatem.

24 Sepultura. Apud hunc Xeniadem fertur consenuisse, & à suis discipulis sepultus esse. Rogatus à Xeniade, qũo sepeliri vellet, in faciẽ, inquit. Percunctanti cũ: Q̃m, inquit, paulò post futurum est vt inferiora fiant superiora hoc alludens, ꝙ id temporis Macedones rerum potirentur, atque ex humilibus fierent excelsi: quod si inuerterentur omnia, fore vt cadauer etiam ex prono fieret supinum. Fortassis illud sensit, nihil referre quo statu corpus exanime sepeliatur, qua in re magna erat vulgi superstitio: porrectis in portam pedibus efferebantur, stantes cremabantur, & hodie stantes, ut audio sepeliuntur Iudæi,

dæi, certe supini sepeliuntur oẽs Christiani.

25 In foro quondam stans clamabat. Adeste homines, veluti concionaturus apud populũ: quumq; iam frequentes cõuenissent, nec ille desineret clamare, Adeste homines, quidam indignati, En adsumus, dic aliquid. Tũ Diogenes baculo illos abigens, Homines, inquit, adesse iussi, non sterquilinia. Non putauit hominis cognomen competere eis, qui non viuerent iuxta rationem, sed brutorum in morem agerentur affectibus.

Homines pecudum similes.

26 Alexander Magnus quum esset Corinthi: adijt Diogenem pro dolio sedentem, cumq; eo multa collocutus est: à quo digressus indignantibus amicis q Rex illi cani tm̃ habuisset honoris qui tãto Principi nec assurgere dignaretur: Imo, inquit, ni Alexander essẽ, Diogenes esse vellem. Adeo demiratus est animũ illum liberum, ac rebus humanis omnibus superiorem, ut nihil regno similius eẽ iudicaret. Præcipua Regũ felicitas est quòd nulli seruiunt: sed quicquid volũt, facilè efficiunt, tum quod nillius egeant: atqui hoc ipsum homini præstat philosophia multo verius, quam regnum monarchis. Quanquàm Alexandrum esse, Alexãder maius quiddam existimabat quam regem esse.

27 Negabat illos debiles ac mancos appellandos, qui surdi essent, aut cæci, sed qui peram non haberent. Lusit autem affinitate vocũ: Nam ἀνάπηρος Græcis dicitur mancus, aut mutilus, ἄπηρος qui pera caret: innuens, opinor, hominem ad omnem vita functionem inutilem esse, qui expers sit Philosophiæ Pera enim Cynicorum penus erat.

Philosophia.

28 Ingressus aliquando iuuenum conuiuium capite semitonso, non solũ non comiter exceptus

ptus est, sed multis plagis onustus dimissus est. Quos ille hac ratione est ultus: Nomina iuuenum, a quibus fuerat cæsus, albo inscripsit, itaque obambulabat soluto pallio: plagarum notæ loquebantur quid esset passus, & album prodebat autores. Hoc pacto iuuenes inhumanos omnibus obiurgandos ac reprehendendos exposuit. Vindicta ciuilis.

Quoniam Cynicus erat, canis dictus est, & hoc uitæ genus à multis laudabatur, nemo tamen imitabatur. itaque dicere solitus est, se canem esse laudantium, sed laudatorum neminē cum laudato cane audere venatum ire: 29 Virtus laudata tantum.

Iactante se quopiam ac dicente: Viros supero in Pythijs. Equidem inquit, viros, tu uerò mancipia. Lusit rursus affinitate uocum, quæ est inter ἄνδρας & ἀνδράποδα. Mancipia autem appellabat quicunque seruirent cupiditatibus. Has philosophia vincere pulchrius est quàm in Pythijs ludis vincere viros: 30 Serui veri.

Cuidam admonenti, vt iam senex quiesceret à laboribus. Quid, inquit, si in stadio currerem, vtrum oporteret iam metæ vicinum cursum remittere, an magis intendere? Rectè sensit virtutis studium hoc magis intendendum, quominns superest vitæ, quòd turpe sit tum ab honesto instituto refrigescere. 31 Intendendum honesti studium.

Aliquando vocatus ad cęnam, negauit se venturum. Roganti causam, Quia, inquit, heri hi non sunt actæ gratiæ. Vulgus hominū postulat sibi ueluti pro magno beneficio gratias agi, si quem admiserint ad conuiuiū. At Diogenes licèt pauper, existimabat sibi deberi gratiam, quod nō grauaretur interesse cōuiuio, quia nusquā iret à symbolus, sed lautius philosophiæ sermonibus pasceret conuiuatores, & cōuiuarum animos quam ille corpus epulis. 32

De-

33 Demosthenem aliquando in publico diuersorio prandentem deprehendit, quumq; ille conspecto Diogene sese subduceret, Tãto magis, inquit, in diuersorio futurus es significans hoc illum magis fore cõuiua cum fabulam, quod non solum ibi versaretur, sed etiam tanquam in re nefaria deprehensus, sese subduxisset. Hoc enim memorabilius, quam quòd illic potaret. Alij narrant hoc cuidam adolescẽti dictum. Is potuit & Demosthenes esse: simplicior autem sensus est, ut accipiamus adolescentulum admonitum, ne intro fugeret, sed foras. Nam quo interius sese abdebat in popinam, hoc magis erat in popina.

34 Hic ẽ ille. Hospitibus quibusdam celebrem illũ Demosthenem videre cupientibus, porrecto medio digito, hic est, inquit, ille Demosthenes Atheniensium orator. Digitus pollici proximus index dicitur, ꝙ hunc intendentes solemus aliquid commonstrare. Digitus autem medius apud priscos infamis habebatur, ob causam hic nõ referendam. Porrò Demosthenes vulgo malè audiebat, quasi parum vir esset. Id significans Diogenes maluit illum medio quàm indice demonstrare.

35 Pudor inutilis. Cuidam exciderat panis, eumq; reliquit, ꝙ puderet recipere. Hunc castigare volens Diogenes iniecto fune collo traxit vrceum per ceramicum, hoc faciens in populo, quod ille in pane facere erubescebat.

36 Exempla insignia. Cum multis videretur immodicè philosophus, respondit sese imitari chori magistros, qui tonũ legitimũ excedere solent, ut alij cõgruũ arriperẽt. Quod.n.excedit modum, tametsi vitiosum est, tamen ad excitandam aliorũ socordiã cõducibile est. Ita pallium ac doliũ Diogenis, diuitib⁹ suas delicias exprobrab...

Dace-

Dicebat plurimos insanire præter digitū. 37
Nam si quis assiduè medium digitum intendat vice indicis, vulgo habeat insanus: si quis indicem, sanus vr: At plurimi sunt homines, qui grauius insaniunt in rebus serijs, q̄ si digitum pro digito porrigant, & tamen hi vulgo non habentur insani. Quemadmodum, & hodie, parentes in liberis pro graui peccato castigant, si læua pro dextra vtantur. Atqui non itidem castigant eos, quum turpia pro honestis eligunt.

Insaniæ genera.

Taxabat, & in hoc hoīum insaniam, ꝙ res 38
pretiosas minimo emerent, venderentq; vilissimas plurimo. Statuam enim tribus nummū milib⁹ emi, quū farinæ chœnix duobus æreis veniret. At statua nihil opus ad vitam, sine farina viuere non licet. Conueniebat igitur farinam multo statuis esse chariorem, Philosophus precia rerum æstimabat vsu naturali, vulgus æstimabat stulta persuasione.

Aestimatio præpostera.

Quod supra retulimus de Xeniade, quidam 39
ita narrant: Quum esset emptus Diogenes p̄inde quasi ipse Xeniadē emisset, dixit illi: Vide vt iussis meis pareas: quumq; ille diceret, ἀνωποταμῶν, significans rem præpostere agi, si seruus imperet hero: Si medicum, inquit, Diogenes, emisses, æger non illi præscribenti obtemperares, an diceres ἄνω ποταμῶν? Si herus corpore malè affectus auscultat seruo rei medicæ perito, multo magis decet animo ægrū auscultare seruo philosophię perito, quod enim ars medica præstat corpori, hoc philosophia præstat animo. Illa medetur febri, hæc prauis cupiditatibus. Quanto autem animus præstat corpori, hoc illius morbi sunt quam huius grauiores: Laertius addit, quum a præcone rogaretur, quo titulo vellet præ-

Seruus prudētior hero.

dicari, isque rñdisset, se scire imperare liberis, vbi vidisset prætereuntem quendam bene cultũ. Huic, inquit, me vende: nã is eget dño.

40 Pudor inutilis. Cuidam ambienti à Diogene in philosophiæ disciplinam recipi, admisso explorandi gratia pernam in via ferendam dedit, seque iussit sequi. Ille præ pudore, abiecto quod gestabat furtim se subduxit. Aliquando post, fortè fortuna illi factus obuius, ridens: Tuã, inquit, ac meã amicitiam perna diremit: indicans illum non esse idoneum philosophiæ discipulum, qui stultum pudorem non posset contẽnere. Neq;.n. turpe est gestare pernam; sed ab honesto recedere, turpe est: Diocles hoc ipsum paulo secus narrat. Quum quidam ambiens esse Diogenis discipulus, dixisset illi, Impera mihi Diogenes, admisso in famulitium casei frustum portandum dedit. Id quum ille ob pudorem recusaret: Nostram, inquit Diogenes, amicitiam paululum casei diremit.

41 Frugalitas. Quum aliqñ vidisset puerũ caua manu bibentem. Hic puer, inquit, me frugalitate superat, qui supellectilem superfluam mecum circumferam: & eductũ è pera poculum ligneũ abiecit: Nesciebam, inquiens, & in hoc nobis prouidisse naturam. Quum alterum puerum vidisset vasculo fracto, cauo panis excipere lenticulam, abiecit, & catinum ligneum, vt super uacaneum. Hæc patiar videri ridicula, modo fateantur immodicum simplicitatis exemplũ in hoc vtile, vt nos nostri luxus pudeat.

42 Sapiẽs diues. Sapienti nihil deesse colligebat de hoc syllogismo, Deorum omnia sunt, Deorum autem amici sunt sapientes, & amicorum communia sunt omnia; sapientum igitur sunt omnia. Sed eodem syllogismo reiici poterat petens aliquid. Quur petis habens omnia?

Quum

Quum vidisset fœminam dijs procumben- 43 Decorum vbique seruandū.
tem, ita curuato corpore, vt a tergo quædam
apparerent, quæ nudari non decet oculis ho-
minum, adijt illam dicens. Non vereris, mu-
lier ne stante post tergum tuum Deo: nam il-
lius plena sunt omnia: parum decenter te ge-
ras? Aesculapio percussorem cōsecrasse dr̄, q̄
accurrens procidentes in faciem contereret.

Solitus est ioco dicere, sibi tragicas execra- 44 Paupertas tragica.
tiones occurrisse, quod esset, Ἀνέστιος ἄπολις
ἀπάτρις, ἄτωπός, ἀλήτης καὶ ἡμερόβιος. Id est.
Domo, ciuitate, patriaque carens; pauper, &
erro: Alludens ad locum aliquem è trage-
dijs.

Quin, & illud dixisse fertur, quod fortunæ 45 Philosophi vita.
opponeret animi fiduciam, legi naturam, affe
ctibus rationem, eo q̄ his tribus paratur, ac
seruatur hominum tranquillitas. Aduersus
fortunę procellas tuetur sapientem animus
impauidus. naturam pro lege sequitur, cui si
repugnet lex, contemnit eam. Porrò cupidita
tum tumultus ratione compescit.

Quum Alexander Magnus inuiseret Dio- 46
genem, reperit, eū in cranio sedētē pro dolio,
ac laceras schedas glutino cōmittentē postea
quam Rex multa cum illo colloquutus párа-
ret abire, diceretque. Cogita Diogenes, quid a
me velis petere: nam quicquid optaris, feres:
Mox, inquit, de alijs, interim secede pauli-
sper. Cum Rex secessisset, putans illum velle
deliberare, diutius silenti repetijt. Pete quod
vis Diogenes. Hoc, inquit, uolebam nā prius
arcebas mihi Solem, ad id quod ago necessa-
rium. Alij narrant illum dixisse. Ne mihi fe-
ceris vmbram, quod vellet apricari.

Memoratur, & illud. Alexandrum ita fuis- 47
se loquutum, adsum ò Diogenes tibi subuen-

Philosophus paucis eget. turus, quandoquidem video temultis egentem, cui Diogenes. Vter nostrum pluribus eget, ego qui vltro peram, & pallium nihil desydero: an tu qui non contentus patrio regno, periculis temet obijcis, vt latius imperes, adeo vt vix totus Orbis tuæ cupiditati videatur satis futurus.

48 Lepidè. Quodam tempore, quum diutissimè legens tandem eo venisset, vt videret chartam vacuam: Bono, inquit, animo estote viri, terram video. Alludens ad longa nauigatione fessos, qui recreantur animo quum ipsis procul apparet portus.

49 Argutia friuola. Cuidam sophisticis argumétationibus colligenti, quod Diogenes haberet cornua, frontem, ac tempora manu contrectans. Atqui, inquit, ego non video. Irridere maluit friuolum enthymema quam soluere.

50 Quum Zenon in scholis disserens acutissimis rationibus probaret nullum esse motum, nec esse posse. Diogenes surgens cœpit inambulare. Id admiratus Zenon. Quid, inquit, agis Diogenes? Confuto, inquit, tuas rationes. Taxans interim inanem ingenij ostentationem.

51 Argutia friuola. Sophista quidam volens apud Diogenem ostentare acumen ingenij, hunc in modum ratiocinatus est. Quod ego sum, tu non es. Cum annuisset Diogenes. Ego, inquit, sum hō, igitur tu nō es hō. Tum Diogenes. A me, inquit, incipe, & rectè collegeris. Non dignatus est aperire, quid haberet vitij ratiocinatio, sed maluit irridere de tam friuolis nugis sibi placentem. Si sic sumpsisset, tu es homo, sequebatur sophistam non esse hominem.

52 Ignota lo Cuidam ad ostentationē ingenij multa de rebus cœlestibus disserēti: Quā nuper, inquit,

de

de cœlo venisti? Socratem in hoc retulit, cuius est illud, Quæ supra nos, nihil ad nos.

53 Mala vera.

Eunuchus quispiam contaminatæ famæ inscripserat ædibus suis μηδὲν εἰσίτω κακόν, ne quid ingrediatur mali. Id videns Diogenes: Aedium, inquit, dominus, qua ingredit? Eunuchus boni omnis gratia posuerat titulum, ne quid infœlicitatis attingeret domum. Id Diogenes detorsit ad mala animi, quæ sola verè mala sunt.

54 Ridiculū.

Nactus vnguentum eo pedes inunxit præter morē publicū. Id demirantibus dixit. Qm̄ vnguentū capiti infusum exhalatur in aerē, a pedibus aūt ascēdit ad nares. Similiter alius reprehendit publicā consuetudinem, qua coronas capiti imponunt, quum magis conueniat infra nares ponere, quòd fragrantiæ vapor non tam descendat, quàm ascendat.

55 Imitari non est satis.

Athenienses hortabantur Diogenem, vt mysterijs initiaretur, addentes q̃ initiati apud inferos principatum tenerent. Ad quæ Diogenes: Perq̃ ridiculum est, inquit, si Agesilaus & Epaminondas in cęno degunt, & Patetion fur ac vtilissimi quiq; homines, q̃ initiati sint, in beatorum insulis efunt.

56

Cùm primùm cæpisset philosophari, quum in dolio sicco mucidoque pane vescens solus, audiret totam vrbem lętitia perstrepentem, erat enim dies festus, sensit animo nonnihil tædij, diuque secum de relinquendo vitę instituto cogitauit. Sed quum tandem mures videret adrepentes panisque micas edere: Quid tibi displices, inquit, o Diogenes, sat magnificus es, ecce etiam parasitos alis.

57 Conuitiū.

Platoni ipsum ob vitæ sordes canem appellanti: Sanè, inquit: nam ad eos qui me vendiderant recurri. Solent.n. canes si vendanī ad

Philosophus paucis eget. turus, quandoquidem video te multis egentem, cui Diogenes. Vter nostrum pluribus eget, ego qui vltro peràm, & pallium nihil desydero: an tu qui non contentus patrio regno, periculis temet obijcis, vt latius imperes, adeo vt vix totus Orbis tuæ cupiditati videatur satis futurus.

48 Lepidè. Quodam tempore, quum diutissimè legens tandem eo venisset, vt videret chartam vacuam: Bono, inquit, animo estote viri, terram video. Alludens ad longa nauigatione fessos, qui recreantur animo quum ipsis procul apparet portus.

49 Argutia friuola. Cuidam sophisticis argumētationibus colligenti, quod Diogenes haberet cornua, frontem, ac tempora manu contrectans. Atqui, inquit, ego non video. Irridere maluit friuolum enthymema quam soluere.

50 Quum Zenon in scholis differens acutissimis rationibus probaret nullum esse motum, nec esse posse. Diogenes surgens cœpit inambulare. Id admiratus Zenon. Quid, inquit, agis Diogenes? Confuto, inquit, tuas rationes. Taxans interim inanem ingenij ostentationem.

51 Argutia friuola. Sophista quidam volens apud Diogenem ostentare acumen ingenij, hunc in modum ratiocinatus est. Quod ego sum, tu non es. Cum annuisset Diogenes. Ego, inquit, sum hō, igitur tu nō es hō. Tum Diogenes. A me, inquit, incipe, & rectè collegeris. Non dignatus est aperire, quid haberet vitij ratiocinatio, sed maluit irridere de tam friuolis nugis sibi placentem. Si sic sumpsisset, tu es homo, sequebatur sophistam non esse hominem.

52 Ignota loqui. Cuidam ad ostentationē ingenij multa de rebus cœlestibus disserēti: Quā nuper, inquit,

de

de cœlo venisti? Socratem in hoc retulit, cuius est illud, Quæ supra nos, nihil ad nos.

Eunuchus quispiam contaminatæ famæ inscripserat ædibus suis μηδὲν εἰσίτω κακόν, ne quid ingrediatur mali. Id videns Diogenes: Aedium, inquit, dominus, qua ingredit? Eunuchus boni omnis gratia posuerat titulum, ne quid infœlicitatis attingeret domum. Id Diogenes detorsit ad mala animi, quæ sola verè mala sunt. 53 Mala vera.

Nactus vnguentum eo pedes inunxit præter morē publicū. Id demirantibus dixit. Qm̄ vnguentū capiti infusum exhalatur in aerē, a pedibus aūt ascēdit ad nares. Similiter alius reprehendit publicā consuetudinem, qua coronas capiti imponunt, quum magis conueniat infra nares ponere, quòd fragrantiæ vapor non tam descendat, quàm ascendat. 54 Ridiculū.

Athenienses hortabantur Diogenem, vt mysterijs initiaretur, addentes ꝙ initiati apud inferos principatum tenerent. Ad quæ Diogenes: Perq̃ ridiculum est, inquit, si Agesilaus & Epaminondas in cęno degunt, & Patetion fur ac vtilissimi quiq; homines, ꝙ initiati sint, in beatorum insulis erunt. 55 Imitari non est satis.

Cùm primùm cæpisset philosophari, quum in dolio sicco mucidoque pane vescens solus, audiret totam vrbem lętitia perstrepentem, erat enim dies festus, sensit animo nonnihil tædij, diuque secum de relinquendo vitę instituto cogitauit. Sed quum tandem mures videret adrepentes panisque micas edere: Quid tibi displices, inquit, o Diogenes, sat magnificus es, ecce etiam parasitos alis. 56

Platoni ipsum ob vitæ sordes canem appellanti: Sanè, inquit: nam ad eos qui me vendiderant recurri. Solent.n. canes si vendātur ad 57 Conuitiū.

veteres dominos recurreret: Nō offensus est conuitio, sed cōmodè interpraetatus est. quū Aeginam nauigans, interceptos esset a piratis, atque in Cretam perductus, ibique venditus. Eos piratas puto Corinthios aut Athenienses, aut certe Aeginetas.

58 Homines non homines. Quum è balneis redeuntem quidam rogassent, num illic esse multum hominum, negauit esse. Rursus percunctatus, an illic essent multa turba, annuit: significans hominis vocabulum paucis competere.

59 Ridiculū. Narratur & illud vix credibile: Plato sic definierat hominū: Homo est animal bipes absque pennis, ei diffinitioni quū discipuli Platonis applauderent, Diogenes gallum gallinaceum pennis ac plumis nudatum produxit in scholam. En, inquiens, hic est homo Platonis. itaque diffinitioni adiectū est, latis vnguibus, quòd aues eiusmodi non habent.

60 Festiuum. Percūctāti qua quis hora prādere debeat: Si diues, est inquit, quū vult, si paup, quū pōt.

61 Educatio Apud Megarenses quum viderat arietes pellibus tectos aduersus frigoris iniuriam, ipsorum autem filios nudos; Satius est, inquit, Megarensis esse arietem quàm filium. Traditum est de Megarensibus, quòd indiligenter habent filios suos.

62 Sera monitio. Quidam in publico gestans longā trabem, p imprudentiā percusserat Diogenē, moxq; ex more dixit, Caue. At Diogenes: Nū, īquit, me vis iterum percutere? Alij sic narrant: Dicenti, Caue? baculū impegit in caput, & post ictum adiecit, Caue: par pari referens. Nam ante laesionem dicendum erat, Caue.

63 Homo rarus inuentu. Quodam tempore lucernam accensā gestans obambulabat in foro clarissima luce. quaerenti similis; Rogantibus quid ageret: Homi-

Hominem, inquit, quæro: notans publicos ciuitatis mores, vix homine dignos.

Cum aliquã perfusus esset aqua, staretq; toto distillans corpore, circunstantes aliquot, vt fit, comiserabantur hominem indigna passũ. Quibus Plato, nam & is fortè tũ aderat: Si vultis, inquit, commiserari Diogenem, abite: notans in philosopho gloriæ cupiditatẽ. Hoc igitur spectaculo qm̃ delectabatur, fęlix erat potius quam miserandus: at si nullo teste perfusus fuisset, tum verè fuisset miserabilis. 64 Gloria tacta.

Colaphũ impingenti: Profectò, inquit, nesciebam me capite galeato ambulare. Ludens manum pronam galeã dixit. Nec aliter vltus est percussorem. Nisi fortè legendum est. Nesciebam capite galea tecto incendẽdum esse. 65 Moderatè.

At non eadem patientia tulit Midiam, qui impacto illi colapho dixerat. Tria millia tibi in mensa sunt posita: per ludibrium illi gratulans, quod pro colapho tantum nummorum ex mulcta ad ipsum esset rediturum, si lege ageret. At Diogenes postridie sumpto pugilum loro, eoque impacto Midiæ totidem verbis dixit. Tria millia tibi in mensa sunt posita A. Gellus narrat de quodam, qui pro delectamento habebat manu depalmari homines, moxq; e crumena, quam in hoc circunferebat, iussit numerari mulctam. At Diogenes declarauit non omnes esse ea patientia, vt mulcta contenti sint. 66 Par pari.

Philosophi vulgo hoc nomine malè audiebant, q̀ Deos, aut nõ crederet esse, aut contemnerent. Hoc innuens Lysias interrogabat Diogenem, crederet ne esse Deos. Cui Diogenes: Qui cõuenit, inquit, vt nõ credam, quum persuasum habeam, te Dijs inuisum esse; Hoc dictum quidam attribuunt Theodoro. Non 67

respondit ad quæstionem, sed in contumeliose interrogantem.

68 Superstitio. Conspicatus quendam se religionis causa aspergentem aquis fluuialibus: Nam hoc ritu, prisci solent purificari, si quid piaculi commissum crederent: Infelix, inquit, quum erras in Grammatica, non absolueris aspersus: multo minus aspsio te liberabit a vitæ criminib.

69 Vita stulta. Eos summouere reprehendebat, q si quid secus euenisset, fortunam incusarent, id quod vulgus hominum solet, dicens ipsos homines potius incusandos, qui postularent à fortuna, non quæ verè bona essent, sed quæ ipsis bona viderentur. Nam si permitterent Dijs, quæ ipsi iudicant optima, dare, darent, nunc acceptis his quæ flagitarunt, impudenter incusant Deos.

70 Voluptas. Superstitionem hominum qui in somnijs terrentur hoc pacto deridebat: Quæ vigilantes, inquit, agitis, ea non curatis: quæ vero dormientes somniatis, solicitè perquiritis. Ad fœlicitatem enim, aut infœlicitatem homines non tam refert, quid patiatur in somnis, quid agat vigilãs. Ibi quoties aliquid turpè cõmittit, oportebat metuere Deorum irã, ac tristẽ euentum, non si quid dormiẽtibus sit visum.

71 Victoria pulchra. In Olympijs præconẽ ita pronunciãtẽ, Doxippus viros vicit: correxit Diogenes: Hic inquiens mancipia, sed ego viros: significãs eos, qui certarent Olympia, non esse viros, sed gloriæ mancipia. Solus philosophus vincit viros. Simile huic est, quod supra retulimus.

72 Ambitio. Cum Philippus exercitum haberet apud Cheroniam, venit eo Diogenes, & comprehẽsus a militibus deductus est ad Regem: qui cõspecto Diogene ignoto iratus exclamauit. Explorator. Cui Diogenes; Prorsus, inquit, explo-

explorator, nam huc veni inspecturus insaniam tuam, qui non contentus regno Macedonum, aliena captans temet in discrimen conijcis, ne & regno, & vita priueris. Rex admiratus hominis libertatem, iussit illum abire liberum.

Alexander Macedonum rex miserat epistolam ad Antipatrũ, per quendã noĩe Athliam: 73
quum id temporis fortè adesset Diogenes qui Cynico more dixit, Athlius ab Athlio p Athliam ad Athlium. Porro Athlius Græcè miserum sonat, multisque laboribus afflictum, vnde & Athletis nomẽ. Sensit philosophus Principes ob ambitionem assiduis bellis tumultuantes verè miseros esse, æque miseros qui illorum cupiditatibus inseruirent.

Inuitatus vt ad Alexandrum venlret recusauit: at Perdicæ præfecto minitãti necẽ, ni veniret: Nil, inquit, magni feceris, siquidẽ, & cãtharis, & phalangiũ idẽ possunt. Cantharis pusillum est insectum non dissimile scarabeo; sed præsentaneũ habens venenum: phalangiũ aranei genus est nocentissimum. Nec dubitauit vicissim minitari Perdicæ, se fœliciter victurum, si sine illo viueret: indicans infęlices esse, qui cum Perdica viuerent. 74 Liberè.

Aiebat faciles esse Deos ad donandã hominibus vitam, cæterum hanc ignorari ab his, q quærunt dulciora, vnguenta, aliasq; hoc genus delicias. His.n. qui fruunt, credũt se viuere, quum veram vitam tranquillam, ac suauẽ sola præstet sapientia. Non igitur Dij sunt incusandi, sed homines, qui per stultitiam non postulant ab illis vitam, sed voluptates. 75

Conspiciens delicatum, quendam à seruo calceari: Nondum, inquit, sat beatus es, nisi te etiam abstergat, id erit, si mancus fueris. 76 Deliciæ.

Visum

Visum est Diogeni non multo minus absurdum in calceatu abuti opera famuli, si quis ipse sibi hoc præstare valeat, quam si post exoneratam aluum adhibeat famulum abstergendo podici. Quamquam intelligi potest, & de abstergendo naso. Philosopho ethnico prodigiosæ delitiæ videbantur, ethnicum calceari a famulo.

77 Conspicatus duci quendã, qui phialã ex ærario furatus sustulerat: ducebatur autem a magistratibus, quos illi ἱεϱομνήμονας appellãt: Mãni, inquit, Diogenes, fures paruum ducũt.

78 Videns adolescentẽ lapides iaciẽtẽ in crucem. Euge, inquit, scopum attinges. Innuens fore, vt aliquando in crucem ageretur:

Salsè.

79 Cum adolescentuli circunstantes Diogenem acclamassent. Canis, canis, ac mox territi fugere cepissent, rogatiq; quur fugerent, dixissent, ne mordeas nos canis: Bono, inquit, animo sitis filioli, canis non edit betulam. Tectè illis exprobrans molliciem.

Salsè.

80 Cuidam sibi placenti, ꝙ leonis exuuio tectus incederet: Non tu desines, inquit, virtutis stragulas pudefacere? Indecorum esse censuit ꝙ hõ mollis Herculis amictũ sibi vendicaret.

Hypocrisis.

81 Prædicantibus beatum Callisthenem philosophum, ꝙ apud Alexandrum apparatu splendido exciperetur: Imò, inquit, infelix est ꝙ illi prandendum, cœnandumque sit, cum Alexandro visum fuerit: sentiens nihil esse beatum, si absit libertas: Hic est Callisthenes Aristotelis discipulus, quem Alexander tandem coniecit in carcerem, vbi & perijt. Quidam pro Callisthene supponunt ipsum Aristotelem, cuius fęlicitatẽ ꝑdicãtibus, ꝙ cũ Regis filio viueret Aristoteles, inꝗt, prandet quũ vult Alexander, Diogenes cũ vult Diogenes.

Si

Si quando egebat pecunijs, eas ab amicis accipiebat: at suggillantibus eũ, ꝙ pter philosophi dignitatẽ peteret: q̃d esset mendicorũ: imò, inquit, nõ peto, sed repeto, οὐκ αἰτῶ, ἀλλ' ἀπαιτῶ Repetimus .n. mutuum, aut depositum. Amicus aũt egẽti amico dans non donat, sed reddit q̃d debebat. Quisquis .n. in tali casu pecuniã seruat, rem alienam detinet. 82 Benignitas.

Quum adolescens quidã cõptior Diogeni ꝓposuisset quæstiunculã. Non tibi prius, inquit, rñsurus sum, q̃ sublatis vestibus ostenderis vtrum masculus sis, an fœmina. Ex cultu parum viliri notauit illius molliciem. 83 Mollicies.

Alteri cuidam adolescenti, lusum quendã amatorium eleganter in balneis exhibenti, quod Græci vocãt κοτταβίζειν. Diogenes quo melius, inquit, hoc deterius, damnans improbatam artẽ, qualis est & alea, cuius quo quisque est artifex melior, hoc vir est deterior. 84 Ars inhonesta.

Quum Diogenes adesset conuiuio, qui accumbebat appellantes illum canem, ossa illi proijciebant, quòd id canibus fieri consueuit: at ille discedẽs a tergo commingebat accumbentes: significans & hoc esse canum. 85 Canini mores.

Oratores ac cæteros oĩa ad gloriã facientes appellabat τρισανθρώπους. i. ter hoĩes ancipiti dicto, Nã vt vulgus hoĩem esse negat, qui nec Doctus, nec humanus,: ita philosophus hoĩẽ vocabat miserũ, qui nihil haberet supra hoĩem. Siquidẽ, iuxta Homerũ nullũ animal hoĩe miserius. Proinde ter hoĩes dixit, ter miseros, qui sua studia oĩa cõferrẽt ad rem ignauissimam, ac populari multitudini, multorũ capitũ beluæ seruirẽt seruitutem. 86 Ter homines.

Diuitem quẽdam indoctũ, sed splendide vestitum χρυσόμηλον appellabat, hoc est, ouẽ aureo vellere, Nam tales fuisse proditum est a poe- 87

a poetis: qui minimum valerent ingenio, ouillis moribus etiam prouerbio dicebantur.

88 Profusio. Præteriens prodigi cuiusdam ædes inscriptionem habentes, venales: Facilè, inquit, diuinabã fore vt præ immodica crapula domum euomeres, iam enim domum absumpserat, antè quàm venalē proscriberet. Vomitus igitur erat ille verius quàm venditio.

89 Dolor assimulatus. Adolescenti conquerenti, ꝙ a multis perturbaretur. Desine, inquit, tu & perturbationis indica præ te ferre: significans nulla re melius improbitate lędentium finiri, q̃ si qui læditur, dolorem dissimulet. Et enim qui ob id incessunt hominem, vt illum discrutient, desinent, si viderint illum nihil commoueri. Et Græcis suspicor alium esse sensum: Quum enim adolescens quęreretur sibi turbam esse molestam, παῦσαι γὰρ inquit, καὶ σὺ τὰ δείγματα τοῦ πασχητιῶντος ἐν περιφέρειν, id est. At desine tu quoque signa mollis & effeminati circumferre.

90 Salsè. Citharædum imperitum obesoque corpore & ab omnibus vituperatum, solus Diogenes laudabat. Demirantibus quã ob rē id faceret: Laudo, inquit, ꝙ quũ talis sit, maluerit se cithara q̃ latrocinis exercere: significans illũ corpore ualidũ, ingenio rudē latrocinijs a priore esse q̃ musicæ: locus est ab inexpectato.

91 Salsè. Alterum citharædum, qui quoties caneret, ab auditoribus deserebatur, obuium ita salutabat, Salue galle. Quum illi offensus salutationis nouitate diceret. Quid ita? Quoniã, iquit, cãtu tuo exercitas oẽs. Iocũ captauit ex ambiguitate verbi Græci: ἀνεγείρειν. n. dicitur & qui excitat dormientem, quod solent galli gallinacei malè canentes: & qui sedentem excitat vt surgat, quod ille solet.

Cum

Cum adolescentem quendam insigni forma plurimi intuerentur. Diogenes incuruato corpore sinum lupinis implebat. At hoc spectaculum conuersis omnium oculis, aiebat mirari se, qur adolescentulo dimisso, sese intuerentur: obiter notans illorũ intẽperantiam. 92

Cuidam vehemẽter superstitioso, ac lemurum, laruarumq; terroribus obnoxio, necem ipsi minanti: dicentiq;. Vnico ictu tibi perfringam caput: At ego, inquit, si id feceris, tibi sinister astans vt contremiscas, efficiam: Significans se mortuum etiam illum terrere posse, a quo viuus contemnebatur. Hic tamen affectus, & hodie plurimos habet, qui cum sint aduersus viuos feroces, aduersus vmbras sunt formidolosissimi. 93 Superstitio.

Ab Hegesia rogatus, vt ipsi libros aliquot commodato daret: Nõ sapis, inquit, Hegesia, qui quum caricas non pictas, sed veras eligas, vera exercitatione neglecta ad scripta te conferas. Hoc dicto notauit eos, qui per omnem vitam nihil aliud quam legunt philosophorum libros, recte viuendi præcepta continentes, quum virtus magis vsu discatur q̃ lectione, γράφειν Græcis anceps vox est ad scribere, & ad pingere. Itaq; virtus libris expressa quodam modo picta virtus est. Absurdum autem videtur, in caricis habere delectum, in virtute non item. 94 Lectio mortua.

Cuidam illi probro obijcienti, quod exularet a patria. Miser, inquit, istius rei causa philosophatus sum: siue quod exiliũ compulisset Diogenem ad philosophandum, siue ꝙ ideo didicisset philosophiam, vt exilium similesq; casus æquo animo perpeti posset. 95 Exiliũ vtile.

Alteri cuipiam per cõuitiũ dicẽti: Sinopenses exilio te dãnant: At ego, inquit, illos, mansione: 96

sione: significans se, quod solum vertere iuberetur, nihilo infęliciorem esse his, qui in patria manerent, nec exilium æquo animo pati possent. Tam.n. miserum est manere coactum, quam exulare coactum. Philosophus, cui quæuis terra patria est, si iubeatur ire exulatū, vnius tantum ciuitatis exul est. At qui nusquam potest viuere nisi in patria, plurimarum regionum exul est. Diogenes autem ob adulteratam, vt putant monetam solum vertere iussus est. Erat autem Sinopensis. Hoc ita refert Plutarchus in libello de exilio. Te Sinopenses Ponto exulem esse iusserunt: At ego, inquit, illos hac damno pœna, vt in Ponto extremisque Euxini littoribus inclusi perpetuo maneant. Diogenes mutarat patriam, sed in melius exulabant potius, qui infęlici regioni erant ascripti.

97 Facetè. Quum Olympionicen, hoc est, in Olympijs certare solitum, offendisset pascentes oues. Quam celeriter, inquit, o præclare ab Olympijs ad Nemea te contulisti, ludens affinitate vocum. Nam νέμεα certamina dicuntur a loco, quemadmodum Olympia. Νέμω vero Græcis pasco sonat, & νομός pascua.

98 ἀνοχεδύ-μνται. Stupor animi. Interrogatus quamobrem athletæ nihil sentirent. Quoniam, inquit, suillis, ac bubulis carnibus educati sunt. Nam Athletæ crassioribus cibis enutriuntur, qui corpori quidem robur conferunt, sed mentis acumen hebetāt. Vocis autem ambiguitas dedit ioco locum. Nam vt Græcis αἰσθάνεσθαι, ita Latinis sentire, tam ad animum quam ad corpus pertinet. At percunctator ille quærebat, quid esset causæ, qur Athletæ veluti sensu carentes non offenderentur plagis. Diogenes animorum stuporem notare maluit.

Solitus est interdum adire statuas, & aliquid ab illis petere. Demirantibus quur id faceret. Vt consuescam, inquit, non commoueri, si quãdo ad hominibus non impetro, quod peto. 99 Vsus lenit molestiam.

Posteaquam inopia compulsus cœpisset mendicare, his verbis solet aggredi: Si cui alteri dedisti, da, & mihi: sin nemini, a me incipe: Significabat se, non inferiorem cæteris mẽdicis: itaque par esse vt qui daret, & Diogeni: qui vero tam parcus esset, vt nemini quicquã daret, huic tempus esse, ut aliquando dare incipiat. 100 Mendicitas.

Interrogatus aliquando a tyranno, è cuiusmodi ære potissimum oporteret fieri statuas: Ex eo, inquit, ex quo fusi sunt Harmodius, & Aristogitõ: innuens illum esse tollendũ, quod illi tyrannicidæ fuerint. 1 Liberè.

Percunctanti quo pacto Dionysius vteretur amicis. Vt vtribus, inquit, plenos suspendit, inanes abijcit: significans a tyranno diuites occidi: pauperes negligi. 2 Salsè.

Quidam gloriosum titulum inscripserat ædibus suis, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid introeat mali. Diogenes ex inscriptione stultitiam hominis deprehendens, adiecit μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία. Id est. Post bellum auxilium: indicans seruam esse malorum omnium deprecationem, posteaquam talis immigrasset. Colebatur. n. Hercules ἀλεξίκακος, malorum depulsor. Eum oportuit in ædes immigrare, priusquam immigrasset dominus ædium, qui ipse erat magnum malum. 3 Seuerè.

Luxuriosum quempiam in diuersorio conspiciens vescentem oleis. Si sic prandisses, inquit, non ita cœnares: sentiens non esse frugali- 4 Luxus.

gali-

galitatis, quod cœnaret oleas, sed quod stomachus nimis lauto prandio grauatus, nihil appeteret in cœna. Nam tenue prandium optimè condit cœnam.

5 Dicere solebat, cupiditatem esse malorum omnium arcem μητρόπολιν, non procul abludens a sententia Salomonis, qui dixit, cupiditatem, radicem malorum omnium.

Auaritia.

6 Bonos viros dicebat esse deorum simulachra, Deorũ, qui sint optimi natura, propriũ est bene facere omnibus, nocere nemini. Hæc imago melius relucet in sapientibus, ac bonis viris, quã in statuis quum dij sint incorporei.

Boni simi les dijs.

7 Amorem dixit otiosorum negotium, quod hic affectus potissimum occupet ocio deditos. Ita fit vt dum ocio vacant, in rem negotiosissimã incidant, nec interim tamen quicquam bonæ rei agunt.

Amor tur pis.

8 Percunctanti quid esset in vita miserrimũ. Senex, inquit, egenus. Siquidem vbi naturæ præsidia destituunt hominem, extraneis reb[9] fulcienda est ætatis imbecillitas. Verum inter egenos habendus non est, qui bonas artes, ac probos amicos sibi parauit, certissimum senectutis viaticum: ille infelicissimè egenus est, qui nulla virtute præditus est.

Senectus.

9 Interrogatus, quæ bestia morsum haberet nocentissimum: Si de feris, inquit, interrogas, obtrectator: si de cicuribus, adulator: Nam obtrectator præ se fert odium adulator sub amici persona multo etiam lædit grauius.

10 Conspiciens duos centauros pugnantes in tabula pessimè pictos: Vter, inquit, horum deterior est? Notans pictoris imperitiam, quasi dubitaret vter esset deterius pictus. Vsus est autem voce ambigua, nam χείρων, & peior dicitur, & in pugna inferior.

Salsè.

Oratio.

Orationem blandam non ex animo proficiſcentem, ſed ad gratiam compoſitam, dicere ſolet, melleum laqueum, ꝗ blande amplectens hominem iuguler. 11 Blandiloquium.

Luxurioſum ventrem, uitæ charybdin appellabat, ꝗ omnia deuoraret, nec ſatiaretur vnquam, Charybdis tm̄ ea ſorbet, quæ mari vehuntur, & reuomit tandē, quòd abſorbuit: at lurconum ventribus nec aer, nec terra, nec flumina, nec maria ſufficiunt, quin domos & agros totos abſorbent, nec reuomunt. 12 Vēter oīa deuorans.

Cum quidam Diogeni referrent, Dydimo nem mœchum comprehenſum: Dignus eſt, inquit, ex ipſo nomine ſuſpendi. Porrò Didymi Græcis teſticuli dicuntur: ab his igitur vn de ꝛ omen habebat, & quibus peccauerat, vult eum ſuſpendi. 13 Adulteriū

Phyſicus quidā interrogauit Diogenem, quam ob cauſam aurum palleret: Quoniam, inquit, plurimos habet ſibi inſidiantes. Pallent autem, qui metuunt. 14 Auri amor.

Cum uideret mulierē in lectica, dixit: Caueam non conuenire feræ: notans tam efferum ac noxium animal ferrea cauea coercendum. Lectica verò ſellæ genus eſt cancellatę, vt aliquam caueæ ſpeciem præbeat: in hac diuites ac delicatæ ſedete, atq; ēt geſtari ſolēt. 15 Deliciæ.

Seruum fugitiuum uidēs ad puerū ſedentem: Vide, inquit, adoleſcens, ne excidas: ambigue verbo ludens. Nam excidit, qui in puteum decidit, & ἐκπίπτει, id eſt excidit, qui de loco pellitur. Arbitror autē pueros olim fuiſſe factos, & ab his non fuiſſe fas quendam vi detrahere, quemadmodum e templis aut à ſtatua principis. 16 Ambiguè.

Cum in balneis vidiſſet λωποδύτην, id eſt, furem veſtium, dixit illi, Num ad unctiunculam, 17 Ambiguè.

culam, an ad aliud vestimentum? Rursum lusit affinitate vocum, quæ Latinè reddi non potest Græce est ἐπ' ἀλειμμάτιον, ἐπ' ἀλλ' ἱμάτιον, dictiones minime discrimine soni inter se differunt ἄλειμμα ab ἀλείφω, unguentum est, unde & aliptæ dicti. Inde ἀλειμμάτιον diminutiuum ἀλλ' ἱμάτιον, duæ dictiones, sed ob συναλοιφὴν propemodum vna uidetur, quam si remoueas, ἀλλ' ἱμάτιον, id est, aliam uesticulam. In balneis, enim olim ungebantur, & ibidem fures suum agebant negociũ, quòd positis vestibus lauare mos est. Notabat itaque furem, quòd alibi furatus uestem, eo venisset alteram furaturus.

18 Ingressus aliquando sordidum balneum, dicebat: Qui hic lauant, vbi lauantur? significabat illic homines puros sordidari, & ibi lotis opus esset alio balneo, quo mundẽtur.

Sordes.

19 Cum aliquando vidisset mulieres ex oliua pẽdere laqueo præfocatas: Vtinam, inquit, & cæteræ arbores similem ferrẽt fructum. Erat enim Diogenes, μισογυνὴς, id est mulierum osor, eoq; cupiebat omnes uidere pensiles.

Osor fęminarum.

Cernens quendam malè audientem, quasi monumẽta spoliaret, Homeri carmine compellauit.

Τίπ]ε σὺ ὧδ' ἐ φέριστε,
Ἤ τινὰ συλήσων νεκύων κατατεθνειώτων, i.
Quid tu huc venisti vir præstantissime, nũ fors,
Vt spolies aliquem horum, quos mors occupat atra?

Sacrilegium.

20 Interrogatus num seruum, ancillamve haberet, negauit: Cumq; percunctator adiecisset, Quis igitur te efferet, si moriaris? Cui domo, inquit, erit opus. Multi superstitiose soliciti sunt, quomodo, & per quos efferantur, Hac cura prorsus uacabat Diogenes, non dubitans

Sepultura

bitans

bitans quin futurus esset aliquis, qui cadauer eijceret uel ob id, quo domum faceret uacuam. Quanquam illi contigit honorifica sepultura.

Conspiciens adolescentem quendam neglectius dormientem, baculo pungens illum, dixit Carmen Homeri. 22

Ἔγειρεο, Μήτις σοι εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ. id est.
Surge. Ne quis, dum dormis, à tergo infixerit hastam.

Ad eum qui obsonijs ad luxu plus æquo indulgebat, illud Homericum accōmodabat. 23
Ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι, id est. Luxus.
Nate mihi fueris breuis ęui. significans illum sibi luxu mortem accelerasse.

Platonis ideas, idest, formas risit & Aristoteles. Quodam igitur tempore quum Plato multa de ideis dissereret, & rem confictam confictis vocabulis explicare conaretur, subinde in ore habens, menseitates, & cyathitates, per quas uoces intelligebat species mēsæ & cyathi: Diogenes irridens subtiles nugas: Mensam, inquit, ac cyathum uideo menseitatem & cyatheitatē non uideo. At Plato reiessit dictum. Nec mirum, inquit: nam oculos habes, quibus cernuntur cyathi ac mensæ: at mentem non habes quā decernuntur mensei tates ac cyatheitates. 24 Argutiæ nugatorię

Interroganti quando ducenda esset uxor: Iuueni, inquit, nondum, seni nunquam: Græcè iucundius. *μηδέποτε*, & *μηδέπώποτε*: subindicans prorsus abstinēdum à matrimonio. At percunctator ille discere cupiebat, quo ętatis anno, aut qua anni parte expediret ascicere coniugem: quemadmodum Aristoteles p̄ 15 Matrimonium uitādum.

 scri-

ſcripſit puellæ decimũ octauum, viro trigeſimum quintum: & Romani Aprilem, & Iunium exiſtimabant auſpicatum nuptijs, Maium inauſpicatum.

Percunctāti quidnam vellet, vt colaphum acciperet Galeam, inquit. Et hic iocus eſt ab inexpectato. Nam ille expectabat quid mercedis peteret pro colapho.

26 Locus ab inexpectato. Cùm videret adoleſcentem quempiam ſe ſe ornantem: Si ad viros, inquit, fruſtra: ſi ad fęminas, iniuſtè. Hoc dictũ feſtiuius eſt Græcis ob vocum affinitatem ἀτυχεῖς & ἀδικεῖς.

27 Mollicies. Nã fruſtra ſe mas parat maſculo, inter quos non poteſt eſſe coniugium: & iniquè facit adoleſcens, ſi cultura formę inſidiatur infirmo ſexui, quum uxor non lenocinio, ſed honeſtis moribus concilianda ſit.

28 Pudor. Adoleſcenti cuidam erubeſcenti, atque ob id perturbato: Bono animo ſis, inquit, fili, iſtiuſmodi eſt virtutis tinctura.

29 Lucrum illicitum. Cum audiſſet duos legum peritos per ſe contendentes, damnauit, ambos, ꝙ alter furtum commiſiſſet, alter non perdidiſſet, ſignificans utrumq; dignũ exitio. Argutia dicti in hoc eſt ꝗ furatur, lucr. facit aliqd: is uero cui res furto tollitur damno afficitur. At hic abſurdũ quiddã acciderat alter alterius rẽ furatus erat, nec tñ is cui furtum eſt factũ ꝑdidit, ꝙ hoc ipſe furatus eſſet, quod alter ſuſtulit.

30 Aliena dulciora. Percũctanti quod uinum libẽtius biberet: Alienum, inquit: & hic ἀπροσδόκητον addit gratia dicto. Aliud enim expectabat percunctator, videlicet de genere vini ſentiens.

31 Neglectus iniuriarũ. Cuidam ipſi dicenti, Plurimi te derident: At ego, inquit, nõ derideor. id autem videtur ἀδύνατον, vt aliquis te percutiat, tu tamẽ non percutiaris, ſed Diogenes negauit ſe deridere

ſiue

siue quod nõ esset deridiculus: siue ꝙ existimaret hoïum irrisionẽ nihil ad se pertinere. 32

Dicenti miserum esse viuere: Non, inquit viuere miserũ est, sed male viuere miserũ est. Vulgus miseram appellat vitã, laboribus, doloribus, morbis, dãnis, exilijs, multisue hoc genus incommodis obnoxiam. At philosophus nihil malum aut miserum eẽ ducebat, nisi quod cum turpitudine cõiunctum esset. Vita misera.

Erat Diogeni seruus nomine Manes; is cũ profugisset a domino, admonuerunt amici, vt fugitiuum inuestigaret: At ridiculum, inquit Diogenes, si Manes absque Diogene viuat, Diogenes absq; Mane viuere non possit. At multi seruos insequuntur, vt vlciscantur, Diogenes spectabat vsum. Melior autem philosophu est, qui paucioribus eget. Nolebat itaque hic seruo videri deterior. 33 Frugalitas.

Quodam tẽpore prãdebat oleas, mox inducta placẽtã abiecit accinẽs illud è tragœdia: ὦ ξεῖνε τυράννοις ἐκποδὼν καθίστασο. id est. 34 Delitiæ spretæ.

Procul a tyrannis temet hospes auferas.

Item illud Homericum.

ἄλλοτε μάστιξεν δ' ἀλάαν.

Interdum scuticis agitabat se tyrannum appellans delitiarum contemptorem, quas procul abigi uolebat.

Diogenes vulgò canis dicebatur. Sunt aũt canum multa genera, sunt enim venatorij, sunt aucupatorij, sunt custodes ouiũ, & ædiũ sunt qui habentur in delitijs. Ergo percũctãti, qualis ipse canis esset lepidè respõdit: Esuriẽs, inquiẽs, Melitęus, sat Molosseus: ꝙ cibi appetens blandiretur, saturatus morderet. 35 Canis Diogenes.

Interrogatus an, philosophi placẽtis vescerentur: Omnibus, inquit, vt cæteri homines, 36

Philoſophus ſhomo. Rurſus hic aliud reſpondit, quam interrogabatur. Quærebat percunctator, an conueniret philoſophis frugalitatē profitentibus, veſci placentis cibis delicatorum, Diogenes ita reſpondit, quaſi philoſophi non eſſent homines, & tamen veſcerentur cibis humanis.

37 Dissimulatio. Cùm aliqñ Diogenes in cõuiuio placentā ederet, diceretq; conuiuarum quiſpiā, Quid comedis Diogenes? ſuſpicans Cynicum philoſophum neſcire, quid ſit placenta: Panem, inquit, bene piſtum: diſſimulans ſe ſcire quid eſſet: alijs erat placenta, Diogeni panis erat, qui non edebat voluptatis gratia.

38 Salsè. Percūctāti quur cęteris mendicis benignè largirentur homines, philoſophis non item: Quoniam inquit, credunt citius futurum vt claudi cęciue fiant, q̃ philoſophi. Qui miſerentur afflictorum, quales ferè ſunt mendici, faciunt hoc contemplatione cõmunis hominum ſortis: ita cæco opitulantur, cogitantes, hoc ipſum mihi poterit accidere: de philoſopho non item cogitant. Dictum feſtiuius eſt, ob abuſum verbi: ſperant: vt philoſophus fias ſperari poteſt: cæcitatem, aut claudicationem nemo ſperat.

39 Cunctanter daret. Diogenes poſcebat aliquid ab homine auaro: quem vbi viderit cunctantem ac negaturo ſimilem: O homo, inquit, ad cibū te poſtulo, non ad cyppū: ut qua licet Græcarum uocum affinitatem reddam. Græcis enim & τροφὴ cibus eſt, & ταφὴ ſepultura.

40 Error correctus. Cuidam obijcienti, ꝙ aliquando falsò ſignaſſet monetam: Nam hanc ob rem, vt dictū eſt, iuſſus eſt exulare: Fateor, inquit, fuiſſe tempus, quo talis eram, qualis tu nunc es: qualis autem ego nunc ſum, tu nunquàm futurus es. Notabat eos, qui iuuentutis errores

res in alijs reprehendunt, quum ipsi ne in senectute quidam corrigant suos.

Alteri cuidam hoc ipsum opprobanti, crimen iuuentutis obtentu defendit dicens, Tū celerius reddebam lotium, nunc non item. Cynica circuitione notauit iuuenilem ætatem, quæ facilius reddit humorem vesicæ, quum senibus molesta sit dysuria. Error iuuenilis.

Myndum aliquando profectus, quum videret portas amplas ac magnificè extructas, quum oppidum esset exiguum: Viri, inquit, Myndij, claudite portas, ne ciuitas vestra egrediatur: notans oppidum tam esse pusillū vt per portas egredi posset. 42 Ridiculū.

Conspiciens furem purpuræ comprehensum, Homericum carmen in eum detorsit: 43 Facetè.

Ἔλλαβε, inquit, τε πορφύρεος θάνατος, καὶ μοῖρα κρατιὴ. id est.

Te mors purpurea apprehendit violentaq́; Parca.

Craterus Alexandri Magni præfectus, homo prædiues, inuitarat Diogenem vt ad se commigraret, cui respondit: Malo Athenis salem lingere, quàm apud Craterum opipara frui mensa: Sentiens libertatem quamuis inopem omnibus diuitum delitijs præferendam, vbi minuitur libertas. 44 Libertas.

Anaximenes rhetor obæso aqualiculo erat onustus: hunc adiens Diogenes ita loquutus est: Impartire nobis tenuibus, & ventrem. Nam & ipse leuaberis onere, & nobis commodabis. 45 Obesitas.

Cùm oraret aliquando Anaximenes, Diogenes prætendens pernam, auditores in se cō uertit: ob id indignatus Anax. obticuit, ab auditorio destitutus. Tum Diogenes, Anaximenis, inquit, disputationem oboli precium 46 Ridiculē.

galitatis, quod cœnaret oleas, sed quod stomachus nimis lauto prandio grauatus, nihil appeteret in cœna. Nam tenue prandium optimè condit cœnam.

5 Auaritia. Dicere solebat, cupiditatem esse malorum omnium arcem μητρόπολιν, non procul abludens a sententia Salomonis, qui dixit, cupiditatem, radicem malorum omnium.

6 Boni similes dijs. Bonos viros dicebat esse deorum simulachra, Deorũ, qui sint optimi natura, propriũ est bene facere omnibus, nocere nemini. Hæc imago melius relucet in sapientibus, ac bonis viris, quã in statuis quum dij sint incorporei.

7 Amor turpis. Amorem dixit otiosorum negotium, ꝙ hic affectus potissimum occupet ocio deditos. Ita fit vt dum ocio vacant, in rem negotiosissimã incidant, nec interim tamen quicquam bonæ rei agunt.

8 Senectus. Percunctanti quid esset in vita miserrimũ. Senex, inquit, egenus. Siquidem vbi naturæ præsidia destituunt hominem, extraneis reb[9] fulcienda est ætatis imbecillitas. Verum inter egenos habendus non est, qui bonas artes, ac probos amicos sibi parauit, certissimum senectutis viaticum: ille infelicissimè egenus est, qui nulla virtute præditus est.

9 Interrogatus, quæ bestia morsum haberet nocentissimum: Si de feris, inquit, interrogas, obtrectator: si de cicuribus, adulator: Nam obtrectator præ se fert odium adulator sub amici persona multo etiam lædit grauius.

10 Salsè. Conspiciens duos centauros pugnantes in tabula pessimè pictos: Vter, inquit, horum deterior est? Notans pictoris imperitiam, quasi dubitaret vter esset deterius pictus. Vsus est autem voce ambigua, nam χείρων, & peior dicitur, & in pugna inferior.

Oratio.

Orationem blandam non ex animo profi- 11
ciſcentem, ſed ad gratiam compoſitam, dice- Blandiloquium.
re ſolet, melleum laqueum, ꝙ blande ample-
ctens hominem iuguler.

Luxurioſum ventrem, uitæ charybdin ap- 12
pellabat, ꝙ omnia deuoraret, nec ſatiaretur Vēter oĩa
vnquam, Charybdis tm̄ ea ſorbet, quæ mari deuorans.
vehuntur, & reuomit tandē, quòd abſorbuit:
at lurconum ventribus nec aer, nec terra, nec
flumina, nec maria ſufficiunt, quin domos &
agros totos abſorbent, nec reuomunt.

Cum quidam Diogeni referrent, Dydimo 13
nem mœchum comprehenſum: Dignus eſt, Adulteriũ
inquit, ex ipſo nomine ſuſpendi. Porrò Didy
mi Græcis teſticuli dicuntur: ab his igitur vn
de nomen habebat, & quibus peccauerat,
vult eum ſuſpendi.

Phyſicus quidã interrogauit Diogenem, 14
quam ob cauſam aurum palleret: Quoniam, Auri amor.
inquit, plurimos habet ſibi inſidiantes. Pal-
lent autem, qui metuunt.

Cum uideret mulierē in lectica, dixit: Ca- 15
ueam non conuenire feræ: notans tam effe- Deliciæ.
rum ac noxium animal ferrea cauea coercen
dum. Lectica verò ſellæ genus eſt cancellatę,
vt aliquam caueæ ſpeciem præbeat: in hac di
uites ac delicatæ ſedere, atq; ēt geſtari ſolēt.

Seruum fugitiuum uidēs ad puerũ ſeden- 16
tem: Vide, inquit, adoleſcens, ne excidas: am- Ambiguē.
bigue verbo ludens. Nam excidit, qui in pu-
teum decidit, & ἐκπίπτει, id eſt excidit, qui
de loco pellitur. Arbitror autē pueros olim
fuiſſe ſactos, & ab his non fuiſſe fas quendam
vi detrahere, quemadmodum e templis aut à
ſtatua principis.

Cum in balneis vidiſſet λωποδύτην, id eſt, 17
furem veſtium, dixit illi, Num ad unctiun- Ambiguē.
P culam,

culam, an ad aliud vestimentum? Rursum lusit affinitate vocum, quæ Latinè reddi non potest Græce est ἐπ' ἀλειμμάτιον, ἐπ' ἀλλ' ἱμάτιον, dictiones minime discrimine soni inter se differunt ἄλειμμα ab ἀλείφω, unguentum est, unde & aliptæ dicti. Inde ἀλειμμάτιον diminutiuum ἀλλ' ἱμάτιον, duæ dictiones, sed ob συναλοιφὴν propemodum vna uidetur, quam si remoueas, ἀλλ' ἱμάτιον, id est, aliam uesticulam. In balneis, enim olim ungebantur, & ibidem fures suum agebant negociū, quòd positis vestibus lauare mos est. Notabat itaque furem, quòd alibi furatus uestem, eo venisset alteram furaturus.

18 Sordes. Ingressus aliquando sordidum balneum, dicebat: Qui hic lauant, vbi lauantur? significabat illic homines puros sordidari, & ibi lotis opus esset alio balneo, quo mundētur.

19 Osor fęminarum. Cum aliquando vidisset mulieres ex oliua pēdere laqueo pręfocatas: Vtinam, inquit, & cæteræ arbores similem ferrēt fructum. Erat enim Diogenes, μισογύνης, id est mulierum osor, eoq; cupiebat omnes uidere pensiles.

Cernens quendam malè audientem, quasi monuméta spoliaret, Homeri carmine compellauit.

Τίπτε σὺ ὧδε φέριστε,
Ἤ τινὰ συλήσων νεκύων κατατεθνειώτων, i.

Sacrilegium. *Quid tu huc venisti vir præstantissime, nū fors.*
Vt spolies aliquem horum, quos mors occupat atra?

20 Sepultura. Interrogatus num seruum, ancillamve haberet, negauit: Cumq; percunctator adiecisset, Quis igitur te efferet, si moriaris? Cui domo, inquit, erit opus. Multi superstitiose soliciti sunt, quomodo, & per quos efferantur. Hac cura prorsus uacabat Diogenes, non dubitans

bitans quin futurus esset aliquis, qui cadauer eijceret vel ob id, quo domum faceret suam. Quanquam illi contigit honorifica sepoltura.

Conspiciens adolescentem quendam neglectius dormientem, baculo pungens illum, dixit Carmen Homeri. 22

Ἔγειρεο, Μήτις σοι εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ. id est.
Surge. Ne quis, dum dormis, à tergo infixerit hastam.

Ad eum qui obsonijs ad luxui plus æquo indulgebat, illud Homericum accōmodabat. 23
Ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι, id est. Luxus.
Nate mihi fueris breuis æui. significans illum sibi luxu mortem accelerasse.

Platonis ideas, idest, formas risit & Aristo teles. Quodam igitur tempore quum Plato multa de ideis dissereret, & rem confictam confictis vocabulis explicare conaretur, subinde in ore habens, mensçitates, & cyathitates, per quas uoces intelligebat species mēsæ & cyathi: Diogenes irridens subtiles nugas: Mensam, inquit, ac cyathum uideo menseitatem & cyatheitatē non uideo. At Plato reiessit dictum. Nec mirum, inquit: nam oculos habes, quibus cernuntur cyathi ac mensæ: at mentem non habes qua decernuntur menseitates ac cyatheitates. 24 Argutiæ nugatoriæ

Interroganti quando ducenda esset uxor: Iuueni, inquit, nondum, seni nunquam: Græcè iucundius, μηδέποτε, & μηδέπώποτε subindicans prorsus abstinedum à matrimonio. At percunctator ille discere cupiebat, quo ætatis anno, aut qua anni parte expediret ascicere coniugem: quemadmodum Aristoteles p- 25 Matrimonium uitādum.

 scri-

scripsit puellæ decimū octauum, viro trigesimum quintum: & Romani Aprilem, & Iunium existimabant auspicatum nuptijs, Maium inauspicatum.

Percunctāti quidnam vellet, vt colaphum acciperet Galeam, inquit. Et hic iocus est ab inexpectato. Nam ille expectabat quid mercedis peteret pro colapho.

26 Cùm videret adolescentem quempiam se
Locus ab inexpectato. se ornantem: Si ad viros, inquit, frustra: si ad fęminas, iniustè. Hoc dictū festiuius est Græcis ob vocum affinitatem ἀδυχτεῖς & ἀδικεῖς.

27 Nā frustra se mas parat masculo, inter quos
Mollicies. non potest esse coniugium: & iniquè facit adolescens, si cultura formę insidiatur infirmo sexui, quum uxor non lenocinio, sed honestis moribus concilianda sit.

28 Adolescenti cuidam erubescenti, atque ob
Pudor. id perturbato: Bono animo sis, inquit, fili, istiusmodi est virtutis tinctura.

29 Cum audisset duos legum peritos per se
Lucrum illicitum. contendentes, damnauit, ambos, q̄ alter furtum commisisset, alter non perdidisset, significans utrumq; dignū exitio. Argutia dicti in hoc est q̄ furatur, lucr. facit aliq.d: is uero cui res furto tollitur damno afficitur. At hic absurdū quiddā acciderat alter alterius rē furatus erat, nec tā is cui furtum est factū p̄didit, q̄ hoc ipse furatus esset, quod alter sustulit.

30 Percūctanti quod uinum libētius biberet:
Aliena dulciora. Alienum, inquit: & hic ἀπροσδόκητον addit gratia dicto. Aliud enim expectābat percunctator, videlicet de genere vini sentiens.

31 Cuida n ipsi dicenti, Plurimi te derident:
Neglectus iniuriarū. At ego, in uit, nō derideor. id autem videtur ἀδύνατον, vt aliquis te percutiat, tu tamē non percutiaris, sed Diogenes negauit se derideri

siue

siue quod nō esset deridiculus: siue ꝙ existimaret hoīum irrisionē nihil ad se pertinere. 32

Dicenti miserum esse viuere: Non, inquit viuere miserū est, sed male viuere miserū est. Vulgus miseram appellat vitā, laboribus, doloribus, morbis, dānis, exilijs, multiq́ue hoc genus incommodis obnoxiam. At philosophus nihil malum aut miserum eē ducebat, nisi quod cum turpitudine cōiunctum esset. *Vita misera.*

33 Erat Diogeni seruus nomine Manes; is cū profugisset a domino, admonuerunt amici, vt fugitiuum inuestigaret: At ridiculum, inquit Diogenes, si Manes absque Diogene viuat, Diogenes absq; Mane viuere non possit. At multi seruos insequuntur, vt vlciscantur, Diogenes spectabat vsum. Melior autem philosophus est, qui paucioribus eget. Nolebat itaque hic seruo videri deterior. *Frugalitas.*

34 Quodam tēpore prādebat oleas, mox inductā placētā abiecit accinēs illud è tragœdia: ὦ ξένε τυράννοις ἐκποδὼν καθίστασο. id est. *Delitiæ spretæ.*

Procul a tyrannis te met hospes auferas.

Item illud Homericum.

ἄλλοτε μάστιξεν δ' ἐλάαν.

Interdum scuticis agitabat se tyrannum appellans delitiarum contemptorem, quas procul abigi uolebat.

35 Diogenes vulgò canis dicebatur. Sunt aūt canum multa genera, sunt enim venatorij, sunt aucupatorij, sunt custodes ouiū, & ædiū sunt qui habentur in delitijs. Ergo percunctāti, qualis ipse canis esset lepidè respōdit: Esuriēs, inquiēs, Melitęus, sat̄ Molosseus: ꝙ cibi appetens blandiretur, saturatus morderet. *Canis Diogenes.*

36 Interrogatus an, philosophi placētis vescerentur: Omnibus, inquit, vt cæteri homines.

Philosophus homo. Rursus hic aliud respondit, quam interrogabatur. Quærebat percunctator, an conueniret philosophis frugalitatē profitentibus, vesci placentis cibis delicatorum, Diogenes ita respondit, quasi philosophi non essent homines, & tamen vescerentur cibis humanis.

37 Dissimulatio. Cùm aliqñ Diogenes in conuiuio placentā ederet, diceretq; conuiuarum quispiā, Quid comedis Diogenes? suspicans Cynicum philosophum nescire, quid sit placenta: Panem, inquit, bene pistum: dissimulans se scire quid esset: alijs erat placenta, Diogeni panis erat, qui non edebat voluptatis gratia.

38 Salsè. Percūctāti quur cęteris mendicis benignè largirentur homines, philosophis non item: Quoniam, inquit, credunt citius futurum vt claudi cęciue fianti, q̃ philosophi. Qui miserentur afflictorum, quales ferè sunt mendici, faciunt hoc contemplatione cōmunis hominum sortis: ita cæco opitulantur, cogitantes, hoc ipsum mihi poterit accidere: de philosopho non item cogitant. Dictum festiuius est, ob abusum verbi: sperant: vt philosophus fias sperari potest: cæcitatem, aut claudicationem nemo sperat.

39 Cunctanter daret. Diogenes poscebat aliquid ab homine auaro: quem vbi viderit cunctantem ac negaturo similem: O homo, inquit, ad cibū te postulo, non ad cyppū: ut qua licet Græcarum uocum affinitatem reddam. Græcis enim & τροφὴ cibus est, & ταφὴ sepultura.

40 Error correctus. Cuidam obijcienti, ꝙ aliquando falsò signasset monetam: Nam hanc ob rem, vt dictū est, iussus est exulare: Fateor, inquit, fuisse tempus, quo talis eram, qualis tu nunc es: qualis autem ego nunc sum, tu nunquàm futurus es. Notabat eos, qui iuuentutis erro-

res

res in alijs reprehendunt, quum ipsi ne in senectute quidam corrigant suos.

Alteri cuidam hoc ipsum opprobanti, crimen iuuentutis obtentu defendit dicens, Tũ celerius reddebam lotium, nunc non item. Cynica circuitione notauit iuuenilem ætatem, quæ facilius reddit humorem vesicæ, quum senibus molesta sit dysuria. Error iuuenilis.

Myndum aliquando profectus, quum videret portas amplas ac magnificè extructas, 42 quum oppidum esset exiguum: Viri, inquit, Ridiculũ. Myndij, claudite portas, ne ciuitas vestra egrediatur: notans oppidum tam esse pusillũ vt per portas egredi posset.

Conspiciens furem purpuræ comprehensum, Homericum carmen in eum detorsit: 43 Facetè.

Ελλάβε, inquit, τε πορφύρεος θάνατος, καὶ μοῖρα κρατὴν. id est.

Te mors purpurea apprehendit violentaq; Parca.

Craterus Alexandri Magni præfectus, homo prædiues, inuitarat Diogenem vt ad se 44 commigraret, cui respondit: Malo Athenis Libertas. salem lingere, quàm apud Craterum opipara frui mensa: Sentiens libertatem quamuis inopem omnibus diuitum delitijs præferendam, vbi minuitur libertas.

Anaximenes rhetor obæso aqualiculo erat 45 onustus: hunc adiens Diogenes ita loquutus Obesitas. est: Impartire nobis tenuibus, & ventrem. Nam & ipse leuaberis onere, & nobis commodabis.

Cùm oraret aliquando Anaximenes, Dio- 46 genes prætendens pernam, auditores in se cõ Ridiculũ. uertit: ob id indignatus Anax. obticuit, ab auditorio destitutus. Tum Diogenes, Anaximenis, inquit, disputationem oboli precium

dissoluit, significans illum de rebus friuolis disseruisse, quæ non admodum attentus haberent auditores.

47 Vesci in publico. Quibusdam obijcientibus, ꝙ in foro cibũ caperet: Quid mirum, inquit? in foro esurio: rõcinatus a relatinè oppositis. Si fames non vrgeret hoĩem in foro, fortassis absurdum esset in foro vesci. Sed eodẽ colore se tueri poterat in foro deijciẽs aluũ, aut vrinã reddens.

48 Libertas. Sunt qui & illud ascribant Diogeni: Plato offendens illum lauantem olera, dixit illi ad aurem: Si Dionysio morem gessisses, profectò non lauares olera. Diogenes vicissim Platoni in aurem dixit: Si tu lauares olera, Dionysio non inseruisses. Verum hoc videtur effictum ad similitudinem, illius, quod antè retulimus de Aristippo, quemadmodum & hoc quod subijciam.

49 Irrisio cõtempta. Cuidam dicenti, Multi te deridẽt ò Diogenes: Et illos inquit, fortassis Asini. Altero subijciente, Sed illi non curant Asinos. Nihilo magis, inquit, ego ipsos. Asinis irrisionem tribuit, ꝙ subinde nudatis dentibus irrisionis spẽm præbeãt. Quid & deridentes quempiã, mota ab aure manu imitantur Asininas auriculas. Vt igit & Asinus motis auriculis irridere homines, nemo tamen offenditur.

50 Animi cultus. Conspicatus adolescentulum philosophiæ dantem operam. Euge, inquit, corporeæ formæ amatores ad animi pulchritudinem auocas: Sentiens illum hoc agentem: vt animum virtutibus & honestis disciplinis exornaret, hoc consequuturum, vt longè meliores amicos sit habiturus. Nihil. n. sapientia pulchrius, nihil virtute amabilius.

51 Cõuictus improb⁹. Adolescẽti formoso ad cõuiuiũ eunti, deterior, inqt, redibis. Reuersus a conuiuio adolescens

ſcens quū Diogeni dixiſſet, Iui nec redij deterior, inquit χεῖρον μεῖζον, id eſt, deterior igitur: indicās fieri nō poſſe, q̄n adoleſcēs è luxurioſo temulētoq; conuiuio redeat deterior.

53 Liberè. Diogenes ab Eurytio petijt quiddam magni qui quum ex more his verbis negaret, Faciam ſi mihi perſuadere poſſis: Si poſſim, inquit, Diogenes, iam pridē tibi ſuaſiſſem, vt te ſuſpenderes. Hic præter Cynicam libertatem nihil eſt quod mireris.

54 Delitiæ. Inuiſerat Lacedæmonē: inde Athenas reuerſum percunctabantur, ut ſit, quò iret, & vnde veniret, A viris, inquit ad fœminas: notans Athenienſium delitijs effęminatos mores, quum Lacedæmonij durè inſtituerētur.

55 Homines pauci. Redeuntem ex Olympijs quidam interrogabant, vidiſſet ne illic multā turbam: Turbam, inquit, plurimam, ſed homines per paucos. Et hoc imitatum apparet ex eo, quod ſuprà dictum eſt de balneo.

56 Profuſio. Eos qui per luxū in coquos, nepotes, ſcorta & adulatores facultates ſuas profunderēt, ſimiles dicebat arboribus per præcipitia naſcentibus quarum fructus nō guſtaret, ſed a coruis & vulturibus ederentur. Sentiens eos qui gulæ ventrique ſeruiunt, non eſſe hoīes.

57 Adulatio. Græci ſi cui precantur exitium, iubēt abire ad coruos, ἐς κόρακας. At Diogenes dicere ſolet, multò periculoſius eſſe incidere in aſſentatores, quā in coruos. Dicti iucunditas perit nobis, quę eſt in Græcarum uocum affinitate. Nam illi κόρακας appellāt coruos, & vnicæ litterula mutata κόλακας dicunt adulatores, hoc dictum tribuitur & Antiſtheni.

58 Phryne meretrix Delphis Venerē auream dicauit. Eā vidēs Diogenes, aſcripſit elogiū, Ex Græcorum intemperantia. Arguebat. n.

Græcos

Græcos supra modum libidini deditos esse, ꝙ scortũ è turpi quæstu tm̃ auri collegisset.

59 Libertas. Sunt qui & illud illi attribuant. Cũ Alexãder Magnus ad Diogenẽ venisset, eumq; salutasset, percunctatus est Diogenes quis esset: quumq; ille r̃ndisset, Ego sum Alexãder ille rex: At ego, inquit, sum Diogenes ille canis: non minus superbiens sua libertate, quã Alexander suo regno. Interrogatus ob quæ facta canis nomen vulgò sortitus esset. Quoniam dantibus blandior, inquit, non dantibus ob latro, malos etiam mordeo.

60 Superstitio nulla. E ficu quadam fructus decerpenti Diogeni quum horti custos dixisset, Ex ista arbore ante paucos dies homo quidam se suspendit: At ego, inquit illam purgabo. Arbitrabatur ille fore, vt Diogenes admonitus abstineret a funesta arbore, quæ gestasset cadauer: at ille liber ab omni superstitione: nihilò impuriores fructus arbitrabatur.

61 Voluptas. AnimaduertensOlympionicem quendam oculos defigere in scortum, adeò vt prætеritũ capite reflexo intueretur: Ecce, vt inquit, aries Martius a puella publica, obtorto collo vinctus abducitur. Ridiculum existimabat, certare cum electis viris, & a vili puella veluti captiuum trahi sine funibus.

62 Scortum. Formosa scorta similia dicebat mulso letalibus venenis tẽperato, quod adferrent quidem initio uoluptatem, sed quam perpetuus dolor consequeretur.

63 Liberè. Quum in publica via pranderet, multiq; cingerent illum ob spectaculi nouitatem ac subinde acclamarent, Canis, canis: Imò, inquit, uos potius estis canes, qui prandentem circumstatis. Nam id canibus cùm primis familiare.

Cum

Cum mētio fieret de puero ſtuprato, Diogenes interrogatus cuias eſſet, luſit ex ambiguo dicens. Tegeates. Nā Tegeo ciuitas eſt Arcadiæ. Tegeos autem interdum id quod lupanar, vnde Tegeatem dixit philoſophus ſcortum publicum: 64 Ambiguè

Videns quendam iam artē medendi profitentē, qui prius fuerat paleſtrites, ſed ignauus, dixit, illi, An eos qui te hactenus deiecerunt, nunc uiciſſim deijcies? Deijcit luctator quem ſuperat: & deijcit medicus, quos in lectum conijcit, aut etiam inſepulchrum. Senſit autem Diogenes illum tam malum eſſe medicum, quàm fuerat ignauus paleſtrites. Similis iocus eſt apud Martialem, de eo qui ex medico factus hoplomachus, nō aliud faceret hoplomachus, q̄ quod fecerat medicus. 65 Medicus malus.

Ad puerum ſpurium ex meretrice natū, lapillos iacientem in populum: Caue, inquit, ne patrem ferias. Erat enim è ſcorto natus, atque ob id incerto patre. 66

Quibuſdam prædicantibus eius benignitatem, qui Diogeni quiddam donaret. Quin & me, inquit, laudatis, qui accipere merui? Plus enim eſt meruiſſe beneficium, quam dediſſe, iuxta illud Publij Mimi, Beneficium dando accepit, qui digno dedit. 67 Beneficiū. meritum

Ei qui pallium a Diogene repetebat, lepidiſſime reſpōdit, Si donaſti, habeo: ſi commodaſti vtor: ſignificans ſibi non eſſe in aīo reddere, ſiue dono ſiue commodato accepiſſet. Turpe eſt repoſcere, quod dono dederis: & īhumanum eſt eripere, quo utenti eſt opus. 68

Cùm ſuppoſititius quidamde Diogene diſſet, Aurum habet in pallio, recte regeſſit in illum conuitium: Ideo, inquiens, ſuppoſito indormio. Suppoſititij partus dicuntur, 69

qui simulantur esse nati ex vtero, vnde prodierunt. Indormimus thesauro seruandi gratia & indormimus ei, quod negligimus. Diogenes autem pallium habebat noctu pro culcitra.

70 Percunctanti quid lucri caperet ex philosophia. Vt nihil inquit, aliud certe hoc ꝙ ad omnē fortunā paratus sum. Hoc dictū vix sapit Diogenem, quanquàm illi adscribatur.

Philosophus.

71 Interrogatus a quopiam, cuius esset, respō dit κοσμοπολίτης, id est, ciuis mundi significans philosophum vbicunque locorum agat, in sua patria viuere.

Oē solum forti patria est.

72 Cum aliquando stipē posceret, ita ἐρανάρχην, id est, qui stipibus erogandis erat præfectus. Homerico carmine compellauit.

Facetè.

Τὺς ἄλλυς ἐνάριζ' ἀπὸ δ' ἕκτορος ἴσχεο χεῖρας, id est.

Despolia reliquos, teneos sed ab Hectore dextrā.

Dicti festiuitas in hec est, ꝙ Pro ἐνάριζε, dixit ἔναριζε quorum prius est, da stipem, alterum, armis spolia: se Hectoris nomine signans. Spoliat autem, qui negat egenti. Et solet hoc hominum genus esse furax.

73 Scorta dicebat esse regum, reginas, ꝙ ab his quicquid collibuisset peterent, & impetrarent: Nam ideo regnum reginas appellabat, non ꝙ essent pares vxoribus, sed ꝙ in ipsos reges regnum exercerent. Reges a populo non semper obtinent, quod exigunt, a scorto nihil negatur. Tales opinor olim fuisse reges barbaros.

Scortū imperiosum.

74 Athenienses per adulationē decreuerunt vt Alexander pro Libero patre haberetur & coleretur. Hunc honorē irridens Diogenes: Et me, inquit, Serapin facite. Vt enim Bacchus

chus inter Satyros eſt, ita Serapis ab Aegyptijs ſpecie bouis colitur.

75 Obiurgatus quòd intraret loca ſpurca ac parum honeſta: Et ſol inquit, ſubit latrinas, nec tamen inquinatur. Senſit probum virum non fieri deteriorem ob loci infamiam. Locus nõ contaminat.

76 Cum in fano cęnare, eique panes ſordidi eſſent appoſiti, abiecit illos è fano, dicens in templum nihil oportere ingredi ſordidum. Pura ſacra.

Cuidam procaciter interroganti, quur quum nihil ſciret, ſe philoſophum profiteretur: Si philoſophum, inquit, ſimulo, hoc ipſum eſt philoſophari: Subnotans philoſophiam rem eſſe vſque adeo difficilem, vt eam vel ſimulare magna ſit philoſophiæ pars. Quemadmodum multum regis habet qui ſcite regis perſonam poſſit gerere. Et qui ſimulat, imitatur: imitari philoſophos, eſt philoſophari, hoc eſt, philoſophiæ ſtudioſum eſſe. Philoſophię ſimulatio.

78 Quidam adduxit puerum ad Diogenẽ, vt illius doctrinę fieret particeps: vt autem illũ philoſopho commendaret, dixit eũ excellenti ingenio optimiſq; moribus pręditũ eſſe. Hic Diogenes, Quid igitur eget mei? Notauit immodicũ laudatorẽ qui hoc tribueret adoleſcenti, cuius adipiſcẽdi gratia ſolent, pueri tradi philoſophis. Satis erat probam indolẽ, bonamque ſpem in puero prædicare. Laus immodica.

79 Qui de virtute loquerentur, nec recte viuerẽt, eos dicebat citharæ ſimiles, quę ſono prodeſſet alijs, ipſa nec sẽtiret, nec audiret quicquam. Hoc dictum nõ multum abludit a dicto beati Pauli de cimbalo tinniente. Doctrina ſine moribus.

80 Quodã die quũ populus theatrũ egrederetur, ipſe aduerſus populũ nitens ingrediebatur, interrogatus cur id faceret. Hoc, inquit, in Vulgo nihil rectè placet.

in omni vita facere studeo: Sentiens hoc esse philosophari, in omnibus actionibus, quã maximè à multitudine dissidere, ppea ꝙ uulgus hominum cupiditatibus agitur, non ratione.

81 Degeneratio. Conspecto adolescentulo, cultu gestuq; parum virili. Non te pudet, inquit, qui peius tibi velis, quàm ipsa natura voluit? Si quidem illa te virum fecit, tu teipsum refingis in fœminam. Id in plerosque dici põt, quos quum natura crearit homines, ipsi sua sponte degenerant in pecudes.

82 Optima negligimus. Cum videret cantorem quendã vecordem, ac moribus incompositis aptare psalterium: Non te tui pudet, inquit, qui sonos ligno aptare noris, uitam ad rectam rationem componere nescias? Et hoc apophthegma ex superioribus uidetur effictum.

83 Vita sine literis mors. Dicenti cuidam, quem ad sapientiæ studiũ hortabatur, Non sum idoneus philosophiæ: Quid igitur viuis, inquit, si tibi nulla rectè viuendi cura est? Non.n.in hoc uiuit homo, ut viuat tantum, sed vt discat rectè vivere. Natura dat uiuere, philosophia dat rectè uiuere. Natura gignit ad virtutem dociles, doctos non gignit.

84 Impietas. Ad eum qui patrem respiciebat: Non te pudet, inquit, eum contemnere, cui dẽs hoc ipsum, quod tibi places? Dicti gratia sita est in allusione contrariorum. Pugnant inter se se, despectui esse, & sibi placere.

85 Turpiloquium. Audiẽs adolescentẽ honesta specie, verbis parũ honestis utentem: Non te pudet, inquit, qui ex eburnea vagina, plumbeũ educas gladium? Ebur olim in summo erat precio. Animus corpore tegitur, is in oratione relucet.

86 Cum illi quispiam probri vice obiecisset, ꝙ in caupona biberet: Ea in tonstrina, inquit, ton-

tondeor: significans nihilo minus honestum bibere, quàm tonderi aut radi. Quemadmodum nemo reprehendit in tonstrina radi, quia is locus ei rei paratus sit: ita turpe uideri nō debet, si quis bibat, in caupona, modo bibat modicè. Nam immodicè bibere, quouis loco turpe est. Vesci quouis loco.

Opprobanti, quòd à Philippo rege palliū accepisset, Homerico versiculo respondit: 87
Οὔτοι ἀπόβλητ' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα. idest.
Non sunt reijcienda insignia munera. Munera regum.
Quod Homerus de forma corporis, quæ Deorum munus est, scripsit, hoc Diogenes detorsit ad pallium à Rege datum. Idem carmen & ipse possem occinere calumniantibus, quòd interdum à principibus, aut episcopis accipio, quæ dantur honoris gratia. Nullus est horum, à quo quicquam unquam petij, nec apertè, nec obliquè. Quæ uerò nolentes deferunt, libenter accipio, non tam ut munera, quàm ut testimonia, præsertim quū illorum facultates abundantiores sint, quàm ut hoc damni sentiant.

88 Lenitas.
Diogeni de non irascendo accuratè disserenti, adolescens quidam proteruus, ueluti periculum faciens, an re præstaret ea, quæ docebat, inspuit illi in faciem, Tulit hoc leniter ac sapienter. Non quidem, inquit, irascor, sed dubito tamen an irasci oporteat.

89 Scortator.
Conspiciens quendā meretrici supplicem, ut impetraret, quod petebat. Quid, inquit, tibi uis miser? præstat non impetrare, quod rogas. A scorto reijci fęlicius est, quam admitti. Et tamen plerique malum suum & ambiunt instanter & magno emunt.

90 Vnguēta.
Cuidam habenti capillos unguēto delibutos: Caue, inquit, ne capitis suaueolētiæ, vitæ ma-

maleuolentiam adduci:nam Græcarum vocum iucundam affinitatem vtcunque reddere studuimus, εὐοδία & εὐωδίαν. Vnguentũ enim in uiro arguit vitæ molliciem. Fama porro uelut odor est hominis. Simile quidã dixit. Martialis, Neuole non bene olet, qui bene semper olet.

91 *Seruitus uitiorum.* Dicebat inter seruos ac dominos malos p̃ter vocabula nihil aliud interesse, nisi quòd mancipia seruirent dominis, domini cupiditatibus: significans vtrosque esse seruos, miseriorem tamen seruire seruitutem dominos quam mancipia si sint improbi. Nam qui ducitur affectuum arbitrio & multos habet dominos & turpes, & inclementes.

92 *Salsè.* Græci mancipia, præcipuè fugitiua uocant ἀνδράποδα quæ dictio videtur composita ex uiro & pede, quam Grãmatici uariam reddũt etymologiam. Cum igitur quidã improbus Diogenem interrogasset, quare mãcipia fugitiua dicerentur ἀνδράποδα. Quoniã, inquit, pedes habent virorum, animam aũt æqualẽ tu nunc habes, qui hoc percunctaris: sentiens illi esse mentem non hominis, sed pecudis.

93 *Profusio.* A prodigo petebat minam. Ille miratus improbam postulationem rogabat, Quur quum ab alijs obolum petere soleas, à me minã petis? Quoniam, inquit, ab alijs iterum me accepturum spero à te vero nunquam posthac accepturus sum, θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. Idest in deorum genibus situm est. Attexuit. n. hoc Homeri hemistichium. Significauit autẽ homini profuso periculum imminere, ne breui redigeretur ad extremam inopiam, ut ne obolum quidem haberet reliquum.

94 *Mendicitas occulta.* Quibusdam Diogeni probro vertentibus quod peteret, quum id Plato non faceret,

Imo,

Imo,inquit,petit,& ille,sed
Αγχισχὼν κεφαλὴν ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι,id est,

Admoto capite,vt ne quisquam exaudiat alter.

Abusus est Homerico carmine,quo significauit Platonem non minus esse petacem, nisi quod ille clam peteret,ipse palam.

Animaduertens quendam imperitè iacu- 95
lantē,proximè scopum consedit:quur id face- Ridiculũ.
ret interrogantibus: Ne fortè,inquit,me feriat:significans illum quiduis percussurum citius,q̃ scopum. At alij spectatores,q̃uã possũt lõgissimè sese a scopo semouent, ne feriantur.

Qui scopum non attingunt, hi vulgo ἀτυ- 96
χεῖν.i.frustari dicuntur. At Diogenes negauit Voluptas.
illos frustari, qui aberrarent a scopo, sed eos qui curas suas ad voluptatem velut ad scopum dirigerent. Nam ab his petunt beatitudinem, quum per eas deueniant in summam miseriam.

Interrogatus num quid mali esset mors: 97
Quo, inquit, pacto malum, quum præsentem Mors ne
non sentiamus? Quod autem abest,nulli ma- mala.
lum est. Dum sentit homo, viuit:nondũ igit adest mors:quæ si adsit,abest sensus. Malum autem non est, quod non sentitur. Hanc ratiocinationem quidam tribuunt Epicuro. Mors quidem mala non est, sed iter ad mortem miserũ est:Id si metuimus, toti hominis vita,quid aliud est quam iter ad mortem?

Narrant Alexandrum Magnum astantem 98
Diogeni, quæsisse ab eo, num ipsum metue- Argutè.
ret. At ille. Quid es? bonum an malum? Alexander respondit,bonum: Quis,inquit, timet bonum? Conuicit regem non esse metuendũ, nisi se malum esse profiteretur. Sed eodem

enthymemate colligeret Deum non esse timendum.

99 Eruditio. Eruditionem omnibus hoc sermone commendabat, quod diceret eam iuuenibus adferre sobrietatem, senibus solatium, pauperibus diuitias, diuitibus ornamentum: propterea quod ætatē suaptè sponte lubricam coerceat ab intemperantia, senectutis incommoda honesto solatio mitiget, pauperibus sit pro viatico: non enim egent eruditi: diuitum fortunas ornet.

100 Iocus ab ambiguo. Didymon qui vulgo audiebat adulter, curabat oculum virginis: ei Diogenes dixit: Vide ne corrumpas pupillam. Hoc dictum apud nos perdit suam gratiam. Apud Græcos autem κόρη, & virginem sonat, & oculi pupillam. Lusit igitur ex ambiguo Diogenes.

1 Amicis fidendum. Admonitus a quodam ab amicis illi tendi insidias, vt caueret: Quid facias, inquit, si similiter, & cum amicis, & cum inimicis habebimus consuetudinem? Ab inimicis nobis cauemus, amicis fidimus. Quod si pariter ab vtrisque nobis cauebimus, non est suaue viuere.

2 Libertas. Interrogatus quid esset in vita optimum: Libertas, inquit. At verè liber non est, qui seruit vitijs. Nec liber esse potest, qui multis eget: plurimis autem eget auarus, ambitiosus, ac delicijs deditus.

3 Olim in scolis pingi solent Musæ ceu studiorum præsides. Ingressus igitur scholā, quū videret multas musas, discipulos admodum paucos, dixit præceptori: Cum dijs multos habes discipulos. Laudans ex ambiguo sermonis. Nam Græci cum dijs dicunt, pro eū quod nos dicimus, fauentibus dijs. Interdum σὺν i. cum, significat comitem: cum multis te defendi, id est multi mecum te defenderunt.

Quicquid per se turpe nō esset, id ne in publico

quidē dicebat esse turpe. Hunc igitur in morē rōcinabatur. Si prādere malū nō est, nec in foro prandere malū est: sed prandere nihil mali est: ordo nec in foro prandere malū est. Hactenus tolerari poterat Cynicus syllogismus: verū quis ferat similiter colligētē, exonerare vētrē, aut reddere lotiū, aut hr̄e rē cū uxore, aut exuere uestes malū non est: ergo nec in publico malū ē? ꝓbis viris vbiq; plācet verecūdia. Turpe vbique turpe.

Quū in foro in cōspectu oīum fuisset operatus. Vtinā, inquit, liceat sic pfricto ventre, a fame quietum esse. Sentiens agitatione corporis acui stomachi orexim, a qua necessitate cupiebat esse liber. Itidem studiosi grauiter ferunt a literis naturæ necessitatibus auocari. 5

Dicebat vsum, atq; exercitationem quemadmodum in actionibus extraneis, ita & in actionibus uirtutis, & animi tum celeritatem quandam, tum facilitatem parare. 6

Dicebat, nec legem esse sine ciuitate, nec ciuitatem sine lege. 7

Nobilitatē, atq; hoc genus alia fortunæ decora, dicebat nihil aliud esse quam uelamenta malitiæ. Diuites .n. quū alijs nihilo sint meliores, tñ excæcant licentius iuxta illud Flacci de diuite. Et quicquid uolet, hoc ueluti uirtute peractū. Sperauit magnæ laudi fore. Nobiles āt pleriq; & hodie sibi nihil nō ꝑmittunt. 8 Bona fortunæ.

Quum Xeniadæ seruiret, amici agebant de illo redimendo. At ille. Nequaquam, inquit: an nescitis Leones non ijs seruire, a quibus aluntur, sed altiores potius seruire Leonibus? Nam Leo vbicunque est, semper Leo est. 9 Libertas.

Cum a lethali somno esset experrectus, medicusq; rogaret, quid ageretur. Rectè, inquit, iam frater fratrem amplectitur. Alludens ad Homerū, qui θάνατον & ὕπνον germanos 10 Iocus in morte.

finxit, quod somnus mortis sit imago.

11 Sepultura. Rogatus quomodo se vellet sepeliri, iussit cadauer abijci inhumatum. Tum amici. Volucribus ne, & feris? Minimè verò, inquit, sed bacillum prope me, quo illos abigam, ponite. Rursus. Qui poteris? non enim senties. Quid igitur, inquit, mihi ferarum laniatus oberit, nihil sentienti?

12 Lenitas mala. Quum Plato laudaret quendam hoc nomine quod erga omnes esset humanissimus: Quid inquit, Diogenes, illi tribuendum est, qui tot annos in philosophia versatus, nullum hactenus affecit dolore? Sentiens proprium philosophi munus esse mederi vitijs hominum. Id autem fieri non posse, nisi metu, ac dolore. Metu probri, dolore præsentis ignominiæ.

13 Festũ sp sapienti. Idem in Lacedæmone peregrinum quendam conspiciẽs sese studiose ad festum diem componentem, quid facis, inquit? An non quilibet dies viro bono festus est? Sensit hunc mundum esse fanum deo dignum, in quo constitutus homo semper honeste velut in cõspectu numinis omnia cernentis versari deberet. Detorsit hoc prouerbium, quo dicitur pigris semper esse festum.

14 Scorta. Dicere solet adolescentibus: meretricum domos ingredere, vt perspicias quam viles res quanto emantur precio. Huc allusit Terentius. Hæc oia nosse salus est adolescentulis.

15 Obiurgatio. Ad salutem opus esse dicebat, aut fidis amicis, aut acribus inimicis, eo quod illi monẽt, hi redarguunt, vtrique diuersis quidem modis, sed pariter prosunt, dum per eos vitia nostra discimus. Hoc Laertius tribuit Antistheni, Plutarchus Diogeni.

16 Vindicta prima. Interrogatus a quodam, quo pacto maxime posset vlcisci inimicum. Si te ipsum, inquit, probum

probũ & honestum virũ præstiteris. Hoc qui facit, & cibi prodest maxime, & inimicũ maxime discruciat. Nam si fundum cõspiciens bene cultũ discruciatur inimicus, quid fiet si teipsum viderit veris ornatum bonis?

Cum Antisthenem morbo decumbentem inuiseret, dixi: nũquid amico est opus; significans in rebus afflictus potissimum fidis amicis vtendum, qui vel re opitulẽtur, vel con solando molestiam mitigent. 17 Amicus cõsolator.

Ad eundem alias, qm̃ acceperat illũ amore vitæ morbũ ferre molestius, cum sica ingressus est: ad quem cum Antisthenes dixisset, quis me hisce doloribus liberabit? Diogenes plorata sica: Hoc, inquit, contrà Antisthenes: Doloribus, inquit, dixi, non vita. 18 Mors libẽrat a cruciatus.

Corinthum profectus ludum ingressus est quẽ ibi Dionysius regno pulsus aperuerat, audiuitque pueros male canentes. Interim ingressus Dionysius, quoniam putabat Diogenem consolandi gratia venisse. Humaniter, inquit facis Diogenes, hæc est rerum humanarũ volubilitas. Imo, inquit Diogenes, miror te etiam viuere, qui tantum malorum in regno patraris: & video nihilo meliorẽ esse ludimagistrum, quam fusti rex. 19 Qui malus vbiq; malus.

Idem dicebat, cæteris mortalibus, qui bus res sunt prosperæ, vita iucũda est, mors odiosior: rursus infelcibus vita grauis est, mors optabilis. At horum vtrumq; tyranni est molestius: Siquidem vt viuunt insuauius ijs, qui mortem vehementer optant, ita mortẽ perinde metuunt, quasi vitam sanctissimè degant. 20

Cuidam ostendenti horoscopon. Bellum, inquit, hercle instrumentum, ne frustemur cœna: sentiens inutiles esse artes geometricas cum cæteris. 21

22 Alteri cuidam iactanti musices peritiam, respondit:

Γνώμαις γάρ τ' ἀνδρῶν εὖ μὲν οἰκεῦνται πόλεις
Εὖ δ' οἶκος, οὐ ψαλμοῖσι καὶ τερετίσμασιν. Id ē.

Prudentia vrbes bene gubernat, at domus.
Nec cantilenis, nec modis regitur probè

23 Quum Speusippus paralysi resolutus vehiculo deportaretur in academiam, ac Diogeni fortè obuio dixisset χαῖρε: is respōdit, At non tu sanè, qui quum ad istum sis affectus modum, sustineas viuere.

24 Quum puerum cōspiceret indecore se gerentem pædagogum illius baculo percussit dicens: Quur sic instituis? Indicans primæ ætatis formatoribus potissimum imputandū esse, si adolescentes euadant malè morati, aut secus. Refert Aphtonius ac Priscianus.

25 Pauptas. Cuidam probri gratia obijcienti paupertatem quum ipse esset scelerosus, Ob paupertatē, inquit, neminem vidi torqueri, ob maliciam multos.

26 Pauptas. Paupertatē appellabat virtutem αὐτοδίδακτον i. quæ per se discitur. Diuitibus opus est multis præceptis, vt frugaliter viuant, vt corpus exerceant laboribus, ne corporis ambitioso cultu delectentur: aliaque innumera, quæ omnia seipsam docet paupertas.

27 Lacedæmonis quibus merito prima laus debet in Apophtegmatibus, subiecimus tres philosophos, sed in hoc genere præcipuos, quibus addemus totidem reges, qui ciuiliū dictorum gratia præ cæteris celebrantur, ne lectorem turba rerum obruamus.

LI-

LIBER QVARTVS.

PHILIPPVS MACED.

EX Græcorũ Regibus, mea sẽtẽtia nullus fuit, quem cũ Philippo rege Macedonũ, Alexandri Magni patre cõferamus, vel ingenij dexteritate, vel dictorum vrbanitate: Is dicere solet Athenienses sibi magnopere beatos videri, qui quotannis inuenirent quos belli duces crearent, quum ipse multis annis vnus duntaxat belli ducem reperisset Parmenionem, significans inutile Reipub. subinde mutare duces, sed satius esse quem idoneum, ac fidum nactus sis, eum non mutare. Tum in bello non referre quam multi sint duces, sed quam bello gerendo accommodi. 1 Bonũ nactus ne mutes.

Cum illi nuncium esset allatum, vno die multas res fęliciter, ac prosperè gestas esse: nã eodem tempore, Tethrippo vicerat in Olympijs, & Parmenio Dardanenses prælio fuderat, & Olympias ipsi masculum fętũ erat enixa: porrectis in cœlum manibus exclamauit. Et ò fortuna, inquit, pro tot tantisque bonis, leui quopiam malo me affice. Vir cordatissimus non insolenter gestijt ob rerum successum, sed fortunæ indulgentiam suspectam habuit, cuius ingenium esse nouit, ut quibus exitium molitur, his prius noua rerum prosperitate blandiatur. Huc pertinet, quod de Polycrate Samiorum tyranno refert Plin. 2 Inuidia fortunæ.

Quum subactis Græcis quidam ipsi autores essent, vt ciuitates præsidijs contineret, ne deficerent: Malo, inquit, diu bonus, & commodus, quam breui tempore dominus appellari. 3 Metus malus diuturnitas.

Sentiens regnum quod beneficijs, ac beneuolentia teneretur, esse perpetuum, quod ui metuque non esse diuturnum.

Maledicus contéptus.

4 Quidam petulãtioris linguæ, maledicta cõijcere solet in Philippum: hunc amici hortabantur vt eijceret in exilium. At ille negauit se hoc facturum demirantibus quid ita: Ne, inquit, oberrans inter plures male de me loquatur. Quod maledicum non egit in crucē, vel clementiæ erat, ꝙ ignouit: vel magnanimitatis, quod contempsit: quod noluit expellere, prudentiæ: plus enim nocuisset.

5 Smicythus Nicanorem deferebat apud regē, qđ sine fine de ipso male loqueretur, quũque suaderent amici, vt hominem accersi iuberet, deque eo supplicium sumeret, Philippus ita respondit: Nicanor non est Macedonum pessimus, videndũ est igitur, necubi nos cessemus in officio. Vt igitur cognouit vehementer afflictũ inopia, & tñ a rege neglectum fuisse, iussit donum aliquod ad illum deferri. Hoc facto quum rursus Smicythus diceret regi, Nicanorem apud omnes sine fine prædicare laudes ipsius, igitur, inquit, in nobis esse situm, ut bene, aut male audiamus. Immane, quantum absunt ab huius Principis ingenio, qui nunquam sibi videntur satis laudari, quũ nihil faciant laudandum: nec student beneficijs sibi conciliare beneuolentiam hominum, sed metui malunt quam amari cumque sæpe numero faciant detestanda, idque palam, tamen perijt quisquis ausus est hiscere.

In nobis est ut bene audiamus.

6 Aiebat se his qui in Republica Atheniensium administranda primores essent, plurimam habere gratiam, quod suis conuitijs efficerent, vt ipse tum oratione, tũ moribus euaderet melior; dum conor, inquit, illos dictis

Conuitiator vtilis.

pari-

pariter, ac factis mendacij conuincere. O vere philosophicum Principis animum, qui nouit etiam ex inimicis capere utilitatē, nec, quod vulgus solet, hoc tantum spectare, vt maledicos afficeret malo, sed vt ipse minus malus redderetur illorum maledictis admonitus.

7 Ingratitudo tolerata.

Quum Athenienses quotquot apud Cheronæam capti fuerant, gratis dimisisset, illi vero etiam vestes stragulasq; reposcerent, atque hac de causa Macedones in ius vocarent, risit Philippus, dicens: Quid? Nonne uidentur Athenienses arbitrari se a nobis in talorum ludo victos esse? Tam ciuiliter tulit victor uictorum ingratitudinem, qui non solum gratias non agerent, quod ipsi, & incolumes, & gratis fuissent dimissi, uerum etiam criminarentur, ꝙ non simul, & amictus, & stragulas redderent, quasi nescirent quale esset ius belli, quasique nihil aliud esset certare armis, quam certare talis, qui ludus est puerorum.

8 Iocus in morbo.

Quum esset illi clauicula in bello fracta, ac medicus a quo curabatur, in singulos omnino dies aliud posceret: Sume, inquit, quātum voles: nam clauem habes: Ludens ancipitricè κλεὶς enim Græcè, & clauem sonat, qua aperitur scrinium, aut ostium, & commissuram humeri cum pectore. Quid hoc animo ciuilius, cui & in dolore, & erga auarum medicum iocari libuit, nec ob cruciatum morosior, nec improbitate postulantis offensior?

9 Iocus ex vocabulis

Duo erant fratres, quorū alteri nomen Amphoteros, quod Græcis sonat ambo, alteri Hecatherō, quod illis sonat vterq;. Philippus itaque animaduertens Hercateron esse cordatū ac gerendis rebus accommodum, contra Amphoteron ineptum, ac degenerem inuertit illis nomina, dicens Hecateron esse Amphoteron,

teron, Amphoteron autem esse Vdeieron, id est, neutrum: Significans alterum fratrum videlicet Hecateron, duorum in se virtutes complecti: alteri nihil relictum. Itaque ei qui Amphoteros dicebatur mutauit nomen in contrarium, vt οὐδέτερος diceretur, quasi nullius precij.

10 *Clemēter.* Quibusdam ipsi consulentibus vt cū Atheniensibus asperius ageret, respondit illos absurde facere, qui homini cuncta ad gloriam, tum agenti, tum patienti suaderent, vt gloriæ suæ theatrum abijceret: significans sese hoc agere, non vt Athenas euerteret, sed vt ciuitati celeberrimæ doctissimorum virorum copia florenti suas virtutes probaret.

11 *Facetum Iudicium.* Duo pariter scelerati sese inuicem accusabant, cognoscente Philippo: audita causa pronunciauit: vt alter exularet Macedonia, alter illum insequeretur. Hoc Græcè sonat iucundius, ꝙ φεύγειν, & ad fugientem pertinet, & ad exulantem: fugientem autem insequimur. Neutrum igitur absoluit Philippus, sed vtrūque damnauit exilio.

12 *Militia misera.* Quum appararet in loco pulchro castra metari, & moneretur illic non esse pabulum pro iumentis. Qualis, inquit, est nostra vita, si etiā ad asinorū commoditatem viuere cogimur.

13 *Auro nihil īexpugnabile.* Quum arcem quandam, ac præsidiū capere destinasset, valde munitam, atq; exploratores retulissent prorsus esse difficile, atq; adeo etiam impossibile: percunctatus est, num vsq; adeo difficile esset, vt nec asinus auro onustus posset accedere: significans, nihil esse tam munitum, quod auro non expugnetur. Quod ipsum poetæ significarunt fabula Danaces a Ioue stupratæ, sed Deo in aurum verso. Vnde Flaccus, Aurum per medios ire satellites,

& perrumpere amat castra potentius ferro.

Quum hi qui apud Lasthenem erant, quæ ferrentur, indigneq; ferrent, ꝙ quidam ex Philippi cõitatu dicerent ipsos proditores Philippus respondit, Macedones esse ingenio parum dextero; sed planè rusticanos, qui ligonem nihil aliud nollent vocare q̃ ligonem. Alludens ad illud prouerbium celebre, τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην λέγων. Innuit autem illos re verà esse proditores. Rusticana veritas quanque rem, suis nominibus appellat. 14 Veritas.

15 Filium Alexãdrũ admonere solebat, vt cũ Macedonibus comiter haberet consuetudinem, vulgò interim conciliato beneuolẽtia vires ac robur sibi parans dum liceret alio regnante esse humanum, prudenter intelligens, vt nulla re melius cõstabiliri Imperiũ, q̃ ciuium beneuolẽtia: ita difficillimum esse iam regnum administrãdi erga quoslibet esse humanum, non solùm ꝙ regia potestas opposita si inuidiæ, verum etiam ꝙ respublica non possit incolumis, nisi scelera supplicijs coerceantur. Regibus enim eatenus temperãda est humanitas erga ciues, vt interim regiam tueantur autoritatem. Nam immodica bonitas sæpe contemptum parit. Regnum humanitas.

16 Eidẽ suadebat, vt eos qui in Repub. pollerent autoritate, tum bonos, tũ malos sibi conciliaret amicos ac bonis quidẽ vterent, malis vero abuterẽtur. Præcipua regũ ars est, nullũ reijcere, sed ad publicam vtilitatem omniũ operam accõmodare. Quemadmodũ Deus vnicus totius mundi, monarcha, malis genijs ac impijs hominibus abutitur ad vtilitatem Ecclesiæ: ita principes cordati norunt & probis & improbis vti: non quòd ipsi Bonis vti, malis abuti.

per

per malos mali quippiam faciũt, sed ꝙ p malos puniunt malos. At multi sunt principes: qui ꝑposterè bonis abutũtur, malis vtuntur.

17 Beneficentia. Idem Philippus quum Thebis obses esset, Philonis Thebani hospitio vsus est, multisq; insuper ab eo beneficijs affectus. Is cùm vicissim a Philippo nihil muneris vellet accipere: Ne me, inquit Philippus: beneficentia superatum ac laude spolies, quòd hactenus a nemine beneficijs victus fuerim. O animum Imperio dignum. Pulchrius existimauit bene faciendo quàm potentia vincere.

18 Cùm multi bello capti venderẽtur, Philippus in auctione sedebat, sublata veste parum decorè: Quidam igitur eorum qui vendebantur, exclamauit, Parce mihi Philippe: paternus. n. tibi sum amicus. Philippo vero interrogante, quo pacto & vndè ò hõ conflata est hæc amicitia? Tũ Ille: Volo ĩquit, proprius accedens dicere. quum admissus esset, quasi arcani quippiã dicturus: Demitte inquit, chlamydem aliquantulum: nam ad istum modũ indecenter sedes. Mox Philippus: Hunc, inquit, sinite abire liberum. Nesciebam enim illum mihi vere beneuolum & amicum esse. Non offensus est rex tatus, nec simulatione, nec admonitione ignoti hominis, sed simul & simulatione mutua simulationem texit, tã tillum officium magno libertatis prœmio pensauit.

Admonitio grata.

19 Vrbanũ mẽdaciũ. Quodam tempore ab hospite quodam inuitatus ad cœnam, inter eundum plures forte obuios secum adduxit vmbras. Vbi sensit hospitem turbari, quòd tam multis non sufficeret apparatus, præmisso ad singulos amicos puero, iussit vt placentæ seruarent locum: illi persuasi dum placentam expectant.

pau-

paulum edebant. Ita factum est, vt cœna suf fecerit omnibus. Facero ioco simul, & elusit amicos, & hospitis pudori subuenit.

20 Gratitudo.

Hipparco Euboico vita defuncto, Philippus præ se ferebat, quam illius mortem acerbe ferret. Itaque cuidam volenti dolorem ipsius mitigare, dicentique. Attamen ille tēpestiue decessit iam natu grandis: Sibi quidem ipsi, inquit Philippus, tempestiuè decessit, sed mihi præpropere. Mors.n. illum anticipauit, prius quam a me beneficium acceperit nostra dignum amicitia. Perquam rarum est Principem sentire gratiarum affectus, sed amicis plerique nō aliter, quam equis vtuntur. Dum vsui sunt curant: inutiles factos abijciunt, eosque spoliant citiūs, quam beneficio iuuant.

21 Regnum virtute ambiēdū.

Vbi resciuit Alexandrum filium queri, ꝙ pater ex pluribus fœminis gigneret liberos, sic illum hortatus est. Ergo quum plures habeas regni competitores, da operam, vt honestus, ac probus euadas, vt non per me, sed teipsum regnum obtinuisse videaris. Vir prudentia vera regia præditus, nō consolatus est filium, sed metum illius auxit, quo magis extimularet ad virtutem: indicans illi non aliter sperandum paternum regnum, nisi se successione dignum præberet, nec tam magnum esse regnum adipisci, quam regnum promeruisse.

22 Philosophia regi necessaria

Eundem hortabatur, vt auscultaret Aristoteli cui traditus erat instituendus, daretque operam philosophiæ: Ne, inquit, multa committas, quæ me fecisse nunc penitet. Perspexit egregius Princeps neminem philosophiæ expertem regno idoneum esse: nec puduit fateri se multa per errorem fecisse perperam, ꝙ a teneris vnguiculis philosophiæ præceptis non

fuisse

28 Sõnus excusatus. Rursus euenit, vt interdiu dormiente Philippo, Græci qui multi simul ad ostium conuenerant, indigne ferrent, regemque incusarent, quod ob illius somnolentiam nõ statim admitterentur ad colloquium: hic Parmenio sic regi patrocinatus est: Ne miremini, inquit, si nunc dormit Philippus, nam quũ vos dormiretis, hic vigilabat: Significans Græcis negligenter rem gerentibus, Philippum illis fuisse præsidio.

29 De arte iudicet artifex. Quemadmodum ipse fuit vrbanus, ita aliorum salse dictis delectabatur? Itaq; quum cãtorem inter cœnandum vellet reprehendere, deque pulsu chordarum loqueretur: Dij, inquit, cantor, prohibeant, ò rex, ne tu melius hæc noris. Ciuiliter, & sibi vindicauit de arte iudicium, & regem non offendit meliorem illum iudicans, quam vt cum musico de fidibus contenderet.

30 Admonitio libera. Quin, & asperius dicta, modo tempestiue, æquo ferebat animo. Nam cum dissidium haberet cum Olympiade vxore, cumq; Alexandro filio, Demaratum Corinthium ad se venientem percunctatus est, quomodo inter Græcos inuicem conueniret. Hic Demaratus: Scilicet, inquit, magnopere tibi curæ est Græcorum concordia, quum qui tibi sunt cõiunctissimi, huiusmodi in te sint animo: Quid hic expectas, nisi vt rex offensus Demarati libertate, iubeat illum ab oculis suis abduci? Imò quoniam Demarati sermo ab ira ad saniora consilia vocabat, Rex sese ad eius obiurgationem composuit, positaq; ira rediit cum suis in gratiam.

31 Regũ est audire oẽs. Anni cuidam paupercula Philippum appellanti vt causam ipsius cognosceret, quum hac flagitatione frequenter obstreperet illi respon-

respondit sibi non esse otium: cumque anus inclamasset, Proinde ne rex quidem esse uelis. Philippus admiratus aniculæ liberam vocem, non illi solùm præbuit aures, verum etiã alios audiuit. Hoc idem Latini tribuunt Adriano Imperatori.

Philippus quum audisset filium suũ quodã ĩ loco scitè cecinisse, ciuiliter obiurgauit, dicẽs: Non te tui pudet, qui noris tã bellè canere? Signãns alias artes esse rege digniores. 32 Artes rege indignæ.

Idem in palæstra prolapsus, quum surgens in puluere vidisset corporis vestigium; Papè, inquit, ut minimam terræ partem natura sortiti, orbem appetimus uniuersum? Vtinam hoc dictum inhæsisset animo filij, cuius ambitioni orbis fuit angustus. 33 Ambitio.

Philippus Alexándrum filium obiurgans, quòd largitionibus Macedonum beneuolentiam consectaretur, Quæ te, malum, inquit, ratio in istam spem induxit, vt eos tibi putes fore fideles, quos pecunia corruperis? an tu id agis, ut Macedones te non regem suum, sed præbitorem putent? 34 Beneuolẽtia uirtute paranda.

Athenienses legationem ad Philippum miserant. Ea benignè audita, ut humaniter dimitteret, iussit illos dicere, qua in re gratũ facere posset Atheniensibus: hic Demochares excipiẽs, Si teipsum, inquit suspendas. Is Demochares unus fuit è legatorũ numero ob linguæ procaciã dictus parrhesiastes: Ob tam inhumanum responsum indignantibus regijs amicis, Philippus compescuit eos, iussitq; ut Thersiten illum incolumẽ dimitterent. Tum ad cæteros legatos conuersus: Renunciate, inquit, Atheniensibus, multo superbiores esse qui ista dicunt, quam qui impune dicta audiunt. Tales demũ animi regno digni sunt. 35 Lenitas.

fuisse imbutus. Nam qui experimẽtis discunt administrare regnũ, licet ingenio felicissimo nati sint, tamen, & sero, & magno Reip. malo tandem euadunt boni reges. At qui philosophiæ præceptis præmunitus accedit, si adsit mens integra, vix poterit ab honesto deflectere. Vbi sunt interim, qui literas, ac philosophiæ studium clamant ad Rempub. administrandam prorsus inutile?

23 Fuco non credendũ. Ex Antipatri amicis quendam in iudicum numerũ adscripserat. Verum post vbi cognouit illum tingere barbam, & capillos, submouit eum dicens, qui in capillis fidus non esset, eum in rebus gerendis non videri dignũ, cui fideretur. Fuco vtebatur in tingendis capillis, vbi non multum erat lucri, multo magis vsurus erat fuco in publicis negotijs, vbi dolus interdum ingens adfert emolumẽtum. Et hanc oportet Regum præcipuam esse curam, vt cognoscẽdis causis viros præficiant incorruptos. At apud Philippum, nec Antipatri tantum valebat authoritas, quin suspectũ è iudicum ordine moueret.

24 Iudex attentus. Machetæ cuiusdam pro tribunali sedẽs causam cognouit, sed dormitabundus, nec satis attentus ad iuris æquitatem, itaq; sniam tulit aduersus Machætam. Verum quum is exclamasset, se ab ea sentẽtia appellare, Rex iratus. Ad quẽ, inquit? Nam appellãdi verbũ monarchis est inuisum. Hic Machætes: Ad te ipsum, ò rex si expergiscaris, & attẽtius audias cãm. Ac tum quidem surrexit rex: Cæterũ posteaq̃ cãm apud se melius perpendisset, intelligeretq; Machætæ factam iniuriam, iudicata quidem non rescidit, sed pecuniam, qua damnatus fuerat Machætes ipse persoluit. In vno facto quot regiæ virtutis argumenta? Non

perseuerauit irasci, & prouocanti, & somnolentiam publicè objicienti, sed per otium rē suo cum animo accuratius considerauit: iam ab ira liber: Sit hoc ciuilitatis regiæq; moderationis: illud verò prudentiæ, quod ingenioso commento sic damnatum exemit damno, vt regiam tamen in iudicando authoritatem non proderet, mulctam priuatim perinde quasi ipse damnatus esset, dissoluit.

Indignātibus Philippi amicis, ꝙ Peloponesij in Olympiacis ipsum sibilis deriderent, præsertim beneficijs a rege affecti, hoc sermone Philippum extimulantibus ad vindictam: Quid igitur, inquit, futurum esse, si quid illis faciamus mali? Vrbanissimè amicorum argumentum vertit in diuersum. Si tam prauo ingenio sunt vt eos irrideant, qui de ipsis benemeriti sunt, grauius nocebunt, si quis illos malefactis prouocet. Hoc non solum moderationis, & clementiæ, verum etiam eximiæ cuiusdam magnanimitatis documentum fuit, ingratorum sibilos regem negligere. 25 Vrbanè.

Harpalus pro Cratete propinquo, ac familiari suo, qui iniuriarum postulabatur, petijt a Philippo vt reus mulctam quidem solueret, sed a causa liberaretur, ne damnatus hominū maledictis exponeretur. Hic uero Philippus. Præstat, inquit, vt ipse male audiat, quam vt nos propter illum. Indulgebat amicis, sed quatenus licebat integra iudicis opinione. 26 Iudex seuerus.

In exercitu quum multo tpe dormisset, experrectus: Tuto, inquit, dormiui, vigilauit. n. Antipater. Subindicans non esse regium indulgere somno, præsertim in bello: sed tamē hoc interdum absque periculo fieri, si rex habeat fidum, ac vigilantem præfectum. Ita cōmode amici suam excusauit somnolentiam. 27 Præfectus vigilans.

Rur-

fuisse imbutus. Nam qui experimẽtis discunt administrare regnũ, licet ingenio felicissimo nati sint, tamen, & sero, & magno Reip. malo tandem euadunt boni reges. At qui philosophiæ præceptis præmunitus accedit, si adsit mens integra, vix poterit ab honesto deflectere. Vbi sunt interim, qui literas, ac philosophiæ studium clamant ad Rempub. administrandam prorsus inutile?

23 Fuco non credendũ. Ex Antipatri amicis quendam in iudicum numerũ adscripserat. Verum post vbi cognouit illum tingere barbam, & capillos, submouit eum dicens, qui in capillis fidus non esset, eum in rebus gerendis non videri dignũ, cui fideretur. Fuco vtebatur in tingendis capillis, vbi non multum erat lucri, multo magis vsurus erat fuco in publicis negotijs, vbi dolus interdum ingens adfert emolumẽtum. Et hanc oportet Regum præcipuam esse curam, vt cognoscẽdis causis viros præficiant incorruptos. At apud Philippum, nec Antipatri tantum valebat authoritas, quin suspectũ è iudicum ordine moueret.

24 Iudex attentus. Machetæ cuiusdam pro tribunali sedẽs causam cognouit, sed dormitabundus, nec satis attentus ad iuris æquitatem, itaq; sñiam tulit aduersus Machætam. Verum quum is exclamasset, se ab ea sententia appellare, Rex iratus. Ad quẽ, inquit? Nam appellãdi verbũ monarchis est inuisum. Hic Machætes: Ad te ipsum, ò rex si expergiscaris, & attẽtius audias cãm. Ac tum quidem surrexit rex: Cæterũ postea q̃ cãm apud se melius perpendisset, intelligeretq; Machætæ factam iniuriam, iudicata quidem non rescidit, sed pecuniam, qua damnatus fuerat Machætes ipse persoluit. In vno facto quot regiæ virtutis argumenta? Non

gen-

perseuerauit irasci, & prouocanti, & somnolentiam publicè obijcienti, sed per otium rē suo cum animo accuratius considerauit: iam ab irā liber. Sit hoc ciuilitatis regiæq; moderationis: illud verò prudentiæ, quod ingenioso commento sic damnatum exemit damno, vt regiam tamen in iudicando authoritatem non proderet, mulctam priuatim perinde quasi ipse damnatus esset dissoluit.

Indignātibus Philippi amicis, ꝙ Peloponesij in Olympiacis ipsum sibilis deriderent, præsertim beneficijs a rege affecti, hoc sermone Philippum extimulantibus ad vindictam: Quid igitur, inquit, futurum esse, si quid illis faciamus mali? Vrbanissimè amicorum argumentum vertit in diuersum. Si tam prauo ingenio sunt vt eos irrideant, qui de ipsis benemeriti sunt, grauius nocebunt, si quis illos malefactis prouocet. Hoc non solum moderationis, & clementiæ, verum etiam eximiæ cuiusdam magnanimitatis documentum fuit, ingratorum sibilos regem negligere. 25 Vrbanè.

Harpalus pro Cratete propinquo, ac familiari suo, qui iniuriarum postulabatur, petijt a Philippo vt reus mulctam quidem solueret, sed a causa liberaretur, ne damnatus hominū maledictis exponeretur. Hic uero Philippus. Præstat, inquit, vt ipse male audiat, quam vt nos propter illum. Indulgebat amicis, sed quatenus licebat integra iudicis opinione. 26 Iudex seuerus.

In exercitu quum multo tpe dormisset, experrectus: Tuto, inquit, dormiui, vigilauit. n. Antipater. Subindicans non esse regium indulgere somno, præsertim in bello: sed tamē hoc interdum absque periculo fieri, si rex habeat fidum, ac vigilantem præfectum. Ita cū laude amici suam excusauit somnolentiam. 27 Præfectus vigilans.

Rur-

fuisse imbutus. Nam qui experimẽtis discunt administrare regnũ, licet ingenio felicissimo nati sint, tamen, & sero, & magno Reip. malo tandem euadunt boni reges. At qui philosophiæ præceptis præmunitus accedit, si adsit mens integra, vix poterit ab honesto deflectere. Vbi sunt interim, qui literas, ac philosophiæ studium clamant ad Rempub. administrandam prorsus inutile?

23 Fuco non credendũ. Ex Antipatri amicis quendam in iudicum numerũ adscripserat. Verum post vbi cognouit illum tingere barbam, & capillos, submouit eum dicens, qui in capillis f[illegible]dus non esset, eum in rebus gerendis non videri dignũ, cui fideretur. Fuco vtebatur in tingendis capillis, vbi non multum erat lucri, multo magis vsurus erat fuco in publicis negotijs, vbi dolus interdum ingens adfert emolumẽtum. Et hanc oportet Regum præcipuam esse curam, vt cognoscẽdis caussis viros præficiant incorruptos. At apud Philippum, nec Antipatri tantum valebat authoritas, quin suspectum ẽ iudicum ordine moueret.

24 Iudex attentus. Machetæ cuiusdam pro tribunali sedẽs caussam cognouit, sed dormitabundus, nec satis attentus ad iuris æquitatem, itaq; sniam tulit aduersus Machætam. Verum quum is exclamasset, se ab ea sentẽtia appellare, Rex iratus. Ad quẽ, inquit? Nam appellãdi verbũ monarchis est inuisum. Hic Machætes: Ad te ipsum, ô rex si expergiscaris, & attẽtius audias cãm. Ac tum quidem surrexit rex: Cæterũ posteaq̃ cãm apud se melius perpendisset, intelligeretq; Machætæ factam iniuriam, iudicata quidem non rescidit, sed pecuniam, qua damnatus fuerat Machætes ipse persoluit. In vno facto quot regiæ virtutis argumenta? Non

ger-

perſeuerauit iraſci, & prouocanti, & ſomnolentiam publicè obijcienti, ſed per otium rē ſuo cum animo accuratius conſiderauit: iam ab ira liber: Sit hoc ciuilitatis regiæq; moderationis: illud verò prudentiæ, quod ingenioſo commento ſic damnatum exemit damno, vt regiam tamen in iudicando authoritatem non proderet, mulctam priuatim perinde qua ſi ipſe damnatus eſſet diſſoluit.

Indignātibus Philippi amicis, ꝙ Peloponeſij in Olympiacis ipſum ſibilis deriderent, præſertim beneficijs a rege affecti, hoc ſermone Philippum extimulantibus ad vindictam: Quid igitur, inquit, futurum eſſe, ſi quid illis faciamus mali? Vrbaniſſimè amicorum argumentum vertit in diuerſum. Si tam prauo ingenio ſunt vt eos irrideant, qui de ipſis benemeriti ſunt, grauius nocebunt, ſi quis illos malefactis prouocet. Hoc non ſolum moderationis, & clementiæ, verum etiam eximiæ cuiuſdam magnanimitatis documentum fuit, ingratorum ſibilos regem negligere. 25 Vrbanè.

Harpalus pro Cratete propinquio, ac familiari ſuo, qui iniuriarum poſtulabatur, petijt a Philippo vt reus mulctam quidem ſolueret, ſed a cauſa liberaretur, ne damnatus hominū maledictis exponeretur. Hic uero Philippus. Præſtat, inquit, vt ipſe male audiat, quam vt nos propter illum. Indulgebat amicis, ſed quatenus licebat integra iudicis opinione. 26 Iudex ſeuerus.

In exercitu quum multo tēpe dormiſſet, ex perrectus: Tuto, inquit, dormiui, vigilauit n. Antipater. Subindicans non eſſe regium indulgere ſomno, præſertim in bello: ſed tamē id interdum abſque periculo fieri, ſi rex habeat fidum, ac vigilantem præfectum. Ita cū de amici ſuam excuſauit ſomnolentiam. 27 Præfectus vigilans.

Rur-

fuiſſe imbutus. Nam qui experimẽtis diſcunt adminiſtrare regnũ, licet ingenio feliciſſimo nati ſint, tamen, & ſero, & magno Reip. malo tandem euadunt boni reges. At qui philoſophiæ præceptis præmunitus accedit, ſi adſit mens integra, vix poterit ab honeſto deflectere. Vbi ſunt interim, qui literas, ac philoſophiæ ſtudium clamant ad Rempub. adminiſtrandam prorſus inutile?

23 Fuco non credendũ. Ex Antipatri amicis quendam in iudicum numerũ adſcripſerat. Verum poſt vbi cognouit illum tingere barbam, & capillos, ſubmouit eum dicens, qui in capillis fidus non eſſet, eum in rebus gerendis non videri dignũ, cui fideretur. Fuco vtebatur in tingendis capillis, vbi non multum erat lucri, multo magis vſurus erat fuco in publicis negotijs, vbi dolus interdum ingens adfert emolumẽtum. Et hanc oportet Regum præcipuam eſſe curam, vt cognoſcẽdis cauſis viros præficiant incorruptos. At apud Philippum, nec Antipatri tantum valebat authoritas, quin ſuſpectum è iudicum ordine moueret.

24 Iudex attentus. Machetæ cuiuſdam pro tribunali ſedẽs cauſam cognouit, ſed dormitabundus, nec ſatis attentus ad iuris æquitatem, itaq; ſniam tulit aduerſus Machætam. Verum quum is exclamaſſet, ſe ab ea ſententia appellare, Rex iratus. Ad quẽ, inquit? Nam appellãdi verbũ monarchis eſt inuiſum. Hic Machætes: Ad te ipſum, ô rex ſi expergiſcaris, & attẽtius audias cãm. Ac tum quidem ſurrexit rex: Cæterũ poſteaq̃ cãm apud ſe melius perpendiſſet, intelligeretq; Machætæ factam iniuriam, iudicata quidem non reſcidit, ſed pecuniam, qua damnatus fuerat Machætes ipſe perſoluit. In vno facto quot regiæ virtutis argumenta? Non

ger-

perseuerauit irasci, & prouocanti, & somnolentiam publicè obijcienti, sed per otium rē suo cum animo accuratius considerauit: iam ab irá liber: Sit hoc ciuilitatis regiæq; moderationis: illud verò prudentiæ, quod ingenioso commento sic damnatum exemit damno, vt regiam tamen in iudicando authoritatem non proderet, mulctam priuatim perinde qua si ipse damnatus esset, dissoluit.

Indignātibus Philippi amicis, ꝙ Peloponesij in Olympiacis ipsum sibilis deriderent, præsertim beneficijs a rege affecti, hoc sermone Philippum extimulantibus ad vindictam: Quid igitur, inquit, futurum esse, si quid illis faciamus mali? Vrbanissimè amicorum argumentum vertit in diuersum. Si tam prauo ingenio sunt vt eos irrideant, qui de ipsis benemeriti sunt, grauius nocebunt, si quis illos malefactis prouocet. Hoc non solum moderationis, & clementiæ, verum etiam eximiæ cuiusdam magnanimitatis documentum fuit, ingratorum sibilos regem negligere. 25 Vrbanè.

Harpalus pro Cratete propinquo, ac familiari suo, qui iniuriarum postulabatur, petijt a Philippo vt reus mulctam quidem solueret, sed a causa liberaretur, ne damnatus hominū maledictis exponeretur. Hic uero Philippus. Præstat, inquit, vt ipse male audiat, quam vt nos propter illum. Indulgebat amicis, sed quatenus licebat integra iudicis opinione. 26 Iudex seuerus.

In exercitu quum multo tpe dormisset, experrectus: Tuto, inquit, dormiui, vigilauit.n. Antipater. Subindicans non esse regium indulgere somno, præsertim in bello: sed tamē hoc interdum absque periculo fieri, si rex habeat fidum, ac vigilantem præfectum. Ita cū sude amici suam excusauit somnolentiam. 27 Præfectus vigilans.

Rur-

28 Sõnus excusatus. Rursus euenit, vt interdiu dormiente Philippo, Græci qui multi simul ad ostium conuenerant, indigne ferrent, regemque incusarent, quod ob illius somnolentiam nõ statim admitterentur ad colloquium: hic Parmenio sic regi patrocinatus est: Ne miremini, inquit, si nunc dormit Philippus, nam quũ vos dormiretis, hic vigilabat: Significans Græcis negligenter rem gerentibus, Philippum illis fuisse præsidio.

29 De arte iudicet artifex. Quemadmodum ipse fuit vrbanus, ita aliorum salse dictis delectabatur? Itaq; quum cãtorem inter cœnandum vellet reprehendere, deque pulsu chordarum loqueretur: Dij, inquit, cantor, prohibeant, ò rex, ne tu melius hæc noris. Ciuiliter, & sibi vindicauit de arte iudicium, & regem non offendit meliorem illum iudicans, quam vt cum musico de fidibus contenderet.

30 Admonitio libera. Quin, & asperius dicta, modo tempestiue, æquo ferebat animo. Nam cum dissidium haberet cum Olympiade vxore, cumq; Alexandro filio, Demaratum Corinthium ad se venientem percunctatus est, quomodo inter Græcos inuicem conueniret. Hic Demaratus: Scilicet, inquit, magnopere tibi curæ est Græcorum concordia, quum qui tibi sunt cõiunctissimi, huiusmodi in te sint animo: Quid hic expectas, nisi vt rex offensus Demarati libertate, iubeat illum ab oculis suis abduci? Imò quoniam Demarati sermo ab ira ad saniora consilia vocabat, Rex sese ad eius obiurgationem composuit, positaq; ira rediit cum suis in gratiam.

31 Regũ est audire oẽs. Anni cuidam pauperculæ Philippum appellanti vt causam ipsius cognosceret, quum hac flagitatione frequenter obstreperet illi, respon-

respondit sibi non esse otium: cumque anus inclamasset, Proinde ne rex quidem esse uelis. Philippus admiratus aniculæ liberam vocem, non illi solùm præbuit aures, verum etiã alios audiuit. Hoc idem Latini tribuunt Adriano Imperatori.

Philippus quum audisset filium suũ quodã ĩ loco scitè cecinisse, ciuiliter obiurgauit, dicẽs: Non te tui pudet, qui noris tã bellè canere? Signãns alias artes esse rege digniores. 32 Artes rege indignæ.

Idem in palæstra prolapsus, quum surgens in puluere vidisset corporis vestigium; Papè, inquit, ut minimam terræ partem natura sortiti, orbem appetimus uniuersum? Vtinam hoc dictum inhæsisset animo filij, cuius ambitioni orbis fuit angustus. 33 Ambitio.

Philippus Alexándrum filium obiurgans, quòd largitionibus Macedonum beneuolentiam consectaretur, Quæ te, malum, inquit, ratio in istam spem induxit, vt eos tibi putes fore fideles, quos pecunia corruperis? an tu id agis, ut Macedones te non regem suum, sed præbitorem putent? 34 Beneuolẽtia uirtute paranda.

Athenienses legationem ad Philippum miserant. Ea benignè audita, ut humaniter dimitteret, iussit illos dicere, qua in re gratũ facere posset Atheniensibus: hic Demochares excipiẽs, Si teipsum, inquit suspendas. Is Democharẽs unus fuit è legatorũ numero ob linguæ procaciã dictus parrhesiastes: Ob tam inhumanum responsum indignantibus regijs amicis, Philippus compescuit eos, iussitq; ut Thersiten illum incolumẽ dimitterent. Tùm ad cæteros legatos conuersus: Renunciate, inquit, Atheniensibus, multo superbiores esse qui ista dicunt, quam qui impune dicta audiunt. Tales demũ animi regno digni sunt, 35 Lenitas.

ALEXANDER MAGNVS.

1 Indoles agilis. In Philippi dictis nihil erat, quod præter vrbanitatem non etiam ad bonos mores conduceret: nec video quem Philippo iungamus congruentius quàm filium Alexandrum. Is puer etiam num, quum Philippus pater multa præclarè, fœliciterque gereret, nequaquam eo gaudebat, sed ad pueros æquales ac collactaneos dicebat. Pater mihi nihil relicturus est. Illis contrà dicentibus, Imò hæc omnia tibi parat; Quid profuerit, inquit Alexander, si multa possidens, agam nihil? Iam tum cognoscas scintillam indolis ambitiosæ & irrequietæ.

2 Regē regia decet. Idem quum leuitate corporis, ac pedum celeritate polleret, patri hortanti ut in Olympijs stadium decurreret. Facerem, inquit, si reges habiturus essem concertatores. Et hic agnoscas excelsum, nec cuiquam facile cessurum in certamine laudis & Imperij. Nondū erat, & tamen non dignabatur nisi cum Regibus committi.

3 Adulterium. Quum puella multa nocte ad Alexandrū esset deducta, cū eo dormitura, rogauit Rex vbi fuisset tamdiu: illa respondente, se expectasse donec maritus isset cubitum: ministros accitos acriter obiurgauit: Reducite, inquit, hinc: parum enim abfuit, quin vestra culpa fuerim factus adulter. Egregium castitatis exemplū, tū in iuuene, tum in Rege. Nam apud illos simplex stuprum pro nullo crimine habebatur. Apparet autem tum fuisse morem, qui adhuc durat in Italia, ut uxores secubarent à viris, nisi si quando vocarentur.

4 Profusio. Alexandro puero Dijs largius facienti suffitū, ac subinde aditus accurrenti, Leonides illius pedagogus, q̃ tū aderat, Heus, puer, inq̄t, tum

tum large facies suffitum, quum regionē deuiceris, quæ thus gignit. Post quum eā regionem obtinuisset, memor eius dicti, hac sententia scripsit illi literas, Mitto tibi thuris & cassiæ talentia aliquot, nec posthac parcus sis erga Deos, quum non ignores nos potitos regione odores gignente.

Apud Granicum Martem experturus, hortabatur Macedones, ut affatim prænderent, ueluti postridie ex hostium commeatu cœnaturi. Præsens animus ac de belli euentu fidens, ac securus. 5 Fiducia.

Perillus vnus ex amicorum Alexandri numero, filiabus suis ab Alexandro dotē petijt; Iussit Rex illum capere talenta quinquaginta: quumq; respōdisset, decem satis esse: Tibi quidem, inquit, satis est tantum accipere: mihi vero non satis est tantū dare: Præclare dictum, nisi uirtutis indolē ambitio uitiasset. 6 Liberalitas.

Anaxarcho philosopho iusserat quæstorem dare, quantūcunque ille postularet: cumq; quæstor audita postulatione turbatus Alexandro indicasset, philosophum peteret centum talenta: Rectè, inquit, facit, sciens se amicum habere, qui tantum dare possit, & velit. Hic dubites, vtrum potius admirari oporteat, regiamne liberalitatem in donando, an philosophi improbitatem in postulando, nisi malumus hanc uocare fiduciam. 7 Liberalitas.

Mileti quum vidisset multas statuas eorū qui in Olympijs ac Pythijs vicerunt, easque prægrandes? Et ubi, inquit, erant tam magna corpora, quum barbari vestram urbem obsiderent? Salsè taxauit illorum stultam ambitionem, qui gloriarentur his, qui corporum magnitudine, uiribusq; præstātes in ludicris certaminibus victoriam reportassent, quum 8 Fortitudo intem pestiua.

in tantis periculis nulli fuissent, qui aduersus barbaros se tales præberent.

9 Quum regina Carum: Adas, illud haberet studio, ut assiduò mitteret Alexandro obsonia, bellariaq; per talium rerum architectos, coquosq; magna arte parata; Alexander ait, se psum habere meliores obsoniorum artifices, ad prandium quidem nocturnum iter, ad cœnam verò tenue prandium.

Frugalitas.

10 Quodam tempore quum omnibus ad prælium apparatis interrogaretur, nũquid aliud præter hæc fieri uellet: Nihil, inquit, nisi ut Macedonum barbæ radantur. Hoc dictum quid sibi uellet admirante Parmenione: an nescis, inquit, in prælio nullam ansam meliorem esse, quam barbæ? Significabat cominus esse pugnandũ, in quo genere certaminis barbæ officiunt, quòd his milites facillimè possunt apprehendi.

Barba bello inutilis.

11 Darius obtulit has conditiones Alexãdro, vt ab ipso acciperet talentorũ decem millia, & insuper Asiam secum ex æquo partiretur. Id quum recusaret Alexander: Ego, inqt Parmenio, accepissem, si Alexãder essem: Et ego, inquit Alexander, si Parmenio essem. Dario verò hunc in modum respondit: neq; terram duos Soles, neq; Asiã duos Reges ferre posse. Et hic animi celsitudinẽ probare possis, nisi dictum impotentiã quandã dñandi saperet.

Monarchia.

12 Quum in Arbillis de rerum summa pericli taturus esset, conflicturus cum mille hominum millibus ad pugnandum instructis adierunt illum milites aliquot ipsi bene uolẽtes, deferebantq; cæteros, quòd in castris inter se miscerent sermones, conspirarentq;, ne quid prædæ in regium tentorium deportarent, sed ipsi totam in suum verterent lucrum. His auditis

Interpretatio cõmoda.

ditis subrisit Alexander: Fausta, inquit, nunciatis. Siquidem audio sermones uirorũ ad uincendum, non ad fugiendũ aiatorum. Nec illũ fefellit diuinatio, plurimi namq; milites Regẽ adiere dicentes. Bono animo esto Rex, neq; metuas hostiũ multitudinem, ne pædorem quidem nostrum ferre poterunt. Prædę cõtemptus.

13. In Ammonis templo quum a uate dictus esset Iouis filius: Nihil, inquit mirũ: nã Iupiter omnium quidem natura pater est, sed ex eis optimos quosque peculiariter suos facit. Modestissimè interpretatus est oraculum. nã uates per adulationem dixit filium Iouis, quasi sic è Ioue prognatus esset, quemadmodum Hercules creditus est esse Iouis filius. Alexãder falsus est Iouẽ natura autorem ac parentem esse oĩum, sed eos demum peculiariter pro suis filijs agnoscere, qui uirtute ac prçclarè gestis proximè ad diuinam naturam accederent, ea est omnibus benefacere. Filij deorum qui.

14 Quum in bello crus esset illi sagitta vulneratum, multiq; accurrerent, qui ipsum frequenter Deum appellare consueuerant, experrecta, hilariq; fronte ad Homeri carmen alludens, dixit: Hic sanguinis est, quem videtis, liquorq; qualis diuis solet emanare beatis. Nimirum irridens adulatorum vanitatẽ, quum ipsa res declararet ipsum nihil aliud esse quàm hominem. Modestè.

15. Nonnullis Antipatri frugalitatem laudantibus ꝙ alienã ab omnibus delitijs austeramque vitam ageret: Foris, inquit. Antipater albo utitur pallio, intus uerò totus est purpureus. Notans fictam illius parsimoniam, quũ esset alioqui ambitiosissimus. Hypocrisis.

16 Quum hyeme frigidoq; cœlo apud amicũ quendam conuiuio exciperetur, videretq; fo- Parsimonia.

culum exiguum & ignis pusillum: Aut ligna inquit, inferte, aut thus: Subnotans cõuiuatorem lignis suis parcere, perinde quasi thus essent quum in rigore tãto nec thuri parcendũ esset: simul satis esse ignis ad faciendũ suffitum dijs, at parum ad depellendum frigus.

18 Continentia. Quum apud Antipatrem cœnaret, eisque ad cœnam formosam psaltriam induxisset, Alexander aspectu motus in illã exarsit: mox rogauit Antipatrem, nunquid ipse mulieris amore teneretur: illo confitente: O scelestè, inquit, non tu protinus abduces a conuiuio mulierem? Quantum ille animus aberat a constupranda aliena uxore, qui tantopere sibi metuit ab amica hospitis?

19 Continentia. Rursum quum Cassander Pythonem Euij tibicinis amasium per vim osculari vellet, idque Euium ægrè ferentem sensisset Alexander, iratus exilijt in Cassandrum clamans, Ita ne per nos ne amare quidem quicquam licebit? Non satis erat Regi, si seipsum præstaret continentem, nisi & præfectos haberet sui similes. Quando autem passus fuisset a suis per vim construptari filiam aut vxorem honesti ciuis, qui tibicini suos amores etiam ab osculo voluit esse inuiolatos? Denique quod duces peccarent, arbitratus est ad se pertinere.

20 Ciuiliter. Quum è Macedonum numero ad mare remitteret valetudinarios ac mutilos, debilesque proditus est quidam, qui se inter ægrotos ascripserat, quum non ægrotaret. Is quũ ad Alexandri conspectum adductus esset, & examinatus fateretur, se morbum prætexuisse ob amorem Telesippæ, quæ ad mare fuerat profecta: percunctatus est Alexander, cui negotium retrahendæ ad exercitum Telesippæ

pæ delegaretur. Cæterùm vt cognouit eam esse liberam. Persuadeamus igitur, inquit, ò Antigenes Telesippæ, vt nobiscum maneat. Nam vim admouere liberę, non est nostrum. Sic indulsit amori strenui militis, quem in exercitu retinere cupiebat vt ingenuam mulierem redire nollet nisi persuasum.

Cùm Græci qui apud hostes stipendium faciebant, venissent in potestatem Alexandri, Athenienses quidem iussit in compedibus seruari, quod quum ex publico stipendium haberent, tamen apud hostes meruissent: similiter & Thessalos, quòd regionē optimam nacti, non eam colerēt Thebanos verò dimisit, dicens: His per nos nonnihil est reliquum, neq; ciuitas, neq; agri. Ita moderatus est pœnam, vt mortem cōmeritis non indiceret nisi vincula, & culpam eorum qui necessitatem excusare poterant, in se transtulit. 21 Moderatio pœnæ.

Ex Indis quendam sagittandi artem comprimiś celebrem, adeò vt etiam per annulum sagittam mittere diceretur, quum in bello cępisset, iussit artis suę specimen edere: recusantem iratus Rex necari iussit. Quum duceretur homo, dixit his, a quibus ducebatur, se multis diebus non exercuisset artem, eoque timuisse, ne aberraret. Id vbi renūciatum est Alexandro, quod non contumacia, sed ignominiæ metu recusasset, admiratus ingenium gloriæ studiosum, dimisit illum donatum eo quod mortem oppetere maluisset, quam fama sua videri indignus. Hic apparet non omnino vanum esse, quod prouerbio iactatum est, Simile simili esse amicum Alexāder gloriæ supra modum, appetens similem affectum in alijs amabat. 22 Gloriæ vitachariorя.

Taxiles vnus è numero Regum Indiæ, oc- 23

Certamē vere regium. currens Alexandro, sic illum affatus est: Prouoco te, inquit, non ad pugnam neque ad bellum, sed ad aliud certaminis genus? Si inferiores, a nobis accipe beneficium: sin superior, nobis benefacito. Cui Alexander: Atqui, inquit, ob hoc ipsum inter nos certandum est uter benefaciendo superet alterum. Et humanissime complexus illum, non solùm non spoliauit ditione, sed auxit etiam.

24 Viri fortis fiducia. Cùm audisset de rupe quandam apud Indos, quæ ob sublimitatem velut auibus inaccessa ἄορνος dicitur, q ipse quidem locus expugnato difficilis esset, sed q eū teneret formidolosus: Nunc, inquit, locus captu facilis est significans nihil prodesse munimenta, nisi vir fortis ea tueatur. Arx enim non tam fossis ac muris tuta est, quàm viris.

25 Fides in deditum. Cùm alius quidam rupem teneret inexpugnabilem, ut putabatur, semet Alexandro dedit. At Alexander non solum eius ditionis principem esse iussit, verum etiam addidit, dicens: Hic homo, mihi uidetur sapere: melius est bono uiro concedere, q̃ loco munito.

26 Herculē cōtempsit Alexāder. Rupe capta quum amici dicerent illum egregijs gestis Herculem superasse: At ego, inquit, meas res gestas in Imperio, ne uerbo quidem cum his, quę gessit Hercules, arbitror conferendas. Adulabantur illi, sed huius animo nulla satisfaciebat adulatio.

27 Quosdam ex amicis mulctauit, q in ludo aleæ sensisset eos non ludere. Siquidem multi sunt, qui in hoc ludo uelut in re maximè seria versantur. Non enim ludunt, qui fortunas suas omnes, interdum & liberos, aleę permittunt arbitrio.

28 Inter amicos quos habebat præcipuos ac potentissimos, omnium maxime uidebatur honora-

honorare Craterum, sed omnium maximè diligere Hephæstionem: Craterus.n. inquit, amat Regem. Hephæstion amat Alexandrũ. Id Græcè iucundiùs dicitur: φιλοβασιλεύς, & φιλαλέξανδρος. Sentiēs Craterum in his quæ ad regiam dignitatem attinebant, præstare fidum amicum, Hephæstionem priuato quodam affectu diligere Alexandrum. Pariter itaque, licèt dissimiliter amantibus diuersa ratione persoluit præmium: Craterum ornauit dignitate, Hephæstionem ad intimam admisit familiaritatem. Amicus.

29 Xenocrati philosopho quinquaginta talenta dono misit: ea quum ille recusasset accipere dicens sibi non esse opus, interrogauit, an ne amicum quidem ullum haberet, cui esset opus: Nam mihi inquit, vix Darij opes in amicos suffecærunt. Hic verius animum magis admirari conueniat. nondum statui, regis ne tam ad liberalitatem propensum, an philosophi, qui tantum munus à tanto rege vltrò delatum remiserit. Liberalitas.

30 Porus rex ab Alexandro deuictus, quum ab eo post pugnam rogaretur dicente, Quo modo te tractabo? Regaliter, ait: Rursus subijcenti Alexandro: Nunquid etiam aliud? Omnia, inquit, Porus, complectitur hoc verbum Regaliter. Alexander & prudentiam, & fortitudinem viri admiratus, latiorem ditionem illi addidit ea quam prius obtinuerat. Supplici & ad pedes abiecto minus concessisset, Adeò diligebat animosus iuuenis impauidos aīos. Q. Curtius aliquanto secius narrat. Interrogatus Porus quid ipse victorē statuere dr̄e cēseret: Quod hic inquit, dies tibi suadet, quo expertus es, quam esset caduca Regaliter

fecili-

fęlicitas. Submonuit regem, vt modestè sua fortuna vteretur, memor ipsi posse accidere, quod acciderat Porro.

31 Cùm accepisset esse quendã qui conuitijs ipsum impeteret: Regium est, inquit quũ facias bene, audire male. Nihil hoc dicto generosius: quanquam idem & alijs adscribitur.

Aius verè regius.

32 Morti proximus ad amicos respiciens dixit, Magnũ epitaphiũ video futurum: præsentiens res ab ipso gestas multorum eloquentia celebrandas. Nec enim sua fefellit diuinatio.

33 Cum Darij filias haberet captiuas, demissis oculis eas salutabat. idque rarò, sibi metuens ab illarum insigni forma. Apud familiares autem dicere solet, Dolores oculorum sunt Persicæ puellæ.

34 Edicto vetuit, ne a quoquam pingeretur præterquàm ab Apelle, aut a quoquam ære sculperetur præterquam a Lysippo, artificibus illius ætatis pręstantissimis. Nã hoc quoque iudicabat ad principis dignitatem pertinere. Cum Cheryllo poeta pactus erat, vt pro vnoquoq; bono versu Philippicum acciperet aurum, pro malo colaphum.

Artes.

35 Idem interrogatus vbi suos recõderet thesauros: Apud amicos, inquit, significans facultates nusquam reponi tutius. Cum enim res postulat, redeunt ad secum fœnore.

Liberalitas.

36 Cum nuncius quidam gaudio gestiens, porrectaq; manu accurreret, rem prosperè gestam narraturus, Quid mihi bone uir magni nunciabis, nisi nuncies Homerum reuixisse? Significans omnium præclare gestorum gloriam abolendam, nisi contingeret talis præco, qualis fuit Homerus.

Præco rerũ gestarum.

37 Ciuitas quædam vt ab armis Alexandri, quietem haberet, obtulit illi partẽ agrorum, & prę-

& præterea rerum omnium dimidium. Cui sic respondit, Hoc animo ueni in Asiam, non vt acciperem, quod dedissetis, sed ut uos haberetis, quod reliquissem. Imperiosè.

38 Adulatio.
Alexander habebat Eudemonicum philosophum, sed quouis parasito adulatiorē. Hic quum aliquando tonaret uehementer, adeò vt omnes expauescerent, dixit Alexandro. Quin tu tale quippiā facis Alexander fili Iouis? At ille non ferens tā abiecti philosophi vocem ridens ait. Nolo enim formidabis esse, quemadmodum tu me doces, qui Satraparum ac regum capita me iubes super cœnam apponere. Sic Athenæus Plutarchus in vita secus aliquanto, Quid mihi succenses ꝙ pisces apponam in conuiuio, ac non potius Satraparum capita?

39 Ciuiliter.
Alexāder quum hyeme duceret exercitū assidens igni, recognoscere prætereuntes copias cœpit: quumq; uideret senem quendam horrentem frigore, & ad ignem stantem, considere loco suo iussit, dicens, Si in Perside natus esses, in regia sella sedere tibi capitale fores: in Macedonia nato conceditur.

40 Indoles excelsa.
Alexāder etiamnum adolescens uidens patrem Philippum equum praeferocem, nec ullum sessorem tergo patientem, uelut inutilem abiectum ire: Qualem, inquit, equum isti perdunt, dum illo per imperitiam ac mollitiem vti nesciunt. Cumq; mira arte sine uerberibus tractasset equum, tandem conscensum ad cursum admisisset, tum calcibus usus est: ac molliter flexis habenis quum equum reduxisset, descēdentis caput exosculatus pater: Aliud, inquit, ò fili tibi par regnum quære, quando iam te nō capit Macedonia. Præsagijs vir prudens tam excelsæ indoli nō suffectu-

fecturam paternam ditionem. Sed equus iſle nos admonet, multa bene nata ingenia p ire vitio inſtituentiũ, qui ferè neſciunt imperare, niſi ex eq.s generoſis reddiderit aſinos.

41 Idem Ariſtotelé, cui puer formandus fuerat traditus, ſumma veneratione proſequebatur, dicens, ſe illi non minus quam patri debere, quod a patre viuendi, a præceptore bene uiuendi initium accepiſſet.

Pietas in præceptorem.

42 Quum pirata captus ad ipſum deductus eſſet, rogatus, qua ſe fretus auderet infeſtare maria compendio reſpondit: Ego, inquit, quoniam id vnico nauigiolo facio, pirata nominor: tu cũm idem facias magna claſſe, rex appellaris. Alexander admiratus intrepidum animum, donauit illi vitam.

Animosè.

43 Idem Delphos profectus, quum ſacerdos negaret ſe conſulturam Deum, ꝙ dies eſſent nefaſti, quibus ne oraculis quidem loqui fas eſſet: vt pertracta ſecum ſacerdote templum aſcendit, cumque illa importunitatẽ victa diceret. Inuictus es ô fili: Satis, inquit, Alexander oraculi eſt: mulieris vocem reſponſi loco ducens.

Oraculũ.

44 Poſteaquam in expeditionem profectus regias opes penè omnes in milites ac duces diſtribuiſſet, roganti Perdicæ. Quid tibi nunc res ſupereſt? Spes inquit: Hic Perdica: Hæc, inquit, nobis commilitonibus tuis futura cõmunis eſt, & prædium quod ipſi deſignarat Alexander, recuſauit, Tanta erat fiducia bene ſucceſſuram expeditionem.

Fiducia euentus.

45 Idem initio quum in cauſis capitalibus ſederet iudex, accuſatori alteram aurem occludebat, rogatus quur id faceret: Alteram, inquit, integram ſeruo reo.

Iudex incorrupt⁹.

46 Quum Philoxenus claſſis præfectus Alexandro

xandro scripsisset, Tarentinum quēdā Theodorum esse apud se pueros habentem insigni forma venales, si vellet emere: indigne tulit, apud æquales subinde clamitans, Quid in me Philoxenus tam obscœnum animaduertit, ut mihi tantum probri conciliaret? — Integritas.

47 In Callisthenem nequaquam sese accommodantem aulæ regiæ moribus, sed & dictis & gestu præ se ferentem nihil sibi placere, dixit hunc versiculum. — Seruire tēpori.

Μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐκ αὑτῷ σοφός, id est. *Sapientem ego odi, qui sibi sapit nihil.*

48 Nisam expugnaturus quum videret milites deterreri fluminis, ꝙ ciuitatem præterlabitur, profunditate, exilijt, O me omnium terrimum exclamans, qui natare non didicerim: moxque clypeo pro subere innixus, primus tranauit. — Exemplū ducis.

49 Ilium profectus Achillis statuam coronans, O te fœlicem, inquit Achilles, cui viuo talis amicus, mortuo talis contigerit præco. De Patroclo loquens & Homero, quorum ille fidissimus Achilli fuit amicus, hic defunctum Iliade tota celebrauit. — Præcipua bona.

50 Duabus potissimum rebus, quum Deus à multis prædicaretur, se quòd mortalis esset, deprehendere dicebat, somno & coitu, quòd hæc præcipuè proderet humani corporis imbecillitatem, ad cætera inuictus erat. Somnus enim mortis imago est, & coitus species est morbi comitialis. — Quæ nos admonent mortalitatis.

51 Darij regiam ingressus, quū uidisset sublime cubiculum, & in eo stratum, mensas, cæteraq; omnia mirifico ornatu instructa, Hoccine, inquit erat imperare? Sentiens non esse regium huiusmodi delicijs indulgere. — Delitiæ indignæ prīcipi.

52 Idē lectū ingressus excussis accurate pallijs di-

cere

cere solet, Nunquid hic delicatum aut superfluum mater addidit? Adeò abhorrebat à muliebribus delitijs.

53 Literarũ amor. Quum delato ad ipsum scriniolo, quo nihil inter opes Darij pretiosius, pulchriusve repertum est, quæreretur, in quem vsum destinandum esset: alijs aliud suadẽtibus, dixit. Huic optimè seruandus dabitur Homerus: Sentiens nullum esse thesaurum illo preciosiorem. Ita visum est inueni, qui se totum ad exemplar Achillis componebat.

54 Ingenuè. Idem hortante Parmenione, ut noctu hostem adoriretur, alioqui summũ fore discrimen, si palam cum tanta multitudine Martẽ experiretur. Siquidem ex fragore procul velut è pelago resonante, coniectabant immensum esse numerum, Non furor, inquit, victoriam: recusans tenebrarum præsidio vincere.

55 Matris lachrymæ. Quum legisset prolixam epistolam ab Antipatro scriptam, in qua multæ inerant aduersus Olympiadem calumniæ; Ignorare videt, inquit, Antipater, quod una matris lachryma multas delebit epistolas.

56 Candidè. Quum sensisset sororem suam cum iuuene quodam eleganti forma consuetudinem agere, nihil offensus est: sed dixit, concedendum esse, ut illa quoque aliqua ex parte regno frueretur. Multum dissentiens ab animo Cæsaris Augusti, qui nihil acerbius tulit, quàm filiæ nepotumq; lasciuiam.

57 Ambitio insatiabilis. Quum audisset Anaxagoram differentem, innumerabiles esse mundus, illachrymasse dicitur. Rogantibus nunquid accidisset lachrymis dignum. An non videor, inquit, merito flere, qui quum mundi sint innumerabiles, nos nondum vnius domini facti sumus?

Phi-

Philippus à Triballis in prælio uulneratus 58
est femore lanceo traiecto : opera chiturgi liberatus periculo mortis, dolebat claudicatio ni deformitatem contractam manere. Cui Alexander: Ne verearis, inquit, in publicum prodire, sed gradum mouens uirtutis tuę potius memineris : Hoc & alijs adscribitur.

Aliquando in colloquijs aut conuiuijs incidit et contentio de carminibus Homeri, alijs alia præferentibus, hoc unicè probauit Alexander. 59 Comparatio carminum Homericorũ. Iliad. I.

Ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής : Id est,

Dux bonus atque idem validus pugnator in armis.

Addebat Homerũ hoc versu virtutẽ Agamẽnonis prædicasse, Alexãdri vaticinatum esse.

Quum transmisso Hellesponto Troiam inuiseret, veterum heroum res gestas animo reuoluens, quidam si vellet, pollicitus est se Paridis lyram daturũ. Huic Alexãder: Minime, inquit illa mihi est opus, quum Achillis lyrã habeam. Hac vir strenuus fortium virorum laudes canere consueuit, quum Paris sua lyra molles ac lasciuos modulos incineret. 60 Musica digna duce.

Quodam tempore Darij mulieres inuisit, vnà cum Hephæstione. Hunc quũ esset eodẽ ornatu quo rex corpore etiam maior, Syngãbris Darij mater pro rege adorauit. Eadem quum ex nuribus adstantium intellexisset errorem suum, perturbata denuo salutauit Alexandrum. Tum Alexander, nihil est ò mater quod turberis. Nam & hic Alexander est. Sẽtiens amicum esse alterum Alexandrum. 61 Humaniter.

Cum in Hammonis templum venisset, sacerdos grãdæuus illum salutauit, Salue fili, & hanc appellationẽ a Deo habeas. Tum Alex. 62 Adulatio.

Accipio

Accipio eum ò pater, & posthac patiar tuus dici, si mihi totius orbis dñium concesseris. Sacerdos recipit se intro,& quasi cõsultoDeo respõdit,Iouem certo promittere, quod peteret.Hic Alexãder, Scire cupio,num quis supsit inultus eorum, qui patrem meum interfecerunt. Ad hæc sacerdos:Philippi,inquit interfectores omnes dedere pęnas, sed patri tuo nemo mortalium põt tendere insidias:significans illum esse Iouis,non Philippi filium:

63 Animosè. Cum Darius numerosissimum exercitum instruxisset, Alexãder profundissimo somno correptus est adeo ut nec interdiu potuerit expergisci: tandem imminente periculo,amici ingressi Regem excitarũt: qui quum dicerent se mirari in eo rerum statu tantã Regis securitatem:Magna,inquit Alexander,animi molestia me Darius liberauit, qui vires suas omnes in unum contraxit, ut liceat uno die de summa rerum decernere.

64 Alexandro Magno Corinthij per legatos ius suæ ciuitatis detulerunt.Hoc officij genus quum risisset Alexander, quidam è legatis, Nulli inquit, ciuitatem vnquã donauimus, præterquam tibi & Herculi. Hoc audito lubens accepit oblatum honorem, quem illi cõmendabat partim raritas, partim cum Hercule laudatissimo viro societas.

65 Dum in obsidione cuiusdã vrbis infirmissima mœnium,quærit,sagitta ictus est,nec tamen ab instituto destitit, mox quũ represso sanguine sicci vulneris dolor cresceret,& crus equo suspensum paulatim obturpuisset, coactus quod cęperat omittere,ac chyrurgum accersere. Oẽs inquit, me prædicant Iouis esse filiũ,sed vulnus hoc hominis esse me clamat.

66 Zenophãtus certis modis Alexãdrũ ad arma

solet concitare. Eam musices vim admirantibus cunctis, quidã ait. Si tantus artifex est, incinat modulos, quibus illum à bellis reuocet. Sentiens non esse magnæ artis hominem eo perpellere, quo suapte natura pronus est.

ANTIGONVS REX MACEDON.

1 Antigonus in extorquendis pecunijs acer erat, ac rigidus. Cuidam itaq; dicenti. At non talis fuit Alexander: Merito, inquit: nam ille metebat Asiam, ego culmos lego. Sentiens opulentissimam Asiam prius ab illo spoliatam, sibi a spoliatis corradendum quod posset. Festiuiter

2 Milites quosdam videns thoracibus, & galeis indutos sphæra ludere, delectatus est hoc spectaculo, ac duces illorum accersiri iubet, vt eos coram illis laudaret. verum vbi nunciatum esset duces bibere, præfecturas illorum militibus dedit, qui sphæra luserant armati, simul, & ducum ignauiam puniens, & militum strenuitatem honorans. Seuerè.

3 Cum omnes admirarentur, q quum initio regni durior fuisset, senex factus clementer, ac placidè regnum gubernaret: Prius, inquit, opus erat regno, nunc gloria, & beneuolentia. Sentiens regnum armis, & austeritate frequẽter parari, sed non nisi honesta opinione, ciuiumque beneuolentia retineri. Regni stabilitas.

4 Idem filio Philippo multis pñtibus percunctanti, ac dicenti. Quando castra mouebimus? Quid, inquit? num metuis, ne solus tubam non audias? Notans adolescentis imperitiam, qui hoc a patre multis audientibus percunctaretur, quum in bello cœlanda sint consilia Principum: sed quoties castra mouenda sunt, tum omnibus tuba dat signum. Silentiũ in bello.

5 Cum adolescens institisset, vt hospitiũ nãci

sceretur apud viduam treis habentem formã decente filias, accito hospitijs designandis pręfecto. Non expelles, inquit, filium meum ex loci angustia? Non prodidit adolescentis affectum, qui sciebat illum captare, quod amaret, sed excusauit ædium angustiam, in quibus vidua cum tribus filiabus ageret.

Castè.

6 A graui morbo posteaquam conualuerat: Nihilo peius est, inquit: siquidem hic morbus submonuit nos, ne animo efferamur, quum simus mortales. Quis docuerat ethnicum regẽ philosophiam Christiano dignam animo? Deplorabant amici ceu magnum malum, q tam grauiter ægrotasset: ille interpretatus est ex morbo plus accessisse boni, quam mali. Corpus extenuarat, sed animum reddidit modestiorem: corporis robori nonnihil detraxerat, sed animo detraxit insolentiam, morbum longè periculosissimum. Proinde non pessimè res habet, quum leuior morbus arcet, pellitve maiorem.

Morbus vtilis.

7 Hermodotus Antigonus in carmine scripserat Iouis filium. Is hoc legens: Istius, inq̃t, rei nequaquam mihi conscius fuit Lasanophorus ille: perquam facetè ridens poeticam adulationem, pariq́ue modestia sui generis humilitatem agnoscen. Lasanum autem matulæ fictilis est. Quod si Iouis erat filius, ea res hactenus fefellerat, & seruum matulam in cubiculo ferre solitum, & Antigonum filium.

Modestè.

8 Quodam dicente, omnia regibus honesta, iustaq; esse. Sunt per Iouem, inquit, barbarorũ dumtaxat regibus, at nobis ea dũtaxat honesta sunt, q̃ honesta sunt, & ea tm̃ iusta, quæ iusta sunt. Grauiter retulit adulteratricem vocem, volẽtis oĩa licere regibus. Non. n. rex est honesti iustique regula, sed honesti iustique minister

Regibus honesta tm̃ licent.

ministet est. Atque vtinam similes voces non audiant Christianorum aures: aut si audiant, simili seueritate reijciant.

9 Seuerè.

Frater Antigoni Marsas litem habebat, sed a rege postulabat, vt causa domi cognosceretur. Cui Antigonus. Si nihil, inquit, preter ius agimus, melius fiet in foro, cunctisq; audientibus. Non impetrauit hoc a rege frater eius affectus, vt vel tantillum de iure concederet. Ipsum autem hoc dilemmate constrinxit: Si iniustam causam habere te scis, quur litigas? sin iustam, quur fugis hominum conscientiã, & ad domesticas latebras rem fori pertrahis, non cariturus sinistra ciuium suspitione, etiã si bonam causam viceris?

10 Bonitas.

Quum aliquando tempore hyberno compulisset castra trãsferri in locum, vbi non erat rerum necessariarum copia, atq; hac de causa milites quidam in regem maledicta congererent, ignari ipsum esse in proximo, virga tentorij vela diduxit: Flebitis, inquit, ni longius semoti de me malè loquamini. Quid hac facetia clementius, aut quid hac clementia facetius? Simulabat se non indignari, quod male de ipso loquerentur, sed quod tam vicini, vt exaudiri possent ab eo, cui maledicebant.

11 Liberalitas regũ.

Aristodemo qui vnus ex amicorum regiorum numero fuit, è coquo, vt putabatur, propagatus, suadenti vt impendijs, ac largitionibus aliquid detraheret. Verba tua, inquit, Aristodeme ius olent: Subindicans coquorum esse parsimoniam, non regum, proinde illum tali consilio non meminisse cuius esset amicus, sed quo esset patre natus.

12 Seuerè.

Quum Athenienses seruum Antigoni honoris gratia perinde vt ingenuum in ciuium numerum ascripsisset: Nequaquam, inquit,

quit, velim vnum Atheniensem a meis oris cędi: significans per illos factum vt unum ciuem Athenienses posset loris cædere, quippe seruum; sed Athenis esse plures vno commeritos, vt à Rege loris cæderentur, qui seruum alienum, quod in ipsis fuit, manumitterent.

13 Adolescens quidam Anaximenis rhetoris discipulus, orationem a præceptore meditatā, & ad eam recitandam subornatus, coram Antigono habebat: cumq; is inter audiēdum quiddam scire cupiens sciscitaretur, moxque adolescens reticuisset: Quid ais, inquit, Antigonus, num ista tibi sunt in tabulis descripta? Quod ille in adolescente iudicauit absurdum, hoc hodie magnificū hr̄, vt senes etiam apud Principes orationem a rhetore quopiam conducto sex mensibus elaboratam ediscant, eamque psitacorum more reddant. Nec raro fit, vt nemine etiam interpellante, sibi excidant, cunctisq; ridiculi sint.

Oratio aliena.

14 Alterum quendam rhetorem audiens ita loquentem. Hora nimium iaculatrix aduenienes, regionē herbis defectā reddidit: Nō desines, inquit, mecum, vt cū turba agere? Offensus est rex oratione nimis elaborata, cuiusmodi verborum apparatu solent se venditare rhetores apud imperitam multitudinem. At idem apud regem facere, erat illius abuti patientia. Quoniam autem affectata sermonis structura, Latinè non perinde potest exprimi, Gręca ponā χιονοβόλος ἡ ὥρα γενομένη, λειποβοτανεῖν, ἐποίησε τὴν χώραν. Pro χιονοβόλος ἡ ὥρα dicere poterat hiems, & λειποβοτανεῖν verbū est affectatum, vixque poeta concedendum.

Verba affectata.

15 Thrasyllo Cynico petenti drachmam: Non est, inquit, munus regium Cynico subijciente, Talentum igitur da: At non est, inquit, Cyni-

Facetè.

Cynicum, tale munus accipere. Vtroque cornu repulit postulatoris improbitatem, quem existimabat nullo dignum beneficio.

Quum mitteret filium suum Demetrium cũ numerosa classe, magnaq; militum vi ad Græcos liberandos, dicebat, gloriã a Græcia velut a specula in orbem terrarum accendi: iuuenem gloriæ studio extimulans, vti strenue rem gereret, ꝙ eius laudis rumor non intra Græciæ fines esset continendus, sed ob Græci nominis celebritatem, per omnes mũdi plagas dimanaturus. 16 Gloria stimulus.

Antagorã poetã in tẽtorio, congruũ coquẽtem, atq; ipsum patellã uersãtem alio relata deprehẽdit. Antigonus a tergo stans ei quũ dixisset, putas ne o Antagora. Homerũ quũ Agamemnonis res gestas scriberet, coxisse congruũ? Cõtra hęc Anaxagoras, Et tuo rex, putasne Agamemnonem cum illa res gereret, fuisse curiosum, si inquit exercitu cõgrũ coqueret? æquo animo Rex tulit ioci talionem, quasi inter pares res ageretur. 17

Antigonus amicis suadentibus, ut si Athenas caperet, ualidis illam præsidijs communiret, ne quando deficeret, summaq; cura ijs potius ut Græciæ basim custodiret, respõdit, se semper in hac fuisse sententia, ut crederet nullum esse regni præsidium firmius quam ciuium beneuolentiam. 18 Clemẽter.

Idem ubi audiuit Reges in ipsius exitium conspirasse, insolentissimè respondit, se illos omnes uelut aues fęmina egentes uno lapide unoque clamore disturbaturum. 19 Insolẽter.

Quũ Antigonus ĩ arduis ac præruptis locis planicie imminẽtibus exercitum haberet, Pyrrhus positis circa Nopliam castris, postridie ꝑ caduceatorem, vt in campũ descendẽs 20 Nõ ꝓ pugnandum.

Martem experiretur, prouocauit. Antigonus vero respondit, suam militiam non magis armorum quàm temporum esse: Pyrrho, si illi suę vitę tędium cœpisset, satis multis ad interitum vias patere.

22 Antigonus interrogatus, quē è suæ ætatis ducibus præstantissimum iudicaret, respondit, Pyrrhum, si senesceret. Non pronunciauit optimum, sed optimum fore, si rerum experientiam ætas adiungeret.

23 Idem vidēs militum quēdam alioqui strenuum, & ad pericula promptum, parum bene affecto corpore, rogauit quid palleret; illo confesso morbum occultum, iussit medicis, vt si quà fieri posset, adhiberēt remedia. At miles iam morbo liber cœpit detractare pugnam, minusq; promptè semet obijcere periculis. Rex admiratus interrogauit illum, quęnam esset mutati animi causa. Tum miles Tu ipse, inquit, in causa fuisti: quū afflictè viuerem non magnopere metuebam tali vitæ: nunc quum tua opera mihi vita facta est charior, magis vaneo, ne pareat.

Fęlicitas timidos facit.

24 Antigonus senior sophistę cuidam librum de iustitia conscriptum porrigenti, Desipis, inquit, qui quum me videas alienas vrbes armis vexantem, tamē apud me de iustitia disseris. Sensit eos, qui ditionis ampliandæ, gloriæve causa bellum inferunt alienis ciuitatibus, non possē tueri iustitię leges.

Bellū iniustum.

25 Antigonus senior quum frequenter Biantem molestē flagitatem tulisset: tandem victus tædio, Date, inquit, Bianti talentum, vel vi. Sentiens beneficium non impetratum, sed improbitate exortum.

26 Antigonus quum nocte quadam quosdam è militibus suis exaudisset omnia mala imprecantes

precantes Regi, qui ipsos in illud iter, & inextricabile lutum induxisset, accessit ad eos, qui maximè laborabant: eos quum ignorantes a quo adiuuarentur, explicuisset: Nunc, inquit, maledicite Antigono, cuius vitio in has miserias incidistis: sed ei bene optate, qui uos ex hac voragine eduxit. Hac uindicta contentus erat Regis uerè excelsus animus.

27 Idem quum in paruulo quodam castello Græci obsiderentur, ac fiducia loci contemnẽtes hostem, multa in deformitatem Antigoni iocarentur, & nunc staturam humilem, nunc collisum nasum deriderent: Gaudeo, inquit, & aliquid boni spero, qñ in castris meis Silenũ habeo. Cum hos dicaces fames domuisset, qđ captis facere mos est, videlicet ut qui bello sunt utiles, in cohortes describantur, cęteri pręconio subijciantur, negauit se, uel id facturũ fuisse, nisi expediret his dominũ habere, qui tam malam haberent linguam. Hoc idem arbitror esse cũ eo quod refert Plutarchus, nisi quod aliquod commemoratur a Seneca.

28 Iocari in seipsum. Idem quum accepisset instrumentum prægrandibus literis descriptum. Hæ, inquit, uel cęco perspicuæ sunt: iocans in vitium oculorum. Erat enim luscus. Idem alius magno capitis suis periculo dixisset, qđ vsu venit Theocrito Chio, de quo postea dicetur.

29 Proditio grata. Iam vt cum Græcis vtcunque paria faciamus, Alexãdrio Iuliũ Cæsarem, Philippo Augustum, Antigono M. Tullium obijciemus.

OCTAVIVS CAESAR AVGVST.

Quum in conuiuio Rhœmitales Thracum rex, qui ab Antonio ad Augustum desciuerat, insolentius iactaret sua erga Cæsarem merita, ac sine fine exprobrans belli societatem, molestus esset, Cæsar dissimulata illius petu-

lantia, alteri cuidam Regũ propinans dixit: Proditionem amo, proditores non laudo: Significans his qui proditionem proferũt, nihil deberi gratiæ: licet enim officium quod præstant, pro tempore gratum est, ipsi tamen habentur pro malis, ac fœdifragis.

2 Quum Alexandrini post urbem ui captam extrema se passuros existimarent, Augustus suggestum conscendit, adiuncto sibi Ario Alexãdrino, & dixit se ciuitati parcere, primũ propter ipsius magnitudinem, ac pulchritudinẽ, deinde propter Alexandrum Magnũ eius vrbis conditorẽ, postremo in gratiam Arij amici. Raræ cuiusdam clementiæ fuit, non diripere ciuitatem, quæ pertinacissimè rebellarat: sed non minus laudis merebatur illa ciuilitas, quod huius beneficij gratiã non sibi vindicauit, sed vnam præcipuamque partem ipsi concessit vrbi, alteram tribuit Alexandro, cuius memoriam sciebat apud Alexandrinos esse gratiosissimam, tertiam transtulit in Ariũ, eius ciuitatis ciuem, amicum tãto titulo suis commendans.

Clementer.

3 Quum ad Augustũ delatũ esset, Erotẽ Aegypti procuratorem emisse coturnicem, in pugna superantẽ omnes, ac prorsus inuictam, eãq; assam deuorasse: iussit acciri hominem, discussa caussa confessum malo nauis affigi iussit: vita iudicans indignum, qui ob tantillã gulæ voluptatem non pepercisset aui, quæ pugnando diu multisq; potuisset esse uoluptati: præterea quæ læto quodam homine Cæsari perpetuã in bellis prosperitatem portẽderet.

Seuerè.

4 In Sicilia pro Theodoro Ariũ præfectũ instituit: sed quũ Cæsari quidam libellũ porrexit, in quo scriptum erat, Caluus Theodorus Tarsensis fur erat, quid tibi videtur? lecto eo,

Lepidè.

nihil

nihil aliud subscripsit, quam. Videtur.

Athenodoro Philosopho causatione senectutis flagitanti vt sibi liceret redire domum, Augustus concessit. At quum ille Cæsari dixisset. Vale, volens aliquod philosopho dignum monumentum apud illum deponere, adiecit: Cæsar quum fueris iratus, ne quid dixeris feceris ve, priusquam Græcorum literarum 24. nomina apud te recensueris. Cæsar autem philosophi dexteram amplexus: Adhuc, inquit, te præsente mihi opus est, totumque etiam annum apud se detinuit, dicens illud Græcorum prouerbium. Silentij sunt tuta fidi præmia: siue approbans philosophi dictum, quod tutum esset iram premere, ne prorumpat in uerba, siue sentiens philosopho profuturum fuisse, si hoc dictum non addidisset iam abiturus. Quamquam tam salubris admonitio magnificum aliquod præmium merebatur. 5 Ira remedium.

Quum audisset, quod Alexander natus annos triginta duos, posteaquam plerasq; mundi regiones peragrarat, dubitasset quid in reliquum vitæ tẽpus esset facturus, demirabatur si Alexander non iudicasset maius opus, bene gubernare paruum imperiũ, q̃ amplam ditionem comparasse. Recte notauit inexplebilem Alexandri ambitionẽ, qui nullam aliam functionem rege dignam existimasset, quam proferre ditionis terminos: quum multo tũ pulchrius, tum difficilius sit, regnum quod contigit, rectis legibus, sanctisq; moribus exornare, quam armis regno regnum addere. 6 Parta tueri maximum.

Augustus legẽ tulerat de adulteris, quo iudicandi essent de hoc crimine delati, & quomodo puniendi conuicti: post iræ impotentia irruit in adolescentem delatum, quod cũ 7

Princeps legum ob seruator. Iulia Augusti filia commercium habuisset, eumq; manibus verberauit. At quum adolescẽs exclamasset. Legem tulisti, ò Cæsar, adeo facti pœnituit Cæsarem, ut eo die recusaret cœnam capere. Crimen per se graue erat, tum admissum in Cæsaris filiam. Quis Princeps ibi dolori suo temperaret? Aũt quis ibi legũ iudiciorumque moras expectaret? At tantus Princeps sibi adeo displicauit vt a seipso pœnas sumeret, quod legi, quam alijs prodiderat, non per omnia paruisset.

8 Votum. Quum Caium ex filia nepotem, in Armeniam mitteret optabat a dijs, vt illum Pompeij beneuolẽtia, audacia Alexandri, ipsius autem fortuna comitaretur. Quid in singulis erat præcipuum, id optabat vni contingere. Illud autem singularis cuiusdam erat modestiæ, ꝙ vir ingenio, doctrina, consilioque præstans sua præclarè gesta fortunæ ascribebat.

9 Præses cõsilium. Dicebat se Romanis eum imperij successiorem relicturum, qui nunquam eadem de rebus consultasset; de Tiberibus sen iens.

10 Autoritas. Quum iuuens nobiles, ac dignitate claros inter se tumultuantes vellet compescere, nec auscultarent illi, sed tumultuari pergerent: Audite, inquit, iuuenes senẽ, quẽ iuuenem senes audierunt. Augustus enim adolescens ad Rempub. admotus est, summaq; fuit autoritate: hac sola voce illos coercuit, nec aliud supplicium ob concitatum tumultum exegit.

11 Clementer. Quum populus Atheniensiũ videretur deliquisse quiddam, scripsit ex vrbe Aegina: Non arbitror vos latere, ꝙ vobis irascor. Neque.n. Aeginæ sum hybernaturus. Nec aliud illis neque dixit, neque fecit, satis habens illis comminatum esse, ni desisterent.

12 Quum quispiam ex Euclidis accusatoribus

affatim

affatim & ad satietatem vsque dicēdi libertate vtens, eò tandem prouectus esset, vt tale quidam diceret. Hęc si tibi non uidetur magna, iube, vt mihi reddat septimum Thucydidis librum: His offensus Cæsar iussit illum duci: cæterum vt audiuit illum ex Brasidiæ posteris reliquum esse, ad se venire iussit, ac moderatè correptum dimisit. Clementer.

13 Pisoni domum a fundamentis vsque ad extremam contignationem, accuratè ædificanti: Vt bono, inquit, sim animo, facis ô Piso, qui sic ędificas, quasi Roma futura sit perennis. Nō offensus est immodico structuræ apparatu, sed quod alius fuisset suspicatus ad tyrannidem spectare, ille vertit in lętum Romani Imperij auspicium. Commoda interpretatio.

14 Scripserat Augustus tragędiā, cui titulus erat Aiax, eam post q̃m displicebat, spongia deleuit. Itaq; quum Lucius tragædiarū scriptor iterrogaret quid ageret ipsius Aiax, Cęsar admodū festiuiter: In spongiā inquit, incubuit: alludēs ad argūn fabulę, in quo Aiax, quū resciuisset, quę dixisset, fecissetq; p insaniam, gladio incumbens sibi necē consciuit. Lepidè.

15 Cuidam ipsi libellum trepide porrigenti, qui manū nunc proferret, nunc retraheret: Quid, inquit? An putas te assem dare elephanto? Solent enim pueri minimos nūmos elephantos porrigere, quos ille nō sine spectatorum admiratione proboscide sic corripit, vt pueri manū non lædat. Sic videmus pueros & in vrsorum rictum manum inserere, sine metu. Molestum erat optimo principi, quòd timeretur. Princeps aditu facilis.

16 Quum ab eo Pacinnius Taurus munus peteret, diceretque populari rumore sparsum, pecuniam haud paruā ipsi a Cesare datam: Lepidè.

Sed

Sed tu īquit, noli credere. Lepido ioco significans se non daturum; Alter expectabat futurum, ut Cęsar ipsius pudori succurreret, ne si cōpertum esset vanū: ipse ludibrio haberetur: Cęsar aliud indicauit remedium, fineret homines loqui, quę vellent, modò ne ipsi quod erat falsum persuaderent.

17 Lepipè negare. Alter præfectura equitū submotus, insuper & salarium ab Augusto postulare est ausus, hoc colore, vt diceret se non lucri causa salarium petere sed vt tuo, inquit, indicio videar impetrasse munus, & ita credar non ab officio submotus, sed officium deposuisse: Tu, inquit Augustus, apud oēs prędica te accepisse, ego non negabo. Si nihil mouebat petitorem, nisi metus ignominiæ, via commōstrata est, qua nihilominus honori suo cōsulere posset, quam si pecuniam accepisset.

18 Iocosè. Herēniū adolescētē vitijs corruptū Cæsar castris excedere iusserat: quumq; ille dimissus supplex ac plorabundus apud Augustum hac deprecatione vteretur, Quo ore redibo in patriam, quid dicam patri meo: Dic, inqt, me tibi displicuisse. Quoniam pudebat adolescentem fateri, ꝙ ipse Cæsare displicuisset, Cęsar permisit, vt sermonem inuerteret, & culpam in ipsum conferret.

19 Salsè. Miles quidam in expeditione saxo percussus, notabiliq; in fronte cicatrice deformatus, quoniā honesto vulnere erat insignis, immodicè sua facta iactabat: eius insolētiā Augustus leniter castigauit: At tu, inquit, caue, ne qñ fugiens post te respexeris, Subindicās fieri posse, vt vulnus de quo nimium se venditabat, nō prelio, sed in fuga accepisset.

20 Galba corpus habēs gibbo & đforme, de quo vulgo iactatum est, ingeniū Galbæ malè habi-

habitare, quum apud Cæsarem causam agēt, subinde diceret. Corrige me Cæsar, si quid in me reprehendendum videris? Ego, inquit, Galba monere te possum, corrigere non possum. Corrigitur quod reprehenditur, corrigitur quod ex distorto fit rectum.

Quum plerique rei quos Seuerus Cassius accusabat, absoluerentur, & is cui Cæsar forum extruendum locarat, diu traheret illum operis expectatione. Vellem, inquit, Cassius, & forum meum accusasset. Iocatus est ambiguo verbo. Nam absoluitur quod perficitur, & absoluitur qui a causa liberatur: absoluit opus architectus, & reum iudex absoluit. 21 Lepidē.

Olim erat magna sepulchrorum religio, eaq; pars agri quæ sepulchro erat dicata, non proscindebatur aratro. Vectius, itaque quum nihil hac religione deterritus, patris monumentu exarasset, Augustus facetè iocatus est: Hoc, inquiens, est verè patris monumentum colere. Rursus lusit ancipiti verbo. Colimus ea quæ veneramur, & colitur ager, aut aliud simile. Gemina fuisset amphibológia, si pro monumento dixisset memoriā, q̄d ab illo dictum arbitror. Siquidem eorum memoria nobis sacrosancta dr̄, quos vitā defunctos veneramur, & memorias ad Græcorum imitationē vocamus defunctorum monumenta. 22 Iocus ex ambiguo.

Quum Herodianæ crudelitatis rumor ad Augustū peruenisset, q̄ in Bethlehem pueros omnes, qui bimatum non excessissent, iussisset interfici: & in his etiam ipsius perisse filiū: Præstat, inquit, Herodis esse porcum, quam filium. Herodes Iudæus erat, & Iudæi mira religione abstinent ab esu suillæ. 23 Crudelitas.

Mecœnas vir laudatus, in stylo lasciuiebat, verbis affectatis, & compositioni insolen- 24

lenti frequenter indulgens: Augustus contra verbum insolens quasi scopulum fugiendum esse dicebat. Ad alios itaque scribens stylo simplici consueuit vti, Mecœnati vero quem familiariter amabat, scribens, Mecœnatem imitari solet, adeo vt in quadā epistola, multa liberius, ac dissolutius iocatus, hanc adiecerit clausulam. Vale mel gentium, metuelle, ebur ex Etruria, laser Aretinum, adamas Supernas, Tyberinum margaritum, Cilneorum smaragde, iaspis figulorum, Berille Porsennæ, carbunculum habeas ἵνα συντέμω πάντα μάλαγμα moecharum. Sic irruit parum viriles amici inscribendo delitias. Eiusdem μυροβρεχεῖς cinnos ioci, exagitare consueuit, voces, ac sententias ineptas fœtores appellare consueuit. Sermonem amabat purum, & elegantem, qui sententiam quam apertissimè declararet. Nec Tiberio pepercit, interdum reconditas exoletas voces aucupanti M. Antonium increpabat, velut ea scribentem quæ homines mirentur potius quàm intelligant. Quin, & Agrippinæ neptis ingenium collaudans, hoc adiecit. Sed opus est dare te operam, ne molestè loquaris.

25 Extorta venia. Potius Alexandria multis vitam donarat, in gratiam Atij philosophi. Sostratum tamen promptissimæ quidem linguæ virum, sed qui Cæsari displiceret, quod temerè Academicus haberi vellet, reiecit. At is squalidus promissaq; cana barba cœpit Atium quocunq; iret insequi, versiculum illum in ore habens:

Σοφοὶ σοφοὺς σώζουσιν ἂν ὦσιν σοφοί id est,

Sapientes sapientes seruant si fuerint sapientes.

Hac arte coegit Cæsarem ignoscere.

25 mēter, Quum iam quadragesimum excessisset annum, ageretq; in Gallia, delatū est ad illum,

L. Cin-

L. Cinnam adolescentem nobilem, ac Pompeij nepotem insidias illi struere: dictum est vbi, quando, & quo aggredi vellent: Decreuerant. n. sacrificantem interficere. Dictabatur proscriptionis sententia, sed Augusto interim varias edente voces, ingressa Liuiã vxor: Fac, inquit, quod medici solent: qui vbi usitata remedia non procedant, tentant contraria: seueritate nihil adhuc profecisti, ignosce. Cinna deprehensus vitæ tuæ nocere non potest, famæ prodesse potest. Protinus iussit, accersi Cinnam solum, ad colloquium venienti alteram cathedram poni iussit: Hoc, inquit, Cinna primum abs te peto, ne me loquentem interpelles: dabitur tibi loquendi tempus. Hic commemoratis pluribus in Cinnam beneficijs, ꝙ seruasset repertum in castris hostium, ꝙ patrimonium non concessisset, ꝙ insuper ornasset sacerdotio, rogauit quare putarit ipsum occidendum: perturbato Cinna sic finijt obiurgationem. Vitam tibi Cinna iterum do, prius hosti, nunc insidiatori, ac parricidæ. Ex hodierno die inter nos incipiat amicitia, contendamus vtrum ego meliore fide vitam tibi dederim, an tu mihi debeas. Et consulatum obtulit. Vis exitum? Cinnam habuit perpetuo amicissimum, solus illi fuit hæres. Nullis amplius insidijs ab illo petitus est.

Augustus nulli ferè ad conuiuium vocanti negare solitus est. Exceptus igitur a quodam cœna perparca, ac pene quotidiana, quum a conuiuatore dimitteretur, hoc illi tantum insusurrauit. Non putabam me tibi tam familiarem. Alius tam ieiunium apparatum contumeliam fuisset interpretatus, ille etiam pudori consuluit inuitatoris, familiaritati tribuens: idque in aurem, ne cæteri putarent ex 27 Ciuiliter.

pro-

probratam parsimoniam. Quid hac comitatē amabilius in tanto monarcha, qualem nunc vix triginta reges æquent.

28 Salsè. Purpuram Tyriam empturus, de obscuritate quærebatur: quumq; venditor diceret, Erige altius, & suspice. Ergone, inquit, vt me populus Romanus dicat bene cultum, in solario ambulaturus sum.

29 Obliuiosus nomēclator. Habebat Augustus nomēclatorem obliuiosum, quum hoc genus hominum oporteat inprimis valere memoria. Is ad forum iturus rogat Cæsarem, nunquid eo mandaret: Accipe, inquit, commendatitias, nam illic neminem nosti. Atqui hoc est proprium nomenclatorū munus, omnium nomina, cognomina, titulosque dignitatum tenere, quo heris quum opus est, suggerant. Vnde illis etiam nomen est inditum, è Græco Latinoq; conflatum.

30 Lepidè. Augustus etiamnum adolescens lepidè tetigit Vatinium: si quidem is podagræ obnoxius, videri studebat discussisse vitium, ac iam mille passus ambulare, se gloriabatur: Nō miror, inquit, Cæsar, dies aliquanto sunt longiores: significans illum nihilo magis liberum esse a podagra, sed dies esse longiores factos.

31 Culcitra obærati. Equite Romano quodam defuncto compertum est illū tā habuisse æris alieni, vt summa ducenties mille numum excederet, idq; dum viueret, celauerat. Quum igitur res illius auctioni subijcerentur, vt ex pecunia creditoribus satis fieret. Augustus iussit sibi emi culcitram illius cubicularem: ac miranibus hoc præceptum: Habenda est, inquit, ad somnum mihi conciliandum illa culcitra, in qua ille tanto ære alieno obstrictus somnum capere potuit. Nam Augustus ob ingentes curas sæpe maximam noctis partē ducebat insomnē,

Quodam

Quodam die fortè venit in ędes, in quibus habitarat Cato Vticensis. hic quum Strabo quo Cæsari adularetur, Catonis peruicaciam accusaret, q sibi manus adferre, quàm Iuliũ victorem agnoscere maluisset? Quisquis, inquit Augustus, præsentem Reip. statum mutari non uult, is & ciuis & uir bonus est. Vnico dicto & Catonis memoriam tutatus est, & sibi consuluit, deterrens ne quis in posterum affectaret res nouas. Nam presens status nõ is dicitur, qui tum erat, quum hæc loqueretur Augustus, sed qui fuerat tempore conspirationis in Iulium. 32 Grauiter.

Quemadmodũ Augustus gaudebat iocis liberalibus in alios ludere, ita in se iactos, aut retortos interdum liberius, patientissimè tulit. Adolescens quidã prouincialis Romã venerat, oris similitudine tam mirifice referens Augustum, vt in se populi totius oculos conuerteret. Cæsar hoc audito iussit ad se perduci, eumq; contẽplatus, hunc in modum percũctatus est. Dic mihi adolescens, fuitne aliquãdo mater tua Romæ? Negauit ille ac sentiẽs iocum retorsit, adijciẽs, Sed pater meus sæpe. Augustus ludens suspitionem intendebat in matrẽ adolescentis, veluti ab ipso stupratam ac adolescens protinus eam suspitionem retorsit in matrem Cæsaris, aut in sororem. Nã oris similitudo non magis arguebat illũ esse Cæsaris filium quam fratrem aut nepotem. 33 Iocus in Principe retortus.

Temporibus triumuiralibus quum Octauius, Lepidus, & Antonius rerum potirentur, Augustus in Pollionẽ scripserat Fescẽninos, ludibrij causa, Tum Pollio: At ego, inquit, taceo. Non est .n. facile in eum scribere, qui potest proscribere: notans Augusti tyrannicam potẽtiã, nec ea libertate offensus ẽ Augustus, 34 Liberè.

35 Liberè. Curtius eques Romanus delitijs diffluens, quum apud Cæsarem cœnaret, macrum turdum sustulit è patina, eumq; tenens interrogauit Cæsarem, liceretne mittere: quumque is respondisset, Quid ni liceat? ille protinus autem misit per fenestrã, iocum arripiens ex ambiguitate verbi. Nam cibus è conuiuio dono mittitur amicis, quod apud Romanos erat solenne: & mittitur, quod abijcitur. Nec hoc ioco Cæsar offensus est.

36 Ingratitudo. Idem æs alienum cuiusdam Senatoris, quẽ charum habebat, non rogatus dissoluerat, ac pro eo numerarat quadragies mille nũmũ. Senator autem ea re cognita, pro gratiarum actione nihil aliud scripsit Cæsari, quã, Mihi nihil. Ioco velut expostulans etiam, ꝙ cum numerasset omnibus creditoribus, ipsi nihil numerasset. Hunc iocum morosior aliquis ingratitudinem fuisset interpretatus, Cæsar familiaritatis fiducia delectatus est.

37 Faceta exprobratio. Licinius Cæsaris libertus solet patrono nouum aliquod opus inchoanti magnas conferre pecunias. Quem morem sequutus Licinius nouum opus aggresso cẽties promisit per libellum, in quo post expressam pecuniæ summam, quæ virgula superducta signabatur, spatium erat vacuũ. Hac occasione Cæsar usus priori summæ quam scripserat libertus, alterum centies adiecit, sua quidem manu spacio quod vacabat diligenter expleto, sed affectata literarum similitudine. Itaque duplum accepit pecuniæ, dissimulante liberto. Cæterum vbi Cæsar rursus nouum opus inchoaret, libertus hoc factum illi leuiter obiecit, dato tali libello. Confero tibi domine ad noui operis impensam, quod uidebatur. Non expressit summæ modum, vt illi liberum esset scri-

ſcribere, quantum vellet, quandoquidē priorem ſummam duplicaſſet.

Quum Cenſoris munus gereret Auguſtus 38
eques quidā Romanus apud illum delatus, Libertas
eſt, quaſi facultates ſuas imminuiſſet. At ille innocētis.
citatus probauit ſeſe auxiſſe. Mox idem obiectum eſt, ꝙ legibus contrahere matrimoniū iubentibus nō paruiſſet. Ille docuit, ſe ex uxore trium liberorum eſſe patrē. Nec ſatis erat equiti, dimitti, ſed Cæſari credulitatem exprobrās addebat, Poſthac Cęſar, in honeſtos viros inquirens, honeſtis mādato: Satis apertè pronuncians, eos non fuiſſe uiros bonos, qui manifeſtò falſa ad ipſum detuliſſent, obiter & ipſum criminans, qui vices ſuas mandaret ſycophantis. Et hanc libertatem innocenti condonauit Cæſar.

In villa quadam inquietas noctes agebat, 39
interrūpēte ſomnos ipſius noctuæ cantus. Mi- Lenitas
les aucupij peritus curauit apprehendendam Principis.
noctuam, ſpeq; ingentis præmij ad Auguſtū pertulit: laudato, Imperator mille nummum dari iuſſit. Ille auſus eſt dicere, malo viuat, auemq; dimiſit. Quis nō miretur hanc contumaciam, impune ceſſiſſe militi?

Veteranus quidā quum vocatus in ius pe- 40
riclitaretur, adijt in publico Cæſarē, rogatus Gratitu-
ut ſibi vellet adeſſe: Cęſar è comitatu ſuo ſe- do Princi
lectum illico dedit, eiq; litigatorē commen- pis.
dauit. Hic miles vociferās, At nō ego Cæſar, periclitante tę Actiaco bello vicarium quæſiui, ſed pro te ipſe pugnaui, ſimulque detexit cicatrices. Erubuit Cæſar, atque ipſe deſcendit in aduocationem, veritus ne non modò ſuperbus, verumetiam ingratus videretur.

Delectatus inter cęnā fuerat Symphonia- 41
cis, Turonij Flacci māgonis, eoſq; frumento

donarat, quum alios auditos soleret largiter donare nummis. Eosdem quum postea Cæsar inter cœnā requireret, Turonius sic, excusauit: Ad molas, inquit, sunt: exprobrans illi frumentarium munus. Et hoc impune tulit, quod dixerat non miles, sed mango.

42 Caritas. Quum sublimis ex Actiaca uictoria reuerteretur, occurrit inter gratulantes quidam coruum tenens doctū hęc verba sonare, Aue Cæsar uictor. Hac salutatione delectatus Augustus, auem sex millibus nummum emit. Socius opificis, ad quem nihil ex ea liberali tate peruenerat, indicauit Cæsari, illum & alium habere coruum, quem vt adferre cogeretur, rogauit: allatus verba quæ dedicerat expressit. Aue victor Imperator Antoni. Augustus nihil exasperatus tātum iussit, vt munus cum delatore partiretur.

43 Solerter. Salutatus similiter a psittaco, & hunc emi iussit. Idem miratus in pica, & hāc mercatus est. Hoc exemplum tenuem quendā sutorē solicitauit, vt coruū institueret ad huiusmodi salutationem. Qui quum impendio exhauriretur, subinde ad auem non respondentem dicere solet, Opera & impensa perijt. Tandē peruicit assiduitate, ut coruus sonaret dictatam salutationem. Ea quum Augustum prętereuntē salutasset, Cæsar, Satis, inquit, istiusmodi salutatorū habeo domi. Tum coruus memor & illorum verborum quę toties audierat, subtexuit, Opera & impensa perijt. Ad hoc arridens Augustus iussit auem emi quanti nullam adhuc emerat.

44 Græculus quidā ita captare solitus est Cæsarem Augustum descendenti a palatio honorificum aliquod epigrāma porrigebat. Id quum frustra sæpe fecisset, nec destitutum

videret

videret Augustus, epigramma bene Græcum manu sua descripsit, & Græculo ad se venienti obuiā misit, velnti carmina carminibus pēsaturus. Græcus acceptū legit, ac non solū voce, verūetiā vultu gestuq; corporis laudauit carmen, miratusq; est. Deinde quum accessisset ad sellam, qua Cæsar vehebatur, demissa in pauperem crumenam manu pauculos denarios protulit, Cæsarique obtulit, his verbis ὀ κατὰ τύχην τὴν σὴν σεβαςὲ, εἰ πλέον εἶχον πλέον ἐδίδουν, id est. Non iuxta fortuna tuam Auguste: si plus haberem, plus darem. Sequuto omnium risu, dispensatorem Cæsar vocauit, & sestertium centum millia Græculo numerari iussit. Bene cessit Græculo palam exprobrata Principi parsimonia.

45 Solerter à

Iulia Augusti filia quū patrem salutaret, senserat illius oculos licentiore cultu offensos, licèt ille dissimularet: itaque postero die mutato cultu patrem complexa est. Tum Cæsar, qui pridie dolorē suum continuerat, gaudium continere nō potuit. Et quāto magis, inq̄t, iste cultus decet Augusti filiæ? Tū illa, Nimirū hodie me pr̄is oculis ornaui, heri viri.

46 Connictus arguit miret domina.

In spectaculo gladiatorum conuerterāt in se populi oculos Liuia & Iulia, ob comitatus dissimilitudinem: Liuiam cingebant uiri graues, Iuliam iuuenes luxuriosi cōmittabantur. Pater Iuliam admonuit scripto videret, quātum inter duas principes fœminas interesset. Illa rescripsit, Et hi mecum senes fient. Hoc commode interpretanti, lepidè: incommodè procaciter dictum videri potest.

47 Caluitiū accersitū.

Eadem maturè canos habere cœperat. Subitus autem Cæsaris interuentus oppressit cōptrices, filiæ canos sublegentes, deprehensis super vestes earum pilis, quos euulserant.

Id dissimulauit Augustus, & alijs sermonibus extracto tempore tandem induxit ætatis mẽtionem. Hac occasione rogauit filiam, utrum post aliquot annos cana esse mallet an calua. Quumque illa respondisset. Ego pater cana esse mallem: Quur ergo, inquit, istę te caluã ante tempus student facere? Lepido commento coarguit illam mendacij.

48 Cuiquã graui amico suadenti, vt se ad exẽplum paternæ frugalitatis componeret, satis ꝓcaciter Iulia: Ille inquit, obliuiscitur se Cæsarẽ esse, ego memini me Cæsaris esse filiam.

49 Augustus duobus pantomimis inter se cõmissis, vt alternis gestibus certarent, alterum dixit saltatorem, ꝙ alterum interpellatorẽ, ꝙ ille immodicè gesticularetur, alter non gesticulari, sed saltantem interpellare videretur.

50 Adulatio repulsa. Tarraconensibus pro læto ostento nunciantibus, ꝙ in eius ara palma esset enata: Apparet, inquit, quam frequenter accẽdatis. Quod illi Dijs tribui volebant, ille tribuit illorum negligentiæ, qui nunquam in ara Cęsaris adolerent incensum.

51 Festiua negatio. Idẽ quum Galli donassent ei torquem aureum cẽtum pondo, ac Dolabella per iocum tentans illum, tandem huc produceret iocũ, vt diceret, Imperator, torque me dona: Malo te inquit, ciuica donare. Festiuiter submouit postulatoris impudentiã, qui nunquã in bello fuisset, eoque magis illi conueniebat corona ciuica, q̃ ex quernis iligneisq; frõdibus fieri consueuit, quemadmodum triumphalis ex auro. Quanquam & castrensis & muralis, & naualis ex auro fieri solet. Qua de re vide A. Gellium lib. 5. cap. 6. Ciuicam autem Augustus ut honoriacentiorem per iocum obtulit. Nam Suetonius refert, eum inter dona

militaria

militaria aliquanto facilius phaleras & torques, & quicquid auro argentoq; constaret, dare solitū, quàm vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent. Hoc nisi scias, friget Augusti iocus. Tametsi de materia coronarum variant Gellius & Suetonius.

Quum vrbem Romam multis modis & ornasset & communisset, atque etiam in posterum quod quidem in ipso fuit, totam reddidisset, non sine causa glorians dicere solet, Romam lateritiam accepi, marmoream relinquo. Nihil principi magnificentius, quā si ditionē, quam accepit reddat statu meliorē. 52 Principis est ornare ditionē

Quum miles quidam ab ipso impudenter peteret, ac Martianum videret accedentem, quem & ipsum aliquid improbè petiturum suspicabatur, Non magis, inquit, faciam commilito, quod petis, quam quod Martianus à me petiturus est. 53

Lex erat, vt qui patrē occidisset, culeo insueretur? nec hęc pęna sumebatur nisi de confesso ab huius pęnę atrocitate Cęsar ut liberaret manifesti parricidij reū, sic interrogauit. Certè patrē tuū nō occidisti, ansā porrigēs inficiādi, Tāta erat principis ī iudicādo lenitas. 54 Clemēter

Dicere solet; nihil minus in perfectum ducem conuenire, quàm festinationem ac temeritatem. crebroq; illud iactabat. 55 Festinā lentè.

Σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλὴς γάρ ἐστιν ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηλάτης.

Liuiæ uxori pro quodā Gallo petenti ciuitatē, negauit, immunitatem obtulit, dicens se facilius passurum fisco suo detrahi, q̄ honorē ciuitatis Romanæ vulgari: nimirum Reip. dignitatem anteferens priuato commodo. 56 Dignitas vilescit, in plures diffusa.

Quum pro concione multos videret pullatos, siue ut legendum arbitror, palliatos indi

Cultus. gnabūdus: En, inquit. Romanos rerum domi nos, gentemq; togatam. Adeo studebas priscos reuocare mores, vt habitum quoque vestitumque dolueritimmutatum.

58 Frugalitas. Populo de inopia vini caritateq; q̄rēti dixit, a genero suo Agrippę productis pluribus a q̄s satis ꝓuisum, ne sitirent homines. Fuit autem Agrippę vigilantissimum studium vndique prospiciendi vrbi de aquarum copia. Augustus autem seuerè populum ad aquas a vino reuocauit.

59 Lenitas mira. Timagenes historiarū scriptor, multa petulanter in Cæsarem, multa in vxore, multa in totā illius domū dixerat. Cęsar illum admonuit, vt moderatius lingua uteretur. Cum perseueraret malè loqui, nihil aliud q̄ domo sua illi interdixit. Timagenes autem libros quo scripserat acta Cæsaris cōtinentes recitauit, & cōbussit, in odiū Cæsaris, quasi rerū ab illo gestarū memoriā abolere cupiēs. Hunc tñ palam & pertinaciter inimicitias exercentē cum Cæsare, nemo ciuium Romanorum ab ædibus suis exclusit, in domo Pollionis Asini consueuit. Nunquam tñ Augustus cum hospite inimici sui expostulauit, nisi ꝙ quodam tempore illi dixit, τηριοτροφεῖς, id est, alis bestiam siue viperam, mox Pollinem parantē excusare se, interpellauit, dicens: Fruere mi Pollio, fuere. At quum Pollio nondum securus diceret, Si iubes Cæsar, protinus illi interdicam domo mea: At istud inquit Augustus, me facturum putas, qui vos redegerim in gratiam? Fuerat enim antea Timageni iratus Pollio nec aliam habebat desinē di causam, nisi quòd illi Cæsar irasci cœperat, vtriusque maleuolentiam boni cōsuluit principis clementia:

Cœna-

Cęnabat Augustus apud Aredium siue Ve piū Pollionem. Fregerat quidā è seruulis vas crystallinū, illico iussus est ab Aredio rapi, & murænis obijci. Puer ad Cæsaris pedes confugit, nihil aliud petiturus, q̃ vt aliter periret. Cæsar motus nouitate crudelitatis, & puerū dimitti, & crystallina oīa ante se frāgi iussit, & his ꝓ puero cōpleri piscinā. Amicū aūt grauiter increpauit: E conuiuio inquiēs, rapi homines imperas, & noui gn̄is pęna lacerari? Si calix tuus fractus est, viscera hoīs distrahentur? Tantum ne tibi placebis, ut ibi aliquem duci iubeas, vbi Cæsar est. 60 Sęuitia castigata.

In cognitione quadā, quū Aemilio Aeliano Cordubensi inter cętera crimina illud uel maximè obijceretur, ꝙ male loqueretur de Cæsare, conuersus ad accusatorē, Velim, inquit, hoc mihi probes: efficiam, ut Aelianus sciat me quoque linguam habere: plura enim vicissim de eo loquar: His minis contentus, nihil postea de illo inquisiuit. 61 Lenitas.

Tiberio frequenter per literas iracundè q̃renti de his, qui de Augusto male loquerentur, rescripsit, ne ea in re nimium indulgeret ætati suæ. Satis.n. est, inquit, si hoc habemus, ne quis nobis male facere possit. 62 Lenitas.

Filios suos nunquā populo commēdauit, nisi cum hac exceptione, si merebunt. Honorem nō authoritati, sed meritis tribui volens. 63 Modestè.

Iulias filiam ac neptem relegarat, post ēt Agrippam prius adoptatum, post ob sordidum ac ferox ingenium abdicatum. Ad omnem horum mentionem solet exclamare versu Homericos. 64 Liberimāli.

Αἴθ᾽ ὄφελον ἄγαμός τ᾽ ἔμεναι, ἄγονός τ᾽ ἀπολέσθαι. id est.

O utinam calebs uixissem, orbusq́; perissem.

Nec

Nec aliter illos appellabat, quàm tres vomicas, seu tria carcinomata sua. Suorum.n.mortem leuius ferebat q̃ dedecora. Quin & testamento cauit, ne, si quid accidisset Iuliæ filiæ & nepti, sepulchro suo inferrentur.

65 Modestia nominis. Indignè ferebat aliquid de se cōponi, nisi serio, & à præstantissimis: admonebatq; prætores, ne paterentur nomen suum commissionibus mimorū ac histrionum obsoletū fieri, hac quidem parte Alexandrum Magnum referens. Decet vbique principis authoritatem sartam tectamq; præstare.

66 Ocium. Insulam quandam Capreis vicinam, inquā è comitatu Cæsaris secedere solent, qui cuperent ociari, solitus est ἀπραγόπολιν appellare: ἀπραγία enim sonat negotiorū vacuitatem.

67 Quum sentiret imminere mortem, admissos amicos percunctabatur, ecquid ipsis videretur minimum vitæ sat commode transegisse: sentiens de fabula vitæ peracta, & adiecit carmen peractis comœdiis accini solitum.

Δότε κρότον, καὶ πάντες ἡμῖν μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε.

C. IVLIVS CAESAR.

1 C. Iulius Cæsar quum Syllam fugeret etiānum adolescens, incidit in piratas Cilices: ac primum vbi pro redemptione summam quā ab eo peterent, pronunciassent, derisit prædones, velut ignaros, quem cepissent, seque duplū daturū pollicitus est. Deinde quū asseruaretur, donec adferretur pecunia, imperauit illis, vt silerent, nec sibi dormienti obstreperēt. Indoles excelsa. Eisdem orationes & carmina quæ scribebat, recitare solet, quas cum illi non satis probarent, stupidos ac barbaros appellabat, tuncque risu minitabatur se illos acturum in crucem,

crucem, quod & perfecit. Apportatis.n.pecunijs quas piratę pro redemptione pacti fuerẽt dimissus, contractis ex Asia viris ac nauibus, comprehendit eosdem prædones, ac suspendit, sed prius iugulatos, ne seueritas careret clementia. An non hic statim agnoscis indolem Alexandri Magni, cui nihil mediocrẽ satis esse posset?

Quum Romæ maximi Pontificis dignitatem ambiret, competitore Q.Catulo primæ apud Romanos dignitatis ac potentiæ viro, matri ipsum ad fores deducenti: Hodie, inquit, ò mater, aut pontificem maximum habebis filium, aut exulem. Excessa indoles, omnisq; repulsæ impatiens. 2 Fiducia sui.

Pompeiam vxorem, ꝙ sinistra fama laboraret, quasi cum Clodio rem habuisset, repudiauit quidem. Cæterum quum Clodius hoc nomine reus perageretur, Cęsar citatus testis nihil mali de uxore dixit. At quum accusator diceret, quur igitur cum illa fecisti diuortiũ? Quoniam oportet, inquit, Cęsaris vxorem & à calumnia puram esse oportet. præter argutiam responsi laudari potest & ciuilitas, quòd repudiatæ coniugis famę pepercit. 3 Ciuilitas.

Quum Alexandri Magni res gestas legeret, nõ tenuit lachrymas: atque ad amicos. Hoc, inquit, ætatis qua nunc sum Alexander deuicit Darium: mihi uerò ad hunc vsque diẽ nihil præclari facinoris gestum est. Suetonius tradit id accidisse quum Prætor iure dicendo conuentus obiẽs, apud Gades in templo Herculis uidisset Alexandri Magni statuam. Vtinã hoc ingeniũ ad moderati potius quam ad maximi principis æmulationem properasset. 4 Ambitio.

Quum in Alpibus oppidulum quoddam frigidum præteriret, ambigentibus amicis, 5 Principatus amor.

an illic etiam essent seditiones, contẽtionesque, de principatu, substitit, ac secum aliquã diu cogitauit: Mox, mallem, inquit, hic primus esse, quàm Romæ secundus. Hoc nimirum est, quod à Lucano Poeta scriptum est, nec Cæsarem potuisse patri priorem, nec Põpeium potuisse ferre parem.

6 Audacia. Facinora, quæ quoniam periculo obnoxia sunt & magna, gerenda esse dicebat: at de his non consultandum, quòd ab hæc perficienda plurimum habeat momenti celeritas. Expensio verò periculi reuocat hominem ab audacia.

7 Cum ex Gallia prouincia aduersus Põpeium tenderet, Rubicone amne transmisso, dixit: Omnis iacta sit alea: significãs se de summa rerum velle periclitari. Is enim fluuius Galliam ab Italia dirimit.

8 Minæ potentum. Quũ Põpeius relicta Romæ perfugisset ad mare, Metellus ærario præfectus, Cæsari uolenti illinc pecunias tollere, obstitit & ærariũ clausit. At Cæsar illi mortem minatus est. Ea uox quum Metellum reddidisset attonitum: Hoc, inquit, ò adolescens, dictu mihi difficilius fuit quàm factu: Sentiens se uel nutu posse quem vellet occidere, quum secum duceret armatas cohortes.

9 Animus imperterritus. Dyrrachij expectabat, vt illuc è Brondusio milites mitterentur: id quũ tardius fieret, clã oĩbus cõscensa scapha exigua, tentauit transmittere pelagus: quũ nauigia undis obrueretur, guberbatori iam aĩum despondenti, quis esset aperuit, dicens: Confide fortunæ, sciasq; te Cæsarem vehere. Tanta erat aĩ pstãtia, quã si fortunã ac Deos in manu hẽret. Ac tũ qdẽ tempestate ingrauescẽte uetitus est, qđ instituerat pagere. Milites autẽ vbi resciuere factum,

ctum, concursum fecerunt ad Cæsarem, grauiterque ferebant, si alias expectaret copias, uelut ipsis diffisus.

Cæterum commissa pugna Pōpeius uicit, sed uictoriā non est persequutus, uerùm sese recepit ad exercitum. Tum Cæsar, Hodie, inquit, pœnes hostes erat uictoria, at non habent ducem, qui uictoria sciat uti. 10 Vti uictoria.

Quum Pōpeius instructā aciē apud Pharsalum inibi consistere, & hostē operiri iussisset, Cæsar dixit illū errasse, qui uim, impetū, ac diuinū afflatum animorū ad incursionem paratorum mora relaxasset. Adeò Cæsari nō modo certamen erat cū Pompeio de fortuna belli, uerùm etiam de bellandi peritia. 11 Mora noxia.

Quum Pharnacem primo congressu uicisset amicis scripsit: Veni, vidi, vici, summam rei gestæ celeritatem indicans. 12 Celeritas cōficiēdi.

Posteaquā milites qui Scipionē in Africa sequebantur fugissent, & Cato uictus, sibi necē Vticę consciuisset: Inuideo, inquit Cæsar, ò Cato tibi mortem istam, quando tu mihi salutem tuam inuidisti. Cęsar existimabat sibi summæ gloriæ futurū, si vir tantus quū bello victus esset, ipsi vitā deberet. At Cato maluit honestam mortē, q̃ oppressa publica libertate cuiq. a seruire. Proinde mortis illius gloriam Cæsar inuidebat Catoni, quod is Cæsari, seruati Catonis laudem inuidisset. 13 Gloriæ amor.

Nonnulli quoniam suspectos habebant Antoniū, ac Dolabellam, monebant, vt ab illis sibi caueret. At ille, Non istos, inquit, metuo, rubicundos & obesos, sed graciles illos ac pallidos, ostenso Bruto & Cassio. Nec fefellit illum suspicio, ab illis enim occisus est. 14 A crassis minus periculi.

Quum inter cœnandum ortus esset sermo, q̃ genus mortis esset optimum, incuntanter 15

re-

respondit, inopinatum, & quod optimum indicauit, ipsi contigit.

16 In prælio quodam, Martiæ legionis Aquiliferum iam ad fugam conuersum, faucibus apprehensum in contrariam retraxit partem, dextraq; ad hostē porrecta, Quorsum, inquit, tu abis? Illic sunt cum quibus dimicamus. Ac manibus quidem vnū militum correxit: uoce tam acri, legionū oīum trepidationem discussit, uinciq́ue paratas vincere docuit.

17 Idem posteaquam Publius Mimus in scena superasset omnes, & in his Laberium, ita pronunciauit: Fauente tibi Cæsare uictus es Laberi a Syro. Publius enim conditione seruus, natione Syrus erat. Longè a tergo relinquitur, qui fauente iudice superatur.

18 Liberi, ꝑ simijs. Cæsar quū Romę videret peregrinos quosdam locupletes, canum ac simiarum catulos in gremio circumferentes, eosque habere in delicijs, percunctatus est, num apud illos fœminæ pererēt liberos: Sentiens nullos catulos esse iucūdiores infantibus. Refert Plutarchus in uita Periclis: tametsi non indicat cuius Cęsaris hoc dictum sit? Suspicor esse Augusti.

19 Audacia ex periculo. Quū milites suos uideret expectatione hostium perterritos, pro concione dixit: Scitote paucissimis his diebus regem adfuturum cū x. legionibus, equitum x x x. leuis armaturæ C M. elephantis CCC. Proinde desinant quidam quærere ultrà, aut opinari, mihiq́ue qui compertum habeant, credant, aut quidem uetustissimæ naui impositos, quocunque uento, in quascunque terras iubebo auchi. Noua ratio terrorem excutiendi, nō inficiando minuendove, sed amplificando terroris materiam, ut certi de graui periculo, sumerent animos tanto periculo dignos.

Pro-

Proferentibus in medium quod Sylla dictaturam deposuisset, quum Cęsar perpetuā gereret, quod minimum aberat a tyrannide, re'spondit, Syllam nescisse literas, eoque dictaturam deposuisse. Dictant grammatici discipulis, quum præeunt, aut recitant scribenda: huc alludens dixit illum nescisse literas. 20 Ptās abdicata.

Quum triumphans subsellia tribunitia prę teriret, Pontius Aquila non assurrexit unus omnium, id adeò indignè tulit, ut proclamarit, Repete ergo Aquila a me Rép. tribunus: nec deinde per cōtinuos aliquot dies cuiquā quicquā pollicitus est, nisi sub hac exceptione, si tamen per Pontium Aquilam licuerit. 21 Honos negatus.

Populo p adulationē regem ipsum salutāti: Cæsar inquit, sum, non rex. Haluit priuatum nomen, q̃ regium inuidiæ obnoxium. 22 Modestē.

Quidam è turba statuæ Cæsaris coronam lauream imposuerat, candida fascia præligatam: at quum tribuni detracta fascia hominem in uincula duci iussissent. Cæsar grauiter increpitos eos potestate priuauit, idque ne regnū affectare uideretur, causatus est, per illos sibi recusandi gloriam fuisse ademptam. 23 Causatio.

Quoniam Cęsar multos exteros in Senatū allegerat, libellus propositus est: Bonum factum, si quis Senatori nouo curiam monstrare uelit: Signābat quisquis is fuit, peregrinos illos ne viā q̃dē nosse, nisi commonstraretur. 24 Scomma.

Quidam Bruti statuæ subscripsit: Vtinam viueres quòd opera Bruti Tarquinius rex urbe depulsus esset: Cęsaris statuæ subscripserat hos versiculos: 25 Tyrannis.

Brutus quia Reges eiecit, Cōsul primus factus ē,
Hic quia Cōsules eiecit, rex postremus factus est.

Quum vndiq; viderentur imminere insidiæ, atque admoneretur, ut sibi caueret, rñdit 26

dit

dit, ſatius ſubire ſemel, quàm ſemper cauere ſignificans eum non viuere, qui viuit in perpetuo mortis metu.

27 Animosè. C. Cæſar poſt attritos Tigurinos ad vrbē quandam ſociorum proficiſcens, quum audiſſet Heluetios in itinere occurrere, in locū quendam munitum ſe recepit. Ibi congregatis copijs, inſtructaque acie, equus illius, cui ſolet inſidere, adductus eſt. Hoc, inquit poſt victoriam vtar in perſequendis hoſtibus: & pedes aggreſſus eſt Heluetios.

28 Senectus animoſa. Cæſar iam palam multa vi præterq; leges agente, Conſidius admodum natu grandis, liberè dixit, ideo non conuenire ſenatores, ꝙ illius arma timerent. Huic quum Cæſar dixiſſet; Quin igitur tu eodem metu te domi contines? Me, inquit Conſidius ſenectus intrepidum facit. Quum.n.vitæ pauxillum ſuperſit, non eſt, qur magnopere ſim ſolicitus.

29 Salsè. C. Cæſar Pomponio militi uulnus oſtentāti ore exceptū in ſeditione Sulpitiana, quod ſe paſſum pro Cæſare pugnantem gloriabatur: Ne vnquam fugiens reſpexeris, inquit Tale quiddam Macrobius adſcribit Auguſto Cæſari.

30 Salsè. Idem quum teſtis ad exaggerandam, iniuriam diceret fœmina ſua a reo ferro petita. Quid enim faceret, inquit, quum tu galeam loricam haberes? Non ignorabat qur illam partem potiſſimum uulnerare voluiſſet, ſed hoc diſſimulatio, iocari maluit Galea & lorica omnia tegit præter femina.

31 Arma neſciunt leges. Idem Metello obſiſtenti, ne pecunias ab ærario tolleret, ac leges id fieri vetātes proferēti: Nō idē, inquit, armorum ac legum tempus eſt. Quòd ſi hæc pati non potes, nunc quidem hinc abſcede, ac poſteaquam per

actis

actis fœderibus arma deposuerimus, tunc si videbitur,& plebis patronum age.

32 Fame vincere.

Idem dicere solitus est, sibi idem esse consilium aduersus hostem, quod plerisque medicis contra morbos corporum, fame potius quam ferro superandi. Nam medici non nisi tentatis omnibus ad sectionem descendunt. Hic mos, & hodie manet apud Italos, aduersus omne morbi genus indicunt inediam. Huic simile est, quod dicere solet Domitius.

Corbulo, hoste dolabro,id est, sensim vincendum. Securis statim incidit,dolabra paulatim idem efficit.

33 Vis pro iure.

Conflauit Cæsari magnam inuidiam,quod quidam ex his quos Romam miserat, stans in Senatu, simul atque cognouit Cæsari Senatum non dare prorogationem, manu capulum percutiens: At hic,inquit,dabit, vim Reipub. minitans.

34 Potestas empta.

Sylla Præturam adeptus comminatus est Cæsari,se sua in illum potestate usurum: Iure,inquit Cæsar ridens,tuam potestatem appellas, quam tuo ære mercatus est, notans Syllam quod cum magistratum largitionibus sibi parasset.

35 Imperiũ nescit pietatis iura.

Marcus Tullius libro de Officijs tertio scribit Cæsarem hos uersus ex Euripidis Phœnissis semper habuisse in ore:

Εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρή, τυραννίδος πέρι
Κάλλιστον ἀδικεῖν, τ' ἄλλα δ' εὐσεβεῖν χρεών.

Hos ipse vertit hoc pacto:

Nam si violandum est ius, regnandi gratia
Violandum est, alijs rebus pietatem colas.

36

Quum Africam petens,in egressu nauis prolapsus esset, omen sinistrum vertit in melius, dicens: Teneo te Africa, Frontinus id factum putat in conscensu nauis, eumq; dixisse. Teneo

te terra mater. Huic opinor alludens, q cum quodam somnio perturbatus esset, quo sibi visus est constuprare matrem, coniectores interpretati sunt, portendi totius orbis Imperium.

POMPEIVS MAGNVS.

1 Indoles excelsa. Cn. Pompeius cognomento Magnus, tam charus fuit populo Romano, quã pater fuerat inuisus. Is etiamnum adolescens totum se Syllanæ factioni addixit: cumq; nec in magistratu esset, nec Senator, magnum tñ ex Italia contraxit exercitum. Hunc quum Sylla ad se venire iussisset. Non absque spolijs, inquit, ne incruentas Imperatoris copias exhibebo. Nec prius ad illum venit, quàm multis conflictibus hostium Duces superasset. Iam tum egregij Principis, & ad res magnas nati specimen dedit. Noluit adducere numerum, sed militem virtute spectatum.

2 Milites innoxij. Iam vero creatus Imperator, quum a Sylla missus esset in Siciliam, non strenuum mõ, verumetiam iustũ ducem agere cœpit. Quum .n. audisset milites in profectionibus ab itinere deflectentes, vim facere, ac rapere, temere palantes, ac circumcursitantes supplicio affecit: quos vero præmisisset ipse, horum gladijs annuli signũ impressit, ne quẽ in via læderet.

3 Amor patriæ. Mamertinos q hostium partibus adhæsissent, vniuersos interficere statuerat. At Sthenius eius ciuitatis Princeps Pompeium adijt his verbis. Non æquum facis Põpeij, qui propter vnum noxium multos innoxios occidere pares. Atqui ego ipse sum ille, qui & amicis persuasi, & inimicos coegi Marianas sequi partes. Hic Pompeius viri fortem animum admiratus, dixit se ignoscere Mamertinis, a tali persuasis viro, qui patriam suæ ipsius vitæ ante tulerit: simul, & ciuitatem, & Sthe-

nium

nium liberauit. In Sthenio habes exemplum, quem animum erga Rempublicam oporteat gerere Principem, si periculum incidat: in Pompeio placabilitatis documentum, qui pietati maluerit habere honorem, quam indulgere iræ.

4 Quum in Libyam aduersus Domitiũ transisset, eumq; ingenti prælio superasset, militibus ipsum Imperatoris in titulo consalutantibus, negauit se eum honorem admissurum, quoad hostium vallum staret erectũ. Hoc audito milites, licet ingens obstaret pluuia, impetu facto hostium castra adorti expugnarũt. Recusauit honorem nondum factis emeritũ.

5 Ab ea victoria reuersum, Sylla quum alijs honoribus excepit, tum Magni cognomen ipse primus illi detulit. At quum Pompeius his non contentus vellet triumphum agere, non passus est Sylla, eo quod nondum esset ordinis senatorij. Cæterum quum Pompeius ijs qui aderant, dixisset, ignorare Syllam, ꝙ plures adorarent Solem orientem, quam occidentem, Sylla exclamauit, Triumphet. Horruit iuuenis animum, & indies crescentem gloriam, nec dubitauit illi cedere, quem videbat nemini cedere posse.

Honor ꝓ meritos iuuat.

Sol oriẽs.

6 Interim Seruilius vir inter optimates clarus indignabatur Pompeio concessum triumphum, atq; etiam milites complures obsistebant, ne triumphus ageretur, non ꝙ inuiderẽt Pōpeio, sed munera quædam poscebant, quasi largitionibus ab ipsis esset emendus triumphus. Alioqui milites minabantur se direpturos pecuniam, quæ in triumpho ferretur, eoq; Seruilius. Glauciaque suadebant, vt eam potius inter milites diuideret, quam diripi sineret. Verum vbi Pompeius respondit, se citius

Animosè. omissurum triumphum, quam militibus blãditurum, simulque laureatos fasces eis obiecit, vt illinc inciperent direptionem: Nunc, in quit Seruilius, te Pompeie verè magnum video, dignumq; triumpho. Non iudicabat esse speciosum triumphum, nisi qui citra ambitũ, citraq; largiones bene factis redderetur.

7 Romæ mos erat, vt equites, qui legitimum tempus militasset, equum in forum deducerẽt ad Duumuiros, quos Censores appellant, & cõmemoratis expeditionibus, ac ducibus sub q̃bus meruissent, pro meritis, aut collaudarẽtur, aut vituperarentur. Itaq; Pompeius quũ esset Consul, ipse æquum ad Censores Galliũ, ac Lentulum deduxit. Quibus ex more percunctantibus, an oĩa militaria munia obijsset; Omnia, inquit, sub me ipso Imperatore: Significans se sic gessisse ducem, vt nihilo secius omnes militis partes grauiter præstaret. Idem, & Imperator bonus, & miles strenus, qua laude nulla Principi potest maior contingere.

Dux idẽ miles.

8 Phraharati Parthorũ regi per legatos ab ipso postulant, vt Euphratem Romanæ ditionis terminum esse vellet: Imo, inq̃t, illud magis postulandum, vt Romanorum fines a Parthorum regno iustitia dirimat: Significans Romanis non esse præscribendum, quousque debeant proferre Imperium a quo propagando non montes, aut flumina debeant arcere: sed ibi demum fore fines Romanæ ditionis, vbi ius non esset vlterius procedere.

Iustitia dirimit fines.

9 Quum Lucius Lucullus post obita militiæ munia sese voluptatibus dederet, ac sumptuosè viueret, Pompeium interim reprehederet, quod præter ætatem multis negotijs appeteret implicari: Magis, inquit, p̃ter ætatẽ est senẽ delitijs vacare q̃ imperium gerere. Grauiter

Ociũ turpe.

ter taxauit illorum sniam, qui putant senib. nihil agendū quū decorū sit Rempublicam gubernātē, vel stātē mori. Luxus autē & ociū in iuuenibus stultitia est, in senibus crimen.

Aegrotanti Pompeio medicus præscripserat, Vt turdis vesceretur: Cumq; hi quib⁹ datum erat negotium, negarēt inueniri: non.n. erat tempus, quo genus hoc auiū capi solet, admonuit aliquis, apud Lucullum inueniri posse q turdos toto anno soleat alere. Itane, inquit Pompeius, nisi delitijs deditus esset Lucullus, nequaquā viueret Pompeius? Contēptoq; medico, cibis parabilibus vsus est. O vere masculum animum qui ne vitam quidē delitijs acceptam ferre sustinuit. 10 Deliciarū cōtēptus.

Quum ingens rei frumentariæ Romæ esset penuria, Pompeius titulo quidē annonæ ꝓcurator, re aūt vera maris terræq; dñs declaratus, in Africam, Sardiniā, ac Siciliam nauigauit multaq; frumenti vi collecta, ꝓpera bat ire Romā: verū quum ingenti tēpestate oborta naucleri detrectarēt nauigationem, ip se primus nauim ingressus iussit ancora tolli, clamans, Vt nauigemus, vrget necessitas; vt viuamus non vrget. Significans patriæ periclitantis habendam rationem potius q̄ priuatæ incolumitatis. Siquidem Reipublicæ sub leuādæ curis immori pulchrū est: at patriam in extremo discrimine nostra cessatione deseri, turpissimum est: Hic monemur non aialia bruta tantum omissa libertate venire in seruitutem, verum etiam homines indomitos fame domari. Docemur itē publicæ saluti priuatam incolumitatē posthabendā esse. 11 Patria vi ta charior.

Quum iam detecta esset Pompei cum Cęsare simultas, ac Marcellinus vnus ex eorum numero, quos Pompeius euexisse putabat, 12 Ingratitudo.

a Pompeio ad Cæsarem trāstulisset animum, adeò ut non veritus sit in senatu multa in Pompeium dicere: hunc ita compescuit Pompeius: Non te pudet, inquit, Marcelline, ei maledicere, cuius beneficio ex muto factus es facundus, ex famelico eò productus, vt vomitum non teneas? Grauiter obiecit ingratitudinem homini, qui hoc ipsum quod habebat dignitatis, autoritatis, & eloquentiæ, abutebatur in eum, cui debebat acceptum ferre. Nam hoc turpissimum ingratitudinis genus est, sed tamen heu nimium vulgare.

13 Diuinatio futurorū. Catoni acerbius insectanti Pompeium, quòd quum ipse sæpius prędixisset, potentiam Cęsaris in dies crescentem, nulli bono fore populari ciuitatis gubernationi, sed potius ad tyrannidē tendere: Pompeius ita rñdit: Tua, inquit Cato, magis accedunt ad diuinationem, at mea magis accommoda sunt amicitiæ. Sentiens Catonem incerta loqui, quòd nemo possit rerum humanarum exitum liquido præscire: se uero ea sequutum, quæ tū tēporis amicitia, quæ sibi cum Cæsare intercedebat, postulabat. Certū erat quid debebat amico, incertum erat, an amicus illi futurus esset inimicus. De amico vero humanius est bene sperare quam diuinare peiora.

14 Moderatio. De se liberè profitebatur, quod omnē magistratū quem gesserat, & citius esset nactus, quàm ipse expectasset, & citius deposuisset, quàm ab alijs expectatum esset. Quòd cito suscepisset Imperium, vel fortunæ fuit, vel prematuræ virtutis: qđ maturè deposuit, animi moderati erat, non ad tyrannidē spectantis, sed ad Reipublicæ commodum.

15 Post prælium in Pharsalicis cāpis habitū in Aegyptum profuit, quumque è triremi descen-

descensurus esset in scalmum piscatorium ab Aegypti rege missum, conuersus ad vxorem, ac filium, nihil aliud dixit, quam illud Sophocleum:

Πρὸς τὸν τύραννον ὅστις ἐμπορεύεται,
κείνου 'στὶ δοῦλος κἂν ἐλεύθερος μόλῃ id est,
Quisquis tyranni ad tecta demigrauerit.
Fit seruus illi, liber, & si venerit.

Præsagisse videtur imminens exitium. Vbi descenderat in scapham ictus gladio, semel tantum emisit suspirium, & obuoluto capite præbuit se occidendum.

Pompeius impatiens Tullianæ dicacitatis, inter amicos dicere solet. Cupio ad hostes trãseat Cicero, vt nos timeat. Notans illius ingenium, quo dicitur hostibus fuisse supplex, in amicos contumax. Hoc Pompeij dictum ita refert Quintilianus. Transi ad Cæsarem, & me timebis. 16 Molesta dicacitas.

Idem rebus infœliciter gestis aduersus Cæsarem, & ad summum desperationem redactus in tentorium venit attonito similis, nec aliam vocem emisit, quam hanc οὐκ οὖν ἐς παρεμβολὴν ergo in castra: sumptaque veste præsenti fortunæ accommoda clam profugit. 17 Desperatio.

Composito Siciliæ tumultu, ac ciuitatibus, quæ defecerant, placidè receptis, soli Mamertini postulabant audiri, recitantes leges, quasdam ipsis olim a Romanis concessas: Non desinetis, inquit, nobis accincti gladijs recitare leges? Significans iure agere volentibus non esse opus armis. 18 Armatæ preces.

Idem quum ex literis Senatus intellexisset, omnia quæ Sylla armis obtinuerat, in ipsius potestatem esse tradita populi suffragijs centuriatis, percusso fœmore dixit, Proh nunquam finienda pericula, quanto satius erat 19 Tædium gloria.

obscurum nasci, si à militaribus curis nunquã dabitur recedere, nec hac exuto inuidia licere cum vxore ruri uitam degere. Magnam potétiam ambit inexpertus, odit expertus. Sed deponere tutum non est.

20 Quibusdam se videre negantibus quo posset Cæsaris impetum sustinere, hilari vultu vetuit illos hac de re esse solicitos: Nam simulac, inquit, solum Italiæ pede pulsauero, exilient affatim equestres, pedestresq; copiæ præsens quidem animus si fortuna respondisset.

Fiducia fallax.

21 Iam si nondum te cœpit huius conuiuij satietas, addemus; & exoratorum numero aliquot eximios.

PHOCION ATHENIENSIS.

1 Primum igitur accipe Phociné Atheniensem genere, sed Lacedæmonium, & morũ integritate, & orationis breuiloquentia. Socratẽ in hoc referebat, q nunq̃ visus est cuiquam neque flere, neq; ridere. Tanta erat animi constantia. Huic in concione sedenti, quidam dixit: Videre cogitabundus, ò Phocion: Recte, inquit, coniectas. Cogito enim si quid queã detrahere his, quæ dictu us sum apud Athenienses. Alij soliciti sunt, vt quam plurima dicã, quo videantur diserti: illi diuersa erat cura, ut mirum vt quę ad rem faciebant, verbis quam paucissimis complecteretur.

Sententiosa breuiloquentia.

2 Quum oraculũ proditum esset Atheniensibus, in ea ciuitate vnum esse uirum, qui cunctorum sententijs aduersaretur, ac populus vociferans iuberet illum inquiri, Phocion semet prodidit, dicens: Ego sum ille, quem designat oraculum. Nam vni nihil placet omnium quæ vulgus, vel facit, vel dicit. Quid hic primum admireris, impauidum ne viri animũ an clementiam, qui non passus sit suspicion

Vulgi nihil sanũ.

ad

ad innocentem aliquem deuolui, an singularem sapientiam, qua perspexit inconditam multitudinem, quoniam affectibus agitur, nihil sani, nec agere, nec loqui.

Quodam die oratione habens apud Atheniensem populum, placebat omnibus, quumque uideret ob omnibus pariter sermonem approbari, cõuersus ad amicos: Quid, inquit? Num mali quippiam dixi imprudens? Adeo persuasum habebat, nihil placere vulgo, quod è recto iudicio proficiscitur. 3

Quum Athenienses ad sacrificium, quod apparabant ex more peterent a ciuibus, vt conferrent aliquid, ac cæteris conferentibus, frequenter esset appellatus Pocion: Puderet, inquit, si vobis adderem, & huic nihil redderem ostenso creditore. 4

Demostheni rhetori dicẽti. Occidet te Phocion Athenienses, si quãdo cœperint insanire; hunc in modum respondit: Me quidem, si insanire inceperint: at te, si ad sanam mentem redierint. Demosthenes enim pleraque ad gratiam apud populum loquebatur, & blanda potius quam salubria. 5 Pulchrè retortum.

Quum Aristogiton calumniator iam condẽnatus in carcere moriturus esset, rogaretq; Pocionem, vt se inuiseret, amicis non sinentibus vt ad hominem iret: Et ubi quis, inquit libentibus Aristogitoni loquatur? Amicorum argumentum argutissimè torsit in diuersum significans se non ire, vt sceleroso patrocinaretur, sed ut eius merita calamitate frueretur. 6 Malos inuisere in carcere, iucũdum.

Quum Byzantijs irascerentur Athenienses, ꝙ Charetem, qui cum exercitu in subsidium suæ ciuitatis missus esset aduersus Philippum noluissent recipere: ac Phocion dixisset, non esse irascendum socijs diffidentibus, 7

sed

Fides in duce. sed ducibus, quibus fides non haberetur: ipse duxi electus est: atque ipsi fidentibus Byzantijs effecit, vt Philippus re infecta discederet. Diffidentiam Byzantiorum in Charetem ducem reiecit, qui talis erat, vt non videretur tutum sese illius fidei committere. Prudentiæ est infido diffidere. At Phocioni probatæ opinionis viro, non dubitarunt sese credere.

8 Alexander Macedonum rex centum talenta dono miserat Phocioni: is verò percunctatus est eos qui pecuniam adferebant, quid ita, quum essent Athenienses permulti, sibi vni illa mitterent Alexander: Illis respondentibus. Quoniam vnum te iudicat virum, & honestum, & bonum: Ergo sinat, inquit, me talē & haberi, & esse. Vt scitè arreptum ab illis argumentum torsit ad occasinnem recusandi muneris. Iam quis hic non admiretur in corrupti pectoris synceritatem? pauper erat Phocion, nec doni magnitudine quicquam mouebatur. Simul autem indicat illos, qui cum Rēpub. administrarent, tamen a capiundis muneribus non temperant; nec bonos esse viros, nec tales haberi debere.

Corrupte, la munerum.

9 Quum Alexander ab Atheniensibus posceret sibi triremes exhiberi, nec populus nominatim flagitaret adesse Phocionem, vt q d consuleret, proferret. Surgens, inquit: Consilo igitur, vt aut armis superetis eos, aut superantium amici sitis. Compendio suasit nihil Alexandro negandum, nisi confiderent se iratum posse armis opprimere. Quibus si ille videretur superior, non esse prouocandum animosum iuuenem, & repulsæ impatientissimum.

Idē facien dum erat de Turcis.

Rumor incerto autore obortus de morte

te Alexandri, moxque rhetores prosilierunt, horrentesne cũctarentur, sed illico bellum susciperent. Phocion expectare iussit, donec certius aliquid cognosceretur: Nã si, inquit, hodie mortuus est, & cras & pridie mortuus erit. Grauiter oratorum præcipitem temeritatem coercuit. Præcipitatum consilium.

Quum Leosthenes ciuitatem Atheniensium ad bellum pecrulisset, magnifici spe ad nomen libertatis ac principatus erectam Phocion illius verba dicebat esse cupressis similia, quę sublimes quum sint perpulchræ, sed fructum non habẽt. Nihil potuit dici accommodatius in sermonẽ splendidè magnificeq; pollicentem, sed infrugiferum: quemadmodum cupressus arbor sublimi compositoq; in pronum vertice procul egregium quiddã polliceri videtur, at vix vlla sterilior. 11 Magnifica promissa, sed inania.

Cæterùm quum initia belli cessissent fæliciter, ac ciuitas ob secundum nuncium dijs sacrificans gratularetur: rogatus Phocion, an hęc ita gesta nollet: Hæc quidem, inquit, gesta uellem, sed nõ illa decreta. Sentiens etiã in consulta consilia nonnunquam feliciter cedere; id quoties accidit, gratulandam quidẽ esset Reipub. non tamẽ ideo nõ semper vtendum optimis consilijs. Fortassis & illud sensit Phocion, non esse protinus fidendum primis successibus, sed totius negotij euentum declaraturum, quale fuisset ipsius consilium. 12 Optima decernenda.

Quum Macedones irripuissent in Atticam ac maritima illius depopularentur, Phocion eduxit iuuenes ætate florentes: quorum multis ad ipsum concurrentibus, hortantibusq; vt colle quodã occupato, ibi collocaret exercitũ: O Hercules, inquit, quàm multos video 13 Militia officium.

duces,

duces, milites verò per paucos. Notans iuuenilem temeritatem, quæ duci præire conaretur quum militis sit, non dare cõsilium, sed vbi postulat, bonam nauare operam. Attñ cõmisso prælio vicit, & Nicionem Macedonũ ducem superauit. At non multo post tempore bello deuicti Athenienses ab Antipatro, accepere præsidium.

14 Incorruptus animus. Quum verò Menillus pſidij Dux Phocioni pecunias dare vellet, indignatus Phocion dixit, nec illum Alexandro meliorem esse, & causam deteriorem ob quam nunc accepturus esset, quum tunc accepisset. O nullis muneribus expugnabilem animum.

15 Antipater dicere solet, quum duos haberet Athenis amicos, neque Pocioni vnquam ꝑsuasisse, vt acciperet, neque Demadẽ vnquam dãdo expleuisse. Hic erat Domades, qui valebat ex temporali dictione, quum Demosthenes non nisi de scripto diceret.

16 Phocion Antipatro petenti, vt in gratiam suã faceret quiddam pugnans cũ iustitia: Nõ potes, inquit, ò Antipater, Phocione simul & amico, & adulatore vti. Amicus obsecundat, quousque patitur æquum & honestũ. Nec.n. amicus ab amico quod iniustum est, petere debet. Adulator aũt ad quiduis obsequitur.

17 Quũ populus Atheniẽsis flagitaret, vt Phocion copias in Bœotiã educeret, eamq; rem Phocion non fore è Rep. iudcaret, edixit, vt quotquot essent in ciuitate ab ephebis vsq; ab sexagenarios se sequerentur. Hic reclamãtibus senioribus, & ętatem excusantibus: Nihil, inquit, absurdi meo edicto continet, quũ ipse natus annos octoginta unà cũ ipsis dux profecturus sim. Hac arte temporariũ multitudinis calorem retudit:

Post

Post Antipatri obitum, quum Atheniensiũ resp ub. ad gubernationem popularem rediisset, Phocion in cõcione capitis damnatus est. Atque huius quidem amici cæteri qui simul cũ illo damnati fuerant, flentes ducebantur, Phocion autem tacitus ibat. Cui ex inimicis quispiam factus obuius, post conuitia in faciẽ expuit. Tum Phocion ad magistratus respiciens. Nõ hũc, inquit, cõpescit aliquis indecore se gerentem? Vir sanctissimus etiã moriturus publicæ disciplinæ curã hẽbat. De tã atroci contumelia questus non est, nec flagitauit vindictã aduersus eũ, qui pter leges sæuiret in hoiem damnatum, tm cohiberi iussit exemplũ bonis moribus aduersum, & immane facinus nõ aliud, q indecentes mores appellauit. Patientia.

Ex his qui cum Phocione erant morituri: quidam indignans complorabat sortẽ suam. Quem ita consolatus est Phocion. Non tibi, inquit, Euippe, siue vt quidam legũt Thurippe satis est cum Phocione mori? Phocion non tantum innocens, verum etiam præclarè de Repub. meritus ducebatur ad mortem. Magnum itaque solatium oportebat esse cũ Phocione innocente mori innocentem. 19 Solatium mortis.

Denique quum illi poculum cicutæ tẽperatũ porrigeretur, percunctatus est quispiam, si quid filio vellet dicere: nam is aderat: Ego, inquit, tibi fili præcipio, atq; etiam obsecro, ne quid ob huius rei memoriam Atheniensibus male velis. Cæteris moriẽtibus præcipuũ solatium esse solet spes vindictæ. Huic illud curæ fuit, ne filius patris iniustam necem vlcisceretur: maluitq; illum in patriam, quam in patrem seruare pietatem. 20 Vindicta odium.

Nicocli petenti, vt sibi añ Phocionem venenum haurire liceret: Tametsi durum hoc, inquit, 21 Ami[illegible]

inquit, Phocion, tamen concedendum est ei cui nihil vnquam in vita negauit Phociō Nicoclem inter amicos fidissimum vnicè adamarat, eoque molestum erat videre illum morientem. Eam molestiam vt vitaret Nicocles, petebat, vt ipse prior biberet. Et hac in re cōmodauit amicos.

22 Quū bibissent omnes, solusq; Phocion superesset, consumpto ab alijs veneno, carnifex negabat se daturum, nisi numerarentur duodecim drachmæ, tanti enim venire cicutæ vnciam. Phocion itaque ne per illius contentionem mora fieret morti, accito ad se cuidā ex amicis. Qñ quidem, inquit, Athenis ne mori quidem gratis licet, quæso, dato huic pretiū.

Empta mors.

23 Quum Demosthenes multa maledicta iaceret in Alexādrū, iam Thebis imminentē. Homerico versu ex Odvsseæ ω illum corripuit.

Σχέτλιε τίπτ' ἐθέλεις ἐρεθιζέμεν ἄγριον ἄνδρας. id est,

Quur libet irritare virum miserande ferocem.

M. TVLLIVS CICERO.

1 M. Tullius, quum ob Ciceronis cognomen dicterijs incesseretur, ab amicis admonitus, vt aliud sibi cognomen asciceret, respondit, se Ciceronis nomen illustrius effecturū, quam esset Catonum, Catulorum, aut Scaurorum. Nam hæ familiæ cum primis illustres erāt apud Romanos, quum Tullius esset nouus hō. Cognomē aūt ideo patebat cauillis, q̄ à Cicere vilissimo legumine dictum videretur. Quasi verò non, & Fabij a Fabis, & Lentuli a Lente cognomen habuisse viderentur. Parum illustris est, qui præter imagines, & cognomen nihil habet nobilitatis: pulcherrimum autē nobilitatis genus est, quam sibi quisq; proprijs virtutibus conciliat. Nec fefellit M. Tullius:

Nobilitas virtute parta.

Ciceronis enim nomen hodie decātatius est, quam trecenti Catuli; aut Scauri, cum suis stemmatis, statuis, & imaginibus.

Quum poculum argenteum dijs dicaret, prænomen, ac nomen literis signauit, sed pro Cicerone, ciceris figuram insculpsit, nihil refugiens cauillatorum interpretationem. 2 Cicer pro Cicerone.

Oratores qui inter dicendum vociferātur, dicebāt claudis esse similes, qui sic ad clamorem, vt illi ad equos confugerent. Hoc genus homines, & hodie videre est, qui quum sentiūt se causa inferiores, ad furiosa iurgia confugiant, vt qū rationibus persuadere nō possunt, improbitate metuq; ue extorqueant. 3 Clamosus Orator.

Quum Verres, qui filium habebat parum pudice flore ætatis vtentem, Ciceronem, vt parum virum, ac cinædum incesseret conuitijs: ignoras, inquit, quod liberis intra fores conuitiandum sit: Significans hoc conuitium non in ipsum competere, sed in conuitiatoris filium. Parentum autem est obiurgare liberos, sed intra domesticos parietes, nec ea conuitia sunt eliminanda. Eliminat autem, qui alijs impingit qđ ipsius domi committunt liberi. 4 Salsè retortum.

Metello nepoti obijcienti, ꝙ Cicero testimonio suo plures occidisset, quam patrocinio seruasset: Plus.n. inquit, mihi fidei est, quam eloquentiæ. Mira solertia conuitium retorsit in laudem. Siquidem in teste spectatur fides, in patrono valet eloquentia. 5 Retortū ī laudē conuitium.

Rursum Metello percunctanti a Cicerone, quis ipsius esset pater, nimirū ignobilitatem exprobrans: Ad istam, inquit, percūctationem vt respondere sit difficilius, mater efficit tua. Nam Metelli mater audiebat parum pudice. Quin, & ipse Metellus matrem referens, leuior erat, & inconstans, & affectibus seruiens, 6 Salsè retortum.

Cice-

Cicero conuitium a patre ad matrem transtulit. Tum enim incertus est pater, quum mater non cum vno consuetudinem habet.

7 Idem Metellus quum Diodoro, quo rhetorices magistro fuerat usus, defuncto, sepulchro eius coruum lapideum imposuisset: Iustum, inquit, Cicero, præmium retulit. Nam volare ipsum docuit, non dicere: notans Metelli leuitatem, & inconstantiam. Coruus auis est ἄμουσος.

Salsè.

8 Vatinium inimicum, & alioqui sceleratū M. Tullius audierat obijsse diem: post quum audisset illum viuere: Male pereat, inquit, qui male mentitus est: significans Vatinium indignum, qui diutius viueret. Omne quidem mendacium malum, sed hoc mendacium bis erat malum, quia bonos uiros in falsum gaudium coniecerat. Dictum tamen erat ambiguum, quod dici poterat, & de illo quem mori nollet.

9 Quum orante M. Tullio quidam creditus Afer genere, diceret. Non audio: hoc sermone negans se probare, quod dicebatur: Atqui, inquit Cicero, aurem habes perforatam. Solet enim ea gens habere perforatas aures, vt inde suspenderet annulos, ac gemmas, quæ nūc collo, digitisq; gestamus. Ea foramina quomodo fiant, docet Celsus.

10 C. Pompilius qui iurisperitus videri volebat, quum indoctus esset, ac stupidus, citatus in controuersia quadam testis, respondit, se nihil scire. Tum Cicero. Putas, inquit, fortassis te de iure interrogari?

Nihil scire.

11 Hortensius orator defensionis mercedem a Verre acceperat Sphingem argenteam: is quum M. Tullio obliquius quiddam, & inuolutius loquuto dixisset, Non didici soluere ænigmata.

Sphinx domi.

nigmata. Atqui, inquit Cicero, Sphingem habes domi. Nota est fabula de monstro Sphinge, quæ præmijs propositis edebat ænigmata: non soluentibus mors erat præmium.

Quum Voconium fortè obuium haberet cum filiabus tribus insigniter deformibus, tacitè ad amicos dixit versiculum Græcum: Φοίβου ποτ' οὐκ ἐῶντος ἔσπειρε τέκνα. id est. *Phœbo haud sinente hic seminauit liberos.* Sentiens illum inuito Apolline liberis operam dedisse, siue quòd Apollo pulcher a poetis fingitur, siue quòd oriente Sole fœtus existiment concipe feliciores. 12 Deformitas exprobrata.

Quum Faustus Syllæ filius, ob æris alieni magnitudinem supellectilem suam proscripsisset: Hanc, inquit, proscriptionē magis approbo, quàm paternam. Lusit ambiguo uerbi. Proscribuntur res, quę in auctione venum exponuntur, & præscribūtur homines, a quo uis iugulandi quo crudelissimo genere Sylla quamplurimos ciues proscripserat. 13 Iocus e ambiguo verbi.

Pompeio ac Cæsare inter se diffidentibus Cicero, quem fugiam, inquit, scio: quem sequar, nescio sentiens ambos non pro Reip. libertate, sed pro principatu dimicare.

Pompeio vitio dabat, quòd ciuitate deserta Themistoclem potius, quàm Periclē fuisset imitatus, quum illis res nequaquā pares essent, his essent. Temistocles enim fugit ad Persas, Pericles mansit Athenis. 14 Neutra pars placet.

Quum ad Pompeiū venisset, ac venisse pęniteret, rogatus ubi Pisonem generum reliquisses: Apud tuum, inquit, socerum, Cæsarē designans. Perinde quasi notatus esset Cicero, ꝙ a genero suo disiunctus esset, retaxauit illum ꝙ ipse cum suo socero bellum gereret. 15

Quum quidam a Cæsare ad Pōpeiū transfugiens 16

fugiens, diceret, se festinandi studio equũ re-
Argutè. liquisse, Cicero dixit, illum melius de equo,
q̃ de se statuisse: sentiens longè rectius factu-
rum fuisse, si & ipse mansisset apud Cæsaré.

18 Cuidam nuncianti, Cæsaris amicos esse tri-
Interpretatio. stes: Hoc dicis, inquit, illos Cæsari male co-
gitare. irisit adulantem nuncium, quasi Cę-
sariani rebus suis diffiderent, metuerentque
Pompeium.

19 Post Pharsalicum conflictum quũ fugisset
Bel'ũ cum graculis. Pompeius, Nonius quidam dicebat septem
adhuc aquilas superesse, proinde bono animo
essent hortabatur: Rectè, inquit Cicero, hor-
tareris, si nobis cũ graculis bellũ esset. At ille
aquilas dixit vela Romana aqlis insignita.

20 Quum Cæsar rerum potius, Pompeij sta-
Clemẽtia simulata. tuas deiectas honorificè reposuit: Cæsar, in-
quit Cicero, dum Pompeij statuas reponit,
suas stabilit: sentiens illum hoc non in Pom-
peij gratiam facere, sed ut sibi clemẽtię simu-
latione fauorem apud ciues conciliaret, atq;
hoc pacto suum regnum constabiliret.

21 Quum Cicero in Pompeij castra uenisset,
Nihil parati. dicentibus, Sero venisti: Minimè, inquit, sero
nam nihil hic adhuc parati video. Allusit ad
eos qui sero ueniunt ad conuiuium. Iocus est
ex ambiguo. sero uenit, qui tardè venit, & se-
ro qui post tempus.

22 Quum Pompeius Gallum quendam, q ad
Apertum cõuitium. ipsum à Cæsare transfugerat, ciuitate Roma
na donasset: Hominem, inquit, bellum, qui
Gallis ciuitatem promittit alienam, quum
nostram non possit reddere.

23 Post Cęsaris victoriã interrogatus Cicero,
Malè præcinctus. quur in electione partium errasset: præcin-
ctura, inquit, me fefellit: sentiens se non spe-
rasse victoriã à molli & effęminatio, in statio

ne

ne enim Cęsar toga præcingebatur, ut laciniam trahens mollium in morem incederet: vnde Sylla Pompeium admonere solet cauere à puero male præcincto.

Idem apud Damasippum cęnatus, quum conuiuator mediocre vinum apposuisset. id que conuiuis à uetustate cupiens commendare diceret Bibite Falernum hoc, quadraginta annorum est: Bene, inquit, fert ætatem. Hoc modo de homine loqui solemus, cuius formę viribusque non multum detrahit ætas. At ridiculum erat uinum ab immodica vetustate commendare. 24 Vinum vetus.

Quum Lentulum generum suum exiguæ staturæ hominem prælongo gladio videret accinctum: Quis, inquit, alligauit generum meum gladio? Videbatur homo gladio alligatus, non gladius homini. 25 Nulla pre portio.

Quum Q. fratris clypeatam imaginem in prouincia quam is rexerat ingẽtibus lineamẽ tis à capite vsque ad pectus ex more uidisset: Frater, inquit, meus, dimidius maior est, quã totus? Erat enim Quintus pusillæ staturæ. 26 In pusill

Quum Tullia Ciceronis filia cõcitatius incederet quàm deceret feminam, contrà Piso gener lentiùs quàm deceret virum ambos eodem dicto taxauit, filia præsente genero dicens: Ambula vt vir. 27 In cessus decorus.

In Vatinium qui paucis diebus cõsul fuit ita iocatus est, Vatinij anno magnum ostentum fuit, quod eo Consule nec bruma, nec ver, nec æstas, nec autumnus fuisset. Nam his horis annus totus distinguitur, quarũ unaquæque tres menses occupat. Nescio an hoc ipsum sit, qđ aliter refert Pollio in Marino tyrãno. Consul qui sex meridianis horis consul fuerat, ioco Ciceronis aspersus est: Consulem 28

habuimus tam seuerum tamque censoriũ, ut in eius magistratu nemo pransus sit, nemo cœnauerit, nemo dormierit nisi fortè uidetur hoc magis ad Caninium Reuilum pertinere.

29 Rursus expostulanti Vatinio, quòd Cicero grauatus esset ipsum languentem inuisere: Valebã, inquit, in tuo Consulatu uenire, sed me x nox occupauit. Hęc talio uideri poterat. Nam antea Vatinius Ciceronem gloriantē, ꝙ ipsum respu. suis humeris reportasset, ita taxarat, Vnde ego tibi varices? Varices enim non sedentium, sed stantium aut ambulantium crura solent occupare.

Vatinius in Ciceronem.

30 Caninius Reuilus unico tantum die consul fuit: is rostra quum ascendisset par, ter & honorē inijt Consulauit & peieratus. In quem fertur illud Ciceronis λυγωμάρτος est Caninius Consul. In eundē iecit illud, Hoc consequutus est Reuilus, ut quæreretur quibus Cōsulibus Cōsul fuerit. Solet enim annorum numerus Consulum nominibus designari. Reuilus autem & Cōsul fuit, nec vllũ habebat annum. Rursus illud, Vigilantem habemus Cōsulem, qui toto Cōsulatu suo sōnũ non uidit.

Consulatus breuis

31 C. Cæsar multos in senatum legerat eo ordine indignos, & in his Laberiũ ex equite Romano mimum. Hic quum in senatu M. Tullium præteriret, sedem quęrens: Recepissem, inquit Cicero te, nisi angustè sederē. Simul & illum respuens, & in nouum Senatum iocatus cuius numerũ Cęsar suprà ꝗ fas erat, auxerat. Nec hoc dicterium inultũ tulit Laberius Demiror, īquit, si sedes angustè, ꝗ soleas duobus sedere sellis; obijciēs illi leuitatē, ꝙ lubricæ fidei nũc his, nũc illis partibus adhæreret.

Duabus sedere sellis.

23 Idē quũ ab hospite suo P. Mãlio rogaret, ut decurionatũ priuigno ipsius expediret, assistē

Obliquus is.

te

te frequentia ciuium, dixit, Si ius habebit Pōpeius, difficile est. Cæsaris in legendo Senatū notans facilitatem.

Ab Androne quodam Laodiceno salutatus quum aduentus causam percunctatus intellexisset illum pro patria libertate legatum ad Cæsarem venisse, Græcis verbis expressit publicā seruitutem ἐὰν ἐπιτύχῃς καὶ περὶ ἡμῶν πρέσβευον, id est, impetras, etiam pro nobis legatus esto, siue pro nobis orator. 33 Libertas oppressa.

Quū M. Lepidus in Senatu dixisset, Patribus cōscriptis, ne dicam circūmscriptis: Ego inquit Cicero nō tāti fecissem, ὁμοιόπτωτον. Affectauit Lepidus schema uocum similiter desinentium, quod rhetores ὁμοιόπτωτον uocant. At satius erat schema perdere, quàm Senatū offendere: quanquam in his verbis non tantum est ὁμοιόπτωτον, verum etiam προσονομασία, schema priore iucundius. 34 Schema male affectatum.

Quum quidam candidatus, qui coquo patre natus credebatur, coram Cicerone suffragiū ab alio peteret. Ego quoq;, inquit, tibi fauebo. Ex quo colligit coce a coco, & quoq; cō inflectionē aut eodē, aut simillimo fuisse sono. 35 Locus: ex similitudine vocis.

Quū accusator Milonis ex argumento tēporis colligens, Clodio a Milone structas insidias, subinde rogaret, quo tēpore occisus esset Clodius. Cicero respondit, Sero uoce ancipiti significās è Repub. fuisse futurū, si Clodius multò antè fuisset interfectus. 36 Serè.

Cicero nūciata morte Vatinij, quū eius rumoris parū certus esset autor. Interim, īquit, vsura fruar: sentiēs se spatio gaudio de morte Vatinij fruiturū, quemadmodū qui pecunia mutuo accepit, ad tps ea perinde ac sua fruit. 37

M. Cælium melius objiciētem crimina q̃ defendentē, bonam dextram malā sinistram 38 Gaudium tēperari.

habere dixit: huc alludens ꝙ in pugna dextra gladium tenemus, sinistra clypeum: gladio ferimus, clypeo defendimus.

39 Iulium Curtiũ, quò iunior videretur, multa de annis ætatis suæ mentientem, ita redarguit: Ergo, inquit, quum vnà declamabamus, non eras natus.

40 Asſẽſio simulata. Fabiæ Colabellæ dicenti, se triginta annos habere, Verum est, inquit: Nam hoc iam viginti annis audio. Volebat illa iunior videri quàm erat. Itaque Cicero elusit illam simulata assensione, significans interim illam esse quinquagenariam.

41 Virgo mulier. Obiurgantibus ꝙ hõ sexagenarius puellã virginẽ duxisset, Cras, inquit, mulier erit. Iocans hoc probrũ mox eluendũ. Nã postridie non poterat obijci, ꝙ virginis esset sponsus.

42 Exordiũ ab ętate. Idẽ in Curionem semper ab ętate sumentem orationis exordium, ita lusit, vt diceret, illum quotidie facilius habere proœmium, videlicet ætate in dies magis ingrauescente.

43 Podagra. Rursus in Vatiniũ qui quum pedibus æger esset, volebat tñ videri commodionis valetudinis factus, dicebatque iam se bina millia passuum ambulare, Dies enim, inquit, longiores sũt. Hoc Fabius tribuit Ciceroni, Macrobius Augusto. Narrat & hostie quiddam nõ minus facetũ, si modò accederet vetustatis cõmendatio. Miles quidã in conuiuio iactabat sibi balistam esse, quæ iaculum excuteret ad spatium nulli credibile. Reclamantibus conuiuis omnibus, affirmabat famulum suum id vidisse factum. Accersito famulo percunctatus est illum, an nõ ipse vidisset, quod narraret. Tũ famulus. Verũ, inquit, narras here, sed cum vento secundo miseras sagittam.

44 Cicero audito falso rumore de Vatinij mor-

morte, quum Ouinium libertum eius interrogasset. Rectè ne omnia: atque ille respódisset rectè, Mortuus est, inquit? Significās non omnia rectè habere si ille viueret. Vatiniū i

Idem quum testis, Sexti Annalis reum legisset, & instaret identidem accusator rei, Dic Marce Tulli, si q͂d potes de Sexto Annali: pro tinus recitare cępit versus ex Ennij sexto Annalium libro, Qui potes ingentis causas euoluere belli. Scripsit enim Ennius Annales, & accusator dicebatur Sextus Annalis. 45 Ab inexpectato.

Rursus in Accium hominem callidum & versutum, quum is in causa quadam suspectus esset, senarium ex vetusto quopiam poeta torsit. Nisi qua Vlysses rate euasit Laertius. Vlysses vafer naui & Charybdin & Scyllam euasit, sic Accius astutia sua è iudicij periculo elapsus erat.

Similiter lusit in quendam, qui quū prius habitus esset stultissimus, post adeptam hæreditatem primus rogabatur sñiam. Cuius, inquit, hęreditas, quā vocāt sapientiam? In versu pro facilitas mutauit hęreditas. Apud poetam enim versus sic habet, Cuius facilitas q̃ vocant sapientiam. Significauit autem hæreditatem illi pro sapientia contigisse, & ob hęreditatem iam habitum sapientem. 46 Versus detortus.

Quum mater M. Bruti, Seruilia preciosum ære paruo fundum abstulisset à Cæsare, qui bona ciuium subijciebat hastæ, ita iocatus est Cicero: Et quidē, inquit, quo melius emptum sciatis, emit hunc fundum: Seruilia tertia deducta, Seruilię autem filia dicebatur Iunia Tertia, eademque C. Consid ij vxor, lasciuiente dictatore tam in matrem quàm in filiam. Ex ambiguo iocatus est Cicero: potuit enim itelligi tertia pars precij detracta. 47 Tertia deducta.

Deducitur autem vxor, aut scortum.

49 Idem ænigmate lusit in matrem Pletori, q. Fonteius accusabant dicens, eam dum viueret ludum, mortuam magistros habuisse: Notans quod dum uiueret infames ad eam fœminæ commeare solent post mortẽ eius bona ueniebant. Sermo vr̃ & absurdus & præposterus. Nam qui ludos habent, ipsi magistri sunt, & discipulos habent. Magistri autem dicuntur non solùm qui docẽt, verumetiã qui regunt.

Salsè.

50 In nomen Verris iocatus est, quasi sic dictus esset, quod omnia verteret, hoc est, nihil reliqui faceret homo furax. Quo genere iocandi quidam furem pro Tullio Tullium dixit: nec defuerunt qui pro Tyberio dixere Biberium.

Iocus ex nomine.

51 De C. Cæsare dicere solet, Quoties huius astutiam & ambitionem video sub humanitatis specie latitantem, metuo Reipu. tyrannum. Rursus quum comas molliter fluentes, & ipsum, vno digito scalpentem caput intueor, vix animum inducere possum, ut tantum facinus animo concipiam.

Ingenium varium.

52 Idem obijcientibus quòd a reo pecuniam accepisset, qua magnificas quasdam ædes esset empturus: Fatebor, inquit, accepisse me, si emero. Eas quum esset mercatus, exprobrantibus vanitatem. An nescitis, inquit, boni patrisfamilias esse, dissimulare si quid constituerit emere.

Mendaciũ elusum.

53 Ciceroni cum Crasso simultas erat. Quum igitur alter è Crassi filijs non dissimilis cuidam nomine Digno, atque hinc populi suspitio in Crassi vxorem, quasi cum Dignorem habuisset: in Senatu præclaram habuisset orationem rogatus Cicero qualis ei videretur: Dignus, inquit Crasso, rectè alludens ad nomen Digni. Iocus lepidior est, si more Græcorum

Iocus ex nomine.

dicas,

dicas, Dignus Crassi, vt intelligas duos esse Crassos alterum adulterum, alterum illi simi lem Crassi filium.

Cicero Munatio reo patrocinatus fuerat, atque ille absolutus. Postquam Munatius Sabinum Ciceronis amicum reum peregeret: iratus Cicero exprobrauit illi benefi[illegible]m, An tu, inquit, Munati illud iudicium tua opera effugisti, an potius mea, qui multum caliginis tribunalibus offudi? 54 Eloquẽtia uictor non causa.

Quum Marcum Crassum pro rostris laudasset, magno populi applausu, & eundem post ex eodem loco acribus conuitijs incesseret, Quid, inquit Crassus, an non me nuper ex hoc ipso loco laudasti? Laudaui, inquit, sed exercendi gratia argumentum infame declamans. Solent enim rhetores tractare materias ἀδόξους, velut quum laudant Busyridem, aut febrim quartanam, aut ingratitudinem. 55 Ex eodem ore frigidum & calidum.

Idem quum Crassus dixisset, Neminem Crassorum Romæ uixisse diutius annis sexaginta, deinde pœnitens eius sermonis diceret, Quid mihi accidit, ut hoc dicam. M. Tullius. Sciebas, inquit, Romanos hoc libenter audituros, & ista via venisti ad Rempu. gubernandum: duo significans, & Crassorum nomen inuisum esse Romanis, & illum non uirtute, sed blandiendo prouectum ad honores. 56 Acerbè.

Crasso dicente, Stoicorum esse dogma, uirũ bonum esse diuitem: Vide, inquit Cicero, ne magis hoc sentiant, sapientis esse oĩa. Tectè notãs Crassi auaritiã, cui nihil esset satis. 57 Auaritia.

Crassus in Syriam profecturus, malens Ciceronẽ amicũ q̃ inimicum relinquere, officio sè salutato dixit se apud illum uelle cęnare, 58 Reditus in gratiam.

quem Cicero alacriter excepit. Post aliquot dies quidam amicorum egerunt apud Ciceronem vt cum Vatinio quoque rediret in gratiam: Num, inquit, & Vatinius mecum cœnare vult? Significans illum cœnam ambire potius quàm amicitiam.

59 Rursus in Vatininium qui scrophas habebat in ceruice, id est morbigenus, quum causam quandam ageret, Tumidum, inquit, habemus oratorem Asiatici dicti sunt tumidi. Morbus exprobratus.

60 Cæsar statuerat agros Campanos militibus diuidere: id quũ cōplures in Curia molestè ferebant, tum L. Gellius, homo extremæ senectutis dixit, hoc non futurum se viuo. Expectemus, inquit Cicero: nõ. n. postulat longã dilationẽ: significãs illũ esse morti proximũ.

61 Adolescẽs quidam accusatus ꝙ patrẽ placenta venenata sustulisset, quũ stomachabundus minaretur se probris laceraturũ Ciceronem: Hoc, inquit Cicero, malim quam placẽtã, ancipiti dicto parricidium illi obijciens.

62 P. Septius Ciceronẽ cum alijs aliquot ad causæ patrocinium adhibuerat: cumque ipse vellet omnia dicere, nec cuiquam dicendi locum daret, vbi iam constaret illum a iudicibus absoluendum, ferreturque sententia. Vtere inquit Tullius, hodie tempore, nam erat priuatus eris: notans hominem quòd in causa suo arbitratu solus egisset omnia.

63 Quum M. Appius in proœmio diceret, se magnopere rogatum ab amico, ut in eã clientis adhiberet curam, eloquentiam, & fidem: hic Cicero, Adeone ferreus homo es, ut ex tam multis quæ rogauit amicus, nihil pstes? Irrisio.

64 M. Aquilium duos hẽntẽ generos, sed ambos exules, Ad ratũ appellauit, ꝙ solus locũ tueret: alludens ad Græci nóis etymologiam.

L. Cotta

L. Cotta censore, qui vini auidissimus habebatur, quũ Cicero Cõsulatum petens sitisset, bibissetq; septus vndiq; amicis, Rectè, inquit, timetis, ne cẽsorem habeam infensum, ꝙ aquam bibo. Simulauit Cicero se credere, ob id circunstare frequentes amicos, ne censor uideret illum bibentem aquam. Simile enim simili amicum. 65 Censor bibulus.

Quum M. Cęlius, qui credebatur a parentibus non liberis natus, epistolam apud Senatum clara, firmaq; voce recitasset, Ne miremini, inquit Cicero, nã hic vnus ex his est, qui proclamarunt: significãs illum fuisse pręconem, & hoc vso contigisse vt esset uocalis. Solent autẽ serui venales voce pręconis commendari. 66 Vocaliter.

Memmio cuidam vituperanti Catonem Vticensem, dicentique ꝙ totas noctes ebrius esset, At illud, inquit Cicero, non addis, eum totos dies aleã ludere: ciuiliter excusans Catonem, qui totum diem Reipu. negocijs dabat, nocturnas aliquot horas sumebat laxando animo. 67 Iocus ex addito.

C. Cæsari in senatu enixè defendenti causam filiæ Nicomedis, beneficiaq; Regis in se cũmemoranti: Remoue, inquit, isthæc, oro: quoniam notum est, quid ille tibi, quid tu illi dederis. Iocus est ex ambiguo verbi. Nam dat qui cõfert beneficium, & dat mulier quæ sui facit copiam. Vnde illud Martialis: 68 Scommã ex ambiguo.

—Vis dare, nec dare vis:

Male audiebat Cæsar, ꝙ in Bithynia Nicomedi regi fuisset obsequentior, quàm pudicitiæ leges postulant. 69

M. Callidius Gallum accusauit? M. Tullio defendente: quũq; accusator affirmaret, se testibus, chyrographis, q̃stionibusq; probaturũ,

sibi a reo fuisse præparatum venenum; sed interim rem tam atrocem, remisso vultu, languida voce, ac reliquo gestu parum concitato pronũciaret: M. Tullius. Tu, inquit nisi fingeres M. Callidi, sic ageres? Ex actione colligens, illum non ex animo loqui.

DEMOSTHENES ORATOR.

1 Lucernã. Pythea Demostheni obiecit, ꝙ ipsius enthymemata lucernam olerent: significans illum non nisi de scripto, & ad lucernam elucubrata dicere. Quod dictum ita retorsit Demosthenes, vt diceret, non eodem pretio sibi & illi cõstare lucernam: notans ꝙ ille nocturnis conuiuijs indulgeret, plus impendens luxui, quàm ipse studio.

2 Eloquentia popularis. Alijs immodicum eloquentiæ studiũ obijcientibus, ita rñdit. Eloquentię studium declarare hominem popularem: contrà negligere studium eloquentiæ, esse eorum, qui dominari populo quærerent, vt qui hoc agerẽt, nõ vt persuaderent dicẽdo, sed vt vi cogerẽt.

3 Sermo breuis & efficax. De Phocione quoties in concione dicturus assurgeret, ad amicos proximos dicere solet Demosthenes, orõnis ipsius securim surgere. Nam Phocion erat in dicendo breuis, sed acutus. Solet aũt ferè a Demosthene dissentire.

4 Consulator, nõ calumniator. Populus Atheniensium a Demosthene flagitabat, vt quendam accusaret: Id quum recusaret, cœpit populus in illum, ut solet, vociferari: Tum surgens, Vos me viri Athenienses, consulatorẽ habetis vel inuiti: calumniatorem autem non habebitis, etiam si uelitis.

5 Laudes deprauatæ. Demosthenes vnus fuerat ex decem, quos Athenienses legatos ad Philippũ Macedonẽ miserant. Itaq; posteaquã Aeschines & Philocrates, quos ꝓcipuè fuerat complexus Philippus, a legatione reuersi, quum alijs multis

nomi-

nominibus prædicarent regem tum his accipue, quòd esset, formosus, facundus, & ad bibẽdum, strenuus, Demosthenes ita cauillatus est, vt diceret, in his laudibus nihil esse dignũ rege. Nam primam esse fœminarum, alterã sophistarum, tertiam spongiarum.

6 Fuga excusata.

Demosthenes clypeo suo literis aureis inscripserat ἀγαθῇ τύχῃ, id est bona fortuna. At tũ quũ ad pugnam ventum esset, ilico proiecto clypeo aufugit. Id quum illi probro daretur quòd ῥίψασπις esset, elusit vulgato uersiculo.

Ἀνὴρ δὲ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται. id est. *Vir qui fugit, rursum integrabit prælium.*

Indicans utilius esse patrię, fugere, quam in prælio mori. Mortuus enim non pugnat: atqui fuga quæsiuit salutem, potest in multis prælijs patriæ vsui esse.

7 Pauci præ omnibus.

Quum Alexander pacem hac lege deferret Atheniensibus, si ciues octo sibi dederet, inter quos erat Demosthenes: Demosthenes apologum retulit de lupo, qui hac lege pacem obtulit ouibus, si canes dederent: lupi nomine significans Alexandrum: canum, eos qui tum populi rem curabãt: ouium plebem Atheniensium. Addidit & illud: Vt mercatores, inquit, exiguum frumenti in paropside ut specimen deferunt, per hoc ingentes aceruos vendere cupientes: ita vos si traditis ciues octo, qui deposcuntur, populum uniuersum traditis.

8 Patria desiderium.

Quum ab Areopagitis damnatus, elapsus è carcere fugeret, & haud procul ab vrbe obuiuos habuisset aliquot diuersæ factionis homines, primũ abdere sese voluit; sed quũ illũ nominatũ Demosthenẽ appellantes iuberent esse bono animo, & viaticũ insup offerrent, graui-

grauiter ingemuit, dicens: Qui possum hunc vrbem relinquere, in qua tales habeo inimicos, quales amicos uix in alia sum inuēturus?

9 Populus nocentissimi bestia. Inter fugiendum fertur subinde respiciens ad arcem Palladis, sublatis manibus dixisse, O Pallas orbium domina, quur tribus infaustissimis bestijs delectaris, noctua, dracone, & populo? Noctua quum sit auium inauspicatissima, tamen Palladi sacra est, quemadmodum & draconem habet pro gestamine, populus autem belua est multorum capitum, pessimam gratiam referre solita optimè de se meritis, velut Socrati, Phocioni, Scipioni, & alijs compluribus.

10 Rēpublicam fuge. Ad iuuenes quos habebat familiares, dicere solet, Sibi gnaro iā quantum inuidiæ, metus, calumniæ ac discriminis sit expectādum ad rempub. accedenti, si ex duobus alterum sit eligendum, citius in exilium iturum, quā ad suggestum aut tribunal.

11 Exul in patriam pius. Quum exularet in Arcadia, Pytheasq́; pro Macedonibus dixisset, Vt domum, in quam lac venale importatur, aliquid hīc mali suspicamur, ita ciuitatem esse morbidam, ad quā mitteretur Atheniensiū legatio: Demosthenes eam sententiam ita retorsit, ut lac pro sanitate ægrotantium importatur, ita Athenienses pro salute ciuitatum adesse dicens. Id vbi resciuit populus Atheniensium, protinus illum ab exilio reuocarunt.

12 Spōtanea grata. Quum redeunti ab exilio nauis esset missa, multiq; magistratus ac ciues obuiam issent, sublatis in cœlum manibus dixit, sibi in patriam reditum honorificentiorem contigisse quàm Alcibiadi, quòd ille coactis ciuibus redijsset, ipse persuasis.

13 Postea quā Demosthenes metu Antipatri profu-

profugisset in Caluariā insulam, seq; in Neptuni templo contineret, & Archias ex tragœdiarum histrione potēs, illi blandis sermonibus persuadere conaretur, ut sese Antipatri fidei committeret, non modo nihil passurū mali, verumetiam amplissimis muneribus honorandum: In scena, inquit mihi nūquàm placuisti histrio, neque nunc persuadebis orator. At ubi commotus Archias minaretur se detracturum illum è templo: Tandē, inquit oracula Macedonica aperuisti. Nam prius histrionum more simulabas. Acerbè.

14 Fertur aliquando Corinthū nauigasse Demosthenem illectum fama nobilissimi scorti Laidis, ut & ipse famoso amore potiretur. At quum illa pro nocte stipularetur drachmarū decē millia, deterritus magnitudine precij mutauit sententiam, dicens: ὐκ ἀγοράζω τοσὺ τιμῆς ταλαντα(?), id est, Non emo tanti pœnitere, significans inhonestæ uoluptati paratam esse comitem pœnitentiam. Magno empta uoluptas.

15 Celebre est Pythiæ dictum, orationes Demosthenis olere lucernam quod noctu scriberet, meditareturq; quæ dicturus esset. In id quum aliud quispiam, qui ob furti suspicionem vulgò male audiebat, petulantius inueheretur: Scio, inquit Demosthenes, nos tibi molestos esse, qui noctu lucernam accendimus. Fures amant tenebras. Salsè.

16 Idem aduersus Demadem clamantem, Demosthenes me corrigere uult, sus Mineruā: At ista, (inquit Demosthenes) Minerua anno superiore in adulterio deprehensa fuit. Adulterium obiecit Demadi, quum Mineruam poetæ faciant Virginem. Acerbè.

17 Idem Atheniensibus flagitantibus ut cōsuleret, obstitit dicens: ὐ συντέταγμαι, id est, nō sum Fortiter.

Fortiter. ſum coactus in ordinem. Significans ſe non ſeruire populi affectibus, ſed ſuo arbitratu quod faciendum iudicaſſet.

18 Ancilla quædam depoſiti noĩe pecuniam acceperat à duobus hoſpitibus hac conditione, ut eã vtriſque ſimul redderet. Horũ alter, poſt tempus aliquod lugubri veſte & ſqualidus ſocij mortem ſimulans, decepta muliere nummos abſtulit. Eo facto ſuperuenit alter, & depoſitum repetere cœpit. Quum mulier anxia de laqueo cogitaret, Demoſthenes ei patronus adfuit, qui ut in aduocationem venit, ſic aggreſſus eſt petitorẽ, Mulier, inquit, parata eſt depoſiti fidem ſoluere, ſed niſi ſocium adduxeris, id facere non poteſt: quoniã ut ipſe prædicas, hæc dicta lex eſt, ne pecunia alteri ſine altero numeretur. Hoc ingenio ſeruauit miſeram, eluſitque nebulonum conſpirationem, qui hoc egerant, ut eandem pecuniam bis acciperent.

Candidè.

19 Cuidam percunctãti quid eſſet in eloquentia præcipuum, reſpondit, hypocriſis, hoc eſt, actio. Rogãti quid proximũ, reſpondit actio. Roganti quid tertium, nihil aliud reſpondit quàm actio: tantum tribuens pronunciationi, vt in ea totum ſitum exiſtimaret. Actio autem multa complectitur, vocis moderationem, oculorum vigorem, uultus habitum, & totius corporis geſtum.

Actio totum.

20 Quum Athenienſes geſtirent Harpalo ferre ſuppetias, iamque in Alexandrum armarẽtur, de repente apparuit Philoxenus, quẽ Alexander maritimis negotijs præfecerat: hic quum populus metu attonitus conſileſceret: Quid facerent, inquit Demoſthenes, ſi Solẽ videant qui non poſſunt obtueri lucernam. Ita populo temerarios motus exprobrauit.

Temeritas.

Qui-

Quibusdam arbitrantibus Demadem iam desijsse malum esse: Iam enim, inquit, saturum videtis, veluti Leones. Erat pecuniarum auidus Demades, Leones autem mitiores sunt saturi. 21

Quum a quodam conuitijs incesseretur: Committor, inquit, in certamen, in quo qui superior euaserit, inferior est, & qui vicerit, victus est. 22 Grauiter.

Idem quum audiret oratorem quendam immodice vociferantem: Non, inquit, quod magnum est, bene est sed, quod bene est, magnum est. Hoc, & alijs ascribitur. Sunt qui, & conuiuia prolixa, ac plurimis instructa, missibus existiment lauta. 23 Vociferatio.

LIBER QVINTVS.

Quidem statueram aliquot selectis, quos superioribus libris retuli, esse contentus: sed quoniam inuitabat arridens vndique dictorum memorabilium copia, simulque veniebat in mentem, quam auidũ, ac famelicum huiusmodi deliciarum conuiuam accepissent, visum est quintum missum addere, repetito ordine, quem Plutarchus sequutus est.

CYRVS MAIOR.

Persæ amant homines adunco naso, quos Græci grypos appellant, eosq; pulcherrimos esse putant, eo quod Cyrus, quo non alius regum populo fuit charior, eiusmodi specie nasum habuerit. Est autem duplex gryporum genus, vnum qui statim a fronte nasus insurgit, quod Aristoteles putat esse signum impudentis animi, & ad coruos refert: alterum cui curuatura nasi a fronte separata est, sed circa medium intumescit, & ad extremum tendens vnci speciem præbet: ad Aristoteles putat esse notam magnanimitatis, & ad aquilam pertinere.

Princeps qui virtute præcellit.

Cyrus autem dicebat. Qui sibi nollent prodesse, cogi vt alijs sint vsui: significans seruili animo natos, sibiq; inutiles, eo Imperio adigendos, vt aliorum commodis inseruiant. Vulgus autem putat homines aquilino naso, & ad suum commodum cum primis attentos, & Imperio magis quam seruituti natos: Vnde & poetæ ueteres aquilæ regnum

in omne auium genus tribuunt. Sed idem dicebat. Neminem debere suscipere principatum, nisi melior his, in quos susciperet: Sentiens hoc esse Principis vnicum munus, alijs prospicere, & publicis consulere commodis: id autem non potest nisi qui sapientia, uigilantia, animique integritate cæteris antellit. Hoc verò non præstat natiuitas, sed institutio recta, & rerum vsus.

Quum Persæ, quoniam regionem habebãt montuosam asperamque, cuperent eam campestri, ac molliori commutare, non passus est Cyrus, dicens, quemadmodum plantas, ac semina, sic hominum mores ad regionis habitum immutari: Sentiens se velle duros homines, & laborib9 accõmodos: Nã mollis, ac fertilis regio molles, & ignauos gignit homines. 2 Delitiæ emolliunt.

Cyrus abstinebat a conspectu Pantheæ, & Araspo dicenti, mulierem esse insigni forma, dignam regijs oculis: Ob isthuc ipsum, inquit, magis est ab illa abstinendũ. Etenim si nunc tuo obtẽperans cõsilio illã adiero, quũ uacat, fortassis illa mihi persuasura est, ut ad ipsam frequenter commeam et quum non uacabit, eiq; assideã neglectis serijs negocijs. Scitè retorsit argumentum, regiæ functionis memor. 3 Castè.

DARIVS.

Darius Xerxis pater, in sui laudem dicere solet, sese prælijs, ac rebus asperis reddi prudentiorem. Atqui talis prudentia nimio constat Reipu. Præstat Principem è philosophiæ præceptis haurire sapientia potius, q̃ experimentis miseris, ut uocat colligere prudentiã. 4 Fortuna aduersa prudentes facit.

Idem quum tributum indixisset subditis, accersitos prouinciarum præfectos percunctatus est quum alijs de rebus, tũ de tributis: essentne grauia: quum illi respondissent, esse

medioeria, iussit, vt singuli dimidium exigerent. Quod præfectis moderatum videbatur, Regis æquitati visum est dimidio plus satis. Maluit.n. suos beneficio sibi conciliare, q̃ ex armatos subigere. Strategematis autem gratia in hoc sita est, quod duplum imperauit eius, quod destinarat accipere. Si dimidium imperasset, nec quicquam remisisset, latuisset benignitas: nunc exacta dimidia, efficit ut omnes sentirent beneficium.

Fauor arte captatus.

Amico fido nihil p̃ciosius.

6 Quum aperuisset prægrande malum punicum, & quidam ab eo sciscitaretur, cuius rei tantum numerum habere optaret, quantus illic inesset granorum, respondit, Zopyrorum. Is erat uir bonus, ac Dario fidus amicus significans Regi nihil prius, aut charius esse debere probis, ac fidis amicis.

7 Is Zopyrus sibi nares, & aures præcidit, itaque dissimulans quis esset, ad Babylonios transfugit, fingens se a Dario crudelissime, tractatum Babylonij persuasi commiserunt illi præfecturam ille nactus occasionem Dario ciuitatem tradidit. Postea a Darius sæpenumero dicere solet, se malle unum Zopyrum integrum, quam centum Babylonas capere. Erat opulentissima ciuitas Babglon, tamen unum amicum centum Babylonibus anteposuit. Ab hoc animo quantum absunt Principes quidam qui Sannionem, aut equum, aut canem pluris faciunt, quam probum, fidelem, ad doctum amicum? Huius factum damnans rex dicebat, quod turpissimo facto pulcherrimum nomen imposuisset. Videbatur enim mira fides in regem, quum illum summa afficeret tum iactura, tum molestia.

Fidus amicus.

8 Idem iratus Babylonijs, quod a se defecissent,

cissent, posteaquàm illos in potestatem suã edegerat, interdixit, ne ferrēt arma, sed psalterijs tibijsq; canerent, scorta alerent, caupo nas haberent, ac sinuosis tunicis vterentur, quò voluptatibus assueti non molirentur de nuo defectionem. Nec hoc inter apophtegmata commemoraturus eram, ni Plutarchus recensuisset. Delitiæ.

9 Quum importarentur ad illum Atticæ caricæ venales, negauit se illas esurum donec regione potitus esset, quę illas ferret. Tam ingens erat excelsi pectoris fiducia. Fiducia.

10 Quum vidisset vniuersum Hellespontum nauibus suis constratum, omnia littora atq; Abydenorum plana hominibus referta, iactauit se beatum moxq; fudit lachrymas, Tā subitam mutationem admiratus Artabanus regis patruus, qui dissuaserat eam expeditionē, ausu, est rogare causā. Tum Xerxes Subijt, inquit, animum meum cogitatio, q̄ breuis sit hominum vita, quando ex tam numerosa multitudine post annum centesimum nemo superfuturus sit.

11 Idem Græciæ bellum inducturus, cōuocatis omnibus Asiæ principibus dixit, Ne viderer meo tantùm consilio hoc aggressus, contraxi vos: cæterùm mementote mihi paredū magis quàm suadendum. Vox bis tyrannica, & ꝙ principium conuentu pro fuco abuteretur, & ꝙ negociū multo periculosissimum sua vnius cupiditate veriùs quàm consilio susciperet.

12 Idem quum a trecentis Lacedęmonijs ad Thermopylas vexatus esset tantam militū inducens multitudinem, hoc se deceptum aiebat quòd multas quidem homines haberet, milites autem perpaucos. Sentiens non Turba inutilis.

perinde referre, quam multos educas, sed ꝙ exercitatos.

ARTOXERXES

Artoxerxis Xerxis filius, cognomento Longimanus, ꝙ alteram manum haberet longiorem, dicere solet, regalius esse addere, q̃ adimere, Sentiens Principe dignius esse, honorem & opes eorum, quibus imperat augere potius quàm imminuere.

13 Liberalitas regũ.

14 Iustè & comiter.

Quum Satibarzanes Artoxerxis a cubiculis, quidam munus ab ipso peteret, sentiretq; rex illum hoc facere sollicitatu triginta Daricorum millibus, quæstiori ærarij sui mandauit, vt Daricorum triginta millia ad se referret, ea dedit Satibarzani dicens, Accipe, inquit, ò Satibarzanes. Nam hæc tibi quũ dedero non ero pauperior, iniustior futurus, si illa quæ petebas fecissem commentus est Rex egregius, vt nec amicum contristaret, nec à iusto deflecteret.

CYRVS IVNIOR.

Cyrus Iunior Lacedemonijs vt secum societatem iniret potius q̃ cùm fratre, hac oratione sese commendauit. Aiebat sibi cor longè grauius esse q̃ fratri, plus illo meri bibere, meliusq; ferre quàm illum. Nam illũ vix in venatu posse in equo sedere, vt non excutiatur: in rebus accerbis, ne in sella quidem. Sciebat enim Lacedæmonijs inuisos esse molles, ac timidos. Hortabatur insuper, vt viros ad se mitterent, pollicens se peditibus daturum equos, equitibus currus, agrũ possidentibus datorum vicos, vicos qui haberent eos se facturum vrbium dominos: cæterùm auri argentique vim tantam, vt n a possent numerare, sed pendere cogerentur.

Nimi-

Nimirum hoc erat, qđ dixit Artoxerxes, regalius esse addere, q̃ adimere. Si quis Princeps nunc talia polliceretur, vereor ne totam Germaniam breui visuri simus vacuam.

Cyro conflicturo cum hoste loco qui dicitur Cunax, Clearchus suasit, vt se post Macedones contineret, nec se in belli discrimen conijceret: Quid ais, inquit, Clearche? iubesne, vt quum regnum appetam, regno me in dignum ostendam? 15 Animose.

Phocais ex Ionia, parentibus honestis orta, ingenueq; educata, ad regis cęnam cum alijs mulieribus admissa, cæteris regios iocos, ac lusus hilariter excipientibus, nec refugientibus ab illo tangi, sola tacitè ingressa ad lectum cõstitit, nec vocanti Cyro paruit. Cubicularijs autem tentantibus illam adducere. Flebit, inquit, quisquis horum mihi manus admouerit. Ob hæc quum a cæteris agrestis, & incomis haberetur, Cyrus gaudens, & cum risu versus ad illum qui mulieres adduxerat: Non intelligis, inquit, te hanc vnam ingenuam, & incorruptam adduxisse? Postea ad hanc in primis adiecit animum, vniceque adamauit, sapientem appellans. Apud Barbaros, mulieres attigisse, construpasse erat. 16 Pudicè.

Idem quum pauper quispiam insigni magnitudine malum obtulisset, hilariter accipiens: Per Myrrham, inquit, (sic enim Persæ Solem appellant) hic mihi talis videtur esse, vt si quis ei committat ciuitatem, possit eam ex parua magnam reddere. 17

Rusticus quidam uidens ad regem uaria deferri donaria, nec aliud habens quod largiretur, vtraque caua manu haustam è proximo flumine aquam illi obtulit vultu alacri. Rex lætatus, iussit illi dari phialam au- 18 Munus in tẽpore datum.

 ream,

ream, ac mille Daricis donauit hominem.

19 In fuga quadam quum direpto illius commeatu, aridis ficis, & hordeaceo pane vescetur: Dij boni, inquit, cuiusmodi voluptatis hactenus inexpertus fui?

Fames cō dimentū.

20 Quum Aclides Iapson multa in regem licenter, & contumeliosè diceret, hactenus tum vltus est maledicum, vt per tribunum militum denunciaret, ei licere in regem, quæ vellet dicere: sibi vero in illum licere, quæ vellet, & dicere, & facere.

Maledicere regi, nō tutum.

21 Teribazus in venatu Persicam vestem dilaceratam ostendit, consulens quid faciendum esset: respondente rege, aliam induendam: Tuam igitur, inquit, mihi tradas oportet. Rex suam tradidit, dicens: Dono, do tibi hanc vestem, sed gestare prohibeo. Teribazus vir minimè quidem malus, sed leuis, præcipitisque consilij, neglecta regis monitione vestem induit, muliebribus etiam ex auro donis, quæ a Rege acceperat exornatam. Hoc cæteris omnibus indignè ferentibus, nam ridere nefas erat; Rex effusè ridens: Tibi, inquit, vt mulieri aurum, vt insano regium amictum, ius, potestatemque concedimus.

Fatuis omnia licent.

22 Artaxerxi iam siti deficienti, Peribazernes eunuchus, quum aliud non liceret, a rustico quopiam sordidum vtrem detulit putris aquæ cotylas octo continentem. Eam aquam quum Rex totam ebibisset, rogatus ecquid illi placuisset ille potus, Deos testatus est, se nunquam vinum potasse, iucundius, nec vllam aquam quamuis purissimam sibi visam suauiorem. At post nactus eum hominem, qui eunucho aquam dederat, è paupere diuitem fecit. Tanti refert in tempore dare munus.

Munus in tēpore datum.

PAR-

PARYSATIS.

Paryſatis Cyri, & Artaxerxis mater præcipere ſolet, vt rex palam, ac liberè loquuturus, verbis byſſinis vteretur, hoc eſt, magnificis, ac mollibus, quo ſermonis blanditiés rei mitigaret aſperitatem. Reges byſſo veſtiuntur, ſed talem decet eſſe Regis orationem, qualis eſt amictus. 23 Diſſident interpretes. Seueritas verbis temperata.

ORONTES.

Orontes Artaxeris Regis gener, quum ab irato rege reiectus, & cõdemnatus eſſet: Quẽadmodum, inquit, ſuppuatorum digiti nunc infinitum numerum, nunc vnum tantum poſſunt ponere: ſic regum amici, nunc quiduis pollent: nunc quam minimum. Olim digitis ſubducebatur ratio, quemadmodum nunc calculis. 24 Fauor regũ temporarius.

MEMNON DVX.

Memnon quo tempore bellum gerebat aduerſus Alexandrum pro Dario rege, militem quendam mercenarium multa conuitia petulanter iacientem in Alexandrum, haſta perculſit: Ego, inquiens, te alo, vt pugnes cum Alexandro, non vt illi maledicas. 25 Maledicentia.

AEGYPTII.

Aegyptiorum Reges iuxta regionis illius conſuetudinem, iudices ad iuſiurandum adigebant, vt etiam ſi quid rex iuberet eos iudicare, quod iuſtũ nõ eſſet, ne iudicarent. Tanti referre putabant, vt populus iuſtos haberet iudices. Porro potentiæ ferociæque regiæ oppoſita eſt iuſiurandi religio quod adactum videri non poterat, quum ab ipſis regibus exigeretur. 26 Iudices incorrupti.

POLTYS.

Poltys Thraciæ rex Troiani belli tempore quum Troiani pariter, & Græci legationẽ ad ipſum 27 Amor inſanus.

ipsum misissent, auditis vtrisq; pronũciauit, vt Alexander redderet Helenam: & a se pro vna duas formosas abduceret vxores. Sapuisset Paris si hoc fecisset. Nam vna satis vt fruit huisset duas naues, & priæ consuluisset. Quis autem non miretur Græcorum humanitatẽ, quibus sat erat futurum, si tantum redderetur quæ cum adultero tandiu dormierat?

TERES.

28 Teres Sitalci patere dicere consueuit, quoties esset in otio, nec militia exerceretur, se nihil meliorem esse æquisonibus: Hæc vox quid aliud sonat, q̃ barbaricam immanitatẽ, quasi pacis tpe desit, quod agat bonus Princeps?

Belli studium.

COTYS THRACIAE REX.

29 Cotys ei qui dono miserat pardalim, vicissim dono misit leonem, malam bestiam æquè mala repensans.

Par pari.

30 Quum esset natura celer ad iram, sæuusque castigator eorum qui in ministerio deliquissent, hospes quidam ad illum detulit vascula fragilia tenuiaque, sed scitè curioseque celte, tornoque elaborata. At is hospiti quidem dedit munera, cæterum vascula omnia confregit: demirantibus quur id faceret: Ne, inquit, sæuiam in eos qui fracturi erant. Prudẽtis est, naturæ suæ morbum agnoscere, & vitio materiam præripere.

Iræ subducenda occasio.

31 Idem, vbi cognouit ꝙ Athenienses honoris gratia, ciuem ipsum suæ ciuitatis declarassẽt, pro auxilio quod illis aduersus Dorienses impenderat, gratiam reponere studentes, per Iouem, inquit, & ego illis vicissim meæ gentis ius dabo: Sentiens nihilo minus honorificum esse Thracem, quam Atheniensem appellari.

Sua cuiq; patria chara.

IDATHYRSVS SCYTA:

32 Idathyrsus Scytharũ rex, in quẽ armã mouit

uit Darius, suasit Ienũ regibus, vt Histrici Pōtis iunctura soluta fugientes sese in libertatem vindicarent: qui quũ id facere recusarēt, ne violarēt fidē, qua Dario erāt obstricti, vocauit illos frugi mācipia, & ἀνδράποδα, hoc qui fugere nollent, Nā hæc non minima laus est seruorum, nolle fugere si liceat, at nolle tyrannicam seruitutem commutare libertate, si detur opportunitas, animi seruilis est. Seruitus grata.

ATEAS SCYTHA.

33 Ateas hunc in modũ scripsit Philippo, Tu quidem imperas Macedonibus bellandi peritis, at ego Scythis, qui & cum fame & cum siti pugnare valeant: Significās hac parte Scythas ad bellum esse magis idoneos. Miles durus.

34 Idem quum fricaret equum suum præsentibus Philippi legatis, percunctatus est illos, num id faceret Philippus: Sentiens se tanto meliorem bello quàm esset Philippus. Rex equũ fricans.

35 Idem quum Ismeniam tibicinē optimum in bello cepisset, iussit illum canere, ac cæteris admirantibus ipse iurauit Per ventũ & Acinacē, sibi iucundius esse audire hinnitũ equi. Scytha ἄμουσος.

SCILVRVS SCYTHA.

36 Scilurus octagita liberos masculos habēs, quũ esset moriturus, fasciculũ iaculorũ singulis porrexit, iussitq; rũpere. Id quũ singuli recusassent, eo ꝙ videretur impossibile, ipse singula iacula exemit, atq; ita facile cōfregit oia: filios admonēs his verbis, Si cōcordes eritis, validi inuictiq; manebitis: cōtrà, si dissidijs & seditione distraheminí, imbecilles eritis & expugnatu faciles. Non potuit Scytha magis Scythice rem ab oculos ponere. Concordia fratrũ.

GELO SYRACVSANVS.

37 Gelo Siciliæ tyrānus debellatis apud Imeram Cartaginensibus, in pacis fœdere compu- Pietas.

lit

lit illos & hoc acceptis conditionibus adscribere, ne posthac filios suos Saturno immolarēt. Solet enim ea gens infantes suos æneæ Saturni statuæ canæ, & intus incensæ, in sinū ponere, qui velut in dei complexu enecabant. Id vt Saturno gratum putarēt, effecit fabula quæ narrat illum omnes vxoris filios deuorare solitum: Nam & Iouem deuoraturus erat nisi pro puero saxum suppofuissent.

33 Solerter. Exigebat pecuniā à suis ciuibus, quos vbi videret tumultuantes, ait se petere mutuo q̃ppe redditurū. Ita volentes dederūt, atq; ille peracto bello reddidit. Hoc artificio perfecit, vt pecunia, non deesset ad bellū necessaria, nec ciues haberet minus beneuolos.

34 Artes regiæ. In conuiuio quū lyra circunferretur, cæteriq; ordine canerent: nā id apud Græcos honestū habebatur ipse equū iussit induci in conuiuium, facileq; ac leuiter in illū insilijt significans hoc esse regalius, quam lyra canere.

35 Quū Athenienses conditiones pacis a Gelone delatas recusarent, multaq; de suæ gentis antiquitate, præstantiaq; iactarent, Gelo respondit oratori, Hospes Atheniēsis, apud vos q̃ præsint, habetis: qui subsint, non habetis. Proinde q̃n totū retinere mauultis q̃ partem cedere, q̃ ocyssimè hinc abite, renūciari Græciæ, vel illi ex anno inaruisse: significans optimā ac florētissimā copiarū partē illis defuturā. Suū.n. exercitū veris nomine signauit.

HIERON.

36 Garruli. Hieron, qui Geloni successit in regnum, neminē qui liberè apud se loqueretur, importunū aut molestū esse dicebat: cęterū qui arcanum efferrent, eos existimabat ēt illos lædere, apud equos effutirent: eò q̃ odimus nō solùm illos, qui efferunt, verùm etiam eos qui

audierunt, quæ nollemus illa audita esse.

Quidam exprobrabat illi oris graueolentiam. At ille cum vxore expostulauit, quod id sibi nūquā inducasset. Tū illa. Putabam, inquit, vos oēs ad eūdem olere modū. Eximium pudicitiæ argūm, qui nulli uiro tā uicina fuerit ut oris halitū sentire posset præterq̄ vni marito. 2 Pudicitia.

Xenophani Colophonio de paupertate sua quærenti, quod ægrè duos aleret famulos: At Homerus, inquit, quem tu carpis, et mortuus alit plus quam decem hominum millia, & tu vis illo uideri doctior, unus non alis duos? 3 Carptores alienæ famæ.

Idem Epicharmo comico poetæ, quod præsente ipsius uxore dixisset quiddam inhonestum, mulctam dixit. Epicharmus Siculus erat iuxta regionis naturam plurimi ioci. At rex tantum iudicat esse tribuendum reuerentiæ coniugio, ut crimen existimaret, audiente uxore iocari lasciuius. 4 Castè.

Idem quum aliquot è familiaribus occidisset, paucis post diebus Epicharmum uocauit ad cœnam: cui ille nimium libere: at nuper, inquit, quum immolares amicos, nonne vocabas. Solēt qui sacrificāt splēdidū epulū apparere, adq; id rogare amicos. Periculosa libertas, quæ plus laudis adfert ferenti, q̄ dicenti. 5 Libertas stulta.

DIONYSIVS.

Dionysius quū magistratus per lras sorte crearentur, & ipsi cōtigisset lra M. dicēti cuidā p iocum, μορελογεῖς.i. Morio es Dionysi: Imo, inquit, μοναρχήσω monarcha ero. Et adeptus mrātū protinus Imperator electus a Syracusanis. Magni erat aī, q illo ioco non offenderei, cōtētus nomē lræ secus interpretari. 1 Omē commodè interpretatum.

Quum autem in initio regni regia ipsius obsideretur, coniuratis in illum ciuibus, amici autores essent, vt imperium deponeret 2 Regnandi dulcedo.

ni

ni mallet captus interfici: ille conspiciens bouem a coquo mactatū ilico concidere dixit. Quum mors adeo breuis sit, an nō absurdum sit nos metu mortis tale regnum relinquere? Quanta regnandi libido pectus illius occuparat, qui principatū morte bene emi putarit?

3 Adulterium in regis filio. Quum intellexisset filium, cui principatum relicturus erat, ingenui viri coniugem adulterasse, iratus interrogauit, an vnquam tale quicquam in patre comperisset. Hic adolescens: Tu.n. inquit, non habebas patrem regem. Nec tu, inquit Dionysius, filium regem habiturus es, ni talia perpetrare desinas. Tyrannus in filio dignum exhæredatione crimen inducabat adulterium.

4 Liberalitas regia. Rursus quum ad filium ingressus conspexisset vasculorum aureorum, & argenteorum magnam vim, exclamauit: Non est, inquit, in te regius animus, qui his poculis quæ a me tam multa accepisti, neminem tibi amicum feceris: Sentiens absque ciuium beneuolentia regnū, nec parari, nec retineri. Beneuolentiam verò maximè conciliat benignitas. At iuuenis rerum imperitus, putabat esse fœlicius habere argentum, & aurum, quam amicos.

5 Nudus nō metuit. Exegerat pecunias a Syracusanis, deinde quum videret illos lamentantes, obsecrantes, ac negantes se habere quod darent, indixit alteram exactionem, idque iterum, ac tertio fecit. At posteaquam vbi maiorem summam imperasset, audiret illos in foro obambulantes ridere, & scommata in regem iacere, iussit præfectos ab exigendo quiescere. Nunc enim

6 inquit, nihil habent, posteaquam contemnunt nos.

Nuptiæ [illegible] Matri suæ præter ætatem nubere cupienti: Ciuilia, inquit, ô mater iura violari possunt;

sunt, naturæ ius nequaquam.

Quum in aliorum scelerum patratores seuerè animaduerteret vestium furibus parcere solet, vt Syracusij cœnare inter sese, & inebriari desinerent. Solent enim lipoditæ, id est vestium fures in balneis frequentibusq; conuiuijs venari. Quemadmodum autem in balneis, vestes deponuntur, ita in conuiuijs summæ vestes abijci solent, vt togæ, palliaque. 7 Temulentia castigata.

Hostes quidam aiebat se velle cum Dionysio priuatim colloqui, demonstraturum enim quomodo posset præscire quinam ipsi moliantur insidias: Rex admisit hominem, iussitque dicere semotis arbitris. At ille: Da mihi, inquit, talentum, vt existimeris a me audisse insidiatorum indicia. Dedit, ac simulauit sese audisse, admiratus hominis commentum. Nam fucus ille vehementer vtilis erat ad deterrandas insidias. Sunt qui narrent Maximilianum Cæsarem simili arte simulasse magicas artes, indusia gladiosque fortunatos, genios annulis inclusos, quo facinorosis, & hostibus esset formidabilior. 8 Fucus vtilis.

Cuidam percunctanti num esset otiosus: Absit, inquit, vt hoc mihi vnquam accidat. Sēsit turpissimum esse regi uacare unquam a Reipub. negotijs. Vbi sunt igitur qui bonam diei partem alea, nugisque transigunt? 9 Otium rege īdignū.

Expostulantibus quibusdam, quod honore dignaretur, cæterisque præferret hominem improbum, ac ciuibus inuisum: volo, inquit, esse, quem me magis oderint. Agnouit ingenium multitudinis, si sit in quem inuidiam, odiumque deriuent, mitiores sunt in Principem. Eoq; videas nonnullos monarchas quibusdam, quos tamen ex animo non ament, plurimum dignitatis, & authoritatis permit- 10 Inuidia in alium deriuata.

tere,

tere, vt ipsi tutiores sint a furore multitudinis: qui si extiterit, habent victimam qua cinium iram mitigent.

12 Tyrannidem mitigat liberalitas. Corinthiorum legatis ad se missis, donaria, prout mos est, obtulit: quæ quum illi negarēt se accepturos, eo quod lex esset apud ipsos vetans, ne legatione fungentes munera acciperent a Principe: Rem, inquit, absurdam facitis, qui quod vnum bonum habet tyrannis, hoc tollitis, dum docetis etiam beneficium a tyrannis accipere periculosum esse. Ille grauem contumeliam iudicabat oblata recusare munera, quum hac vna re tyranni se possint alijs commendare. Tyrannidem enim adeptis superest vt potentiæ inuidiam munificentia, comitateque leniant.

13 Auro bene uti. Quum audisset quendam è ciuibus aurum habere domi defossum, id ad se deferri iussit. Verum postea quam is surfuratus auri paululum in aliam vrbem commigrasset, ibique mercatus esset agrum, reuocato Dionysius totum aurum reddidit, vt qui iam diuitijs vti cœpisset, desijssetque rem vtilem inutilē reddere. Satis declarauit, se non aurum alienum appetisse, sed hominis morbum sanare voluisse, simul vsum auri legitimum demonstrauit, si in agricolationem impendas potius quam in vsuram.

14 Sapientes inuisi tyrannis. Dionysius dicere solet, se a sapientibus amicis sibi cauere, quando certum haberet, ne ex his quidem esse quenquam, quin imperare mallet, quam seruire.

15 Quid optandū a Deo. Idem quum intra regiam sacrum ex more perageretur, præcoque, sicuti consueuit, precaretur, vt per multa tempora inconcussum duraret Imperiū: Non tu desines, inquit, abominanda nobis imprecari? Sentiens po-

tius,

tius a dijs optandum bonam mentem, quàm ea quæ nihil conferunt ad hoīs fœlicitatem.

16 Vxor casta. Tescha Dionysij soror nupta Polyxeno, posteaquàm maritus metu tyranni profugerat & rex sororem accusaret, quòd conscia fugæ mariti nō indicasset: Adeone, inquit, Dionysi me vilem abiectiq́ue animi fœminam iudicas, vt si sensissem illum moliri fugam, non me illi nauigationis & omnium fortunarum comitem additura fuerim?

17 Par pari. Egregium quendam citharœdum magnificis promissis ad se pellexit, iubens ut quam optimè caneret. Nā quo scitius caneret, hoc plus laturum præmij, Quum ille per dies aliquot accuratè cecinisset, nec quicquam daret rex, cœpit flagitare mercedem. Tum Dionysius asseuerat, se mercedem quam pollicitus fuerat, bona fide soluisse. Qui, inquit ille, ne nummus quidem mihi datus est. At dedi, inquit Dionysius uoluptatē pro voluptate. Neque enim ego te minus delectaui spe, quàm tu me cantu.

18 Amicorū fides. Idem admiratus egregiā fidē Damonis & Pythiæ: Rogo, inquit, vt me quoque in vestrā amicitiam recipiatis. Alter tyrannus destinarat diem necis, qumq; is paucul os dies petisset rerum domesticarum ordinandarum gratia, hac legē impetrauit, vt alter vas amici fieret ea conditione, vt si ille nō redisset ad diē pscriptū, hic plecteret. Redijt autē ad diē, mori malens q̄ amicum fallere. Ita seruatus est vterq;, ac regis amicitia decoratus, Tantū valet egregia virtus etiam apud tyrannos.

19 Impietas fœlix. Sacrilegia sua solet facetis dictis obtegere. Locris Proserpinæ templū spoliarat: mox quum classis illius secundo uento nauigaret; Videtis, inquit, quàm prospera nauigatio

Z a Dijs

a dijs immortalibus detur sacrilegis.

20 Ioui Olympio dextraxit magni pōderis aureum amiculum, quo eum Hieron è manubijs Carthaginiensium ornauerat: proq; detracto aureo laneum illi pallium iniecit, ita cauillans, Aureum amiculum æstate graue est, hyeme frigidum, laneum ad vtrunque anni tempus accommodatius esse.

Faceta capacitas.

21 Epidauri Aesculapio barbam aureā detraxit, ꝙ negaret decorum patrem Apollinem imberbem, ipsum verò barbatum conspici. Aesculapius fingitur Apollinis filius, Apollinem autem semper imberbem facit theologia poetica, Aesculapium barbatum: significans in medico multarum rerum vsum.

Barbati medici.

22 Mensas aureas atque æreas dijs dicatas è fanis sustulit. Has inscriptio ex more Græcorum testabatur esse bonorum deorū, ne quis manum admoliretur. At ille cauillatus est, se deorum bonitate vti. Nam boni dij dicūtur, quòd omnibus benefaciant.

Anathemata.

23 Idem victorias aureas, pateras, & coronas quæ simulachra porrectis manibus sustinebant, velut offerentia, tollebat: dicens se oblata accipere, non eripere: addens perabsurdum esse, a quibus quotidie bona flagitamus, ab his vltro porrigentibus nolle accipere.

Ludibriū sacrilegio additum.

DIONYSIVS IVNIOR.

1 Dionysius iunior dicere solet, se multos alere Sophistas, non ꝙ illos admirarēt, sed ꝙ ꝑ illos admirabilis esse studeret: Sciebat populū de illis tāq̄ de viris doctis magnificè sētire, hac persuasione callidè abutebatur ad conciliandum sibi multitudinis fauorem.

2 Quum Polyxenus dialectico Dionysio diceret, Ego te conuinco: Nimirum verbis, inquit: at ego te re ipsa conuinco, qui tuis relictis

Res verbis efficacior.

lictis me meaque colas: Significans illum a schola ad aulam a philosophis ad tyrannum transisse, non facturum, nisi hanc vitam illa indicasset beatiorem.

Posteaquàm regno fuit expulsus, cuidam dicenti, Quid tibi Plato & philosophia profuit? Vt tãtam, inquit, fortunæ mutationem facilè ferrãm. Neque enim sibi manus admouit, quod alij solent: sed Corinthi ludum literarum aperuit. 3 Philosophia in aduersis.

Percũctanti qui factum esset, vt quum pater ipsius tenui fortuna ac priuatus, sibi Syracusanæ ciuitatis principatum parauerit, ipse regis filius, & regnum hæreditate acceptum amiserit. Quoniam, inquit, pater rerum potitus est, quum iam in odium venisset populatis gubernatio: ego quum inuidia laboraret tyrannis principatum suscepi. 4 Prudẽter.

Alteri cuidam hoc ipsum percunctanti, cõpendio respondit. Pater, inquit, mihi regnũ suum reliquit, non fortunam. Non omnia omnibus ęquè fęliciter cedunt. 5

AGATHOCLES.

Agathocles figulo patre natus fuit. Is verò quum Siciliæ potius esset, rexq; declaratus solitus est in mensa fictilia pocula iuxta aurea ponere, eaque iuuenibus ostendens dicere, Quum antea talia fecerim, commonstratis fictilibus, nunc per vigilantiam ac fortitudinem talia facio, commonstrans aurea. Nõ puduit pristinæ fortunæ, sed gloriosius existimauit regnum virtute partum, quàm si hæreditate obuenisset. Nam regem nasci nihil magni est: at regno dignum se præstitisse, maximum est. 1 Dignitas industria parta.

Quum obsideret vrbem quãdam, quibusdam è muro conuitia in ipsum iaculantibus 2

Maledicẽtia. dicentibusq; Figule, vnde militibus tuis persolues stipendium? Ille placidus ac ridens respondit, Quum hanc cæpero. At quũ urbe iã potitus esset, venderetque captiuos, Si me, inquit, denuo conuitijs affeceritis, apud heros vestros querar de uobis: ciuiliter illi exprobrans & intempestiuam maledicentiam, & seruitutem maledicentiæ præmium.

3 Lepidè. Ithacensibus nautas ipsius apud eum deferentibus, ꝙ ad insulam appellentes, pecora quædam abegissent: At vester, inquit, rex quũ venisset ad nos, non modò pecudibus abreptis, uerùm ipso etiam pastore exoculato recessit: Alludens ad fabulam de Vlysse, qui Cyclopem Polyphemum excæcauit.

DION.

1 Dion qui Dionysium regno expulit, quũ accepisset Calippum, cui & inter hospites & amicos suos fidebat maximè, sibi moliri insidias, non potuit inducere animum, ut illũ conuinceret, dicens, Mori satius esse quàm viuere, si non ab hostibus tantùm, verum etiam ab amicis cauendum esset. Dignus erat optimis amicis, qui mori prius habuerit, quã amico diffidere.

2 Modestè. Idem exul quũ Pteodoti Megarẽsis opera opus heret, & ad edes illius veniens, uideret illũ ob negociorũ magnitudinẽ ægre quenꝗ admittere, amicis ob id indignantibus dixit, Quid hunc incusamus? Nonne & ipsi quum Syracusis essemus, eadem faciebamus?

ARCHELAVS.

1 Ab altero petitum, alteri datum. Ab Archelao in conuiuio quodam familiaris quidam, sed parum humanus, perijt sibi dari poculum: Archelaus autem illico mãdauit puero, vt hoc poculum daret Euripidi, Id factum admiranti postulatori: Tu quidẽ, inquit,

inquit, dignus eras q peteres, nec acciperes, at hic dignus erat, qui acciperet vel non petẽs: Significans alteri hoc tribuisse regiam familiaritatẽ vt auderet quiduis petere, at Euripidis boni viri pudorem hoc mereri, vt vltro donaretur aliquid.

Idem tonsori garrulo subinde roganti, quo te rado, ò rex: Silendo, inquit. Alter aliud responsum expectabat, & hinc dicti lepos. Qui dam sunt ĩ curatione morosi, Archelao satis erat, si sileret. Nobis autem interdũ etiã cũ ebrijs pariterq; loquacibus res est. 2 Garrulitas.

Quum Euripides in conuiuio formosum illum Agathonem amplecteretur deosculareturque, cui iam barba prouenire cœperat, Archelaus amicis dixit, Ne miremini: nã pulchrorum etiam autumnus pulcher est. Ciuiliter excusauit amicum apud amicos. 5 Ciuiliter.

Thimotheus citharœdus quum ingens pmium ab Archelao sperasset, ac minus speratis accepisset: palàm illum incusabat: proin de aliqñ canes hanc particulam, Tu verò terræ filium argentum laudas: nutu regem denotauit. At Archelaus succinuit, Tu uerò petis. In Græcis verbis plus est gratiæ ob vocũ affinitatem, αἰνεῖς, αἰτεῖς, id est, laudas, petis, Turpiter petit, qui non probat quod petit. 4 Aptè retortum.

Quum a quodam aqua consperſus esset, amicis illum aduersus eum qui hoc fecerat inflammantibus: Imò, inquit, nõ me cõspersit, sed eum quẽ me esset putauit. Quid hac moderatione ciuilius? Hoc exẽplo facilè decet ignoscere, qui licèt in præpotentem, tamen imprudentes delinquunt. 5 Leniter.

PTOLOMAEVS LAGI FILIVS.

Ptolomeus Lagi filius plerumq; apud amicos & cœnare solet & dormire. Quòd si qñ

Frugalitas regia. illos vicissim acciperet cęna, amicorum rebus utebatur, commodato sumẽs ab illis pocula, aulæa, & mẽsas. Ipse verò sibi non parabat plura quàm exigeret necessitas, sed regalius esse dicebat ditare, quàm diuitem esse.

2 Idem cum peragranti Aegyptum, comitibus non consequutis, cibarius in casa panis datus esset, negauit ullum cibum unquam sibi uisum suauiorem, aderat enim optimum condimentum fames. Fames cõdimentũ.

3 Quum grammaticum notasset inscitię, quęrens ab eo quis esset Pelei pater, vicissimque audisset, dic tu prius quis sit Lagi pater, amicis inuitantibus ad tantæ improbitatis uindictam, Si regium est, inquit, non pati, ut quoquam dicto attingatur, nec illud regium est quendam dicto lacessere. Iniquè petit vindictam, qui prior lacessiuit, cuiuscunq; dignitatis fuerit. Nec suæ dignitatis meminisse debet, qui referitur, quum eius prærogatiuam lacessendo deposuerit. Lenitas regia.

XENOPHANES.

1 Xenophanes Lagi filius, quum ipsi Hermoneus timiditatem obijceret, ꝙ nollet secum tesseris ludere: Fateor, inquit, me non solùm meticulosum, verum etiam vehementer meticulosum, sed aduersus honesta: Honesta formidolositas est, quæ deterret à turpibus. Timiditas laudata.

DEMETRIVS ANTIGONI FILIVS.

1 Quum Rhodum obsideret Demetrius, & in suburbio cœpisset tabulã quandã Protogenis clarissimi pictoris opus, in qua pinxerat Ialysin. i. Bacchũ: Rhodijs ꝑ caduceatores obsecrantibus, ut tabulæ parceret, respondit se citiùs patris imagines quàm eam picturam aboliturum. Tãtum honoris habuit arti rex. Honos arti habitus.

Athe-

Atheniensium qui defecerant vrbē cū cœpisset, eaq; grauiter rei frumentariæ penuria laboraret, protinus conuocata cōcione, dilargitus est illis frumentum gratis. Quumq; his de rebus loquens apud populum barbarismū commisisset, vocem quampiam secus quàm oportuit pronuncians, & quidam è consessu, qūo sonanda fuisset dictio, loquentem interpellans admonuisset: Pro hac inqt, correptione, altera quinquaginta medimnorū millia vobis addo. Vtrum in hoc potius miremur, benignitatem in eos, qui modo fuerant hostes, an ciuilitatem, qui corrigentis officium non tantum boni consuluit, uerumetiam tanta mercede dignum existimauit. 2 Victor benignus.

Demetrius quum Megarā occupasset, Stilbontem philosophum accersitum rogauit, nunquis militum aliquid rerum abstulisset: Nullus, inquit. Neminem enim vidi qui sciētiam raperet. Sentiens sola animi bona non esse bellorum violentiæ obnoxia. 3 Philosopho homos habitus.

Rursus quum Demetrius abductis omniū ciuium seruis Stilbonti diceret, Ciuitatem uestram liberam uobis relinquo: Rectè, inquit Stilbon: nullum enim in ciuitate seruū relinquis. 4 Salsè.

Lysimacho Demetrium impetente conuitis, dicenteq; Lamiam sibi uisam, meretricē de scena tragica prodeuntem: hæc erat amica Demetrij, magnificè culta. Demetrius respondit, meretricem Lamiam esse modestiorem, meliusq; moratam, quam ipsius Penelopem: coniugem illius notans. 5 Lamia meretrix.

Quum legatis à Demetrio ad Lysimachū missis, Lysimachus per ocium narraret aliquando, quomodo coactus ab Alexandro cum ferocissimo leone colluctatus fuisset, 6

& cicatrices ostenderet in cruribus brachijs è feræ ungulis relictas, legati dixerunt. Et noster rex graues feræ Lamiæ morsus in collo gestat: notantes suauiorum amatoriorum vestigia, simul alludentes ad lamiam beluam.

Lamiæ morsus.

7 Nemo Demetrio fuit vtraq; fortuna exercitator. Itaq; solet in fortunam illud Aeschili dicere.

Fortunæ vicissitudo.

Σύ τοι μ' ἔφυσας, σύ μ' ἐπαναθαυεῖν μοι δοκεῖς. i. Tu me extulisti, tu ipsa rursus deÿcis.

8 Quum Erasistratus Demetrio Antiochi filij mentem qua mori destinarat, indicasset, simulque fassus esset huius affectionis causam esse amorem: Demetrius qui adolescentem unicè adamabat, per omnia multis cum lachrymis cœpit obtestari, ut illius incolumitate consuleretur. Quum Erasistratus addidisset immedicabile malum esse, quod in ipsius uxorem deperiret: hoc audito Demetrius multò vehementius cœpit obtestari, ut ob salutē filij cederet illi suam coniugem. Ista, inquit, ò pater, tibi facilè dicuntur: sed aliud diceres, si tuam cōiugem Stratonicen adamaret. Hic quū rex deos comprecaretur, vt liceret amorem filij commutare, & à medici coniuge in suam transferre, nihil se non facturum si modo liceret seruare filium: Erasistratus patris dextram amplexus: Nihil est, inquit, o rex, in quo iam Erasistrato indigeas. Etenim quum & pater sis & maritus & rex, optimus eris tuæ familiæ medicus. Non enim in coniugem meam, sed in Stratonicen tuam Antiochus deperit. Post hæc Demetrius edixit, ut Antiochus rex, Stratonice, quam filio cessit, regina nominaretur.

Pietas mira in filiū.

9 In machinis bellicis in tantū ingenio, arteque præcelluit, vt meritò de illo iactatum sit

Deme-

Demetrij machinas magnitudine sua etiam amicis stuporem, pulchritudine verò etiam hostibus adferre voluptatem.

ANTIGONVS SECVNDVS.

Antigonus secundus, quum Demetrius pater esset captus, ipsiq; per amicũ in hoc missum mandasset, ne curaret, si quid scriberet a Seleuco compulsus, neque ciuitates illi cederet: vltro scripsit ad Seleucum, cedens illi totã ditionem, seq; obsidem offerens, si Demetrius pater dimitteretur. Hic pietas certabat cum pietate. Pater sui negligens, volebat parci filio, filijq; regno: filius contra patris libertatem & regno, & seipso priorem habuit. 1 Pietas in patrem.

Quum pugnaturus esset aduersus Ptolemæi milites, gubernatorq; admoneret plures esse naues hostium: Pro quot, inquit, naui bus supputas, ꝙ ego hic præstò sum? Sẽtiens ad uictoriam plurimum habere momenti, si strenuus Imperator præsens regat exercitũ. Ptolemęus autem tum suis non aderat. 2 Oculus domini.

Quum aliqñ cederet hostibus imminentibus, aiebat se non fugere, sed vtilitatem à tergo sitam persequi. Sentiens non esse turpe fugere, quoties magis expedit hosti dare locũ, quàm conserere manus. Dicti gratia in hoc est, ꝙ quem fugere & persequi sint contraria, ille fugiens interpretabatur se persequi magis quam fugere. Persequimur.n. hostem, & persequimur id, quod studiose expetimus. 3 Fuga excusata.

Adolescẽti cuidam, qui patrem habuerat fortem, quanquàm ipse non admodum, vt videbatur, bonus erat miles, postulanti ut patris stipendia caperet: At ego, inquit, ò adolescentule, nõ ob patrias, sed ob ꝓprias cuiusq; viri virtutes mercedẽ ac munera dare soleo. Hoc sermone iuuenem extimulans, ut patris for- 4 Sua quisque virtu te cõmendetur.

fortitudinem æquaret, si quantum ille capere solet, vellet accipere. Apud Græcos maior est dicti gratia ob uocum affinitatem ἀνδραγαθίας καταγαθίας quę vox posterior ad prioris imitationem efficta est.

5 Zenone defuncto, quem unum ex philosophis maximè suspiciebat dicere solet gestorum suorum theatrum esse sublatum, quòd ad illius viri iudicium potissimum componeret suas actiones, quem unum pro multis hominum millibus habebat.

Placere bonis.

LYSIMACHVS.

6 Lysimachus in Thracia superatus à Dromacheta, quum ob sitis impatientiam, tū se tū exercitum dedisset, posteaquam bibit iam factus captiuus. O dij, inquit, quam breuis voluptatis gratia me ex rege feci seruum?

7 De Philippide quod hic habebatur, refertur suo loco; neque enim hoc est apophthegma Lysimachi, sed Philippidis.

Exiliū excusatum.

Idem offensus libertate Theodori, dixit illi: Quoniam istis eras moribus, patria te eiecit. Sanè, inquit, quòd me vt Semele Bacchū ferre non posset: Sentiens se maiorem esse, q̄ vt à malis ferri posset, à quibus tamen non tā suo, quàm ipsorum malo pulsus esset. Semele Bacchum conceperat ex Ioue fulminante: quumq; fœtum igneum ferre non posset infans euectus est, & Iouis fœmori insutus.

ANTIPATER

8 Antipater quum didicisset Parmenionem ab Alexandro interfectum, dixit: Si Parmenio struxit insidias Alexandro, cui fidendum est? Si non struxit, quid agēdum? Erat Parmenio velut alter Alexander in rebus militaribus. Si tantus amicus fefellit, non est tutum cuiquam amico fidere. Si Alexander nihil

Amicitia regum.

com-

commeritum sustulit, præstat a regum negocijs abstinere.

9 De Demode oratore iam grandæuo dicere solet, Demadis ut immolatæ uictimę, nihil superesse præter linguam & ventrem. Nam uenter ex hostia abijciebatur, & lingua dabat præconi. Ita senex orator tantũ loquebatur. Loquacitas.n.crescit cum ætate. Tradunt autem Demadẽ luxui gulæ fuisse deditum, vnde & Phocionis reprehendit frugalitatem.

Venter & lingua.

ANTIOCHVS TERTIVS.

10 Antiochus tertius scripserat ciuitatibus, ut si quid per literas iuberet, quod aduersaretur legibus, ne curarent, perinde quasi ipso nescio scriptum esset. Interdum enim principes dum metuunt quosdam offendere, scribunt quæ fieri nollent. Quicquid autem pugnat cum legibus, hoc velut insciente principe tentatum haberi decet.

Iustè.

11 Idem quum Dianæ sacerdotem vidisset supra modum eleganti forma, continuò soluit Epheso, veritus ne vis amoris aliquid ipsum facere compelleret, quod fas non esset. Immane quantum absunt ab huius ethnici principis religione Christiani milites, qui Deo dicatas virgines constuprare pro ludo ducunt.

Pudicè.

EVMENES.

1 Eumenes insidijs petitus à Perseo, credebatur extinctus. Is rumor quum Pergamum esset perlatus, Attalus eius frater imposito sibi diademate, ductaq; fratris uxore, regnũ occupauit. Cęterùm quum audisset illũ uiuum, ut solet, profectus est illi obuiam vnà cum satellitibus hastam gestans. Eumenes autem amãter illum amplexus dixit ei in aurem, Ne festines ducere prius, quàm me mortuum uideris; nec prætereà per omnem vitã vllam

Humanitas fratrũ.

offensi animi significationẽ vel dicto, vel facto dedit. Quin etiam moriens fratri & vxorem, & regnũ reliquit. Cuius animi memor Attalus, quum multos ex se liberos haberet, nullum, tamen regno educauit, sed Eumenis filio posteaquam adoleuisset adhuc viuens principatum tradidit.

PYRRHVS.

13 Virtus succedit. Pyrrhus Epirotarũ rex, quum a filijs etiãnum pueris interrogaretur, Cui nostrũ relinques regnũ? Quicunque, inquit vestrum acutiorem habuerit ensem: Significans se non ætati daturum principatus successionem, sed virtuti. Hoc stimulo liberos omnes ad certamen fortitudinis excitauit.

14 Ars imbellis. Interrogatus vter melior tibicẽ uideretur Pythone, an Charisius: Polysperches, inquit. Is erat egregius dux exercitus. Contempsit artem imbellem, & utrique prætulit strenuum ducem.

15 Victoria magno empta. Bis commisso cum Romanis prælio uicerat, sed desideratis compluribus amicis ac ducibus, hic Pyrrus, Si uno, inquit, adhuc prælio Romanos vicerimus, actum fuerit de nobis. Quod uicti solent dicere, hoc dicebat victor: declarans uictoriam magno emptam, nõ esse uictoriam, sed calamitatem.

16 Magno paranda. Quum è Sicilia solueret, frustratus, videlicet eius potiundæ spe, conuersus ad amicos, Cuiusmodi, inquit palęstrã reliquimus Romanis & Carthanensibus: Significans se certamen hoc cruentum & operosum, libenter alijs cedere. Interdum fęlicis est non assequi, quàm nimio mercari, quod ambis.

17 Institutio. Pyrrhus ei cui delectum militum commiserat, dixisse fertur, Tu grandes elige, ego eos forteis reddam; Significẽs institutione fieri bonum

bonum militem. Fertur autem Pyrrhus disciplinæ militaris optimus fuisse magister:

18 Idē dicere solet plures vrbes Cineam oratione subegisse, quā ipse cepisset armis. Erat autē Cineas Thessalus vir magni ingenij, q audito Demosthene ad illius æmulationē se contulerat, sed vim præcipuè exprimens. Cōfirmatum est itaque quod dicit Euripides, πᾶν ἐξαιρεῖ λόγος Ο' καὶ σίδηρος πολεμίων δράσειν ἄν. i. Cuncta sermò conficit, Quæcunque fertum efficere possit hostium. Eloquentię vis.

19 Quum rebus fæliciter gestis domum redisset, & a suis aquila diceretur, Per vos, inquit, aquila sum. Qui enim non essem, quum vestris armis veluti pennis subleuer? Modestissimè gloriosi cognominis laudē in suos milites transferens, vitauit inuidiam. Aquila in nubibus.

In Ambracia quum amici suaderent, vt quendam maledicum multa in ipsum blaterantem expelleret: Satius est, inquit, ut hic apud paucos nobis maledicat, quam apud omnes obambulans. Moderate.

20 Quum Athenas venisset, & ingressus arcē Palladis rem diuinam fecisset, eodem die descendens ex arce, collaudauit quidem Atheniensium erga se fiduciam. Cæterum admonuit, si saperent, ne posthac cuiquam regum portas aperirent: Significans omnibus regibus natura inuisam populi libertatem. Reges nō admittendi.

21 Meton quidā, quū in concione Tarentini tractarent de bello suscipiendo, deq; Pyrrho asciscendo, sumpta corona & lucerna, præcedente tibicine velut ebrius commessabundus venit in forū :atq; vt fit alijs applaudentibus alijs ridentibus, nōnullis ét ad canēdum hominem inuitantibus processit in concionem, ac tanquam cantaturus astitit. Silente verò Sapiens sub stulti persona.

turba

[illegible] Tarentini, qui [illegible] qui velint, per- [illegible] omnes hac ludendi [illegible] prius, quam Pyrrhus ad- [illegible] nostro, sed illius arbi- [illegible].

[illegible] Cineas [illegible] a bellandi studio reuo [illegible] cum illo colloquutus est: [illegible] sed his superatis [illegible] Pyrrhe? Tũ Italiã, inquit [illegible] Hic denuo Ci- [illegible] Sicilia, inquit Pyr- [illegible] Tũ Cineas, Nũ hic erit mi- [illegible] inquit Pyrrhus, sed hæc [illegible] maiores. Superest Ly [illegible] inquit Cineas, nã his [illegible] recipies, & Græ- [illegible] Sed deletis omnibus quid [illegible] Pyrrhus, Tũ [illegible] & quotidie Co- [illegible] sermonibus nos inuicem [illegible] Tũ Cineas, At quid vetat ò rex [illegible] isto Cothone [illegible] perfruantur? Nunc [illegible] nobis ea facul- [illegible] per molestias, per [illegible] aliorum sequimur, [illegible].

[illegible] Quum [illegible] adue&tus sui cau- [illegible] diripuis- [illegible] legatis expostulan [illegible] bello Laconicam in [illegible] Spartani, quod factu [illegible].

[illegible] Romanorum mili- [illegible] prudentiam admi- [illegible] O quam facile erat Orbis

impe-

Imperium occupare, aut mihi Romanis militibus: aut me rege Romanis. Ita Florus in Epitome libro primo.

ANTIOCHVS.

14 Antiochus ille, qui bis exercitum duxit aduersus Persas, quum in venatu quodam ferã insequitur aberrans ab amicis ac famulis, in casam pauperum quorundam, quibus ignotus erat, introijt? atque inter cœnam iniecta mẽtione regis, audiuit ꝙ inter cętera q̃dẽ ꝓbus esset, sed plerasque functiones mandaret amicis improbis, ipse ad eorum facta conniuens: tum ꝙ immodico venandi studio frequenter necessaria negligeret. Ad hęc tũ tp̃is nihil respõdit, nec quis esset prodidit: verum vbi diluculo satellites venissent ad casam, itã que agnosceretur: allata purpura simul cum diademate, Agè, inquit, ex quo vos indui, heri primùm vera de meipso audiui. Nam ferè hoc studiũ est his, qui uiuunt in aulis principum, ne quid audiat nisi blandum auribus.

Reges raro uerum audiunt.

15 Antiochus quum a L. Scipione vltra Taurum montẽ submotis Imperij finibus, Asiam prouinciam, vicinasq; ei gẽtes amisisset, gratias egit populo Romano, ꝙ magna parte curarũ per eos liberatus esset. Intellexit vir prudens vnius hominis animum: quamuis uigilantem, non posse tot negotijs parem esse.

GRAECORVM DVCVM Apophthegmata.

Themistocles quum esset adolescens, in compotationibus ac mulierum amoribus volutabatur. at posteaquam Miltiades factus Imperator apud Marathonẽ deuicisset barbaros

turba dixis: Rectè facitis viri Tarentini, qui iocari, ludereque dum licet, qui velint, permittitis. Atqui si sapitis, omnes hac ludendi libertate fruemini prius, quàm Pyrrhus adueniat. Nam tum non nostro, sed illius arbitrio viuendum erit.

22 Cineas vt Pyrrhum a bellandi studio reuocaret, sic per ociū cum illo colloquutus est: Romani ferūtur bellacissimi, sed his superatis quid dein agemus Pyrrhe? Tū Italiā, inquit Pyrrhus, totam occupabimus. Hic denuo Cineas, Quid Italia subacta? Sicilia, inquit Pyrrhus proxima est. Tū Cineas, Nū hic erit militiæ finis: Nequaquā, inquit Pyrrhus, sed hæc tm̄ præludia sunt ad res maiores. Superest Lybya & Carthago, Rectè, inquit Cineas, nā his potitus facilè & Macedoniā recipies, & Græciæ dominaberis. Sed deletis omnibus quid tandem faciemus: Hic arridens Pyrrhus, Tū inquit, ociū agemus ò beate, & quotidie Cothon erit, mutuisq; sermonibus nos inuicem delectabimus. Tū Cineas, At quid vetat ò rex quò minus nunc iam isto ocio isto Cothone & mutuus sermonibus perfruantur? Nunc enim citra negotium suppetit nobis ea facultas, quam per sanguinem, per molestias, per pericula tum nostra, tum aliorum sequimur, incerti an assequuturi.

Cōsilium prudens.

23 Quum Pyrrhus rex falsas aduētus sui causas prætexens Laconicam inuasisset, diripuissetque, Lacedæmoniorum legatis expostulantibus, quòd non indicto bello Laconicam inuasisset. Nec vos, inquit, Spartani, quod facturi estis, prius aliјs denunciatis.

Inexpectato.

In victoria Tarentina Romanorum militum virtutem, ac ducum prudentiam admiratus, explicauit, O quam facile erat Orbis

impe-

Imperium occupare, aut mihi Romanis militibus: aut me rege Romanis. Ita Florus in Epitome libro primo.

ANTIOCHVS.

14 Antiochus ille, qui bis exercitum duxit ad uersus Persas, quum in venatu quodam ferã insequitur aberrans ab amicis ac famulis, in casam pauperum quorundam, quibus ignotus erat, introijt? atque inter cœnam iniecta mẽtione regis, audiuit ꝙ inter cętera q̃dẽ ꝓbus esset, sed plerasque functiones mandaret amicis improbis, ipse ad eorum facta conniuens: tum ꝙ immodico venandi studio frequenter necessaria negligeret. Ad hęc tũ tpis nihil respõdit, nec quis esset prodidit: verum vbi diluculo satellites venissent ad casam, iã que agnosceretur: allata purpura simul cum diademate, Agè, inquit, ex quo vos indui, heri primùm vera de meipso audiui. Nam ferè hoc studiũ est his, qui uiuunt in aulis principum, ne quid audiat nisi blandum auribus.

Reges raro uerum audiunt.

15 Antiochus quum a L. Scipione vltra Taurum montẽ submotis Imperij finibus, Asiam prouinciam, vicinasq; ei gẽtes amisisset, gratias egit populo Romano, ꝙ magna parte curarũ per eos liberatus esset. Intellexit vir prudens vnius hominis animum: quamuis uigilantem, non posse tot negotijs parem esse.

GRAECORVM DVCVM Apophthegmata.

Themistocles quum esset adolescens, in compotationibus ac mulierum amoribus volutabatur. at posteaquam Miltiades factus Imperator apud Marathonẽ deuicisset bar-

turba dixis: Rectè facitis viri Tarentini, qui iocari, ludereque dum licet, qui velint, permittitis. Atqui si sapitis, omnes hac ludendi libertate fruemini prius, quàm Pyrrhus adueniat. Nam tum non nostro, sed illius arbitrio viuendum erit.

22 Cineas vt Pyrrhum a bellandi studio reuocaret, sic per ociũ cum illo colloquutus est: Romani ferũtur bellacissimi, sed his superatis quid dein agemus Pyrrhe? Tũ Italiã, inquit Pyrrhus, totam occupabimus. Hic denuo Cineas, Quid Italia subacta? Sicilia, inquit Pyrrhus proxima est. Tũ Cineas, Nũ hic erit militiæ finis: Nequaquã, inquit Pyrrhus, sed hæc tm̃ præludia sunt ad res maiores. Superest Lybya & Carthago, Rectè, inquit Cineas, nã his potitus facilè & Macedoniã recipies, & Græciæ dominaberis. Sed deletis omnibus quid tandem faciemus: Hic arridens Pyrrhus, Tũ inquit, ociũ agemus ò beate, & quotidie Cothon erit, mutuisq; sermonibus nos inuicem delectabimus. Tũ Cineas, At quid vetat ò rex quò minus nunc iam isto ocio isto Cothone & mutuus sermonibus perfruantur? Nunc enim citra negotium suppetit nobis ea facultas, quam per sanguinem, per molestias, per pericula tum nostra, tum aliorum sequimur, incerti an assequuturi.

Cõsilium prudens.

23 Quum Pyrrhus rex falsas aduẽtus sui causas prætexens Laconicam inuasisset, diripuissetque, Lacedæmoniorum legatis expostulantibus, quòd non indicto bello Laconicam inuasisset. Nec vos, inquit, Spartani, quod factu ri estis, prius alijs denunciatis.

Inexpectato.

In victoria Tarentina Romanorum militum virtutem, ac ducum prudentiam admiratus, explicauit, O quam facile erat Orbis

impe-

Imperium occupare, aut mihi Romanis militibus: aut me rege Romanis. Ita Florus in Epitome libro primo.

ANTIOCHVS.

Antiochus ille, qui bis exercitum duxit aduersus Persas, quum in venatu quodam ferã insequitur aberrans ab amicis ac famulis, in casam pauperum quorundam, quibus ignotus erat, introijt? atque inter cœnam iniecta mẽtione regis, audiuit ꝙ inter cętera q̃dẽ ꝓbus esset, sed plerasque functiones mandaret amicis improbis, ipse ad eorum facta conniuens: tum ꝙ immodico venandi studio frequenter necessaria negligeret. Ad hęc tũ tpis nihil respõdit, nec quis esset prodidit: verum vbi diluculo satellites venissent ad casam, itã que agnosceretur: allata purpura simul cum diademate, Agè, inquit, ex quo vos indui, heri primùm vera de meipso audiui. Nam ferè hoc studiũ est his, qui uiuunt in aulis principum, ne quid audiat nisi blandum auribus. 14 Reges raro uerum audiunt.

Antiochus quum a L. Scipione vltra Taurum montẽ submotis Imperij finibus, Asiam prouinciam, vicinasq; ei gẽtes amisisset, gratias egit populo Romano, ꝙ magna parte curarũ per eos liberatus esset. Intellexit vir prudens vnius hominis animum: quamuis uigilantem, non posse tot negotijs parem esse. 15

GRAECORVM DVCVM Apophthegmata.

Themistocles quum esset adolescens, in compotationibus ac mulierum amoribus volutabatur. at posteaquam Miltiades factus Imperator apud Marathonẽ deuicisset barbaros

turba dixis: Rectè facitis viri Tarentini, qui iocari, ludereque dum licet, qui velint, permittitis. Atqui si sapitis, omnes hac ludendi libertate fruemini prius, quàm Pyrrhus adueniat. Nam tum non nostro, sed illius arbitrio viuendum erit.

22 Cineas vt Pyrrhum a bellandi studio reuocaret, sic per ociũ cum illo colloquutus est: Romani ferũtur bellacissimi, sed his superatis quid dein agemus Pyrrhe? Tũ Italiã, inquit Pyrrhus, totam occupabimus. Hic denuo Cineas, Quid Italia subacta? Sicilia, inquit Pyrrhus proxima est. Tũ Cineas, Nũ hic erit militiæ finis: Nequaquã, inquit Pyrrhus, sed hæc tm̃ præludia sunt ad res maiores. Superest Lybya & Carthago, Rectè, inquit Cineas, nã his potitus facilè & Macedoniã recipies, & Græciæ dominaberis. Sed deletis omnibus quid tandem faciemus: Hic arridens Pyrrhus, Tũ inquit, ociũ agemus ò beate, & quotidie Cothon erit, mutuisq; sermonibus nos inuicem delectabimus. Tũ Cineas, At quid vetat ò rex quò minus nunciam isto ocio isto Cothone & mutuus sermonibus perfruantur? Nunc enim citra negotium suppetit nobis ea facultas, quam per sanguinem, per molestias, per pericula tum nostra, tum aliorum sequimur, incerti an assequuturi.

Cõsilium prudens.

23 Quum Pyrrhus rex falsas aduẽtus sui causas prætexens Laconicam inuasisset, diripuissetque, Lacedæmoniorum legatis expostulantibus, quòd non indicto bello Laconicam inuasisset. Nec vos, inquit, Spartani, quod facturi estis, prius alijs denunciatis.

Inexpectato.

In victoria Tarentina Romanorum militum virtutem, ac ducum prudentiam admiratus, explicauit, O quam facile erat Orbis

impe-

Imperium occupare, aut mihi Romanis militibus: aut me rege Romanis. Ita Florus in Epitome libro primo.

ANTIOCHVS.

14 Antiochus ille, qui bis exercitum duxit adversus Persas, quum in venatu quodam ferā insequitur aberrans ab amicis ac famulis, in casam pauperum quorundam, quibus ignotus erat, introijt? atque inter cœnam iniecta mētione regis, audiuit ꝙ inter cętera q̄dē ꝓbus esset, sed plerasque functiones mandaret amicis improbis, ipse ad eorum facta conniuens: tum ꝙ immodico venandi studio frequenter necessaria negligeret. Ad hęc tū tp̄is nihil respōdit, nec quis esset prodidit: verum vbi diluculo satellites venissent ad casam, iā que agnosceretur: allata purpura simul cum diademate, Agè, inquit, ex quo vos indui, heri primùm vera de meipso audiui. Nam ferè hoc studiū est his, qui uiuunt in aulis principum, ne quid audiat nisi blandum auribus.

Reges raro uerum audiunt.

15 Antiochus quum a L. Scipione vltra Taurum montē submotis Imperij finibus, Asiam prouinciam, vicinasq; ei gētes amisisset, gratias egit populo Romano, ꝙ magna parte curarū per eos liberatus esset. Intellexit vir prudens vnius hominis animum: quamuis uigilantem, non posse tot negotijs parem esse.

GRAECORVM DVCVM Apophthegmata.

Themistocles quum esset adolescens, in compotationibus ac mulierum amoribus volutabatur. at postea quam Miltiades factus Imperator apud Marathonē deuicisset barbaros

turba dixis: Rectè facitis viri Tarentini, qui iocari, ludereque dum licet, qui velint, permittitis. Atqui si sapitis, omnes hac ludendi libertate fruemini prius, quàm Pyrrhus adueniat. Nam tum non nostro, sed illius arbitrio viuendum erit.

22 Cineas vt Pyrrhum a bellandi studio reuocaret, sic per ociũ cum illo colloquutus est: Romani ferũtur bellacissimi, sed his superatis quid dein agemus Pyrrhe? Tũ Italiã, inquit Pyrrhus, totam occupabimus. Hic denuo Cineas, Quid Italia subacta? Sicilia, inquit Pyrrhus proxima est. Tũ Cineas, Nũ hic erit militiæ finis: Nequaquã, inquit Pyrrhus, sed hæc tm̃ præludia sunt ad res maiores. Superest Lybya & Carthago, Rectè, inquit Cineas, nã his potitus facilè & Macedoniã recipies, & Græciæ dominaberis. Sed deletis omnibus quid tandem faciemus: Hic arridens Pyrrhus, Tũ inquit, ociũ agemus ò beate, & quotidie Cothon erit, mutuisq; sermonibus nos inuicem delectabimus. Tũ Cineas, At quid vetat ò rex quò minus nunc iam isto ocio isto Cothone & mutuus sermonibus perfruantur? Nunc enim citra negotium suppetit nobis ea facultas, quam per sanguinem, per molestias, per pericula tum nostra, tum aliorum sequimur, incerti an assequuturi.

Cõsilium prudens.

23 Quum Pyrrhus rex falsas aduẽtus sui causas prætexens Laconicam inuasisset, diripuissetque, Lacedæmoniorum legatis expostulantibus, quòd non indicto bello Laconicam inuasisset. Nec vos, inquit, Spartani, quod factu ri estis, prius alijs denunciatis.

Inexpectato.

In victoria Tarentina Romanorum militum virtutem, ac ducum prudentiam admiratus, explicauit, O quam facile erat Orbis

impe-

Imperium occupare, aut mihi Romanis militibus: aut me rege Romanis. Ita Florus in Epitome libro primo.

ANTIOCHVS.

Antiochus ille, qui bis exercitum duxit aduersus Persas, quum in venatu quodam ferã insequitur aberrans ab amicis ac famulis, in casam pauperum quorundam, quibus ignotus erat, introijt? atque inter cœnam iniecta mẽtione regis, audiuit ꝙ inter cętera q̃dẽ ꝓbus esset, sed plerasque functiones mandaret amicis improbis, ipse ad eorum facta conniuens: tum ꝙ immodico venandi studio frequenter necessaria negligeret. Ad hęc tũ tpis nihil respõdit, nec quis esset prodidit: verum vbi diluculo satellites venissent ad casam, ità que agnosceretur: allata purpura simul cum diademate, Agè, inquit, ex quo vos indui, heri primùm vera de meipso audiui. Nam ferè hoc studiũ est his, qui uiuunt in aulis principum, ne quid audiat nisi blandum auribus. 14 Reges raro uerum audiunt.

15 Antiochus quum a L. Scipione vltra Taurum montẽ submotis Imperij finibus, Asiam prouinciam, vicinasq; ei gẽtes amisisset, gratias egit populo Romano, ꝙ magna parte curarũ per eos liberatus esset. Intellexit vir prudens vnius hominis animum: quamuis uigilantem, non posse tot negotijs parem esse.

GRAECORVM DVCVM Apophthegmata.

Themistocles quum esset adolescens, in compotationibus ac mulierum amoribus volutabatur. at postea quam Miltiades factus Imperator apud Marathonẽ deuicisset barbaros

Glorię studium. baros, iam nullus offendit illum quicquam agentem præter decorū. Percunctantibus autem vnde sic esset repente mutatus: Miltiadis, inquit, trophæum non patitur me dormire, neque cessare: Gloriæ studiū excussit amorem voluptatum, clauum vt aiunt, clauo.

2 Præcones poetæ. Interrogatus vtrū Achilles esse mallet an Homerus? Dic ipse prius, inquit, vtrum malles esse victor in Olympijs, an preco, q victores pronunciat: Sentiens multo præstantius esse res egregias gerere, quàm gestas celebrare, Homerum præconi conferens.

3 Retortum crimen. Adimantus abhorrens a pugna nauali, ad Themistoclem qui Græcos huc hortaret, incitaretque, ita loquutus est: O Themistocles, qui in certaminib. ante alios prosiliūt mos ē flagris cedere. Cui Themistocles, Sic est Adimante, vt dicis, sed nec eos qui se subducunt coronat quisquā. Adimantus notauit in Themistocle pręcipitem audaciā, ille vicissim illum insimulauit formidolositatis, qui cū opportunitas inuitaret detrectaret pugnam.

4 Fiducia. Quum Eurybiades baculum sustulisset in Themistoclem obrepentem: Percute, inquit, sed tamen audi: pręsens animus & suo fidens consilio.

5 Exul ī patriā pius. Idem quum Eurybiadi nō persuaderet, vt in angustijs committeret nauale præliū, clā ad barbarum misit qui illum hortaretur, ne formidaret Græcos fugā adornantes. Persuasus rex prælio superatus est, nimirum pugna commissa loco Græcis commodissimo. Post hæc denuo misit ad illum, quī monerent, ut quā posset ocyssime fugeret ad Hellespontū: Græcos.n.de soluendo pōte cogitaret: hęc callidè, quò quū hoc ageret, vt Græcos seruaret, Regis incolumitati prospicere videretur.

Hoc

Hoc ingenio Græciam a barbaris liberauit non minore gloria, quam Miltiades retulorat ex Marathonia uictoria.

Seriphio cuidam obijcienti, ꝙ non ex sese, sed ob vrbis nobilitatem celebris esset. Vera, inquit, prædicas. Neq; enim ego si Seriphius essem, clarus essem, neque tu si Athenienſis, non inficiatus est urbis celebritatem, nonnihil facere ad illustre nomen; sed illum esse tã ignauum, ut etiam si fuisset natus Athenis, nihilo minus fuisset obscurus futurus. 6 Obscuritas.

Antiphates adolescens qui prius Themistoclem amantem fugerat, ac fastidierat, vbi vidit illum gloria celebrem, potentiaq; magna pollentem, ultro adijt illum blandiens: cui Themistocles. O adolescens, sero quidem ambo, sed tamen sapere cœpimus: Sentiens illũ non arripuisse occasionem sese offerentem: sibi uerò nunc non uacare per negotia talibus affectibus indulgere. 7 Occasio neglecta.

Simonidi petenti, ut in negocio quodam sententiam iniustam pronunciaret: Neque tu, inquit bonus poeta fueris, si præter musicæ modulos caneres: neque ego Princeps bonus, si contra leges pronunciem. 8 Iustè.

Filium quem mater adamabat, atq; in deliciis habebat, plurimum omnium Græcorum posse colligebat hunc in modum: Athenienses, inquit, dominantur Græcis, ego Atheniensibus, mihi mater, matri filius. 9 Affectus priuati.

Quum ex procis filiæ uirum probum diuiti prætulisset, quibusdam hoc admirantibus: Malo, inquit, virum absque pecunia, quam pecuniam absque viro. Vir strenuus facilè parabit pecuniam, ignauo pecunia inutilis est. 10 Vir pecunia potior

Quũ prædiũ venderet, iussit præconem hoc 11

 addere

Vicinus bonus. addere, quod bonum haberet vicinum: Sentiens iuxta Hesiodũ, ex bono vicino plurimum esse vtilitatis, vt contra, ex malo noxę plurimum.

12 Ingratitudo. Atheniensibus ipsum contumelia afficientibus: Quid tumultuamini, inquit, aduersus eos, a quibus sæpenumero fuistis affecti commodis? Aiebat autem se similem platanis, sub quarum vmbram accurrunt hoĩes afflicti tempestate, & easdẽ, simul vt redijt serenitas, vellunt, conuitijsque petunt: Sentiens hunc esse populi morem, vt in belli periculis implorẽt opem fortium virorum, in pace contemnant ac vexent eosdem.

13 Armata timiditas. In Eretrienses ita cauillari solet, vt diceret eos similes piscium, qui gladioli vocantur, quippe qui gladium quidem haberent, cor autem non haberent: notans illorum ignauiam, quod armatis non adesset animus.

14 Posteaquam Themistocles primum Athenis, mox tota Græcia depulsus, ad Persarum Regem confugisset, admissus iussus est dicere: at ille respondit, orationem similem esse picturatis stragulis: Nam quemadmodum, inquit, illæ dum extenduntur, ostendunt imagines, dum contrahuntur, celant easdem, & absent: itidem fit in oratione. Petijt autem anni Exilium fœlix. spatium, vt interim Persicam linguam suo arbitrio perdisceret, ne Regi per interpretẽ cogeretur ea quæ sentiret explicare. Diffisus est interpres, qui dũ quædã omittit, quædam addit, quædã aliter narrat, perdit orationis gratiam. Vbi verò multis muneribus a rege est honoratus, citoque factus diues, dixit suis: O pueri perieramus, nisi periissemus. Perire videtur, qui cogitur exulare. At Themistocli feliciter cessit exilium.

15 Quum Xerxes expugnatis Thermopylis crudeliter

deliter tractasset Astum, & hac fama perterriti classiarij cogitarent de repetenda domo, idq; plerique suaderent, solus Themistocles obstitit, dicens eos vniuersos hostibus fore pares, dispersos verò periturus. Ita probus Aemilius. Coniūctæ vires.

16 Themistoclis pædagogus dicere solet: Nihil, inquit, mediocre futurus es, ò puer. Nam aut magnum bonū eris Reipublicæ, aut magnum malum. Generosa indoles, si accedat recta institutio, magno bono est patriæ: sin ad vitia degeneret, ingens adfert malum. Nil mediocre.

17 Qū adolescens feroci mutabiliq; ingenio videbatur, mirantibus mutatos mores, dicere solet: Aspros, & indomitos pullos in optimos equos euadere, si quis illis adhibeat disciplinam rectamque institutionem. Institutio

18 Ad Olympiæ celebritatem profectus, quū in stadium processisset, omnes neglectis certaminibus oculos in ipsum intenderunt, in eoque, contemplando diem totum consumpserunt, ac Themistoclem illum cum plausu, & admiratione peregrinis ostenderunt. Ea re lætus vir gloriæ cupidissimus, dixit amicis, se hodie laborum, quos pro Græcia suscepisset, omnium fructum amplissimum reportasse. Gloria ducis.

19 Idem facilitate morum multos ciuium sibi conciliarat, atque hinc popularem potentiam adeptus. Itaq; cuidam ipsum admonenti: Bene principatum geres Athenis, si cunctis æqualis, & communis esse voles: respondit. Nunquam ei sellæ insederim, vnde nihilo plus a me ferrent amici quam alieni. Aequalitas.

20 Idem ludum præteriens, in quo diceretur esse professio, rogauit, quid is profiteretur: quum responsum esset, artē memoriæ, cōtempsit, dicens. At ego malim artē obliuiscendi. Memoria.

Vox hæc digna fuit eo, qui linguam Persicam intra annum potuit ediscere. Et sunt quorum obliuio nobis gratior sit, quam memoria. Facile meminimus quæ volumus: at non licet obliuisci quæ volumus.

21 Quum aliquando theatrum peteret, interroganti cuidã, cuius vocem esset libentissimè auditurus: Eius, inquit, a quo laudes meæ, quã optimè canerentur: Ingenuè fassus, se magno gloriæ studio teneri. Solent autẽ olim musici in publico virorum illustrium laudes canere.

22 Præda contempta. Quum aliquã ad mare visendi cadauera gratia accessisset, ac torques, armillasque passim disiectas videret, ipse quidem præterijt, sed amico qui sequebatur, dixit. Collige tu tibi: nam tu Themistocles non es. Ne tam obuia quidem præda commoueri potuit, vt quicquam ageret indignum egregio duce, cui gloria debet esse satis magnum virtutis præmium.

23 Dij, vis, & Suasio. Quum apud Andrum argentum peteret. Duos, inquit, ad vos adduco Deos. Vim ac Suasionem, significans, si minus impetraret suadendo, se vi erepturum. At illi responderunt, apud se quoq; duas magnas esse Deas. Inopiam, & impossibilitatem, per quas non liceret dare, quæ petebat.

24 Optimi eijciũtur. Ab Artabano regis Persarum Satrapa rogatus, quem Græcorum diceret aduenisse. Hoc, inquit, ante Regem nemo sciet Atrabane. Senserat Artabanus a colloquio non esse vulgarem hominem: Themistocles autem ignotus esse studuit, donec se regi suapte oratione commendaret. Rex audito Themistocle precatus est Deum suum Arimenum, eam mentem immittere pergeret hostibus suis, vt eiusmodi viros a se expellerent.

ARISTIDES:

1 Aristides cognomento Iustus, semper suo unius præsidio fretus, Rēp. administrabat, à sodalitatibus abhorrebat, velut amicorū potentia, q̄ ad iniuriā alijs inferrendā adderet animū. Quantū ille vir abhorruit ab omni factione: qui non ob aliud vitabat amicitias, q̄ ne per illos adigeretur ad aliquid faciendum, quod iustū non esset, aut cogeretur abstinere ab eo, qđ iudicasset Reip. conducere. Factiones & sodalitates.

2 Quum Athenienses eò concitati essent, vt Aristidem ostracismo (id erat damnationis genus, quod testulis peragebatur) in exilium agerent, ac rusticus quidam illiteratus testulam ad eum deferēs iussisset, vt Aristīdis nomen inscriberet: Nostine, inquit Aristides, Aristidem? Quum ille negasset se nosse, molestè tñ ferre, q̄ Iustus cognomine diceret: siluit Aristides, & nomen suum inscripsit testulæ ac reddidit: tam leni animo ferebat iniustam dānationem. Grauissimum autem vitæ innocenter actæ testimonium, è tāta multitudine neminem extitisse, qui aliud obijceret, quàm iusti cognomen, quod ipse tamen sibi non imposuerat. Lenitas.

3 Erat illi simultas cum Temistocle. Huic quum delectus esset collega ad peragendam legationem: Vis, inquit, Themistocles, vt in his montibus simultatem deponamus? Nam si videbitur, reuensi illam resumemus. Priuatos affectus publicæ posthabuit vtilitati. Ex his enim ferè omnis humanæ vitæ pernicies nascitur.

4 Quū Gręcis tributa indixisset, tāto pauperior redijt, quātum absumpserat in peregrinatione. Atqui in tali genere functionis solent alij messem opimam metere. Eò magis

ille cauit, ne quid suspicionis eiusmodi constaret sibi, proinde suis impendijs rem gessit.

5 Sanctitas non ficta. Quum hi versus, quos de Amphiarao scripsit Aeschylus, in theatro recitarentur.

Οὐ γὰρ δοκεῖν, ἄριστος ἀλλ' εἶναι θέλει
Βαθεῖαν ἄυλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἀφ' ὗς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

Neq; enim videri, at esse vir studet optimus.
Segetem profundam mente studiosa colens.
Consilia quando hinc germinant salubria.

Totus populus in Aristidem vertit oculi agnoscens hoc laudis in eum competere.

6 Simultas magistratuum. E concione quadam, in qua frustra Themistocli obstiterat, discendens, clara voce testatus est, res Atheniensium incolumes esse non posse, nisi & ipsum & Themistoclem in barathrũ conijcerent: prius habens in carcerem ire, ꝙ ob duorum simultatem minus rectè consuli publicis commodis.

7 Aequitas. Quendam rerum egerat: at quum iudices ob Aristidis accusationẽ nollent audire reũ, sed protinus ad suffragia, quibus eum damnarent, properarent, Aristides supplex ꝓ reo intercessit apud iudices, vt eum iuxta legum præscripta diligenter audirent. Tanta erat in viro legum, æquique obseruatio.

8 Extra causam. Quum inter duos priuatos causam cognosceret, & alter quò Aristidem irritaret in aduersarium, extra causam multa commemoraret, quibus ille læsisset eum; Aristides interpellans hominem: Ista nunc, inquit, missa fac bone vir, & si quid te læsit eloquere: tibi enim in præsentia, non mihi iudex sedeo.

Fuit & procurator fisci: qđ munus quum sanctissimè gessisset, tamẽ à Themestiocle delatus est, ac repetundarum damnatus. Sed

opi-

opinatũ fauore non solum illi mulcta remissa est, verũ ẽt eidẽ redditus est muneri: Quod p simulationem sic administrauit, vt omissa pristina seueritate, lenem se facilemq; pberet iis, qui publico malo gaudent ditescere. Horũ opera factum est, vt populus tertio munus summis fauoribus idem deferret Aristidi. Tum ille. Ob integrè gestum munus damnastis, nũc quoniã prẹter æquum multa concessi ciuitatis expilatoribus, honore dignum iudicatis: hoc igitur honore delato, plus mihi dedecoris afferri puto, q̃ damnato, ac mulctato irrogastis. Notat qbus artib⁹ posset fieri gratiosus apud populũ, nisi maluisset iustus esse q̃ palusibilis. Simile quiddã apud Terentium facit Demea. Damnata integritas

10 Quum iret exulatũ sublatis in cẹlum manibus Deos comprecatus est, sic prosperarent res Atheniensium, vt illis Aristides nunquam veniret in mentem. In rebus enim afflictis solet populus ad egregios viros confugere, id quod euenit. Siquidem tertio post anno quũ Xerxes Atticam adoriri statuisset, Aristides ab exilio reuocatus est. Vindictæ neglectus.

11 Themistocles in concione dixit, se reperisse consilium, quod summopere pertineret ad dignitatem Atheniensiũ, sed id eius esse generis, vt proferri non expediret, populus censuit vt uni Aristidi indicaret, si is probaret, probaturos omnes. Quum igitur Themistocles indicasset Aristidi se de incendenda Græcorũ nauali statione cogitare: sic enim fore, vt Athenienses toti Græciæ dominarentur: Aristides ad populum prodiens dixit. Themistoclis consilio nihil esse utilius, sed eodem nihil inhonestius. Hac audita voce populus vetuit, ne super ea re in posterum verba faceret Themistocles. Hic certè populus quiddam phi- Autoritas

losophicum pstitit, repudiãs vtilitatē cũ turpitudine coniunctã: simulq; declarauit, quanta sit spectatæ virtutis autoritas, qui non dubitarit Reip. fortunam vnius iudicio committere.

12 Quum Themistocles irrideret Aristidis cõsilium hoc agentis vt census esset in tuto, dicens eam laudem non esse viri, sed scrinij tuto seruantis aurũ: deinde summã boni duces laudem definiret, scire, ac præsentire hostium consilia: Et isthuc, inquit, ò Themistocles, faciendum est, sed in primis oportet habere manus abstinentes, atque hæc egregij ducis præcipua laus est. Hoc sermone taxauit Themistoclis rapacitatem.

13 Quum Aristides duceretur ad supplicium, quidam inimicus expuit illi in faciem: illi nihil aliud quam absterfit faciem, & subridens ait magistratui comitanti: Admone istum, ne postea tam improbè oscitet. Huic simillimum est, quod ascribunt Phocioni.

Marcus Imperator triduum commoratus Smyrnæ, quoniam nondum viderat Aristidem, misit Quintilios, qui illum stipatũ addu-
1 cerent. Quur, inquit, Cæsar, te sero videmus? Q ñ, inquit, consideratio quædam me impediebat. Cum Cæsar hominis simplicitate delectatus. Qñ, inquit, audiam te? Hodie, inquit, propone, & cras audi. Non enim sumus de numero vomentium, sed exactè loquentium. Licetne, ò Imperator adesse familiares dictioni? Licebit, inquit Cæsar, est negotium publicum. Rursus Aristides. Concedatur, inquit, illis tum acclamare, tum applaudere quantum possunt. Hic arridens Cæsar: Isthuc, inquit, in te situm est.

Idem dixit Arimaspas esse cognatos Philippi, quod ea gens gignat vnoculos.

MYRO-

MYRONIDES.

Myronides creatus dux exercitus aduersus 14 Bœotos, edixit ut Athenienses exirent. Quum autem adesset congrediendi tempus, ducesq; monerent nondum omnes adesse. Adsunt, inquit, qui pugnaturi sunt. Hos itaque quum videret promptos, hostem aggressus vicit. Sic interpretans, eos qui ob ignauiam non studuissent tempestiuè adesse, ne in pugna quidem bonam operam nauaturos.

Ignaui non expectandi.

PERICLES.

Pericles quotiescunque belli dux creatus esset, chlamydem induens apud se dicere consueuit. Attende Pericles, quod gesturus es imperium in liberos, in Græcos, & in Athenienses. His dictis se vir cordatissimus hortabatur ut moderatè gereret principatum. Magni ingenij est imperare liberis. At Græci plusquã liberi tum erant, postremo inter Græcos liberrimi Athenienses. 15

Imperiũ ĩ liberos.

Suadebat Atheniensibus, vt Aeginam tollerent, veluti Pyrei pituitam, quod inde suspicaretur bellum oriturum. E corpore malos humores tollere medicorum est. 16

Noxia tollenda.

Amico roganti vt pro se falsum diceret testimonium, cui adiunctum erat iusiurãdum, hoc est, periurium: Respondit se quidem amicum esse, sed vsq; ad aram: Sentiens aliquousque gratificandum amicis, sed citra violationem religionis. 17

Vsque ad aras.

Moriturus hoc nomine sibi gratulabatur, 18 quod ipsius causa nullus Atheniensis pullam vestem induisset: significans se nulli causam mortis fuisse, nec vlli diem ab ipso capitis dictum. Pullati sunt, qui mortuum lugent, & olim capitis reum, amici pullati pullatum comitabantur.

Potentia innoxia.

Prætor

19 Prætor collegā sortitus est Sophoclem Poetam, quumq; simul nauigarent, ac Sophocles conspecto formoso puero dixisset. En quā speciosus puer: Decet, inquit, o Sophocles Prætorem non modo manus, sed & linguam habere continentem.

Pudicè.

20 Quum Thucydides vociferetur apud populum aduersus Periclē, quod in picturas, ac statuas summorum artificum profunderet Reipub. census, ipse assurgens rogauit populum, videreturne multum impendisse, quo respondente, plurimum: Age, inquit, sint igitur hæc mihi impensa, non vobis, atque ipsis donarijs deorum, meum tantum nomen inscribam. Hæc vox subito mutauit animum populi, iussit; vt publicis impendijs pergeret, nec vllis parceret sumptibus. Tantum valuit animus præsens, & sermo aculeatus.

Gloriæ stimulus.

21 Quum deuictis Samijs Athenas reuersus pro concione laudasset eos, qui in bello ceciderant, cæteræ matronæ redeuntem è concione coronis, ac vitis decorarunt. Elpinice Cimonis soror propius accedens dixit illi. Præclara sunt ista, quæ gessisti, & coronis decoranda, qui nos tot fortibus viris spoliasti. Ad hæc aliaque conuicia nihil commotus Pericles, tātum arrisit, nec aliud respondit quam versiculum Archilochi.

Aliena curare.

Οὐκ ἂν μύρισιν γραῦς ἐοῦσ' ἀλείφεο. id est,

Vnguento anus quum sis, caueto inungier.

Significans publica negocia non esse curanda vetulæ. Tam enim hoc indecorum, quam turpe foret eam vnguentis vti. Aut sensit indecorum esse iam anui mariti desiderio teneri.

22 Subito oborto Solis defectu quum Pericles videret alios multos, sed præcipuè classis guberna-

...mosè.

bernatorem, vehementer perturbatos, chlamyde sua texit gubernatoris faciem, interrogauitq; nunquid hoc horrendum ostentum existimaret: illo negāte, Quid interest, inquit, igitur, nisi quod chlamyde maius est, id quod nunc tenebras inducit. Sensit vir prudens interuentu Lunæ nobis abscondi Solem, quēadmodum opposita chlamys impediebat aliorum aspectum: nullum autem ostentum, quod natura fit.

Pericles Ariphroni volenti publico præconio quæri Alcibiadem, qui adolescens clam domo egressus ad amicum Democratem se contulerat, obstitit dicens, Si forte nobis inscijs perijt, pconio nihil aliud aget, quam vt vno tantùm die citius manifestum fiat, illum interijsse: sin saluus, ne per omnem quidem vitā saluus esse poterit. Ciuiliter exclusit Pericles adolescentis infamiam, quam nunquam potuisset eluere. 23 Ciuiliter.

Pericles quum a populo vocaretur frequēter, non auscultauit, dicens, ἀσυντακτεῖσθαι, Sentiens se non esse cogendum in ordinem, nec pro quolibet è media plebe habendum. 24 Autoritas.

ALCIBIADES.

Alcibiades etiamnū puer, quū in palæstra nexu quodam constrictus esset, vnde se non posset explicaret manū colluctatoris mordicus arripuit: illo dicente mordes Alcibiades vt fęminæ solent: Imò, inquit, ut leones. Hoc de Lacone quodam ante commemoratum est, sed in diuersam sententiam. Iam tum agnoscere erat animum cedere nescium. 1 Vtcunque vincere.

Habebat canē quendam insigni pulchritudine, emptū drachmarum septem millibus: huic amputauit caudam, ac p vrbē obambulare passus est. Demirantibus cur id faceret: 2 Fabula populi.

vt

Vt hoc, inquit, de me loquãtur Atheniẽses, nec alterius rei sint curiosi. Notat ingeniũ populi, de claris viris libenter loquitur male. Illi morbo suppeditauit materiam leuiorem.

3 Ludi magister. Puer ludum litterarium ingressus popoſcit Iliadem Homeri. quumq; ludi magister negasset sibi esse quicquam Homeri impegit illi pugnum & abijt, declarans imprudenter eum docere literas, qui non semper Homerum haberet in sinu.

4 Ratio reddita populo. Quum aliqñ Periclem inuiseret, & accepisset illi tum non esse otium, propterea ꝙ ꝑpenderet, quo pacto posset Atheniẽsibus reddere rationem: Nonne satius fuerit, inquit, cogitare, qui fieri possit, vt non reddas rationem? Notans ita rem gestam, ut non facile possit reddi ratio: procliuius autẽ esse in totum effugere rationẽ, q̃ non bene reddere.

5 Periculũ uitare satius. Accitus ab Atheniẽsibus è Sicilia, ut diceret causam capitis, abdidit sese dicẽs, eum esse fatuum, qui uocatus in ius, quærat elabi, quum liceat uitare, ne eat: Sentiens cõsultius esse non committere se periculo, quàm dare operam, ut ingressus periculum temet expedias. Dictum Græcè sonat iucũdius, ob uocum affinitatem, φυγεῖν, & ἀποφυγεῖν, Grę cis autem ἀποφυγεῖν δίκην, dicitur, qui iudicum sententijs absoluitur: φυγεῖν, qui uitat aut fugit.

6 Diffidentia. Cuidam autem dicenti, non fidis patriæ de te iudicaturæ? Ego sane inquit, ne matri quidẽ: uererer enim, ne insciens pro albo calculo nigrum immitteret.

7 Vindicta. Nunciãti, ꝙ ipse cum comitibus morte dãnatus esset Athenis: At nos, inquit, demonstrabimus illis Alcidiadem uiuere: simulq;

sese

sese ad Lacedæmonios contulit, ac bellum Decelicum ab Vrbe Decelia cognominatum, excitauit in Athenienses.

Imbutus philosophiæ præceptis voluptates, ac arteis indecora aspernatus est, disciplinas liberales semper amplectebatur. Lyram hoc argumento reijciebat, q̀ vocem hoīs imitaretur: ex quo colligere licet, olim qui lyra canebant, simul & voce cecinisse: plectrū quod habitum, formamque liberalem immutaret in illiberalem: tibiam duplici nomine damnabat, & quod sic mutaret oris habitum, vt vix familiarissimis agnosceretur, qui caneret, & quod homini propriam adimeret vocem, loquendique facultatem eriperet. Nemo.n.potest simul, & inflare tibiam, & loqui. Canent igitur, inquit, Thebanorum filij, qui dicere nesciunt: nobis autem Atheniensibus, vt a maioribus accepimus, gentis Princeps est Pallas, & Apollo, quorum illa fistulam confregit, hic tibicinem excoriauit. Proditum est priscorū fabulis, Palladem ad speculum tibia canentē, offensam oris deformitate, proiectam comminuisse tibiam: Apollo Marsyam canendo victum excoriauit. 8 Musica cōtempta.

TIMON ATHENIENSIS.

Timon Atheniēsis, quem μισάνθρωπον appellat Lucianus, quum erga cæteros esset inhumanissimis moribus, fugeretq; consuetudinem hominum, solum Alcibiadem adamabat, exosculabaturq;. Id admiranti Apemanto causamq; roganti, respondit, ideo sibi charū esse adolescentem, q̀ perspiceret illum aliquando magno malo fore Atheniensibus. 9 Amor ob malum.

Apud hunc quū cœnaret Apemantus (nam & ipsum ob morū similitudinē admittebat) diceretque. Pulcherrimum, ò Timon, hoc nostrum 10 Inhumaniter.

nostrum conuiuium respondit Timon: Ita sanè, si tu non adesses.

11 Idem aliquando prodijt in concionem, factoq; silentio quum omnes magnum quiddam expectarent, quod insolens esset Timonem concionari, dixit. Viri Athenienses, post ædes meas hortulus est, in eoque ficus, vnde multi iam sese suspenderunt. Eo in loco constitui structuram ponere: proinde visum est hoc publicitus denũciare, vt si qui et velint se suspendere, maturent, priusquam arbor excidatur.

Inhumaniter.

LAMACHVS.

12 Lamachus castigauit quendã è ducibus, qui deliquerat nescio quid: & quum ille dixisset: Non iterum isthic committam: Ne possis quidem, inquit, in bello peccare bis. Error.n. in bello mors est.

IPHICRATES.

13 Iphicrates quod sutore patre natus existimaretur, erat cõtemptui, ac tũ primum opinionem sibi parauit, posteaquam ipse saucius, hostem una cum armis correptũ viuum in triremẽ suam deportauit. Is quum in amicorũ, ac sociorum agris haberet exercitum, ac nihilo minus, & vallũ iaceret, & fossam foderet accuratè, cuidam dicenti. Quid metuimus? ait, Pessimam esse ducis vocẽ. Haud quaquam putaram: Significans in tranquillissimis rebus interdum existere periculũ, quod nullus expectasset. Aduersus inopinatos igitur casus prospexit suis copijs, ne si quid accidisset, dicere cogeretur. Non putarã. Hoc Latini transferunt ad Scipionẽ.

Cautio aduersus omnia.

14 Quum instrueret aciem aduersus barbaros, dicebat se vereri, ne hostes non nossent Iphicratẽ, quo nomine solet alios hostes terrere. At alij dant operam, ne quis norit ducem.

Nomẽ habet momẽtum.

15 Capitis postulatus dixit calumniatori, qui litem

litem intendebat. Quale est quod facis homo, quum instet bellum, Reipub. persuades, vt de me consultet, ac non potius mecum? Sentiens id temporis maxime opus esse ciuitati consilio operaque Iphicratis. Intempestiua.

16 Harmodio prisci illius Harmodij abnepoti, generis probrum per conuitium obijcienti: Meum, inquit, genus a me habet originẽ, tuũ verò in te desijt. Hoc imitatus est Cicero. Nobilitas vera.

17 Oratori cuidam in concione hunc in modum ipsum interroganti. Quis es, ut tam subli mes geris spiritus? nũ eques, aut sagittarius, aut scutatus, aut pedes? Nihil horum, inquit, sed qui his omnibus imperare didici: Sentiẽs pulchrius esse, bonum præstare ducem, quam quemuis militum. Miles bonus.

18 Idem censebat militem, & diuitiarum, & voluptatum auidum esse oportere, dicens illum audacius pericula subiturum, quo suis cupiditatibus fomenta suppeditaret. Miles diues.

19 Idem in causa obrutus eloquentia patroni, qui Aristophanem defendebat: Aduersariorum, inquit, melior est histrio, sed mea fabula melior. Vt fabula nonnunquam exploditur vitio histrionis, ita sæpe melior causa vincitur a peiore, patroni infantia, stultitiave. Eloquentia victrix

XENAENETVS.

20 Xenænetus dux ciuibus exprobrantibus sibi, q̃ Imperator exercitus fugisset in bello. At vobiscum, inquit, ò chara capita: probrum cũ exprobrantibus communicans: Neque enim dux persistere potest absque militibus. Et turpiter obijcit alteri uitium, a quo ipse non est immunis. Probrum cõmune.

TIMOTHEVS.

21 Timotheus dicebatur dux fortunatus. Huic inuidentes nonnulli pinxerant ciuitates vl-

tro

Schōma cōtemptū — tro se reti implicare ipso dormiente. Hac contumelia nihil offensus Timotheus ciuiliter respondit. Si tantas vrbes capio dormiens, quid facerem vigilans.

22 Cautio. — Audace quodam milite uulnus Atheniensibus ostentante. Et me, inquit, puduit, q quum ego in Samo dux uester essem, catapultæ telum prope me ceciderat: Significans hoc uulnus illi non factum in prælio cominus pugnati, sed procul. At bono duci adeo cauendum, ut ne propè quidem iaculum vllum possit accidere. Vulnus gladio factum, fortitudinem arguit: telo factum catapultæ, indiligentiæ signum est.

23 Magnus ortis. — Quum oratores Charetem commendarét, censentes talem creari debere Atheniensium ducem: Non ducem, inquit Timotheus, sed qui duci suas stragulas portet.

CHABRIAS DVX.

24 Ducis peritia. — Chabrias dicere solet, eos optimè ducis munere fungi, qui res hostium quam maximè cognitas haberent.

25 Miser ante tēpus. — Idem proditionis accusatus est una cum Iphicrate: Quum autem ab Iphicrate obiurgaretur, quod quum esset in periculo, tamen ad gymnasium itaret, solitaq; pranderet hora: Ergo, inquit, si quid secus de nobis statuerint Athenienses, te squalidum, ac famelicū, me uero pransum, & vnctum occident.

26 Dux egregius. — Quin, & illud dicere solet. Formidabiliorem esse ceruorum exercitum duce Leone, quam Leonum duce ceruo: Sentiens totam belli fortunam pendere a uirtute prudentiaque ducis.

HEGESIPPVS.

27 Quum Hegesippus cognomento Crobelus, Athenienses in Philippum irritaret, qui-

dam

dam è concione succlamauit. Ita ne bellum nobis inuehis Hegesippe? Ne per Iouem, inquit, & pullas vestes & publicas exequias, & orationes funebres, si victori sumus liberi, nec imperatis Macedonum parebimus: Significans libertatem bene ,ümi magno, nec sine negocio posse seruari. Libertas magno emenda.

PYTHEAS.

Pytheas quum adhuc esset adolescens, accessit in concionem contradicturus decretis, quæ tum de Alexandro condebantur. Huic quum quidam dixisset, Tu quum sis iuuenis, audes de rebus tantis loqui? Atqui, inquit, quem vos suffragijs vestris Deum facitis, me iunior est. 28

PISISTRATVS. 29

Pisistratus Atheniensium tyrannus, quum aliquot amici qui ab ipso defecerant, Phylen occupassent, venit ad illos stragulas in sarcinam colligatas ipse portans. Cæterùm illis quid sibi vellet percunctantibus: Vt inquit, si persuasero, reducam vos: si non persuasero, maneam vobiscum: ob hoc enim veni cum sarcinis. Egregius animus, qui nollet sine amicis nec regnare, nec viuere. Solerter.

30 Quum mater apud ipsum esset delata, quòd adolescentem quendam adamaret, furtimq; cum eo congrederetur, & quidem frequenter præ metu Pisistrati negante sui copiam, adolescentem vocauit ad cœnam: peracta cœna rogauit quomodo habitus esset, quum ille respondisset, suauiter: Hæc, inquit, tibi contingent quotidie, si matri meæ placueris. Admodum ciuiliter & maternis indulsit affectibus, & adolescentem omni terrore liberauit. Ciuiliter.

31 Trasybulus Pisistrati filiam amabat, eamque quum haberet obuiam, in publico osculatus Ciuiliter.

 latus

latus est: ob id vxori maritum in Thrasybulū irritanti, Si illos, inquit Pisistratus, qui nos amant, habemus odio, quid faciemus ijs, qui nos oderunt? Ac virginem adamatam Thrasybulo dedit uxorem.

32 Cōmessatores quidam in Pisistrati vxorē inciderant, multaq; lasciuè in illam tum fecerant, tum dixerant. Postero vèro die iā decocta temulentia. Pisistratum adierunt eum lachrymis orantes veniam. Tum Pisistratus, Vos quidem in posterum date operam, ut sitis sobrij. Vxor verò mea heri nequaquam vsquam prodijt ex ædibus. Humanitatis erat, quòd ignouit adolescentibus, pietatis, quuòd vxoris honori consuluit, negans tale quicquā illam factum esse.

Ciuilitas prudens.

33 Quum alteram vxorem ducere statuisset, liberis ipsum percunctantibus, nunquid in ipsis haberet, de quo quereretur: Nequaquam inquit, imò ob id potitius alteram duco, q̄ collaudem vos, cupiamq; mihi & alios istiusmodi liberos nasci.

Retortū mire.

DEMETRIVS.

34 Demetrius Phalerus Ptolomæum regem adhortari solet, sibi pararet libros, de regno, deque militari imperio gerendo tractantes, eosque euolueret, proptereà quòd ea de quibus amici non audent admonere reges, in libris scripta habeantur.

35 Quū exularet, ac Thebis inglorius, humilisque viueret, audissetque Craterem philosophum, qui ipsum inuiseret, multa placide, prudenterq; de moderatè ferendo exilio disserentem: Malè sit, inquit, negotijs ac occupationibus, per quas hactenus talem virum non licuit cognoscere.

NICO-

NICOSTRATVS DVX.

Nicostratus Argiuus, quum ab Archidamo solicitaretur, ut ingenti promissa pecunia, tũ cuiuscunq; vellet Lacenæ coniugio, ut Cromnum traderet, respondit Archidamũ non ducere genus ab Hercule, quod Hercules obiens orbem soleat improbos afficere supplicio, ipse contra ex probris faceret improbos. Lacedæmonij vero hoc nomine potissimum gloriantur, quod originem ducunt ab Hercule. 36 Degeneres.

EPAMINONDAS.

1 Sub Epaminonda Thebano duce nunquã euenit, ut exercitum inuaderet tumultus Panicus, qui subitò præter causam interdum oboriri solet. Eum qui a Pane Deo credunt immitti, Panicum appellarunt. Prouidentia.

2 Dicere solebat pulcherrimum esse genus mortis in bello mori, quod hæc mors primum cum laude fortitudinis coniuncta sit, modò bellum geratur pro patria, deinde breuis non diu crucians hominem, aut paulatim extabefaciens. Mors in bello.

3 Idem dicere solet, militũ quibus arma gerẽda sunt, corpus exercitatum esse oportere, non solum athleticè, verumetiam militariter. Nam athletæ tantùm hoc agunt, ut corpore sint robusto: at militem oportet corpus habere expeditum & agile. Vnde & vehementer obesis infensus erat, adeò ut huiusmodi quendam expulerit ab exercitu, dicens, quòd vix clypei tres, quatuorve tegerent ipsius uentrem, per quem nunquam vidisset sua pudenda. Obesus miles.

4 Ipse tam tenui victu utebatur, ut aliquando uocatus ad cœnam à vicino, quum repperisset bellariorum obsoniorum, & unguentorum apparatum, confestim obierit, dicens: Frugalitas.

 Ego

Ego te sacrificare putabam, non delitiari & illudere.

5 Frugalitas. Quum coquus collegis Epaminondæ de impendijs aliquot dierũ rõnem redderet, non alia de re indignabatur q̃ tantum fuisset consumptum olei: demirantibus autem collegis, negauit se offendi sumptu, sed molestè ferre, tñ olei exceptum intra corpus hominũ: Sentiens oleum esse natum foris vngendo corpori, non intus explendo. Inunctum reddit corpus firmius & iniuriæ patientius? infusum in viscera, reddit delicatius, ac segnius.

6 Sobrius princeps. Quum festum diẽ celebraret ciuitas, oẽsq; compotationibus & libidini indulgerent, Epaminõdas cuidam è familiaribus factus est obuiam squallidus & cogitabundus. Admirante illo, roganteq; quid tandem esset rei, q̃ solus ad eum affectus modum obambularet: Vt vobis, inquit, omnibus, ebrios ac socordes esse liceat. O vocem principe dignam. Tum maximè vigilandum est principi, quum populus maximè indulget genio. At non oportet ipsi unquam vacare genialiter viuere.

7 Personæ respectus. Homini contẽpto, qui leue quiddã admiserat, Pelopida pro eo deprecante, non ignouit, sed amica pro illo rogante dedit veniam: dicens eiusmodi munera à scortillis accipi oportere, nõ à militibus. Paratus erat ad ignoscendũ, sed quẽadmodũ non quis, damus oib. ita spectandũ est, cui in quia cã gratificemur.

8 Oracula à nobis pendent. Quum Lacedæmonij copias in Thebanos educerent, variaq; Thebanis ferrẽtur oracula, quorũ alia victoriã illis pollicebãtur, alia diuersa p̃dicebãt, iussit bñ p̃mittentia ad dextrã tribunalis poni, contraria ad leuã. Atq; oibus hunc in modum dispositis, surrexit, dixitq; Si volueritis parere ducibus, & conglomera-

ri in hostem tendere; hæc vobis sunt oracula, ostensis melioribus: quod si ad conflictum segnes, timidiq; fueritis, hæc oracula vobis reddita sunt, ostensis deteriora pollicentibus. Mirè nec oraculorum contempsit autoritatem, nec animus militum his deijci passus est: sed interpretatus est Deū prospera polliceri strenuis, infausta timidis.

Rursum quum copias admoueret castris hostium, tonitu facto, militibus percunctantibus quid putaret portēdere Deū, Attonitos, inquit, esse hostes, quod quū tales agros haberēt in propinquo, in talibus castra metarentur. Solertia ducis non solum terrorem exemit animis militum, uerumetiam commoda interpretatione addidit alacritatem. 9 Ostentum commodè interpretum.

Ex omnibus, quæ præclarè & honestè gessisset in vita, illud sibi dicebat esse iucundissimum, quod vtroq; parente vsuo Leuctrica pugna vicisset Lacedęmonios. Vir pius nōn tam sibi gratulatus est eam obtigisse gloriam, quam hanc voluptatem ex se obtigisse his, quibus vitam suam acceptam ferebat. 10 Pietas.

Quum aliàs solitus esset vncto corpore hilarique vultu prodere in publicum, postridie eius diei quo fœliciter pugnatum est in Leuctris processit squalidus, ac summissus, amicis autem sciscitantibus, ecquid illi molesti accidisset: Nihil, inquit, sed heri sēsi me plus æquo mihi placuisse. Eius gaudium intemperantiam, hodie castigo. Adeò metuit arrogantiam vir Bęotus ac militaris, & nos non idem faciemus, quoties secunda fortunæ aura res nobis succedunt. 11 Secundis moderatè gaudédū.

Iason Thessalorum rex venerat Thebas, belli socius futurus. Is quum Epaminōdę vehementer egēti, aureorū duo millia misisset, 12 Gloria potior pecunia.

aurum non recepit, sed ipsum Iasonem intuitus: Iniustis, inquit, imperas, ipse deterior. Ipse verò quinquaginta drachmis a ciue quodam acceptis mutuo, pro viatico exercitus, inuasit Peloponesum: Sentiebat iniquas esse diuitias, quæ possessorem reddunt deteriorem: at viri fortes, gloria virtutis præmio contenti sunt.

13 Rursus cum Artaxerxes Persarum Rex ipsi tria Daricorum millia misisset, Diomedontem Cyzicenum asperius increpuit, si tãtam nauigationem suscepisset corrupturus Epaminondam, eumque iussit hæc verba ad Regem referre, si fauet commodis Thebanorũ, habiturus est Epaminondam amicum gratis sin minus, hostem: Quid hoc animo incorruptius, non alio spectante, quàm ad patriæ commoda?

Integrè.

14 Quum Argiui Thebanorum essent socij, Atheniensium oratores in Arcadiam missi vituperarunt vtrãq; gentẽ, & Callistratus rhetor Orestem & Oedipodẽ ciuitatibus exprobrabat. Nam Orestes Argiuus fuit, Oedippus Thebanus. Interim surgens Epaminondas: Fatemur, inquit, apud nos fuisse, qui patrem occiderit, apud Argiuos, qui matrem necarit, sed eos, qui hæc patrarunt, nos expulimus, Athenienses receperunt. Tanto compendio conuitium retorsit in autores.

15 In Spartanus, qui multa, magnaque crimina Thebanis obijciebant, Hi nimirum fecerunt, inquit, vt breuiloquẽtia vti desiteritis. Solent Lacedæmonij de breuiloquentia gloriari, sed a Thebanis multis affecti calamitatibus, multa dicere coacti sunt de illis conquerentes.

Miserum multiloquium.

16 Posteaquã Alexandrum Pheræorum tyrannum

num Thebanis intentum, Athenienses sibi fecissent amicum ac socium, isque polliceretur illis se perfecturum, vt minam carnium emerent semiobolo, videlicet significans se tantū pecudum ac iumentorum abducturum è prę da: Epaminondas subiecit: At nos, inquit, Atheniensibus ad coquendas istas carnes ligna gratis suppeditabimus, nam syluas ipsorum succidemus, si se plus satis admisceant nostris negotijs. Minæ.

Quū studeret Bœotos, ocio dissolutiores, cōtinēter in armis hře, simul ut Bęotiæ creatus est Imperator, his verbis illos adhortatus est: Posthac consultate viri: nam si ego militiæ præfectum agā, vobis militandum est, adimens illis spem ocij sub tali Imperatore. 17 Militia laboriosa.

Regionē quandam supinam, & campestrē belli orchestram appellabat, veluti theatrum vnde latè pateret prospectus. Eam dicebat obtineri non posse, nisi manum semper scuti loro insertam haberent. Nam quæ montibus cincta sunt, minore negotio tuemur. Campestris regio quoniam patet omnium incursionibus armis tuenda est. 18 Vigilātia.

Quum Chabrias circa Corinthum paucos Thebanos sub mœnibus auidius pugnantes prostrauisset, atq; ob id tropheum erexisset, Epaminondas deridens hominem dixit: Hic sanè decebat non trophæum, sed Hecateum erectum esse: Veteres n. ante portas in triuijs congruenter Hecates imaginem statuere solent, vel ad indicandam uiam, uel in gratiam sepultorum. 19 Trophæū ridiculū.

Cuidam nuncianti, quòd Athenienses exercitum nouis instructum armis in Peloponnesum misissent: Quid, inquit, num igitur gemit Antigenidas, si Tellis nouas habet tibias? 20 Arma indiga viri.

bias? Tellis autem erat tibicen pessimus, Antigenidas optimus. Significabat Athenienses frustra nouis armis instructos, quum his nescirent uti.

21 Scutatum militem senserat a captiuo quodam magnam pecuniarum uim accepisse. Huic Epaminondas: Mihi inquit redde clypeum, tibi verò cauponam emitto, in qua uitam degas: Posthac enim noles eodem modo subire periculum, quippe iam vnus de numero diuitum es ac beatorum. Rectè indicauit, timidum, ut est in prouerbijs, esse Plutũ. Magis enim metuit mortem, qui dum habet unde possit suauiter uiuere.

Miles ditatus.

22 Interrogatus quem arbitraretur ducẽ præstantissimum, seipsum ne an Chabriã, an Iphicratem. Id inquit iudicatu perdifficile est, donec viuimus: Alludens ad illud Solonis, neminem dicendum beatum, ante obitum. Quamdiu viuit homo, potest & ad meliora proficere, & ad deteriora degenerare.

Finis uitæ spectãdus.

23 Quũ & Lacedęmone reuersus, cũ suis cõmilitonibus capitis postularẽt, vt q̃ præter legem, Bœoticæ præfecturæ mẽses quatuor adiecisset; iussit ut duces in ipsum reijcerẽt crimen tanquã vi cõpulsi. Ipse aũt pro se dixit. Sese non habere sermones factis meliores: Sentiens ipsas res gestas reo patrocinari debere. Quòd si, inquit, omnino dicendũ est aliquid apud iudices, peto, vt quũ me occiderint, calumnæ dãnationis titulũ inscribant. quo Græci videant, ꝙ Epaminõdas Thebanos nolẽtes coegerit Laconicam, quæ per quingentos annos capi non poterat, ac Messenam incoluerat annis CCXXX. igni feroque populari, tum Arcades inter se conciliare, resque illorum componere, denique Græcos libertati

Fiducia meritorũ.

tati restituere. Nam hæc illo tũ Imperio gesta sunt. His auditis iudices discesserũt multum ridentes, ac ne calculos quidem de illo colligere voluerũt. Quod totius causæ periculum a ducibus in se vnum recepit, dubites humanius ne factum sit, an animosius: Simul autem docuit quantam fiduciam homini præstet egregiorum meritorũ cõsciẽtia.

Meneclides inuidens Epaminondæ gloriæ, suasit populo, ut pacem hr̃ent bello potiorem: Cui Epaminondas: Fallis, inquit, ciues tuos, qui ocij nomine eos ad seruitutem uocas. Pax.n.bello paratur, nec eam tueri licet, nisi ciues sint ad bellum instructi. 24 Pax bello parta.

Eidem exprobranti, ꝙ non duxisset vxorẽ: Nullius, inquit, consilio o Meneclida, hac in re minus vti uelim quàm tuo: Notans illum ꝙ uxorem haberet parum secundæ famæ. 25 Morsus tectus.

Rursus eidem obijcienti ꝙ Agamemnonis gloriam æmularetur: Falleris, inquit, nã ille totius Græciæ præsidijs usus decem annis uix unam cępit urbem, ego unius huius urbis præsidijs, uno die profligatis Lacedæmonijs totam Græciam liberaui. 26 Agamemnone maior.

Ciuium suorum iniurias patientissimè ferebat, dicens esse nefas irasci patriæ. Quemadmodum parentum iniurias ulcisci pietas uetat. 27 Piè.

Pelopidæ increpanti, ꝙ nullos tolleret liberos, male in hoc consulens patriæ: Vide inquit, ne tu peius consulas, qui talem patriæ filium relicturus sis. Habebat.n. Pelopidas filium improbum & infamem: Mihi inquit, Leuctrica pugna pro liberis erit, nunquam interitura. In hoc enim suscipiuntur liberi, ne pereat nostri memoria. At hoc melius præstant egregia facinora: nam liberi frequen- 28 Benefacta pro liberis.

quenter offuſcant parentum gloriam.

29 Qui ſeruiret vulnus eſſe lethale, non prius ferrum eduxit, quàm audiſſet Thebanos viciſſe: Tum, Satis, inquit, vixi, inuictus etiam morior; & educto ferro protinus efflauit animam.

Mors generoſa.

30 Valerius narrat illũ quęſiſſe, an ipſius clypeus eſſet ſaluus: vt audiuit ſaluum rogaſſe an hoſtes eſſent deuicti: quum audiſſet penes Thebanos eſſe victoriam, ita loquutum militibus, Nõ finis commilitones vitæ meæ, ſed melius & altius initiũ aduenit. Nunc.n. veſter Epaminondas naſcitur, quia ſic moritur.

31 Quum illi per inuidiam & cõtumeliæ gratia ſordidus quidam & cõtemptus magiſtratus eſſet delegatus a populo Thebano; nõ aſpernatus eſt, dicens, non ſolum magiſtratũ oſtẽdere virũ, ſed virũ viciſſim oſtendere magiſtratum; itaq; geſſit, vt deinceps tanquam honeſtum munus a multis ambiretur, quum antea nihil aliud fuerit quàm cura ſordes & ſtercora ex angiportis eijciendi.

Vir magiſtratũ ornat.

32 Idem cuidam egeno mandauit, vt a quodã ex amicis ipſius talentum peteret, petijt, & accepit. Amico percunctanti quur id iuſſiſſet, Quĩ, inquit, ille quũ vir ſit probus, inopia pmitur, tu verò diues es, multa de publico depopulatus. Epaminondas ipſe pauper, hac ratione ſubuenit egenti. Bonorum enim probrum eſt, virum probum egere neceſſarijs.

Benigniter.

33 Tempore belli Leuctrici quum accepiſſet quendam ſtrenuum virum periſſe morbo, p iocum dixiſſe fertur, Vnde fuit illi moriendi ocium, in tantis negocijs? Frequenter autem non minima morbi pars eſt imaginatio metusve morbi, Hunc languorem ſolet excutere negotiorum ardor.

Ocium.

PELO-

PELOPIDAS.

Pelopidas in præfectura rei militaris Epaminondæ collega, quum amici dicerent illi rei necessariæ, videlicet colligendi pecunias nullam esse curam. Ita per Iouem inquit, necessariæ, sed huic Nicomedi, ostendens hominem claudum ac mancum. Sensit fortibus uiris nihil esse opus pecunia. 1 Pecunia contēpta.

Vxori quæ ipsum ad bellum proficiscentē rogabat muliebriter, ut seruaret seipsū: Alij inquit, ut isthuc faciant, monendi sunt. Nam princeps ac dux hortandus est potius, ut seruet ciues. Vox Imperatore digna, cuius est ciuium multorum salutem, suæ unius incolumnitati anteponere. 2 Dux aliorum seruator.

Quum è militibus quispiam qui uiderat Lacedæmonios per angustias montiū aduentare, dixisset Pelopidæ, Incidimus in hostes, Quin potius nos in illos, inquit, q̄ in nos illi? 3 Animosè.

Ab Alexandro Pheræorum tyranno præter fœdera captus, ac uinctus Pelopidas, conuitia cōgessit in fœdifragum: ut autem iratus ille dixit, Mori properas: Admodum, inquit, quo magis in te exasperentur Thebani, tuque citius des pœnas uiolati fœderis dijs pariter, atque hominibus inuisus. 4 Libertas.

Thebe tyranni vxor adijt Pelopidam, dixit que se mirari, q̄ uinctus esset tam hilaris: At ego, inquit, magis te miror, q̄ non alligata feras Alexandrum. 5 Liberè.

Posteaquam Epaminondas Pelopidam liberum reduxisset, aiebat se gratiam habere Alexandro, per quem experimento comperisset, se non tantùm ad bellum, sed etiam ad mortem bene animatum esse. 6 Mortis cōtemptus.

Quum Pharsali congressurus esset cū Alexādro Pheræorū tyrāno, milites admonerēt, 7

duplo

duplo plus Thessalorum esse cum Alexandro quàm ipse Thebanos haberet: Tantò inquit, melius nobis erit, plures. n. vincemus. Hoc & alteri cuidam adscribitur.

7 De eo Plutarchus Symposiacon li. 2. refert quiddam perq; festiuum. Conuiuium agitans cum collegis ducibus, in fine conuiuij bibit acetū. Percunctantibus num id conduceret ad sanitatem: Nescio, inquit, illud scio, bonū esse ad hoc, vti quis meminerit domesticæ dietæ, domesticorum negociorum. Sentiens conducere aduersus crapulam, & conferre sobrietati: simul indicans se domi parcissimo victu agere solitum.

Frugalitas.

MANIVS CVRIVS.

8 Manius Curius nonnullis arguentibus, q; ex agris bello partis partem exiguam vnicuique militū distribuisset, magnū verò Reipublicæ, optauit a dijs, ne qñ existeret quisquā Romanus, cui ager exiguus videret, qui posset alere dominum. Sentiens eum non esse Romano dignum nomine, qui plus appeteret, quam quod ad victum frugalem satis est.

Agri modus.

9 Sānites posteaquā ab illo fuerant deuicti, venerunt ad Manium Curium, ac magnam auri uim offerebant, atque id temporis forte rapas coquebat ollis fictilibus. Respondit autem Samnitium legatis hunc in modum, Nihil opus est auro, talem cęnanti cęnam: sibi verò potius esse, aurum possidentibus imperare, quàm aurum habere.

Aurū spretum.

C. FABRITIVS.

10 C. Fabritius quū audisset Romanos a Pyrrho deuictos, ad Labienum uersus: Pyrrhus, inquit, non Epirotę vicerunt Romanos. Sentiens unius ducis ingenio uictoriam acceptam ferri oportere, non uirtuti militū. Hoc

Dux egregius.

pacto

pacto Romani nominis ignominiam eleuauit, qui quum Epirotis essent virtute superiores, hoc solo erant inferiores, q non haberent ducem Pyrrho similem.

Quum Pyrrhus pro redimendis captiuis multum auri misisset, aurũ quidem nõ accepit Fabritius. Postridie vero Pyrrhus maximum elephantum emisit, qui ignaro Fabritio à tergo subito barriens appareret. Id vbi factũ est, respiciens Fabritius ac ridens, me, inquit, nec aurum heri, nec hodie bellua fecit attonitum. Sensit Pyrrhum hoc de industria egisse, ut quoniam auro, bonisq; uerbis deliniri non poterat, immani uoce belluæ terreretur. Sed expertus est Pyrrhus animum undequaque inexpugnabilem. 11 Animus inexpugnabilis.

Pyrrho verò hortanti, vt Fabritius apud se ageret, Imperij socius futurus, Ne tibi quidẽ isthuc expedierit, inquit: Nam si Epirotæ nostrum vtrũque pernorint, mihi regi, quam tibi parere mallent. 12 Fiducia sui.

Fabritio iam Consuli misit epistolam Pyrrhi medicus, qua promittebat se regem veneno necaturum, si iuberet. At eam epistolã autore non prodito ad Pyrrhum remisit, iubens illum sibi cauere, q pessimus esset iudex, tum amicorum, tum hostium sentiens, cum eos haberet pro hostibus, quos amplecti debebat si satis nouisset, & hos pro amicis duceret, qui peius illi vellent quam hostes. 13 Fides in hostem.

Cæterùm ubi compertis insidijs Pyrrhus, medicum egisset in crucem, Fabritio captiuos gratis remisit. Ad Fabritius noluit eos gratis recipere, sed parem captiuorum numerum remisit, ne a Pyrrho proditi beneficij mercedem accepisse videretur, negans se hoc indicium fecisse Pyrrhi causa, sed, ne 14 Nihil gratis.

Romani viderentur dolis hostem occidere, vt qui viribus superare non possent.

FABIVS MAXIMVS.

15 Fabius Maximus quoniam cum Hannibale confligere detrectabat, sed mora copias illius & pecuniarum commeatus egentes attenuabat, sequens illum per aspera montuosaque, ac subinde obiter sese opponens, à nonnullis per ludibrium dicebatur Hannibalis pędagogus: hoc conuitio nihil commotus pergebat suum institutum sequi, dicens apud amicos, Qui dicteria conuitiaq; metuat, eum sibi videri timidiorem his, qui fugiunt hostes. Sensit hoc turpius esse timiditatis vitiū, quo leuius est periculum. Nihil autem leuius dictis, quæ qui formidat, quomodo sustinebit impetum hostium?

Conuitia contępta.

16 Quum de Minutio illius collega, quoniam nonnullos hostes deiecerat, multus esset ortus rumor, tanquam de viro nomine Romano digno, ait, se magis secundam Minutij fortunam, q̃ aduersam pertimescere. Sentiens illius temeritatem periculosissimam esse Reip. quam si rerum successus attolleret, in extremum discrimen adducturam vniuersum populum Romanum, sed aduersis casibus futuram moderatiorem.

Temeritas.

Paulo post quum Minutius hostium insidijs septus in summo esset periculo, ne cum suis copijs periret, Fabius è monte mouens exercitum, venit illi auxilio, multisq; trucidatis hostibus ipsum eripuit. Hoc facto Hannibal ad suos dixit: Nonne vobis sæpenumero prædixi fore, vt illa montana nubes nobis aliquando tempestatem immitteret? Hoc Hannibalis, non Fabij dictum, huc aliunde suspicor adscriptum.

Post clamitatem quam Romani acceperant apud Cannas, creatus Imperator cum Claudio Marcello, viro audaci, semperq; gestienti cum Hannibale confligere, Fabius potius sperabat futurum, vt si pugna abstineret Hannibalis exercitus ductu temporis deficeret. Id sentiens Hannibal dixit, se magis formidare Fabium à pugna quiescentem, quam Marcellum pugnantem. Nec hoc est Fabij apophthegma, sed Hannibalis. 18 Cõtatio. 9

Miles quidã Lucanus delatus erat Fabio, ꝙ noctu frequenter è castris clàm excederet, amore cuiusdam fœminæ. Fabius quum audisset illum alioquin in rebus belli praclarũ esse virum, iussit clàm apprehensam mulierẽ, quã amabat miles, ad se perduci: quæ simul vt adducta est, iussit accersiri virũ, ad quem ita loquutus est, Haud clàm nobis fuit, te præter legem militarem abnoctare à castris. at ne id quidẽ prius nos latuerat, te probum esse militem: proinde errata antè bene gestis cõdonamus: cæterum post hac eris nobiscum: nam habeo fideiussorem, & productam mulierculam illi condonauit. 19 Error me tis condodonatus.

Tarentinos Hannibal præsidio imposito tenebat arce accepta Fabius itaque dolo quàm longissimè exercitum suum abduxit ad vrbe: quam ubi cepisset, diripuissetque, scribæ percunctanti, quid de templorũ simulachris statuisset: Relinquamus, inquit, Tarentinis Deos iratos. 20 Facetè.

Quũ M. Liuius sibi postularet acceptũ ferri, ꝙ Fabius cepisset vrbem Tarentinam, videlicet ꝙ in arce præsidium habuisset, cæteris iactantiam hominis deridentibus, Vera, inquit Fabius, narras: nam nisi tu ciuitatem amisisses, nequaquam ego recepissem. 21 Lactantia elusa.

Fabio

22 Fabio iam sene filius illius Cõsul factus est, qui quum publicitus multis audientibus habuisset orationem, Fabius conscēso equo prę cedebat. Quum autem iuuenis lictorem misisset, qui patrē iuberet equo descendere, alij quidem factum hoc aduersari sunt: at Fabius ab equo desilens, non habita ætatis rõne accurrit, ac filium complexus: Euge, inquit, fili, sapis, qui intelligas, quibus imperes, & quàm magnum magistratum susceperis.

Consulatus maiestas.

23 Quum Minutius gloriaretur, ipsius opera multum maiestati Fabianæ dignitatis decessisse: Si saperes, inquit Fabius, Minuti, reputares tibi cum Hannibale certamen esse potius quàm cum Fabio.

Grauiter.

24 Dicebat absurdum videri, si quum equos, & canes venaticos familiaritate, ciboq; cicuremus, potius q̃ catenis aut verberibus hoies feroces animo, non humanitate ac beneficijs nobis conciliemus, sed asperiores in illos simus, quam agricolæ sunt in caprificos, ac malos syluestres, & oleastros, qui has non protinus excidunt, sed insitione docent mitescere.

Humanitas cicurat optime.

25 Fabius Max. cõgiariorũ exiguitatē notans, dixit nõ esse cõgiaria, sed heminaria. Cõgiaria dicuntur dona, q̃ dantur populo. Cõgius aũt mensuræ genus est, quæ multo minor est hemina. Ad mensuram igitur alludens negauit esse congiarium, sed heminarium.

HANNIBAL.

26 Hannibal à Minutio, quem insidijs obsederat, per Fabij copias depulsus, vbi rediisset in castra, dixisse fertur, eo prelio à se victum Minutium, se autem à Fabio fuisse superatum, uidelicet ex eadem pugna uictus & uictor redijt, Perierat enim Minutius, ni Fabius succurrisset.

Victor & uictus.

Quum

27 Quum Marcellus aliquot diebus continenter cum Hannibale conflixisset uario Marte, dixit Hānibal sibi rem esse cū hoste, qui nec victus, nec victor nosset quiescere.

Pertinacia vincit.

28 Quum Fabius simili arte recepisset Tarentum quasi Hānibal ceperat: Et Roma, inquit Hannibal, suum habet Hannibalem.

Dolus dolū vincit.

29 Quum Romanorum legati conditiones pacis retulissent apud Carthaginenses, & Gisco quidam ausus esset suadere bellum cum Romanis redintegrandum, Hannibal indignè ferens hominem imbellem de rebus arduis loqui adhuc dicentem è suggesto deturbauit. Hoc factum tam violentum in libera ciuitate demirante, & indignante multitudine, Hānibal conscenso suggesto, dixit neminem mirari dēre, si qui a primis statim annis Carthaginem reliquisset, interim ætatem omnem in bellis, & armis transegisset, minus nosset vrbanas consuetudines: hoc præfatus pacem suadere cœpit, & persuasit.

Militaris ferocia.

30 Quum adesset dies, quo primam pensionē exigebāt a Pœnis Romanis, totus populus ad tributi mentionem ingemuit, at Hānibal interim effusè risit. Ea de re increpatus ab Asdrubale Hedo, negauit eum risum fuisse gaudentis, sed aliorum feras, & inaneis lachrymas deridentis, quę nunc in leuiore malo manarent, quum antea potius manare debuerint, quo tempore Romani classes, arma, & amplissima victoriarum spolia a Pęnis detraherent, ac leges victis imponerent.

Lachrymæ feræ.

31 Quum Hānibal apud Cannas fœlicissimè pugnasset, amicis suadentibus ut fugientem hostem insequens in urbem irrumperet, non obtemperauit. Quam rem Barca Carthaginensis adeo indignè tulit, vt exclamaret, Vin-

Vti uictoria.

cere scis Hannibal, victoria vti nescis. Hoc dictum T. Liuius tribuit Maharbali.

32 Hannibal Gisconi nunciantí sibi admirabilem videri Romanorum instructorum ad pugnam numerum: Imò aliud, inquit, mirabilius te fugit. Quidnam hoc esset, sciscitanti Gisconi. Quod ex tam numerosa, inquit, hominum multitudine, nullus appellatur Gisco. Is ducis iocus multum timoris detraxit, multumque alacritatis addidit militibus.

Ridiculè.

33 Idem profugiens apud Antiochum regem agebat. Is ostendit illi suum exercitum, barbarico apparatu magnificè instructum, sed ad prædam magis quam ad bellum. Hæc oīa quum diligenter esset contemplatus Hannibal, rogauit Antiochus, num hæc omnia satis essent futura Romanis. Tum Hannibal, planè satis arbitror, etiam si auarissimi sint Romani. Lusit Pœnus ab inexpectato, Rex de prælio sciscitabatur, iste respondit de præda. Quid n aliud est miles imbellis, auro argento, cæterisq; rebus ad prædam inuitantibus instructus?

Exercitus prædæ aptus.

34 Idem adhuc puer, quum quæreretur de finiendo odio inter Romam, & Carthaginem, pedem infixit solo, ac puluere suscitato, tum demum finem belli fore dixit, quum altera pars in habitum pulueris esset redacta, agnoscas ingenium exitio Romanæ gentis natum.

Odiũ pertinax.

35 Inter Scipionem Africanum, & Hannibalem ortus est sermo de præstantia ducum. Quumq; Scipio rogasset quem primũ esse censeret, respondit, Alexandrũ Magnũ: quē secundum Pyrrhum Epirotarum regem: quem tertium, seipsum nominauit. At quid, inquit, Scipio, si me vicisses? Tũ, inquit, me neq; secundum, neq; tertiũ, sed oīum primũ censuissem.

Præstãtia.

Hannibal

Hannibal bibiturus venenum quod in eũ vsum paratum habebat, dixit: Soluamus ingenti cura populum Romanum. Id postremo malè habebat hominem, quod Romanis iam non posset aliquo pacto molestus esse. 36 Odiũ pertinax.

Post victoriam Cannensem, si Hannibal recta petisset Romam, poterat in Capitolio prãdere, sed frui quam vti victoria maluit, Campaniam, ac Tarentum peragrans: vbi mox, & ipse, & exercitus ardor adeo elanguit, vt verissime dictum sit, Capuam Hannibali fuisse alteras Cannas. Si quidem inuictum Alpibus indomitum armis, Campania sola, & Baiæ fontibus calidis repentes subegerunt. Refert Florus. 37 Volupta emollit ĩ domitos.

SCIPIO MAIOR.

1 Scipio Senior si qñ vacans a negocijs bellicis in literis uersaretur, dicere solet se nunquã minus esse ociosum, quam quum esset in ocio. Sensit se id temporis non dare animum ocio, aut voluptatibus, sed de Reipublicæ cõmodis multa suo cum animo tractare. Ocium sapientum,

2 Posteaquam Carthaginem armis cœperat milites quidam virginem eleganti forma captam adduxerunt, eiq; tradiderunt. Hic ille: Libenter acciperem, inquit, si priuatus essem, non Imperator. Iuuenis insigni puellæ forma corrumpi non potuit, quo minus meminisset quid deceret Imperatorem. Imperator castus

3 Rursus quũ obsideret oppidum humili loco situm, prominente illic Veneris templo, iussit illuc profiteri vadimonia, tanquam tertio post die ius ibi redditurus. Et quod se facturum prædixit, fecit vrbe capta, tanta erat victoriæ fiducia. Fiducia euentus.

4 In Sicilia percunctanti cuidam, qua re fre-

Miles dicto audiens. tus classem educere pararet in Africam, ostendit viros armatos trecentos sese exercentes, prætere a turrim excelsam mari imminentẽ, & ait: Nullus horum est, qui non conscensa turri semet in mare præcipitaturus sit, si iussero; Sentiens non perinde referre, quã numerosam educas multitudinẽ, modo fortis dux educat exercitatos, & dicto audientes.

5 Animus præsens. Vbi traiecit in Africam, ac terra potitus hostium castra concremasset, Carthaginenses missis legatis fœdus cum Scipione pepegere pollicentes se, & elephantos, camelosq;, & naues, & pecunias daturos. Cæterum posteaquã Hannibal abnauigasset ex Italia Carthaginẽ, cepit illos conuentorum penitere, eo quod iam animum recepissent. Id audiens Scipio, negauit se etiam si ipsi vellent pacta seruaturum, nisi prius imperatis adderent talentorũ quinque millia, hoc nomine, quod Hannibalem accersissent.

6 Humaniter, & gratè. At posteaquam Carthaginenses ui adacti legatos de fœdere, ac pace ad Scipionem misissent, iussit eos, qui venerant, protinus abire, tanquam non audituros eos prius quam L. Terentium ad se perduxissent. Erat autem Terentius Romanus, vir probus, & humanus, qui in bello captus a Penis detinebatur. Quem vt adduxerunt: Scipio pro tribunali sedens hominem apud se collocauit, moxque auditis legatis bellum dissoluit. Porro Terentius tanti beneficij memor triumphantem Scipionem sequebatur pileatus, velut illius libertus. Quin & Scipione mortuo ad exequias mulsum exhibuit, aliaq; ad funeris celebritatem pertinẽtia studiosè procurauit. Sed de his posterius. Hic in Scipione quidem habes exemplum beneficij candide simul, & hono-

honorificè collati, in Terentio verò memoris animi specimen.

Posteaquàm Romani traiecerant in Asiā aduersus Antiochum regem, isque legatos ad Scipionem de pace misisset: id, inquit Scipio, prius factū oportuit, nō nunc quū & frænum, & sessorem recepisti. Allusit ad apologum, de equo, & sessore, notiorem quàm vt hic sit commemorandus. 7 Frenū receptum.

Senatus decreuerat, vt pecunias sumeret ex ærario: at quum quæstores ærarij negarēt se eo die aperturos: Ipse, inquit, aperiam, qn̄ mea causa clauditur, qui tanta pecuniarum vi repleuerim ærarium. Vacua non clauduntur, ideo Scipio per iocū dicebat sibi hoc laboris suscipiendum, vt apariret, qui fuisse in causa, vt tam diligenter clauderetur, vt quæstores diei spatium quærerent ad recludendum. Exemplum ingentis fiduciæ meritis quæsitæ. 8 Fiducia meritorū.

Quum a Petilio & Quinto tribun. plebis, multis nominibus accusaretur apud populum Romanum, nihil ad crimina respondit, tantum hoc dixit: Hoc die Quirites Hannibalem & Carthaginem deuici: proinde ipse sumpta corona in Capitolium ascendo Ioui Optim. Maxim. sacrificaturus: si quis de me suffragium ferre velit, ferat. Hæc loquutus ascēdebat ad Capitolium relictis accusatoribus, nondum perorata causa. Tantum valet egregiorum in Rempubli. meritorum fiducia, ut repente iudicij rigor versus sit in ouationem, & reus pro supplice egerit triumphantem. 9 Fiducia meritorū.

Scipio Africanus quibusdam calumniantibus, quòd parum strenuus pugnator esset, Imperatorem, inquit, me mater, non bella- 10 Generosè

 torem

torem genuit: Significās in imperatore plus haberi momenti solertiam, ac prudentiam in consilijs, quàm vires in prælijs.

11 Clementer. Idem dicere solebat, hosti non solùm esse dandam viam fugiendi, verùm etiam muniēdam, docens moderandam esse victoriam, ne sæuiendum in eos, qui contrà ferre arma destitissent.

12 Ignauia. Idem multi cui scutum erat elegantius ornatum: Non miror, inquit, ꝙ scutum tanta cura ornaris, in quo plus habeas præsidij ꝗ in gladio: Significans illum ignauum in litē. Clypeus tuetur, sed gladius fortitudinis organum est.

13 Grauiter. Idem dicere solet, ij quibus sunt equi ferociores, tradunt eos domitoribus, vt his facilioribus possint uti: sic homines secūdis rebus effrænatos, sibiq; præfidentes tanquam in gyrum rationis ac doctrinæ duci oportere, vt ꝑspecta rerum humanarum imbecillitate & varietateq; fortunæ, reddantur moderatiores.

14 Prouidentia. Dicere solet, in re militari turpe verbum esse, Non putaram: quòd alij in rebus interdum locus datur male instituta posterioribus consilijs melioribus corrigere: Cæterùm quæ ferro peraguntur, ea nō oportere temerè aggredi: quòd hic error fere est inemendabilis. Id remedium locum non habet, & in his quæ semel facta mutari non possunt, vt in ducenda vxore & in sacris ordinibus.

15 Quando bellādum. Cum hoste dicebat non esse confligendum nisi aut inuitaret occasio, aut vrgeret necessitas, ꝙ incogitantis sit opportunitatē oblatā negligere, & extremę ignauiæ sit, tum non præstare fortem animum, quum audacia spē præbet incolumitatis: formidolositas nihil aliud quàm certum promittit exitium.

T. QVINTIVS.

T. Quintius ab ipso protinus initio clarus, fuit, vt prius quam esset ædilis, aut tribunus militum, aut prætor, Consul factus sit. Porro missus Imperator aduersus Philippũ, suasit, vt veniretur in colloquium. Atqui quum Philippus posceret obsides, eo ꝙ ille multis Romanis comitatus esset, ipse verò solus: Vt solus sis, inquit Quintius, ipse fecisti, qui amicos, & cognatos tuos occideris. 1 Liberè.

Achæos meditantes expeditionẽ aduersus insulam Zacynthiorum, monuit vt cauerent, ne more testudinum caput extra Peloponnesum proferentes, venirent in periculum. Testudo enim intra testam tutissima est. 2 Tutũ consilium.

Quum Antiochus rex cum numeroso exercitu venisset in Græciam omnesque reddidisset attonitos, & militum numerus, & armaturæ varietas, Quintius hoc sermone metum ademit Achæis: Quum, inquit, essem in Chalcide cœnans apud hospitem meum, mirabar carnium copiam, quum essent omnia tecta niue: at hospes respõdit, ea omnia nihil aliud esse quam suis domesticæ carnes, tantum apparatu, & conditura diuersa. Ne vos igitur, inquit, admiremini regis copias, quum auditis hastatos, cataphractos, pedites, æquites, & sagitarios. Nam hi omnes Syri sunt, armatura inter se differentes. 3 Ostẽtatio inanis.

In Philopœmenẽ Achæorũ ducẽ, qui multos haberet eqtes, & armatos, sed pecuniarum indigus, ita ludebat: Philopemẽ, inquiens manus habet, & crura, vẽtrẽ nõ hẽt. Ac tali quidẽ specie corporis erat Philopœmen. Quintius autẽ equites, ac pedites armatos manus, & crura ducis appellabat: sed quia non habebat quo aleret militem, negabat illũ habere ventrem. 4 Salsè.

C. DOMITIVS.

5 C. Domitius, quē Scipio maior pro se Lucio fratri in bello aduersus Antiochum legatum dederat, vbi contemplatus esset hostium phalangem, exercitus præfectis hortantibus vt confestim aggrederetur, negauit tēpus sufficere ad hoc, vt millibus trucidatis, ac direptis impedimentis, in castra reuersi sua curarent corpora. Sed hoc ipsum postridie se tēpestiuè facturum dixit. Ac postero die cōgressus quinquaginta millia trucidauit. Vir strenuus non dubitauit de victoria, spatium modo temporis gerendæ rei par eligebat.

Fiducia euentus.

P. LICINIVS.

6 P. Licinius Consul, Imperator equestri pugna superatus a Perseo Macedonum rege, bis mille, & octingentos milites emisit, partim interfectos, partim captos. Vbi verò post pugnam Perseus mitteret oratores acturos de fœdere, ac pace, Licinius qui uictus erat victori præscripsit, vt si pacem vellet, quæ haberet in sua potestate, daret in fidem Romanorum. Ne calamitas quidem fortissimi viri spiritus potuit imminuere. Nec ignorauit Perseus quibus cū uiris ipsi res esset, eoque fecit victor, quod victi solent facere.

Animosè.

PAVLVS AEMILIVS.

7 Paulus Aemilius quum iterum peteret Cōsulatum, repulsam tulit, cæterum quum bellum aduersus Perseum, ac Macedones, imperitia segnitieque ducum in longū duceretur eidemq; Consulatum detulissent, negauit se illis habere gratiam: non enim se ob id tum designatum Imperatorem, q̃ ipse desideraret Imperium, sed quod ipsi Imperatorem. E foro domum reuersus quū filiā puellam

Necessitate delatus.

nomine. Tertiam reperisset lachrymantē rogauit, quid haberet: illa respondente, Persicus nobis interijt: Id erat nomen catelli, quem puella habebat in delicijs: Sit fœlix, inquit, ô filia, omen accipio: moxque in bellum profectus pulcherrimum de hoste triumphū egit.

In exercitu uero quum multam confidentiam, ac loquacitatem comperisset, militum officia ducum sibi vindicantium, resque non necessarias curantium, iussit illos quiescere, nec aliud quicquam agere, q̃ vt enses suos acuerent, cætera sibi fore curæ. Nocturnas autem excubias iussit illos sine lāceis, & gladijs agere, quo nimirum adempta spe depellendi hostem, tanto acrius pugnarent cum somno. 9. Disciplina militaris.

Quum per loca prærupta irrupisset in Macedoniam, vidisseque instructam hostium aciem, exhortante Nasica vt protinus inuaderet hostem: Facerem, inquit, si tuæ essem ætatis: sed multarum rerum experientia prohibet, ne ex itinere statim cum instructa acie congrediar. 10 Dux. uiserum callidus.

Deuicto Perseo, quum epulum exhiberet victoriale, dicebatur eiusdem esse artis, & aciē bene instruere, & conuiuium exhibere: illam vt hostibus sit quam maximè formidabilis, hoc vt amicis sit iucundissimum. 11 Ars conuiuij.

Quum Perseus captiuus deprecaretur, ne in triumphum duceretur: Isthuc, inquit, in te situm erat: Significans illi licuisse in bello perire, aut certè vincere. 12 Seuerè.

Ex pecuniarū infinita vi reperta in castris hostiū, ipse quidē nihil sibi sumpsit Tuberoni tā genero phialam pondere quinq; drachmarum, fortiter gestæ rei præmium dedit. Atque hoc primum aiunt argenteum uasculum in Aeliorum fuisse domum ingressum. 13 Frugaliter.

14 Ex quatuor liberis masculis, quos susceperat, duos antea dederat in adoptioné. Ex duobus autem qui remanserant in familia, alter quinque ante triumphum diebus interijt, annos natus quatuordecim: alter quinto post actum triumphum die annos natus duodecim. Ob id populo luctum, ac mœrorem cum illo iungente, ipse prodiens ad multitudinem dixit, se post tam continuos rerum successus aliquid magni mali a fortuna expectasse: se verò nunc de patriæ incolumitate securum esse factum, nihilque timere periculi, posteaquam fortuna prosperè gestarum rerum inuidiam in suam domum impingente, ipse pro omnibus dependisset.

Patriç charitas.

15 Vxor erat illi Papyria, Masonis viri Consularis filia, quam cum longo tempore domi habuisset, exque ea pulcherrimam sobolem sustulisset in lucem illum, ac maximum Scipionem Aemilianũ, repudiauit: & amicis diuortium vehementer dissuadentibus, porrexit calceum, dicens: Hic calceus nonne nouus est, nonne pulcher est? At nemo vestrum nouit, qua pedem meum torqueat.

Calceus qua torqueat.

16 Perseo sese ad victoris pedes abijcienti, vocesq; degeneres emittenti: Quur, inquit, Paulus, fortunam crimine liberas, sic te gerens, vt superiore etiam fortuna videaris indignus? Quur meam dedecoras victoriam, ac rerum a me gestarum gloriam obscuras, tam abiectum te demonstrans, vt indignus appareas, quem populus Romanus haberet hostem?

Generosè.

17 Idem dicebat, Imperatorem, si minus ætate, certè moribus senem esse oportere. Sentiens non esse præcipienda consilia: quod solent iuuens: sed moribus vtendum esse senilibus.

Temeritas.

CATO SENIOR.

Cato Senior in concione dissuasurus de frumento viritim diuidendo, ita præfatus est: p difficile esse ad ventrem auribus carentem verba facere: ventrem dixit, quod ageretur de populi victu. 1 Vēter surdus.

Aiebat se mirari, quomodo seruari possit ea ciuitas, in qua pluris veniret piscis, q̃ bos. Præcipuus luxus olim erat in piscibus, vnde legimus mullum sex millibus emptum. 2 Luxus.

Obiurgans aliquando summam vxorum impotentiam: Omnes, inquit, homines vxoribus dominantur, nos omnibus hominibus, nobis autē vxores: hoc modo colligens mulieres esse rerum omnium dominas. 3 Vxorū imperium.

Dicere solet se male pro collato beneficio nullam reportare gratiam, q̃ pro maleficio perpetrato non dare pœnam. Significans nihil esse periculosius impunitate, quæ semper ad deteriora inuitat. 4 Impunitas mala.

Idem dicebat se omnibus peccātib⁹ ignoscere, præterquam sibiipsi. Multum dissimilis illi Neuio, qui carpens alios, sibi condonabat omnia. Sibi ignoscit, quem non pœnitet admissi. De se pœnas sumit, qui cura pensat, quod incogitantia commissum est. 5 Seuerus in seipsum.

Exhortans autem magistratus ad sumēdas pœnas de his, qui delinquerent, dicebat eos qui, maleficos prohibere possent, nec facerent, lapidandos esse: Sentiēs illos de vniuerso populo pessimè mereri, q ad scelerum licentiam inuitarent improbos. 6

Aiebat sibi magis placere iuuenes, qui rubescerent, quam qui pallescerēt, q rubor arguat probam indolem, pallor non item. 7 Pudor.

Dicebat sibi inuisum esse militem, qui ambulans moueret manus, pugnans moueret pedes, 8 Miles, bonus.

Miles bonus. pedes, clariusque sterteret, quam inclàmaret, pessimum autem Imperatorem, qui sibi non posset imperare.

9 Sibi quisque testis. Maximè existimabat oportere vnumquẽque seipsum reuereri, quod nullus vnquam a seipso discedat. Ita fieret, vt quicquid alijs testibus nõ auderemus facere, idem solos facere puderet.

10 Statuarũ gloria. Conspiciens multorum erigi statuas: Malim, inquit, vt de me quærant homines, quãobrem Catoni nõ sit posita statua, quam quare sit posita: Sentiens se malle res præclaras gerere, vt olim sciẽtes illum promeruisse statuam, mirentur non esse positam.

11 Potestas moderata. Admonebat, vt qui potentes essent, parcè vterentur sua potestate, quò semper vti possent: Sentiens potentiam, clementia, comitateque fieri diuturnam, ferocia breuem.

12 Honos virtutis. Qui virtutem honore suo fraudarent, eos dicebat ipsam virtutẽ a iuuẽtute auferre: Sẽtiens præmijs animos iuuenum ad virtutẽ accẽdi: quæ si detrahas, ipsa virtus elãguescit.

13 Iustitia. Magistratum aut iudicem dicebat nec pro iustis orandum, nec pro iniustis exorandũ. Sensit culpam esse iudicum, si vt iusti æqui sint, orãdi sunt, quum oporteat vltro fauere bonis: pro iniustis orare fortassis humanitatis est, at exorare est a iustitia deflectentis.

14 Impunitas. Iniuriam etiã si facienti nihil ad ferat periculi, uniuersis tamen periculosam esse dicebat: Sentiens impunitæ iniuriæ exemplum omnibus minari iniuriã. Etenim si liceat impune lædere, nullus erit tutus ab improborum violentia.

15 Senectus. Senectuti quum multa adsint proba, dicebat non esse addendum malitiæ dedecus: Sentiens senectutẽ multis hominibus vulgò male

malè audire, veluti quum audit deformis, edentula, lusciosa, imbecillis, obliuiosa, indocilis. Hæc ferre satis est, ut non accedat crimen improbæ vitæ, quod omnibus quidem fœdum, sed seni fœdissimum. Alij narrât hoc ab illo dictum in senem obuium uitæ contaminatæ: Ne ætatis tuæ malis addas turpitudinem.

Iratum ab insano nulla alia re differre dicebat, quam mora temporis: Sentiens iram esse breuem insaniam. 16

Eos qui fortuna moderatè, sobrieq; vterentur, dicebat minime peti inuidia: Non enim, inquit, nobis, sed bonis quæ nos circunstant, inuident homines. Externa bona extra hominem sunt, at insolenter vtendi uitium intra hominem est. Qui eo sibi conflant inuidiam, verè sunt inuidiosi. 17 Inuidia q̃uo vitetur.

Qui in rebus ridiculis seriam operam ponerent eos dicebat in serijs fore ridiculos: Significans assuetos ridiculis, ob habitum collectũ, in serijs negocijs ita se gerere, ut non solum rideantur, sed etiam derideantur. 18 Ridiculis adsuescere.

Præclaras actiones aiebat præclaris uerbis occupandas, ne a gloria defluant. Argutius est, quod vertit Philelphus, aliud, ut opinor, exemplar sequutus. Honestas actiones, honestis actionibus occupandas: hoc est, benefacta benefactis addenda, ne si desinamus benefacere, obolescat priorum benefactorum memoria. 19

Ciues incusabat, quod semper ijsdem committerent magistratum: Videmini enim, inquit, aut uilem habere magistratum, aut indicare paucos esse dignos magistratu. Quorum alterum erat male sentire de publica potestate, alterum erat male sentire de ciuibus. 20 Honos nõ semper ijsdem.

21 Quando docebat iuuenes intrepidè pugnare, sæpenumero dicebat, verba plus quam gladium, & voces plus quam manum hostes in fugam vertere, attonitosq; reddere. Nolebat militem in prælio mutum esse, sed atrocibus dictis, clamoreq; vultusque truculentia terrere hostem.

Vox ī bello.

22 Bellum gerens cum his, qui Betim fluuiū accolunt, quum in discrimen adductus esset propter hostium multitudinem, & Celtiberi quidem offerrent suppetias, si darentur talenta ducenta, Romani verò non sinerent illum mercede pacisci cum barbaris, dixit errare Romanos, eo quod si vicissent, redditur fuerint, non de suo, sed de bonis hostium: sin uicti fuissent, iam non fore, nec a quibus peteretur, nec qui peterent.

Argutè.

23 Quamuis complures vrbes cœpisset, tamen aiebat se hisce diebus, quos inter hostes egit, nihilo plus sumpsisse, quam quæ ex hostium agris comedisset, bibissetque.

Abstinentia ducis.

24 Quum cuidam militum argenti libram distribuisset, ait satius esse multos habentes argentum, quam paucos habentes aurum, è militia domū redire. Nā duces non alia re q̄ gloria auctos è prouincijs redire oportere. Sentit rem sat fœliciter gestam, si tanta militū multitudo redeat incolumis, vt ex distributis manubris exigua portio ad singulos redeat, potius quam si multis desideratis, pauci redeāt ex præda locupletiores. Quoniam autem rerum prosperè gestarum gloria redit ad duces, hac portione par est illos esse contentos, siue multum sit prædæ, siue parum.

Reditus è bello.

25 Hortante Scipione Africano, vt Achæorū exulibus opitularetur, quo illis in suā patriam redire liceret: simulabat eius rei sibi nullam esse

Senes neglecti.

esse curam. Cæterum in Senatu quum hac de re multa verba fierent, assurgens ait: Perinde quasi nihil habeamus, quod agamus, sedemus de seniculis aliquot Græcis disputantes, vtrum à nostris an illius regionis vespillonibus efferantur.

Quum posthumius Albinus historiam Grecè conscripsisset, & ob id veniam peteret ab auditoribus, Cato irridens: Danda, inquit, erat venia, si Amphictyonum decreto coactus Græcè scripsisset. Hoc aliquanto secus narrant Gellius, & Macrobius. 26 Latinus Græce.

Populum Romanum gregi pecudum conferre solebat, quæ singulæ nemini obtemperant, vniuersæ, aut gregis ducem sequuntur: Sic & vos, inquit, quos nemo vestrum priuatim in consiliũ adhibere vellet, ab his hic congregati vos agi duciq; finitis: Notans populum, qui deterrimis committeret magistratus. 27 Populus qualis.

Aiebat populum Romanum non tantum purpuræ, verum etiam virtuti plurimum conducere: Quemadmodum enim tinctores eum potissimum colorem inducunt, quo vident homines maximè delectari: ita iuuentus ad ea studia potissimum incumbit quibus populus defert honores. Honos enim non solum alit artes, verum etiam virtutem. Hoc pacto monebat populum, vt magistratus his demũ committerentur, qui de se virtutis specimen dedissent. Ita fore, vt quam plurimi sese ad egregia studia conferrent. 28 Honos alit virtutẽ

Hortabatur iuuenes, vt qui virtute, & æquitate ad dignitatem peruenissent, ne turpiter ad deteriora degenerarent: sin ambitu, ac violentia, ad meliorem frugem se referrent: ita futurum, vt & illi gloriam augerent, & hi benefactis maculam abolerent. 29 Consiliũ optimum

Qui

30 Modus in honorib. Qui magistratum eundem frequenter ambirent, eos dicebat velut ignaros viæ, ne aberrarent, lictores qui præcederent semper quærere. Solent enim lictores præire magistratum, non ut viam ostenderent, sed honoris gratia.

31 Filius improbus. In inimicum quendam probrosæ vitæ: Huius, inquit, mater quum Deos orat, ut sibi filius sit superstes, non precatur, sed imprecatur: Sentiens illam, & sibi, & Reipublicæ precari magnum malum.

32 Rex infensus Democratiæ. Quum Eumenes rex Romam venisset, & a senatu honorifice exceptus, clarissimorum civium frequentia stiparetur, Cato non dissimulabat tantum Romanorum erga illum studiũ sibi suspectum esse, ipse vitans regis consuetudinem. Hoc quibusdam admirantibus, ac dicentibus Eumenem virum esse probum, ac amico in populum Romanum animo: Sint ista vera, inquit, attamen illa belua, natura ferus canis est: Sentiens omnes reges, utcunque pro tempore simulent, natura tyrannos esse, ac Democratiæ infensos: Romæ autem regis nomen erat inuisissimum.

33 Inuidia ob benefacta. Dicebat ideo sibi ab inimicis conflari inuidiam, quod quotidie noctu surgens, rei familiaris rationibus neglectis, Reipublicæ consuleret, notans ingratitudinem populi.

34 Salsè. Quum tres essent designati, qui legati proficiscerentur in Bithyniam, quorum unus podagra teneretur, alter caput haberet vulneribus confossum, tertius vecordia laborare videretur, Cato ridens dixit, populi Romani legationem, nec pedes habere, nec caput, nec cor.

35 Quum impetratum esset de restituendis Achæorum exulibus, & Polybius hoc ad Se-

natum retulit, vt restitutis apud suos pristini honores ac magistratus redderentur. Hic Cato rogatus sententiam, dixit: Polybius idē facere videtur, quod fecit Vlysses, qui Cyclopis speluncam repetere voluit, quo pileū & cingulum, quæ illic per obliuionem reliquerat, reciperet: Significans abunde multum esse, ꝙ exulibus datus esset in patriam reditus, essetque periculum, ne dum pristinos honores repetunt, etiam a reditu excludantur. Pusilla curare cum periculo.

36 Aiebat stultos prudentibus plus adferre utilitatis, quàm prudentes stultis. Prudentes enim dum facilè uident errata stultorum, eaque uitant, fieri cautiores: at stultos nō item, quæ a prudentibus rectè fiunt, quia non uident posse imitari. Noua sententia.

37 Videns quendam uehementer obesum, mirabatur, cui usui tale corpus esse posset Reipublicæ, cuius inter guttur & inguem omnia venter occuparet. Obesus.

38 Lurconi cuidam ambienti inter Catonis familiares recipi, negauit: dicens se cum eo nō posse uiuere, qui plus saperet palato quàm corde. Palato sapere.

39 Amantis animum dicebat in alieno corpore uiuere: quod hodie quoque celebratur animam illic potius esse ubi amat, quam vbi animat. Amor.

40 Tria per omnem uitam accidisse dixit, quorum pœnituisset primum, si quid arcam fœminæ credidisset: secundùm, si quopiam nauigio uectus esset, quo pedestri itinere pertingere licuisset: tertium, si quis dies ipsi per negligentiam absque fructu effluxisset. Pęnitēda.

41 Ad tribunum plebis qui veneficij infamia laborabat, iniquam ferentem legem: Adolescens, inquit, nondum scio utrum haurire Salsè.

[illegible]

magni faciat: Sentiens non eos statim esse fortes, qui quouis modo vitam contemnũt sed qui tanti faciunt virtutem, vt huius gratia vitam alioqui charam negligant. Nam se met in vitæ discrimen coniecere, aut infœlicium est, & quos vitæ iam tædet, aut immanium & beluis similium.

Cato in Albidium qui luxu facultates prodegerat, deniq; & ædes deuorarat, nouissimè cõsequutum incẽdium, quod reliquum erat, absumpsit, ita iocatus est, vt diceret eum fecisse proteruiam, id erat priscum sacrificij genus, in quo si quid superfuisset, seruari religio erat, sed igni cremabatur. 48 Profusio.

Catulus Censor, Catonem sibi arctissima iunctum necessitudine rogauit, vt quendam ipsius iudicio obnoxium (erat enim quæstor) missum faceret. Ille hunc in modum respondit, Turpe est nos, qui iuuentuti rectè instituendæ autores esse debemus, a lictoribus irrideri nostris. Negauit asperius, quòd iniustè petebatur. 49 Seuerè.

De spe sic prædicasse narratur, autore Plutarcho, quod quæ magna essent, pusilla faceret, quæ pusilla prorsus nulla: Sentiens opinor, de periculis. Victoriæ spes extenuat omnia, quę solent a bello deterrere. 50 Spes fallax.

Commemorantur eiusdem quædã, uelut oracula de re rustica. Dicebat fortissimos viros, ac strenuissimo milites ex agricolis gigni, minimeque malè cogitantes. Prædium ne cupidè emas. In re rustica operæ parcas in agro emendo minimè. Quod malè emptum est, semper pœnitet. Agrum paraturos ante omnia intueri oportet aquarum vim ex vicinum. Aestimare oportet quomodo niteant cõtermina, Malus est ager, cum quo dominus 51

quod temperas, an approbare quod scribis, deterius sit: Sentiens & legem quam parabat exitiosum esse Reipublicæ.

42 Maledicentia. A quodam multis nominibus infami vexatus. Impar mihi, inquit, tecum certamen est. Nam vt tibi malè audire & maledicere facillimum ac promptissimum est, ita mihi maledicere insuaue male audire insolitum.

43 Apud Athenienses quum quæcunque Cato breuissimo sermone expedierat, ea vix longo verborum ambitu redderet interpres, dictum est Græcis orationem è labijs, Romanis ex corde proficisci.

44 Pietas in patrem. Adolescẽs quidam patris vita defuncti inimicum mox in ius vocauit vltusq; est. Quẽ Cato obuium comiter amplexus. Sic oportet, inquit, non agnis hædisve, sed è malorum lachrymis ac damnationibus parentum exequias celebrare.

45 Curare friuola. Quum quidam Catoni dixisset, Eamus deambulatum: & adolescens quidam interpellasset dicens: Quid opus erat de? Imo, inquit Cato, q;d opus erat te. Vna literula mutata significauit ipsum potius esse superuacaneum in vita, quàm de, in verbo.

46 Admonitio sera. Cato percussus, ab eo, qui arcam ferebat, quum baiulus diceret, Caue, rogauit, num quid aliud ferret præter arcam. Nam quod ad arcam attinebat, serum erat dicere caue. Simulauit itaquẽ se moneri de alio quopiam onere, quàm de arca, vnde cauendum esset. Simile est, quod de Diogene trabe icto retulimus.

47 Fortitudo sacra. Cato senior quibusdam efferentibus hominem inconsultè audacem, & in rebus bellicis strenuum, ait plurimum referre vtrum quis uirtutem magno æstimet an vitam non

magni

magni faciat: Sentiens non eos statim esse fortes, qui quouismodo vitam contemnũt sed qui tanti faciunt virtutem, vt huius gratia vitam alioqui charam negligant. Nam semet in vitæ discrimen coniecere, aut infœlicium est, & quos vitæ iam tædet, aut immanium & beluis similium.

48 Profusio. Cato in Albidium qui luxu facultates prodegerat, deniq; & ædes deuorarat, nouissimè cõsequutum incẽdium, quod reliquum erat, absumpsit, ita iocatus est, vt diceret eum fecisse proterniam, id erat priscum sacrificij genus, in quo si quid superfuisset, seruari religio erat, sed igni cremabatur.

49 Seuerè. Catulus Censor, Catonem sibi arctissima iunctum necessitudine rogauit, vt quendam ipsius iudicio obnoxium (erat enim quæstor) missum faceret. Ille hunc in modum respondit, Turpe est nos, qui iuuentuti rectè instituendæ autores esse debemus, a lictoribus irrideri nostris. Negauit asperius, quòd iniustè petebatur.

50 Spes fallax. De spe sic prædicasse narratur, autore Plutarcho, quod quæ magna essent, pusilla faceret, quæ pusilla prorsus nulla: Sentiens opinor, de periculis. Victoriæ spes extenuat omnia, quę solent a bello deterrere.

51 Commemorantur eiusdem quædã, uelut oracula de re rustica. Dicebat fortissimos viros, ac strenuissimo milites ex agricolis gigni, minimeque malè cogitantes. Prædium ne cupidè emas. In re rustica operæ parcas in agro emendo minimè. Quod malè emptum est, semper pœnitet. Agrum paraturos ante omnia intueri oportet aquarum vim ex vicinum. Aestimare oportet quomodo niteant cõtermina, Malus est ager, cum quo dominus

quod temperas, an approbare quod scribis, deterius sit: Sentiens & legem quam parabat exitiosum esse Reipublicæ.

42 Maledicentia. A quodam multis nominibus infami vexatus: Impar mihi, inquit, tecum certamen est. Nam vt tibi malè audire & maledicere facillimum ac promptissimum est, ita mihi maledicere insuaue male audire insolitum.

43 Apud Athenienses quum quæcunque Cato breuissimo sermone expedierat, ea vix longo verborum ambitu redderet interpres, dictum est Græcis orationem è labijs, Romanis ex corde proficisci.

44 Pietas in patrem. Adolescẽs quidam patris vita defuncti inimicum mox in ius vocauit vltusq; est. Quẽ Cato obuium comiter amplexus. Sic oportet, inquit, non agnis hædisve, sed è malorum lachrymis ac damnationibus parentum exequias celebrare.

45 Curare friuola. Quum quidam Catoni dixisset, Eamus deambulatum: & adolescens quidam interpellasset dicens: Quid opus erat de? Imo, inquit Cato, q.d opus erat te. Vna literula mutata significauit ipsum potius esse superuacaneum in vita, quàm de, in verbo.

46 Admonitio sera. Cato percussus, ab eo, qui arcam ferebat, quum baiulus diceret, Caue, rogauit, num quid aliud ferret præter arcam. Nam quod ad arcam attinebat, serum erat dicere caue. Simulauit itaquẽ se moneri de alio quopiam onere, quàm de arca, vnde cauendum esset. Simile est, quod de Diogene trabe icto retulimus.

47 Fortitudo mera. Cato senior quibusdam efferentibus hominem inconsultè audacem, & in rebus bellicis strenuum, ait plurimum referre vtrum quis uirtutem magno æstimet an vitam non

magni

magni faciat: Sentiens non eos statim esse fortes, qui quouismodo vitam contemnũt sed qui tanti faciunt virtutem, vt huius gratia vitam alioqui charam negligant. Nam semet in vitæ discrimen coniecere, aut infœlicium est, & quos vitæ iam tædet, aut immanium & beluis similium.

Cato in Albidiam qui luxu facultates prodegerat, deniq; & ædes deuorarat, nouissimè cõsequutum incẽdium, quod reliquum erat, absumpsit, ita iocatus est, vt diceret eum fecisse proteruiam, id erat priscum sacrificij genus, in quo si quid superfuisset, seruari religio erat, sed igni cremabatur. 48 Profusio.

Catulus Censor, Catonem sibi arctissima iunctum necessitudine rogauit, vt quendam ipsius iudicio obnoxium (erat enim quęstor) missum faceret. Ille hunc in modum respondit, Turpe est nos, qui iuuentuti rectè instituendæ autores esse debemus, a lictoribus irrideri nostris. Negauit a spectius, quòd iniustè petebatur. 49 Seuerè.

De spe sic prædicasse narratur, autore Plutarcho, quod quæ magna essent, pusilla faceret, quæ pusilla prorsus nulla: Sentiens opinor, de periculis. Victorię spes extenuat omnia, quę solent a bello deterrere. 50 Spes fallax.

Commemorantur eiusdem quædã, uelut oracula de re rustica. Dicebat fortissimos viros, ac strenuissimo milites ex agricolis gigni, minimeque malè cogitantes. Prædium ne cupidè emas. In re rustica operæ parcas in agro emendo minimè. Quod malè emptum est, semper pœnitet. Agrum paraturos ante omnia intueri oportet aquarum vim ex vicinum. Aestimare oportet quomodo niteant cõtermina, Malus est ager, cum quo dominus 51

quod temperas, an approbare quod scribis, deterius sit: Sentiens & legem quam parabat exitiosum esse Reipublicæ.

42 A quodam multis nominibus infami vexatus. Impar mihi, inquit, tecum certamen est. Nam vt tibi malè audire & maledicere facillimum ac promptissimum est, ita mihi maledicere insuaue male audire insolitum.

Maledicentia.

43 Apud Athenienses quum quæcunque Cato breuissimo sermone expedierat, ea vix longo verborum ambitu redderet interpres, dictum est Græcis orationem è labijs, Romanis ex corde proficisci.

44 Adolescēs quidam patris vita defuncti inimicum mox in ius vocauit vltusq; est. Quē Cato obuium comiter amplexus. Sic oportet, inquit, non agnis hædisve, sed è malorum lachrymis ac damnationibus parentum exequias celebrare.

Pietas in patrem.

45 Quum quidam Catoni dixisset, Eamus deambulatum: & adolescens quidam interpellasset dicens: Quid opus erat de? Imo, inquit Cato, q̃d opus erat te. Vna literula mutata significauit ipsum potius esse superuacaneum in vita, quàm de, in verbo.

Curare friuola.

46 Cato percussus, ab eo, qui arcam ferebat, quum baiulus diceret, Caue, rogauit, num quid aliud ferret præter arcam. Nam quod ad arcam attinebat, serum erat dicere caue. Simulauit itaque se moneri de alio quopiam onere, quàm de arca, vnde cauendum esset. Simile est, quod dé Diogene trabe icto retulimus.

Admonitio sera.

47 Cato senior quibusdam efferentibus hominem inconsultè audacem, & in rebus bellicis strenuum, ait plurimum referre vtrum quis uirtutem magno æstimet an vitam non magni

Fortitudo uera.

magni faciat: Sentiens non eos statim esse fortes, qui quouismodo vitam contemnũt sed qui tanti faciunt virtutem, vt huius gratia vitam alioqui charam negligant. Nam semet in vitæ discrimen coniecere, aut infœlicium est, & quos vitæ iam tædet, aut immanium & beluis similium.

48 Profusio. Cato in Albidiam qui luxu facultates prodegerat, deniq; & ædes deuorarat, nouissimè cõsequutum incẽdium, quod reliquum erat, absumpsit, ita iocatus est, vt diceret eum fecisse proteruiam, id erat priscum sacrificij genus, in quo si quid superfuisset, seruari religio erat, sed igni cremabatur.

49 Seuerè. Catulus Censor, Catonem sibi arctissima iunctum necessitudine rogauit, vt quendam ipsius iudicio obnoxium (erat enim quęstor) missum faceret. Ille hunc in modum respondit, Turpe est nos, qui iuuentuti rectè instituendæ autores esse debemus, a lictoribus irrideri nostris. Negauit aspẽrius, quòd inique petebatur.

50 Spes fallax. De spe sic prædicasse narratur, autore Plutarcho, quod quæ magna essent, pusilla faceret, quæ pusilla prorsus nulla: Sentiens opinor, de periculis. Victorię spes extenuat omnia, quę solent a bello deterrere.

51 Commemorantur eiusdem quædã, uelut oracula de re rustica. Dicebat fortissimos viros, ac strenuissimos milites ex agricolis gigni, minimeque malè cogitantes. Prædium ne cupidè emas. In re rustica operæ parcas in agro emendo minimè. Quod malè emptum est, semper pœnitet. Agrum paraturos ante omnia intueri oportet aquarum vim ex vicinum. Aestimare oportet quomodo niteant cõtermina, Malus est ager, cum quo dominus

quod temperas, an approbare quod scribis, deterius sit: sentiens & legem quam parabat exitiosum esse Reipublicæ.

42 Maledicentia. A quodam multis nominibus infami vexatus: Impar mihi, inquit, tecum certamen est. Nam vt tibi malè audire & maledicere facillimum ac promptissimum est, ita mihi maledicere insuaue male audire insolitum.

43 Apud Athenienses quum quæcunque Cato breuissimo sermone expedierat, ea vix longo verborum ambitu redderet interpres, dictum est Græcis orationem è labijs, Romanis ex corde proficisci.

44 Pietas in patrem. Adolescẽs quidam patris vita defuncti inimicum mox in ius vocauit vltusq; est. Quẽ Cato obuium comiter amplexus. Sic oportet, inquit, non agnis hædisve, sed è malorum lachrymis ac damnationibus parentum exequias celebrare.

45 Curare friuola. Quum quidam Catoni dixisset, Eamus deambulatum: & adolescens quidam interpellasset dicens: Quid opus erat de? Imo, inquit Cato, q.d opus erat te. Vna literula mutata significauit ipsum potius esse superuacaneum in vita, quàm de, in verbo.

46 Admonitio fera. Cato percussus, ab eo, qui arcam ferebat, quum baiulus diceret, Caue, rogauit, num quid aliud ferret præter arcam. Nam quod ad arcam attinebat, serum erat dicere caue. Simulauit itaquẽ se moneri de alio quopiam onere, quàm de arca, vnde cauendum esset. Simile est, quod de Diogene trabe iecto retulimus.

47 Fortitudo vera. Cato senior quibusdam efferentibus hominem inconsultè audacem, & in rebus bellicis strenuum, ait plurimum referre vtrum quis uirtutem magno æstimet an vitam non magni

magni faciat: Sentiens non eos statim esse fortes, qui quouis modo vitam contemnūt sed qui tanti faciunt virtutem, vt huius gratia vitam alioqui charam negligant. Nam semet in vitæ discrimen coniecere, aut infœlicium est, & quos vitæ iam tædet, aut immanium & beluis similium.

48 Profusio. Cato in Albidium qui luxu facultates prodegerat, deniq; & ædes deuorarat, nouissimè cōsequutum incēdium, quod reliquum erat, absumpsit, ita iocatus est, vt diceret eum fecisse protemiam, id erat priscum sacrificij genus, in quo si quid superfuisset, seruari religio erat, sed igni cremabatur.

49 Seuerè. Catulus Censor, Catonem sibi arctissima iunctum necessitudine rogauit, vt quendam ipsius iudicio obnoxium (erat enim quęstor) missum faceret. Ille hunc in modum respondit, Turpe est nos, qui iuuentuti rectè instituendæ autores esse debemus, a lictoribus irrideri nostris. Negauit asperius, quòd inīustè petebatur.

50 Spes fallax. De spe sic prædicasse narratur, autore Plutarcho, quod quæ magna essent, pusilla faceret, quæ pusilla prorsus nulla: Sentiens opinor, de periculis. Victorię spes extenuat omnia, quę solent a bello deterrere.

51 Commemorantur eiusdem quædā, uelut oracula de re rustica. Dicebat fortissimos viros, ac strenuissimo milites ex agricolis gigni, minimeque malè cogitantes. Prædium ne cupidè emas. In re rustica operæ parcas in agro emendo minimè. Quod malè emptum est, semper pœnitet. Agrum paraturos ante omnia intueri oportet aquarum vim ex vicinum. Aestimare oportet quomodo niteant cōtermina, Malus est ager, cum quo dominus

luctatur. De bono domino melius emitur fundus. Agro vt homini quamuis sit quæstuosus sit, idem sumptuosus sit, non multum superesse. Idem interrogatus, quis esset certissimus quæstus, respondit: Si bene pascat: quis proximus, si mediocriter pascat: quid tertiũ, si bene vestiat: quid quartum, respondit arare. Cuidam autem subijcienti, quid fœnerare? Quid, inquit, hominem occidere? Dixit agricolam oportere vendacem esse, non emacem. Fundum in adolescentia sine percunctatione conserendum, non nisi consito agro ædificandum, ac tum quoque cunctanter. Optimum esse aliena insania frui. Eum qui bene habitet, sæpius ventitare in agrum, frontemq; domini plus prodesse, quàm occipitium. Hunc agri modum seruãdum, ut neque fundus villam quærat, neque villa fundum. Satius esse minus serere, & minus arare. Latifundia perdidere Italiã. Villicum quàm proximum domino cordi esse debere, & tamen sibimetipsi non videri. Coli rura ergastulis pessimum esse, vt quicquid agitur a desperatis. Nihil minus expedire, quàm agrum optimè colere.

52 Patienter. Quum Catoni causam in foro agenti, Lentulus attracta pingui saliua in mediam frontem, quantum poterat, expuisset, abstersit Cato faciem, ac dixit, Affirmabo omnibus Lentule falli eos, qui te negant os habere. Os habere negantur, quos nihil pudet, id quum eo facto maximè declarasset Lentulus, tamen Cato ludens profitetur illi esse os, non quòd erubesceret, sed quòd ore multam putulentiam eiacularetur.

53 Superstitio irrisa. Quidam manè surgens reperit caligas a soricibus arrosas, hoc ostento turbatus, consuluit Catonem, quid mali portenderetur. Ille

Ille verò: Non eſt,inquit,oſtentum,quòd ſorices arroſerunt caligas: ſed ſi caligæ arroſiſſent ſorices, id demum fuiſſet oſtentum.

CATO VTICENSIS.

Quum Catoni, qui poſt dictus eſt Vticẽſis 1
etiamnum puero vitio daretur taciturnitas: Taciturnitas.
nec enim cum pueris exercebatur, nec à quoquam audiri volebat, ait: Carpant taciturnitatẽ,modò vitam probent. Et addidit, Tũ demum abrumpam hoc meum ſilentium, quũ ea loqui potero,quæ ſunt indigna ſilentio.

Quum partes in conuiuijs ſortirentur, nec 2
illi fauiſſet ſors, amicis hortantibus, ut primus Iuſtè.
omnium caperent, οὐ καλῶς inquit, ἔχει ἀκούσης ἀφροδίτης, id eſt,non decet, inuita Venere. Tam naturæ inſtus erat, ut præter ſortem amicorum fauore noluerit uti, Veneris iactus fęlix erat in talis.

Quum M. Tullius Murænam defendens, 3
multa ſalse diceret in paradoxa Stoicorum, Conſul ri-
ridentibus cæteris,tandem & Cato exhilara- diculus.
tus, proximis dixit, Dij boni,quàm ridiculũ habemus Conſulem Stoicorum philoſophiã Cato præcipuè ſequebatur,puer nactus huius ſectę præceptorem.

Quum in Senatu de Catilinæ coniuratio- 4
ne tractaretur,redditæ ſunt Cęſari literæ. Id Lenitè.
vbi ſenſit Cato, ſuſpicans à coniuratis venire,clamare cœpit,ut palàm recitaretur. Id ne fieret,Cæſar Catoni literas tradidit: Erãt aũt à Seruilia Catonis ſorore, amatoriæ,parumque pudicæ. Eas ubi legit Cato, reiecit in Cęſarẽ dicens, Accipe ebrie. Nec aliud loquutus redijt ad ſermonem intermiſſum.

Hortenſius à Catone petijt, ut Portiam filiam ſuam Bibulo nuptã ſibi traderet in ma-

Prolis mor. 2. trimonium, pollicens se marito redditurum simul atque ex ea prolem suscepisset. Id quũ multis rationibus illi persuasisset, Cato respõdit, se quod ad ipsum attineret libenter gratificaturum amico, verum hoc non audere à Bibulo petere. Tum Hortensius, nudans animũ suum, petijt Martiam ipsius Catonis uxorem. Iam enim sibi Cato ademerat mariti prætextum. Assensus est Cato, ut fieret, volente patre coniugis. Ipsoque Catone præsente facta sunt sponsalia.

Autoritas. 6 In forum veniens cum Thermo conspicatus Castoris templum armatis occupatum, omnesque fori aditus a gladiatoribus obsideri, ipsumq; Metellum unà cum Cæsare: O timidum inquit, hominem, qui aduersus vnum tantam armauit multitudinem.

Factio vitata. 7 Pompeius quo suã factionem redderet firmiorem, per Munatiũ petijt, ut Cato neptiũ duarum alteram sibi; alteram filio suo daret. Cato iussit reuersum Munatium Pompeio renunciare, se quidẽ per mulieres capi non posse, beneuolentiam tamen illius sibi gratam esse: amicitiam etiam, quæ quauis affinitate firmior esset, polliceri, si quæ Reipub. conducerent, sequeretur. Cæterum aduersus remp. nunquàm daturum obsides: Neptes in matrimonium datas, obsidum nomine signans. Sunt qui narrent non neptes, sed filias in matrimonium à Pompeio petitas.

Nimia familiaritas 8 Munatio quærenti, quòd in Cypro Catonem adire cupiens parum ciuiliter repulsus esset, quum nihil esset negocij, sed intus cum Canidio fabularetur sic se purgauit, ut diceret se vereri, ne iuxta Theophrasti sententiam nimia amicitia causam aliquando daret odio.

Laudatus

Laudatus à senatu, quòd populi tumultū oratione sua prorsus sedasset. At ego, inquit, vos P.C. nequaquam laudo, qui me prætorē in tanto periculo deseruistis. 9 Liberè.

Cato ipso die comitiorum quendam, è spō soribus damnauit, ac pecuniam illi traditam in alium transtulit. At populus admiratus Catonis iustitiam, damnato pœnā remisit, dicens, satis dedisse pœnarum, quòd à Catone damnatus esset. 10 Graue dari à probis.

Multis P. Sulpitij ingratitudinem incusantibus, quòd Catoni de se optimè merito opposuisset competitorem, Cato sic excusauit, dicens minime mirandum, si quod quis maximum bonum duceret, id alteri nollet concedere. 11 Ciuiliter

Quum Cæsar Ariminum occupasset, & ad Pompeium summa rerum in urbę translata esset, Cato dixit: si mihi ista prædicenti credi dissetis P.C. nec unum nunc timeremus, nec ab uno spes nostræ penderent. 12 Prudētia.

Quum Pompei res infœliciter cederent, & ad Cæsarem inclinaret victoria Cato, dicebat in rebus diuinis multum esse caliginis, quòd Pompeio præter ius agenti suissent omnia prospera, causam Reipublicę tuenti nihil succederet. 13 Dei consilia arcana

Quum deploratis rebus amici hortarentur Catonem, ut ad Cæsaris clementiam confugeret, respondit uictorum esse, & eorum qui deliquissent supplicare, Catonem, nec victum nec captum esse, qui se per omnem uitam inuictum præstitisset, ac Cæsarem honestate, iustitiaque longè superasset: Cæsarem potius victum captumque esse, qui bellum, quod diu negasset se moliri aduersus patriam, nunc id egisse conui- 14 Animosè.

ctus esset. Proinde pro se Cæsarem orarent, qui vellent: pro Catone neminem orare debere.

15 Ambitio. Quum M. Octauius duas habens legiones haud procul ab Vtica, à Catone postularet, ut inter ipsos de Imperio statueretur, Cato legatis nihil respondit: verum ad amicos conuersus: Quis iam miretur, inquit, rem malè gestã esse, quum in ipsa morte in nostris uideatis minandi cupiditatem: Significans ambitione ducum bellum infœliciter cessisse.

16 Liberè. Quum in Senatu pro victoria, quam Cæsar ex Vsipetis Tencterisque Germanis retulerat, de supplicatione decernenda ageretur, sententiam dixit, Cæsarem hostibus esse dedendum, quo Romana ciuitas à perfidia expiaretur, deinde execrationes in autorem verterent.

17 Prudenter. Rursus quum in senatu Pompeio, cui parum alioqui fauebat, decerneretur Imperiũ, dixit talium virorum esse ingentia Reip. inferre mala, eademq; depellere, tempori consilium accommodans.

SCIPIO MINOR.

1 Frugalitas. Scipionem minorem narrant annis quinquagintaquatuor quibus unxit, nihil emisse, nihil vendidisse, nihil ædificasse Libras autem argenti triginta treis, auri duas in ampla domo reliquisse, idque quum potitus esset Carthagine, militesq; ditasset, plus cæteris ducibus omnibus.

2 Amici. Polybij sequens pręcepta, dabat operam, ne quando è foro rediret domum, priusquàm sibi quocunque modo quempiam eorum in quos incidisset, familiarem, & amicum reddidisset. Sentiens nullam esse homini possessionem meliorem.

Iuuenis

Iuuenis etiamnum tãtam habebat opinio nem fortitudinis & prudentiæ, ut Cato senior interrogatus de his, qui apud Carthaginem militarent, in quibus erat Scipio, Homerico versu responderit, Ille sapit solus volitant alij velut vmbræ. 3 Catonis testim omnium.

Quum Romam venisset, reuocatus est ab exercitu, non ipsi gratificarentur, sed quòd per illum cito Carthaginem se capturos esse crederent. 4 Vtilitas.

Posteaquàm sese intra muros urbis receperat, Carthaginiensibus ex arce sese defendẽtibus, ac Polibius suaderet, vt in mari, quod interiacebat, non valde profundum, murices spargeret ferreos, aut tabulas aculeatas inijceret, ne trãsmissomari hostes pro aggeribus pugnarent: aiebat esse ridiculum, quum mœnia tenerent, & intra vrbem essent, dare operam, ne cum hostibus confligerent. 5 Fortiter.

Vbi ciuitatem comperit statuis deorum Græcanicis, ac monumentis è Sicilia deportatis refertam, per præconem edixit, ut qui illarum essent vrbium, agnoscerent illa, ac referrent domum. De pecunijs verò nec seruum nec libertum passus est quicquam capere, ac ne emere quidem, quum alioqui quilibet passim ferrent, agerentque. 6 Honos arti habitus

C. Lælio quem inter amicos maximè charum habebat, Consulatum ambienti quum faueret, percunctatus est Pompeium, an & ipse Consulatum petere: Credebatur autem is Pompeius tibicinis esse filius: quum Pompeius negasset se petere, quin etiam polliceretur se Lælium ambientem deducturũ simul cum illo ambiturum suffragia: dum credunt promittenti, & hunc expectant, decepti sunt. Renunciatum est enim ipsum in foro circũire 7 Facetè.

ire candidatum, ac ciuium prehensare dextras. Ob id cæteris indignantibus, Scipio ridens: Ne inquit, nos egregiè stulti sumus, qui perinde quasi deos precaturi simus non homines, iam dudum tempus terimus, tibicinem expectantes. Solet enim in sacris tibicen dare signum comprecandi Deum, quasi iam adesset.

8 Ap. Claudio qui Scipioni in ambienda Censura competitor erat, iactante se, quòd ipse citra nomenclatorem ciues omnes nominatim salutaret, quum Scipio prope modũ nosset neminem. Vera narras, inquit Scipio: nam mihi studio fuit, non vt nossem multos, sed ne cuiquam essem ignotus. Nomẽclatorum laus est, quã plurimos nosse: at egregij ducis est ob egregia in rempubl. merita nulli ciuiũ ignotum esse: iussitque ciues quum bellum esset cum Celtiberis, à quibus ambo fuerant in bellum missi, vel legatos, vel tribunos militũ testes ac iudices vtriusque virtutis statuerẽt, qui ei bello interfuissent.

Nobilitas vera.

9 Cẽsor creatus adolescenti cuidam equum ademit, quòd eo tempore quo Carthago oppugnabatur, splendidè cœnatus libum in urbis similitudinem figuratum, cui Carthagini nomen indiderat. conuiuis diripiendum proposuisset. Iuuene verò causam sciscitante, cur equo priuatus esset: Quoniam, inquit Scipio, me prior Carthaginem diripuisti.

Gloria.

10 C. Licinium prætereuntem quum vidisset: Hunc, inquit, uirum scio peierasse: verum quoniam nullus illum defert, non possum simul & accusator esse, & iudex. Sit hoc in censore moderationis, & iustitiæ exemplum.

Iudex nõ accusat.

11 Quum iã tertium à senatu fuisset emissus,

quo

quo ut tradit Clitomachus, Vrbes atque homines cernat bene legibus actas, Vtque gentium, ciuitatum, ac regum inspector esset postteaquam peruenit Alexandriam, nauique egressus, capite pallio tectus incederet, Alexandrini, vndique accurrentes flagitabant ut caput nudaret faciemq; id desiderantibus ostẽderet. Quum se nudasset, clamore & plausu testati sunt gaudium suum: quumq; rex Alexandriæ uix interim ob delicias ac molliciem corporis æquaret Romanos incedentes, Scipio voce submissa Panætio insusurrauit in aurem. Iam, inquit, Alexandrini nonnihil ex nostra peregrinatione fructus cęperunt, quibus per nos contigit videre regem ambulantem: Nam Athæneus ex autoritate Possidonij scribit Ptolemęum: perquàm obeso corpore: nũquam antea pedibus ambulasse. Rex segnis.

12 Erat illi peregrinationis comes unus amicus Panætius Philosophus, famuli quinque quorum uno peregre defuncto, quoniam alium nolebat emere, è Roma accersijt, qui defuncti locum impleret. Frugalitas.

13 Quum Numantini viderentur inexpugnabiles, ut qui multos Romanorum duces superassent, populus Scipionem iterum Consulem fecit, ad suscipiendum hoc bellum, Cæterum quum multi gestirent exire in militiam, idq; senatus fieri vetuisset, quasi Italia futura esset deserta, ac ne pecunias quidem ex ęrario sumere passus est, sed vectigaliũ prouentus, quorum tempus nondum excesserat, assignauit. At Scipio pecunijs quidem sese negauit egere: suas enim & amicorũ satis futuras: de militibus negatis questus est. bellũ. nesse difficile. Quòd si priores, inquit, ob hostiũ fortitudinẽ toties uicti fuerunt, difficile bellũ Pecunia contẽpta.

est

est,quia cum talibus pugnandum erit: sin ob ciuium nostrorum ignauiam, æque difficile est,quia talium opera in bello sumus vsuri.

14 Disciplina militaris. Posteaquàm venit in castra, multamq; illic licentiam, lasciuiam,superstitionem ac luxum offendisset, diuinos ac sacrificos cum lenonibus protinus eiecit. Quin & vasa omnia iussit amoliri,excepta olla,veru, & poculo fictili. Ex argenteis,poculum librarum nō amplius duarum permisit, si quis habere vellet: balneis vti uetuit. Qui ungerentur,iussit ut ipsi sese fricarent. Iumentis enim,quia manib. carent,opus esse alio,a quo fricentur. Edixit, vt milites stantes eranderent, obsonium non igni coctum, cœnarent autem discumbentes, panem,aut pultem solam, & carneis assas siue elixas. Ipse vero sago circumtectus obambulabat per exercitum, dicens se lugere exercitus dedecora.

15 Luxus dānatus. Quum Memmij cuiusdam tribuni militum iumenta intercepisset, vasculis lapideis refrigerando vino paratis. ac populis Thericleis,hoc est,operose factis onusta: Mihi quidē,inquit,ac patriæ dies triginta, tibi ipsi verò per omnem vitam,quum talis sis,teipsum inutilem reddidisti. Significans bellū, quod pro patria gerebatur, mensem fortasse duraturum. Parum autem esse, quod tum militē præstaret inutilem,sed multo grauius, quod si pergeret esse talibus moribus perpetuo ciuis inutilis esset futurus.

16 Spem in clypeo. Alteri cuidam scutum pulchrè ornatum ostentanti: Scutum quidem,inquit,ô iuuenis bellum est, at decet virum Romanum in dextra potius, quàm læua spem collocare. Clypeus enim sinistra geritur, gladius dextra.

Cui-

17 Cuidam vallum gestanti, qui se dicebat onere vehementer premi, Nihil mirum, inquit, quando isti ligno magis, quàm gladio fidis; significans ideo vallum plus habere ponderis quia plus apud illum valeret. Quòd si gladijs fiderent milites, nihil esset opus vallis. — *Vallis fiducia.*

18 Quum videret hostes despondere animum aiebat sese, ut tuto ueniret, mora temporis emisse, addens bonum ducem perinde ut medicum, non nisi in extrema curatione ferrum adhibere. Nihilominus per occasionem adortus Numantinos, terga illos dare compulit. — *Vincere sine cæde.*

19 Quum seniores Numãtini victis suis ignauiam exprobrarent, qui nunc eos fugissent, quos toties in fugam verterant, Numantinus quidam respondisse fertur, Nunc quidem oues eędem sunt, sed alius pastor: Significans Scipionem ducem esse ca[illegible]m mutatæ fortunæ bellicæ, licet ijdem essent milites. — *Dux omnia facit.*

20 Numantia capta, quum iterum triumphasset Scipio, incidit illi controuersia cum Caio Graccho, tum pro Senatu, tum pro belli socijs. Id molestè ferens populus, tumultabatur: Scipio verò conscenso suggesto: Me, inquit, nec castrorum vociferatio unquam terruit, nec tumultus hominũ terrebit, quibus Italiam scio non matrem esse, sed nouercam: Significans eos, qui publicis patriæ commodis obstreperent, non esse vere Italos, sed alienigenas. Valerius refert illum dixisse, nũquã eos metuam solutos, quos huc alligatos adduxi: Denotans eos adductos fuisse captiuos, qui in victorem ferocirent. — *Liberè i*

21 Ijs vero, qui Graccho adeant vociferantibus occidendum esse tyrannum? Meritò,

inquit,

inquit Scipio, qui patriam oppugnant, me prius volunt è medio sublatum. Neque enim Romam posse cadere stante Scipione, neque Scipionem viuere, collapsa Roma. In hoc catalogo multa admixta sunt, quæ non sunt apophthegmata.

22 Scipio Africanus Consulatum appetebat, verùm vbi sensit Pompeium amicum alijs fauere candidatis, ipse a petitione destitit, dicens eum Cõsulatum sibi non tam gloriç futurum, si adipisceretur, quàm molestum & inauspicatum, si refragante Pompeio consequeretur. Maluit Consulatum cedere, quàm amicum perdere.

Moderatè.

23 Quum in Africa Pompeij partes sequutus res parum prospere gessisset, & Hispaniã petens intellexisset nauim, qua vehebatur, ab hostibus captam, gladio præcordia sua transuerberauit. Deinde Cesarianis militibus quærentibus, vbi est Imperator, Imperator inquit, bene habet. Suprema vox morientis declarauit animum meliore fortuna dignum.

CAECILLIVS METELLVS.

1 Cæcilius Metellus, quum loco munito cogitaret admouere exercitum, ac centurio dixisset ipsi, Si decem modò hominum iacturam facere velis, capies locum: interrogauit eum, num ipse de numero decem vnus esse vellet. Hoc & alteri tribuitur.

Argutè.

2 Tribuno militum cuidam è iunioribus, percunctanti Metellum, quid esset facturus, Si eius rei, inquit, scirem mihi tunicam esse consciam, exutam in ignem coniecissem.

Silentium ducis.

3 Quum Scipioni viuenti fuisset inimicus, mortem tamen illius grauiter tulit, iussitque filios vt subeuntes feretrum funus Scipionis

nis

nis efferrent, addens se Romanę ciuitatis nomine gratiam habere dijs, quod Scipio apud alios non esset natus: Sentiens Romanis non futurum fuisse incolumen, si talem ducem habuissent hostes. Simultatem oportet morte finiri, amicitiam non item. Simultas a rogo deponenda.

C. MARIVS.

4 C. Marius obscuro genere natus, facinorũ militarium commendatione ad rempublic. accessit. Ac primùm maiorem petiit ædilitatem. Vbi sensit ea spe frustrari sese, eodem die minorem ambijt: & hac frustratus, haud tamen desperauit, se Romæ ciuitatis primatem fore: docens quantùm in rebus humanis valeat improbitas: Improba cura.

5 Quum in utroque crure uarices haberet, nulli uinculis alligatus, præbuit sese medico secundum, ac nec suspitio emisso, nec adductis supercilijs, chirurgi curationem pertulit. Cæterùm quum medicus ad alterum crus transiret secũdum, uetuit: dicens, curationem non esse tanto dignam cruciatu. Curatio morbo grauior.

6 Lucius Mario ex sorore, nepos, quum Marius iterum Cõsul esset, uim admouit militi cuidam adolescenti, nomine Trebonio. At is Lucium interfecit. Id factum multis incusantibus, non inficiatus est adolescens se ducem suum interfecisse, sed causam addidit, ac probauit. Marius itaque, quum iussisset adferri coronam pro facinore in bello præclarè gesto dari solitam, Trebonio imposuit, graui exemplo monens cæteros, ne simili modo tẽtarent adolescentium pudicitiam, quando non solum absoluit, uerum etiam coronauit eum, qui & Imperatoris cognatum, & ducem suum ferro necasset. Seuerè & pudicè.

Quum

7 Quum castrametatus esset aduersus Teutonas in loco, qui minimũ habebat aquæ, militibus dicentibus se sitire, ostendit illis flumen proxime hostium vallum labens: Illinc, inquit, vobis potus sanguine venalis est. At illi iusserunt, vt se quò vellet, educeret, donec liquidum haberent sanguinem, nec totus adhuc præ siti diriguisset.

Sitis.

8 Mille Camerinos qui se in bello aduersus Cimbros, strenuos viros præstitissent, honore Romanis æquauit, idq; præter omne ius. Ad eos verò, qui factum hoc reprehendebant, respondit, se ob armorum strepitum legum uocem exaudire non potuisse.

Arma nõ audiũt leges.

9 In bello ciuili quum fossa cinctus obsideretur ab hostibus, continuit sese, tempus expectans opportunum: Popedio autem Siloni dicenti, Si magnus es Imperator ò Mari, descende in conflictum: Imo tu, inquit, si magnus es, Imperator, coge me nolẽtem ad certamen uenire.

Retortũ.

C. POPILIVS.

10 C. Popilius missus erat ad Antiochum regem, epistolam ferrens a Senatu, qua iubebatur exercitum ex Aegypto abducere, nec Ptolemęi filios orfanos regno spogliare. Quum verò rex illum per medium exercitũ ad se accedentẽ procul humaniter salutasset, nõ resalutato rege litteras reddidit: quib9 lectis, quũ Antiochus diceret se consulaturum, daturumque responsum, Popilius virga, quam tenebat ductã linea cinxit Regẽ, dicẽs: Hic igitũ stans consulta, & responde. Omnib. viri spiritũ admirãtibus, posteaquàm Antiochus spopõdisset se facturum, quæ Romanis viderentur, Ita demũ salutauit illũ & amplexus est Popilius

Animosè

LV-

LVCVLLVS.

Lucullus quum in Armenia cum decem millibus armatorum, & mille equitibus aduersus Tigranem tenderet, centum quinquaginta hominum millia habentem in exercitu, pridie Nonas Octobris quo die prius Scipionis copiæ deletæ fuerant, quodam admonente, q Romani diem illum, ut nefastum, & inauspicatum metuerent: Ergo, inquit, hodie alacriter pugnemus, vt hunc quoque diem ex nefasto funestoque, Romanis hilarem, & auspicatum reddamus. 11 Superstitionis contẽptus.

Atquum Romani cataphractos præcipuè formidarent, bono animo illos esse iussit, plus enim negotij futurum in spoliandis illis quã in uincendis: Significans plenam armaturam nihil profuturam hosti in pugna, quum esset ignauus, sed uictori profuturam ad prædam. Quumq; primus in collem ascendisset, speculatus hostium tumultus exclamauit. Vicimus commilitones, simulque impetu facto in hostes, quum nemo irruentis impetum sustineret, quinque tantum Romanos qui ceciderant amisit, hostium uerò centum millia trucidauit. 12 Fortiter.

Lucullus Imperator ad direptionem incitantibus dixit se malle unum militem Romanum ex hostium manibus eripere, quam uniuersas hostium fortunas sibi uindicare. 13 Cura militis.

Archelao qui iterum a Mithridate defecerat, asseueranti, si in Ponto Lucullus conspiceretur, fore ut omnia subderentur Imperio Romano: respondit Lucullus. Non cedo Archelae venatoribus audacia, ut relictis feris, ad vacua illorum lustra progrediar. Iam enim Mithridates Pontum reliquerat. 14 Animosè.

15 Romani quum in pugna cum Tigrane, hostium peditum centum millia trucidassent, paucis equitum fuga seruatis, quum ex ipsis non amplius centum essent vulnerati, interfecti quinque, dicebant se erubescere, quod in tam vilia mancipia strinxissent ferrum.

Hostis pudendus.

16 Quum Oeconomus Lucullo cœnam modestam apparasset, accersitum obiurgauit, illo dicente, non putabam sumptuoso apparatu opus esse, quum solus esses cenaturus. Quid ais, inquit Lucullus, an ignorabas apud Lucullum hodie cœnaturum Lucullum?

Splĕdidè.

17 Quum Græcos quosdam per dies, aliquot magnificè tractasset, atque illi dicerent, se mirari, ꝙ tantum impendiorum sua causa faceret. Nonnihil, ò hospites, vestra causa, sed maxima pars Luculli gratia.

Splĕdidè.

SYLLA.

18 Sylla cognomento Fœlix, inter felicitates suas, duas præcipuas dicebat, alterum quod Pium Metellum haberet amicum, alterum quod vrbem Athenarum non subuertisset.

Fęlicitas.

19 Quum Sylla defectus necessarijs cogeretur etiam dijs dicata tangere, Caphim amicum Delphos miserat, vt pecunias, ac donaria ad se perferret. Quibusdam verò dicentibus intra templum auditum citharæ sonitũ, quod ostentum interpretabantur, quasi Apollo citharœdus indignaretur, Caphis audita perscripsit Syllæ: cui facete scripsit Sylla, Quintu Caphi potius interpretaris istud esse signũ gaudentis, & exultantis dei, quam indignantis? perinde vt deo hilariter tribuente, tu quoque bono animo pecunias accipe.

Ostentum cõmode interpretatum.

20 Quum ad sociale bellum magnis cum copijs missus esset circa Limernam, e vallo terræ hiatu magnus ignis emicuit, cuius flamma

Fiducia

ma

ma ad cœlum perueniēs cōſtitit. Id vates interpretati ſunt, q̃ vir bonus, a ſpectu eximius, & admirandus, principatum adeptus præſentibus turbis ciuitatem liberaturus eſſet. Hoc audito Sylla: Ille, inquit, ego ſum. Nam illi erat peculiare comam auream, igniq; concolorem: nec ſe ait ſuæ uirtutis pudere, qui res tā multas tamq; præclaras geſſiſſet.

Quum milites in bello ſociali Albinum uirum prætorium fuſtibus mactaſſent, Sylla tā atrox facinus impunitum reliquit, dicens, ſe illis poſthac promptioribus vſurum ī prælijs, dum peccatum fortiter gerendo rem ſtudebunt penſare. 25 Sceleratis uti.

Quum Athenienſes ad Syllam duos tresve miſiſſent de pace tractaturos, atque illi nihil adferrent, quod ad incolumitatem ciuitatis faceret: ſed Theſeū, Eumolpum, & res aduerſus Medos geſtas uerbis inanibus iactarent: Abite, inquit, ò beati, iſtasq; orationes uobis cum referte: non enim diſcendi cupidus huc miſſus ſum a Populo Romano, ſed vt rebelles ſubuertam. 22 Milliariter.

Apud Orchomenum quum milites lōgius euagarentur, ordinibusq; perturbatis fugam caperent. Sylla ex equo deſiliens, arrepto uexillo in hoſtem conuolat, ita vociferans. Mihi quidem, ò Romani milites, hic pulchrum eſt mori: vos interrogati quo loco ducem ueſtrū amiſeritis, memineritis dicere apud Orchomenum. Hac uoce ſuos reuocauit. 23 Animosè.

Quum Mithridates Syllæ proceſſiſſet obuiam, dextramque porrexiſſet, Sylla non reſalutauit, ſed percunctatus eſt num a bello deſiſteret his conditionibus, quas cum Archelao pactus eſſet. Obticeſcēte Mithridate: Quibus pace opus eſt, inquit Sylla, eo priores loqui 24 Victor ſerox.

conuenit. Victori silere satis est. Rursus quum Mithridates varijs coloribus excusaret, quæ gesta fuerant: Olim, inquit, audiui, nunc experior te singulari eloquentia præditũ, qui tam nefarijs factis colorem inuenire potueris.

25 Lucius Sylla cognomento Fœlix, quũ cogitaret de occidendo C. Cæsare, amicis ne id faceret dehortantibus: indignũ .n. esse talem necare puerum: Desipitis, inquit, si in hoc puero non videtis multos inesse Marios. Deprehendit in eo excelsam indolem nullis honoribus satiãdã, vt qui vix dũ pubescẽs sacerdotiũ ambierit. Idẽ populum Romam subinde monere solet, cauerent puerum malè præcinctum.

Prouidentia.

M. ANTONIVS.

1 M. Antonius filium habebat ex Fuluia. Is puer Philotæ dederat ingentem vasorũ vim: quæ quum ille recusaret accipere, metuens ne pater tantam filij liberalitatem non probaret: Quid times, inquit, puer, accipere? An nescis eum qui dat, filium esse Antonij?

Filius patri similis.

2 Ipse Antonius quum esse prodigiose profusus dicere solet. Amplitudinem Imperij Romani non p ea quæ acciperet, sed per ea quæ daret illustrati. Ea vox excelsi animi videri poterat, nisi ab Antonio fuisset profecta.

Liberalitas.

3 Geminius in Græciam profectus ad Antonium, qm̃ suspectus erat Cleopatræ ꝑ eo venisset Octauiæ causam acturus, diu repulsus ac varijs modis delusus, tandem in conuiuio iussus causam aduentus dicere, ita respondit: Cætera, inquit, Antoni sobriæ sunt orationis, nec huius temporis, verum illud vnum & sobrius, & ebrius scio, bene successura omnia, si Cleopatra remittatur in Aegyptum. Moxque Romam se recepit, metuens sibi ab Antonio. Nam Cleopatra in conuiuio

Liberè.

gratias

gratias egit, ꝗ rem aperte dixisset, nulla vsus circuitione. At sic agere gratias erat minari malum. Sciebat Geminius quam esset illis inuisa veritas.

4 Quum Antonius appararet classe cum Cæsare cõfligere, quidã tribunus militũ uir fortis & armis exercitatus, Antonio ꝑtereunti corpus suũ multis cicatricibꝰ insignitũ ostendit dicẽs, O Imperator, quur his vulnerib. aut huic gladio parũ fidis, in lignis fragilibꝰ spẽ reponis? Sine Phœnices & Aegyptij classe pugnẽt, nobis Romanis terrã da in qua consueuimus vel hostẽ uincere, vel mortẽ oppetere. In terrestri prœlio apparet virtus.

5 Cleopatria metuens Antonij sęuitium cõfugit in monumẽtum demissis cataractis, misitq; , qui dicerent illã spontanea morte perijsse. Id credens Antonius, & ipse sibi parãs adferre vim, dixit ò Cleopatra non doleo, ꝗ te caream, nam mox vna futuri sumus: sed ꝗ ego tantus Imperator fortitudine victus sum a fœmina. Victum se putabat, ꝗ illa prior spõtaneæ mortis gloriam occupasset. Mors spõtanea.

6 Quũ Augustus eã inuiseret, exigeretq; ab illa rõnes, Seleucus vnus è ꝓcuratoribꝰ ipsius indicauit aliq͂d esse subtractũ ab ipsa: Illa in ꝓcuratorẽ insilijt, & arrepto hominis crinæ crebris ictibus pulsauit os. Hæc quũ Augustus ridens conatus esset inhibere: illa, An nõ, ĩ q̃s, ꝓmolestũ ẽ ò Cęsar, quũ tu digneris me ĩuisere, seruos meos herã icusare, ꝗ nonnihil muliebriũ ornamẽtorũ subtraxerim, non ea quidẽ mihi, sed vt Octauię, & Liuiæ munuscula dem. Hoc commento persuasit Cęsari se de vita cogitare, quum mori decreuisset. Callidè.

CASSIVS.

1 Cassius etiamnũ puer, Faustũ Syllæ filium inter æquales de patris monarchia gloriantẽ

Indoles 1 non tulit, sed colaphos impegit. Eius rei cognitionem quum Pompeius ad se recepisset, accitis ambobus pueris, Cassius ausus est dicere, Eia Fauste, audes rursus coram hoc ea uerba proferre, quibus irritatus in te fui, vt iterum tibi percellã os. Inerat Cassio natiuũ quoddam odium tyrannidis, vt iam tum appareret illi non defuturum animum ad interficiendum Cæsarem.

puero mira.

2 Idem quum Rhodum insulam vi cepisset, & in ingressu salutaretur rex atque dominus: Nec rex sum, inq̃t, nec dominus, sed regis ac domini interfector.

Tyrannidis osor.

C. CRASSVS.

1 M. Crassus ille diues, magnam seruorum turbam domi alebat, quorum præcipuam agebat curam, discentibus astans, interdum & ipse docens eos, dicens hanc oportere præcipuam esse patris familiàs solicitudinem, q̃ sint rei familiaris animata instrumenta: Idẽ sensit Aristoteles.

Seruorũ cura.

2 Hæc vox probata est, sed illa damnata, q̃ negabat quendam pro diuite habendum, qui non posset priuatis facultatibus exercitum alere.

Diuitiæ immodicæ.

3 Aegrè ferens Pompeio Magni cognomen delatũ, decretumq; triumphum Romano cuipiam dicenti, Iam aderit Pompeius magnus: Quantus tandẽ, inquit? Sentiens illum corpore cæteris parem, animo nihilò maiorem.

Inuidia eleuat.

4 Quum Pompeius, & Crassus in Cõsulatu collegæ, decessuri essent magistratu, Cneius Aurelius quidam subito in forũ procurrens clamauit, sibi visum in somnis Iouẽ iussisse, ne prius se magistratu abdicarent, quam in gratiam rediissent. Idem flagitante Populo Pompeius nihil motus est: At Crassus surgẽs

Reconciliatio.

vltro

vltro collegæ dextram porrexit dicẽs: Nihil, ò Quirites, me indignum facturus mihi videor, si prior cum Pompeio in gratiam redie ro, quem vos etiamnum impuberem. Magnũ cognominastis, cuique prius triumphum decreuistis, quam in senatum electus esset.

In Parthos proficiscens quum Deiotarum extremæ iam senectutis, nouam vrbem condere videret: Quid est, inquit, ò rex hoc rei, ꝙ quum hora diei iam adsit duodecima, nouam vrbem extruere institueris? Ad hæc arridens Deiotarus. Imò quid tibi in mentem venit, ò Imperator, vt quum haudquaquam sis, vt uidetur, matutinus, tamen in Parthos cum exercitu properes? Nam id temporis Crassus sexagesimum agebat annum. Hora quæ nobis duodecima est in meridie, olim erat extrema diei. 5 Senex ædificator.

Quum Parthi per legatos denunciassent, vt suæ ætati consulens a bello abstineret, insolenter respondit. In Seleucia istis mandatis responsum dabimus. Hic Agisis legatorum vnus sublata manu mediam palmam ostendens: Prius, inquit, in hac manu nascentur setæ, quam tibi Seluciam conspiciendi sit futura potestas. 6 Militaria.

Conflicturo cum Parthis exta è manibus deciderunt: hoc cæteris, vt inauspicatum ostẽtum interpretantibus, ac prælium dissuadentibus: Huiusmodi, inquit, incommoda multa nobis senectus adfert. At arma mihi nũquam è manibus ceciderunt. 7 Senex bellator.

Quũ Publius Crassi filius fortissimè in bello, & pugnasset, & cecidisset, hostes caput iuuenis hastæ impositum gestantes proximè ad Romanos accedebant, insultantes, rogan- 8 Fortiter.

quod temperas, an approbare quod scribis, deterius sit: sentiens & legem quam parabat exitiosum esse Reipublicæ.

42 Maledicentia. A quodam multis nominibus infami vexatus. Impar mihi, inquit, tecum certamen est. Nam vt tibi male audire & maledicere facillimum ac promptissimum est, ita mihi maledicere insuaue male audire insolitum.

43 Apud Athenienses quum quæcunque Cato breuissimo sermone expedierat, ea vix longo verborum ambitu redderet interpres, dictum est Græcis orationem è labijs, Romanis ex corde proficisci.

44 Pietas in patrem. Adolescẽs quidam patris vita defuncti inimicum mox in ius vocauit vltusq; est. Quẽ Cato obuium comiter amplexus. Sic oportet, inquit, non agnis hædisve, sed è malorum lachrymis ac damnationibus parentum exequias celebrare.

45 Curare friuola. Quum quidam Catoni dixisset, Eamus deambulatum: & adolescens quidam interpellasset dicens: Quid opus erat de? Imo, inquit Cato, q̃d opus erat te. Vna literula mutata significauit ipsum potius esse superuacaneum in vita, quàm de, in verbo.

46 Admonitio sera. Cato percussus, ab eo, qui arcam ferebat, quum baiulus diceret, Caue, rogauit, num quid aliud ferret præter arcam. Nam quod ad arcam attinebat, serum erat dicere caue. Simulauit itaque se moneri de alio quopiam onere, quàm de arca, vnde cauendum esset. Simile est, quod de Diogene trabe icto retulimus.

47 Fortitudo stulta. Cato senior quibusdam efferentibus hominem inconsultè audacem, & in rebus bellicis strenuum, ait plurimum referre vtrum quis uirtutem magno æstimet an vitam non

magni

magni faciat: [illegible] fortes, qui [illegible] modo [illegible] sed qui tanti [illegible]. [illegible] tia vitam aliorum [illegible] met in vitæ discrimen [illegible] tium est, & [illegible] gium & beluis [illegible]

Cato in Albidium [illegible] degerat, denique & [illegible] cōsequutum [illegible] absumpsit. ita [illegible] cisse prom[illegible] nus, in quo [illegible] gio erat, sed [illegible]

Catulus Censor [illegible] iunctum accessit [illegible] ipsius iudicio [illegible] missum [illegible] dit, Turpe est [illegible] tuendæ [illegible] rideri nostris [illegible] stê petebatur.

De spe [illegible] tarcho, quod [illegible] ret, quæ pu[illegible] nor, de pericul[illegible] nia, quę solent [illegible]

Commemorantur [illegible] oracula de re rustica. D[illegible] ros, ac strenuissimo [illegible] gni, minimeque male [illegible] ne cupidè emas. In re rustica [illegible] agro emendo minimè. Quod [illegible] est, semper pœnitet. Agrum [illegible] omnia intueri oportet aquæ [illegible] num. Aestimare oportet quomodo [illegible] cōtermina, Malus est ager, cum [illegible]

tesq; quo genere iuuenis ille fuisset ortus: neque enim fieri posse, vt ex patre tam ignauo, & imbelli talis filius nasci posset. Hoc tam tristi spectaculo nihil commotus Crassus, per omnes ordines concionatus est, clamans. Meus hic priuatus dolor est Romani, mea hæc calamitas, meus hic peculiaris luctus: cæterum publica ciuitatis salus, & gloria, in vestra incolumitate vestraq; virtute sita est.

9 Ingenuè. Marcello, ac Domitio Pōpeiū in senatu rogantibus, nū proximis comitijs petiturus esset Consulatum: Fortè, inquit, petā, fortè non petam. Rursus idem percunctantibus: A bonis, inquit, ciuibus petā, a malis nequaquam. Quum hæc responsa, vt ambigua, ac superba multos offenderent, Crassus idem percūctantibus respondit. Si è repul. fore iudicauero, petam: sin minus, a petendo abstinebo.

SERTORIVS.

10 Vetulus dux. Sertorius quum Pompeij milites uariè dispulsos superasset, multis occisis, audissetque aduentare Metellum cum alijs copijs, diremit prælium, reuocatisq; suis dixit. Ego puerum hunc, nisi superuenissent anus illa, verberibus castigatum domū remisissem: Pōpeium pueri nomine signans, Metellū vetulū, anus.

11 Patria dulcis. Idem sæpe victor ad Pompeium Metellūque misit, offerens se paratum redire in urbem, si sibi permitteretur: dixitque male se Romæ ignobilissimum ciuem, quam exulem omnium aliarum ciuitatum Imperatorē nominari.

12 Conuiuia pudica. Admonere solet suos, ne quid in conuiuio præter decorum, vel fieret, vel diceretur, præsertim a iurgijs, & obscœnitate, temperare: Nec ipse quicquam tale sustinebat, vel audire, vel videre.

M. BRV-

M. BRVTVS.

M. Brutus rebus in summam desperationē adductis, quum è ducibus, atque amicis paucos apud se haberet, sublatis oculis in cœlum stellis plenum, dixit hunc versiculum Græcum è tragœdia quapiam: 1 Vltio deorum.

Ζεῦ μὴ λάθοι σε τῶνδ' ὃς αἴτιος κακῶν. id est
Ne te lateat ò supreme Iuppiter,
Horum malorum quisquis autor extitit,

Velut imprecans Cæsar vindictam a dijs. Volumnius narrat illum, & alterum dixisse carmen, sed negat se meminisse. 2 Mors destinata.

Quodam ex his qui aderant præcipuo, monēte vt illinc fugeret Brutus: Prorsus, inquit, fugiendum, sed manibus, non pedibus: Significans morte spontanea vitandam Cæsarianorum tyrannidem.

Quum inter coniuratos deliberaretur, an vna cum Cæsare occidendus esset Antonius, Brutus dissuasit, dicens hoc negotium quod pro legibus, ac iure susciperetur, oportere omni carere iniuria. Noluit uir optimus cædem in plures proferri. At hæc clementia malè cessit illis. 3 Clementer.

Vltimū præliū initurus, dehortātibus quibusdam ne se tāto discrimini cōmitteret. Hodie, inquit, aut rectè erit, aut nihil curabo: Significans se, aut victorē fore, aut non uicturū. Mors autē adimit omniū malorum sensum. 4 Aut viuere, aut mori.

Huius uxor Porcia Catonis filia, posteaquam sensit conspiratū de Cæsare interficiendo, ea nocte quæ præcessit diem, in quo Cæsar occisus est, egresso cubiculum Bruto, cultellum tonsorium uelut unguium resecandorum gratia poposcit eoque quasi forte de mani- 5 Fides vxoria.

tesq; quo genere inuenis ille fuisset ortus: neque enim fieri posse, vt ex patre tam ignauo, & imbelli talis filius nasci posset. Hoc tam tristi spectaculo nihil commotus Crassus, per omnes ordines concionatus est, clamans. Meus hic priuatus dolor est Romani, mea hæc calamitas, meus hic peculiaris luctus: cæterum publica ciuitatis salus, & gloria, in vestra incolumitate vestraq; virtute sita est.

9 Ingenuè. Marcello, ac Domitio Pōpeiū in senatu rogantibus, nū proximis comitijs petiturus esset Consulatum: Fortè, inquit, petā, fortè non petam. Rursus idem percunctantibus: A bonis, inquit, ciuibus petā, a malis nequaquam. Quum hæc responsa, vt ambigua, ac superba multos offenderent, Crassus idem percūctantibus respondit. Si è repul. fore iudicauero, petam: sin minus, a petendo abstinebo.

SERTORIVS.

10 Vetulus dux. Sertorius quum Pompeij milites uariè dispulsos superasset, multis occisis, audissetque aduentare Metellum cum alijs copijs, diremit prælium, reuocatisq; suis dixit. Ego puerum hunc, nisi superuenissent anus illa, verberibus castigatum domū remisissem: Pōpeium pueri nomine signans, Metellū vetulū, anus.

11 Patria dulcis. Idem sæpe victor ad Pompeium Metellūque misit, offerens se paratum redire in urbem, si sibi permitteretur: dixitque malle se Romæ ignobilissimum ciuem, quam exulem omnium aliarum ciuitatum Imperatorē nominari.

12 Conuiuia pudica. Admonere solet suos, ne quid in conuiuio præter decorum, vel fieret, vel diceretur, præsertim a iurgijs, & obscœnitate, temperare: Nec ipse quicquam tale sustinebat, vel audire, vel videre.

M. BRV-

M. BRVTVS.

M. Brutus rebus in summam desperationē 1
adductis, quum è ducibus, atque amicis paucos apud se haberet, sublatis oculis in cœlum stellis plenum, dixit hunc versiculum Græcum è tragædia quapiam: *Vltio deorum.*

Ζεῦ μὴ λάθοι σε τῶνδ᾽ ὃς αἴτιος κακῶν. id est

Ne te latuerit ò supreme Iuppiter,
Horum malorum quisquis autor extitit,

Velut imprecans Cæsar vindictam a dijs. 2
Volumnius narrat illum, & alterum dixisse carmen, sed negat se meminisse. *Mors destinata.*

Quodam ex his qui aderant præcipuo, monēte vt illinc fugeret Brutus: Prorsus, inquit, fugiendum, sed manibus, non pedibus: Significans morte spontanea vitandam Cæsarianorum tyrannidem.

Quum inter coniuratos deliberaretur, an 3
vna cum Cæsare occidendus esset Antonius, Brutus dissuasit, dicens hoc negotium quod pro legibus, ac iure susciperetur, oportere omni carere iniuria. Noluit uir optimus cædem in plures proferri. At hæc clementia malè cessit illis. *Clementer.*

Vltimū præliū initurus, dehortātibus qui- 4
busdam ne se tāto discrimini cōmitteret. Hodie, inquit, aut rectè erit, aut nihil curabo: Significans se, aut victorē fore, aut non uicturū. Mors autē adimit omniū malorum sensum. *Aut viuere, aut mori.*

Huius uxor Porcia Catonis filia, postea- 5
quam sensit conspiratū de Cæsare interficiendo, ea nocte quæ præcessit diem, in quo Cæsar occisus est, egresso cubiculum Bruto, cultellum tonsorium uelut unguium resecandorum gratia poposcit eoque quasi forte de *Fides vxoria.*

mani-

tesq; quo genere iuuenis ille fuisset ortus: neque enim fieri posse, vt ex patre tam ignauo, & imbelli talis filius nasci posset. Hoc tam tristi spectaculo nihil commotus Crassus, p omnes ordines concionatus est, clamans. Meus hic priuatus dolor est Romani, mea hæc calamitas, meus hic peculiaris luctus: cæterum publica ciuitatis salus, & gloria, in vestra incolumitate vestraq; virtute sita est.

9 Ingenuè. Marcello, ac Domitio Pōpeiū in senatu rogantibus, nū proximis comitijs petiturus esset Consulatum: Fortè, inquit, petā, fortè non petam. Rursus idem percunctantibus: A bonis, inquit, ciuibus petā, a malis nequaquam. Quum hæc responsa, vt ambigua, ac superba multos offenderent, Crassus idem percūctantibus respondit. Si è repul. fore iudicauero, petam: sin minus, a petendo abstinebo.

SERTORIVS.

10 Vetulus dux. Sertorius quum Pompeij milites uariè dispulsos superasset, multis occisis, audissetque aduentare Metellum cum alijs copijs, diremit prælium, reuocatisq; suis dixit. Ego puerum hunc, nisi superuenissent anus illa, verberibus castigatum domū remisissem: Pōpeium pueri nomine signans, Metellū vetulū, anus.

11 Patria dulcis. Idem sæpe victor ad Pompeium Metellūque misit, offerens se paratum redire in urbem, si sibi permitteretur: dixitque male se Romæ ignobilissimum ciuem, quam exulem omnium aliarum ciuitatum Imperatorē nominari.

12 Conuiuia pudica. Admonere solet suos, ne quid in conuiuio præter decorum, vel fieret, vel diceretur, præsertim a iurgijs, & obscœnitate, temperare: Nec ipse quicquam tale sustinebat, vel audire, vel videre.

M. BRV-

M. BRVTVS.

M. Brutus rebus in summam desperationē adductis, quum è ducibus, atque amicis paucos apud se haberet, sublatis oculis in cœlum stellis plenum, dixit hunc versiculum Græcum è tragædia quapiam: 1 Vltio deorum.

Ζεῦ μὴ λάθοι σε τῶνδ' ὃς αἴτιος κακῶν. id est
Ne te latueris ò supreme Iuppiter,
Horum malorum quisquis autor extitit,

Velut imprecans Cæsar vindictam a dijs. Volumnius narrat illum, & alterum dixisse carmen, sed negat se meminisse. 2 Mors destinata.

Quodam ex his qui aderant præcipuo, monēte vt illinc fugeret Brutus: Prorsus, inquit, fugiendum, sed manibus, non pedibus: Significans morte spontanea vitandam Cæsarianorum tyrannidem.

Quum inter coniuratos deliberaretur, an vna cum Cæsare occidendus esset Antonius, Brutus dissuasit, dicens hoc negotium quod pro legibus, ac iure susciperetur, oportere omni carere iniuria. Noluit uir optimus cædem in plures proferri. At hæc clementia malè cessit illis. 3 Clementer.

Vltimū prœliū initurus, dehortātibus quibusdam ne se tāto discrimini cōmitteret. Hodie, inquit, aut rectè erit, aut nihil curabo: Significans se, aut victorē fore, aut non uicturū. Mors autē adimit omniū malorum sensum. 4 Aut viuere, aut mori.

Huius uxor Porcia Catonis filia, posteaquam sensit conspiratū de Cæsare interficiendo, ea nocte quæ præcessit diem, in quo Cæsar occisus est, egresso cubiculum Bruto, cultellum tonsorium uelut unguium resecandorum gratia poposcit eoque quasi forte de 5 Fides vxoria.

tesq; quo genere iuuenis ille fuisset ortus: neque enim fieri posse, vt ex patre tam ignauo, & imbelli talis filius nasci posset. Hoc tam tristi spectaculo nihil commotus Crassus, p omnes ordines concionatus est, clamans. Meus hic priuatus dolor est Romani, mea hæc calamitas, meus hic peculiaris luctus: cæterum publica ciuitatis salus, & gloria, in vestra incolumitate vestraq; virtute sita est.

9 Ingenuè. Marcello, ac Domitio Põpeiũ in senatu rogantibus, nũ proximis comitijs petiturus esset Consulatum: Fortè, inquit, petã, fortè non petam. Rursus idem percunctantibus: A bonis, inquit, ciuibus petã, a malis nequaquam. Quum hæc responsa, vt ambigua, ac superba multos offenderent, Crassus idem percũctantibus respondit. Si è repul. fore iudicauero, petam: sin minus, a petendo abstinebo.

SERTORIVS.

10 Vetulus dux. Sertorius quum Pompeij milites uariè dispulsos superasset, multis occisis, audissetque aduentare Metellum cum alijs copijs, diremit prælium, reuocatisq; suis dixit. Ego puerum hunc, nisi superuenissent anus illa, verberibus castigatum domũ remisissem: Põpeium pueri nomine signans, Metellũ vetulũ, anus.

11 Patria dulcis. Idem sæpe victor ad Pompeium Metellũque misit, offerens se paratum redire in urbem, si sibi permitteretur: dixitque malle se Romæ ignobilissimum ciuem, quam exulem omnium aliarum ciuitatum Imperatorẽ nominari.

12 Conuiuia pudica. Admonere solet suos, ne quid in conuiuio præter decorum, vel fieret, vel diceretur, præsertim a iurgijs, & obscœnitate, temperare: Nec ipse quicquam tale sustinebat, vel audire, vel videre.

M. BRVTVS.

M. Brutus rebus in summam desperationē adductis, quum è ducibus, atque amicis paucos apud se haberet, sublatis oculis in cœlum stellis plenum, dixit hunc versiculum Græcum è tragœdia quapiam: 1 Vltio deorum.

Ζεῦ μὴ λάθοι σε τῶνδ' ὃς αἴτιος κακῶν. id est

Ne te latuerit ò supreme Iuppiter,
Horum malorum quisquis autor extitit,

Velut imprecans Cæsar vindictam a dijs. Volumnius narrat illum, & alterum dixisse carmen, sed negat se meminisse. 2 Mors destinata.

Quodam ex his qui aderant præcipuo, monēte vt illinc fugeret Brutus: Prorsus, inquit, fugiendum, sed manibus, non pedibus: Significans morte spontanea vitandam Cæsarianorum tyrannidem.

Quum inter coniuratos deliberaretur, an vna cum Cæsare occidendus esset Antonius, Brutus dissuasit, dicens hoc negotium quod pro legibus, ac iure susciperetur, oportere omni carere iniuria. Noluit uir optimus cædem in plures proferri. At hæc clementia malè cessit illis. 3 Clementer.

Vltimū præliū initurus, dehortātibus quibusdam ne se tāto discrimini cōmitteret. Hodie, inquit, aut rectè erit, aut nihil curabo: Significans se, aut victorē fore, aut non uicturū. Mors autē adimit omniū malorum sensum. 4 Aut viuere, aut mori.

Huius uxor Porcia Catonis filia, posteaquam sensit conspiratū de Cæsare interficiendo, ea nocte quæ præcessit diem, in quo Cæsar occisus est, egresso cubiculum Bruto, cultellum tonsorium uelut unguium resecandorum gratia poposcit eoque quasi forte de 5 Fides vxoria.

mani-

manibus elapso seipsam grauiter vulnerauit. Mox Brutus clamore ancillarum in cubiculum reuocatus, obiurgare eam cępit, quod tonsoris præripuisset officium. Tunc illa clam marito. Non hoc, inquit, temerè feci: nam experiri volui, si quod constitutum est, parum cesserit ex sententia, quam æquo animo me ferro sim peremptura.

Pudor inutilis.

6 Idem dixit sibi videri eum ætatis florem male collocasse, qui nihil negaret.

Inutilis est verecundia, quę obstat, quo minus negemus obsequium ad inhonesta vocanti.

APO-

APOPHTHEGMATVM VARIE MIXTORVM LIBER SEXTVS.

IN his, qui sequuntur clarissime adolescens, miraberis q̄dā dicta, nec Scythis, nec Cyclopibus digna: sed memento tū, exceptis aliquot, non homines, sed mera portenta rerum summam tenuisse: siue q̄ tales militum temeritas asciceret, siue quod immodica potestas, nisi adsit animus Philosophiæ præsidijs diligenter præmunitus, tales reddat. Quanquam & ab illis prodigiosè malis quædam dicta, gestaque sunt non indigna imitatione. Postremò turpitudinis alienæ species velut in theatrum ꝓducta, deterret a vitijs, & ad virtutis studiū extimulat ingenia non omnino deplorata. Hunc igitur postremum librum puta esse mensæ secundæ bellaria, in quibus quædam apponuntur, vt tollas: quædam vt gustes, nonnulla vt spectes tantum. Malo enim te suauiter affectum, quàm saturum, onustumque dimittere. Quòd si quædam apponētur leuia, ridiculaque, mimorum, coquorum, equisonum, scurrarum, ac meretricum, decet omne conuiuium hilaritas, sed præcipuè mēsas secundas. Quanquam & a leuissima personis nonnunquam dicuntur, quæ nemo sapiens contemnat. Nec ignoransolim moriones, saltriculas, & simios sub conuiuij

uiuij finem induci solere. Non laboro si adsit hilaritas, modo absit omnis obscœnitas. Fortassis existet, qui desideret ordinem: & hoc, & si quid aliud videbitur reprehensione dignum, excusabit secundarum mensarum libertas.

TIBERIVS CAESAR.

1 Liberè. Tiberio Cęsari cunctanter & agrè suscipiē ti delatū iperiū, quidā in os ausus est dicere, Cęteri quod pollicent, tarde præstānt. tu qđ præstas, tarde polliceris: Notata est illius simulata cunctatio, detrectantis qđ cupiebat.

2 Modestè. Cuidā a quo fuerat dn̄s appellatus, denunciauit, ne se amplius contumeliæ cā nominaret. Quanta modestia in tanto principe.

3 Modestè. Idem dicente sacras tuas occupationes, interpellaui, iussit non sacras dicere, sed laboriosas. Rursum alterum dicentem, se ipso autore adijsse Senatum, correxit, autore, mutans in suasorem.

4 Leniter. Quū iocis, conuitijs, famosis carminibus, ac rumoribus frequenter impeteretur, amicis ad vltionē hortantibus respondit, in ciuitate libera, linguam, menteq; liberas esse debere.

5 Leniter. Quin & senatu de huiusmodi criminibus ac reis flagitante: Non tantum, inquit, habemus otij, vt implicare nos pluribus negotijs debeamus. Si hanc fenestram aperueritis, nihil aliud agi sinetis.

6 Ciuilis vltio. Diogenes Grāmaticus sabbatis Rhodi disputare solitus, Tiberium ad se veniētē, vt ipsum extra ordinē audiret, nō admisit, sed ꝑ seruulum suum in septimū distulit diem. Is quū Romā venisset, & pro Cæsaris foribus adstaret, cupiens illū salutare, Tiberius iussit, vt post septimum annū rediret. Nec alia pęna tantam Gramatici superbiam vltus est.

Præ-

Præsidibus onerandas tributo prouincias suadentibus, scripsit. Boni Pastoris esse tondere pecus, non deglubere, hoc est, lanam, non pellem detrahere. 7 Exactio moderata.

Quoniam tyro in castris auidius bibebat vinum, militari ioco pro Tiberio Claudio, Nerone dictus est, Biberius, Caldius, Mero. 8 Iocus ex deprauatione.

Theodorus Gadareus Tiberij in rhethoricis preceptor, animaduertens in puero sanguinariū ingeniū sub specie lenitatis latitās subinde inter obiurgādum appellauit illū πηλὸν αἵματι συμπεφυρμένον, i. lutum sanguine maceratum. Hic initio principatus miram lenitatem præ se tulit, sed progressu temporis ad immanem crudelitatem lapsus est. 9 Crudelitas tecta.

Quū audisset quendam ex reis nomine Seruilium, sibi mortem consciuisse prius, q̃ esset damnatus, exclamauit. Seruilius me eusit. Adeo leue supplicium esse indicabat mortem. 10 Crudeliter.

Quum custodias recognoscentem quidam rogaret, vt suppliciū maturaret, respōdit. Nōdum tecum redij in gratiam. Humanitatis officium ducens, si damnatum cito occidisset. 11 Crudeliter.

Tiberius perspecto Caligulæ ingenio, fero, & maleficio, subinde prædicabat, se natricem Reipublicæ, & Phaetontem orbi terrarum educare. Natrix serpentis genus est. 12 Indoles malefica.

Tiberius Cæsar, & illud dixisse fertur, cum hominem sibi videri ridiculum, qui sexagesimum prætergressus annum manum porrigeret medico: Sentiens hominem tam grandem oportere iam scire, quō sibi mederi debeat. Porrigunt manum medico, qui consulunt illum explorantem pulsus venarum. 13 Medicina.

C. CALLIGVLA.

Cōmentarios ad matris, fratrumq; suorum calumnias pertinentes, ne cui postmodum dela-

Surdus delatori. delatori, testive maneret vllus motus, conuectos in forum, & ante claré testatus deos, neque legisse se,neque attigisse quicquam, concremauit. Quin,& libellum de sua salute oblatum non recepit, contendens sibi nihil admissum cur cuiquam inuisus esset. Negauit se delatoribus aures habere. Hæc boni principis videri poterant,nisi fingerentur.

2 Tyrãnica vox. Quum audiret fortè reges, qui officij causa in vrbem aduenerant, inter se super cœnam de nobilitate generis concertantes, exclamauit Calligula. De cœlo uenit nobis rex,& adiecit carmen Homericum:

Εἷς κοίρανος ἔστω εἷς βασιλεύς. id est,

Vnus dominus sit, vnus rex.

3 Versutia. Nec multum abfuit, quin statim diadema sumeret, speciemq; principatus in regni formam conuerteret.

Liuiam Augustam proauiam suam appellare consueuit Vlyssem stolatum: vafriciem, ac fraudulentiam illius notans: hoc tantum interesse,quod vt fœmina stolam gestaret.

4 Crudeliter,& impiè. Quum destinasset interficere fratrem suũ, eumq; suspicaretur sese medicamentis præmunire, ita locutus est. Antidotum aduersus Cæsarem? Timebat ille venenum, quasi Cæsar non posset alio quouis modo, trucidare, quem vellet extinctum.

5 Crudeliter. Vir quidam prætorius valetudinis causa se cesserat in Anticyram petito a Cæsare commeatu. Is quũ sæpius peteret prorogari commeatum,mandauit interfici, & adiecit necessariam sanguinis esse missionem, cui tamdiu non profuisset helleborum. Solent.n.medici in morbis validioribus venarũ incisione vti. Et in Anticyram nauigabant, quibus opus erat purgatione.

Illud

Illud è tragœdia subinde iactabat. Oderit, dum metuant. Hanc ne quis miretur, eiusdẽ vox fuit. Vtinam Populus Romanus vnicam ceruicem haberet. Hanc emisit, infensus turbæ fuenti Venetæ aurigarum factioni, quum ipse faueret Prasiæ. 6 Hostis populi.

Luxu prodigioso vsus, vt calidis, frigidisq; vnguentis lauaretur, preciosissimas margaritas aceto liquefactas sorberet, conuiuijs ex auro panes, & obsonia apponeret, nummos non mediocris summæ è fastigio basilicæ Iuliæ p aliquot dies spargeret in plebem, Liburnicas naues, gemmatis puppibus, versicoloribus velis fabricaretur, subinde dicebat, aut frugi hominem esse oportere, aut Cæsarem. 7 Profusio.

In auctione Apronius quidam vir prætorius dormitans capitis motu nutabat. Id animaduertens Caligula, præconem admonuit, ne illum sibi nutantem præteriret: nec hoc monere desijt, donec ignoranti tredecim gladiatores sestertium nonagies addiceretur. 8 Iocus insanus.

CLAVDIVS CAESAR.

Græculus quidã causam agens apud Claudium Cæsarem, inter altercandum per calorem hanc vocem in illum emisit, καὶ σὺ γέρων εἶ καὶ μωρὸς, id est, & tu senex es, & stultus. Vsque eo summa potestas ob stultitiam, & passim, & propalam cuiluerat, ut hæc in os dixerit, non senator, sed ignotus Græculus, & dixerit impune. 9 Liberi.

Quum Censor equites recognosceret, & in his reperisset iuuenem probris coopertum, sed quem pater probissimum affirmabat, sine ignominia dimisit. Id amicis mirantibus: Habet, inquit, Censorem suum. Autoritatẽ suam in parentem transtulit. 10 Pater index.

Alium

11 Alium corruptelis adulterisque famosum nihil aliud quã monuit, vt aut parcius ætatulæ indulgeret, aut certè cautius: addiditque: Quare enim ego scio, quam habeas amicam? O censorem grauem.

Leuitas praua.

12 Narcissum ab epistolis, & Pallantem a rationibus sic adamauit, vt eos non solum amplissimis præmijs, verum etiam quæstorijs p̃torijsq; ornamentis decreto Senatus ornari libenter passus sit: ad hæc, tantum rapere, & acquirere, vt illi querenti de fisci exiguitate quidam non absurde dixerit, abundaturum fiscum si a duabus libertis in consortium reciperetur.

Peculatus dissimulatus.

13 Quum cuidam notam appositam, deprecantibus familiaribus ademisset: Litura tñ, inquit, extat: Sentiens etiam remissa culpa, manere tamen infamiæ prioris vestigium. alludès ad scripturam, quæ licet spongia deleatur, aut graphio radatur, relinquitur tamen lituræ rasuræq; uestigium.

Infamia non delet.

14 Hic temulentus aliquando dixit, sibi fatale esse, ut coniugum flagitia ferret, deinde puniret. Ea uox terrorem non mediocrem iniecit Agrippinæ.

Ebrietas loquax.

SEXTVS NERO.

1 In Cn. Domitium Sexti Neronis attauum, cui cognomen fuit Aenobarbo, L. Crassus orator dicebat, non esse mirandum, quod æneam haberet barbam, cui os ferreum, cor plumbeum esset. Os ferreum obijciens propter summam impudentiam, cor plumbeum ob ingenij stuporem. Quidam illum pro Nerone Aenobardum appellarunt, atque hoc erat unum è duobus conuitijs, quæ indignissimè tulit. Alterum erat, quod increpitus esset maus citharœdus,

Iocus ex nomine.

Quum

Quum ex more cuiusdam capite damnati causæ subscripturus esset Sextus Nero: Vtinam, inquit, literas nescirem: Vox parsimoniam humani sanguinis promittens, si ex animo prodisset. 2 Clemētia.

Puerum Spotum exectis testibus, in muliebrem naturam transfigurare conatus est. Addita dos, additum flameum, addita celeberrima nuptiarum solennitas: Quid multis? palàm pro uxore habuit. Hinc fertur cuiusdam non inscitus iocus, Bene agi potuisse cum rebus humanis, si Domitius Neronis pater talem habuisset vxorem: Sentiens exitio totius orbis natum Neronem. Is nunquam fuisset natus, si pater Spori similem habuisset uicem coniugis. 3

Nunquam cuiquam officium delegauit, nisi hæc adijceret, Scis quibus mihi est opus, & hoc agamus, ne quis quid habeat. Vox prędone quam principe dignior. 4 Rapacitas.

Quodam in colloquio proferente Græcum uersiculum. 5 Crudeliter.

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί. id est, *Me mortuo, terra misceatur incendio.*

Subiecit, imò ἐμοῦ καὶ ζῶντος id est, me etiam uiuo. Quibus portentis aliquando committitur Respublica?

Quum nihil flagitiorum sibi non permitteret, elatus tanto rerum successu, dicebat neminem principum ante ipsum scisse, quid sibi liceret. Verum qui hoc dicit, sensit tandem quid uicissim liceat populo in malum principem. 6 Licentia principis.

Quum incedisset urbem, spectabat, dicens se flammæ pulchritudine delectari, atque interim suam canebat Halosin, hoc est,

11 Alium corruptelis adulterisque famosum nihil aliud quã monuit, vt aut parcius ætatulæ indulgeret, aut certè cautius: addiditque: Quare enim ego scio, quam habeas amicam? O censorem grauem.

Leuitas praua.

12 Narcissum ab epistolis, & Pallantem a rationibus sic adamauit, vt eos non solum amplissimis præmijs, verum etiam quæstorijs ꝑtorijsq; ornamentis decreto Senatus ornari libenter passus sit: ad hæc, tantum rapere, & acquirere, vt illi querenti de fisci exiguitate quidam non absurde dixerit, abundaturum fiscum si a duabus libertis in consortium reciperetur.

Peculatus dissimulatus.

13 Quum cuidam notam appositam, deprecantibus familiaribus ademisset: Litura tñ, inquit, extat: Sentiens etiam remissa culpa, manere tamen infamiæ prioris vestigium, alludés ad scripturam, quæ licet spongia deleatur, aut graphio radatur, relinquitur tamen lituræ rasuræq; uestigium.

Infamia non delet.

14 Hic temulentus aliquando dixit, sibi fatale esse, ut coniugum flagitia ferret, deinde puniret. Ea uox terrorem non mediocrem iniecit Agrippinæ.

Ebrietas loquax.

SEXTVS NERO.

1 In Cn. Domitium Sexti Neronis attauum, cui cognomen fuit Aenobarbo, L. Crassus orator dicebat, non esse mirandum, quod æneam haberet barbam, cui os ferreum, cor plumbeum esset. Os ferreum obijciens propter summam impudentiam, cor plumbeum ob ingenij stuporem. Quidam illum pro Nerone Aenobardum appellarunt, atque hoc erat unum è duobus conuitijs, quæ indignissimè tulit. Alterum erat, quod increpitus esset maus citharœdus,

Iocus ex nomine.

Quum

Quum ex more cuiusdam capite damnati causæ subscripturus esset Sextus Nero: Vtinam, inquit, literas nescirem: Vox parsimoniam humani sanguinis promittens, si ex animo prodisset. 2 Clemẽtor.

Puerum Spotum exectis testibus, in muliebrem naturam transfigurare conatus est. Addita dos, additum flameum, addita celeberrima nuptiarum solennitas: Quid multis? palàm pro uxore habuit. Hinc fertur cuisdam non inscitus iocus, Bene agi potuisse cum rebus humanis, si Domitius Neronis pater talem habuisset vxorem: Sentiens exitio totius orbis natum Neronem. Is nunquam fuisset natus, si pater Spori similem habuisset uice coniugis. 3

Nunquam cuiquam officium delegauit, nisi hæc adijceret, Scis quibus mihi est opus, & hoc agamus, ne quis quid habeat. Vox prędone quam principe dignior. 4 Rapacitas.

Quedam in colloquio proferente Græcum uersiculum. 5 Crudeliter.

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθείτω πυρί. id est. *Me mortuo, terra misceatur incendio.*

Subiecit, imò ἐμοῦ καὶ ζῶντος id est, me etiam uiuo. Quibus portentis aliquando committitur Respublica?

Quum nihil flagitiorum sibi non permitteret, elatus tanto rerum successu, dicebat neminem principum ante ipsum scisse, quid sibi liceret. Verum qui hoc dicit, sensit tandem quid uicissim liceat populo in malum principem. 6 Licentia principis.

Quum incedisset urbem, spectabat, dicens se flammæ pulchritudine delectari, atque interim suam canebat Halosin, hoc est,

Troianæ vrbis excidium, quod descripserat.

8 Isidorus Cynicus transeuntem in publico clara voce corripuit, q̄ Naupli mala bene cantaret, sua bona malè disponeret. Nauplius erat Palamedis pater, qui filij pręter meritum damnati necem magno Gręcorum exitio est vltus: Solet autem Nero tragœdias cantare. — Liberè.

9 Notatus est & à Dato Atellanarum histrione, qui recitans canticum quoddam, ὑγίαινε πάτερ ὑγίαινε μῆτερ, ita demonstrauit, vt bibentem, narrātemq; faceret, exitium C. Claudij, & Agrippinæ significans. Nām Nero C. Claudium veneno sustulit, Agrippinam naufragio. Et in clausula cantici recitans, Orcus vobis ducit pedes, gestu Senatum notauit histrio: Subindicans illis à Nerone imminere perniciem. — Liberè.

10 A mathematicis audierat, fore, vt aliquando deijceretur Imperio, eoq́. Gręcum Iambicum dimetrum identidem vsurpabat, τὸ τέχνιον πᾶσα γῆ τρέφει: id est, Terra quæuis artem alit: Putans se tantum profecisse in arte canendi, vt etiam si exigeretur, in quauis regione ob musices peritiā posset haberi in pretio. Quūq; imminētibus qui illū sequebātur, de salute desperans, cogitaret sibi vim adferre, subinde dicebat, Quantus artifex pereo.

11 Quōdam theatro clam illatus, Scenico cuidam populo placenti inuidit, eíque nuncium misit, qui diceret illum abuti Cæsaris occupationibus. — Scenicus princeps.

12 Qūm ex annonæ caritate quidam ditescebant aulici, multum & hinc inuidiæ Neroni conflatum est: quum fortè occidisset, ut in publica fame diceretur Alexandrina nauis appulisse, iactatum est illam aduexisse puluerem — Monopolia fæda.

rem luctatoribus aulicis. Quo dicto simul notatum est in Cæsare rerum scenicarum studium, & monopolia quorundam per Cæsaris fauorem publico damno lucrantium.

13 Statuæ eius a vertice, currus appositus est cum inscriptione Græca. Nunc demum agō est, trahe tandē. Notatum est in Cęsare aurigandi studiū, simulq; denunciatū periculum. Princeps auriga.

14 Alteri cuidā statuę & ascoperta alligata est cum hoc titulo, Ego quid potui? Sed tu culeū meruisti. Solent olim parricidæ culeo insui, & Nero matrē occiderat. Culeus itaque se se excusans dixit, Ego quid potui? paratus si quis te insuat: sed siue insuaris, siue non, tu tamen culeum meruisti. Potest hoc & ad Rei pub. personam accommodari. Parricidium exprobatū.

15 Columnis statuarum illud ascriptum est, Galli te cantando excitarūt. Indignissimè tulerat Galliarum defectionem, proinde decreuerat Gallos oēs Romę agentes cōtrucidare, prouinciamq; exercitui diripiendam tradere. Salsè.

16 Noctu quidam simulabant se sęuire in seruos, Petebantq; vindicem. Vindex autē erat defectionis in Neronem dux. Et hoc ioco notabatur iam non ferenda Cæsaris tyrannis. Salsè.

17 Quum ex oratione Neronis, qua in Vindicem perorabat, recitaretur in senatu, daturos pœnas, sceleratos, ac breui dignum exitium facturos, exclamatum est ab vniuersis, Tu facies Auguste, Quæ vox bifariam potest accipi. Tu facies vt dent pœnas: aut tu dabis pœnas. Ambiguè dictum.

18 In Oedipode fabula, quam Nero nouissimam recitauit, in hoc versu decidisse: legitur. Omen exitij.

Θανεῖν μ' ἄνωγε, σύγγαμος, μητὴρ πατήρ. i. *Iussit mors me, mater, vxor, & pater.*

Nam & Oedipus patrem occiderat insciens. matrem uxorē duxerat. Ita Nero sciens Claudium patrem occiderat, matrem constupratam interfecerat, & Octauiam uxorem indignis tractarat modis.

19 *Destitutus undique.* Desperatis rebus noctu adijt hospitia singulorum de fuga consulturus, quum fores omnium occlusas reperisset, reuersus in cubiculum competit & custodes diffugisse direptis etiam stragulis, & amota veneni pyxide, quam in extremum casum parauerat: mox mirmellonem nomine Spiculum requisiuit, vel alium quemlibet, cuius manu periret: ac nemine reperto. Ergo ego, inquit, nec amicum habeo, nec inimicum? Decretum erat eam beluam publico orbis odio immolare.

20 *Sepultura uiui.* In fuga quum Phaon libertus hortaretur, ut in spe cum egesta arena conderetur, negauit se uiuum sub terram iturum.

21 *Delitiæ uersæ in amatorē.* Aquam è lacuna uillæ cuidam subiecta potaturus manu hausit: Et hęc est inquiens, Neronis decocta. Nam repererat, ut aqua decocta gratiam haberet crudæ, immissa in poculum niue.

22 Vbi sensit equites appropinquare, quibus mandatum erat, ut illum uiuum attraherēt, uersum Homericum protulit:

Ἵππων ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος οὔατα βάλλει.

Simulque ferrum iugulo adegit.

23 *Neronis extremæ voces.* Ingressus Centurio, quum semianimem reperisset, & penula ad uulnus apposita simularet se uenisse in auxilium, nihil aliud respondit, quam, sero, & hæc est fides. Sermo ambiguus est: potest intelligi sero uenisse, qui iam ad morientem ueneral: & sero uenit, qui in hoc uenit ut uiuum attraheret. Item

hæc

hæc est fides, potest esse expostulantis de fide amicorum. At Nero sensit se nihil illius verbis credere, eiusq; rei argumentum esse vulnus in iugulo lethale.

Quum genethliaci Chaldæi Agrippinæ matri Neronis respondissent, Imperaturum quidem filium, sed occisurum matrem: Occidat, inquit, modò imperet. Tam impotens erat in fœmina dominandi sitis, & habuit, quod optauit. 24 Ambiti

Eadem quum iussu Neronis occideretur, ac Centurio ferrum in mortem destringeret, ventrem ostendens clamabat: Hunc percute, hic est ferro fodiendus, qui portentum illud genuit. 25

Nero in magna erat inuidia, quòd Burrũ principem virum crederetur occidisse, veneno faucibus illito, quasi remedium adhiberet. Ad hunc quum Nero visendi gratia venisset, auersatus est illum Burrus, cui scelus iã erat intellectum: multaq; percunctãti nihil aliud respondit, quam, Ego bene me habeo. Mira etiam in moriente lenitas. 26 Fortiter.

Idem in Claudij stultitiam subinde iocabatur productione syllabę, quum diceret, posteaquã desijt inter viuos morari, prima syllaba producta. Moros enim Græcè fatuum sonat, inde finxit morari, pro stultum agere, quemadmodum nos a poeta poetari, a iuuene iuuenari. 27 Iocus in mortuũ.

Sunt qui putent hoc clam & inscio etiam Seneca fuisse decretum, vt occiso Nerone occideretur & Piso, mox Imperiũ Senecæ deferretur. Intereà vulgabantur uerba Flauij, qui dixerat, ad dedecus nihil referre, si citharœdus dimoueretur, & tragœdus succederet. Nero cithara, Piso tragico ornatu canebat. 28 Salsè

Sensit vtrumque pariter indignum Imperio.

29 Liberè. Quum de cõiuratis agerentur quæstiones Subrius Flauius Tribunus interrogatus a Nerone, quibus causis adductus ab obliuionē sacramenti processisset: Oderam te, inquit, nec quisquam tibi fidelior militum fuit, dū amari meruisti: odisse cępi, postquàm parricida matris, & vxoris, auriga, & histrio, & incēdiarius extitisti. Negant in ea coniuratione quicquā accidisse Neroni gratius, qui vt ad patranda facinora promptus erat, ita audiendi, quæ patrarat, insolens.

30 Liberè. Eodem tempore Sulpitius Asper Cēturio, percu[illegible]nti Neroni, cur in cędem suam cōspirasset. Non aliter, inquit, tot flagitiis tuis subueniri poterat.

31 Locus crudelis. Vestinus Consul, quum eodem de omnia munia Consularia obijsset, è conuiuio, repente ad mortem raptus est. Cōuiuæ nihil aliud, q̃ exitium expectabāt. Horū pauorē irridens Nero, dixit illos satis supplicij luisse pro epulis Cōsularibus. Dicas hoc a clemente dictū si cætera Neronis facinora spectes.

32 Nero matrem occiderat, vnde Africanus quidam ita consulatus est hominem, Orant te Cæsar Galliæ tuæ, vt fęlicitatem tuam fortiter feras.

O T H O.

1 Omē exitij. Otho Syluius Imperator quum augurādo tempestas esset orta, atq; ipse grauiter prolapsus, identidem obmurmurasse dicitur, τί μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς, si quid mihi cum longis tibijs? Sentiens se frustra sacrificijs & piaculis conari placere manes Galbæ.

2 Mors destinata. Idem vbi iam mori destinasset, sensit eos qui ab ipso deficere & abire captabant, pro desertoribus corripi ac detineri; uetuit,

ne.

nec cuiquam fieret iniuria, dicēs, Adijciamus vite & hanc noctem; & in profundam vesperam vsque patente cubiculo, si quis adire vellet, potestatem sui conueniendi fecit.

3 Multis Othonem rogantibus ne deposito Imperio exercitū ac Rempub. desereret, quidam è gregarijs militibus sublato ense dixit, Scito Cæsar sic pro te omnes animatos esse, moxque seipsum iugulauit. Fides in milite.

4 Otho iam destinata morte Cocceiū fratris filium ad se vocatum sic adhortatus est extremis verbis, O fili, habuisse te patruū Cæsarē, nec prorsus obliuiscaris, nec admodum memineris. Noluit illum prorsus obliuisci, ne desereret curam suorum: rursus noluit ualde meminisse, ne mortem patrui ulcisceretur. Moderatè.

VESPASIANVS PATER.

1 Flauio Vespasiano quum adolescens quidā gratias ageret pro impetrata præfectura, qui vnguento fragrabat, & nutu contemptus est & grauiter increpitus, Mallem, inquit Vespasianus, alium oboluisses: mox & literas concessas reuocauit. Vnguentum.

2 De iurgio quodam inter senatorem & equitem Romanum, ita pronunciauit, ut diceret non oportere maledici senatoribus, remaledici ciuile fasq; esse, Prærogatiuam n. dignitatis ip so sibi ademit, qui lacessiuit. Leniter.

3 Idem de Licinio Mutiano notæ impudicitiæ uiro, clàm apud communem amicum cō querens, addit clausulę. Ego tamen vir sum. Notans obtrectatorem esse parum uirum. Simile est illud Maronis? Venia lacessitudo.

Parcius ista uiris tamen obijcienda memento.

4 Saluius Liberalis, quum in defensione diuitis rei obliquè mordens dixisset, Quid ad Leniter.

Cæsarem, si Hipparchus sestertiū millies possideri. Notans Vespasianum velut inhiantem rei facultatibus: Cæsar non offensus est, verū etiam dictum approbauit, quasi simpliciter prolatum.

5 Rapacitas. Qūi rapacissimum quemq; promouere solet, ut mox ditatos cōdemnaret vulgo dictus est officiarios suos habere pro spongijs: quòd veluti spongias & siccos madefaceret, & humentes exprimeret.

6 Auaritia in principe. Rusticus quidam quoniam gratuitam libertatem suppliciter petens a Cæsare, repulsus est, non veritus non clarè dicere, Vulpes pilos mutat, non mores: exprobrans illi naturæ rapacitatem, quasi mercede data concessurus fuisset, quòd gratuito negabat.

7 Lepidè. A consulari viro Menstruo Floro monitus plaustra potius q̄ plostra dicenda, postridie illum pro Floro Flaurum salutauit, ciuiliter alludens ad illius curiosam admonitionem. Veteres in quibusdam pro diphtongo sonabant o, ut Clodius pro Claudius.

8 Festinè. Mulier quædam dixerat se deperire amore Vespasiani: ei perducta quum pro concubitu sestertia quadraginta donasset; roganti dispēsatori, quo titulo vellet eam summam rationibus inferri dixit. Vespasiano adamato.

9 Iocus ex Homero. In quendam proceræ staturæ, sed improbius natum, torsit illud carmē Homericum:

Μακρὰ βιβὰς κραδάων δολιχόσκιον ἔγχος.
Lōgam hastam quatiens, deductis passibus ibat.

10 Lepidè. In Cerylum libertum, sed prædiuitem, qui vt aliquando subterfugeret ius fisci Imperialis, cœpit se pro ingenuo ferre, eoque mutato nomine pro Cerylo dici uoluit Laches, torsit

torsit versiculos ex fabula quapiam, ut opinor.

ὦ Λάχης Λάχης.
Ἢν ἂν ἀποθάνῃς αὖθις ἔσῃ Κέρυλος. id est.
O Laches Laches.
Vbi mortem obieris, rursum eris tum Cerylus.

Significans illi nihil profuturum immutatum nomen.

Quidā è charis Vespasiani ministris apud ipsum pro quodam, quem fratrē suum esse simulabat, intercedebat, ut illi procuratio committeretur: id sentiens Cæsar, candidatum solum ad se vocauit, exegitq; pecuniam, quam ille suffragatori suo pepigerat, ea accepta mox ordinauit. Huius rei ignarus minister, rursus interpellauit pro fratre. Cui Vespasianus: Alium, inquit, tibi fratrem quære: hic quem tuum putas, meus est. 11 Aurè.

In itinere quodam mulio desilijt, quasi calceaturus mulas, sed re vera, ut adeundi litigatori spatiū moramq; præberet. At Cęsar dolum suspicatus, interrogauit mulionē, quanti calceasset pectusq; est lucri partē: Hoc si fecit, ut suos corrigeret, ciuilitas fuit: sin ut eo emolumento fieret ditior, sordidum erat. 12 Sordidè.

Instituerat vectigal è lotio. Super hoc à filio monitus, dissimulauit, donec prima pensio esset soluta: Eam pecuniā admouit ad filij nares sciscitans nū odore offenderentur. Negante illo: Atqui hæc, inquit, è lotio est. 13 Sordidè.

Legatis nunciantibus decretam illi publicè non mediocris summæ statuā, iussit ut eā continuò ponerent, & cauam ostēdens manum: Ecce, inquit, parata basis: Significans, ut eam pecuniam, quam in statuam decreuissent impendere mortuo, viuo darent in manum. 14 Auarè.

Quum

15 Quum Cæsarum Mausoleum repentè patuisset, tum stella crinita apparuisset, alijs interpretantibus Cæsaris interitum portẽdi, ille facete interpretatus est, prius ostentum ad Iuliam Caluinam pertinere, quæ esset de gẽte Augusti, posterius ad Parthorum siue, vt Aurelius Victor tradit, Persarum regem qui capillatus esset.

Ostentorũ interpretatio.

16 Quum morbus ingrauesceret, dixit: Puto Deus fio: significans se moriturum. Solent.n. extincti Cæsares publicis ceremonijs in deorum cætum referri.

Iocus in morte.

17 Quum uehementer angeretur uitiatis intestinis, nihilo secius Imperatoris muneribus fungebatur, adeò ut lecto decumbens audiret legationes, & amicis hortantibus ut sibi parceret, respondit. Imperatorem stantem mori oportere.

Stantem mori.

VESPASIANVS FILIVS.

1 Vespasianus filius quum admoneretur ab amicis, quòd plura polliceretur interpellantibus, quàm præstare posset, respondit, Non oportet quenquam à Cæsaris colloquio tristem discedere.

Cæsaris affabilitas.

2 Super cœnam aliquando recordatus, quòd eo die nemini quicquam præstitisset, memorandam illam meritoq; laudatam vocem edidit. Amici, diem perdidi.

Benignitas.

3 Idem dicere solet se maximum falsarium esse potuisse, quòd omnium chyrographa quæ uidisset, facillimè imitaretur.

Dexteritas.

4 Quũ febre correptus lectica à loco in quo tum erat, transferretur, dimoris plagulis cœlum suspexit, questusq; est sibi immerenti vitam eripi, quum nullum per omnem vitam extaret factum cuius pœniteret, uno duntaxat excepto. Id cuiusmodi fuerit, nec ipse pro-

Cæsar innocens.

prodidit, nec quisquam coniectare potuit. O Cæsarem longissima vita dignum.

DOMITIANVS.

5 Domitianus Cæsar initio principatus quotidie sibi secretum horarium sumere consueuit, nec interim aliud q̃ muscas captare, easque stylo præacuto configere: ut cuidã interrogãti, eẽt ne q̃s intus cũ Cęsare, Vibius Crispus lepidè responderit, Ne musca quidem. Lepidè.

6 Iusserat edicto excidi vineas, q̃ studio colendi vineta, negligerentur arua. Hoc edictum reuocauit ob sparsos libellos, in quibus habebantur hic uersiculi: Minæ in principẽ.

Κἄν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν ὅμως ἔτι καρποφορήσω
Ὅσσον ἐπισπεῖσαι καίσαρι θυομένῳ.

Hoc Epigramma fertur in hircum arrodentẽ uitem. Hircus autẽ Baccho immolabatur, q̃ admorsu lædat uineã. Ad Cæsarem accommodarunt, pro τοὶ τράγε mutantes καίσαρι.

7 Notans Metium quendam sibi immodice placentem, dicere solitus est, Vellem tam formosus esse, quàm Metius sibi uidetur. Lepidè.

NERVE COCCEI.

8 Quoniam sub Nerua Coccæio bono Cæsare, multorum nomina falsò deferebãtur, Fronto Consul palam dixisse fertur: malum esse eum imperare, sub quo nemini quicquã concessum sit: sed longè peius sub eo uiuere, sub quo maxima sit licẽtia quibuslibet. Inhumanitatis est, si princeps nihil indulgeat amicis ac familiaribus, sed perniciosum est illis dicere quicquid libet. Princeps indulgens.

TRAIANVS.

9 Traianus aliquando in conuiuio proposuit amicis, ut decem nominarent, quibus crederet rerum summam rectè delegari posset. Vnus eximius.

Quum.

Quum illi silerent: Decē, inquit, à uobis posco, ego vnicum habeo Seuerianum: Solum illum imperio dignum iudicans.

ADRIANVS CAESAR.

1 *Medicorū turba.* Moriens dixit illud vulgatum, Turba medicorū Cæsarem perdidit. Arbitror illum huc detorsisse Græcum prouerbium. πολλοὶ ϛρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν, πολλοὶ δ' ἰατροὶ τὸν βασιλῆ ἀπώλεσαν. Quanquam hodie verùm est turbam medicorum multis cām esse mortis.

2 *Princeps.* In senatu frequenter dicere solet se sic gesturum principatū, vt sciret rem populi esse, non suam priuatam: Nimirum attigit hoc; quod unum distinguit regem à tyranno.

5 *Clemētia.* Imperator creatus, adeò contempsit inimicos, ut uni, quem habuerat capitalem forte obuio, dixerit: Euasisti, principibus in priuatis offensis debet esse satis, potuisse vlcisci.

4 *Affabilitas.* In colloquijs etiam humiliorum mire ciuilis erat, eosque detestari solebat, qui hanc humanitatis uoluptatem ipsi inuiderent hoc prætextu, quod dicerent principis maiestatē ubique seruandam.

5 *Animi bona.* Dionysius Milesius sophista insignis, in Heliodorum, quem Adrianus Cęsar unicè amarat, torsit hoc dictum; Cæsar potest honorem ac pecunias largiri; rhetorem facere non potest. Cæsar enim Heliodorum studio verius quàm iudicio fecerat magistrum epistolarum.

6 *Iustè.* Romæ quum in spectaculo populus clamore flagitaret, ut aurigam qui placuerat, liberum esse iuberet, per tabellam respondit iniquum esse quod peterent: si enim seruum alienum libertate donaret, fieret iniuria domino. Dicas hunc abhorruis-

se ab omni violentia.

Seuerianum & Fuscum huius nepotem, eo quod molestè ferre viderentur Commodum Lucium Imperij successorem designatũ, iussit occidi: quorum ille nonagenarius erat, hic annus natus decem & octo. Senex autem quũ esset iugulandus, poposcit ignem, incensoque thure dixit: Vos dij testor, me nihil sceleris commisisse, nec aliud imprecor Adriano, nisi vt quum volet mori, non possit. Idque euenit, adeo vt barbarus conductus, qui ferro mortem pro beneficio daret, aufugerit. 7 Vota morientis.

Quidam canescens ab eo quiddam petierat, & repulsus est. Is quum aliquanto post idem peteret, sed capillitio nigro (nam id tinctura fecerat) Cęsar agnoscens faciem: Iam isthuc, inquit, negaui patri tuo: 8 Lepide.

Quidam tempore quum seruum suum uideret inter duos Senatores ambulantem, misit, qui illi colaphum impingeret diceretque: Noli inter eos ambulare, quorum adhuc potes esse seruus: simul senatoriæ dignitati consulens, & serui castigans insolentiam, quam de Cæsare hero sumpserat. 9 Serui principis elati.

Commodum Aelium Verum iterum Consulens fecerat, eumque Imperio destinauerat: quem quum cerneret nec animo, nec corpore satis ualidum, dicere solet. In caducum parietem nos inclinauimus, ac perdidimus quater millies HS. quod populo ac militibus pro adoptione dedimus. Verè præsensit Commodum inutilem Imperio, sed ...ero. 10 Impar principatui.

Fl...rus hos versiculos scripserat in Cæsarẽ. 11

Ego nolo Cæsar esse.
Ambulare per Britannos,

Scythi

Quum illi silerent: Decē, inquit, à nobis posco, ego vnicum habeo Seuerianum: Solum illum imperio dignum iudicans.

ADRIANVS CAESAR.

1 *Medicorũ turba.* Moriens dixit illud vulgatum, Turba medicorũ Cæsarem perdidit. Arbitror illum huc detorsisse Græcum prouerbium πολλοὶ στρατηγοὶ καρίαν ἀπώλεσαν, πολλοὶ δ᾽ ἰατροὶ τὸν βασιλῆ ἀπώλεσαν. Quanquam hodie verùm est turbam medicorum multis cām esse mortis.

2 *Princeps.* In senatu frequenter dicere solet se sic gesturum principatũ, vt sciret rem populi esse, non suam priuatam. Nimirum attigit hoc; quod unum distinguit regem à tyranno.

5 *Clemētia.* Imperator creatus, adeò contempsit inimicos, ut uni, quem habuerat capitalem forte obuio, dixerit: Euasisti, principibus in priuatis offensis debet esse satis, potuisse vlcisci.

4 *Affabilitas.* In colloquijs etiam humiliorum mire ciuilis erat, eosque detestari solebat, qui hanc humanitatis uoluptatem ipsi inuiderent hoc prætextu, quod dicerent principis maiestatē ubique seruandam.

5 *Animi bona.* Dionysius Milesius sophista insignis, in Heliodorum, quem Adrianus Cęsar unicè amarbat, torsit hoc dictum; Cæsar potest honorem ac pecunias largiri, rhetorem facere non potest. Cæsar enim Heliodorum studio verius quàm iudicio fecerat magistrum epistolarum.

6 *Iustè.* Romæ quum in spectaculo populus clamore flagitaret, ut aurigam qui placuerat, liberum esse iuberet, per tabellam respondit iniquum esse quod peterent; si enim seruum alienum libertate donaret, fieret iniuria domino. Dicas hunc abhorruisse

sa

se ab omni violentia.

Seuerianum & Fuscum huius nepotem, eo quod molestè ferre viderentur Commodum Lucium Imperij successorem designatũ, iussit occidi: quorum ille nonagenarius erat, hic annus natus decem & octo. Senex autem quũ esset iugulandus, poposcit ignem, incensoque thure dixit: Vos dij testor, me nihil sceleris commisisse, nec aliud imprecor Adriano, nisi vt quum volet mori, non possit. Idque euenit, adeo vt barbarus conductus, qui ferro mortem pro beneficio daret, aufugerit. 7 Vota morientis.

Quidam canescens ab eo quiddam petierat, & repulsus est. Is quum aliquanto post idem peteret, sed capillitio nigro (nam id tinctura fecerat) Cęsar agnoscens faciem: Iam isthuc, inquit, negaui patri tuo. 8 Lepide.

Quidam tempore quum seruum suum uideret inter duos Senatores ambulantem, misit, qui illi colaphum impingeret diceretque: Noli inter eos ambulare, quorum adhuc potes esse seruus: simul senatoriæ dignitati consulens, & serui castigans insolentiam, quam de Cæsare hero sumpserat. 9 Serui pricipis elati.

Commodum Aelium Verum iterum Consulens fecerat, cumque Imperio destinauerat: quem quum cerneret nec animo, nec corpore satis ualidum, dicere solet. In caducum parietem nos inclinauimus, ac perdidimus quater millies HS. quod populo ac militibus pro adoptione dedimus. Verè præsensit Commodum inutilem Imperio, sed ero. 10 Impar pricipatui.

Fl[illegible]rus hos versiculos scripserat in Cæsarẽ. 11

Ego nolo Cæsar esse.
Ambulare per Britannos,

Scythi

Scythicas pati pruinas.

Cui Cæsar respondit:

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos.

Sentiens se honestas occupationes præferre inutili turpique ocio.

12 Dicere solitus sibi molestum esse, si quem videret tristem, quum tamen omnes doctos vexaret quæstiunculis, sed vexatos donauit aliquo munere.

Princeps nulli molestus.

13 Cuidam vxor sua per literas exprobrarat, quod lauacris voluptatibus detentus ad se redire nollet. Id per frumentarios resciuerat Imperator. Itaque commeatum petenti, exprobrauit lauacra & voluptates. Tum ille, Num & tibi ò Cęsar scripsit vxor mea, quod mihi? Notans curiositatem principe indignam.

Curiositas.

14 Sub mortem hic versibus lusisse dicitur.

Lusus in morte.

Animula, vagula, blandula,
Hospes comesque corporis,
Quæ nunc abibis in loca?
Pallidula, rigida, nudula,
Nec vt soles, dabis iocos.

15 Aiunt illum ex Matheseos peritia præscisse futura, ac Verum non forè longæuum Virgiliano carmine prædixisse:

Præscientia.

Ostendent terris hunc tantum fata; neque vltrà esse sinent.

Cuidam illos Vergilij versus ad Verum accommodanti.

Manibus date lilia plenis, &c.

16 Cum irrisione respondit, Ego mihi diuum adoptaui, non filium. Huc alludens, quod Imperatores referri soleant in numerum diuorum, sed a rogo.

Breuis æui.

Ad

Ad alterum ipsum consolari volenté, hoc 17
argumento, quod diceret, genesim. Veri non Principis
esse rectè collectam, eoq; non spem esse illum delectus.
diuvicturum, Isthuc, inquit, tu facilè dicis, qui
patrimonij tui, non Reipu. quæris hæredem:
Sentiens magni referre, vt bonus princeps
quàm diutissimè viuat.

Transeuntem mulier quædã appellauit, Au 18
di me Cæsar. Is quum respondisset, non est o- Liberè.
cium: Illa clamauit, Noli ergo imperare. Ad
hanc vocem restitit, & audiuit mulierem. Hoc
& alij tribuitur, neque quicquam vetat, idem
a pluribus vel dici, vel fieri.

COMMODVS AELIVS VERVS.

Aelius quum esset peregrinis voluptatibus 1
deditus; vxori conquerenti dixit: Patere me Vxoris re
per alias exercere cupiditates meas. Vxor.n. uerentia.
dignitatis nomen est, non voluptatis.

Quum morbo grauaretur, sæpe dicere so- 2
let principem sanum mori debere, non debi- Mors prĩ-
lem, quod superiores Imperatores plerique cipis.
uiolenta morte perijssent: eamque mortem ut
breuem simul & inexpectatam C. Cæsar opta
uit, & obtinuit.

ANTONIVS PIVS.

Adamabat illam Scipionis celebratissimã 3
sententiam subinde dicens, se malle unũ ser-
uare ciuem, quàm mille hostes occidere, pa-
cem uidelicet bello præferens, & in ipso bel-
lo sentiens hanc oportere primam esse ducis
curam, ut quàm minima ciuium iactura pa-
retur uictoria.

Quum Apollonius rhetor a Calcide acci- 4
tus ad Tiberinam domum, in qua tum Cæ- Magni lo
sar habitabat, a Cæsare vocatus ut illi M. quentia ir
Antoninum traderet instituendum, dixis- risa.
set: Non magister ad discipulum, sed disci-

pulus

pulus ad magistrum venire debet: risit hominis magniloquentiam, dicens: Facilius fuit Apollonio e Chalcide venire Romam, quam ex ædibus suis in palatium. Merces Apollonium attraxerat Romam, non Reipublicæ studium.

5 Humanè. Quum M. Antoninus fieret educatorē suū mortuum, & adolescens ab aulicis ministris reuocaretur a declaratione pietatis erga nutricium, Permittite, inquit Antoninus, prius illi vt homo sit, neque enim uel philosophia vel Imperium tollit affectus.

6 Liberè. Quondam quum Omuli visens domum, ac miratus colūnas porphyreticas, quæsisset, vnde eas haberet, Omulus ei respondit, Quū in ædes alienas veneris, & surdus & mutus esto: Sentiens eum in alieno priuato non oportere esse curiosum. Hoc tam libero ioco non est offensus Imperator.

7 Des regnum. M. Antonini vxor Faustina malè audiebat vulgò. Itaque hortantibus amicis, vt eam repudiaret, si nollet occidere, respondit. Si uxorem, inquit, dimittimus, reddamus & dotem. Dotis nomine signans Imperium, quod ab socero volēte Adriano adoptatus acceperat.

8 Cōsilium multorū. Nihil solitus est agere nec in bellicis negotijs, nec in ciuilibus, de quo non prius conferret cum grauibus uiris, dicens: Aequius est vt ego tot talium amicorum consilium sequar, quā ut tot tales amici meā unius sequantur uoluntatem, multum abhorrens a quorūdam ingenio, qui consulto pileo suo, dicunt: Vos sedulo consulatis, sed aliud mihi suadet pileum meum.

9 Clemēter. Cassiū senatoriū virū, occidi passus est, non iussit occidi, post et extinctū doluit, dicens, uoluisse se sine senatorio sanguine Imperiū trāsige-

figere. Mira clementia in affectatorē imperij.

10 Filius solatiū mortis.

Biduo priusquam moreretur, admissis amicis aperuit sententiam suam de filio, eadem quam Philippus de Alexandro, dicēs se æquo animo mori, quum filio relinqueret.

11 Mors peregriaatio.

Alio quopam die dixit amicis. Quid me fletis, ac non magis de communi morte pestilentiaque cogitatis? Philosophia docuerat hominem, & mortem contemnere, & res humanas ridere. Parantibus autem ambire, dixit: Si iam me dimittis, vale uobis dico, uos præcedens: Facetè petijt ab amicis discedendi ueniam, ac ueluti peregre profecturus iussit illos ualere, submonens interim fore, vt illi præcedentem sequerentur.

12 Modestè.

Rogatus cui filium commendaret: Vobis, inquit, si promeretur, & dijs immortalibus. Fauorem noluit suæ autoritati tribui, sed filij meritis.

SEVERVS IMPERATOR.

1 Natura varia.

De Seuero sic iudicauit Senatus, illum aut nasci non debuisse, aut non debuisse mori: quum crudelis esset, tamen Reipublicæ videretur admodum utilis ob alias uirtutes.

2 Autoritas

Quum milites Bassianum Seueri filium, Augustum consalutassent, eo quod pater pedibus æger bellum moraretur, iussit se deferri ad tribunal, simulque adesse omnes tribunos, centuriones, duces, & cohortes, quibus autoribus hoc acciderat, sibi deinde, & filium qui Augusti nomen non recusarat. Hic quum in omnes eius facti autores insisset animaduerti, excepto filio, omnesque ante tribunal prostrati rogarent ueniam, Seuerus manu caput contingens: Tandem, inquit, sentitis caput imperare, non pedes.

3 Celebratur,& hoc illius dictū. Omnia fui, sed nihil expedit:Sentiens sese ex humili, per literarum, ac militiæ officia plurimis gradibus fauore fortunæ ad Imperij fastigium fuisse perductum, sed nihil fœliciter cessisse, aut nulla in re sibi placuisse.

Omnia expertus.

4 Vltima verba dicuntur hæc fuisse, Turbatum Rempub. vbique accepti, pacatam etiam Britannis relinquo, Senex,& pedibus æger, firmum imperium Antoninis meis relinquens, si boni erunt: imbecillum, si mali.

Virus Princips.

5 Symbolū tribuno dari iussit, Laboremus. Pertinax ad Imperium ascitus, dederat. Militemus. Illi placuit belli omē, huic pacis: Sublato namque bello reditur ad agricolationem & opificia: Ocium in pace delitias alit, & omne flagitiorum genus.

Industria.

6 Epigramma, quod in laudem Pescenninus Nigri fuerat ascriptum illius statuæ ad viuū effictæ, quum præfecti suaderent eradendum, Seuerus noluit, dicens: si talis fuit, sciant omnes qualem vicerimus: si talis non fuit, putent nos omnes, talem vicisse.

Moderatè.

PESCENNINVS NIGER.

1 Pescenninus Niger consiliarijs addidit salaria, ne grauarent eos, quibus assidebant, dicens iudicem, nec dare debere, nec accipere.

Integrè.

2 In Aegypto quum Limitanei milites vinū ab Imperatore peterent: Nilum, inquit, habetis,& vinum quæritis? Aiunt enim aquam Nili tantæ esse dulcedinis, vt accolæ vina non desiderent.

Aqua pro vino.

3 Quū milites qui a Saracenis victi fuerant, dicerent. Vinum nō accepimus, pugnare non possumus: Erubescite, inquit Cæsar, illi qui vos vincunt, aquam bibunt. Nam Saracenis etiam hodie gustare vinum nefas est.

Seuerè.

Palæsti-

Palæstinis rogantibus, vt ipsorum censitio leuaretur, eo q̃ regio esset grauata, satis inclementer respōdit. Vos terras vestras leuare vultis, ego etiam aerem vestrũ censere cuperem. 4 Durè.

Imperatori creato, quum quidam ei panegyricum in ipsius laudem conscriptum recitare velle, dixit: Scribe Marij laudes, vel Hannibalis, aut alterius ducis egregij vita functi, ut eum nos mitemur. Nam uiuos laudare irrisio est, præsertim Imperatores, a quibus speratur, qui timentur, qui possunt necare, qui possunt proscribere. Adiecit illud. Se viuum placere velle, mortuum etiam laudari. 5 Viui docendi non laudandi.

Rogatus quid sentiret de Scipionibus, rñdit, illos sibi videri fœlices magis, quam fortes, quod. vterque domi iuuentutem parum sancte transegerat: Sentiens Imperatorẽ per omnem vitam in Reip. negotijs versari debere, nec a domesticijs delitijs ad Imperium accersiri. 6 Grauiter.

ANTONIVS CARACALLVS.

Quum Antoninus Caracallus ambitiose sibi multa cognomina assereret, Germanici Parthici, Arabici, & Alemanici nomen ascriberet, Heluius Pertinax filius Pertinacis bellè iocatus fertur. Adde etiam, inquit, si placet, Geticus Maximus, quod Getam fratrem occidisset. 7 Salsè.

Bassinus præfectus suadebat Caracallo, vt ad mitigandam inuidiam parricidij, fratrem Getam appellaret diuum: Sit, inquit, diuus, dum non sit viuus: & fratrem in diuos retulit. Nescit pietatis iura regnandi cupiditas. 8 Impiè.

ANTONINVS GETA.

Quum Antonini Getæ pater Seuerus destinasset omnes diuersarum partium occi- 9 Prudē.

dere, inter suos dicere solitus est. Hostes vobis eripio, adeo consentiente Bassiano, vt liberos etiam illorum suaderet necari. Geta puer interrogauit, quantus esset occidendorum numerus. Eum quum pater edidisset, rogauit num isti haberent parentes, ac propinquos? quum responsum esset habere, & quidē multos: Plures ergo, inquit, in ciuitate tristes futuri sunt, quam læti, quod vicimus. Valuisset cordatum pueri dictum, nisi quorundam crudelitas obstitisset.

10 Libere. Bassiano tum ioco, tum serio dicenti, omnes cum liberis occidendos, Geta puer dixit: Tu qui nulli parcis, potes etiam fratrem occidere. Id dictum tunc contemptum est, post cognitum est fuisse vaticinium. Nam parricidium postea commisit.

ANTONINVS HELIOGABALVS.

11 Tyrānicè. Senatum adeo contempsit, vt eos interdum appellarit togata mancipia, veluti qui pristinæ dignitatis præter togas nihil retineret.

12 Chara. Amabat sibi pretia rerum quæ mensæ apparabantur, maiora dici, quam essent, hanc esse dicens conuiuio orexim, quod magis illa iuuant, quæ pluris emuntur, vt ait Satyricus.

13 Profusio. Huic priuato quum quidem luxum illius admirans diceret. Non times ne fias pauper? Quid, inquit, melius, quam vt ipse mihi hæres sim, & vxori meæ?

ALEXANDER SEVERVS.

1 Superuacua officia. Et vrbem, & prouincias, & aulam suā purgauit hominibus non necessarijs, dicens malum pupillum esse Imperatorem, qui ex uisceribus prouincialium homines non necessarios, nec Reipublicæ utiles aleret.

In

In templis argenti minimum, auri ne guttulam quidem, aut bracteolam posuit, subinde repetens illud Persianum. 2 Aurum in templis.

Dicite pontifices, in sanctis quid facit aurum?

Negabat se passurum, vt ipsius dispositiones ab aulicis suis venderentur, id quod solent aliorum principium liberti & eunuchi. 3 Cōstāter.
Eoque nunquàm illum fefellit, quod proposuerat.

Assessoribus designauit sua salaria, quanquam dicebat illos potissimum promouendos, qui per se Rempub. gerere possent, nō p assessores. Vnumquemq; hoc agere debere, quod nosset. Prudentissimus iuuenis sensit hoc esse præcipuum hulcus omnium rerum publicarum, ꝙ omnia munia p uicarios administrantur, interdū alteros ac tertios. Præfectus vrbis habet vicariū, & is vicarius rursus alterum vicarium, & hic rursus alium. Ac frequēter is qui & honore, & salario fruitur, minimè omniū idoneus est ad functionem obeundam: annotent hoc principes, qui subinde coguntur exactionibus grauare populum. 4 Vicarij graues.

Descriptum habebat, quid cuipi pstitisset; qui nihil aut minimum petisset, eum appellabat dicens: Quid est quur nihil petis; An me tibi vis fieri debitorem; pete, nè priuatus de me q̄raris. Agnoscebat princeps debere rectè suo fungētibus officio, nec æquū iudicabat, vt probè suo defunctus officio priuatus egeret. 5 Benignè.

Militibus diligenter prospexit ad cōmeatū dicens se magis seruare milites, q̄ seipsū, ꝙ in his sita publica salus esset. Facilius est enim inuenire nouum Imperatorem, quā nouum & exercitatum militem. 6 Militum cura.

7 Ouinius Camillus antiquæ familiæ senator homo delicatissimus, rebellionem moliebatur, tyrannidem affectans. Id quum Alexandro renũciatum esset, statimq; vocatum, ad palatium, eũ rogauit, eiq; gratias egit, ꝙ Reipubl. curam, quæ bonis viris recusantib. imponi solet, sponte reciperet. Mox ad senatũ processit, ac tanti sceleris conscientia trepidum, consortem Imperij appellauit, in palatium recepit, ornamentis imperialibus, & melioribus q̃ vtebatur ipse, decorauit profectionis comitem adhibuit. Quumq; imperator ipse pedibus iter faceret, inuitauit & Ouinium delitij assuetum ad laborem, quem post quinque milia passuum cunctantem

Clemẽter equo sedere iussit. Quumque post duas mansiones equo etiam fatigatus esset, carpento imposuit. Hoc quoque respuentem, ac Imperium tędio laborum recusantẽ, deniq; & mori paratum, dimisit, ac militibus a quib. Cæsar præcipuè diligebatur commendatum ad villas suas tutò abire iussit. Sic illi commonstrauit, quid esset gerere imperium.

8 Honores iuris & gladij nonnunquam vendi passus est, dicens, Qui emit, & vendat

Sanctè. necesse est. Hoc ethnicus & iuuenis, quid iã decet principes Christianos?

9 Quum Christiani locum quendam qui pu-

Piè. blicatus fuerat, occupassent, contrà popinarij dicerent eum sibi deberi, rescripsit, melius esse, vt quomodocunque illic Deus coleretur, quàm popinarijs dederetur.

10 In expeditionibus si quis de via in alicuius

Miles innoxio. possessionẽ deflexisset, pro qualitate loci fustibus, aut virgis cædebatur, aut alioqui condemnabatur. Si dignitas personæ tales pœnas non recipiebat, grauissimis contumelijs afficieba-

ciebatur, quum diceret. Vellesne hoc in agro tuo fieri, quod facis in alieno? Clamabat sæpius quod a Christianis audierat, itaque præconem quoties aliquē emendabat, dicere iubebat, quod tibi fieri nolis, alteri ne feceris.

Vigilāter prouidit, ne tribuni ducesve quicquam fraudarent de stipendijs militum, dicens: Miles non timet, nisi vestitus, armatus, calceatus, & satur, & habens aliquid in zonula: Sentiens militem quum aliquid habet, metuere, ne perdat, sed mendicitas ad omnem disperationem vocat armatum. 11

Militum cura.

Quum Antiochiam venisset, ac milites qui lauacris, ac muliebribus delitijs vacauerant in vincula duci iussisset, orta seditione ab ea legione cuius socij erant in vinculis, tribunal ascendit, ac vinctis omnibus ad tribunal adductis, circunstantibus militibus, & id quidem armatis grauiter illos admonuit, vt meminissent Romanæ disciplinæ. Quum loquentem milites tumultu interpellarent, nihil conterritus, iussit, vt tales, voces ederent aduersus hostes, non aduersus Imperatorem, minatus exauctorationem, nisi quiescerent. Ad hæc quum vehementius etiam fremerent, ac ferro quoque minarentur. Deponite, inquit, dextras, contra hostem erigendas, si forte; estis: me ista non terrent. Quum non desinerent fremere, exclamauit, Quirites, discedite, atque arma deponite. Mox omnes non armis tantum, sed & sagulis militaribus depositis recesserunt, non in castra, sed in varia diuersoria. Post tamen eius legionis militibus fidissimis vsus est. 12

Seueré.

Furti suspitione infames, nec intueri sustinebat, adeo vt quum Septimius Arabinus, qui famosus crimine furtorum, sub Helio- 13

Odium furum.

gabalo fuerat liberatus, inter senatores Principem salutatum venisset exclamarit. O numina, ò Iupiter, ò dij immortales Arabinus non solum viuit, sed etiam in Senatum venit: Fortassis de me sperat, tam futurum, tam stultum me esse iudicat.

14 Corrupte la. Dicere solet, solos fures de paupertate conqueri, dum ista student scelera vitæ suæ tegere. Iactabat, & sententiam notam furibus.

Ὁ πολλὰ κλέψας ὀλίγα δοὺς ἐκφεύξεται, id est, *Qui multa tulerit, pauca dederit, effugit.*

Notans quosdam, qui tantum furantur, vt sit, quo corrumpant iudicem, aut actorem.

15 Regni stabilitas. Quum Mamınea mater, vxorq; Memmia obijcerent, ꝙ nimia ciuilitate redderet potestatem molliorem, respondit, sed securiorem atque diuturniorem: Significans malum diuturnitatis custodem esse metum.

16 Fumi venditor. Tetronium Thutinum familiarem, quod his qui petebant aliquid a Cæsare vendidisset suum patrocinium, mentiens interim multa, conuincendum curauit, & conuictum damnatumq; stipiti alligari iussit: supposito igni ex humida materia, præcone clamante. Fumo punitur, qui fumos vendidit.

17 Cultus Augustarum. Gemmas omnes quas reperit in palatio, vendidit, & aurum in ærarium contulit, dicens viris gemmas usui non esse, matronas autem regias contentas esse debere vno reticulo, atque inauribus, & baccato monili, & corona in qua sacrificarent, & unico pallio auro sparso, & cyclade, quæ plus sex vncijs auri nō haberet. Hic cultus hodie vix sufficit negotiatorum uxoribus.

18 Cursore nunquam vtebatur nisi seruo suo ingenuum currere nisi in sacro certamine

non

non debere: cocos, item, piscatores, fullones, & balneatores non habuit nisi seruos suos, nolens quenquam ingenuum sordidis ministerijs dehonestare. Dignitas.

19 Amicos, & cognatos, si malos comperisset puniebat. Id si uetus amicitia, aut necessitudo non patiebatur, a se dimittebat, dicens: His charior est mihi tota Resp. Significans priuatos affectus vtilitati publicæ posthabendos. Reipub. prima cura.

MAXIMINVS.

1 Maximinus accepta legione, nullum laborem defugere solet, dum milites exercet, eisq; prospicit. Quum autem tribuni quidam eum reprehenderent, dicerentque: Quid tantopere laboras, quum eius loci iam sis, vt ducatum possis accipere? Ego verò, inquit, quo maior fuero, hoc magis laborabo. Industria.

2 Exercebat lucta milites suos multos ad terram prosternens. Itaque cunctis inuidentibus, tribunus quidam vasti corporis, notæque virtutis, atque ob id ferocior, dixit: Quid magni facis, si tribunus tuos milites vincis? Tum Maximinus. Visne congrediamur. Quum prodisset, palma pactori impacta supinum reiecit, continuoque dixit: Date alium, sed tribunum. Robur corporis.

3 Quum nimiũ fideret corporis viribus, quidam in theatro ipso præsente Græcos versus recitauit, quorum hæc est sententia.

Elephas grandis est, & occiditur.
Leo fortis est, & occiditur.
Tigris fortis est, & occiditur.
Caue multos, si singulos non times.
Qui ab uno nõ potest occidi, a multis occiditur.

Maximinus senior nunquam ad oscula pedũm

Modestè. pedum quenquam admisit, dicens: Dij prohibeant, quisquam ingenuorum pedibus meis oscula figat.

GALIENVS.

1 Reipublicæ neglectus. Galienus prouinciarum defectionem, quasi leuissimarum rerum iacturam ioco solet eludere. Quum enim nunciatum esset Aegyptiũ defecisse: Quid, inquit, sine lino Aegyptio esse non possumus? Quum vastatam Asiam Scytharum incursionibus accepisset: Quid, inquit, sine aphronitris esse non possumus? Perdita Gallia, arrisit, dixitque: Non sine trabeatis sagis tuta Respublica est; Pessimi Principis voces, cui quicquam charius est Repub. Aphronitrum autem est spuma nitri, quod in Asia laudatissimum concrescebat.

2 Libertas exitiabilis. Iunior patris mortem inultam reliquit. Itaque quum rex Persarum quasi captiuus per pompam duceretur, quidam scurræ miscuērunt se Persis, diligentissime scrutantes, oĩa, & cuiusq; vultũ mira inhiatione contẽplantes. Qui interrogati quid agerẽt, Patrẽ, inq̃t, Principis quærimus: notanteȝ a Galieno neglectũ fuisse: id vbi delatum est ad Principẽ, scurras viuos exuri iussit. Exemplum impietatis in Cæsare, periculosæ libertatis in scurris.

3 Lepidi. Quum taurum ingentem in arenam misisset, prodissetque ad eum feriendum venator, neque productum decies, potuisset occidere, Cæsar coronam venatori misit: Mussitantibus cunctis quid rei esset, quod homo ignauissimus coronaretur, Galienus per curionem dici iussit, Taurum toties nõ ferire difficile est: Ludens significauit graue discrimen toties tauro occurrere, etiam si non ferias.

4 Quidam huius vxori gemmas vitreas pro

veris

veris vendiderat: re comperta mulier flagitauit vindictam. Cæsar iussit hominem corripi, quasi leoni obiecturus. Dein in caueam dum impostor & populus expectat terribilem leonem, prosilijt caput. Cunctis rem tam ridiculam mirantibus, per curionem dici iussit, imposturam fecit, & passus est. Eadem opera fefellit impostorem, & irrisit vxorem. Pœna ridicula.

5 Quum patrem Valerianum audisset extinctum, vocem laudatissimam sine laude vsurpauit, dicens, Sciebam patrem meum esse mortalem. Impiè.

MARIVS.

1 De Mario tyrannorum septimo dictum est, quod vno die factus est Imperator, altero visus imperare tertio interemptus est a milite, qui percussurus illum dixerit, Hic est gladius, quem ipse fecisti. Fuerat enim opifex ferrarius. Allusit autem interemptor ad illud prouerbium, Tuo te gladio iugulo. Imperiū breue.

SATVRNINVS.

1 Saturninus tyrannorum XXI. quum milites illi peplū imperiale imposuissent, aduocata cōcione de se ipso dixit, Commilitones, bonum ducem perdidistis, & malum principem fecistis. Antè fuerat dux egregius, sed quoniam in imperio fuerat seuerior, ab ijsdem à quib. imperator factus fuerat, interemptus est. Nō quis ad quoduis munus idoneus est. Ingenuè.

ZENOBIA.

3 Zenobia XXVIII. mulier varijs nominibus meritò laudata, quum ab Aurelino capta in conspectum illius adducta fuisset, isque dixisset, Quid ò Zenobia, ausa es nobis insultare Romanis Imperatoribus? Imperatorem, inquit, te agnosco, qui uiceris, Galienū Animosè.

Aureo-

Aureolum, reliquosq; principes non putaui.

AVRELIANVS

4 Quum Tyanam venisset, eamq; occlusam reperisset, iratus dixit, Canẽ in hoc oppido non relinquam. Hac voce milites erecti sunt in spem prædę, & Heradamnon Tyranensis metu ne cum cæteris occideretur, prodidit

Clemẽter

ciuitatẽ. Qua capta, Aurelianus Heradamonẽ patriæ proditorem occidit. Militibus ex Cæsaris promisso direptionẽ oppidi flagitãtibus respondit, Agitè canem me negauit relicturum canes omnes occidite. Hoc pacto & proditori mercedem rependit, & militũ auaritiam elusit. Videtur autem hic sermonis color sumptus ab Hebræis, in quorũ literis reges, qui minãtur internecionẽ negãt se quemquã relicturos, vsque ad mingentẽ ad parietẽ, canem hac periphrasi significantes.

DIOCLETIANVS.

5 Diocletianus adhuc priuatus dicere solet, nihil esse difficilius, quàm bene imperare. Id Flauius Vopiscus in Aureliano tradit se audiuisse a patre suo, & addunt causam. Colligunt, inquit, se quatuor aut quinque simul consilium ad decipiẽdum Imperatorem capiunt. Dicunt, quid probandum sit. Imperator qui domi clausus est, vera non nouit Cogitur hoc tantùm scire, quod illi loquuntur. Facit iudices, quos fieri non oportet, Amonet a Republ. quos debębat retinere. Ita vt dixit Diocletianus, bonus, cautus, optimus venditur Imperator. At vulgus ad Imperatoris titulum satis esse putat nasci, aut eligi; nasci vtcunq;, eligi emptis suffragijs, ac solemnibus ceremonijs confirmari.

Imperare difficile.

TACITVS.

6 Tacitus Imperator fratri petierat consulatum

latum, nec impetrauit. Ea repulsa adeò non fuit offensus vt uehementer etiam lætatus sit, dicens: Scit Senatus, quem Principem fecerit. Leniter.

PROBVS.

7 Probus quum multa barbarorum loca pur gasset latrocinijs, vbi peruenisset ad Isauros, dixit ab illis loci facilius arceri latrocinia, quam tolli: Sentiens esse dandam operam, ne latronibus illuc esset aditus, neue iuuenes latrocinari discerent. Itaque loca omnia, quæ angustum haberent aditum, veteranis concessit, addens, vt eorũ filij ab anno decimo ad militiam mitterentur, ne ante latrocinari discerent, quam militare. Hoc tum rectè Probus, quum multum interesset inter militiam, & latrocinium, nunc friuolum est. Sanctè.

8 Non patiebatur militem esse otiosum, sed multa opera militari manu perfecit, dicens: Annonam gratuitam militem comedere non debere. Miles otiosus.

9 Idem dixisse fereur, breui milites necessarios non habebimus. Sperabat tantam pacẽ, vt nihil opus esset exercitu. Hanc mentem vtinam Deus immittat omnibus nostri sæculi principibus.

FIRMVS.

10 Firmus Imperator vini patiẽtissimus fuisse legit, citra ebrietatẽ. Quondã a Barbaro vexillario prouocatus ad bibẽdũ, duas vini situlas hausit, & postea toto cõuiuio sobrius fuit. Quũ verò Barbarus diceret. Qur nõ, & fecem ebibisti? Stulte, inquit, terra non bibitur. Vini patiens.

BONOSVS.

11 Bonosus Imperator prodigiosè bibax fuisse legitur, de quo Aurelianus sæpe dicere solet. Non ut uiuat natus est, sed ut bibat. Sobrietas in primis decet Principem.

APO-

APOPHTHEGMATA

VARIE MIXTA.

1 Dextrè. Milites aliquot Tarentini inter cœnādum multa liberius dixerant in Pyrrhum Regem. Res ad eum delata est, acciti sunt iuuenes, ac periclitabantur omnes, quum factum, nec negari posset, nec defendi: tum vnus illorū dexteritoris ingenij: Imo, inquit, rex, & ista diximus, & longe acerbiora dicturi fueramus, nisi nos lagena defecisset, linguæ petulantiam in temulentiam reijciens. Ac mox ira Principis in risum versa dimissi sunt. Quis neget hoc dictum fuisse bene collocatum?

2 Retortū. Longus Sulpitius, insigniter ipse fœdus, cum contra quem in iudicio liberali aderat, dixit, ne faciem quidem habere liberi hominis. Cui respondens Domitius Afer. Ne tu ex animi mei sententia Longe. Qui malam faciem habes, liber non es. Si ideo liber non erat, cuius agebatur causa, quod de formis esset, nec ipse Sulpitius habendus erat pro libero, quum esset fœdissimus.

3 Albus asinus. Iunium Bassum hominem cum primis dicacem, vulgus asinum album appellabat, quod fœliciter esset stupidus, ac ridiculus. Albn. veteres fœlicia vocabant.

4 Maleuolus. Philippus orator in maleuolentem. Video, inquit, me a te circumueniri. Sentiens se malo odore vndique oppleri, qûum circumueniri dicatur, qui dolo fallit.

5 Lepidè. Cecilius consultori dicenti, nauim diuidere volo. Perdes, inquit. Ille de pretio nauis, mercibusq; consulebat, hic aliud rñdit. Nam ipsam diuidere nauim, est nauim perdere. Macrob. ita refert. Si diuidis, nec tu, nec socius habebitis. Erat autem duorum negociato-

rum communis nauis.

Vectius Valens quum Claudio Cæsari immineret periculum, atque interim Silius cum Messalina domi vindemiæ simulachrum omnium lasciuiarum genere celebrarent, conscêdit præaltum arborem, & in ea prospectantis specie stabat: interrogantibus quid aspiceret, respondit, tempestatem ab Ostia atrocem. Id siue ioco dixit, siue fortè lapsa vox est, in præsagium vertit. Mox adsunt a Cæsare nuncij, qui vindictam parant. 6 Periculū præuisum

Fauorinus philosophus in adolescentem priscarum, & iam obsoletarum vocum affectatorem: Curius, inquit, & Fabritius dilucidè cum suis fabulati sunt: neque Auruncorum, Sicanorum, aut Pelasgorum, qui primi Italiam incoluisse leguntur, sed ætatis suæ verbis locuti sunt. Tu vero perinde quasi cum matre Euandri nunc loquaris, verbis iam olim desitis vteris. Quod si intelligi non vis, quæ loqueris, non hoc abundè consequeris tacens. 7 Obsoletorum affectatio.

Ficus Philemoni paratas, & in conspectu eius positas asellus comedebat. Puer inclamatus, vt asinum abigeret, sero venit. Itaq; consumptis omnibus. Quoniam, inquit, tam tardus fuisti, da nunc merum asello. Interim risus obortus hominem senem præfocauit. 8 Risus interimens.

C. Iulius Helio mancipi sæpius obstrepenti sibi, dixit. Etiam ostendam qualis sis: & Helio instanti, vt ostenderet qualis esset, Iulius digito demonstrabat Gallum in Mariano scuto Cimbrico depictum, nodis distortum, eiecta lingua, buccis fluentibus, cui manceps tum simillimus est visus. Taberna autem erat apud forum, ac scutum illud signi gratia positum. Ingens omnium risus consequutus est. 9

Expe-

Expectarant enim ut aliquid in mores illius obijceret.

10 Iocosè. Iuba quærenti ꝙ ab illius equo esset aspersus: Quid tu, inquit, an me hippocentaurum putas? Deridens eum, qui quod equus commiserat, domino sessori imputaret, quasi idē animal esset equus, & sessor, quales finguntur hippocentauri.

11 Miles sine gladio. C. Crassus militem uidens sine gladio currentem: Heus, inquit, consilito pugno bene uteris: festiuiter taxans inermem militem, cui pro gladio pugno sit utendum.

12 Inuidia. Publius uidens Publium Mutium hominē maleuolum, & inuidum, solito tristiorem: Aut Mutio, inquit, aliquid accidit mali, aut alteri cupiam aliquid boni: Sentiens illum non minus alienis commodis quam suis incommodis uri.

13 Hydropicus. Publius natione Syrus, quum herus ipsius seruum hydropicum in area iacentem increpans interrogaret, quid illic ageret, lepide pro seruo respondit, Aquam calefacit.

14 Otiū molestum. Idem quum super cœnam esset orta iocosa quæstio, quodnam esset molestum otium, & alius opinaretur, respondit podagrici pedes. Otium ut rem suauissimam expetunt omnes, sed otium podagrici cum summo cruciatu coniunctum est.

15 Iocus ex nomine. Faustus Syllæ filius, in sororem, quæ eodē tempore cum duobus adulteris haberet consuetudinem, Fuluio fullonis filio, Pompeio cognomine Macula, facetissimè lusit: Miror, inquit, sororem meam habere maculam, quū fullonem habeat.

16 Pingere, [illegible]. Seruilius Geminus cœnans apud Lucium Mallium, qui Romæ pictor insignis habebatur, quū uideret filios illius deformes: Haud simi-

ſimiliter,inquit,Malli fingis ac pingis. Et Mallius: Non mirum,inquit, in tenebris enim fingo, luce pingo.

M.Votacillus Pitholaus in C.Seruiliũ, qui vno tãtùm die Conſul fuit,ita luſit. Aut è Flamines,nunc Conſules diales fiunt. Abuſus eſt voce,diales,quaſi a die deducta ſit, ac non magis a Ioue, cui Flamines inſtituebantur. 17 Breuis poteſtas.

Lapidatus a populo Vatinius gladiatorum munus editurus,impetrarat ab ædilibus edictum, ne quis quid in arenam mitteret, niſi pomum. Per id tempus fortè Cæſelius Conſultus a quodam, num nux pinea pomum eſſet: Si in Vatinium,inquit,miſſurus es pomũ eſt. Nam ea nux, & dura & grauis pro lapide eſſe poterat. Martialis pineam nucem appellat pomum hoc diſticho. 18 Nux pinea.

Poma ſumus Cybeles, procul hinc diſcede viator.
Ne cadat in miſerum noſtra ruina caput.

Quum Publius Clodius diceretur iratus Decio Valerio, ipſi mutuum petẽti non dediſſet: Quid,inquit, mihi amplius facturus es niſi vt Dyrrhachium eam,ac redeam? Exprobrans illi Ciceronis exilium,ab ipſo procuratum,quod tamen populi, ac bonorum uirorũ ſtudio breuius fuit, quàm volebat Clodius. 19 Morſus tectus.

Quum Brutus iunior fundos ædeſque paternas luxu prodegiſſet, & in his etiam balneas, & in ſermone quodam diceret ſe fruſtra ſudare: Non mirum, inquit Craſſus: nuper enim exiſti è balneis. Luſit ex ambiguo, exit è balneo,qui lauit,& exit, qui vendit alterique cedit. 20 Profuſio.

Idem Brutus quum in accuſatione C.Planci duos lectores excitaſſet, & alteri de Colonia Narbonenſi Lucij Craſſi, qui reo Bruti 21

quod temperas, an approbare
deterius sit: sentiens & legem
exitiosum esse Reipublicæ.

42 A quodam multis nominibu
Maledicē- tus: Impar mihi, inquit, tecum
tia. Nam vt tibi malè audire & m
limum ac promptissimum est, i
dicere insuaue male audire inso

43 Apud Athenienses quum qu
to breuissimo sermone expedic
go verborum ambitu redderet
ctum est Græcis orationem è la
nis ex corde proficisci.

44 Adolescēs quidam patris vita
Pietas in micum mox in ius vocauit vlt
patrem. Cato obuium comiter amplex
tet, inquit, non agnis hædisve, se
lachrymis ac damnationibus p
quias celebrare.

45 Quum quidam Catoni dix
Curare deambulatum: & adolescens q
friuola. pellasset dicens: Quid opus era
quit Cato, q.d opus erat te. Vn
tata significauit ipsum potius e
nenm in vita, quàm de, in verb

46 Cato percussus, ab eo, qui a
Admoni- quum baiulus diceret, Caue, r
tio sera. quid aliud ferret præter arcam
ad arcam attinebat, serum era
Simulauit itaque se moueri de
onere, quàm de arca, vnde ca
Simile est, quod de Diogene
limus.

47 Cato senior quibusdam e
Fortitudo minem inconsultè audacem,
vera. licis strenuum, ait plurimum
quis uirtutem magno æstime

domi nihil
d si defrugi
ocus intelli- Furax.
na obstare,
imus, olim
ri.
icati ex vul 25
ob claudi- Cloudica-
ire verecū- tio hone-
i Spuri!, & sta.
es tibi tua-
mentem.
e dixit qui 26
eteres Clo Clodica-
us in eum re.

m nigrum 27
n ferream Re supini.
incuruati

re in inui- 28.
o frontem Delicatus
reus, ta- reus.
crimen di-
rei prodire

pida ebur- 29
ost diebus
a deporta-
t esse the-
a res pre-

millonem 30
uum, in-
cupit ani

lis biben 31
tem,

aderat, orationem legendam dedisset, alteri de lege Seruilia, ex his demonstrans illum sibi pugnantia scribere: Crassus vicissim tres Bruti patris de iure ciuili libros tribus legendos dedit. In quorum primo erat, Forte euenit, vt in Priuernate essemus. Hic Crassus: Audis Brute, pater testificatur se tibi fundum Priuernatem reliquisse. In secundo libro scriptum erat, In Albano eramus ego & Marcus filius. Hic rursum Crassus. Notat hunc gurgitem, metuebat, ne quum is nihil haberet, nihil esse ei relictum putaretur. Tum ex tertio recitatum est, Quum in Tiburti assedimus ego & Marcus filius. Tum Crassus, Vbi sunt hi fundi Brute, quos tibi pater publicis commentarijs consignatos reliquit? Quod nisi puberem te iam haberet, quartum librũ composuisset, & se etiam in balneis lotum cum filio scriptum reliquisset. Ita Crassus duos lectores aduersum se a Bruto excitatos, tribus aduersus ipsum productis ultus est. Hoc urbanitatis exemplum refert M. Tullius, quod non astringitur paucis verbis, sed per orationem fusum est.

22 Iocus ex ambiguo. Philippus causam agens, quum pusillus testis prodisset, Licet ne, inquit, rogare? quum quæstor properans dixisset, licet, modo breuiter: Hic Philippus. Non accusabis, per pusillũ rogabo. Primum in testem risus obortus est, sed mox in iudicem Lucium Aurificem conuersus, qui sedebat ipso teste breuior.

23 Muscas abigere. Vargula cum eum candidatus A. Sempronius cum Marco fratre suo complexus esset: Puer, inquit, abige muscas, leuitatem ac molestiam complectentem significans, sed ridicule magis quam vrbanè.

24 Nero quidam in seruum furacem ita iocatus

tus

tus est, vt diceret, solum esse, cui domi nihil sit nec signatum, nec occlusum. Id si de frugi seruo dicas, laus est. si de furaci, Iocus intelligimus enim illi nec seras, nec signa obstare, quo minus furetur. Scrinia claudimus, olim & cadi lagœnæque solent obsignari. Furax.

Spurio Caruilio grauiter claudicãti ex vulnere ob Rempublicam accepto, & ob claudicationis vitium in publicum prodire verecũdanti, mater dixit, Quin prodis mi Spuri?, & quotiescunque gradum facis, toties tibi tuarum virtutum exercitatio venit in mentem. 25 Cloudicatio honesta.

De Caluino Glaucia claudicante dixit quidam, Non claudicat, sed clodicat Veteres Clodium dixere pro Claudio. Hinc iocus in eum qui Clodio fauebat. 26 Clodicare.

Publius Blessus Iunium hominem nigrum macilentum & repandum, fibulam ferream appellauit, ob coloris duriciem, & incuruati corporis similitudinem. 27 Re supini.

Vatinius reus a Caluo accusatore in inuidiam vocatus, quòd candido sudario frontem tergeret: Quanquam, inquit sum reus, tamen & panem candidum edo: ita crimen diluens, vt duplicaret. Solent autem rei prodire squalidi. 28 Delicatus reus.

Quum in triũpho C. Cæsaris oppida eburnea fuissent circumlata, ac paucis post diebus in triumpho Fabij Maximi lignea deportarentur, Chrysippus ludens dixit eat esse thecas oppidorum Cęsaris: Solent enim res pretiosæ ligneis thecis muniri. 29

Empedocles quum in arena Mirmillonem Retiarius sequeretur, nec feriret: Viuum, inquit, capere vult. Sic in venatu, qui cupit animal viuum cauet, ne vulneret. 30

Augustus vidẽs equitẽ in spectaculis biben- 31

aderat, orationem legendam dedisset, alteri de lege Seruilia, ex his demonstrans illum sibi pugnantia scribere: Crassus vicissim tres Bruti patris de iure ciuili libros tribus legendos dedit. In quorum primo erat, Forte euenit, vt in Priuernate essemus. Hic Crassus: Audis Brute, pater testificatur se tibi fundum Priuernatem reliquisse. In secundo libro scriptum erat, In Albano eramus ego & Marcus filius. Hic rursum Crassus. Notat hunc gurgitem, metuebat, ne quum is nihil haberet, nihil esse ei relictum putaretur. Tum ex tertio recitatum est, Quum in Tiburti assedimus ego & Marcus filius. Tum Crassus, Vbi sunt hi fundi Brute, quos tibi pater publicis commentarijs consignatos reliquit? Quod nisi puberem te iam haberet, quartum librũ composuisset, & se etiam in balneis lotum cum filio scriptum reliquisset. Ita Crassus duos lectores aduersum se a Bruto excitatos, tribus aduersus ipsum productis ultus est. Hoc urbanitatis exemplum refert M. Tullius, quod non astringitur paucis verbis, sed per orationem fusum est.

22 Iocus ex ambiguo. Philippus causam agens, quum pusillus testis prodisset, Licet ne, inquit, rogare? quum quæstor properans dixisset, licet, modo breuiter: Hic Philippus. Non accusabis, per pusillũ rogabo. Primum in testem risus obortus est, sed mox in iudicem Lucium Aurificem conuersus, qui sedebat ipso teste breuior.

23 Muscas abigere. Vargula cum eum candidatus A. Sempronius cum Marco fratre suo complexus esset: Puer, inquit, abige muscas, leuitatem ac molestiam complectentem significans, sed ridicule magis quam vrbanè.

24 Nero quidam in seruum furacem ita iocatus

tus

tas est, vt diceret, solum esse, cui domi nihil sit nec signatum, nec occlusum. Id si de frugi seruo dicas, laus est: si de furaci, Iocus intelligimus enim illi nec feras, nec signa obstare, quo minus furetur. Scrinia claudimus, olim & cadi lagœnæque solent obsignari. Furax.

Spurio Caruilio grauiter claudicāti ex vulnere ob Rempublicam accepto, & ob claudicationis vitium in publicum prodire verecūdanti, mater dixit, Quin prodis mi Spuri, & quotiescunque gradum facis, toties tibi tuarum virtutum exercitatio venit in mentem. 25 Cloudicatio honesta.

De Caluino Glaucia claudicante dixit quidam, Non claudicat, sed clodicat Veteres Clodium dixere pro Claudio. Hinc iocus in eum qui Clodio fauebat. 26 Clodicare.

Publius Blessus Iunium hominem nigrum macilentum & repandum, fibulam ferream appellauit, ob coloris duriciem, & incuruati corporis similitudinem. 27 Re supini.

Vatinius reus a Caluo accusatore in inuidiam vocatus, quòd candido sudario frontem tergeret: Quanquam, inquit sum reus, tamen & panem candidum edo: ita crimen diluens, vt duplicaret. Soleut autem rei prodire squalidi. 28. Delicatus reus.

Quum in triūpho C. Cæsaris oppida eburnea fuissent circumlata, ac paucis post diebus in triumpho Fabij Maximi lignea deportarentur, Chrysippus ludens dixit eat esse thecas oppidorum Cęsaris: Solent enim res pretiosæ ligneis thecis muniri. 29

Empedocles quum in arena Mirmillonem Retiarius sequeretur, nec feriret: Viuum, inquit, capere vult. Sic in venatu, qui cupit animal viuum cauet, ne vulneret. 30

Augustus vidēs equitē in spectaculis biben- 31

aderat, orationem legendam dedisset, alteri de lege Seruilia, ex his demonstrans illum sibi pugnantia scribere: Crassus vicissim tres Bruti patris de iure ciuili libros tribus legendos dedit. In quorum primo erat, Forte euenit, vt in Priuernate essemus. Hic Crassus: Audis Brute, pater testificatur se tibi fundum Priuernatem reliquisse. In secundo libro scriptum erat, In Albano eramus ego & Marcus filius. Hic rursum Crassus. Nota hunc gurgitem, metuebat, ne quum is nihil haberet, nihil esse ei relictum putaretur. Tum ex tertio recitatum est, Quum in Tiburti assedimus ego & Marcus filius. Tum Crassus, Vbi sunt hi fundi Brute, quos tibi pater publicis commentarijs consignatos reliquit? Quod nisi puberem te iam haberet, quartum librũ composuisset, & se etiam in balneis lotum cum filio scriptum reliquisset. Ita Crassus duos lectores aduersum se a Bruto excitatos, tribus aduersus ipsum productis ultus est. Hoc urbanitatis exemplum refert M. Tullius, quod non astringitur paucis verbis, sed per orationem fusum est.

22 Iocus ex ambiguo. Philippus causam agens, quum pusillus testis prodisset, Licet ne, inquit, rogare? quum quæstor properans dixisset, licet, modo breuiter: Hic Philippus. Non accusabis, per pusillũ rogabo. Primum in testem risus obortus est, sed mox in iudicem Lucium Aurificem conuersus, qui sedebat ipso teste breuior.

23 Muscas abigere. Vargula cum eum candidatus A. Sempronius cum Marco fratre suo complexus esset: Puer, inquit, abige muscas, leuitatem ac molestiam complectentem significans, sed ridicule magis quam vrbanè.

24 Nero quidam in seruum furacem ita iocatus

tus est, vt diceret, solum esse, cui domi nihil sit nec signatum, nec occlusum. Id si de frugi seruo dicas, laus est. si de furaci, Iocus intelligimus enim illi nec seras, nec signa obstare, quo minus furetur. Scrinia claudimus, olim & cadi lagœnæque solent obsignari. Furax.

Spurio Caruilio grauiter claudicāti ex vulnere ob Rempublicam accepto, & ob claudicationis vitium in publicum prodire verecūdanti, mater dixit, Quin prodis mi Spuri, & quotiescunque gradum facis, toties tibi tuarum virtutum exercitatio venit in mentem. 25 Claudicatio honesta.

De Caluino Glaucia claudicante dixit quidam, Non claudicat, sed clodicat Veteres Clodium dixere pro Claudio. Hinc iocus in eum qui Clodio fauebat. 26 Clodicare.

Publius Blessus Iunium hominem nigrum macilentum & repandum, fibulam ferream appellauit, ob coloris duriciem, & incuruati corporis similitudinem. 27 Re supini.

Vatinius reus a Caluo accusatore in inuidiam vocatus, quòd candido sudario frontem tergeret: Quanquam, inquit sum reus, tamen & panem candidum edo: ita crimen diluens, vt duplicaret. Solent autem rei prodire squalidi. 28. Delicatus reus.

Quum in triūpho C. Cæsaris oppida eburnea fuissent circumlata, ac paucis post diebus in triumpho Fabij Maximi lignea deportarentur, Chrysippus ludens dixit eat esse thecas oppidorum Cęsaris: Solent enim res pretiosæ ligneis thecis muniri. 29

Empedocles quum in arena Mirmillonem Retiarius sequeretur, nec feriret: Viuum, inquit, capere vult. Sic in venatu, qui cupit animal viuum cauet, ne vulneret. 30

Augustus vidēs equitē in spectaculis biben- 31

aderat, orationem legendam dediſſet, alteri de lege Seruilia, ex his demonſtrans illum ſibi pugnantia ſcribere: Craſſus viciſſim tres Bruti patris de iure ciuili libros tribus legendos dedit. In quorum primo erat, Forte euenit, vt in Priuernate eſſemus. Hic Craſſus: Audis Brute, pater teſtificatur ſe tibi fundum Priuernatem reliquiſſe. In ſecundo libro ſcriptum erat, In Albano eramus ego & Marcus filius. Hic rurſum Craſſus. Nota hunc gurgitem, metuebat, ne quum is nihil haberet, nihil eſſe ei relictum putaretur. Tum ex tertio recitatum eſt, Quum in Tiburti aſſedimus ego & Marcus filius. Tum Craſſus, Vbi ſunt hi fundi Brute, quos tibi pater publicis commentarijs conſignatos reliquit? Quod niſi puberem te iam haberet, quartum librũ compoſuiſſet, & ſe etiam in balneis lotum cum filio ſcriptum reliquiſſet. Ita Craſſus duos lectores aduerſum ſe a Bruto excitatos, tribus aduerſus ipſum productis ultus eſt. Hoc urbanitatis exemplum refert M. Tullius, quod non aſtringitur paucis vêrbis, ſed per orationem fuſum eſt.

22 *Iocus ex ambiguo.* Philippus cauſam agens, quum puſillus teſtis prodiſſet, Licet ne, inquit, rogare? quum quæſtor properans dixiſſet, licet, modo breuiter: Hic Philippus. Non accuſabis, per puſillũ rogabo. Primum in teſtem riſus obortus eſt, ſed mox in iudicem Lucium Aurificem conuerſus, qui ſedebat ipſo teſte breuior.

23 *Muſcas abigere.* Vargula cum eum candidatus A. Sempronius cum Marco fratre ſuo complexus eſſet: Puer, inquit, abige muſcas, leuitatem ac moleſtiam complectentem ſignificans, ſed ridicule magis quam vrbanè.

24 Nero quidam in ſeruum furacem ita iocatus

tus

tus est, vt diceret, solum esse, cui domi nihil sit nec signatum, nec occlusum. Id si de frugi serno dicas, laus est. si de furaci, Iocus intelligimus enim illi nec seras, nec signa obstare, quo minus furetur. Scrinia claudimus, olim & cadi lagœnæque solent obsignari. Furax.

25 Spurio Caruilio grauiter claudicāti ex vulnere ob Rempublicam accepto, & ob claudicationis vitium in publicum prodire verecūdanti, mater dixit, Quin prodis mi Spuri, & quotiescunque gradum facis, toties tibi tuarum virtutum exercitatio venit in mentem. Claudicatio honesta.

26 De Caluino Glaucia claudicante dixit quidam, Non claudicat, sed clodicat Veteres Clodium dixere pro Claudio. Hinc iocus in eum qui Clodio fauebat. Clodicare.

27 Publius Blessus Iunium hominem nigrum macilentum & repandum, fibulam ferream appellauit, ob coloris duriciem, & incuruati corporis similitudinem. Re supini.

28 Vatinius reus a Caluo accusatore in inuidiam vocatus, quòd candido sudario frontem tergeret: Quanquam, inquit sum reus, tamen & panem candidum edo: ita crimen diluens, vt duplicaret. Soleut autem rei prodire squalidi. Delicatus reus.

29 Quum in triūpho C. Cæsaris oppida eburnea fuissent circumlata, ac paucis post diebus in triumpho Fabij Maximi lignea deportarentur, Chrysippus ludens dixit eat esse thecas oppidorum Cęsaris: Solent enim res pretiosæ ligneis thecis muniri.

30 Empedocles quum in arena Mirmillonem Retiarius sequeretur, nec feriret: Viuum, inquit, capere vult. Sic in venatu, qui cupit animal viuum cauet, ne vulneret.

31 Augustus vidēs equitē in spectaculis biben-

aderat, orationem legendam dedisset, alteri de lege Seruilia, ex his demonstrans illum sibi pugnantia scribere: Crassus vicissim tres Bruti patris de iure ciuili libros tribus legendos dedit. In quorum primo erat, Forte euenit, vt in Priuernate essemus. Hic Crassus: Audis Brute, pater testificatur se tibi fundum Priuernatem reliquisse. In secundo libro scriptum erat, In Albano eramus ego & Marcus filius. Hic rursum Crassus. Notat hunc gurgitem, metuebat, ne quum is nihil haberet, nihil esse ei relictum putaretur. Tum ex tertio recitatum est, Quum in Tiburti assedimus ego & Marcus filius. Tum Crassus, Vbi sunt hi fundi Brute, quos tibi pater publicis commentarijs consignatos reliquit? Quod nisi puberem te iam haberet, quartum librũ composuisset, & se etiam in balneis lotum cum filio scriptum reliquisset. Ita Crassus duos lectores aduersum se a Bruto excitatos, tribus aduersus ipsum productis ultus est. Hoc urbanitatis exemplum refert M. Tullius, quod non astringitur paucis verbis, sed per orationem fusum est.

22 Iocus ex ambiguo. Philippus causam agens, quum pusillus testis prodisset, Licet ne, inquit, rogare? quum quæstor properans dixisset, licet, modo breuiter: Hic Philippus. Non accusabis, per pusillũ rogabo. Primum in testem risus obortus est, sed mox in iudicem Lucium Aurificem conuersus, qui sedebat ipso teste breuior.

23 Muscas abigere. Vargula cum eum candidatus A. Sempronius cum Marco fratre suo complexus esset: Puer, inquit, abige muscas, leuitatem ac molestiam complectentem significans, sed ridicule magis quam vrbanè.

24 Nero quidam in seruum furacem ita iocatus

tus est, vt diceret, solum esse, cui domi nihil sit nec signatum, nec occlusum. Id si de frugi serno dicas, laus est. si de furaci, Iocus intelli- Furax.
gimus enim illi nec seras, nec signa obstare, quo minus furetur. Scrinia claudimus, olim & cadi lagœnæque solent obsignari.

Spurio Caruilio grauiter claudicãti ex vul 25
nere ob Rempublicam accepto, & ob claudi- Cloudicatio honesta.
cationis vitium in publicum prodire verecũdanti, mater dixit, Quin prodis mi Spuri, & quotiescunque gradum facis, toties tibi tuarum virtutum exercitatio venit in mentem.

De Caluino Glaucia claudicante dixit qui 26
dam, Non claudicat, sed clodicat Veteres Clo Clodicare.
dium dixere pro Claudio. Hinc iocus in eum qui Clodio fauebat.

Publius Blessus Iunium hominem nigrum 27
macilentum & repandum, fibulam ferream Re supini.
appellauit, ob coloris duriciem, & incuruati corporis similitudinem.

Vatinius reus a Caluo accusatore in inui- 28.
diam vocatus, quòd candido sudario frontem Delicatus reus.
tergeret: Quanquam, inquit sum reus, tamen & panem candidum edo: ita crimen diluens, vt duplicaret. Soleut autem rei prodire squalidi.

Quum in triũpho C. Cæsaris oppida ebur- 29
nea fuissent circumlata, ac paucis post diebus in triumpho Fabij Maximi lignea deportarentur, Chrysippus ludens dixit eat esse thecas oppidorum Cęsaris: Solent enim res pretiosæ ligneis thecis muniri.

Empedocles quum in arena Mirmillonem 30
Retiarius sequeretur, nec feriret: Viuum, inquit, capere vult. Sic in venatu, qui cupit animal viuum cauet, ne vulneret.

Augustus vidẽs equitẽ in spectaculis biben. 31

Liberè. tem, misit, qui illi suis verbis diceret, Ego si prandere uolo, domum eo. Respondit eques: Tu enim non times, ne perdas locum. Augustus sensit indecorum esse illic in publico bibere. Eques per iocum sic interpretatus est, Cæsarem sine damno posse discedere è theatro, ꝙ locus ipsi seruetur, non item equiti.

32 Iocus ab absurdo. Manius Curtius Campatium de theatro exeuntem interrogauit, num spectasset Campatius stultitiam hoīs sic irrisit: Non, inquiens, sed in orchestra pila lusi. Quid aliud fecisset in theatro, nisi vt spectaret? Quasi quis è balneo exiens cogetur an lauisset. Sed multò absurdius est in orchestra pila ludere.

33 Conuiciū mutatum in peius. Iunius Bassus Domitiæ Passanij querenti, ꝙ ei sordes obijciens dixisset illū veteres calceos vendere: Nunquam mehercule, inquit, istuc, dixi, sed dixi emere solere. Atque multò sordidius est emere quàm vendere veteres calceos. Sic irrisit mulierem, vt pro eo quod obijciebatur, subijceret aliud illo molestius.

34 Liberè. Eques Romanus obijcienti Augusto, ꝙ patrimonium deuorasset, Meū, inquit, putaui: Simulans errore factum quod cominabatur, ac sentiens interim non esse crimen, si quis sua suo profundat arbitrio.

35 Cassius Seuerus quum obiurgaretur a prætore, ꝙ eius aduocati Lucio Varo Epicureo Cęsaris amico cōuiuium fecissent. Nescio inquit qui cōniciati sint, & puto Stoicos fuisse, huc alludens, ꝙ inter Epicureos, & Stoicos maximū dissidium est. Nam Epicurei fęlicitatem hominis voluptate metiuntur, Stoici pręter honestum nihil ducunt in bonis.

36 Salse. Idem cuidam obijcienti, quòd Procul eius ei domo interdixisset, Nunquid, inquit, ego illuc accedo? Elusit obiectionem, nam in his voca-

vocari solent, qui contra prętoris interdictũ adeunt locum, non is qui paret interdicto. Simul innuens sse nequaquam teneri domus illius desiderio.

Trachalus Snellio cuidam inter argumentandum dicenti, Si hoc ita est, is in exilium: per iocum subiecit, Si non est, redis. 37 Irrisio.

Catulus Philippo oratori dicenti, Quid latras? respondit, Furem video, conuitiũ latrandi, in ipsum retorquens, notans hominis rapacitatem. 38 Retortũ dictum.

Catulus quum orator quidam malus, qui in epilogo se putabat mouisse misericordiã, postq̃ assedit, rogaret hunc, videretur ne mouisse misericordiam, Ac magnam quidem, inquit: Neminem enim esse puto tam durum, cui non oratio tua miseranda visa sit. 39 Deprauatum.

Theodorus Regis Aegypti præceptor aliis censentibus esse recipiendum Põpeium, aliis non recipiendum, neutris assentiens dixit, recipiendum, sed occidendum, adden iocum, mortuos non mordere. Atque huius sententia vicit, tuta suaden magis, quàm honesta. 40 Mortui non mordent.

Scipio in Neuium quendam: Quid hoc, inquit, Neuio ignauius? Lusit è contrario mutata literula. 41 Iocu ex nomine.

M. Scipio Maluginensis ex sua centuria renunciarat Accidinum Consulem, quumque præco dixisset, Dic de L. Manlio: Ego, inquit Scipio, virum bonum, egregiumq; ciuem esse arbitror. Præco expectabat suffragium pro Manlio: Scipio respondit, quasi de moribus illius interrogatus. Nescio an hic Accidinus, nomine & prænomine dictus sit L. Manlius, quumque Scipio postremum ad nomen tantum respexisset, Pręco admonuit, & illa addẽda, Hinc Scipio iocandi occasionem arripuit. 42

43 Scipio maior Corinthijs pollicentibus se illi statuam posituros eo loco, quo erant aliorum Imperatorum, respondit sibi displicere turmales: Sentiens in turba occultari, quod additur. Turma proprie equitum est in bello. Id transtulit ad statuas armatas.

Turmales.

44 Scipio apud Numantiam iratus C. Metello dixit, si quintum pareret mater eius, asinũ fuisse parituram. Tarditatem mentis, ac deformitatem corporis illi, fratribusque eius exprobrans.

Contumeliosè.

45 Scipio quum ei M. Flaccus multis probris obiectus P. Mutium iudicẽ tulisset: Eiero, inquit, iniquus est. Huic voci quũ esset admurmuratum: Ah, inquit, patres conscripti non ego mihi illum iniquum eiero, sed omnibus. Expectabatur, ut purgaret, quod dixerat, sed aggrauauit. Licèt reijcere iudicem reo inimicum seu iniquum, hoc est, male volentem, sed multo magis eum qui nulli æquus est.

Excusatũ in peius.

46 Quum Africano illi maiori corona sæpius in conuiuio imposita rumperetur, Licinius Varus accommodanti dixit, Noli mirari, si non conuenit, caput enim magnum est: Sentiens hominem esse præpotentem, cui non quæuis corona congrueret.

Apta.

47 Domitius Afer Manlium Suram, multum in agendo discursantẽ, salientem, manus iactãtem, togam deijcientem, ac reponentem, non agere dixit, sed satagere. Actio.n. oratoris est. Satagit aũt, qui frustra, miserèque conatur.

Agere satagere.

48 Afer Didio Gallo, qui prouinciam ambitiosissimè petierat, mox impetrata ea, quærebatur quasi coactus esset: Agè, inquit, aliquid & pro Repub. elabora. Iocus est ab ironia, simulque allusum illuc est, quòd magistratum magno studio ambisset.

Ironia.

Afer

Afer orator egerat causam aduersus libertum Claudij Cęsaris. Quidam ex aduerso conditionis eiusdem, cuius erat litigator, cui aduersabatur Afer, exclamauit. Itane tu semper in libertos Cæsaris dici, videlicet illi metum inijcere cupiens ex nomine Cæsaris: subiecit Afer, Nec mehercule quicquam proficio. Notans illum post alios libertos existere, contra quem dicere cogeretur. 49 Salsè.

Idem in quendam patronum imperitum, sed splendido vestitu se venditantem litigatoribus, lepidè dixit, Homo in agendis causis bene vestitus. Lusit ab inexpectato. Nam auditor pro vestitus expectabat instructus, aut exercitatus. 50 Ab inexpectato.

Idem quum qui diuersam partem agebant subinde repeterent, Celsinam hoc dicere, quum probè nouisset fœminam præpotentem, tamen simulans se credere, Celsinam virum esse, rogauit quis esset ille Celsina: obiter notans illorum ineptiam, qui tantum autoritatis, opum gratia, tribuerant fęminæ, ut illius dicta toties citarent pro testimonijs. 51 Dissimulanter.

Domitius Afer quum haberet ingratum litigatorem, ipsius conspectum vitanti, ne cogeretur agnoscere patroni beneficium, in foro per nomenclatorem dixit illi, Amasne me, quod te non uidi? Rectè exprobrans ingratitudinem, cui gratum esset non videri à bene merito, ne cogeretur illi gratias agere. 52 Ingratitudo.

Idem dispensatori, qui quum ad reliqua non responderet: dicebat subinde: Panem nō comedi, & aquam bibo: Pasce, inquit, & redde, quod debes. Non agebatur, quid edisset aut bibisset, sed quid deberet. Permisit igitur ut se quomodo vellet, pasceret, modo solueret, quod debebat. 53 Aliena causa.

54 Confessio p ironiã. Idem candidato dicenti, semper domum tuam colui: Credo, inquit, & verum est, quum posset palàm negare. Candidatus enim hoc ad gratiam fingebat.

55 Ex ambiguo. L. Galba scurra cuidam pilam negligenter petenti. Petis, inquit, tanquam Cæsaris candidatus: Huius competitores negligentius ambiebant, vel quia metuebant Cęsarem repulsæ impatientem, vel quia desperabant se assequuturos tali competitore, vel quia sic illi blandiebantur. Iocus est ex ambiguo, petitur pila, quæ repercutitur, & petitur magistratus.

56 Ex absurdo. Idem cui cenaculum perpluebat, cuidam commodato rogante penulam, dixit. Nõ possum commodare, nam domi maneo. Significans domi maxime opus esse penula. Solent alij secus excusare non possum commodare penulam ipse exeo.

57 Ex cusatio. Idem alteri roganti usum penulæ: Si non pluit, inquit, non est tibi opus: si pluit, ipse utar. Dilemmate excusauit.

58 Dissimulatio. Idem Mecœnatem acceperat conuiuio, quumque sentiret illum velle ad ipsius uxorem ludere, simulauit se dormire, quò magis liceret Mecœnati, quod libebat. Intereà quũ accessisset aliquis volens quædam è mensa tollere, ibi Galba: Infælix, inquit, huic dormio, non tibi.

59 A mendacio manifesto. Galba quodam iactante, quòd in Sicilia Muræenam quinque pedes longam emisset uictoriato: Nihil, inquit, mirum: nam ibi tam longæ nascuntur, ut his pascatores pro restibus cingantur. Mendacium euidentiore mendacio derisit.

60 Deformis igeniosus. In Galbam oratorem eloquentia clarum, sed gibbo deformem, ita lusit M. Lælius, vt diceret ingenium Galbæ malè habitare. Nam animi

animi domicilium eſt corpus.

61 Retortũ. In eundem acerbius etiam, Orbilius grammaticus, qui prodierat teſtis contra reum, cui Galba aderat. Hũc ut Galba confunderet, finxit ſe neſcire, quòd grammaticus eſſet, & connitio locum captans interrogauit, Quid artium facis; In Sole, inquit, Orbilius, fricare gibbos ſoleo.

62 Ridiculè. Quidam humiliori liberius aduerſus ipſũ multa loquenti, colaphum, inquit, tibi dicã, & formulam ſcribo, ꝙ caput durum habeas; pro diem tibi dicam dixit, colaphum tibi dicam & tu capite duro luſit amphibologia. Si quidem durum caput habet peruicax, & durum caput habet, qui offendit manum percutiẽtis. Alluſit autem ad morem eorum, qui quempiam in ius vocant, quorũ eſt & diem reo præſcribere, & quur in ius vocetur miſſo libello exprimere.

63 Ab inexpectato. Quidam interrogatus, quid ſentiret de eo qui fuerat in adulterio deprehenſus, Tardus, inquit, mihi fuiſſe videtur. Ludens ab inexpectato, ſignificansque quòd non fugiſſet in tempore.

64 Vxor moleſta. Quidam deploranti, quòd vxor ſua ſe de ficu ſuſpendiſſet: Rogo, inquit, des mihi ſurculum ex illa arbore, vt inſeram: per ſuſpitionem ludens, quum vellet intelligi ſibi moleſtam eſſe uxorem.

65 Quidam mirantibus, ꝙ humile candelabrum emiſſet: Pranſorium erit, inquit, eludẽs iocoſo mendacio, ne parcus videretur. In cõuiuijs vtimur humilioribus candelabris, vt exactius peruideamus, quæ ſunt appoſita.

66 Exceptio iocoſa. Dignus erat nominari, qui de quodam illaudato veluti laudãs dixit: Quid huic abeſt, niſi res & virtus? Similis iocus hodie apud

Gal-

Gallos vulgatissimus fertur quum aiunt, Sū totus tuus, excepto corpore & bonis.

67 Sybarita quispiam iter faciens per agros, quum videret quospiā fodientes, dixit se spectando illos fodientes rupturam capere. Ad hanc uocem auditam, quidam ita respondit, At mihi te audienti latus dolet. Tāta erat Sybaritarum mollicies, ut nullum opificium in ciuitatem admitterent, quod cum strepitu exerceretur, quod genus sunt fabrorū ferrariorum, & lignariorum. Atque adeò ne gallum quidem gallinaceum in ciuitate fas erat alere, ne quid esset, quod illis somnum interrumperet. Iocus autem in hoc erat, quòd agricola probabilius dixit sibi ex tam stulta voce dolere latera, quàm Sybarita dixerat, se ex fossorum ligone sentire rupturam. Latera dolent loquenti, non audienti: & rupturam patitur grauiter laborans, non spectator. Commemorat hoc Athenæus in duodecimo.

68 Salsè. Quum testis qui se dicebat à reo vulneratum interrogaretur, an cicatrices haberet, ingentem in femore cicatricem ostendit: tum aduersarius: Latus, inquit, erat opportunius significans illum vulnere lethaliore dignū.

69 Patronus malus. Siculo cuidam Scidio prætor patronū causæ dederat hospitem suum, hominem nobilem, sed egregiè stultum, Sic Siculus: Quæso, inquit, prætor aduersario meo da hunc patronum, deinde mihi neminem dederis. Sentiēs illum tam insigniter stultum, ut illo diuersam partem adiuuante, posset etiam nullo patrocinante vincere.

70 Obsequiū humile. Quidam videns Fauonium, quum nulli ad essent famuli, Pompeio per omnia inseruientem, vsque ad pedum lotionem, pronunciauit Græcum versiculum.

qui

φεῦ τοῖσι γενναίοισιν ἅπαν καλός. id est.
Claris uiris ut est decorum quidlibet.

Qui Scipionis gloriæ inuidebant, dicere so- 71
lent, illum esse egregiorum facinorũ histrio- Consilia-
nem, Lælium vero collegam illius gestorem. rius.
Alludentes huc, ꝙ alius est actor fabulæ, alius autor: Sentiebant Scipionem præclaras res gerere, sed Lelij consilijs.

In Methiocum nimis in Repub. sedulum, 72
nihilq́: non agentem illa iactata sunt. Ardelio.

Μητίοχος μὲν γὰρ στρατηγεῖ, μητίοχος δὲ τὰς ὁδούς,
Μητίοχος δ' ἄρτους ἐπωπτᾷ, μητίοχος δὲ τἄλφιτα,
Μητίοχος δὲ πάντα κεῖται, μητίοχος δ' οἰμώξεται
Metiochus dux est, at idem
Metiochus curat vias.
Metiochus molit farinas.
Metiochus panes coquit.
Metiochus fit cuncta solus.
Metiochus plorauerit.

Est aliqu d pauca bene agere. Notat Martialis quendam ardelionem, qui nihil non faciebat belle, quum nihil faceret bene.

Quidem Atheniensis indisertus, sed factis 73
strenuus, & artis peritior, quũ alius oratione Facere præ-
facunda, meditataq́;, multa præclara pollice- stantius q̃
retur. Viri, inquit, Athenienses, quæ iste ma- dicere.
gnificè disseruit, ego re efficiam.

Sylla quum Præneste oppidum armis ce- 74
pisset, decreuissetq́; quicquid erat ciuiũ truci- Patriæ
dare, hospitem suum iussit excipi, hoc benefi- charitas.
cio pensare volens hospitij cõicati gratiam. At ille contra liberè Nolo, inquit, patriæ meę extinctori debere vitam simulq́; turbæ ciuiũ sese admiscuit, & cum illis trucidatus est.

74 Seruus quidam ab hero Chiu negociatore profugerat. Rogatus cur fugisset. Quoniam, inquit, quum adsint bona, mala quærit. Solet enim herus ille uinum multum primæq; qualitatis uendere, ipse interim non bibens nisi subacidum, ac uapescens.

Parsimonia sordida.

75 Seruus quidam interrogatus quid ageret dominus. Expectat, inquit, donec uinum fiat acidum. Habebat herum perparcum qui nō prius sinebat bibi uinum, quàm acuisset. Ita fiebat, ut familia semper acidis ac uapidis vinis uteretur.

Parsimonia sordida.

76 Quidam seruum fugitiuum insequēs, quū ille in pistrinum se proripuisset: Vbi, inquit, alibi te reperire maluissem? Serui maximè oderunt pistrinum, eoq; detruduntur, ob grauissima peccata.

77 Thessalus quidam interrogatus quinam essent Thessalorum deterrimi: Qui, inquit, à bellicis negociis ocium agunt, Barbari nesciunt uti pace.

Ocium.

78 Equiso quidam interrogatus, quid maximè saginaret equum: Oculus, inquit, regis: Sentiens equum optimè curari, si dominus frequenter adsit. Idē vult illud celebre, Frons occipitio prior est.

Domini præsentia.

79 Nestor apud Sophoclem ad Aiacem se conuitijs incessentem ita loquitur.

Vitia pensata.

Οὐ μέμφομαί σε· δρῶν γὰρ εὖ κακῶς λέγεις.
De te queror nil, malè loquens, satis bene.

Aliquid concedendum est viris fortibus deq; Repub. bene meritis, & bene pensat linguæ uitium, qui factis egregius est.

80 Olim in diuitum epulis apud Aegyptios, vnus quispiam cadauer ligneū, sed quā proximè

ximè ad verum effectum, ostendit singulis, dicens: In hunc intuens pota & oblecta te, talis post mortem futurus. Dubites quo animo id fecerint, vtrum vt moderatius fruerentur voluptatibus, conditionis suæ memores, an auidius, vtpote mox abituri. Mortis memoria.

81 Puer quidam apud Platonem educatus, quum ad patrem ex interuallo redijsset, eumque vidisset effusius ridentem, admiratus dixit, se tale nihil vnquam apud Platonem vidisse. Tanta res est iam inde a teneris, virtuti assuescere. Assuescendum optimis.

82 Rhodius, quidam, ministro Romani Imperatoris multa vociferanti ferociter: Non curo, inquit, quid tu dicas, sed quid ille taceat. Loquacitas caret effectu, taciturnitas habet certiora consilia. Minæ inanes.

83 Aegyptius baiulus gestans quiddam velis opertum, cuidam sciscitanti quid portaret: Ideo, inquit, obuelatum est, ne scires vt verò cur curiosè vestigas, quod occultatum est? Solent vectigalium redemptores explorare sarcinas Aegyptij autem dicti sunt ἀχβοδίροι. Curiositas.

84 Byzantius quidam quum mœchum in uxore deformi deprehendisset: Miser, inquit, quid opus erat Sapragoræ dote? Significans fœminæ tam deformi non futurum fuisse, qui concumberet, nisi dote conductum. Nunc quum illa nacta esset gratis adulterum, quid opus erat Sapragoræ marito dare dotem, quum esset, qui gratis hoc faceret? Adulterium.

85 Quidam somniarat se videre ouum ex lecti cubicularis fascia pendens illigatum. Id somnium retulit ad coniectorem. Is iussit, ut eo loco foderet, defossum enim esse thesaurum. Fodit & inuenit, & argenti paululum detulit Nihil de vitello.

ad

ad coniectorem, de auro dissimulans. Tū coniector, Quid? nihil ne de vitello? Somniator viderat aurum argento circundatum, in oui speciem. nec id latuit coniectorem.

86 Lucri auiditas.

Philosophus quidam Pythagoricus à sutore emerat phecassia, calceamenti genus, non præsentibus nummis. Paucis post diebus redit ad tabernā redditurus pretiū: quumque clausam diu pulsaret ianuā, fuit, qui diceret, Quid perdis operam tuam? Sutor ille quē quæris, elatus combustus est, & addidit iocum in Pythagoricum: Id nobis quidem molestum est qui in æternum nostros amittimus, tibi minimè, qui scis futurum, vt renascatur. His auditis Pythagoricus treis denarios nō inuita manu domum retulit, subinde manu concutiēs, velut de lucro gestiens. Post quum hūc animi affectum reprehendisset, redit ad tabernā, & ait sibi: Ille tibi viuit, tu redde, quod debes simulque per claustrū, qua se commissura laxauerat, treis denarios in tabernam immisit, pęnas a seipso exigens improbe cupiditatis, ne assuesceret alieno. Prudenter ille quidem, qui morbo suppullulanti statim occurrit.

87 Bonorum paucitas.

Vopiscus in D. Aurelio refert apophtegmata scurræ cuiusdā, qui dixerit, in vno annulo bonos principes omnes sculpi posse. Sentiens esse magnum Imperatorum numerum, sed in his perpaucos bonos.

88 Principatus solicitares.

Rex quidam, cuius nomen supprimitur, nominari alioqui dignissimus, quū ipsi porrigeretur diadema, tenuit aliquandiu manu dixitque, O nobilem magis quàm fœlicem pannū, quem si quis penitus cognoscat, quam multis periculis, solicitudinibus, ac miserijs sit refertus, ne humi quidem iacentem tollere dignetur.

Pro-

Proconſul quidam Romanus in Sicilia cõſpicatus quendam adoleſcentem admodum ſui ſimilem, rogauit ſimilitudinis cauſam, quum pater ſuus nunquam adiſſet Siciliam: At meus, inquit, Romam frequenter acceſſit. Iocum retorſit Siculus, nihil veritus ſecures ac virgas proconſulis. Simillimum huic dictum in Augusto. 89 Retortus iocus.

Quidam dixit eum, qui primus populo Romano dedit epulum & congiarum, exitij cauſam illi fuiſſe. Vnde Cæſar Auguſtus cogitauit aliquando de tollendis huiuſmodi largitionibus. In ſyncerus fauor eſt, qui donis emitur. Quæ ſi minuas, ingens murmur: ſi tollas, ſeditio grauis oritur. 90 Largitio.

Philippus Macedonum rex, quoniam pleraque dando perfecit potius, quàm bellando, iactatum eſt in illum, non Philippum, ſed Philippi aurum ſubegiſſe Græciam. Ita Plutarchus in uita P. Aemilij. 91 Auro pugnare.

Romulus primus vrbis Romanæ conditor legitur vini fuiſſe parciſſimus. Is ad cœnam vocatus, quum ibi minimum haberent, eo q postridie negotium haberet, dicunt illi familiares: Si ad iſtum modum biberẽt omnes homines, uinum eſſet uilius. Ille reſpondit. Imò uerò charius, ſi quantum quiſq; volet, bibat: nam ego bibi quantum volui. 92 Sobrietas.

Porſenna demiratus egregiũ animum Mutij Scæuolæ, qui iratus dextræ ſuæ, q in ſtringendo ferro erraſſet, foculo impoſitam eam exuri paſſus eſt, dixit illi: Reuertere ad tuos Muti. eiſque refer, te quum vitam meam petieris a me vita donatum. 93 Clemẽtor.

Tarquinius ſuperbus iam exul factus, dixiſſe fertur, ſe tum denique cognouiſſe quos habuiſſet amicos fidos, quos infidos, cùm 94

neutris

neutris gratiam referre posset. Qui commodi gratia sunt amici, sublata commodi spe deserunt amicitiam. Sed amicos secundæ res parant, aduersæ probant.

95 Amor gloriæ. Horatius rediẽs ad suos, trium Curatiorũ fratrum quos occiderat, spolia gestabat, quorũ uni desponsata fuerat Horatij soror uirgo. illa agnoscens sponsi paludamẽtum quod ipsa manibus suis confecerat, soluit crines, ac fletu sponsum mortuum inclamat. Horatius sororem gladio trãsfigit, dicens: Abi hinc cũ tuo præpropero amore, oblita fratrum mortuorum, viuique, oblita patriæ, Tantum valuit amor laudis, & patriæ gloria.

96 Pudicitia cõiugalis. Quũ Collatinus cum paucis familiaribus ad Lucretiam venisset a Sexto Tarquinio vi stupratam, quærenti uiro ex more, satin saluæ? Minimè, inquit Lucretia, quid enim salui mulieri amissa pudicitia? Vestigia alieni Collatine in lecto sunt tuo. Sed corpus tantũ violatum est, animus insons est, mors testis erit: his dictis cultrum, quem abditum habebat, in cor infixit, & collapsa est moribunda.

97 Liberè. G. Plautius Consul de Priuernatibus, qui a Romanis desciuerant, ad senatum retulit; ac variantibus sententijs, quidam Priuernatum legatos percunctatus est, quàm pęnã viderentur meruisse: Eam, inquit è legatis vnus, quã merentur, qui se libertate dignos censent, Hic Consul: Quid, inquit, si vobis pęnam remittimus, qualem vobiscum pacem habituri sumus? Si bonam dederitis, inquit, & fidelem & perpetuam: si malam, haud diuturnam.

98 Seuerè. A. Papirio Cursore viro ímpigro equites ausi sunt petere, vt pro re bene gesta relaxaret aliquid laboris. Quibus ille: Ne nihil, inquit, remissum dictatis, remitto ne vtrique dorsum

ſum demulceatis, quum ex equis deſcenderitis. Hoc non erat remittere laborem, ſed equo curando aliquid adimere.

Appius Populo Romano exprobrabat, ſibi acceptum ferri debere, quod ex muto, & elingui facundum haberet conſulem, de L. Volumnia collega ſentiens. Ibi L. Volumnius: Quam mallem, inquit, tu a me ſtrenue facere, quam ego abs te ſcitè loqui didiciſſem. 99 Facta dictis potiora.

Romani dicebant, prima Gallorum prælia plus quam uirorum eſſe, poſtrema minus quã fœminarum, quod primo impetu feroces, eſſent, mox demitterent animos. 100 Prima coitio.

Quum exercitus Romanus terga daret Sannitibus, M. Attilius Conſul equo præuectus ad portam caſtrorum edixit, ut quicunq; miles ad vallum tenderet, ſiue Samnis eſſet, ſiue Romanus, pro hoſte haberetur: Quo pergis, inquit, miles? Hic arma, & uiros inuenies, nec viuo conſule tuo, niſi uictor caſtra intrabis. Proinde elige, cum ciue, an cum hoſte pugnare malis. 1 Senerè.

Sagunto a Pęnis contra fœdus oppugnato, Romani legatos miſere Carthaginem, in quibus erat Q. Fabius, exploraturos, an id publico conſilio factum eſſet. Ad id quum quidam Carthaginenſiũ Princeps ferocius reſpondiſſet, Romanus ſinu ex toga facto: En, inquit, vobis bellum, & pacem apportamus, utrum placet ſumite: quum Pœni ferocius reclamarent, daret vtrum vellet, Romanus effuſo ſinu: Bellum, inquit, damus. Reſponderunt Pœni ſe accipere, eoq; animo geſturos quo ille daret. 2 Animosè.

Martius Coriolanus in bello aduerſus Volſcos, quũ rogaret, vt labore, ac vulnerib⁹ eges 3

Victoria dulcis. sese in castra reciperet: Non est, inquit, victoris laborare, moxque hostem fugientem insectatus est. Victoriæ dulcedo excutiebat omnem molestiæ sensum.

4 Honor potior mercede. Quum ob bene nauatam operã ante prædæ diuisionem singulis rebus, equis, & captiuis, denos sibi eligere iuberetur, insuper, & equo pulcherrimo donatus a Consule: Lætor, inquit a consule laudari, equumque fortitudinis præmium lubens accipio, cætera non tam decora quam mercedem non accipiã: fuitque communi reliquorum sorte contentus. Nec aliud extra ordinem petijt, quam vt Volscus quidam vir probus, & æquus, quo hospite, & amico fuerat vsus Coriolanus, non venderetur captiuus, sed suæ libertati relinqueretur. Huic animo contemptori pecuniæ, & hospitis memori, magis applausum est, quam victoriæ.

5 Pietas. Quum Coriolanus merito iratus ingrato Populo Romano exitium urbi moliretus, nec è legatis, nec a sacerdotibus exorari posset. Veturia mater una cum uxore filij, ac liberis in castra uenit, in cuius complexum quum, accurreret Coriolanus: Sine, inquit, illa prius sciam, vtrum ad hostem an ad filium uenerim, & vtrum captiua, an mater in castris tuis sim. Hæc aliaque cum dixisset, matrem complexus. Expugnasti, inquit, & vicisti irã meã. Patria, mihi quamuis merito inuisa, huius precibus te dono.

6 Salubritas iuncta fœcunditati. Attilius Regulus, qui fuit bello Punico bis Consul, aiebat, neque fœcundissimis locis agrum insalubrem parandum, neque effœtis saluberrimum. Frustra salubris est locus, vbi peritur fame. Et frustra fertilis est, ubi non licet viuere.

Mars-

Manlius Consulatum magno consensu recusauit, excusans aduersam ualetudinem oculorum: sed instantibus cunctis: Alium, inquit, Quirites quærite, cui mandetis istum honorem. Nā si me suscipere coegeritis, nec ego mores vestros ferre, nec uos meum imperium perpeti poteritis. 7 Seuerè.

C. Figulus in petitione Consulatus repulsā passus est. Id ergo grauius tulit, q̄ patrem haberet bis Consulem. Ad hunc cum postridie comitiorum complures venissent consulendi gratia, nam erat iuris ciuilis peritissimus, omnes dimisit, ita præfatus. Omnes consulere scitis, Consulem nescitis. 8 Ingratitudo.

M. Drusus tribunus plebis non contentus L. Philippum Consulem præcipitasse in carcerem, quod se loquentem ausus esset interpellare, quum senatus ad eum misisset, vt ueniret in curiam: Quur non potius, inquit, senatus ad me uenit in Hostiliam rostris propinquam? Quid consequutum? Tribunus senatus autoritatem despexit, senatus tribuni uerbis paruit. 9 Arrogantia fęlix.

C. Fimbria procurarat ut Scæuola in funere C. Marij iugularetur, quem ut cognouit ex vulnere recreatum, apud populum deferre instituit. Rogantibus quid optimo, innocentissimoque uiso esset obiecturus: Obijciam, inquit, quod parcius corpore telum recepit, quasi hoc ipsum crimen esset non perijsse. 10 Crudeliter.

Quum M. Tullius in Senatu dixisset incendium a Catilina excitatū: Sentio, inquit, Catilina, idque si aqua non potuero, ruina extinguam. Vox non hominis, sed furiæ. 11 Improbitas.

Mālius Torquatus quū è Macedonia venissent legati, graues querelas deferentes de filio 12

Seueritas. eius decio Syllano, qui eam prouinciam obtinuerat, a Senatu petit, ne quid ea de re statuerent prius, quam ipse causam cognouisset. Quum Senatus illi cognitionem detulisset, domi sedit, solusque vtrique parti per totum biduum vacauit: tertio die pronunciauit in hanc formam: Quũ Syllanum filiũ pecunias a socijs accepisse, probatum sit, & Repu. eum, & domo mea indignum iudico, protinusque è conspectu meo abire iubeo.

13 Seueritas patri. Aulus Fuluius filium ingenio, literis, & forma florentem, qui in Catilinæ castra properabat, ex itinere retractum occidit, dicens: Ego te non Catilinæ aduersus patriam, sed patriæ aduersus Catilinam genui.

14 Fiducia senectutis. M. Castritius Placentiæ magistratum gerens Cn. Carboni Consuli iubenti decretum fieri, quo sibi obsides a Placentinis redderentur, non paruit: Atque adeo minitanti, dicentique multos habeo gladios: respondit, & ego annos: declarans se senectutis præsidio fretum, non metuere gladios.

15 Fiducia ætatis, & orbitas. Cesellius quum, nec triumuiris obtemperaret, & multa liberè de C. Cæsaris temporibus loqueretur, admonentibus amicis, vt sibi caueret: Duæ, inquit, res sunt, quæ cæteros reddunt formidolosos: mihi maximam suppeditant fiduciam, senectus, & orbitas. Senex cito periturus est, etiam si nemo occidat. Et orbus, nec habet, quos curet, nec habet, quibus timeat. Solet enim vltio in liberos propagari.

16 Animosè. Quum nauis qua Granius prætorius quæstor vehebatur, in Scipionis potestatem venisset, Scipioq; cæteris direptis quæstori salutem polliceretur, quæstor ita respondit. Cæsaris milites salutem dare, nõ accipere solent.

Tantum

Tantum loquutus pugione ſeſe confodit. Hos animos Cæſar inſpirauerat.

Grauius præco patrono malo quum dicẽdo vocem obtudiſſet, ſuaſit, vt ſimul ac domũ rediſſet, frigidum mulſum biberet: quũ is reſpondiſſet, Perdam vocem, ſi id fecero: Melius eſt, inquit, Granius, perdere vocem, quàm reum. 17 Patronus malus.

M. Lucullũ q Bruti & Caſij patres ſequutus fuerat, M. Antonius occidit. Huius mortem quũ Volumnius, qui viuũ familiariter coluerat, ſine fine deploraret, ad Antoniũ pertractus ait: Iube me protinus ad Luculli corpus ductum occidi. Neque enim illi extincto ſupereſſe debeo, quum ei infælicis militiæ autor extiterim. 18 Animoſa

C. Furius Creſinus è ſeruitute liberatus: quum è paruo admodũ agello largiores, multò fructus perciperet, q̃ ex ampliſſimi vicini in magna inuidia erat, quaſi fructus pellice-ret veneficijs. Quamobrem illi dicta dies eſt a Sp. Albino Curruli. Reus metuens damnationem, quum in ſufragium oporteret ire tribunus, omnia inſtrumenta ruſtica in forũ attulit, adduxit & filiam validam, bene curatam, ac veſtitã, ferramenta egregiè facta, graues ligones, vomeres põderoſos boues ſaturos: poſtea dixit, beneficia mea, Quirites, hæc ſunt; nec poſſum vobis oſtendere, aut in forum perducere lucubrationes, vigiliaſque, & ſudores. Omnium ſententijs abſolutus eſt. 19 Induſtria lucroſa.

Q. Flauius apud populum reus actus accuſante C. Valerio, quum quatordecim tribunũ ſuffragij damnatus eſſet, proclamauit ſe innocentẽ opprimi: cui Valerius æquè clara voce reſpondit, nihil ſua referre nocens, 20 Ira impotens.

an innocens periret. Ea vox tam violenta reliquas tribus reo conciliauit: itaq; reus, quẽ proſtratum credebat, abſolutus eſt.

21 Tranquillitas.

Pomponius Atticus in funere matris, quã extulit nonagenariam, ipſe natus anno ſexaginta ſeptem, gloriatus eſt, ꝙ nunquam cum matre in gratiam redijſſet, nunquam, cum ſorore fuiſſet in ſimultate, q̃ propè æqualẽ habuit. Hanc vocem ſe ab ipſo audiſſe ſcripſit Cornelius Nepos. Plus autem eſt non rediſſe in gratiam, quàm non fuiſſe in ſimultate. Matrem nunquam offenderat, inter ipſum & ſororem etiam ſi quid incidit offenſarum, nunquam exierunt in ſimultatem, q̃ tamen inter fratres & ſorores frequenter acerrimæ ſolent exiſtere.

22 Fides hoſtiũ legatis ſeruata.

Amiſſa claſſe circa Siciliam, Pœni de pace cum Romanis ineunda cõſultabant. Amilcar negabat ſe audere ire ad conſules, ne idẽ accideret ipſi a Romanis, qđ Pęni fecerant Cornelio Aſinæ cõſuli, cui legato catenę sũt iniectę Hanno melius ſentiens de fide Romana, profectus eſt. Cui liberius exponenti cauſam tribunus militum minitans, dixit: & illi poſſe accidere, quod accidiſſet Cornelio conſuli. Hic vterque conſul tribuno ſilere iuſſo: Iſto, inquit, metu Hanno, te fides noſtræ ciuitatis liberat.

23 Hoſtis aut pdendus, aut demerendus.

Samnitibus conſulantibus quid de legionibus Romanis apud furcas Caudinas incluſis fieri deberet, Herennius Põtius ſuaſit, vt inuiolatę dimitterentur. Poſterò die eadẽ de re conſultus, reſpondit ad vnũ vſq; delendas; Sentiens, aut clementer magno beneficio demerendos hoſtes, aut irreparabili iactura vires illorum comminuẽdas. Neutrum ſecutus eſt exercitus, ſed ſub iugum miſſos

con-

contumelia magis illos in se prouocauit.

M. Bibulus in Syria duos egregiæ indolis filios amisit a Gabinianis militibus ĩ Aegypto occisos. Horũ interfectores Cleopatra ad illũ vinctos misit, vt in eos pro arbitratu suo animaduerteret: at ille eos protinus intactos ad Cleopatram reduci iussit, dicens eius vindictæ potestatẽ non suam, sed Senatus esse debere. 24 Moderatè.

C. Sulpitius Gallus vxorem repudiauit, ꝙ aperto capite fuisset foris: Lex, inquiens, tibi meos vnius præfinit oculos, quibus formam tuam approbes, his ornamenta comparato, his esto speciosa: alijs, vel uideri formosam, in suspicione, & in crimine hæreat necesse est. 25 Seueritas in uxorẽ.

Tiberio Senatum ingrediente, surgens adulator quidam exclamauit, esse liberè loquendum, nec reticenda, quæ ad Rempub. attinerent. Erectis ad hanc uocem omnibus, ipso etiam Tiberio attento: Audi, inquit, Cæsar, in quo te reprehendimus omnes, licet nullus audeat palam fateri. Impendis teipsum nobis, corpus tuum diurnis, nocturnisque laboribus, & curis pro Rempubli. conficiens. Huiusmodi multa quum diceret, sub libertatis prætextu turpiter adulans, C. Seuerus subiecisse, fertur. Ista tanta libertas hunc hominem dabit exitio. 26 Adulans libertas.

Quum in Senatu variantibus sententijs Cato censeret perpetuam dictaturam, vt tyrannicam potentiam è Repubic. tollendam. Bibulus quum esset Pompeio inimicus primus in Senatu rogationem tulit, ut unicus Consul Pompeius decerneretur. Aut enim, inquit, respub. ab imminente procella per illum liberabitur, aut optimo parendum erit. Egregius animus, qui priuatam simultatem post habuit Reipubl. commodis. Eam sententiam 27 Decorum personæ.

Cato dixit se ab alio dictam comprobare, licet ab ipso non debuerit proficisci.

28 Rutilius quum aliqñ Romæ adisset Musonium, rogauit. Dic mihi Musoni, Iupiter Seruator quem tu imitaris, num fœneratur? Notans illius inopiam, qui cogeretur interdum accipere mutuum. Ad hoc arridens Musonius. At ne fœnerat quidem Rutili. Turpius est ad fęnus dare, quam accipere. At Rutilius, quum ipse faceret, quod grauius est, obiecit illi, quod erat leuius.

29 Valerio Publicolæ, Iouis ædẽ dicanti, iãq; ex more postem tenenti, Marcus illius frater, de repente funestũ nunciũ ingessit, dicens: O Consul, filius tuus morbo perijt in castris. Ob eũ nuncium mæstis omnibus, Publicola nihil cõmotus: Cadauer, inquit, quolibet abijcite, simulque dedicationem solenni ritu peregit. Nec tamen verum erat perijsse filium, sed data opera factum est; ut à dedicatione reuocaretur, atque is honos ad alium transiret.

Fortiter.

30 Cesetius eques Romanus, quum à Cæsare filium abdicare iuberetur, quod is tribus pl. cum Marulo collega ei inuidiam mouisset regni affectati: Citius, inquit, Cæsar tu mihi omnes filios meos accipies, quam ego ex his unũ nota pellam mea.

Pietas in filium.

31 Titius Labienus equiti strenuo de præda Gallica aurum donauit. Id vides Scipio, dixit equiti: Habebis donum viri diuitis. Hac voce audita eques aurum ad pedes Labieni abiecit. Idem quũ audiret Scipionem dicentem, Imperator te armillis argenteis donat, alacer gaudio abijt. Miles aurum contempsit, honorem amplexus est.

Honor p̄tiō prior.

32 Q. Fabius Minutius, hortante filio ut locum idoneum paucorum iactura caperet:

Vitam ne-

Visne,

Visne, inquit, tu ex illis paucis esse? Admonēs non esse boni ducis, ullius militis incolumitatem contemnere. mo cōtemnit.

33 Auri contemptus. Fabricius Cineæ Epirotarum legato, magnam auri uim dono offerenti, recusauit accipere, dicens se malle imperare aurum habentibus, quam habere aurum.

34 Clemēter. M. Liuius fuso Hasdrubale, nonnullis suadentibus, ut hostes ad internecionem insequeretur. Aliqui, inquit, & supersint, qui de uictoria nostra nuncium hostibus perferant.

35 Virtus infelix. Varro Pauli collega, qm̄ ex Cannensi pugna, quæ Romanis fuit infęlicissima, supfuit, honores a populo delatos recusauit, dicens fœlicioribus magistratibus opus esse reip: Quum animum gereret inculpatū, fortunæ suæ Reipub. vltro pęnas dare noluit, uir ob hoc ipsum summis dignus honoribus.

36 Aequalitas. Acturius deuictis Sabinis cum senatusconsulto ei ampliaretur agri modus, quem consummati milites accipere solent, recusauit: & gregalium portione contentus fuit, dicens esse malum ciuem, cui non esset satis, id quod cæteris esset satis.

37 Affabilitas. Hortensius orator ob cultū mundiorem, ac gesticulationes in dicendo molliores, crebro male audiebat in ipsis et indicijs. Sed quum Lucius Torquatus, hō subagrestibus, & infestiuis moribus, quum apud concilium de causa Syllæ quereretur, non iam histrionem illū diceret: sed gesticulatricem, Dionysiamque notissimæ saltriculæ nomine compellaret: tū uoce molli, demissaque Hortensius: Dionysia, inquit Dionysia malim equidem esse, quā quod tu Torquate ἄμουσος, ἀγροδίαιτος, ἀπρόσιτος, id est, inelegans, agrestis, aditu difficilis. Periculose maleficit alteri, cui uel

idem,

idem, vel simile, vel diuersum, sed deterius vitium potest obijci.

38 Prælongi. L. Crassus orator de Menenio homine prælongo dixit, quod quoties in forum descenderet, caput ab Fabij fornicem offenderet. Iocus est ab hyperbole. Nam arcus Romæ tam alti sunt, vt vix hasta possis contingere curuaturæ summum.

39 Retortũ. Idem Censor Cn. Domitio collegæ exprobranti, quod ob murænam in viuario mortuam lachrymasset: At tu, inquit, quum vxores tres extuleris, nullam emisisti lachrimam. Scitè retorsit conuitium. Notauit illum quasi curasset vxorem mortem. Et alioqui turpius est, in vxoris funere nō flere, quam ob murænam emittere lachrymas.

40 Crimẽ retortum. Idem Cn. Domitius L. Crasso exprobrauit, quod censor tanti habitaret, eo quod in porticu domus haberet columnas hymettias, pro domo eius millia nummum identidem promittens. Crassus, vt erat festiuo ingenio, rogauit collegam quanti ipse domum suam æstimaret. Is respondit, Sexagies sestertio. Rursum Crassus: Quanto igitur, inquit, eam minoris æstimas, si decem arbusculas succidero? Eæ fuerunt loti patula ramorum opacitate lasciuæ, quum Domitius respondisset, tricies sestertio: Vter, inquit Crassus, nostrum luxuriosior, egone, qui decem columnas centum millibus nummum emi, an tu qui decem arbuscularum vmbram tricies sestertium æstimas? Ita est ingenium hominum, ad aliena vitia perspicax, ad sua cæcum.

41 Potestas fracta. Lucius Philippus consul. L. Crasso summæ dignitatis, & eloquentiæ viro, manum iniici iusserat, eo quod vocem illius indignè ferret,

ferret, qua dixerat, sibi alio senatu opus esse. At Crassus reiecto lictore: Non es inquit, mihi tu Philippe consul, quando ego tibi non sum senator.

L. Crassus Mummium cognomento diui forem, dixit ita sibi nomen inuenisse in campo Martio, quemadmodum Neoptolemus inuenerat ad Troiam. 42 Ax nomine iocus.

L. Crassus cuidam, roganti num molestus esset illi futurus, si bene mane ante lucem ad eum veniret, cum respondisset, Non eris molestus: & ille subiecisset, Iubebis igitur te suscitari? Crassus, At tu cèrtè negaras te fore molestum. Venire nō erat molestū, sed suscitari molestum. At percunctator hoc ipsum quærebat, an si manè veniret consulturus, futurus esset molestus. Crassus per iocum sic interpretatus est, vt si veniret mane, ne molestus esset. 43 Festiuiter.

Idem adud Perpennam iudicem defendebat Aucleonem, quē accusabat L. Aelius Lamia homo deformis. Is quum interpellaret odiose: Audiamus, inquit Crassus, pulchellū puerum: Huic dicto quum esset arrisum: Ingenium, inquit Aelius, ipse mihi fingere potui, formam non potui. Tum Crassus: Audiamus igitur, inquit, disertum. Multò arrisum est vehementius. 44 Irrisio.

L. Porcius Nasica quum ex more conceptis verbis a Catone Cēsore rogaret', Habesne vxorem ex animi tui sententia? Habeo, inquit, at Hercle non ex animi tui sentētia. Verum ob eum iocum intempestiuum, mulcta illi dicta est. 45 Iocus intempestiuus.

Scipio Nasica quum ad poetam Ennium uenisset, eiq; ab ostio quærenti. Ennium, ancilla dixisset eum domi non esse, Nasica sen- 46 Lepidè.

sit

fit illam hoc domini iussu dicere,& illum intus esse. Actum quidem dissimulans abijt. At paucis post diebus quũ ad Nasicam venisset Ennius, eumq; a ianua q̃reret, exclamat ipse Nasica se domi non esse, Tum Ennius. Quid? Ego,inquit, non agnosco vocem tuã? Hic Nasica, Ne tu homo es impudens: ego quum te quærerẽ,ancillæ tuæ credidi, tu mihi non credis ipsi?

47 Ociũ inutile. Idem Nasica quibusdam dicentib. res Romanas iã in tuto esse, extinctis Carthaginiensibus & Græcis in seruitutem redactis: Imò, inquit, nunc demum summo in periculo sumus,posteaquam nulli supersunt, quos vel timeamus,vel reuereamur. Sensit inimicus ꝑ occasionem vtiles esse nobis,per quos non licet impunè,secureq; negligentes esse.

48 Iocus Intempestiuus. Idem cum ædilitatem curulem adolescens peteret, ac vt candidati solent, manũ cuiusdam opere duratam prænsaret, rogauit hominem num manibus ambularet,Hoc dicto rusticanæ tribus suspicantes sibi exprobratã paupertatem,effecerunt, vt repulsam ferret. Tantum obfuit iocus intemperstiuus.

49 Impudicitia. In Gallico triumpho, milites hoc versiculos iactabant in Cęsarem. *(mus.*

Vrbani seruate uxores,machum caluum adduci
Auro in Gallia stuprum emisti, hic sumpsisti mutuum,

Notabant,ꝙ in prouincia agens alienas vxores auro corruperit. Romæ nõ emerit', sed mutuũ sumpserit, ꝙ vxor ipsius malè audiret de Clodio. Nisi forte quiddã obscęnius intelligi voluerunt. Nam Suetonius aliquanto post commemorat, ꝙ Curio pater in oratione quadã appellat illum, omniũ mulierũ virum,& omnium virorum mulierem.

C.Grac-

C. Graccus ad quendam Corneliæ matri obtrectantem: Tu,inquit, Corneliam vituperare audes, quæ Tiberium peperit? Et adiecit. Qua fronte te Corneliæ comparas, an tu peperisti vt illa? Atqui nemo ciuis ignorat, diutius illam sine uiro fuisse,quam te virũ. Is in quem hæc dicebantur, malè audiebat de mollicie. 50 Pietas in matrem.

Populus Romanus Carbone pollicẽte quippiam, & addente iusiurandum cum execratione, populus uicissim iurauit se illi non credere. Probis uiris, & iniuratis habenda fides, leuibus ne iuratis quidem. Refertur ad id versus Menandricus. 51 Diffidentia.

Τρόπος ἐσθ' ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος.
Suadet loquentis vita non oratio.

Silenus senex, a Mida captus, rogatus est, quid esset homini optimum: diu silentium tenuit,tandẽ adductus vt diceret,respondit, optimũ esse numquam nasci, proximum q̃ ocyssimè aboleri,atque hoc precio dimissus est. 52 Vita misera.

Iulij Drusi ædes Publicolæ pluribus ex partibus patebant uicinorum prospectui. Hoc incommodum faber se quinque talentis correcturum pollicebatur, effecturumque, ne pars aliqua esset obnoxia prospectui. Tum Drusus, Decem, inquit, dabo, si talem reddas domum meam, vt vndequaq; pateat omnium oculis, quo non vicini tantum, sed omnes ciues perspicere possint quomodo domi meæ viuatur. 53 Vita pura

M. Seruilius dissuasurus legem quam ferebat M. Pinarius: dic mihi M. Pinari, inquit, si contra te dixero, num mihi maledicturus es, vt cæteris solos? Vt sementem, inquit 54 Maledicus m... au...

Pinarius

Pinarius, feceris, ita & metes, per allegoriam minitans illum male auditurum, si malediceret.

55 Retortū conuicium. Libo cum Seruilio Galbæ dixisset, quando tandem Galba exibis de triclinio tuo? mox audijt, quum tu de cubiculo alieno. Libo notauit Galbam quod L. Scribonio tribun. plebis iudices ferret familiares suos, & conuiuijs curruptos, Galba uicissim illum notauit adulterij.

56 Celebratur, & Glauciæ dictum in Metellū. Villam habes in Tiburte, cortem in palatio. At cors villæ solet esse contigua. Notauit autem illum, quod multos sibi cibo largitionibusque deuinciret, quod idem alijs verbis Libo obiecit Galbæ. In corte aluntur animalia domestica.

57 Iocus ē fabula. Quum Sextus Titius se Cassandram esse diceret, ob coniecturam opinor, quod illa esset fatidica: Multos, inquit, Antonius, posses Aiacēs tuos Oileos nominare: notans illius impudicitiam. Nam Aiax Cassandram de templo Palladis raptam vi constuprauit.

58 Quum Gallus qui testimonium ferebat cōtra Pisonem dixisset innumerabilē pecuniam Magio præfecto datam, idque Scaurus tenuitate Magij redargueret: Erras, inquit, Scaure, ego enim Magium non conseruasse dico, sed tanquam nudus nuces legeret, in ventrem abstulisse. Correxit sermonem suum Gallus sed ita ut crimini corruptelæ crimen aderet luxus.

59 Græcorū mores. M. Cicero, M. Tullij pater dicebat Italos similes esse Syrorum uenalium, quorum ut quisque sciret optime Græcè, ita esse nequissimum. Sentiens una cum literis Græcorum mores ad Latinos demigrare. Vnde quod

M. Tul-

M. Tullius fuit inquior Græcæ nationi, propemodum videri possit illi fuisse hæreditarium.

Testio Penario mos erat in dicendo mentum intorquere. Is quum aduersarium vrgeret, ut diceret si quid uellet: Dicam, inquit, si nucem fregeris. 60 Ridiculè.

Huic simillimum est quod de Vespasiano patre narrat Suetonis, quum scurram multa in alios iacentem, prouocasset vt in se quoque diceret aliquit: Dicam, inquit, ubi uentrem exonerare desieris: alludens ad formam Cæsaris, qui faciem habebat nitentis. In cuiusmodi hominem iocus extat Martialis. 61 Iocus ex specie corporis.

Utere lactucis, ac mollibus utere maluis,
Nam faciem durum Phœbe cacantis habes.

C. Fabricius P. Cornelium hominem vt putabatur auarum, & furacem, sed egregie fortem, ac bonum Imperatorem, suo suffragio fecerat Consulem. Huic quum Cornelius ex more gratias ageret, quod immemor simultatis ipsum fecisset Consulem, bello præsertim magno, & graui: Nihil est, inquit, quod mihi gratias agas, si malui compilari quam venire. Compilamur furto, veneunt bello capti: Proinde inimico fauit, cuius dexteritate sperabat fore, ne Romani venirent in manus hostium. 62 Cōpilari venire.

Scæuola Septumuleio, Anagnino, cui pro capite C. Gracchi, aurum erat repensum, roganti ut se in Asiam præfectum duceret: Quid tibi uis: inquit, insane? tanta malorum est multitudo ciuium, ut tibi hoc confirmem, si Romæ manseris te paucis annis ad maximas pecunias esse peruenturum. Notauit auaritiam hominis, præfecturam non ob aliud 63 Furax magistratus.

am-

ambientis, nisi ut spoliaret prouinciales, ac Iudês finxit, id citius consequuturũ Romæ, hoc dictum Fannius in Analibus adscribit Africano Aemiliano, qui dictus fuerit Iron.

64 Iustè. Q. Scæuola Publij filius, quum postulasset ut fundus, cuius emptor erat, sibi semel indicaretur, idque fecisset uenditor, dixit se pluris æstimare, & adiecit precio centum millia. Exemplum integritatis uix hoc seculo credibile.

65 C. Publicius solitus est dicere P. Mummiũ, cuiuis temporis hominem esse. Sentiens illũ dexteritate facilitateque ad omnem uitæ statum esse accommodum. Eodem sensu Pollionem Asinium omnium horarum hominẽ legimus. Et Tiberius Cæsar duos familiarius ab ipso dilectos omnium horarum amicos uocare solet.

66 Salsè. Africanus Cẽsor tribu mouebat Centurionem, qui in Pauli pugna non adfuerat: ille, quum diceret se custodiæ causa in castris remansisse, rogaretq; quur ab eo notaretur: Nõ amo, inquit Africanus, nimium diligentem. Dissimulauit Centurionis ignauiam, & accusauit nimium diligentem custodiam.

67 Ex uerbis aliter exceptis. Liuius Salinator quum Tarentum amisisset, arcem tamen retinuit, multaq; prælia præclarè gessit. Quum autem post aliquot annos Fabius Max. id oppidum recepisset, rogauit eum Salinator, vt meminisset se opera ipsius Tarentum recepisse. Quid ni, inquit Max. meminerim? Nunquam enim ego recepissem, nisi tu perdidisses. Iocus hinc est, quod Maximus diuersum ex alterius uerbis excepit, quã ille uolebat.

68 [...]tio. Idem quum bellum aduersus Asdrubalem gesturus urbem egrederetur, monitus est a

Fabio

Fabio Maximo, ne prius cum hoste conferēret, quam uires animumq́; illius cognosceret. Is respondit se primam quandoque occasionem pugnę arrepturū. Percunctantibus quid ita properaret, vt quàm celerrimè, inquit, aut gloriam ex hostibus victis, aut ex ciuibus prostratis gaudium capiam. Virtus & ita sermonem hominis inter se partitæ sunt, illa triumphi audia, hæc iniustæ damnationis memor.

Mancia quum audisset Antonium censorem, cui male uolebat, à M. Duronio de ambitu postulatum: Aliquando, inquit, tibi tuū negotium agere licebit. Censores in aliorum mores inquirunt, at qui reus est, habet, se quod agat. 69 Salsè.

Q. Opimius Consularis quum esset adolescentulus, male audiuit. Is Egilio homini festiuo, qui uidebatur mollior, nec erat, sic exprobrauit molliciem. Quid tu Aegilia mea, quando ad me venies cum tua lana & colu? lepidè retorsit Aegilius: Non pol, inquit, audeo: nam me ad famosas vetuit mater accedere. Alter simulabat orationem velut ad fœminam, alter accepta persona simulationem vertit in irrisionem. 70 Ab imitatione personæ.

Inter falsa commemorat & illud M. Tull. ex Neuio, apud quem filius dicit patri, Quid ploras pater? isq́; respondet, Mirum ni cantem, condemnatus sum: Indignabatur senex submorosius rogari, quur ploret, quasi damnatus magis cantare debuisset. Perinde quasi si interrogaret ægrotū: quur suspiras, aut quur decumbis? 71 Submorosus iocus.

Scaurus accusabat Rutilium ambitus, quū ipse Cōsul esset factus, ille repulsam tulisset, & in tabulis eius ostendebat litteras A. F. P. Reasque: sic interpretabatur, Actum fide 72 Literarū interpretatio.

KK P. Ru-

P. Rutilij. Contra Rutilius dicebat illis significari, Ante factum, post relatum. Tum C. Caninius eques, qui Rutilio aderat, exclamabat, neutrum illis litteris declarari. Quū Scaurus dixisset, quid igitur festiniter in ipsum torsit, Aemilius fecit plectitur Rutilius. Probabilius enim erat illum ambitum commisisse, qui obtinuerat, quā qui repulsus erat. Simile quiddam memoratur de Beda, quem Venerabilem dicunt. Huic Romam profecto, quū ostendissent has literas saxo insculptas. S. P. Q. R. quibus significari volunt, Senatus populusq; Romanus, ac velut hospes rogaretur, quid sibi uellent illæ litteræ, dissimulans dixit, Stultus populus quærit.

73 *Autoritas personæ.* M. Scaurus quum pro rostris accusaretur ꝙ à rege Mithridate ad prodendam rempub. pecuniam accepisset, ita causam suam egit: Iniquum est, Quirites, quum inter alios vixerim, apud alios me rationem uitæ reddere: Sed tamen audebo uos interrogare, Varius Sucronensis ait M. Aemilium Scaurum mercede corruptum P. R. prodidisse, M. Aemilius Scaurus huic culpæ se affinem esse negat, utri creditis? Nominato tantum auctore & reo, populus accusationem repulit.

74 *Hæredipeta.* C. Memmius quum accusaret Bestiam reum, cui patronus erat Scaurus, ac forte funus quoddam duceretur: Vide, inquit, Scaure, mortuus rapitur, si potes esse possessor: notans Scaurum, qui malè audiebat, quòd Phrygionis Pompeij bona sine testamento possideret.

75 *Ab inexpectato.* Quum Silus testis læsisset Pisonem reum, cui Crassius aderat, prolato crimine, quod se in eum dictum audisse dicebat. Potest fieri, Sile, iquit Crassius, ut is, unde te audisse dicis,

iratus

intus dixerit. Annuit Silus: Potest etiam, inquit, fieri, vt non rectè intellexeris: quum id quoque toto capite annuisset Silus, ut se Crasso daret subiecit Crassus, potest etiam fieri, ut omnino quod te audisse, dicis nunquam audieris. Hoc adeo præter expectationem, ut Silum testem omnium risus obrueret.

76 *Ex iisdem verbis retortum.*

C. Lęlius cuidam malo genere nato, obijcienti sibi, ꝙ indignus esset suis maioribus. At hercle, inquit, tu tuis dignus es. Id si dicas bono viro ex bonis prognato, laus est: sin malo ex malis prognato, graue conuitium est.

77 *Irrisio retorta.*

M. Cincius quo die legem de donis ac muneribus tulit, C. Centoni prodeunti, ac satis contumeliosè interroganti, Quid fers Cinciole? Vt emas, inquit, si uti velis: notans illũ ꝙ donatis & commodatitijs rebus uti gauderet. Allusit autem ad illud decantatum in primis, emere malo quàm rogare. Ad hæc, amphibologia est in verbo ferre: fert enim qui promulgat legem, & fert qui portat aliquid venale.

78 *Ab impossibili.*

M. Lepidus quum in campo sese exercentibus ipse in herba recubuisset: Vellem, inquit, hoc esset laborare. Huius generis est Terentianum illud, Quàm vellem mos esset amicis etiam noctu operam dare. Optat enim adolescens, quod fieri non potest.

79 *Salsè.*

Quum M. Lepidus Censor M. Antistio Pyrgensi equum ignominiæ causa ademisset, & amici uociferantes quærerent, quid ille patri suo responsurus esset, quur ademptum sibi equum diceret, quum optimus colonus, parcissimus, modestissimus ac frugalissimus esset: Dicat, inquit, me nihil horum credere. In simili argumento lusit Augustus, sed ciuilius, Dic me tibi displicuisse.

80 Fides erga patriã. Pomponius vir insignis multis vulneribus in bello acceptis quum ad Mithridatem adductus ab eo quæreretur, an si curaret eum, vellet sibi esse amicus: Si tu inquit, Romanis amicus fueris, me quoque amicum habebis.

81 Diuinatio. Spurina aruspex admonuit C. Cæsarem, caueret discrimen ingens, quòd ultra Calend. Mart. non proferretur. Eo die quum iret in Senatum, Spurinæ forte obuio: Quid ais, inquit, nonne venere Calendæ Martiæ? Venere, inquit, sed nondum præterire. Nam eadem die cæsus est Cæsar.

82 Barbaricè. Spartaco in Crassum omnes mouenti copias, quidam equum dono obtulit, At ille, Si vicero, inquit, plurimos ex hoste equos habiturus sum. Si uictus fuero, nec hic mihi futurus est vsui: simulq; cum dicto equum gladio transuerberatum interemit.

83 Potentia inuidiosa. Quum Pompeius graui laboraret inuidia propter immodicam potẽtiam, & ob vulnus fascia linea tibiam uinctam haberet, dixit aliquis, Quid refert vbi gestet diadema, in capite an in crure? Nam candidum amiculum olim erat insigne regum.

84 Clypeus. Gladius. Quoniam Fabius cunctando eludebat hostẽ, cum Marcellus viribus vrgeret Annibalẽ, ille dictus est clypeus Romanorum, hic ensis quòd præcipuum studium fuit, ne quid gladijs acciperent Romani, alteri vt hostem perimeret.

DIVER-

DIVERSORVM Græcorum Apophthegmata.

Anitus amicorum Alcibiadis vnus, cum ad cęnam rogaratille recusauit, sed domi bene potus cum famulis comessabundus irrupit, stansq; ad ostium cœnaculi iussit famulos vasa diripere, & ad suas ædes deferre, qui ferrè dimidium asportarunt: alijs conuiuis Alcibiadis uiolentam superbiam criminantibus, Anytus dixit illum humaniter egisse, cui quũ totum auferre licuerit, dimidium ipsi reliquisset. 85 Amicitiæ fiducia.

Hippomachus Aliptes quum aliquando uideret adolescentes, quos exercebat, è foro carnes efferẽtes, dicebat se procul agnoscere suos eẽ discipulos, quod institutio reluceat in omnibus dictis ac factis hominis. 86 Institutio

Quibusdam laude uehentibus procerum quempiam, ac prçlongis manibus hominem: tanquam ad pugilum certamen idoneum: Sane, inquit, si pendens in alto corona esset detrahenda. 87

Demades orator uita defuncto Alexandro dixit se uidere exercitum Macedonum principe orbatum, Cyclopi similem: Sentiens turbam militum, nisi adsit dux cordatus ac uigilans, nulli esse usui. Quemadmodum Polyphemus adempto oculo, frustra uastum corpus ac uires habebat immanes. 88 Turba sine duce.

Idem quæstor, populo hu. persuaso ut iis qui ab Alexandro desciuerant triremes auxiliares mitterent, iubentique ut illico pecunias depromeret: Paratæ sunt, inquit, pecuniæ, ò uiri Athenienses, quas in congios 89 Alte tractata plebis.

deposueram, vt singuli minæ dimidium acciperetis. Verùm si has mauultis in hūc vsum erogari, per me quidem ut uestris sicuti luber utamini licèt. Hoc sermone fregit impetum populi, nolentis illa distributione spoliari. Sic interdū ut indomitæ beluæ, arte ad meliora consilia auocandus est populus.

90 Sobrietas Prandens apud Phocionem, quū apparatū admodū tenuem uideret: Demiror, inquit, o Phocion, te rempubl. administrare, quū possis ad istum prandere modum. Bis errans, & q lucri tantum causa putaret adeundam rempub. & ꝙ luxum probaret in eo, cui maximè conueniebat sobrietas. Sed Demades alios a suis moribus æstimabat. Erat.n. & pecuniarū auidus & luxui deditus.

91 Libera monitio. Quum uidisset Philippum largius potum cum amicis saltasse per mediam captiuorum turbam, eisq; petulanter exprobasse suam calamitatem, liberè dixit, Quum ò rex fortuna tibi Agamenonis personam imposuerit, non pudet te factis agere Thersiten? Ea uox totum regem in diuersum uitæ genus immutauit.

92 Liberè. Quum Athenienses nollent Alexandro diuinos honores decernere: Videte, inquit, ne dum cęlum custoditis, terram amittatis. Alexander enim ambiebat monarchiam. Absurdum autem erat eos sic alium donare cœlo ut ipsi terra sua pellerentur.

93 Lepidè. Iocari solet in Demosthenem, quòd cæteri quidem oratores dicerent ad aquam, ipse uero & scriberet, taxans eum ꝙ nunquam nisi descripto diceret, tum esset ὑδροπότης. Contra. Demades, ut largius bibebat, ita ualebat extemporali dictione. Rhetores olim dicebant ad clepsydram.

One-

Onomademus Chius posteaquàm aduersum factionem superasset, quibusdam censentibus oēs diuersæ factionis vrbe pellendos, negauit expedire, dicens se vereri, ne omnibus inimicis ad vnum eiectis, inter amicos existerent dissidia: Sentiens sic esse multorum ingenium, vt si desint inimici, in quos naturæ maliciam exerceant, amicos impetant. 94 Inimici vtiles.

Simonides Pausaniæ Lacedæmoniorum regi subinde de rebus a se gestis glorianti, tandem & Simonidem per irrisionem hortanti, vt aliquid sapienter ipsum admoneret: Moneo, inquit, vt te memineris hominem esse. 95 Libera admonitio.

Idem reprehendentibus, q ad quæstū scriberet, iocari solet, sibi duas arcas esse domi, alterum pecuniæ, alterum gratiarum: priorem se reperire plenam, alteram semper vacuam. 96 Mercedis amor.

Idem quum cæteros laudando venaretur, vt aliquid darent, interrogatus quur non & Thessalos captaret: Stupidiores sunt, inquit, q vt a me falli possint. Qui quærunt cui imponant, ad stupidos eunt. At qui tam erant stupidi, vt non sentirent ingenium poematū illius, nec tangerentur amore nominis in posteros transmittēdi, non poterāt ab illo falli. 97 Stupidi.

Idem interrogatus quam ob rem, quum esset extremæ senectutis, tamen attentus esset ad rem, quoniam, inquit, malim moriens inimicis relinquere, quam viuus carere amicis: taxās instabiles hominum amicitias, qui consequuti quod volunt, negligunt amicum: ijdē dum sperant obseruant. 98 Callidè.

Lycurgus orator obijciente quodam, q se pecunia redemisset a calumnia, non est inficiatus, sed clarissima voce populum appellans: Bene habet, inquit viri Athenienses, 99 Integritas.

quandoquidem tot annos in Repub. versatũ dedisse me, non accepisse pecuniam criminatur obtrectatores.

100 Eloqntiæ certamẽ. Thucydides ab Archidamo Lacedæmoniorum rege interrogatus, vter esset in palæstra superior, ipse an Pericles: Posteaquam, inquit, ego hominẽ pugnando deiecissem, ille se negat cecidisse, itaq; vincit, & spectatores a. sua sententia deijcit: Sentiens se bonis rationibus esse superiorem, sed Periclem eloquentia vincere, & quocunque vellet, agere multitudinem. Nam Thucydides vir præpotens diu in administranda Republic. aduersatus est Pericli. Eam contentionem Archidamus palæstram appellauit.

1 Pietas in parentes. Dario totius regni uiribus subinde impetum faciente, Scythæ paulatim cedentes, ad vltimas solitudines peruenerant. Interrogati tandem ab eo, quem fugiendi finem essent facturi, responderunt se nec agros, nec villas, nec vrbes pro quibus dimicarent, habere cæterum quum ad parentum suorum monumẽta peruentum esset tum denique scriturum Darium, quomodo Scythæ soleant præliari.

2 Ingeniosè. Alexander statuerat Lampsacum diruere. Ad id tendenti quum Anaximenes Alexãdri præceptor veniret obuiam extra muros, deprecaturus suæ ciuitatis perniciem, Alexãder suspicans quid esset petiturus: Iuro, inquit, me non facturum quòd petet Anaximenes: Peto, inquit, vt Lampsacum diruat. Captus erat Alexander, & iureiurando compulsus est seruare, quos demoliri statuerat.

3 Solerter. Alexander Consulto oraculo monitus est, vt eum qui sibi portam egresso primus occurrisset interfici iuberet: occurrit agaso, iussus est arripi. Rogantí quid commeruisset, respon-

responsum est ita iussisse Deum: Si ita est, inquit, ò rex, alium designauit oraculum; Nam asinus tibi prior occurrit. Agaso.n. sequitur asinum, vt impellat, alioqui nõ sequuturum. Alexander delectatus hoc commento, asinum pro homine occidit.

4 Relaxandus aius. Amasis Ægypti rex ab amicis admonitus, quod perfuncturus negotijs forensibus, potaret omniq; voluptatum genere solueretur, respondit: Qui arcus habent, eos non intendere, nisi quum opus est: quos si semper intendãt, rũpendos esse, ac ne tum quidem fore vsui, quũ exigit vsus: ita qui nulla relaxatione curas suas soluunt, aut mente captos, aut corpore male affectos euadere.

5 Fortiter. Conspiciens quendam amisso filio lugentem: Si tunc, inquit, quũ nondũ esset, non dolebas, nec nũc quidem doleas, quum non est.

6 Amantes. Psamenitus Ægyptiorum rex a Cambyse regno pulsus est. Eius filiam ancillari veste indutam cum aliquot nobilium uirginibus Cambyses mitti iusserat ad hauriendam aquam, vt hoc spectaculo parentum captiuorum animos discruciaret. Cæteris indigne ferentibus solus Psammenitus demisit oculos. Mox iussit duci filium illius, cũ alijs plurimis eiusdem ætatis, vinctis ceruicibus & ore frœnato. Ne hoc quidem spectaculo solus Psalmenitus ad lachrymas commotus est. Idem quum vidisset familiarem quendã exutum opibus mendicantem obambulare, hoc spectaculo adeò commotus est, vt ingenti fletu hominem amicum cõpellans, caput suum barbarico more cæderet. Ea re cognita quũ Cambyses per nunciũ causam sciscitaretur, quur in liberorum calamitate tacitus, vnius seniculi calamitatem tam impotẽter ferret, respõdit

Fili

Fili Cyri, domestica mala grauiora sunt, quã vt lachrymas recipiant. at amicus deplorandus erat, qui è multis opibus ad summam inopiam redactus est, idque in extremo senectutis limine.

7 Pax bello potior. Crœsus Lydorum rex à Cyro captus, hoc argumento pacem bello prætulit, ꝙ pacis tẽpore filij sepelirent patres, in bello contrà, patres sepelirent liberos.

8 Prudẽter. Idem quum videret Cyri milites per vrbẽ captam discurrentes, percunctatus est Cyrũ, quid ageret. Quumq; is respondisset, Diripiũt vrbem tuam, opesq; tuas populantur. Nequaquam, inquit, ò rex, nihil iam hic meum est, tuum est, quod diripiunt. Ea vox commouit Cyrum, vt suos a direptione reuocaret.

9 Proles debetur patriæ. Quum Cambyses se cum patre Cyro conferret, amicis illum patre præstantiorem affirmantibus, Crœsus respondit, illum non dum parti æquandum, qui nondũ reliquisset filiũ: sentiens & hoc esse non infimum erga remp. meritum, si non solum ipse te præstiteris egregium virum, sed aliquem tui similem gignas: educesque patriæ.

10 Locus eligendus vrbi. Megabyzes quũ apud Hellespontios agẽs audisset, ꝙ Chalcedonij decem & septem annis vrbem condidissent ante Byzantios, dixit Chalcedonios id temporis fuisse cæcos, qui quũ adesset locus vrbi condendæ multo commodior, deteriorem elegissent. Hoc dicto scribit Herodotus Megabyzem apud Hellespontios immortalẽ sui memoriam reliquisse. Quod si verum est, erat tum temporis mira dictorum caritas.

11 Diuitiæ. Simonides interrogatus vtra res esset optabilior, diuitiæ an sapientia: Dubito, inquit, vt qui videam sapientes frequentare diuitum

fores;

fores; innuens Philosophos uerbis quidem contemnere diuitias, sed re tamen eas captare.

12 Euripides, quum populus Atheniensis tumultuaretur offensus sententia quadam in illius tragœdia, quæ tum agebatur, & autorem efflagitaret, ut eam mutaret; progressus in scenam dixit, se ut populum doceret, non ut ab eo disceret, fabulas solere componere. Eruditio sibi conscia contempsit multitudinis iudicium.

Fiducia artis.

13 Idem apud Alcestidem tragædiarum scriptorem aliquando quæstus est, quod summo tridui labore adnixus nõ potuisset nisi tres uersus absoluere. Contra Alcestidi glorianti quod ipse perfacile centum absoluisset uno die: At tui, inquit, ad triduum modo, mei in omne æuum duraturi sunt.

Fiducia artis.

14 Euripides cuidam dicenti, Carmen condidisti, ex modis ad tripudium accommodis, alio dictum hoc ridente, Ni stupidus esset, inquit, nõ risisset, quòd res serias Lydijs modis tẽperarim. Lydij modi lasciuiores sunt. Porrò quæ per se tristitia sunt, ea decet arte exhilarare. Refert hoc Plutarchus i libello περὶ τοῦ ἀκούειν. Quum Euripides choream agentibus succinuisset cantionem quandam modulatam, unus illorum risit. Cui poeta, Ni stupidus esses & expers affectuum, haudquam risisses me canente Mixolydium.

Temperãtia.

15 Allexis poeta Callimedontem rhetorem, vt delitijs deditum taxauit his uersibus.

Ὑπὲρ πάτρας μὲν πᾶς τις ἀποθνήσκειν θέλει
Ὑπὲρ δὲ γήτρας, Καλλιμέδων ὁ κάραβος.
Pro patria vel quilibet velit mori.
At metra amore, Callimedon solus cupit.

Petit latinis ioci gratia; nã πάτρα patriã significat,

gnificat μήτρα, non matrem, sed vuluam aut piscem sonat. Pisces olim erant in delitijs.

15 Cuidam videnti ipsum iam senio fessum ægrè lenteq; incedere, ac rogāti quid ageret: Paulatim, inquit, morior, siue pedetentim morior: Significans senes non viuere, sed lentè mori.

16 Menander centū & quinq; fabulas scripsisse traditur, ex quibus tantum octo vicit. Itaq; quum a Philemone longè impari, fauore populi sępenumero uinceretur, forte illi factus obuiam dixit: Quæso Philemon bona uenia dic mihi, quum me uicinis, non erubescis? Victi solent erubescere, at sic vincere Menander indicabat erubescendum.

Populi iudicia.

17 Philoxenus poeta quum audisset suos versus a laterarijs perperam recitari, lateres ipsorum comminuit dicens: Vos mea corrumpitis, ego uicissim uestra.

Secreta regum.

18 Philippides poeta comicus Lysimacho ī̄ primis charus fuit ac familiaris: cui quum Lysimachus offerret liberalitatem suam, diceretq;, Quid uis tibi impertiam rerum mearum? Quodcunque voles, inquit, modo ne arcani quippiam: Significans esse periculosum nosse magnatum arcana, quorum si quid effutias, actum de capite, quanquam & alioqui solent odisse conscios eorum, quæ nolint efferri.

19 Actius poeta interrogatus quur non ageret causas, quum in tragœdijs optime tractaret argumenta: Quoniam, inquit, in tragædijs ea dicuntur, quæ ipse uolo: in foro aduersarij dicerent, quę minime uellem. Idem fit in dialogis, ubi qui scribit opus, unicuique tribuit orationem, qualem putat esse commodum. In iudicijs secus fit.

Poetica fictio.

Anti-

Antigenides Thebanus Ismeniæ discipulo è quū scitè canens populo minus plāceret: Mihi, inquit, cane, & musis: admonens prorsus esse contemnendum imperitæ multitudinis iudicium, quum artis abunde magnum præmium sit ipsa conscientia. 20 Fiducia artis.

Leo Byzantius quum a ciuibus accusaretur, adhortantibus nonnullis vt ad hostes cō fugeret, in concionem prodiens: Ego, inquit, à uobis ciues mei, quàm uobiscum interfici malo. 21 Pietas in patriam.

Cuidam obijcienti oculorum infirmitatē, quum exprobator esset gibbo deformatus: Humanum, inquit, opprobrasti vitium, quū ipse Nemesim in tergo portes. Nemesim appellauit vitium, quo vicissim ipse possit redargui. 22 Recriminatio.

Aeschylus poeta Tragicus aliqñ spectans Isthmia certamina, quū alter pugilum esset cęsus, totumq; theatrū exclamaret, O Chiū Ionem fudisti: vide, inquit, cuiusmodi sint hominum mores, cęsus silet, & spectatores uociferantur. Solent isti ob dolorem exclamare. Hic contra qui dolebat silebat, qui læsi non erant, clamabant. 23 Pręposteri mores.

Pytho retor Byzantius quum esset supra modum obeso corpore, prodissetque in concionem suasurus concordiam Byzantijs seditione ciuili tumultuantibus, statim populi risus obortus est ex ipso corporis habitu: At ille risum vertit in rem seriam. Ridetis, inquit, ciues? Quum tale corpus habeam, vxorem habeò multò me obesiorem, & tamen concordes quoduis grabatulum capit ambos, discordes ne tota quidem domus. Hoc procemio vsus ingressus est orationem. 24 Cōcordia.

Pytho Atyeniēsibus ob res fęliciter gestas 25

ipsum

Deo debetur gratia. ipsum admirantibus ac prædicantibus, quòd Cotyn regem interemisset, Dijs, inquit, habéda est gratia, quibus autoribus hoc facinus præclarè gestum est. Nam ipse nihil aliud q̃ manum & operam meam commodaui. Euétus rei in manu Dei, & huic debetur gratia, si quid fęliciter cesserit. Sed interim vult nostram operam accedere.

25 Integritas militis. Lysander Lacedęmonius militem q̃ de via deflexerat, castigauit: Ei dicenti ad nullius rei rapinam se ab agmine recessisse: Ne speciem quidem, inquit, rapturi præbeas volo.

26 Pietas in patriam. Thrasibulus quum moliretur exigua manu ciuitatem Atheniensium à triginta tyrannorum dominatu liberare, cuidam ex conscijs, dicenti, Quantas gratias tibi debebunt Athenæ per te libertatem consequutæ? Dij faxint, inquit, vt quantas ipse illis debeo, videar retulisse: Significans neminem patrię parem referre gratiam, etiam si vitam impēdat.

27 Silentij fides. Anaxarchus Abderites philosophus quum à Cypriorum tyranno Nicocreonte torqueretur, ut conscios proderet, post multa in regem dicta conuitia, tandem per iracundiam, & linguæ amputationem minanti: Non erit, inquit, effœnate adolescens, hæc quoque corporis mei pars tuæ ditionis. Simulque dentibus abscissam & commanducatam linguam, in os eius ira patens exspuit.

28 Pax domestica. Quum Gorgias sophista recitaret in Olympicis ludis apud Græcos orationem de concordia, Melanthus quidam: Hic, inquit, de concordia totius Græciæ disserit, qui sibi, vxori & ancillæ, tribus duntaxat, ut concorditer uiuant, nondum persuasit.

29 Theodorus Atheniensis cognomento Atheus dicere solitus est, se doctrinam auditoribus dex-

dextra porrigere, sed illos sinistra accipere: Sentiens illos benè dicta in malam accommadare partem.

Stratocles Atheniensis quum de parta victoria nunciũ accepisset, protinus ad populũ retulit, utq; supplicatio Dijs immortalibus decerneretur persuasit. Aliquanto post quum certior nuncius adferretur acceptæ cladis, populo ĩdignãte ꝙ delusus esset Ecquis, inquit, vestrum quicquã dãni accepit, ꝙ totum hoc viduum mea opera hilares lętique fuistis. 30 Voluptas tẽporaria

Theramenes unus ex triginta tyrannis, domo in qua multi accumbebant tibi cęnantes illapsa, solus incolumis euasit. Hanc ob rem quum ab alijs fœlix prædicaretur, ille magna exclamans uoce: O fortuna, inquit, cui me occasioni seruas? Sensit vir prudens se non esse seruatum, sed maior malo reseruatum. Nam aliquanto post interfectus est. 31 Fortuna.

Idem quum iussu tyrannorum porrectam veneni potionem fortiter hausisset, quod ex ea superfuerat, sic illisit solo, ut clarum sonũ ederet, reddensque seruo publico qui eam tradiderat: Critiæ, inquit, propino. Vide igitur ut hoc poculum continuò ad illum perferas. Erat ãs Critias è triginta tyrannis crudelissimus. 32 Fortiter.

Celebratum Iasonis Thessali dictum, quo se purgare solet ijs, quibus molestiã aut uim attulisset. Qui magnis in rebus se iustitiæ cultorem habere uelit, eum in paruis interdum illam uiolare oportet. Velut in bello quo tuta sit resp. agri ut ædificia quorundam ciuium interdum perduntur. 33

Cleon posteaquam Reipub. administrationem capessere destinasset, testatus est se iam omnia amicitiarum uincula uelle solue- 34

re,

Priuatus affectus. re, & amici plerique obstant, ne liceat vbiq; rectum tenere clauum.

35 Testimonium inimici. Inter Neronem & Traseam graues intercedebant inimicitiæ: verum cuidam multa criminose iactanti de Thrasea, dicentiq; caussam ab illo perperam esse iudicatam, obstitit Nero, exclamans, Vtinam me tam Thrasea diligat, quàm est iudex rectus & æques. Hostis hosti testimonium perhibuit, de fama pericli tanti: nullum autem grauius testimonium, quam inimici de inimico.

36 Mediocritas. Nero sibi compararat aulæum quoddam insigne, tum precio, tum pulchritudine. Id videns Seneca: Declarasti, inquit, te esse pauperem. Caussam rogante Nerone, Quoniam si isthuc amiseris, inquit, non poteris aliud parare simile. Euenit, vt illud aulæum naufragio periret. In hoc autem profecerat Senecæ admonitio, ut Nero iacturam adamatæ rei ferret moderatius. Qui nummum habet unicum, quo amisso non queat alterum promere, pauper est. Tutissimum igitur esse mediocribus ac parabilibut delectari.

37 Luxus. Seruus Dolabellæ quum interrogaretur, an dominus eius auctionem proposuisset. Domum inquit, vendidit. Luxum heri notans, quum id falsum esset. Qui domum vendidit, non opus habet ut seruum exponat auctioni.

38 Arte retortum. Plancus quum in causa quadam adesset amico, velletque testem molestum perturbare, interrogauit quo se artificio tueretur. Sciebat enim illum esse sutorem. At ille lepidè retorquens in Plancum: Gallam, inquit, subigo. Id quidem sutorium habetur instrumentum, sed rectè exprobrabat illi adulterium

cum

cum Menia Galla, quo nomine Plancus male audiebat.

Post Mutinensem fugam, percunctantibus quid ageret Antonius, quidam e familiaribus eius respondisse fertur. Id quod canis i Nilo bibit, & fugit. Constat enim Aegypto canes è Nilo currentes bibere: nimirum metu crocodilorum eo in flumine regnantium. 39 Bibit, & fugit.

Lucius Cæcilius quum C. Cæsar alijs qui secum pila lusitabant, centum sestertia daret, illi vni eius summæ dimidium: Quid, inquit, num ego vna manu ludo, ac non duabus? Si officium erat colludere, non minus præstiterat ille quàm cæteri. 40 Lepidè.

Laberius ex equite Romano factus mimus annos iam natus sexaginta, huc adigente Cæsare in actione quadam induxit habitum Syri, qui veluti flagris cæsus, ac proripienti se similis exclamabat. Porro Quirites libertatem perdidimus. 41 Liberè.

Ac paulo post adiecit.

Necesse est multos timeat, quem multi timét.

Ad has voces populus vniuersus oculos, & ora conuertit in Cæsarē, intelligens illius in potentiam his dictis lapidatam. Hoc modo quo licuit, Laberius vltus est sortem suam.

Titius quidem studiosè pila ludere solet; sed idē noctu signa sacra frangere putabatur, hūc quū gregales in cāpo desiderarent, Vespa Terentius hoc colore excusauit, vt diceret illū fregisse brachiū. Nam diuorum imagines brachijs gestabant donaria. Huc allusit Vespa. 42 Ex ambiguo tectè.

Pylades histrio Augusti temporibus celebris quū Hylas discipulus quē ad æqualitatis 43

Pex cogitabundus. contentionem prouexerat, in scena canticum quoddam saltaret, cuius clausula erat τὸν μέγαν Ἀγαμέμνονα, id est, magnum illũ Agamemnonem, ac sublimem veluti metiretur, e cauea proclamauit σὺ μακρὸν οὐ μέγαν ποιεῖς, id est, tu longum facis, non magnũ. Tunc populus efflagitauit, Pylades idem canticum saltaret iterum. Quumque ad locum venisset, quem reprehenderat, expressit Agamemnonem cogitabundum, nil magno duci magis conuenire ratus, quam pro omnibus cogitare. Ea res magnum ducem facit, non proceritas corporis.

44 Imitatio mala. Idem Hylam negligentem saltantẽ Oedipodem, hac voce castigauit, σὺ βλέπεις, id est, tu vides: quum ille Oedipodem iam cæcum exprimere debuerit.

45 Decorũ. Idem Pylades quum saltans Herculem furentem nonnullis incessum histrioni conuenientem minus seruare videretur, deposita persona ridentes increpauit dicẽs, μωροὶ μαινόμενον ὀρχοῦμαι, id est. Stulti furentem salto: Significans hoc ipsum quod videbatur indecorum, maximè decorum esse.

46 Ab inexpectato. Appius homo dicax vsque ad scurrilitatẽ, Cato Sextio dixit, Cœnabo apud te, nam vni locum esse video: notans illum quod luscus esset. Cui Sextius ex tempore. Manus, inquit, laua, & cœna: rectè obijciens illi impudicitiam, aut certè rapacitatem.

47 Appius maior quum in senatu ageretur de agris publicis, ac premeretur. Lucilius ab his, qui a pecore eius depasci publicos agros dicerent. Non est, inquit, Lucilij pecus illud, erratis. Hactenus defendere videbatur, sed adiecit. Ego liberum puto qua lubet pascitur. Iocus est ab inexpectato. Expectabatur

tur enim probaret hoc pecus non esse Lucilij, sed alterius cuiuspiam, ac reum subleuaret. Nunc irrisum grauabat.

48 Ischomachus mimus cum primis celebris, medico percunctanti rusticū qui ob ingurgitationem male habebat, num ad vomitum cessasset: Nequaquam, inquit, sed in ventrem. Iocus Græcis festinior est, quod εἰς sonat pariter, & in, & vsque ad ἐμετον, εἰς κοιλίαν. — Ridiculè.

49 Item quum mendica quædam uentris tormina pateretur, ac medicus percunctaretur, nū haberet in ventre. Qui potest, inquit, quum triduo nihil comederit? Et huius dicti festiuitas iucundior est Græcis, quibus in ventre habere dicitur quæ fert vterum. Nam id medicus percunctabatur, an esset grauida. — Ab ambiguo.

50 Antiocho cognomen erat ἐπιφανὴς, id est, illustris. Polibius inuertit nomen, appellans illum ἐπιμανῆ, id est, insanum, quod cū infimis quibusdam, plebeis, atque etiam cum hospitibus præter regiam dignitatem voluptatibus indulgeret. — Nominis de prauatio.

STRATONICVS.

51 Stratonicus citharœdus natione Athieniensis, non minus festiuis dictis, quam arte musica celebris, ad quietem iturus, assiduè iubebat puerum sibi infundere uinum. Non quod sitium, inquit, sed ne sitiam. — Sitim præuenire.

52 Idem quum se contulisset Corinthum, aniculæ quædam diu attente illum inspexit, nec dimittebat ab illo oculos admiranti similis: quumq; ille dixisset. Quid uis mater, & quam ob causam me sic aspicies? Demiror, inquit, si te mater decē mēses portauit in utero, quū hæc ciuitas vnicum tantū diem habens te, doleat. — Modestè.

53 Idē nauigarat in Pontum ad regem Berisadē, vbi diu moratus voluit illinc in Græciam — Facetè.

 aufu-

aufugere: quum id rex videretur non passurus: Bene, inquit Stratonicus, cogitas, ô rex qui statueris hic manere: suam fugam subindicans, ac regis consilium probans, quasi, & ille de migrando cogitasset, & ipse non nisi grauibus causis commotus pararet abitum.

54 Idem Byzantij quum citharœdus quispiam belle cecinisset procemium, cætera minus fœliciter, surrexit, ac præconis in morem pronunciauit, quisquis indicarit citharœdum qui bene cecinisset procemium, drachmas accipiet mille.

Initium bellum.

55 Idem interrogatus, quinam essent in Pamphylia miserrimi. Phaselitæ, inquit, sed addebat, a toto orbe miserrimos esse Sidetas. Vtraque gens est in Pamphylia. Phaselitarum sordes prouerbio notatæ sunt, Phaselitarum sacrificium, quod salsis pisciculis sacrificarent dijs. Miseros dixit parcos.

56 Idem interrogatus vtri essent barbariores, Bœti an Thessali, nominauit Elæos: significans hos vtrisque barbariores, cum illi haberentur barbarissimi. Hoc erat lepidius si ab Elæo fuisset proposita quæstio, vt forte fuit.

Barbaries.

57 Idem aliquando trophæum quum erexisset, hunc inscripsit titulum. Aduersus male canentes cithara. Notaas tales vbique quamplurimos esse quos ipse vicisset.

Ab iexpectato.

58 Idem percunctanti quod nauigiorum genus esset tutissimum, longorum an contra, respondit, ea quæ subducta sunt. Significans nullum vectorem ibi vlla naui tuum esse, nisi quum nauis protracta est in siccum, quod olim hybernis mensibus fieri solet.

Idem Rhodi quum artis suæ specimen edidis-

edidisset, neque quisquam plausu aliove gestu signũ fauoris dedisset, abscessit illinc dicens, Quum id quod nullo constet impendio non, præstetis, qui sperem me a vobis præmiũ accepturum? Applausus.

Idem Ptolomæo rege de musica cum ipso contentiosius differente: Aliud est, inquit, ô rex sceptrum, aliud plectrum. Significans non esse regium de musica cum musico disputare. 59 Docere.

Idem inuitatus aliquãdo, ut audiret citharedum canentem, posteaquam audierat recitauit illum versiculum Home. 60 Alius alio præstat.

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατήρ: ἕτερον δ' ἀνένευσεν. id est.

Huic dedit hoc pater altitonans, uerum abnuit illud.

Cuidam roganti, quo pacto? exposuit; male citharara canere dedit, bñ canere negauit.

Idem quum trabes delapsa quendã è conuiuis occidisset, dixit, ἄνδρες θεοὶ, δοκοῦ εἰσὶν, εἰ δὲ μὴ εἰσὶν, δοκοῦ εἰσὶ id latinè reddi nõ potest: iocus est ex amphilogia δοκῶ sonat trabi, si subscribas iota, & sine hac sonat opinor. Viri opinor dij sunt, q̃ si non sunt, trabi, sunt, nisi forte δοκὸ legendum acuto accentu: vt intelligas trabes sunt. 61 Ex voci affinitate.

Idem Seriphi agens, hospitem suum percunctatus est, ob quam causam illic homines iuberentur vertere solum: quum ille respondisset, flagitiosus apud Seriphios exilio mulctari: Quin tu, quoque, inquit, aliquid flagitij committis, vt ex his locorum angustijs emigeres? Notans regio- 62 Exiliũ optabile.

Deo debetur gratia. ipsum admirantibus ac prædicantibus, quòd Cotyn regem interemisset, Dijs, inquit, habēda est gratia, quibus autoribus hoc facinus præclarè gestum est. Nam ipse nihil aliud q̄ manum & operam meam commodaui. Euētus rei in manu Dei, & huic debetur gratia, si quid fęliciter cesserit. Sed interim vult nostram operam accedere.

25 Integritas militis. Lysander Lacedęmonius militem q̄ de via deflexerat, castiganit: Ei dicenti ad nullius rei rapinam se ab agmine recessisse: Ne speciem quidem, inquit, rapturi præbeas volo.

26 Pietas in patriam. Thrasibulus quum moliretur exigua manu ciuitatem Atheniensium à triginta tyrannorum dominatu liberare, cuidam ex conscij, dicenti, Quantas gratias tibi debebunt Athenæ per te libertatem consequutæ? Dij faxint, inquit, vt quantas ipse illis debeo, videar retulisse: Significans neminem patrię parem referre gratiam, etiam si vitam impēdat.

27 Silentij fides. Anaxarchus Abderites philosophus quum à Cypriorum tyranno Nicocreonte torqueretur, ut conscios proderet, post multa in regem dicta conuitia, tandem per iracundiam, & linguæ amputationem minanti: Non erit, inquit, effœnate adolescens, hæc quoque corporis mei pars tuæ ditionis. Simulque dentibus abscissam & commanducatam linguam, in os eius ira patens expuit.

28 Pax domestica. Quum Gorgias sophista recitaret in Olympiacis ludis apud Græcos orationem de concordia, Melanthus quidam: Hic, inquit, de concordia totius Græciæ disserit, qui sibi, vxori & ancillæ, tribus duntaxat, ut concorditer uiuant, nondum persuasit.

29 Theodorus Atheniensis cognomento Ἄθεος dicere solitus est, se doctrinam auditoribus dex-

dextra porrigere, sed illos sinistra accipere: Sentiens illos benè dicta in malam accommadare partem.

30 Stratocles Atheniensis quum de parta victoria nunciū accepisset, protinus ad populū retulit, utq; supplicatio Dijs immortalibus decerneretur persuasit. Aliquanto post quum certior nuncius adferretur acceptæ cladis, populo īdignāte q̄ delusus esset Ecquis, inquit, vestrum quicquā dāni accepit, q̄ totum hoc viduum mea opera hilares lętique fuistis. Voluptas tē poraria

31 Theramenes unus ex triginta tyrannis, domo in qua multi accumbebant tibi cęnantes illapsa, solus incolumis euasit. Hanc ob rem quum ab alijs fœlix prædicaretur, ille magna exclamans uoce: O fortuna, inquit, cui me occasioni seruas? Sensit vir prudens se non esse seruatum, sed maior malo reseruatum. Nam aliquanto post interfectus est. Fortuna.

32 Idem quum iussu tyrannorum porrectam veneni potionem fortiter hausisset, quod ex ea superfuerat, sic illisit solo, ut clarum sonū ederet, reddensque seruo publico qui eam tradiderat: Critiæ, inquit, propino. Vide igitur ut hoc poculum continuò ad illum perferas. Erat ās Critias è triginta tyrannis crudelissimus. Fortitor.

33 Celebratum Ialonis Thessali dictum, quo se purgare solet ijs, quibus molestiā aut uim attulisset. Qui magnis in rebus se iustitiæ cultorem habere uelit, eum in paruis interdum illam uiolare oportet. Velut in bello quo tuta sit rrsp. agri ut ædificia quorundam ciuium interdum perduntur.

34 Cleon posteaquam Reipub. administrationem capessere destinasset, testatus est se iam omnia amicitiarum uincula uelle solue-

re,

Priuatus affectus.

re, quod amici plerúnque obstant, ne liceat vbiq; rectum tenere clauum.

Testimonium inimici.

35 Inter Neronem & Traseam graues intercedebant inimicitiæ: verum cuidam multa criminosè iactanti de Thrasea, dicentiq; causam ab illo perperam esse iudicatam, obstitit Nero, exclamans, Vtinam me tam Thrasea diligat, quàm est iudex rectus & æques. Hostis hosti testimonium perhibuit, de fama pericli tanti: nullum autem grauius testimonium, quam inimici de inimico.

Mediocritas.

36 Nero sibi comparat aulæum quoddam insigne, tum precio, tum pulchritudine. Id videns Seneca: Declarasti, inquit, te esse pauperem. Causam rogante Nerone, Quoniam si isthoc amiseris, inquit, non poteris aliud parare simile. Euenit, vt illud aulæum naufragio periret. Ad hoc autem profecerat Senecæ admonitio, ut Nero iacturam adamatæ rei ferret moderatius. Qui nummum habet unicum, quo amisso non queat alterum promere, pauper est. Tutissimum igitur esse mediocribus ac parabilibut delectari.

Luxus.

37 Seruus Dolabellæ quum interrogaretur, an dominus eius auctionem proposuisset. Domum, inquit, vendidit. Luxum heri notans, quum ad falsum esset. Qui domum vendidit, non opus habet ut seruum exponat auctioni.

Arte retortum.

38 Plancus quum in causa quadam adesset amico, velletque testem molestum perturbare, interrogauit quo se artificio tueretur. Sciebat enim illum esse sutorem. At ille lepidè retorquens in Plancum: Gallam, inquit, subigo. Id quidem sutorium habetur instrumentum, sed rectè exprobrabat illi adulteris

cum

cum Menia Galla, quo nomine Plancus male audiebat.

Post Mutinensem fugam, percunctantibus quid ageret Antonius, quidam e familiaribus eius respondisse fertur. Id quod canis in Nilo bibit, & fugit. Constat enim Aegypto canes è Nilo currentes bibere: nimirum metu crocodilorum eo in flumine regnantium. 39 Bibit, & fugit.

Lucius Cæcilius cum C. Cæsar aliis qui secum pila lusitabant, centum sestertia daret, illi vni eius summæ dimidium: Quid, inquit, num ego vna manu ludo, ac non duabus? Si officium erat colludere, non minus præstiterat ille quàm cæteri. 40 Lepidè.

Laberius ex equite Romano factus mimus annos iam natus sexaginta, huc adigente Cæsare in actione quadam induxit habitum Syri, qui veluti flagris cæsus, ac proripienti se similis exclamabat. Porro Quirites libertatem perdidimus. 41 Liberè.

Ac paulo post adiecit.

Necesse est multos timeat, quem multi timent.

Ad has voces populus vniuersus oculos, & ora conuertit in Cæsarē, intelligens illius in potentiam his dictis lapidatam. Hoc modo quo licuit, Laberius vltus est sortem suam.

Titius quidem studiosè pila ludere solet; sed idē noctu signa sacra frangere putabatur, huc quū gregales in cāpo desiderarent, Vespa Terentius hoc colore excusauit, vt diceret illū fregisse brachiū. Nam diuorum imagines brachijs gestabant donaria. Huc allusit Vespa. 42 Ex ambiguo tectè.

Pylades histrio Augusti temporibus celebris quū Hylas discipulus quē ad æqualitatis 43

Pex cogitabundus. contentionem prouexerat, in scena canticum quoddam saltaret, cuius clausula erat τὸν μέγαν Ἀγαμέμνονα, id est, magnum illū Agamemnonem, ac sublimem veluti metiretur, e cauea proclamauit σὺ μακρὸν σὺ μέγαν ποιεῖς, id est, tu longum facis, non magnū. Tunc populus efflagitauit, Pylades idem canticum saltaret iterum. Quumque ad locum venisset, quem reprehenderat, expressit Agamemnonem cogitabundum, nil magno duci magis conuenire ratus, quam pro omnibus cogitare. Ea res magnum ducem facit, non proceritas corporis.

44 Imitatio mala. Idem Hylam negligentem saltantē Oedipodem, hac voce castigauit, σὺ βλέπεις, id est, tu vides: quum ille Oedipodem iam cæcum exprimere debuerit.

45 Decorū. Idem Pylades quum saltans Herculem furentem nonnullis incessum histrioni conuenientem minus seruare videretur, deposita persona ridentes increpauit dicēs, μωροί μαινόμενον ὀρχοῦμαι id est, Stulti furentem salto: Significans hoc ipsum quod videbatur indecorum, maximè decorum esse.

46 Ab inexpectato. Appius homo dicax vsque ad scurrilitatē, Cato Sextio dixit, Cœnabo apud te, nam vni locum esse video: notans illum quod luscus esset. Cui Sextius ex tempore. Manus, inquit, laua, & cœna: rectè obijciens illi impudicitiam, aut certè rapacitatem.

47 Appius maior quum in senatu ageretur de agris publicis, ac premeretur. Lucilius ab his, qui a pecore eius depasci publicos agros dicerent. Non est, inquit, Lucilij pecus illud, erratis. Hactenus defendere videbatur, sed adiecit. Ego liberum puto qua lubet pascitur. Iocus est ab inexpectato. Expectabatur

tur enim probaret hoc pecus non esse Lucilij, sed alterius cuiuspiam, ac reum subleuaret. Nunc irrisum grauabat.

Ischomachus mimus cum primis celebris, medico percunctanti rusticū qui ob ingurgitationem male habebat, num ad vomitum cęnasset: Nequaquam, inquit, sed in ventrem. Iocus Græcis festinior est, quia εἰς sonat pariter, & in, & vsque ad ἔμετον, εἰς κοιλίαν. 48 Ridiculè.

Item quum mendica quædam uentris tormina pateretur, ac medicus percunctaretur, nū haberet in ventre. Qui potest, inquit, quum triduo nihil comederit? Et huius dicti festiuitas iucundior est Græcis; quibus in ventre habere dicitur quæ fert vterum. Nam id medicus percunctabatur, an esset grauida. 49 Ab ambiguo.

Antiocho cognomen erat ἐπιφανὴς, id est, illustris. Polibius inuertit nomen, appellans illum ἐπιμανῆ, id est, insanum, quod cū infimis quibusdam, plebeis, atque etiam cum hospitibus præter regiam dignitatem voluptatibus indulgeret. 50 Nominis de prauatio.

STRATONICVS.

Stratonicus citharœdus natione Athenien sis, non minus festiuis dictis, quam arte musica celebris, ad quietem iturus, assiduè iubebat puerum sibi infundere uinum. Non quod sitiam, inquit, sed ne sitiam. 51 Sitim præuenire.

Idem quum se contulisset Corinthum, anicula quædam diu attente illum inspexit, nec dimittebat ab illo oculos admiranti similis: quumque ille dixisset: Quid uis mater, & quam ob causam me sic aspicies? Demiror, inquit, si te mater decē mēses ptulit in utero; quū hæc ciuitas vnicum tantū diem habens te, doleat. 52 Modestè.

Idē nauigarat in Pontum ad regem Berisadē, vbi diu moratus voluit illinc in Græciam 53 Facetè.

aufugere: quum id rex videretur non passurus: Bene, inquit Stratonicus, cogitas, ò rex qui statueris hic manere: suam fugam subindicans, ac regis consilium probans, quasi, & ille de migrando cogitasset, & ipse non nisi grauibus causis commotus pararet abitum.

54 Idem Bizantij quum citharœdus quispiam belle cecinisset prooemium, cætera minus fœliciter, surrexit, ac præconis in morem pronunciauit, quisquis indicarit citharœdum qui bene cecinisset prooemium, drachmas accipiet mille.

Initium bellum.

55 Idem interrogatus, quinam essent in Pamphylia miserrimi. Phaselitæ, inquit, sed addebat, i toto orbe miserrimos esse Sidetas. Vtraque gens est in Pamphylia. Phaselitarum sordes prouerbio notatæ sunt, Phaselitarum sacrificium, quod salsis pisciculis sacrificarent dijs. Miseros dixit parcos.

56 Idem interrogatus vtri essent barbariores, Bœti an Thessali, nominauit Elæos: significans hos vtrisque barbariores, cum illi haberentur barbarissimi. Hoc erat lepidius si ab Elæo fuisset proposita quæstio, vt forte fuit.

Barbaries.

57 Idem aliquando trophæum quum erexisset, hunc inscripsit titulum. Aduersus male canentes cithara. Notaas tales vbique quamplurimos esse quos ipse vicisset.

Ab inexpectato.

58 Idem percunctanti quod nauigiorum genus esset tutissimum, longorum an contra, respondit, ea quæ subducta sunt. Significans nullum vectorem ibi vlla naui tuum esse, nisi quum nauis protracta est in siccum, quod olim hybernis mensibus fieri solet.

Idem Rhodi quum artis suæ specimen edidis-

edidisset, neque quisquam plausu alioue gestu signũ fauoris dedisset, abscessit illinc dicens, Quum id quod nullo constet impendio non, præstetis, qui sperem me a vobis præmiũ accepturum? Applausus.

Idem Ptolomæo rege de musica cum ipso contentiosius differente: Aliud est, inquit, ô rex sceptrum, alind plectrum. Significans non esse regium de musica cum musico disputare. 59 Docere.

Idem inuitatus aliquãdo, ut audiret citharedum canentem, posteaquam audierat recitauit illum versiculum Home. 60 Alius alio præstat.

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πάτηρ: ἕτερον δ' ἀνένευσεν. id est.

Huic dedit hoc pater altitonans, uerum abnuit illud,

Cuidam roganti, quo pacto? exposuit, male citharara canere dedit, bñ canere negauit. 61

Idem quum trabes delapsa quendã è conuiuis occidisset, dixit, *ἄνδρες δοκῶ εἰσὶ θεοὶ, εἰ δὲ μὴ εἰσὶν, δοκῷ εἰσί* id latinè reddi nõ potest: iocus est ex amphilogia *δοκῷ* sonat trabi, si subscribas iota, & sine hac sonat opinor. Viri opinor dij sunt, quod si non sunt, trabi, sunt, nisi forte *δοκοὶ* legendum acuto accentu: vt intelligas trabes sunt. Ex vocũ affinitate.

Idem Seriphi agens, hospitem suum percunctatus est, ob quam causam illic homines iuberentur vertere solum: quum ille respondisset, flagitiosus apud Seriphios exilio mulctari: Quin tu, quoque, inquit, aliquid flagitij committis, vt ex his locorum angustijs emigeres? Notans regio- 62 Exiliũ optabile.

Ἄδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. id est,

Quam quisque nouit artem, eam canat licet.

Mutato verbo detorsit ad iocum, quod est in prouerbio ἔρδοι τις, &c.

76 Idem quum in Maronia potaret cum quibusdam, dicebat, se posse scire, ad quem locũ spectaret ciuitatis, si tecta facie ipsũ ducerent. Quum duxissent, rogassentque, quo spectaret, ad cauponam, inquit, sentiens totam ciuitaté nihil aliud esse, quam cauponam. Itaque quocunque verteretur tectis oculis, sciebat se spectare cauponam. Maronia Ciconum ciuitas est dedita nugationi.

77 Idem quum in Arcadia malam terram, ac salsam aquam balnea exhiberet, iocatus est se terra, marique obsideri. Apparet in balneis terræ fuisse vsum, qui nunc est fullonibus.

78 Idem quum apud Sicyonios vicisset, aduersum se cithara certantes consecrauit in Aesculapij templo trophæum cum hac inscriptione. Stratonicus a male cithara canentibus. Hoc si idem est cum eo quod paulo ante memorauimus, miror ab eodem autore eodem in loco bis idem referri. Referuntur enim hæc apud Athenæum.

79 A noie. Idem quendam qui male cecinerat, rogauit cuius esset cantio: quum ille respondisset, Carcini: Multo magis, inquit, quam hominis. Carcinus enim Græcè cancrum sonat. Est autem eadem vox cantoris cuiusdam nomen, quem notant Græcorum prouerbia.

80 Phaselitæ. Idem quum puer illius in balneo cum balneatore litigaret de pecunia: Nam mos erat vt hospites pluris lauarent, q̃ ciues. Scelerate inquit, puero, ob æs me propemodum Phaselitem reddideras. Nam hoc accidit in Phaselide,

lide, de qua gente male sentiebat, tanquam sordida. Proin ministrum obiurgans, notat gentis malitiam.

81 Idem cuidam laudanti ipsum, vt aliquid ab eo acciperet: Ego, inquit, maior mendicus sum: Sentiens non esse musicorum dare laudanti, sed accipere a laudatis. Mendicus a medico.

82 Idem quum doceret in ciuitatula perquã exigua, iocatus est mutatione literæ, non est πόλις, sed μόλις, id est, non est ciuitas, sed vix: Sentiens vix dignam nomine ciuitatis. Deprauatio nominis.

83 Idem quum esset Pellæ, & in puteũ descendisset, rogauit, num esset aqua potabilis: quũ dixissent, qui aquam hauriebant, nos istam bibimus: Non est igitur, inquit, potabilis, quod illos videret pallidos, luridosque. Nam id interpretabatur male valetudinis argumẽtum, quam ex aqua contraxerant. Res verbis contraria.

84 Idem quum audisset nixus matris Timothei regis: Si inquit, opificem peperisset, non deũ, quales emisisset voces? Irridens quorundã fœdam adulationem, qui regũ filijs tribuebant diuinitatẽ, quũ vox parientis regẽ æquè miserabilis sit, ac parturientis quemlibet plebeiũ. Ipse aũt Stratonicus filius erat opificis. Regnum natiuitas.

85 Idem Polydie glorianti, quod discipulus ipsius Philopas canendo vicisset Timotheum: Miror, inquit, si ignoras, quod discipulus tuus condit decreta? Timotheus autem leges. Iocum captans ex ambiguo vocis. Nomos. n. Græcis, & legem sonat, & modulos cantionis. Itaque periculosum est regem vincere. Certare cum rege.

86 Idem psaltæ cuidam molestius obstrepẽti ψάλλ' ἐς κόρακας, dixit pro, βάλλ' ἐς κόρακας, abi ad coruos: ludens huius literæ mutatione. Ex mutata litera.

87 Idem quum audisset Propin citharœdum Rhodium corpore quidem magnum, sed arte pusillum,

nem, esse incommodam, & oppidum frigidum.

14 Luxus. Idem quum Rhodi ageret, taxans eius gẽtis luxum deliciasque, dicebat, illos ædificare perinde quasi essent immortales, obsonare quasi breue tempus victuros. Auidius enim fruimur his, quæ breui scimus auferenda.

15 Citharedus. De Phaone malo tibicine dixit, quòd non caneret harmoniam, se Cadmum. Phaon autem quum se gereret pro tibicine, iactaretque se Megaris habere chorum: Nugaris, inquit. Stratonicus, non habes, sed haberis. Significans illum discipulum esse potius quam magistrum, aut chorum ipso doctiorem esse.

16 Molesti. Idem Stratonicus aiebat, se vehementer demirari Satyri sophistę matrem, quę illum decem mẽses tulisset, quem nulla ciuitas decem dies ferre posset.

17 Ilio mala. Idem quum Satyrum accepisset apud Iliũ peregrinari, festiuiter in illum retorsit illud prouerbio iactatum, In Illio semper mala ludens ex ambiguo vocis. Aliter enim mala dicuntur quæ misera tristiaque sunt, aliter homines mali.

18 Vltra malleum. Idem Minacco fabro, vt opinior, secum de musica disceptanti, Non animaduertis, inquit, te supra malleum loqui. Simillimum est huic illud Appellis, Ne sutor vltra crepidam.

19 Laudãdo uituperare. Idem quum quendam sibi notum haberet obuium calceis pulchrè extersis, specie laudantis vituperauit, dicens, nunquàm calceos tam belle potuisse abstergi, nisi abstersisset ipse.

20 Idem quum forte venisset Miletum, quæ

tum

tum a conuenis inhabitabatur, vidissetq; omnia sepulchra titulos habere peregrinorum: Abeamus, inquit, hinc puer, nam hic hospites videntur mori, ciuium nullus. Conuenæ.

71 Idem Zetho de musica differenti: Te vnũ, inquit, nequaquam oportet de musica loqui, qui tibi nomen omnium a Musis alienissimum elegeris, teipsum pro Amphione appellans Zethum. Amphion vt est in fabulis, cantu citharæ condidit Thebas, at Zethus frater rusticus fuit. Apparet illum sibi mutasse nomen. A nomine.

72 Idem quum doceret Macedonem quendam, nec ille quicquam proficeret, exasperatus in discipulum: In Macedoniam, inquit, pro eo quod alij dicunt εἰς μακαρίαν, si cui precantur exitium. Obiter notauit, & Macedonicæ gentis barbariem. Macedonia.

73 Idem quum videret sacellum, malo, sordidoque balneo vicinum, anathematibus pulchre exornatum, posteaquam balneo exijt male lotus: Non Miror, inquit, hic multas pẽdere tabulas. Quisquis enim hic lauit, illic suspendit tabulam veluti seruatus. Indicans magnum esse, si quis è tali balneo exisset incolumis. Balneum sordidum.

74 Idem quum egrederetur Heracleam ciuitatem, portas, ac mœnia circunspiciebat: percunctanti verò cuidam, quid circunspiceret: Pudet, inquit, si videar exire è lupanari: notãs corruptos eius ciuitatis mores: Sunt eius nominis ciuitates multæ, sed de Heraclea Thraciæ sensit, opinor. Ciuitas lupanar.

75 Idem in eum, qui quum prius fuisset olitor, postea factus musicus de arte secum contenderet, pronunciauit senarium Græcum vulgo celebrem.

nem esse incommodam, & oppidum frigidum.

14 Luxus. Idem quum Rhodi ageret, taxans eius gẽtis luxum deliciasque, dicebat, illos ædificare perinde quasi essent immortales, obsonare quasi breue tempus victuros. Auidius enim fruimur his, quæ breui scimus auferenda.

15 Citharedus. De Phaone malo tibicine dixit, quòd non caneret harmoniam, se Cadmum. Phaon autem quum se gereret pro tibicine, iactaretque se Megaris habere chorum: Nugaris, inquit. Stratonicus, non habes, sed haberis. Significans illum discipulum esse potius quam magistrum, aut chorum ipso doctiorem esse.

16 Molesti. Idem Stratonicus aiebat, se vehementer demirari Satyri sophistę matrem, quę illum decem mẽses tulisset, quem nulla ciuitas decem dies ferre posset.

17 Ilio mala. Idem quum Satyrum accepisset apud Iliũ peregrinari, festiuiter in illum retorsit illud prouerbio iactatum, In Illio semper mala ludens ex ambiguo vocis. Aliter enim mala dicuntur quæ misera tristiaque sunt, aliter homines mali.

18 Vltra malleum. Idem Minacco fabro, vt opinior, secum de musica disceptanti, Non animaduertis, inquit, te supra malleum loqui. Simillimum est huic illud Appellis, Ne sutor vltra crepidam.

19 Laudãdo uituperare. Idem quum quendam sibi notum haberet obuium calceis pulchrè extersis, specie laudantis vituperauit, dicens, nunquàm calceos tam belle potuisse abstergi, nisi abstersisset ipse.

20 Idem quum forte venisset Miletum, quæ

tum

tum a conuenis inhabitabatur, vidissetq; omnia sepulchra titulos habere peregrinorum: Abeamus, inquit, hinc puer, nam hic hospites videntur mori, ciuium nullus. Conuenæ.

71 Idem Zetho de musica disserenti: Te vnū, inquit, nequaquam oportet de musica loqui, qui tibi nomen omnium a Musis alienissimum elegeris, teipsum pro Amphione appellans Zethum. Amphion vt est in fabulis, cantu citharæ condidit Thebas, at Zethus frater rusticus fuit. Apparet illum sibi mutasse nomen. A nomine.

72 Idem quum doceret Macedonem quendam, nec ille quicquam proficeret, exasperatus in discipulum: In Macedoniam, inquit, pro eo quod alij dicunt εἰς μακαρίαν, si cui precantur exitium. Obiter notauit, & Macedonicæ gentis barbariem. Macedonia.

73 Idem quum videret sacellum, malo, sordidoque balneo vicinum, anathematibus pulchre exornatum, posteaquam balneo exijt male lotus: Non Miror, inquit, hic multas pēdere tabulas. Quisquis enim hic lauit, illic suspendit tabulam veluti seruatus. Indicans magnum esse, si quis è tali balneo exisset incolumis. Balneum sordidum.

74 Idem quum egrederetur Heracleam ciuitatem, portas, ac mœnia circunspiciebat: percunctanti verò cuidam, quid circunspiceret: Pupet, inquit, si videar exire è lupanari: notās corruptos eius ciuitatis mores: Sunt eius nominis ciuitates multæ, sed de Heraclea Thraciæ sensit, opinor. Ciuitas lupanar.

75 Idem in eum, qui quum prius fuisset olitor, postea factus musicus de arte secum contenderet, pronunciauit senarium Græcum vulgo celebrem.

nem, esse incommodam, & oppidum frigidum.

14 Luxus. Idem quum Rhodi ageret, taxans eius gẽtis luxum deliciasque, dicebat, illos ædificare perinde quasi essent immortales, obsonare quasi breue tempus victuros. Auidius enim fruimur his, quæ breui scimus auferenda.

15 Citharedus. De Phaone malo tibicine dixit, quòd non caneret harmoniam, se Cadmum. Phaon autem quum se gereret pro tibicine, iactaretque se Megaris habere chorum: Nugaris, inquit. Stratonicus, non habes, sed haberis. Significans illum discipulum esse potius quam magistrum, aut chorum ipso doctiorem esse.

16 Molesti. Idem Stratonicus aiebat, se vehementer demirari Satyri sophistę matrem, quę illum decem mẽses tulisset, quem nulla ciuitas decem dies ferre posset.

17 Ilio mala. Idem quum Satyrum accepisset apud Iliũ peregrinari, festiuiter in illum retorsit illud prouerbio iactatum, In Illio semper mala ludens ex ambiguo vocis. Aliter enim mala dicuntur quæ misera tristiaque sunt, aliter homines mali.

18 Vltra malleum. Idem Minacco fabro, vt opinior, secum de musica discepanti, Non animaduertis, inquit, te supra malleum loqui. Simillimum est huic illud Appellis, Ne sutor vltra crepidam.

19 Laudãdo uituperare. Idem quum quendam sibi notum haberet obuium calceis pulchrè extersis, specie laudantis vituperauit, dicens, nunquàm calceos tam belle potuisse abstergi, nisi abstersisset ipse.

20 Idem quum forte venisset Miletum, quæ tum

tum a conuenis inhabitabatur, vidissetq; omnia sepulchra titulos habere peregrinorum: Abeamus, inquit, hinc puer, nam hic hospites videntur mori, ciuium nullus. Conuenæ.

71 Idem Zetho de musica differenti: Te vnũ, inquit, nequaquam oportet de musica loqui, qui tibi nomen omnium a Musis alienissimum elegeris, teipsum pro Amphione appellans Zethum. Amphion vt est in fabulis, cantu citharæ condidit Thebas, at Zethus frater rusticus fuit. Apparet illum sibi mutasse nomen. A nomine.

72 Idem quum doceret Macedonem quendam, nec ille quicquam proficeret, exasperatus in discipulum: In Macedoniam, inquit, pro eo quod alij dicunt ἐς μακαρίαν, si cui precantur exitium. Obiter notauit, & Macedonicæ gentis barbariem. Macedonia.

73 Idem quum videret sacellum, malo, sordidoque balneo vicinum, anathematibus pulchre exornatum, posteaquam balneo exijt male lotus: Non Miror, inquit, hic multas pẽdere tabulas. Quisquis enim hic lauit, illic suspendit tabulam veluti seruatus. Indicans magnum esse, si quis è tali balneo exisset incolumis. Balneum sordidum.

74 Idem quum egrederetur Heracleam ciuitatem, portas, ac mœnia circunspiciebat: percunctanti verò cuidam, quid circunspiceret: Pudet, inquit, si videar exire è lupanari: notãs corruptos eius ciuitatis mores: Sunt eius nominis ciuitates multæ, sed de Heraclea Thraciæ sensit, opinor. Ciuitas lupanar.

75 Idem in eum, qui quum prius fuisset olitor, postea factus musicus de arte secum contenderet, pronunciauit senarium Græcum vulgo celebrem.

nem, esse incommodam, & oppidum frigidum.

14 Idem quum Rhodi ageret, taxans eius gẽtis luxum deliciasque, dicebat, illos ædificare perinde quasi essent immortales, obsonare quasi breue tempus victuros. Auidius enim fruimur his, quæ breui scimus auferenda.

Luxus.

15 De Phaone malo tibicine dixit, quòd non caneret harmoniam, se Cadmum. Phaon autem quum se gereret pro tibicine, iactaretque se Megaris habere chorum: Nugaris, inquit. Stratonicus, non habes, sed haberis. Significans illum discipulum esse potius quam magistrum, aut chorum ipso doctiorem esse.

Citharedus.

16 Idem Stratonicus aiebat, se vehementer demirari Satyri sophistę matrem, quę illum decem mẽses tulisset, quem nulla ciuitas decem dies ferre posset.

Molesti.

17 Idem quum Satyrum accepisset apud Iliũ peregrinari, festiuiter in illum retorsit illud prouerbio iactatum, In Illio semper mala ludens ex ambiguo vocis. Aliter enim mala dicuntur quæ misera tristiaque sunt, aliter homines mali.

Ilio mala.

18 Idem Minacco fabro, vt opinior, secum de musica disceptanti, Non animaduertis, inquit, te supra malleum loqui. Simillimum est huic illud Appellis, Ne sutor vltra crepidam.

Vltra malleum.

19 Idem quum quendam sibi notum haberet obuium calceis pulchrè extersis, specie laudantis vituperauit, dicens, nunquàm calceos tam belle potuisse abstergi, nisi abstersisset ipse.

Laudãdo uituperare.

20 Idem quum forte venisset Miletum, quæ tum

tum a conuenis inhabitabatur, vidissetq; omnia sepulchra titulos habere peregrinorum: Abeamus, inquit, hinc puer, nam hic hospites videntur mori, ciuium nullus. Conuenæ.

Idem Zetho de musica differenti: Te vnū, 71
inquit, nequaquam oportet de musica loqui, qui tibi nomen omnium a Musis alienissimum elegeris, teipsum pro Amphione appellans Zethum. Amphion vt est in fabulis, cantu citharæ condidit Thebas, at Zethus frater rusticus fuit. Apparet illum sibi mutasse nomen. A nomine.

Idem quum doceret Macedonem quendam, 72
nec ille quicquam proficeret, exasperatus in discipulum: In Macedoniam, inquit, pro eo quod alij dicunt εἰς μακαρίαν, si cui precantur exitium. Obiter notauit, & Macedonicæ gentis barbariem. Macedonia.

Idem quum videret sacellum, malo, sordi- 73
doque balneo vicinum, anathematibus pulchre exornatum, posteaquam balneo exijt male lotus: Non Miror, inquit, hic multas pēdere tabulas. Quisquis enim hic lauit, illic suspendit tabulam veluti seruatus. Indicans magnum esse, si quis è tali balneo exisset incolumis. Balneum sordidum.

Idem quum egrederetur Heracleam ciui- 74
tatem, portas, ac mœnia circunspiciebat: percunctanti verò cuidam, quid circunspiceret: Pupet, inquit, si videar exire è lupanari: notās corruptos eius ciuitatis mores: Sunt eius nominis ciuitates multæ, sed de Heraclea Thraciæ sensit, opinor. Ciuitas lupanar.

Idem in eum, qui quum prius fuisset oli- 75
tor, postea factus musicus de arte secum contenderet, pronunciauit senarium Græcum vulgo celebrem.

Ἄδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. id est,
Quam quisque nouit artem, eam canat licet.

Mutato verbo detorsit ad iocum, quod est in prouerbio ἔρδοι τις, &c.

76 Idem quum in Maronia potaret cum quibusdam, dicebat, se posse scire, ad quem locũ spectaret ciuitatis, si tecta facie ipsũ ducerent. Quum duxissent, rogassentque, quo spectaret, ad cauponam, inquit, sentiens totam ciuitatẽ nihil aliud esse, quam cauponam. Itaque quocunque verteretur tectis oculis, sciebat se spectare cauponam. Maronia Ciconum ciuitas est dedita nugationi.

77 Idem quum in Arcadia malam terram, ac salsam aquam balnea exhiberet, iocatus est se terra, marique obsideri. Apparet in balneis terræ fuisse vsum, qui nunc est fullonibus.

78 Idem quum apud Sicyonios vicisset, aduersum se cithara certantes consecrauit in Aesculapij templo trophæum cum hac inscriptione, Stratonicus a malè cithara canentibus. Hoc si idem est cum eo quod paulo ante memorauimus, miror ab eodem autore eodem in loco bis idem referri. Referuntur enim hæc apud Athenæum.

A noie. 79 Idem quendam qui male cecinerat, rogauit cuius esset cantio: quum ille respondisset, Carcini: Multo magis, inquit, quam hominis. Carcinus enim Græcè cancrum sonat. Est autem eadem vox cantoris cuiusdam nomen, quem notant Græcorum prouerbia.

Phaselitæ. 80 Idem quum puer illius in baleno cum balneatore litigaret de pecunia: Nam mos erat, vt hospites pluris lauarent, q̃ ciues. Scelerate, inquit, puero, ob æs me propemodum Phaselitem reddideras. Nam hoc accidit in Phaselide,

lide,

lide, de qua gente male sentiebat, tanquam sordida. Proin ministrum obiurgans, notat gentis malitiam.

Idem cuidam laudanti ipsum, vt aliquid ab eo acciperet: Ego, inquit, maior mendicus sum: Sentiens non esse musicorum dare laudanti, sed accipere a laudatis. 81 Mendicus a mendico.

Idem quum doceret in ciuitatula perquã exigua, iocatus est mutatione literæ, non est πόλις, sed μόλις, id est, non est ciuitas, sed vix: Sentiens vix dignam nomine ciuitatis. 82 Deprauatio nominis.

Idem quum esset Pellæ, & in puteũ descendisset, rogauit, num esset aqua potabilis: quũ dixissent, qui aquam hauriebant, nos istam bibimus: Non est igitur, inquit, potabilis, quod illos videret pallidos, luridosque. Nam id interpretabatur male valetudinis argumẽtum, quam ex aqua contraxerant. 83 Res verbis contraria.

Idem quum audisset nixus matris Timothei regis: Si inquit, opificem peperisset, non deũ, quales emisisset voces? Irridens quorundã fœdam adulationem, qui regũ filijs tribuebant diuinitatẽ, quũ vox parientis regẽ æquè miserabilis sit, ac parturientis quemlibet plebeiũ. Ipse aũt Stratonicus filius erat opificis. 84 Regnum natiuitas.

Idem Polydie glorianti, ꝙ discipulis ipsius Philopas canendo vicisset Timotheum: Miror, inquit, si ignoras, ꝙ discipulus tuus condit decreta? Timotheus autem leges. Iocum captans ex ambiguo vocis. Nomos. n. Græcis, & legem sonat, & modulos cantionis. Itaque periculosum est regem vincere. 85 Certare cum rege.

Idem psaltæ cuidam molestius obstrepẽti ψάλλ' ἐς κόρακας, dixit pro, βάλλ' ἐς κόρακας, abi ad coruos: ludens huius literæ mutatione. 86 Ex mutata litera.

Idem quum audisset Propin citharœdum Rhodium corpore quidem magnum, sed arte 87

pusillum,

Magnus stultus. pusillum, percunctantibus qualis videretur, respodit prouerbiali dicto. Nullus,malus,magnus,piscis. Singulis verbis hypostigme separatis,alium efficiens sensum.

88 Cum dijs. Idem quum in ludo suo haberet pictas Musas nouem, Apollinem vnum, discipulos autem tantum haberet duos, rogatus a quodam quot haberet discipulos: cum dijs, inquit, XII.

89 Tépla vacua. Idem versans apud Malissam quum videret templa multa, homines paucos, stans in medio foro,clamauit. Audite templa.

60 Præconū turba. Idem apud Abderitas agens, conspicatus illic singulis ciuium singulos esse præcones, adeo vt propemodum maior esset præconum numerus, quam ciuium;a cœna cœpit p ciuitatem summis pedum digitis ingredi, demissis in terram oculis. Percunctantibus aūt Abderitis, quid mali repentè accidisset illius pedibus,ita respondit: Cætera quidem bellè valeo toto corpore, & ad cœnam curro celerius ipsis adulatoribus: illud vnum metuo, ne ingrediens præconis pedem offendam: Sentiens illic præconum plena omnia.

61 Idem quum in sacrificio malus quidā tibicen esset cantaturus: Bene ominandum est, inquit;libantes precemur deos: Significans opus esse deorum auxilio,vt bene caneret.

62 Citharœdus malus. Citharœdus quidam malus Stratonicum excipiebat conuiuio, atq; super cœnam ostentabat illi artem suam. Erat autem apparatus splendidus. Itaque Stratonicus quum illo canente non haberet, qui cū loqueretur, confregit poculum, & poposcit maius. Id quum accepisset cum multis cyathis, soli calicem ostendit, moxque sese vino ingurgitauit, & obdormijt. Quum fortè superuenissent,& aliquot

quot

quot comessabundi cantori, qui conuiuium exhibebat, noti, Stratonicus expergiscens factus est ebrius. At illi quum intellexissent, quòd multum assidueque bibendo fuisset inebriatus, Stratonicus compendio respondit: Hic insidiator & sceleratus cantor, me veluti bouem ad præsepe, dum cœnam accipit, occidit. Boues multo cibo saginãtur prius, quàm mactentur.

Idem in citharœdum imperitum, cui no- 93
men erat Cleon, sed vulgò dicebatur bos: Bos lyræ
Olim, inquit, asinus lyræ dictum est, nũc bos est lyræ.

Idem Rhodios quum videret delitijs dis- 94
solutos, & calido potu vtentes, appellauit albos Cyrenæos, & ciuitatem illorũ appellauit porcorum ciuitatem, quòd colore quidem differrent a Cyrenæis, qui nigri sunt, luxu & voluptatum studio similes. Sic hodie quidã appellant albos Mauros. Eiusdem feruntur & alia liberè, salseque dicta, in quibus dicit imitatus Simonidem & Philoxenum. Si rogas, quod libertatis præmium, tulerit, offenso Nicole Cypriorum Rege, venenum bibit, & mortuus est. Hic primus fertur auxisse chordarum numerum, & harmonias docuisse, & diagramma reperisse.

Pœnicides cùm apponeret pisces in cõui- 95
uio, sed his duntaxat, qui dedissent symbolũ, Empta.
dixit, mare quidem esse cõmune, sed pisces in eo natos eorum esse qui emissent.

Theocritus Chius, posteaquã Diocli lur- 96
coni perijsset vxor, & in funeri cœna quam Luxus.
illi parabat, nihilo secius obsonia voraret flens interim: Desine miser, inquit, nihil profeceris, obsoniis indulgens: Sentiens illi semper flendi fore materiam, si pergeret delitia

hominem submoueri. At scurra, discedens peius omen addidit lingua, dicens: Totum fui sti, totum vicisti, iam deus esto victor Scurræ iocus vaticinium erat. Nam Cæsar aliquanto post perijt.

6 Adulator. Anaxarchus quum Alexandrum se ob Cliti necem discruciantem videret. Clito, inquit, contigit iustitia quæ dijs assidet: persuadere cupiens quicquid a rege fieret, ius fasque, esse. Nam & Alexander pro deo se haberi sustinebat.

7 Impius adulator. Praxaspes Cambysen Regem admonuit, vt parcius vino indulgeret. Turpem enim esse in rege ebrietatem, in quem vnum omniũ essent coniecti oculi: cui rex: Vt scias, inquit, quam mihi nunquam excidam, approbabo etiam post vinum, & oculos, & manus in officio esse. Bibit deinde solito largius, iamque vinolentus iubet obiurgatoris filium produci, alleuataque supra caput sinistra manu statim tunc in cor adolescentis figit sagittam: nam id dixerat se petiturum, recisoque pectore, iaculum cordi infixum ostendit patri, rogans num satis certam haberet manum. At ille negauit Appollinem potuisse certius mittere.

8 Musca regum. Nicesias Alexandro abigenti muscas, quod ab illis diceret se morderi: Magis, inquit, ab alijs quæ plus tui habent, gustato sanguine. Adulatores notauit, vt omnibus muscis plus sugentes.

9 Parax. Clisophus Atheniensis adulator, Philippo increpanti cur semper aliquid peteret: Obliuiscor, inquit, Lepidus iocus, sed pugnãs cum laudatissima sententia. Beneficij accepti meminisse, dati obliuisci oportet.

10 Idem a Philippo donatus equo saucio vendidit,

didit, & ab eo post interrogatus, vbi nā esset equus: Ex vulnere, inquit, illo confectus est: Ludens ex ambiguo. Nam πέπρακται, sonat venditus est, & confectus est.

Idem Philippo iacienti in ipsum scommata, & admodum hilari: Ergo posthac, inquit, te non alam: lepide inuertēs rem. Nam reges in hoc alunt parasitos, vt illorum dictis exhilarentur. Quod si ipsi reges se norint ludere, & in alios ridicula dicere, nihil opus sit parasitis, quum ipsi norint parasitos agere. Alioqui parasiti magis alunt reges, quam reges parasitos. Quanquam Plutarchus in Sympofiacis, ita refert, οὐκ ἐγώ σε τρέφω, id est, non ego te alo, notans regem, quod versa rerum vice, pro rege ageret morionem. Tu me alis, vt ridiculis dictis te exhilarem, non ego te. 11 Ex inuersione. Salsè.

Bithys parasitus quum Lysimachus Rex vesti ipsius curasset affigendum scorpium ligneum aut, vt, Plutarchus ait, rubetam, pulchrè assimulatum vero, perturbatus resilijt. Ridentibus omnibus, vbi dolū sēsit: Et ego, inquit, te vicissim terrebo rex. Quum i le dixisset, fac: Da mihi, inquit, talentum: exprobrans regi sordes, & parsimoniam. 12 Parsimonia exprobrata.

Philoxenus, cui cognomen Pternocopis, patria Corinthius, orto sermone, ꝙ turdi magno venderentur, quū fortè adesset Corydus, qui malè audiebat, ꝙ corpus suum ad questum prostituisset: Atqui ego, inquit, memini fuisse tempus, quo Corydus obolo parabatur: ludens ex ambiguo. Nam Corydus etiam auiculæ nomen est. 13 Ex nomine.

Idē opinor, dixit eas esse iucundissimas carnes, q̄ carnes non sunt, & suauissimos pisces, qui pisces nō sunt. Idem dixit amænissimā esse nauigationem iuxta terram, & ambulationem 14 Mediocritas grata.

[illegible] Ab scurra, discederis
[illegible] lingua; dicens: Totum fui
[illegible] deus esto victor Scurræ
[illegible] erat. Nam Cæsar aliquanto
[illegible]

[illegible] Alexandrum se ob Cli[illegible] videret. Clito, inquit, [illegible] quæ dijs assidet: persuadere [illegible] a rege fieret, ius fasque; es[illegible] Alexander pro deo se haberi su[illegible]

[illegible] Cambysen Regem admonuit, [illegible] indulgeret. Turpem enim es[illegible] ebrietatem, in quem unum omniũ [illegible] oculi: cui rex: Vt scias, inquit, [illegible] nunquam excidam, approbabo [illegible] vinum; & oculos, & manus in of[illegible] Bibit deinde solito largius, iamque [illegible] iubet obiurgatoris filium produ[illegible] que supra caput sinistra manu sta[illegible] cor adolescentis figit sagittam: [illegible] dixerat se petiturum; rectoque pe[illegible] iaculum cordi infixum ostendit patri, [illegible] num satis certam haberet manum. [illegible] negauit Appollinem potuisse certius [illegible]

8 Nicesias Alexandro abigenti muscas, quæ ab[illegible] dicere se morderi: Magis, inquit, aba[illegible] lijs quæ plus tui habent, gustato sanguine.

Ad adulatores nouit[illegible] fugentes.

9 Cli[illegible] inc[illegible]

didit, & ab eo poſt interrogatus, vbi nã eſſet equus: Ex vulnere, inquit, illo confectus eſt: Ludens ex ambiguo. Nam πέπρακται, ſonat venditus eſt, & confectus eſt.

Idem Philippo iacienti in ipſum ſcommata, & admodum hilari: Ergo poſthac, inquit, te non alam: lepide inuertẽs rem. Nam reges in hoc alunt paraſitos, vt illorum dictis exhilarentur. Quod ſi ipſi reges ſe norint ludere, & in alios ridicula dicere, nihil opus ſit paraſitis, quum ipſi norint paraſitos agere. Alioqui paraſiti magis alunt reges, quam reges paraſitos. Quanquam Plutarchus in Sympoſiacis, ita refert, οὐκ ἐγώ σε τρέφω, id eſt, non ego te alo, notans regem, quod verſa rerum vice, pro rege ageret morionem. Tu me alis, vt ridiculis dictis te exhilarem, non ego te. 11

Ex inuerſione.

Salsè.

Bithys paraſitus quum Lyſmachus Rex veſti ipſius curaſſet affigendum ſcorpium ligneum aut, vt, Plutarchus ait, rubetam, pulchrè aſſimulatum vero, perturbatus reſilijt. Ridentibus omnibus, vbi dolũ ſẽſit: Et ego, inquit, te viciſſim terrebo rex. Quum i le dixiſſet, fac: Da mihi, inquit, talentum: exprobrans regi ſordes, & parſimoniam. 12

Parſimonia exprobrata.

Philoxenus, cui cognon[...]
patria Corinthius, orto ſe[...]
gno venderentur, quũ for[...]
qui male audiebat, [...]
ſtum proſtituiſſ[...]
fuiſſe tem[...]
luden[...]
c[...]

ris Olim vesci piscibus pro delitijs habebat, & infami uocabulo dicebantur opsophagi.

97 Loquacitas. Idem quum Anaximenes esset dicturus, ita præfatus est: Incipit uerborum flumē, mētis gutta: Significans illum esse multiloquū sed minimè sapientem.

98 Iocus intempestiuus. Idem quum duceretur ad Antigonum regem, atque hi qui dicebant, iuberent hominem bono esse animo, fore enim incolumē, simul atque uenisset ad oculos regis; Omnē, inquit, spem salutis mihi adimitis. mordens regem q luscus esset. Rex audito ioco, iussit hominem agi in crucem.

99 Ex ambiguo. Chirosophus Dionisij adulator, quum uideret regem cum aliquot familiaribus ridentem, ipse quanquàm longo abesset interuallo, nec audiret, pariter risit. Rogauit Dionysius, num audiret, quæ dicerentur. Negauit, Quur igitur, inquit, rides? Quoniam persuasum habeo, quicquid isthuc est, quod inter vos agitis, esse aliquid ridiculum. Ridicula Græcis dicuntur interdum non deridenda, sed festiua.

100 Arcadion adulator odio Philippi Macedonis sponte deseruit patriam. Euenit autem, ut Philippo Delphis agente adesset. Eum rex accersitum rogauit, Quousque fugies Arcadion? Donec, inquit, peruenero, ubi nemo norit Philippum. Quis nō miretur eam libertatem in adulatore? Sed hac libertate delectatus rex, uocauit illum ad cœnam, itaque cum eo in gratiam redijt. Quāquam libertati suberat adulatio, subindicans Philippum nusquam non esse celebrem.

1 Vētris studium. Melanthius Alexandri Phæræi parasitus, interrogatus quomodo fuisset interfectus Alexander? Per coxam, inquit, in meum uentrē.

Sen-

Sentiens idem vulnus etiam suo inflictum ventri, cui iam erat esuriendum, mortuo, qui consueuerat alere.

In Archippum Atheniensium ducem, contractis, & incuruis humeris, iecit scomma, dicens eum, οὐ προεστάναι τῆς πόλεως, ἀλλὰ κεκυφέναι. Nam iocus Latinis uerbis reddi non potest. Quanquam legendum arbitror προκεκυφέναι, id est, non ante steusse, sed ante cubuisse. Stat enim qui erecto est corpore, προκύπτει qui se ante alium incuruat. 2

Interrogatus, quid sentiret de tragœdia Diogenis, negauit se vidisse, quod esset obtecta verborum inuolucris. Notans ambitiosa, verborum copia rem obscurari. Refert Plutarchus περὶ τοῦ ἀκούειν. 3 Verborũ ampullæ.

Agis Argiuus adulator, videns, Alexandrũ ingentia munera dedisse cuidam ridiculo, exclamauit: O rem vehementer absurdam. Quum Alexander hac voce excitatus dixisset. Quid tu ais? Fateor, inquit, Agis, me pati non posse, quum videam vos è Ioue prognatos omnes pariter assentatoribus delectari. Siquidem, & Iupiter Vulcanum habet pro morione, & Hercules Cecropibus, & Bacchus Silenis delectari consueuit. Tales videmus, & apud te magni fieri. Pestilentissimum adulationis genus, sub libertatis imagine blandiri. 4 Adulatrix libertas.

Seuerus Imperator quum è Britannia rediret, non solum victor, sed etiam in æternum pace fundata, voluens animo quid omnis sibi occurreret. Aethiops quidam e numero militari clare inter scurras famæ, ac iocorum celebrium, cum corona è cupressu facta ei occurrit. Cæsar, & coloris, & coronæ tactus omine, nam cupressus funebris est, iratus iussit 5 Omen.

homi-

ris Olim vesci piscibus pro delitijs habebãt, & infami uocabulo dicebantur opsophagi.

97 Loquacitas. Idem quum Anaximenes esset dicturus, ita præfatus est: Incipit uerborum flumẽ, mẽtis gutta: Significans illum esse multiloquũ sed minimè sapientem.

98 Iocus intempestiuus. Idem quum duceretur ad Antigonum regem, atque hi qui dicebant, iuberent hominem bono esse animo, fore enim incolumẽ, simul atque uenisset ad oculos regis; Omnẽ, inquit, spem salutis mihi adimitis. mordens regem q luscus esset. Rex audito ioco, iussit hominem agi in crucem.

99 Ex ambiguo. Chirosophus Dionisij adulator, quum uideret regem cum aliquot familiaribus ridentem, ipse quanquàm longo abesset interuallo, nec audiret, pariter risit. Rogauit Dionysius, num audiret, quæ dicerentur. Negauit, Quur igitur, inquit, rides? Quoniam persuasum habeo, quicquid isthuc est, quod inter vos agitis, esse aliquid ridiculum. Ridicula Grecis dicuntur interdum non deridenda, sed festiua.

100 Arcadion adulator odio Philippi Macedonis sponte deseruit patriam. Euenit autem, ut Philippo Delphis agente adesset. Eum rex accersitum rogauit, Quousque fugies Arcadion? Donec, inquit, peruenero, ubi nemo norit Philippum. Quis nõ miretur eam libertatem in adulatore? Sed hac libertate delectatus rex, uocauit illum ad cenam, itaque cum eo in gratiam redijt. Quãquam libertati suberat adulatio, subindicans Philippum nusquam non esse celebrem.

1 Veteris studium. Melanthius Alexandri Phærei parasitus, interrogatus quomodo fuisset interfectus Alexander? Percoxam, inquit, in meum uentrẽ,

Sen-

Sentiens idem vulnus etiam suo inflictum ventri, cui iam erat esuriendum, mortuo, qui consueuerat alere.

In Archippum Atheniensium ducem, contractis, & incuruis humeris, iecit scomma, dicens eum, οὐ προεστάναι τῆς πόλεως ἀλλὰ κεκυφέναι. Nam iocus Latinis uerbis reddi non potest. Quanquam legendum arbitror προκεκυφέναι, id est, non ante stetisse, sed ante cubuisse. Stat enim qui erecto est corpore, προκύπτει qui se ante alium incuruat. 2

Interrogatus, quid sentiret de tragœdia Diogenis, negauit se vidisse, quod esset obtecta verborum inuolucris. Notans ambitiosa, verborum copia rem obscurari. Refert Plutarchus περὶ τοῦ ἀκούειν. 3 Verborũ ampullæ.

Agis Argiuus adulator, videns, Alexandrũ ingentia munera dedisse cuidam ridiculo, exclamauit: O rem vehementer absurdam. Quum Alexander hac voce excitatus dixisset, Quid tu ais? Fateor, inquit, Agis, me pati non posse, quum videam vos è Ioue prognatos omnes pariter assentatoribus delectari. Si quidem, & Iupiter Vulcanum habet pro morione, & Hercules Cecropibus, & Bacchus Silenis delectari consueuit. Tales videmus, & apud te magni fieri. Pestilentissimum adulationis genus, sub libertatis imagine blandiri. 4 Adulatrix libertas.

Seuerus Imperator quum è Britannia rediret, non solum victor, sed etiam in æternum pace fundata, voluens animo quid omnis sibi occurreret. Aethiops quidam è numero militari clare inter scurras famæ, ac iocorum celebrium, cum corona è cupressu facta ei occurrit. Cæsar, & coloris, & coronæ tactus omine, nam cupressus funebris est, iratus iussit homi- 5 Omen.

ri: Olim vesci piscibus pro delitijs habebāt, & infami uocabulo dicebantur opsophagi.

Loquacitas.

97 Idem quum Anaximenes esset dicturus, ita præfatus est: Incipit uerborum flumē, mētis guttæ: Significans illum esse multiloquū sed minimè sapientem.

Iocus intempestiuus.

98 Idem quum duceretur ad Antigonum regem, atque hi qui dicebant, iuberent hominem bono esse animo, fore enim incolumē, simul atque uenisset ad oculos regis; Omnē, inquit, spem salutis mihi adimitis. mordens regem q̄d luscus esset. Rex audito ioco, iussit hominem agi in crucem.

Ex ambiguo.

99 Chirosophus Dionisij adulator, quum uideret regem cum aliquot familiaribus ridentem, ipse quanquam longo abesset interuallo, nec audiret, pariter risit. Rogauit Dionysius, num audiret, quæ dicerentur. Negauit, Qur igitur, inquit, rides? Quoniam persuasum habeo, quicquid isthuc est, quod inter vos agitis, esse aliquid ridiculum. Ridicula Gręcis dicuntur interdum non deridenda, sed festiua.

100 Arcadion adulator odio Philippi Macedonis sponte deseruit patriam. Euenit autem, ut Philippo Delphis agente adesset. Eum rex accersitum rogauit, Quousque fugies Arcadion? Donec, inquit, peruenero, ubi nemo norit Philippum. Quis nō miretur eam libertatem in adulatore? Sed hac libertate delectatus rex, uocauit illum ad cenam, itaque cum eo in gratiam redijt. Quāquam libertati suberat adulatio, subindicans Philippum nusquam non esse celebrem.

Vetris studium.

1 Melanthius Alexandri Phærei parasitus, interrogatus quomodo fuisset interfectus Alexander? Per coxam, inquit, in meum uentrē,

Sentiens idem vulnus etiam suo inflictum ventri, cui iam erat esuriendum, mortuo, qui consueuerat alere.

In Archippum Atheniensium ducem, contractis, & incuruis humeris, iecit scomma, dicens eum, ὀπροεστάναι τῆς πόλεως ἀλλὰ κεκυφέναι. Nam iocus Latinis uerbis reddi non potest. Quanquam legendum arbitror προκεκυφέναι, id est, non ante stetisse, sed ante cubuisse. Stat enim qui erecto est corpore, προκύπτει qui se ante alium incuruat. 2

Interrogatus, quid sentiret de tragœdia Diogenis, negauit se vidisse, quod esset obtecta verborum inuolucris. Notans ambitiosa, verborum copia rem obscurari. Refert Plutarchus περὶ τοῦ ἀκούειν. 3 Verborũ ampullæ.

Agis Argiuus adulator, videns, Alexandrũ ingentia munera dedisse cuidam ridiculo, exclamauit: O rem vehementer absurdam. Quum Alexander hac voce excitatus dixisset, Quid tu ais? Fateor, inquit, Agis, me pati non posse, quum videam vos è Ioue prognatos omnes pariter assentatoribus delectari. Siquidem, & Iupiter Vulcanum habet pro morione, & Hercules Cecropibus, & Bacchus Silenis delectari consueuit. Tales videmus, & apud te magni fieri. Pestilentissimum adulationis genus, sub libertatis imagine blandiri. 4 Adulatrix libertas.

Seuerus Imperator quum è Britannia rediret, non solum victor, sed etiam in æternum pace fundata, voluens animo quid omnis sibi occurreret. Aethiops quidam è numero militari, clare inter scurras famæ, ac iocorum celebrium, cum corona è cupressu facta ei occurrit. Cæsar, & coloris, & coronæ tactus omine, nam cupressus funebris est, iratus iussit 5 Omen.

hominem submoueri. Abscurra, discedens peius omen addidit lingua, dicens: Totum fuisti, totum vicisti, iam deus esto victor Scurræ iocus vaticinium erat. Nam Cæsar aliquanto post perijt.

6 Anaxarchus quum Alexandrum se ob Cliti necem discruciantem videret. Clito, inquit, contigit iustitia quæ dijs assidet: persuadere cupiens quicquid a rege fieret, ius fasque esse. Nam & Alexander pro deo se haberi sustinebat.

Adulāter.

7 Praxaspes Cambysen Regem admonuit, vt parcius vino indulgeret. Turpem enim esse in rege ebrietatem, in quem unum omniū essent coniecti oculi: cui rex: Vt scias, inquit, quam mihi nunquam excidam, approbabo etiam post vinum, & oculos, & manus in officio esse. Bibit deinde solito largius, iamque vinolentus iubet obiurgatoris filium produci, alleuataque supra caput sinistra manu statim tunc in cor adolescentis figit sagittam: nam id dixerat se petiturum, recisoque pectore, iaculum cordi infixum ostendit patri, rogans num satis certam haberet manum. At ille negauit Appollinem potuisse certius mittere.

Impius adulator.

8 Nicesias Alexandro abigenti muscas, quod ab illis diceret se morderi: Magis, inquit, ab alijs quæ plus tui habent, gustato sanguine. Adulatores notauit, vt omnibus muscis plus sugentes.

Musca regum.

9 Clisophus Atheniensis adulator, Philippo increpanti cur semper aliquid peteret: Obliuiscor, inquit, Lepidus iocus, sed pugnās cum laudatissima sententia. Beneficij accepti meminisse, dati obliuisci oportet.

P.tax.

10 Idem a Philippo donatus equo saucio vendidit,

didit, & ab eo post interrogatus, vbi nã esset equus: Ex vulnere, inquit, illo confectus est: Ludens ex ambiguo. Nam πέπρακται, sonat venditus est, & confectus est.

Idem Philippo iacienti in ipsum scommata, & admodum hilari: Ergo posthac, inquit, te non alam: lepide inuertẽs rem. Nam reges in hoc alunt parasitos, vt illorum dictis exhilarentur. Quod si ipsi reges se norint ludere, & in alios ridicula dicere, nihil opus sit parasitis, quum ipsi norint parasitos agere. Alioqui parasiti magis alunt reges, quam reges parasitos. Quanquam Plutarchus in Sympoſiacis, ita refert, οὐκ ἐγώ σε τρέφω, id est, non ego te alo, notans regem, quod versa rerum vice, pro rege ageret morionem. Tu me alis, vt ridiculis dictis te exhilarem, non ego te. 11 Ex inuersione. Salsè.

Bithys parasitus quum Lysimachus Rex vesti ipsius curasset affigendum scorpium ligneum aut, vt, Plutarchus ait, rubetam, pulchrè assimulatum vero, perturbatus resilijt. Ridentibus omnibus, vbi dolũ sẽsit: Et ego, inquit, te vicissim terrebo rex. Quum ille dixisset, fac: Da mihi, inquit, talentum: exprobrans regi sordes, & parsimoniam. 12 Parsimonia exprobrata.

Philoxenus, cui cognomen Pternocopis, patria Corinthius, orto sermone, q turdi magno venderentur, quũ fortè adesset Corydus, qui malè audiebat, q corpus suum ad questum prostituisset: Atqui ego, inquit, memini fuisse tempus, quo Corydus obolo parabatur: ludens ex ambiguo. Nam Corydus etiam auiculæ nomen est. 13 Ex nomine.

Idẽ opinor, dixit eas esse iucundissimas carnes, q carnes non sunt, & suauissimos pisces, qui pisces nõ sunt. Idem dixit amænissimã esse nauigationem iuxta terram, & ambula- 14 Mediocritas grata.

tionem

tionem iuxta aquam.

15 Liberè. Philoxenus poeta Dionysio recitante sua carmina, quum alij per assentationem laudarent, exclamauit. Abducite me in lapicidinas: Subindicans hoc esse tolerabilius, quam audire, laudareq́; tam mala poemata. Nam antea rex offensus miserat illum in lapicidinas.

16 Argutè. Idem interrogatus, quur in tragœdijs induceret mulieres malas, quum Sophocles eas induceret bonas, argutissimè respondit. Quoniam, inquit, ille tales inducit, quales esse deberent, ego quales sunt.

17 A carmine. Homeri. Idem apud Pythonem prandens, appositis oleis, quum paulo post inferretur patina piscium, percusso vasculo quod habebat oleas, Homericum hemistichium dixit. μάστιξεν δ' ἐλάαν, id est, scutica incitauit, vt traherent. Nam de auriga dictum est. Sensit autem Philoxenus oleas, quam primum auferendas, alludens interim ad Græcum vocem ἐλαιῶν, quæ sonat olearum, & ἐλάαν, quod sonat trahere currum, aut aliud simile.

18 Idem vocatus ad conuiuiũ, quum esset appositus ater panis: Caue, inquit, multos apponas, ne facias tenebras. Nigra enim obscurant, & atras tenebras dicimus, quum color albus plurimum habeat lucis, vnde & oculis noxius.

19 Corydus parasitus compotante ipsi meretricula, cui nomen erat Gnome, quum vinum deficeret, ipse iussit imponi duos supra centum obolos, Gnomen autem conferre quantum populo videretur: notans illam è populo quæstum facere.

20 Idem quum Plyctor citharœdus lentẽ sorberet, ac lapidem lenti admixtum mandere, O miser, inquit, etiam lenticula te ferit,

Egre-

significans illum dignũ, qui ab omnibus lapidarẽt, posteaquã lens illi lapidem incusserat.

Idem quum apud Ptolemæum Mattya, cybi laudatissimi genus circumferretur, sed apud Corydon semper deficeret: Vtrũ, inquit, Ptolemeæ sum ebrius, an videor mihi uidere ista circumferri? Admonens se nihil aliud, q̃ spectatorem esse Mattyæ. Ebrijs autem uidentur omnia uersari in gyrum. 21 Spectator conuiuij.

Idem Chærephonti parasito dicenti, Non possum ferre vinum: Ne id quidem, inquit, quod in vinum: Sentiens illi non esse quod impenderet in vinum. Fert autem qui tolerat & qui confert pretium. 22 Ex ambiguo.

Idem quum Chærephon nudus in cõuiuio distenderetur: O Chærephon, inquit, nunc te veluti lecythos intueor, quousque plenus sis. In lecythijs vitreis apparet, quousque plenæ sunt, si eximantur è thecis: ita in cute illius apparebat expletio totius corporis. 23 Voracitas

Idem quum Demosthenes ab Harpalo poculum ingens dono accepisset: Hic, inquit, alios acrocothonas, hoc est, bibulos appellat, quum ipse magnam pateram attraxerit Cothon cyathus est fictilis. Attrahit, qui accipit donum & attrahit uinum, qui bibit. 24 Munera.

Idem solitus nigros panes inferre in conuiuium, quum alius intulisset nigriores dixit illum non inferre panes, sed panum umbras, ob immodicam nigredinem. 25 Vmbra.

Pausimachus in parasitum qui ab anicula alebatur, dicebat illi, qui cum anu consuetudinem habebat diuersum quiddam accidere atque ipsi vetulæ. Nam illum semper aliquid ventre concipere, illam nunquàm: Sentiens illum subinde fieri saturum, illam manere sterilem. 26 Vetulę cõcubitus.

27 Cinesias videns Alexandrum Magnum à pharmaco quod sumpserat, vehementer turbatum. Quid, inquit, nobis faciendū est, quū vos dij talia patiamini? Quum Alexander ęgrè sustulisset oculos: Quales, inquit, dij sumus metuo ne dijs inuisi.

Dij miseri.

28 Pantaleon in Arsinoen Lysimachi uxorem nomere solitam torsit hunc uersiculum.

Libertas infelix.

Κακῶν κατάρχεις, πὸνδ᾽ ἐμβαλοῦσα ...

Dominare prauis, qui hanc vomente induxeris.

29 Quod ubi resciuit Lysimachus, nisi mustellæ cauea inclusit hominem, ac tanquam ferā circumferri iussit, aliuitq; usque ad mortem. Huic certè bonum dictum malè cessit.

Benignè.

Arcesilaus quum Apellem Chium ægrum inuisens etiam egere sensisset, postridie reuisit illum decem drachmas secum adferrens, & proximè assidens: Hic nihil est, inquit, præter Empedoclis elementa.

Ignem & aquam, terram, atque volubilis atheris orbes.

Ac ne cubas quidem, inquit satis commode, simulq; moto ceruicali, furtim subiecit pecuniam. Hanc quum anicula, quę ęgrotanti ministrabat, reperisset, & Apelli narrasset: ille ridens: Dispeream, inquit, nisi hoc Arcesilai furtum est κλέμμα ἀκλέπτω, quod Græcis & cœlo significat, & furor.

30 Apelles quum vidisset tabulam à Protogene pictam quam Demetrius in bello seruarat deprecantibus Rhodijs, aliquandiu prę stupore tacitus eam est contemplatus, tandē in hāc vocem erupit: Ingens labor, ac mirandum opus, desunt tamen Gratiæ, quæ hoc, aliaque eiusdem auferant, atque in cœlo reponant. Eā tabulam: Protogenes nondum absoluerat.

Opus immortalitate dignū.

Quum Megabyzes aliquando in officinam

Apellis venisset, cœpissetque, nescio quid de- De arte
pingendi arte loqui, Apelles non ferens regē artifex.
de his iudicantem, quæ non didicerat: Quam diu, inquit, silebas, omnes te ob aurū, purpuram, ac diadema venerantes, magnum uirū esse putabant: nunc pueri mei, qui colores terunt, ob inscitiam te rident. Plinius pro Megabyze poni Alexandrum Magnum.

32 Pictori parum perito de celeritate glorianti, & ostensa tabula dicenti hanc modo pinxi: Etiamsi tacuisses, inquit Apelles, res ipsa loquitur, ꝙ eam ex tempore subito pinxeris.

Celeritas inepta.

33 Apelles quum Laidem adhuc virginem vidisset ex Piræo ferentem aquam, admiratus insignem formam, duxit illam in conuiuium sodalium. Cæterum irrisus ab illis, ꝙ pro meretrice uirginem adduxisset in cōuiuium: Ne miremini, inquit, ego eam alo, ut aliquando fruar. Nam priusquam totum excesserit triennium, eam formosam reddam.

Spes boni futuri.

34 Idem dicere solet sibi cum Protegene omnia esse paria, aut illi etiam meliora, uno se præstare, quod ille manum de tabula nesciret tollere: Sentiens Protogenem peccare nimia diligentia, quam morosam appellant, quæ frequenter officit, non pictori tantū, sed & oratori. Huic uitio affinis fuit vir eximiè doctus Paul. Aemilius Veronensis, qui sibi nūquam satisfaciebat, sed quoties recognoscebat sua, mutabat pleraque: diceres opus non correctum: sed aliud: idque subinde faciebat. Quæ res in causa fuit, ut citius elephanti pariant, quam ille quicquam edere posset: Nam historiam, quam edidit, plus quam triginta annis habuit præ manibus. Et suspicor huc adactū, ut euulgaret.

Morosa diligētia.

35 Nunquam tam occupatus fuit, vt diē præ-

Artis exercitatio. termitteret, in quo nihil omnino pingeret artem exercens. Vnde subducens sese a negotijs dicere solet, Hodie nullam lineam duxi. Quæ uox abijt in prouerbium, de quouis officio prætermisso.

36 Iudicare de arte aliena. Idem tabulas in pergula proponere solet, postque eas latitans, quod prætereuntes reprehenderent, auscultabat Sutor quidam reprehendit, ꝙ in crepidis pauciores una intus fecisset ansas. Tulit hoc tacitus Apelles postridie quum idem circa crus aliquid notaret. Apelles indignatus prospexit, denuncians illi, ne sutor ultra crepidam iudicaret. Quod & ipsum in prouerbium uenit.

37 E linea iudicare. Protogenes Rhodi uiuebat. Eò Apelles uidendi eius gratia profectus est continuoque petit officinam in qua tabulam magnæ amplitudinis in machina aptatam picturæ, anicula quædam custodiebat. Ea Protogenē negauit esse domi, rogauitque a quo quæsitum diceret reuerso: Ab hoc, inquit Apelles, arreptoque peniculo lineam ex colore duxit, summæ tenuitatis, per tabulam. Reuerso Protogeni quæ gesta erant, anus indicauit. Ac lineam ille contemplatus, continuò dixit, Profecto Apelles Rhodum uenit. Nec enim in alium cadit tam absolutum opus. Mox induxit alio colore lineam illa subtiliorem, anuique mandauit, ut si rediret hospes, diceret ostensa linea, hic est, quem quæris. Reuersus Apelles & uinci erubescēs, tertio colore lineam secuit nullum relinquens amplius subtilitati locum. Protogenes uictum se cōfessus in portum deuolat, hospitem quærit, domumque ducit uictus uictorem. Ex minimo uestigio artifex agnoscit artificem.

38 Agatharchus pictor sese iactabat de pingendi

gendi celeritate, quum Zeuxis diutius immoraretur operi. & Zeuxis respondit: Ea quæ citò fiunt citò perire: contrà quę paulatim exactu cura absoluerentur, ætatem ferre. Iuxta Valerium ita respondit, Diu pingo, quia pingo æternitati. Citò nata, citò pereunt, diu elaborata ferunt ætatem. Beta citò nascitur, buxus paulatim. Citò nata nō durāt.

39 Zeuxis certamen artis exercuit cum Parrhasio. Quum enim Zeuxis tā scite effinxisset vuam, vt in scenam aues aduolarent, Parrhasius detulit linteū pictum, ita veritate representata, vt Zeuxis alitū iudicio tumēs. flagitaret tandem remoto linteo ostendi picturam. Mox intellecto errore: Vicisti, inquit, Parrhasi. Nam ego aues fefelli, tu artificem. Rari candoris inter artifices exemplum.

40 Idem postea pinxit puerum vuas ferētem, ad quas cùm aues aduolassent, processit iratus operi. Vuas, inquit, melius pinxi, quā puerum. Nam si consummassem, aues puerum timere debuerant. Ingenuitatis exemplum. At aues viderunt in puero nullum esse motum, itaque aut mortuum, aut dormientem arbitratæ sunt. Imitatio.

41 Scopas Thessalus statuarū artifex, demirāti quur in ædibus suis tantum haberet rerum superuacanearū & inusitatarum: Immo his, inquit, superuacaneis fęlices sumus at beati, non illis necessarijs, Quum ea quæ sunt uitæ necessaria, sint suapte natura preciosissima, tū quia quotidiana sunt, multisque communia contemnuntur. Cęterùm quanti sint prerij, declarat extrema necessitas, quę si incidat quilibet libens omnes gemmas, aulęa, & aurū suum, uno pane commutet: cætera magis ad ostentationem pertinent, quàm ad salutem. Superuacua.

42 Polycletus statuarius dicere solet, eorū opificium esse molestissimum, quibuscunque lutum perueniret ad vngues. Plastas opinor ac figulos notans. Admonuit autem eas artes exercendas, vnde non conspurcaretur opifex. Tale nimirum est philosophiæ studium.

Philosophia ars.

43 Idem duas statuas eodem argumento fecerat, alteram ad artis iudicium, alteram ad opinionem vulgi, & ad cuiusuis prætereuntis iudicium. Ambabus perfectis admittit turbam. Prior illa quam ex arte fecerat, magnopere laudata est, altera non item. Tum Polycletus: Atqui scitote, inquit, quòd hanc quam tantopere laudatis, ego feci: eam quum vituperatis, vos fecistis. A populo factam dixit, quam ad iudicium populi fecerat. Vicit tamē artis species imprudentes. Si moniti fuissent, vtram ad illorum iudicium finxisset, eam prætulissent.

Populi iudicia.

44 Arato destinanti tyrannorum communis odio abolere tabulam insignis artificij, quæ Aristratū in curru victorem habebat, Nealces supplex intercessit, vt opus incolume seruaretur, dicens cum tyrannis non cum tyrannorum imaginibus belligerandum esse.

Honos artis.

45 Quum Philippus locum quendam Ithomatam non minus munitum, si præsidium impōneretur, quā erat Acrocorinthus occupasset, & sacrificio peracto per vatem ad ipsum exta esset delata, accepta Arato ac Demetrio Phario demonstrauit, & ipse animi dubius rogabat eos, quid exta portenderent, vtrum Messenijs locum redderet, an retineret. Hic Demetrius arridēs: Si aīum, inquit, vatis geris, locū dimittes: sin regis, vtroq; cornu boue retinebis: Peloponnesum bouis enigmate signans, quē facile tuerēt, si duas arces præsidio tueretur.

Diuinatio

tur.

tur. Aratus autem rogatus a Philippo suam sententiam dicere, post diutinum silentium, hunc in modum respondit: Permulti sunt ô Philippe Cretensium montes, permulti Bœotiorum, ac Phocensium tumuli terra prominentes. Item plurimi Acarnaniorum, partim in mediterraneis partim in oris maritimis siti, qui natura munitissimi sunt: & tamen quum horum nullum ceperis, omnes tamen spontè imperata faciunt, latrones, rupes & saxa incolunt, ac præcipitijs se tuentur. Regi autem nihil beneuolentia firmius aut munitius esse potest.

Philippi Arato venenũ dandum curarat, quod non repentè occideret, sed lēta tabe consumeret. Id vbi sensit Aratis, nec inueniretur remedium; dissimulauit & ingressus cubiculũ vni tãtum ex familiaribus dixit: O Cephale, hæc sunt premia regiæ amicitiæ. Non semper tutum regibus optima dare consilia. 46 Regum amicitia.

Quum ex Atheniensium socijs quidam cõtumeliæ causa rogasset captiuum Laconem, num qui in prælio occubuissent, fuissent strenui viri: Magni profectò, inquit Lacon, faciendum fusum, sagittam sentiēs, si strenui, ignauique discrimen nosset: Significans illic vbi res sagittis aut saxis agitur, nullum esse fortis, & ignaui discrimen: sed vbi cominus res geritur, ibi demum apparet, qui sint viri, qui non. 47

Turbo Adriani Cæsaris præfectus, admonitus ab eo, vt curam haberet suæ valetudinis, sibique daret vacationem a negocijs: respondit, non decere Cæsaris præfectos nisi stantes mori: Ignauum esse sentiens in lecto decumbentem expirare. 48 Ocium.

Idem quum adhuc nihil aliud esset, q̃ cen- 49

turio, & ante præfectos a Cæsare vocaretur in consilium: Turpe est, inquit, ò Cæsar exclusis præfectis cum Centurione agere.

Modestè.

50 Milo Crotoniates athleta, iam senex, quũ vidisset athletas alios in curriculo sese exercentes, fertur inspexisse iacertos suos, lachrymansque dixisse, At hi iam mortui sunt. Meritò fleuit, qui fęlicitatem corporis uiribus metiebatur. Animi vigor serius senescit, si tamen senescit unquam.

Animi bona.

51 Philippides dictus ἡμεροδρόμος, quòd uno die mille quingenta stadia conficiẽs Lacedæmonem peruenit. Idem, ni fallor, quum uictoriam Atheniensiũ aduersus Medos in Marathone partam, senatui de pugnæ exitu sollicito nunciaret: Μέγα χαίρετε, inquit, νικῶμεν, id est multum valete, vincimus. moxque expirauit.

Nuncius fidelis.

52 Persæus quum cuidam noto daret pecuniam, cautionem fecit in foro apud mensarium: Hanc diligentiam quum amicus admirãs diceret, Adeone legaliter Persæ? Scilicet, inquit, ut amanter recipiam, nec legaliter reposcam. Fit enim sæpenumero ut qui cum amico bona fide sine testibus ac syngraphis agunt, post cogantur cum eo legibus agere. Dicti nonnulla gratia est in Græcis νομικῶς & φιλικῶς.

Cautio tuta.

53 Timon Atheniensis dictus μισάνθρωπος, interrogatus qur omnes homines odio persequeretur: Malos, inquit, meritò odi, cæteros ob id odi, quòd malos non oderint. Sentiens non esse uerè probos, qui non detestantur improbos.

54 Eidem adscribunt, quod dicere solitus sit, duo præcipua esse malorum omnium elementa, auaritiam atque ambitionem. Ambitio

Malorum elementa.

bitio male profundit, quod male collegit auaritia.

55 Laus conciliat amicos. Alexinus sophista inter ambulandum multa mala dixit in Stilpontem Megarensem: caeterum vbi quispiam eorum qui aderāt, dixisset, Atqui ille te nuper laudauit: Per Ioue, inquit: vir enim optimus est, ac praestantissimus. Tam facile ex obtrectatore factus est laudatur, non ob aliud, nisi quòd ab eo laudatus esset.

56 Senectus uirilis. Gorgias Leontinus sophista, centesimum se primum agens annum, rogatus quare tamdiu uellet in uita manere, Quia nihil, inquit, habeo, quod accusem senectutem.

57 Socrates dicitur eum execrari solitus, qui primus utilitatem a natura seiunxisset: Naturam appellat honesti rationem homini a natura insitam.

58 Malū dissimulatum. Philotinus medicus cuidam ostendenti digitum exulceratum, quum epar haberet tabidum: id enim ex colore deprehendit: Non est tibi, inquit, ò bone, periculum ab unguiū uitio. Idem fere fit ab hominibus, ut de leuioribus malis quaerantur, grauiora dissimulent.

59 Voluptas. Archita Tarentinus Pythagoricus dixit, nullam pestem capitaliorem hominibus a natura datam, quam uolaptatem. Ex hoc.n. fonte prodit, quicquid est in hominum uita scelerum & calamitatum.

60 Frugalitas. Prodicus dicere solet, optimum condimentum esse ipsum ignem: Sentiens bono stomacho satis esse obsonium esse coctum, etiàm si nihil accedat delitiarum.

61 Laude incorruptus. Menedemus quum audisset, quòd frequenter ab Alexino laudaretur: At ego, iquit, illum semper uitupero, declarans se non

possè

42 Maledicta.

43

44 Pietas in patrem.

45 Curare friuola.

46 Admonitio fera.

47 Fortitudo acra.

clides contrà, Dispeream, inquit, ni tibi Reconci-
fero. Hoc dicto soluta est simultas, & liatio.
m est in gratiam.

isto dicere solet eos ventos esse nobis 66
issimos, qui abstrahunt pallia. Nam his
ventos munimur. Ita grauissimè læ-
nici, qui expiscantur arcana.

thęna parasito quem alebat anus, erat 67
eso corpore: Eleganter, inquit, ò ado- Ab inexpe
s affectus corpore. At ille, quod igitur ctato.
m putas si non secundus in lecto dor-
: Fame, inquit Gnathæna, perisses: sub-
illum vetulæ concubitu ali. locus est
pectato.

dem quum Pausanias quidam nomine 68
, saltans in cadum incidisset, Laccus, A noīe.
, in cadum incidit: Nam Græci laccum
t quod nos lacum. Cadus in lacum in-
solet, lacum in cadum incidere absur-
st.

dem quum quidam vini paulum infu- 69
in psycterium, id est vasculi genus re- Parsimo-
ando uino paratum, diceretque. Hoc vi nia.
edecim annorum est: Pusillum est, in-
ro tot annorum ętate. Hoc ipsum ascri-
Phrynæ.

dem quum in conuiuio duo adolescen- 70
o ipsa inter se pugnarent, uictum ita cō Certamen
est, Bono animo sis puer, non enim est argētariū.
men coronarium, sed argentarium: Sen-
in alijs certaminibus uictorem ferre co
m, hic victori numerandam pecuniam,
elior sit conditio victi quam uictoris.

dem ei qui filiæ ipsius minam dederat, 71
ostea quicquā adferebat ipsi, nihilomi- Petax me-
olito more ad eam uentitās: Heus, inqt retrix.
, num putas te, quēadmodū semel data,

mina

posse corrumpi laudibus, quò minus eum reprehenderet, qui reprehensione dignus erat.

62 Cuidam qui in foro Romæ loricatus ambulabat, prætexens id se metu facere, perquàm scitè dixit Vrbius Crispius, Quis tibi sic timere permisit? Ludens ex inopinato, Expectabatur enim, vt obiurgaret hominem quod præter consuetudinem Romanam armatus incederet. At ille increpuit hominem, quòd sic timeret, quum liceret manere domi, si quid timeret.

Ab inexpectato.

63 Quidam deciderat in puteum profundum. Eum quum vidisset quispiam, commiserans hominem dixit, Miser quomodo in puteum decidisti? Tum ille, Quid refert quomodo inciderim? hoc potius agendum, quomodo hinc possum educi. Hoc refertur a Diuo Augustino.

Commiseratio in malis.

64 Medicus quidam ægrotanti dederat pharmacum, eoque sumpto conualuit ægrotus. Euenit vt aliquantò post idem morbus recurreret: ægrotus quũ ad idẽ pharmacũ quo prius conualuerat, confugeret, nec sentiret remedium accersit medicum, admirans qui factum esset, vt eadẽ medicina, quæ prius depulisset morbum, postea magis aggrauaret. Huius rei causam sciscitanti, medicus facetè respondit, Fateor idem fuisse pharmacum, sed ideo non profuit, quia ego non dedi. Sentiens medicorum esse dare pharmaca, qui norunt quando & quomodo dandum. Quæ prosunt iuueni, nocent seni, & contrà, quæ iuuant cœlo tepido, lædunt frigido. Et hoc refertur ab Augustino.

65 Euclidi cum fratre simultas erat: is quum minitans dixisset, Disperean, ni te vltus fuero

ro Euclides contrà, Disperam, inquit, ni tibi persuasero. Hoc dicto soluta est simultas, & reditum est in gratiam. Reconciliatio.

Aristo dicere solet eos ventos esse nobis molestissimos, qui abstrahunt pallia. Nam his contra ventos munimur. Ita grauissimè lædunt amici, qui expiscantur arcana. 66

Gnathęna parasito quem alebat anus, erat que obeso corpore: Eleganter, inquit, ò adolescés es affectus corpore. At ille, quod igitur futurum putas si non secundus in lecto dormirem? Fame, inquit Gnathæna, perisses: subnotans illum vetulæ concubitu ali. locus est ab inexpectato. 67 Ab inexpectato.

Eadem quum Pausanias quidam nomine Laccus, saltans in cadum incidisset, Laccus, inquit, in cadum incidit: Nam Græci laccum vocant quod nos lacum. Cadus in lacum incidere solet, lacum in cadum incidere absurdum est. 68 A noīe.

Eadem quum quidam vini paulum infudisset in psycterium, id est vasculi genus refrigerando uino paratum, diceretque. Hoc vinum sedecim annorum est: Pusillum est, inquit, pro tot annorum ętate. Hoc ipsum ascribitur Phrynæ. 69 Parsimonia.

Eadem quum in conuiuio duo adolescentes pro ipsa inter se pugnarent, uictum ita cō solata est, Bono animo sis puer, non enim est certamen coronarium, sed argentarium: Sentiens in alijs certaminibus uictorem ferre coronam, hic victori numerandam pecuniam, ut melior sit conditio victi quam uictoris. 70 Certamen argētariū.

Eadem ei qui filiæ ipsius minam dederat, nec postea quicquā adferebat ipsi, nihilominus solito more ad eam uentitās: Heus, inqt puer, num putas te, quēadmodū semel data, 71 Petax meretrix,

mina

posse corrumpi laudibus, quò minus eum reprehenderet, qui reprehensione dignus erat.

62 Cuidam qui in foro Romæ loricatus ambulabat, prætexens id se metu facere, perquàm scitè dixit Vrbius Crispius, Quis tibi sic timere permisit? Ludens ex inopinato, Expectabatur enim, vt obiurgaret hominem quod præter consuetudinem Romanam armatus incederet. At ille increpuit hominem, quòd sic timeret, quum liceret manere domi, si quid timeret.

Ab inexpectato.

63 Quidam deciderat in puteum profundum. Eum quum vidisset quispiam, commiserans hominem dixit, Miser quomodo in puteum decidisti? Tum ille, Quid refert quomodo inciderim? hoc potius agendum, quomodo hinc possum educi. Hoc refertur a Diuo Augustino.

Commiseratio in malis.

64 Medicus quidam ægrotanti dederat pharmacum, eoque sumpto conualuit ægrotus. Euenit vt aliquantò post idem morbus recurreret: ægrotus quũ ad idẽ pharmacũ quo prius conualuerat, confugeret, nec sentiret remedium accersit medicum, admirans qui factum esset, vt eadẽ medicina, quæ prius depulisset morbum, postea magis aggrauaret. Huius rei causam sciscitanti, medicus facetè respondit, Fateor idem fuisse pharmacum, sed ideo non profuit, quia ego non dedi. Sentiens medicorum esse dare pharmaca, qui norunt quando & quomodo dandum. Quæ prosunt iuueni, vocent seni, & contrà, quæ iuuant cœlo tepido, lædunt frigido. Et hoc refertur ab Augustino.

65 Euclidi cum fratre simultas erat: is quum minitans dixisset, Disperеam, ni te vltus fue-

ro

ro Euclides contrà, Disperam, inquit, ni tibi persuasero. Hoc dicto soluta est simultas, & reditum est in gratiam. Reconciliatio.

66 Aristo dicere solet eos ventos esse nobis molestissimos, qui abstrahunt pallia. Nam his contra ventos munimur. Ita grauissimè lædunt amici, qui expiscantur arcana.

67 Ab inexpectato. Gnathęna parasito quem alebat anus, erat quę obeso corpore: Eleganter, inquit, ò adolescés es affectus corpore. At ille, quod igitur futurum putas si non secundus in lecto dormirem? Fame, inquit Gnathæna, perisses: subnotans illum vetulæ concubitu ali. locus est ab inexpectato.

68 A noīe. Eadem quum Pausanias quidam nomine Laccus, saltans in cadum incidisset, Laccus, inquit, in cadum incidit: Nam Græci laccum vocant quod nos lacum. Cadus in lacum incidere solet, lacum in cadum incidere absurdum est.

69 Parsimonia. Eadem quum quidam vini paulum infudisset in psycterium, id est vasculi genus refrigerando uino paratum, diceretque. Hoc vinum sedecim annorum est: Pusillum est, inquit, pro tot annorum ętate. Hoc ipsum ascribitur Phrynæ.

70 Certamen argētariū. Eadem quum in conuiuio duo adolescentes pro ipsa inter se pugnarent, uictum ita cō solata est, Bono animo sis puer, non enim est certamen coronarium, sed argentarium: Sentiens in alijs certaminibus uictorem ferre coronam, hic victori numerandam pecuniam, ut melior sit conditio victi quam uictoris.

71 Petax meretrix. Eadem ei qui filiæ ipsius minam dederat, nec postea quicquā adferebat ipsi, nihilominus solito more ad eam uentitās: Heus, inqt puer, num putas te, quéadmodū semel data,

mina

posse corrumpi laudibus, quò minus eum reprehenderet, qui reprehensione dignus erat.

62 Cuidam qui in foro Romæ loricatus ambulabat, prætexens id se metu facere, perquàm scitè dixit Vrbius Crispius, Quis tibi sic timere permisit? Ludens ex inopinato, Expectabatur enim, vt obiurgaret hominem quod præter consuetudinem Romanam armatus incederet. At ille increpuit hominem, quòd sic timeret, quum liceret manere domi, si quid timeret.

Ab inexpectato.

63 Quidam deciderat in puteum profundum. Eum quum vidisset quispiam, commiserans hominem dixit, Miser quomodo in puteum decidisti? Tum ille, Quid refert quomodo inciderim? hoc potius agendum, quomodo hinc possim educi. Hoc refertur a Diuo Augustino.

Commiseratio in malis.

64 Medicus quidam ægrotanti dederat pharmacum, eoque sumpto conualuit ægrotus. Euenit vt aliquantò post idem morbus recurreret: ægrotus quũ ad idẽ pharmacũ quo prius conualuerat, confugeret, nec sentiret remedium accersit medicum, admirans qui factum esset, vt eadẽ medicina, quæ prius depulisset morbum, postea magis aggrauaret. Huius rei causam sciscitanti, medicus facetè respondit, Fateor idem fuisse pharmacum, sed ideo non profuit, quia ego non dedi. Sentiens medicorum esse dare pharmaca, qui norunt quando & quomodo dandum. Quæ prosunt iuueni, nocent seni, & contrà, quæ iuuant cœlo tepido, lædunt frigido. Et hoc refertur ab Augustino.

65 Euclidi cum fratre simultas erat: is quum minitans dixisset, Dispeream, ni te vltus fue-

ro Euclides contrà, Disperam, inquit, ni tibi persuasero. Hoc dicto soluta est simultas, & reditum est in gratiam. Reconciliatio.

66 Aristo dicere solet eos ventos esse nobis molestissimos, qui abstrahunt pallia. Nam his contra ventos munimur. Ita grauissimè lædunt amici, qui expiscantur arcana.

67 Ab inexpectato. Gnathęna parasito quem alebat anus, erat que obeso corpore: Eleganter, inquit, ò adolescẽs es affectus corpore. At ille, quod igitur futurum putas si non secundus in lecto dormirem? Fame, inquit Gnathæna, perisses: subnotans illum vetulæ concubitu ali. locus est ab inexpectato.

68 A noĩe. Eadem quum Pausanias quidam nomine Laccus, saltans in cadum incidisset, Laccus, inquit, in cadum incidit: Nam Græci laccum vocant quod nos lacum. Cadus in lacum incidere solet, lacum in cadum incidere absurdum est.

69 Parsimonia. Eadem quum quidam vini paulum infudisset in psyćterium, id est vasculi genus refrigerando uino paratum, diceretque. Hoc vinum sedecim annorum est: Pusillum est, inquit, pro tot annorum ętate. Hoc ipsum ascribitur Phrynæ.

70 Certamen argẽtariũ. Eadem quum in conuiuio duo adolescentes pro ipsa inter se pugnarent, uictum ita cõsolata est, Bono animo sis puer, non enim est certamen coronarium, sed argentarium: Sentiens in alijs certaminibus uictorem ferre coronam, hic victori numerandam pecuniam, ut melior sit conditio victi quam uictoris.

71 Petax meretrix. Eadem ei qui filiæ ipsius minam dederat, nec postea quicquã adferebat ipsi, nihilominus solito more ad eam uentitãs: Heus, inqt puer, num putas te, quẽadmodũ semel data,

posse corrumpi laudibus, quò minus eum reprehenderet, qui reprehensione dignus erat.

62 Cuidam qui in foro Romæ loricatus ambulabat, prætexens id se metu facere, perquàm scitè dixit Vrbius Crispius, Quis tibi sic timere permisit? Ludens ex inopinato, Expectabatur enim, vt obiurgaret hominem quod præter consuetudinem Romanam armatus incederet. At ille increpuit hominem, quòd sic timeret, quum liceret manere domi, si quid timeret.

Ab inexpectato.

63 Quidam deciderat in puteum profundum. Eum quum vidisset quispiam, commiserans hominem dixit, Miser quomodo in puteum decidisti? Tum ille, Quid refert quomodo inciderim? hoc potius agendum, quomodo hinc possum educi. Hoc refertur a Diuo Augustino.

Commiseratio in malis.

64 Medicus quidam ægrotanti dederat pharmacum, eoque sumpto conualuit ægrotus. Euenit vt aliquantò post idem morbus recurreret: ægrotus quũ ad idẽ pharmacũ quo prius conualuerat, confugeret, nec sentiret remedium accersit medicum, admirans qui factum esset, vt eadẽ medicina, quæ prius depulisset morbum, postea magis aggrauaret. Huius rei causam sciscitanti, medicus facetè respondit, Fateor idem fuisse pharmacum, sed ideo non profuit, quia ego non dedi. Sentiens medicorum esse dare pharmaca, qui norunt quando & quomodo dandum. Quæ prosunt iuueni, nocent seni, & contrà, quæ iuuant cœlo tepido, lædunt frigido. Et hoc refertur ab Augustino.

65 Euclidi cum fratre simultas erat: is quum minitans dixisset, Dispeream, ni te vltus fue-

ro Euclides contrà, Disperam, inquit, ni tibi persuasero. Hoc dicto soluta est simultas, & reditum est in gratiam. Reconciliatio.

66 Aristo dicere solet eos ventos esse nobis molestissimos, qui abstrahunt pallia. Nam his contra ventos munimur. Ita grauissimè lædunt amici, qui expiscantur arcana.

67 Ab inexpectato. Gnathęna parasito quem alebat anus, erat que obeso corpore: Eleganter, inquit, ò adolescẽs es affectus corpore. At ille, quod igitur futurum putas si non secundus in lecto dormirem: Fame, inquit Gnathæna, perisses: subnotans illum vetulæ concubitu ali. locus est ab inexpectato.

68 A noīe. Eadem quum Pausanias quidam nomine Laccus, saltans in cadum incidisset, Laccus, inquit, in cadum incidit: Nam Græci laccum vocant quod nos lacum. Cadus in lacum incidere solet, lacum in cadum incidere absurdum est.

69 Parsimonia. Eadem quum quidam vini paulum infudisset in psycterium, id est vasculi genus refrigerando uino paratum, diceretque. Hoc vinum sedecim annorum est: Pusillum est, inquit, pro tot annorum ętate. Hoc ipsum ascribitur Phrynæ.

70 Certamen argẽtariũ. Eadem quum in conuiuio duo adolescentes pro ipsa inter se pugnarent, uictum ita cõsolata est, Bono animo sis puer, non enim est certamen coronarium, sed argentarium: Sentiens in alijs certaminibus uictorem ferre coronam, hic victori numerandam pecuniam, ut melior sit conditio victi quam uictoris.

71 Petax meretrix. Eadem ei qui filiæ ipsius minam dederat, nec postea quicquã adferebat ipsi, nihilominus solito more ad eam uentitãs: Heus, inqt puer, num putas te, quẽadmodũ semel data mina

mina ad Hippomachum pædo tribam, ita semper ad me commeaturum?

72 Eadem adolescenti qui sua sponte venerat ad conuiuium, præbibit his verbis: Cape, inquit superbe: quum ille commotior dixisset, Qui superbus? Imo, inquit Gnathæna, quis te superbior, qui nec vocatus venias? Iocus est ex ancipiti: nec vocatus venit, qui non uocatus venit, quod est impudētia: & nec vocatus venire dicitur, qui vocatus venire recusat, qđ est supurbiæ.

Conuiuia vltroneus.

73 Eadem a duobus conducebatur quorum alter erat miles, alter mastigias seruus. Milite verò per contumeliam illam appellante lacum: An, inquit, quia duo amnes in me influūt, Lycus & Eleutherus: Lycus & Eleutherus fluuiorum nomina sunt, sed illa allusit ad seruum amatorem & liberum. Lupus esurit, liber arrogans est.

74 Nico Meretrix, cui cognomen erat Capra, parasitum quempiam obuium habens a morbo gracilem: Quam macilentus, inquit. Quum is respondisset, Quid me putas triduo comedisset? Aut lecythum, inquit, aut soleas. Parasius sentiebat se nihil aut minimum edisse, illa respondit quasi de cibi genere interrogata.

Ab inexpectato.

75 Callistion cognomento Ptochelena, quum a quodam esset conducta seruo, isq; quoniam æstiuo tempore nudus accumbebat, ostenderet in corpore notas plagū. Vñ, inquit, illa miser? quumq; is dixisset se puerum iure fuisset pfusum: Tum illa. Nimirum vitulino: Sentiēs esse flagrorū vestigia. Ex carnib. vitulinis coq faciunt ius, ex pelle vitulorum fiūt lora.

76 Thais glorioso cuidam amatori, qui cùm multa pocula sumpsisset cōmodato, diceret

se velle illa confringere, aliaque parare: Perdes, inquit, quod cuique proprium est. Ambiguò sermone notans esse commodatitia. Poterant autem intelligi, si consentur, perire quod cuique poculo proprium est. Ex ambiguo.

77 Lais Corinthia cuidam amatori, qui misso sigillo, iubebat illam venire. Non possum inquit, lutum est. Olim terræ genere signabant, at illa lutum esse dixit, quasi ob lutum viarū non posset accedere. Luteum sigillum nihil morabatur, argentum quærebat. Ex ambiguo.

Eadem Myronem salsissimè repulit, sed præstat hoc Ausonij verbis referre.

Canus rogabat Laidis noctem Myron,
Tulit repulsam protinus.
Causamq́; sensit, & caput fuligine
Fucauit atra candidum
Idemq́; vultu, crine non idem, Myron
Orabat oratam prius.
Sed illa formam cum capillo comparans,
Similemq́; non ipsum rata,
Fortasse & ipsum, sed volens ludo frui,
Sic est adorta callidum:
Inepte me quid me quod recusaui, rogas?
Patri negaui iam tuo.
Hoc videtur imitatus Imperator.

78 Leontium, quoniam ipsa cum amatore discumbente, ingressa est Glyceria, & amator ad hanc videbatur procliuior, sedebat mœsta. Hanc quum notus quispiā appellasset, dices: Quur mœres Leontium? Vterus, inqnit, mihi dolet. ὑστέρα Græcis uterum siue uuluam sonat, & eadem vox sonat, posterior: Significabat autem posteriorem Glyceram, magis placuisse, idq; sibi dolere.

Adolescens quidam in Aegypto deperibat in Theonidem meretricem: quumque illa pete-

peteret ingentem mercedem, tandem adolescens somniauit se rem habere cum ea, atque ita liberatus est amore. Petit illa mercedē. Negāte iuuene itum est ad iudicem. Bocchoris pronunciat, vt iuuenis in vasculo adferret tantum pecuniæ, quantum illa postularat. Iubet adesse meretriculam, & umbra frui pecuniæ circumlatæ. Hoc iudicium Lamia velut iniquum reprehendit. Iuuenis somnio liberatus est inquit, ab amore: at umbra pecuniæ non exemit Theonidi pecuniæ amorem.

79 Vetula amata.

Phryne iam anus dixit, A multis fœcem emi, propter vini gloriam. Sentiens multos ideo secum congredi, ut gloriari possent, cum Phryne rem habuisse. Sicut vini magni nominis etiam fęx emitur, ut iactare possint se tale vinum habere domi.

80 Fucata.

Eadem ætate florens in conuiuio cui complures aderant fœminæ, quum iuxta morem ioci conuiuialis, quod vnusquispiam faceret, idem omnes facere cogerentur; prior manū bis aquæ immersam admouit fronti. Quoniam autem omnes erant fucatæ, aqua per lituram fucorum defluens, rugatum specie vltus omnium deformabat, quum ipsa interim Phryne, quæ naturali forma pollebat, speciosior etiam appareret diluta facie.

81 Pretiū expugnat.

Quum amatores, quoniam gratis non admittebantur, Phrynæ domum expugnaturi, vectes, ligones, & balistas admouerēt, Phryne prodit. Quum ista, inquit, haberetis domi, quin potius afferebatis pretium? Sentiens ita facilius expugnaturi meretricum ędes, dando quàm fodiendo.

82 Callidè.

Phryne Praxitelē à quo deamabatur, rogauit, vt ex operibus quòd haberet pulcherrimum sibi donaret. Promisit quidem amans,

sed

sed illa sensit artificē dissimulare, quod esset optimum. Itaque subornauit seruum, qui Praxiteli in foro sua vendenti nūciaret incendiū in officinam incidisse, ac pleraque illius opera conflagrasse non tamen omnia. Praxiteles exclamauit, nihil sibi relictum, si Satyrum & Cupidinem flamma corripuisset. At Phryne occurrens, iussit illum bono esse animo, nihil enim triste accidisse. Sed hoc commento deprehendit in quod opus ille plurimum artis contulisset & Cupidinem abstulit.

Phryne cuidam iueniliter iactanti, quòd multas haberet, se studio tristem exhibebat ac roganti causam; Ob hoc ipsum irascor, inquit, ꝙ multis inuolutus fueris: de plagarum notis sentiens, quas in illius corpore deprehendit. erat enim seruus, at ille gloriabatur de puellis, quibus potitus fuerat. 83

Eadem auaro cuidam amatori, blandienti dicentique, Tu Praxitelis Venuscula es: Et tu, inquit, Phidio Cupido Blandimentum blandimento pensas: & obiter auaritiam homini cupido exprobrans. Nam Phidias a parsimonia nomen habere uidetur. 84 Amator blandus.

Eadem cum insidiaretur pudicitiæ Xecracratis, & in easdem ędicnlas ab illo esset admissa, ac precibus tandem impetrasset, ut lectuli partem, qui illic vnicus erat, ipsi concederet: reuersa ad illos, qui eam subornauerant, ac rogata, quid profecisset. Ego, inquit, à statua redeo, nō à viro. Id elegantius narrat Valerius Maximus. Facta cum adolescentibus, vt Xenocratem ad coitum solicitaret: ipse in illius probe poti lectulum coniecit, postridie quum adolescentes exprobrarēt: quod tam formosa puella poti senis animum pellicere, non potuisset pactūq; uictoriæ præmium flagita- 85

gita-

gitarent facere elusit,dicens, se de homine, non de statua tum illis pignus posuisse.

86 Ab inexpectato. Lamiam meretricẽ Demetrius rex adamabat parum sobriè. Ea quum iam senescens in conuiuio tibijs cecinisset. Demo quę & Mania dicta est, interrogata a Demetrio,quid uideretur Lamia: Anus,inquit: aliud respondẽs atque expectabat rex. Nam ille sciscitabatur, quàm scitè uideretur canere.

87 Rursus appositis bellarijs, quum rex diceret, Vides quàm multa mihi mittat Lamia: Plura, inquit,tibi mittentur à matre mea, si velis cum ea domire: Notans anus solere donare ijs,à quibus subiguntur.

88 Mundus matrona. Anicula Theophrasto licitanti quidam, idque admodum Atticè: Hosdes, inquit,nò uendo tanti. Notans illum,quasi nõ esset Attious natura, qui supra modum affectaret Atticismum. Id enim solent hospites, dum in aliena lingua uolunt videri diserti.

89 Affectatio Phocionis cognomento Probi uxor dicere solebat, suum mundum esse præclara gesta mariti. Ita frugalitatem suam excusauit alijs matronis obijcientibus, quod parum pro dignitate culta esset.

90 Quum Cyprij aduersus Astyagen Medorũ regem infęliciter pugnassent, mulleres in urbem fugientibus obuiam ierunt, ac nudatis ventribus, Quo,inquiunt,ignauissimi ruitis? An nescitis uos hoc iterum lucrare nõ posse, vnde semel naturæ lege egressi ruistis? Inuerso ordine matres animant mares, quæ solent a periculis auocare.

91 Animosè. Poppea quæ prius adultera Neronis, Mox repudiata Octauia, mariti potens facta,subornauit quendam ex Octauiæ ministris, qui ei seruilem amorem obijceret. Ancillis Octauię

ad

ad quæstiones pertractis, quædam cruciatu victæ falsis annuerant, quædam persliterunt dominæ suæ sanctitatem prædicentes. Et his una instanti Tigillino respondit, castiora esse Octauiæ muliebria, quam os eius: Significans illum esse fellatoribus obsequentem, aut cunnilingum.

91 Chiomata Orthiagontis uxor, quum misso pretio a suis reduceretur, ac tribunus illam officij gratia ad flumen prosequeretur, clam mandauit uni seruorum, ut Romanum illum se prosequentem occideret. Id ubi factum caput præcisum sub veste tectum ad maritũ detulit, & ad illius pedes abiecit, marito admirante, dicenteq; num præclarum duceret seruare fidem? Præclarum, inquit: sed hoc præclarius, vnum duntaxat, qui mecum concubuerunt, viuere. Fœmina aliquanto prudentior Lucretia quæ non sua, sed stupratoris nece testata est suam pudicitiam. Pudicitia matronalis.

92 Canna Sinorito Galatæ nupserat. Eam Synorix iuuenis præpotens adamabat, & clam interfecto Sinorito, de nuptijs Cannam solicitare cœpit. Illa quo coniugis mortem vlcisceretur, dissimulauit dolorem, & coniugij spem præbuit. Tandem Synorigem ad se venire iubet in templum Dianæ, cui erat dicata, quasi vellet hanc esse coniugij testem: & astans altari, ceu Deæ libatura e poculo bibit toxicum, moxque tradidit Synorigi: qui simul, atque reliquum ebibisset, venerata Deam: Te, inquit dearum præstantissima testor, me huius tantum diei gratia hactenus Synorito fuisse superstitem. Pudica uxor.

93 Olympias Alexãdri mater, indignè ferens, quod Alexander pateretur se dici filium Iouis: Non desines, inquit, Alexander me Iu- Iouis filius.

noni inuisam facere. Solent enim vxores extremo odio persequi pellices.

94 Mores pro philtris. Eadem quum accepisset Alexandrū filiū, vt alij, Philippum maritum adamare fœminam, a qua putabatur amatorijs venenis corruptus, accersiuit ad se mulierem: quūq; præter insignem formam comperisset in ea mores liberales, & ingenium egregiè dextrum: Valeant, inquit, qui te insimulant veneficij. Nam tute quidem pharmacum in te ipsa, ac philtrum habes.

95 Bona fama. Eadem quum accepisset adolescentē quendam aulicum duxisse vxorem, elegantem quidē forma, sed parum fama secūdæ: Ille, inquit, non sapit, qui vxorem oculis, non etiam auribus duxerit. Forma cernitur oculis, fama auribus deprehenditur. Quidam autem, nec auribus, nec oculis, sed digitis ducunt, solam spectantes dotem.

96 Frater marito potior. Ithaphernis vxor, Dario permittente, ut unum è suis eligeret, cuius vitam sibi donari vellet, fratrem elegit demirante rege: causam que sciscitante: Alius, inquit, maritus, alij liberi, si deus volet, possunt contingere: alium fratrem parentibus vita defunctis non est ꝗ sperem.

97 Matronæ ornamenta. Cornelia Gracchorum mater, quum Campana matrona illius hospitio utens ornamenta sua quibus illud sæculū nihil habebat pulchrius, ipsi ostenderet, traxit eam sermone donec liberi redirent è schola: Tum. Et hæc, inquit, ornamenta mea sunt: Sentiens matronæ nihil esse pulchrius, neq; preciosius, quam liberos habere rectè educatos.

98 In deterius. Omnibus Dionysio tyranno exitiū imprecantibus, vna fœmina anus quotidie diluculo Deos comprecari solet, ut esset incolumis

sibiq;

sibique superstes: accita a rege mulier, rogata est, vnde tanta in regē beneuolentia: Quoniā, inquit, quum puella essem, & grauem tyrannum haberemus, optabam mortem illius: Eo interfecto deterior arcem occupauit. Et huius exitium optabam. Nunc quum te habeamus, superioribus etiam grauiorem, vereor ne si tu pereas, succedat etiam deterior, eoq; caput meum pro tua salute deuoueo. Tam facetam audatiam Dionysius punire erubuit.

99 Cuculo minores auiculas percunctanti, quur ipsam fugerent: Quoniam, inquiebant, suspicamur te aliquando futurum, accipitrē. Tyranni species.

Coccyx enim specie non multum differt ab accipitre. Cauendum ab his, qui tyrannidis speciem moribus edunt. Hoc ad Lysiadem Plutarchus commodauit in vita Arati.

APOPHTHEGMATVM
PRÆFATIO.

APVD priscos illos, non Graecos modo, uerumetiam Latinos, actoribus ac patronis causarum forensium certus aquæ modus per clepsydras infundebatur, ne superuacanea uerborum copia quum iudicibus tædium adferrent, tum ipsi etiam causæ officerent, denique alijs agere uolentibus aditum præcluderent. At non idem fieri solet in Philosophicis orationibus, in quibus tam diu proferendus est sermo, quamdiu auditor alacriter haurit ea, quæ dicuntur præsertim si quæ dicuntur, conferunt, uel ad liberalem eruditionē, uel ad bene beateque uiuendum: Itaque per quam elegan er Plato Antisthenem prolixius differentem admonuit his uerbis: Videris, inquit, ignorare, quod orationis modus non est is, qui dicit, sed is, qui audit, sic & Carneades quum esset in disserendo uocalior, admonitus est a gymnasij Principe, ut uocem moderatius promeret: sed quum ille a gymnasiarcha peteret, ut sibi præscriberet modum, sanè quam appositè respondit: Isthuc quod a me petis, rectius sumes ab auditoribus. Iam uidemus quosquam non clepsydris, sed clepsammidis metiri conuiuium. Hoc ut fateor ad frugalitatis disciplinam utiliter fieri, atque etiam necessario, duntaxat apud eos qui nesciunt unquam a mensa surgere, nisi hirundinum ritu sic distenti, ut tantum non crepent, ac dissiliant: ita non conueniret opinor ei qui lautos, & elegantes homines suauiter excipere uellet: sed hunc oporteret apparatus modum a conuiuarum crexi petere. At ego in hoc

argu-

argumento conuiratoris personã indui, ac postea quã cœna tot instructa missibus, quot actus permittũtur comœdia, secundas mensas non omnino ieiunas adieceram, mihi videbar sic egisse partes meas, ut si non Lucullus quispiam, certe mundus ac lautus ἑστιάτωρ uideri possem, atque adeò metuebam, ne apud fragilitatis amatores citius luxuria quàm sordium crimen incurrere. Verùm simul atque prodijt opus, tanta auiditate distractum est, ut protinus a typographo cœperit efflagitari denuo: siue hic est argumenti siue, quod magis arbitror, tuus ornatissime princeps genius: quem confidimus non solùm ditioni tua, sed & studijs fore fœlicem. Itaque prioribus sex libris recognitis, & auctis adiecimus duos, quos tu vel post cœnium vel portenta, siue ἐπιδορπίσματα, si libet, uocare poteris, ne a conuiuij metaphora recedamus.

Vale.

APOPHTHEGMATVM LIBER VII.

Thaletis Milesij.

1 **Paucilo-quium.** HAEC præcipuè celebrãtur: Multa verba nequaquã arguunt sapiẽtem opinionẽ. Græcis carmẽ esse videtur: Οὔτι τὰ πολλὰ ἔπη φρονίμην ἀπεφήνατο δόξαν. Sapiens enim non nisi quũ res postulat, nec pluribus vtitur verbis, quàm opus est. Quemadmodum Deus omnium sapientissimus sermonis est parcissimi.

2 **Vnum eximium.** Vnum quiddam diuinũ & egregium, vnũ quiddam præclarum elige. Solues.n.hominũ loquacium linguas, sine fine garrientes, ἀπεραντολόγους, quod interpres miror quare reddidit, non paucorum. Satius est ad parandã honestam famam, vnũ quiddam insigne ꝓdicere, q̃ diuinare de friuolis aut quibuslibet: Sapiens.n.vates est optimus. Et præstat vno opere edito, sed egregio, parare famam eruditionis, q̃ minus accurate scribere de singulis.

3 **Aenigmata.** Rogatus quid esset omnium vetustissimũ respondit, Deus. Quia ita ἐστὶν ἀγένητος, hoc est, nunquam esse cœpit. Quid esset pulcherrimum, ait, Mundus: est enim opus Dei, quo nihil est pulchrius. Quid maxmum, Locus. Capit.n.omnia. Quid velocissimum, Mens.

discur-

discurrit enim per vniuersa hominis cogitatio. Quid robustissimum. Necessitas, siue fatum. Superat enim omnia. Quid sapientissimum. Tempus. Nam inuenit omnia, hęc ænigmatum instar habentur.

Dicebat nihil interesse inter vitam, & mortem, ob id opinor, quod vtraque res æquè esset secundum naturam, nec mortem malã esse magis quam natiuitatem. Cuidam verò obrepenti: Quur, igitur, inquit, tu non moreris? falsè respondit. Ob hoc ipsum, quia nihil refert. Potius enim habetur, quod accersitur. 4 Argutè.

Percunctanti vtrum fuisset prius, nox an dies: Nox, inquit, vno die fuit prior. Elusit ineptum percunctatorem. Si nox vno die præcessit diem, dies igitur fuit ante noctem. Nox enim finis est diei. 5 Salsè.

Rogatus num lateret deos homo iniustè agens, respondit. Ne cogitans quidem. Significans Deo nihil omnino esse occultum. 6 Deus omnium conscius.

Adultero sciscitanti, an abiuraturus esset adulterium: Non est, inquit, periurium adulterio peius: Significans illum stultè dubitare de peierando, qui facinus periurio par non dubitasset committere. Eoque in atrocibus sceleribus nihil ponderis habet iusiurandum. Quisquis enim audet dare venenum, audebit, & cum periurio inficiari. 7 Grauiter.

Percunctanti quid esset difficile: Seipsum, inquit, nosse. Atqui hoc vulgus putat esse facillimum. Aliena rectius perspicimus, quã nostra, & sibi quisque adulator est. 8 Sapiẽter.

Rogatus quid esset facile: Alterum, ait, admonere. Oẽs recta consilia ægrotis damus, interpres perperam vertit, ab alio moneri, quũ sit ἄλλῳ ὑποθέσθαι, hoc est, alteri dare 9 Admonitio facilis.

consilium: quis enim est tam stupidus, qui nõ admoneat alium? sibi pauci consulunt.

10 Potiri dulce.

Sciscitanti quid esset dulcissimum: Potiri, inquit. Nã ea demũ delectãt, q̃ cõtingũt expetita. Quæ vltro obijciũtur, nõ perinde iuuant.

11 Patientia.

Rogatus quo pacto quis facillimè ferret infortunium suum: Siquis, inquit, videat hostes maioribus malis obnoxios. Quidam ex contemplatione fęlicitatis alienæ, suam calamitatem exasperant.

12 Sapiẽter.

Interrogatus quo pacto quis optimè iustissimeque viueret. Si, inquit, quæ in alijs reprehendit, ea ne faciat ipse. In alienis enim erratis perspicaces sumus, ad sua quisque lusciosus est.

13 Fœlicitas vera.

Percunctanti quis esset fęlix: Qui corpore, inquit, sanus est, animo eruditus, siue castigatus. Cupiditates.n. animorum morbi sunt.

14 Amicitia.

Dicebat amicorum absentium æquè, ac pręsentium oportere meminisse. Amicitia enim est animorum coniunctio, quos non dirimit locus. Multi non amant, nisi tantisper dum vident.

15 Animi cultus.

Non esse fucandam faciem, sed animum honestis studijs exornandum, quod hæc forma veros conciliet, ac perpetuos amicos.

16 Lucrũ dãnosum.

Vetuit per iniuriam ditescere: Quod lucrũ fraude partum damnum sit non lucrum.

17 Arcana nulli committenda.

Μὴ διαβαλλέτω σε λόγος πρὸς τοὺς πίστεως κεκοινωνηκότας. Id ita vertit interpres: ne te in ius vocet sermo contra coniunctos tibi, ac socios dictus. Ego magis arbitror Thaletem admonere ne quid amicis quibus fidimus, committamus, quod si effutiant, pariat nobis infamiam.

18 Pietas in parentes.

Quale, inquit, præmium rependeris parentibus tuis, tale a liberis tuis expecta.

Dixit

Dixit facillimum esse philosopho ditari si vellet. Idq; tali facto probauit. Omnē oleam antequam florere cepisset in agro Milesio coemit. Animaduerterat enim præscientia quadam olearum vbertatem fore. Hoc pacto os obturauit, qui iactabant in philosophis paupertaté non esse virtutis, sed necessitatis. Huius meminit Cic. lib. de Diuin. 1. 19 Prouidentia.

SOLON SALAMINIVS.

Quum Pisistratus occuparet Remp. resque videretur ad manifestam spectare tyrannidem, neq; quisquam auderet illius conatibus obsistere, ipse productis armis, & ante ædes positis, cœpit inclamare ciues: at vbi Pisistratus ad illum mitteret, qui percunctaretur, qua re fretus hoc auderet. Senectute, inquit. Alios senectus reddit formidolosiores, illi conciliauit audaciam, quod parum vitæ superesset, etiam si nullus occideret. Ita Plutarchus in commentario, an seni sit gerenda respubl. Diogenes Laertius rem aliquanto fusius narrat. 1 Senectus audax.

Postquam vidit rerum summam esse penes Pisistratum, arma deposuit ante curiam, dicens: O patria tibi, & dictis, & factis sum opitulatus. Hoc pacto testatus sibi non desiisse voluntatem consulendi reip. in Aegyptum nauigauit. 2 Pietas in patriam.

A Crœso interrogatus, an quem vidisset ipso beatiorem. Tellum nominauit Atheniensem, priuatum hominem, sed qui relictis liberis, ac nepotibus bene institutis, fœliciter obiisset diem. Interrogatus dein cui post illum tribueret fœlicitates elogium, Cleobin, & Bitum Argiuos fratres nominauit, qui cum summa pietatis laude defuncti fuerant. Indignatus rex, Nullo igitur loco me ponis? 3 Ante mortem nemo beatus.

Ego

Ego, inquit Solon, facilè confiteor te regem opibus,& imperio florentem:beatum non appellarim prius,quam fœliciter hanc vitam absolueris. Refert Herodotus in primo.

4 Sumptus inutiles. Præmia decreta his, qui in Olympijs, aut Nemeis vicissent,contraxit,eaque maiora decreuit ijs,qui in bello pro patria fortiter occubuissent:dicens illos, & dum exercentur, magnis impendijs exerceri: & si vicerint, magis aduersus patriam, quam aduersus hostes coronari: quum senuerint, ad nihil vtiles euadere, haud aliter quam detrita pallia, vt nec bello sint vtiles,nec gerendæ Reipub.accommodi.

5 Leges. Huic attribuunt, & illud longè celebratissimum,leges aranearum telis esse similes: quāquam idem, & alijs adscribitur, nominatim Anacharsidi.

6 Amicitia principū. Illud argutissimè dixit, tyrannorum amicos calculis supputatorijs esse simillimos:qui vt arbitrio supputantis ponuntur, interdum valent multa millia,interdum minimum,interdum nihil.

7 Grauiter. Rogatus quamobrem nullam legem tulisset in parricidas: Non expectabam, inquit, hoc scelus vnquam in hac ciuitate posse committi. Quod illa immania non existant, nisi vbi luxus regnat, nec vlla est legum reuerentia.

8 Interrogatus, qui fieri posset, vt quam minimum iniuriarum existeret inter homines: Si, inquit, qui iniuria affecti non sunt, æquè doleant, atque hi qui affecti sunt: Quisquis συμπάθεια. enim violat leges, non vnum ciuem lædit,sed totam Remp. quod quidē in ipso est. At nunc dum alijs læsis, aut quiescimus, aut gaudemus etiam, impunitas improborum auda-

daciam in plurimos inuitat.

Dicebat opulentiam esse matrem saturi- 9
tatis, saturitatem ferociæ ac violentiæ. Diui- Diuitiæ.
tias comitatur luxus, luxus exit in tyranni-
dem, dum fœnum migrat in cornua.

PITTACVS MYTILENAEVS.

Huic tribuitur illud decantatissimum, Di- 1
midium plus toto. Modus.

De eodem memorant exemplum clemen- 2
tiæ vix credibile. Tyrrheum Pittaci filiũ Cu- Clemẽter
mis in tonstrina sedentem, faber quidã æra-
rius impacta securi occidit. Cumani homici
dam vinctum miserũt ad Pittacum, vt de eo
suppliciũ sumeret. At ille cognita causa di-
misit hominem dicens, innocentiã esse po-
tiorem pœnitentia. Sentiens vtilius esse cõdo-
nare, q̃ meminisse iniuriæ & ulcisci. Sunt qui
referãt homicidã ab Alcæo fuisse dimissum,
cũ hoc elogio, Melius ẽ ignoscere q̃ punire.

Legem tulerat, ut qui per temulentiã sce- 3
leris aliquid commisissent, duplo plecteren- Ebrietas.
tur. Solet enim vulgus hominum ebrietatis
obtentu crimen extenuare. Id eo factum fe-
runt, quod insula vino abundaret.

Crœso percunctanti quid esset maximũ im- 4
perium, inquit, ποικίλου ξύλου, i. Varij ligni, le- Legũ au-
ges innuens. Nam olim in tabulis ligneis le- toritas.
ges inscribebantur. Porrò vbi summa est le-
gum autoritas, ibi est minimum tyrannidis.

Probabat victorias citra sanguinem partas: 5
nõ magno ciuiũ cruore emptas, hoc est, Cad Victoria
meas, vt vocãt, nõ existimabat esse victorias. incruẽta.

Huius est illud πολυταλαντον. Aequalem 6
ducito: quum ipse domi haberet opulentio- Cõiugiũ
rem, ac proinde morosam & imperiosam. Par.

BIAS PRIENAEVS.

1 Quum ingenio suo patriam suam obsidio-
Liberè. ne liberasset, rex Alyartes intellecta viri prudentia, protinus eum ad se accersiuit at is respōdit, ἐγὼ ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν, i. ego Alyartem iubeo cœpas edere: quod perinde est ac si dixisset, iubeo illum plorare extremum Regis contemptum professus.

2 Euenit, vt cū scelerosis quibusdam & im-
Liberè. pijs naui ueheretur: qui cum ob exortam tēpestatem periclitarentur, deorum opem implorabant: Tum Bias: Silete, inquit, ne uos hic ille nauigare sentiant.

3 Impio cuidam sciscitanti quid esset pietas,
Salsè. nihil respondit: Roganti quur sileret: Q̄m inquit, percunctaris de rebus nihil ad te pertinentibus.

4 Interrogatus quod esset animal omnium
Adulatio. maxime noxium. Si de feris, inquit, percunctaris, tyrannus, si de mitibus, adulator.

Hæc de septem sapientum dictis arbitror esse satis, uel quia sunt omnibus obuia, uel quia pleraque sunt eius generis, ut a quouis dici possint. Quid enim habet Cleobolus quur inter sapientes numerari debeat?

ANTISTHENES ATHENIEN.

1 Antisthenes ridere solet Athenienses sub-
Salsè. inde gloriantes, ꝙ essent autochthones, hoc est, indigenæ, eò ꝙ non aliūde eò cōmigrassent, nec patriā sedē mutassent unquā: dicēs hoc laudis illis esse cū testudinibus cochleisque commune. Nam & hæc animantia nunquam mutat domicilium, in quo nascuntur.

2 Discipulos suos admonere solet, ut sibi es-
Modestè. sent Socratis condiscipuli, declarans quàm esset

esset alienus ab inani gloria.

Voluptatem intantum execrabatur, vt di- 3 Tempera
ceret se malle insanire quam voluptate affici. te.
μανείην ἢ ἡσθείην, i. insaniam potius quam delecter, insaniam aufert medicus: voluptas quum æquè mentem eripiat homini, vix sanabile malum est.

Cum his mulieribus habendam consuetu- 4 Matrimo
dinem dixit, quæ beneficium beneficio pen- nium.
sent χάριν εἴσονται, id est quæ gratiā habituræ sint: sentiens abstinendum ab his quæ prætio vendunt inhonestam voluptatem, nec pariũt, nec amant mutuum: a valetudinarijs, deformis, ac male moratis, quæ gignunt fœtus pœnitendos.

Cum adolescens quidam Ponticus gene- 5 Docilitas.
re, se in numerum discipulorum illius recipi cuperet, patri quærenti quibus rebus esset opus: Libro, inquit, nouo, stylo nouo, nouaque tabella, significans animum a vitijs vacuum, studium vigil, & memoriam fidelem. Solent autem adolescentes voluptatibus, ac delitijs occupatam mentem ad præceptorem adferre: quæ res ferè in causa est, ut minus proficiant. At philosophia totum animum postulat.

Adolescenti consulenti cuiusmodi vxorem 6 Cõiugiũ.
ducere expediret. Si formosam duxeris, inquit, habebis communem: sin deformem, habebis pœnam: iucundius id eloquens Græcè, quibus quod ad voces attinet, minimum inter est inter κοινὴν & ποινὴν: quod ad rem attinet plurimum. Suadebat itaque media staturaque vt uocant, forma ducendam, quæ nec fastidium uero moueret ob deformitatem, nec ob insignem formam peteretur ab adulteris. A. Gellius hoc dictum. Bianti tribuit.

Cum

7 Cum accepisset Platonem de ipso malè lo-
Generosè. qui, nihil cōmmotus, Regium est, inquit, quū feceris bene, audire male. Quanquā hoc idem alijs adscribitur. Excelsi animi est, ingratitudine hominum non deterreri a studio benè merendi de omnibus.

8 Cum Orphicis mysterijs initiaretur, ac sa-
Initiatio. cerdos diceret illum bonis plurimis fruiturū apud inferos post hanc vitam: Quur, inquit, ergo tu non abrumpis vitam? Et hoc, aut simillimum huic, alijs tribuitur.

9 Cuidam approbanti, ꝙ esset hybrida, hoc
Genus. est; non è duobus ingenuis natus, sed ex patre Atheniensi, matre Phrygia: Nec è duobus, inquit, luctatoribus natus, & tamē luctator sū: Sentiens non tam referre, vnde natus sis, sed qui sis. Is verè liber est, quem philosophia liberum facit: & is verè Græcus est, qui Græcorum disciplinis institutus est.

10 Interrogatus, quur paucos haberet discipu-
Salsè. los, quoniam depello illos, inquit, virga argentea. Sentiens ideo paucos venire, quod magna mercede doceret. Vulgus autem pluris facit pecuniam, quam sapientiam.

11 Rogatus quamobrem seuerus esset obiur-
Seueritas. gater erga discipulos. Et medici, inquit, erga ægrotos: significans se in vitia sæuire, non in homines: nec vitia sanari blandiendo.

12 Conspicatus aliquando mœchum fugien-
Adulterium. tem, insequentibus qui illum comprehenderent: Infœlix, inquit, quantum periculum vni co obolo vitare poteras: Sentiens scorti congressu libidinem sedari potuisse, quum nunc de vita periclitaretur.

13 Aiebat si ad alterutrum adigeret necessi-
Adulatio. tas, satius esse in coruos incidere, quam in adulato. cs εἰς κόρακας ἢ εἰς κόλακας. Nam etiam

corui

corui non comedunt nisi mortuos, adulator etiam viuos deuorat. Et hoc alteri tribuitur.

Rogatus quid esset mortalibus beatissimum: Fœlicem, inquit, mori. Hæc sententia, consentit cum illa Solonis. Qui fœliciter absoluit vitam, huic nihil sinistri potest accidere, quod fœlicitatem ægritudine aliqua contaminet. 14 Felicitas vera.

Amico cuidam deploranti, quod commentarios suos perdidisset: Oportuit, inquit, ista animo potius quam chartis inscribere. Librorum fiducia frequenter in causa est, ut minus exerceamus memoriam. In tuto est, quod animo impressum est. Licet enim circumferre, & semper in promptu est. 15 Memoria

Dicere solitus est, non aliter, ac ferrum absumitur rubigine, ita inuidos suo ipsorum vitio contabescere. Ferrum enim etiam si nemo lædat, ex se gignit, vnde corrumpatur. 16 Inuidia.

Vulgus hominum è structuris, statuis, trophæis, ac libris, sibi promittit immortalitatem. Antisthenes iis qui appeterent immortalitatem, unicam viam ostendit, ut iustè pieque viuerent. 17 Immortalitas nominis.

Rogatus quæ res portenderent ciuitatibus exitium. Cum in his, inquit, nullum esse potest bonorum, ac malorum discrimen: Sentiens eam rempu. non posse consistere, vbi nec esset honos virtuti, nec pœna sceleratis. Hoc apud Homerum stomachatur Achilles, ἐν δ' ἰῇ τιμῇ. 18 Honos virtutis.

Cum illi diceretur, quod a quibusdam improbis laudatus esset: Vereor, inquit, ne quid imprudens fecerim mali: Sentiens a talibus neminem laudari, nisi ob malefacta. 19 Laus a laudatis.

Fratrũ inter se concordiã dixit quouis muro firmius munimentũ, id dictum, & ad ciuiũ 20

cum

concordiam accommodari potest.

21 Bona animi. Admonebat ea esse paranda viatica, quæ simul cum naufragio enatarent. Sentiens bonas artes vbique esse in pretio, nec posse a fortuna eripi. Idem adscribitur Aristippo.

22 Solerter. Opprobranti ꝙ interdum cum improbis haberet consuetudinem. Et medici, inquit, cũ ægrotis uersantur, nec tamen ægrotant ipsi: Sentiens Philosophum ideo uersari cum improbis, vt eos reddat meliores.

23 Grauiter. Absurdum esse dicebat, triticum repurgari a lolio, bellum ab inutili milite a rep. non secernere inuidos: Significans inuidos tam esse inutiles ciuitati, quam lolium est tritico, & ignauus bello.

24 Solitudo. Rogatus quid emolumenti cepisset ex philosophia. Vt mecum, inquit, loqui siue uiuere possim. Doctus etiam si solus sit, non sensit tædium solitudinis, sed multa præclara suo cum animo uersans, quasi secum loquitur. Indoctis molestissima est solitudo, atque etiam inutilis.

25 Indecora. Cum in conuiuio quidam diceret, Cane tibijs: Tu mihi eas infla, inquit. Non recusauit obsequium, si ille vicissim obsequeretur. Sed interim indicauit non esse philosopho decorum tibijs canere.

26 Frugalitas. Cum Diogenes ab ipso peteret tunicam iussit, ut duplicaret pallium, sic eum tunicæ speciem præbiturum: admonens oportere paucissimis esse contentum.

27 Dediscere. Rogatus quæ disciplina in primis esset necessaria. Mala, inquit, dediscere. Id enim non modo primum est, uerumetiam difficillimũ.

28 Moderatio. Qui nos maledictis incesserent eos magis tolerandos dicebat, quam qui nos lapidibus impeterent. Verba enim non lædunt, si quis

con-

contemnat. Vide verò num fortè hic sit sensus, tolerantiores esse, qui conuitia patienter ferrent, quàm si quis lapidibus impetitus ferat. Quorundam enim dicta grauius sauciant, quam lapides. Quòd si indecorum esset graui viro lapidibus repetere a quo petitus fuerat, æquè indecorum sit in conuitiantem regerere conuitia.

Inuisens Platonem aduersa valetudine laborantem, vidit peluim in quam vomuerat: Bilem, inquit, Platonis video, fastum non video. Solet enim quemadmodum Diogenes, Platonis arrogantiam notare. Itaque quũ in pompa quadam equestri, quidam equus crebro hinnitu ferociaque spiritus excelsos testaretur, eoque vehementer a Platone laudaretur versus ad Platonem: Videris, inquit & tu bonus equus futurus. 29 Fastus.

Admonuit Athenienses, vt asinos æquè atque equos deligerent ad agriculturam. Cũ illo dicerent hoc animal esse alienum ab aratione: Quid refer, inquit, quum in vestra Repub. duces sint qui nunquàm didicerunt administrandi rationem, sed hoc satis est, qꝺ a uobis delecti sunt? Sentiens multo absurdius esse ei commendare rempu. qui gubernandi artem non tenet, quàm si asinum pro equo adhibeas aratro. 30 Electio magistratuum.

Cuidam dicenti. Plerique te laudant: At quid inquit, mali feci?

Rogatus à quodã, quid sibi faciẽdũ suaderet, vt ꝓbus vir & honestus euaderet. Si mala inqt, q̃ tibi adsint ab his q̃ nouerunt, didiceris cẽ fugiẽda. Sẽsit virtutis, caput esse, caruisse vicijs. id nõ a quolibet discẽdũ, se ab his dũtaxat, q norũt, q̃ sint vera mala, q̃ vera bona. 31 Vulgi iudicia. 32 Dediscere mala.

Quodam prædicante delicias: Hostium, in- 33

quit, filijs contingat in delitijs viuere: vt rem pestilētem detestans quod plerique pro summo bono amplectuntur.

Delitiæ.

34 Forma. Quidam adolescēs curarat sese ex ære sculpēdum, & ad eum imaginem sese conformabat. Huic Anthistenes. Si æs posset vocem edere, qua de re potissimum gloriaretur? De pulchritudine, inquit adolescens. Non igitur, inquit, erubescis, qui cum in animo gloriaris? Significans magis gloriandum de bonis animi, quam de forma, quam haberet cū statua communem.

35 Solerter. Adolescentes quosdam Ponticos, qui videndi Socratis gratia se contulerant Athenas, duxit ad Anyti domum, dicens illum Socrate multò sapientiorem, vt qui Socratem accusasset. Hoc dicto renouatum est ciuibus extincti Socratis desiderium, & Anytum expulerunt.

36 Pollicitato. Adolescens quidam Ponticus pollicebatur se rationem Antisthenis habiturum, si nauis ipsius quæ salsamenta vehebat appulisset. Antisthenes accepto nouo vase, vnà cum adolescente ibat ad mulierem, quæ uendebat farinam, & impleto vase cœpit onustus discedere. Mulieri verò poscenti farinæ pretium, cōmonstrato adolescente. Hic, inquit, dabit, si nauis cum salsamentis appulerit: Significans inanes esse in diem pollicitationes, quum farina quotidie sit præsenti pecunia emenda.

37 Argutè. Cum Antisthenes ipse salsamenta per forum gestaret, id quibusdam admirantibus, quòd philosophus officio tam sordido fungeretur, idque in publico, ac non potius seruo delegasset: Quid, inquit, admiramini? hæc mihi porto, non alijs: Sentiens nullum esse sordi-

sordidum obsequium, quod sibi quis impenderet dein non esse indecorum eum portare salsamenta, qui salsamentis vesceretur.

Cuidam objicienti ꝙ Antisthenі mater esset Phrygia: Et Deorum, inquit, mater: Ridiculum arbitrans cuidam probro dari patriã, quum in damnatissimis regionibus interdum nascantur fęlicissima ingenia. 38 Solerter.

Dicere solet hostibus a dijs omnia optanda esse bona, excepta fortitudine: quod illa omnia aliquando futura sint eorum, qui fortitudine praecellerent, non eorum qui possiderent, quod ob ignauiam ea tueri non possint: Sensit frustra parari bona, si qui parauit, tueri nesciat. 39 Fortitudo.

Si quam vidisset mulierem egregiè cultam adibat aedes illius, iubebatque virum proferre arma & equum: quae si placuissent, patiebatur mulierem indulgere delicijs, ꝙ esset ꝗ defenderet: sin minus, suadebat, vt eum ornatum deponeret, ne praeda fieret alijs. 40 Fortitudo.

Antisthenem, quoniam multa conscripsit volumina. Timon appellare solet παντοφυᾶ φλέδονα i. ingeniosum nugatorem. Nõ tamẽ dixit εὐφυᾶ, sed παντοφυῆ, p ingenio ad quiduis versatili varia tractaret argumenta, & in his quaedam parum digna philosopho. 41 Loquacitas.

Huius placita non indigna sunt, quae commemorentur. Dicebat τ' ἀρετὴν εἶναι διδακτικὴν, idest virtutem disci posse. Aduersus eos, qui putant nasci cum homine, aut naturae affectus studio vinci non posse. 42 Studium

Τοὺς αὐτοὺς εὐγενεῖς ἢ καὶ ἐναρέτους.

Qui virtute praediti sunt, eosdem & nobiles esse. Habent enim id, vnde vera nascitur nobilitas. Aduersus eos qui maiorum imaginibus aut diuitijs metiuntur nobilitatem. 43 Nobilitas

44 Virtutem sibi sufficere ad fęlicitatem, nec vlla re opus habere, nisi robore Socratio. Socrates ad omnium rerum patientiam obdurarat. Imbecillitas corporis impedit frequenter uirtutis vsum.

Tolerantia.

45 Virtutem esse rem operum, non autem plurimis verbis multisque disciplinis egere. Notat hoc Horatius: Virtutem verba putas, vt lucum ligna.

Virtus in actione.

46 Sapientem sibi sufficere, eò quod omnia quæ sunt aliorum, sunt & huius, qui cum omnib. habet amicitiam, & amicitia facit omnia cõmunia.

Sapiens.

47 Ἀδοξίαν εἶναι ἀγαθὸν ἴσον τῷ πόνῳ, id est obscuritatem esse bonum par labori. Aduersus illud Epicuri, λάθε βιώσας. Multi student ignoti esse, quo viuant in ocio. At ignobilitas quoniam pater quorumlibet contemptui, non minus adfert negotiorum quã famæ claritas, quamquam & hoc graue est onus.

Ocium.

48 Negabat sapientẽ viuere iuxta leges ab hominibus institutas, sed iuxta normam virtutis: Sentiens non ideo quid faciendum aut vitandum, quia leges iubent, aut vetant: sed quia ipsa ratio dictas, hoc esse honestum, illud turpe. Leges non omnia præscribunt, at virtutis regula docet vbique, quid sit honestum, quid turpe.

Virtus legibus non eget.

49 Quidam censebant sapienti non esse ducẽdam vxorem, ipse contra censebat esse ducendam, at non uoluptatis, sed liberorum gratia. Debetur hoc naturæ & patriæ. Sed cum optima indole præditis congredietur, ut ex bonis nascantur boni. Quin & amabit vxorem, non vulgari more, sed iudicio: is enim verè & constanter amat, qui iudicio amat,

Cõiugiũ.

amat. At ſapiens optimè diiudicat, quæ ſint amore dignæ: aduerſus eos, qui uxores ſe iactant habere pro matulis.

Sapienti nihil eſſe nouum aut ſubitum, eò 50
ꝙ quicquid homini pōt accidere, ſit iam præ Prouiden
meditatus, ut nunquam dicat, Non putaram. tia.

Ἀξιέραστος ὁ ἀγαθὸς, dignus amari quiſquis 51
bonus eſt. Non eſt verus aut ſyncerus amor, Amor.
niſi quem conciliat uirtus.

Aiebat homines virtute præditos eos ſibi 52
parare propugnatore, qui & fortes ſint, & iu- Iuſtè.
ſti. Nolunt enim defendi, ſi quid iniuſti admittant, Improbi contra fortes defenſores quærunt, iuſtos nolunt.

Ἀναφαίρετον ὅπλον εἶναι ἀρετὴν, i. virtutē 53
eſſe armaturam, quæ detrahi non poſſit. Nam Armata
& enſis & clypeus excutiuntur. Sapiens nun- virtus.
quam non armatus eſt.

Dicebat eſſe facius cū paucis bonis pugna- 54
re aduerſus multos malos, quàm cum multis Paucitas
malis aduerſus paucos bonos. Vel quia in bel bonorum.
lo non tam multitudo, quàm uirtus militum ac ducum parit uictoriam: quia præſtat eſſe de numero bonorum, qui ubique pauci ſunt, quàm de grege malorum, quorum ubique plena ſunt omnia.

Obſeruandos eſſe hoſtes, ꝙ hi primi om- 55
nium ſentiāt, ſi quid delinquas. In hoc igitur Vtilitas
utiliores ſunt nobis quàm amici, ut errata no ex hoſte.
ſtra cognoſcamus, & cognita corrigamus.

Virum iuſtum pluris faciendum quàm co- 56
gnatum. Arctiora enim ſunt vincula virtutis, Cognatio
quàm ſanguinis. Et omnis bonus bono pro- virtutis
ximo cognatus eſt propter animorum ſimilitudinem.

Viri ac mulieris eandem eſſe uirtutem, 57
Idem ſenſit Socrates, ſexum muliebrem Sexus.

 non

stæ, recitabant poetæ: quorum artes quum populus nesciret, tamen alijs applaudebant, alios explodebant.

5 Ex alijs exẽplum. Rogatus qua ratione quis effugeret, ne fieret vinolentus: Si semper, inquit, præ oculis habeat ebriorum indecoros mores. Nihil.n.similius insano, quàm ebrius, at ebrius existimat se decere omnia. In alijs spectandum, quàm fœda res sit temulentia.

6 Salsè. Aiebat se demirari qui conueniret, ut Græci, qui legibus suis violentiam & iniuriam puniunt, athletas ob hoc ipsum honorarent, ꝙ se mutuo percuterent: Salsè damnans crudelem populi voluptatem, ac in moribus inconstantiam. Quod enim iniustum est, semper iniustum est.

7 Nauigatio. Quum rogasset quendam quanta esset spissitudo tabularum nauticarum, isque respondisset, quatuor digitorum: Tantillum, inquit, absunt à morte qui nauigant. Notauit negotiatorum auaritiam, qui lucri gratia semet in manifestum uitæ discrimen conijciunt. Scythæ nesciunt nautica commercia, sed pascuis ac venatu uiuunt.

8 Athletę insani. Oleum dicebat esse venenum insaniam gignens, eò ꝙ athletas videret unctos in se inuicem insanire. Nec olei vsum, ut arbitror, nouerant Scythæ, ut quod nec apud illos prouenirent, nec aliunde importaretur. Athletæ non pugnant nisi uncti: putant enim corpus fieri robustius: ac Scytha simulabat se credere, illis oleum esse causam insaniæ.

9 Mendacĩi in contractibus. Aiebat se mirari qui fieret, ut Athenienses qui prohiberent mentiri, tamen in cauponũ tabernis palàm mentirentur. Qui vendunt merces, emuntq; lucri causa, fallunt quemcunque possunt, quasi quod priuatim esset

turpe,

turpe, fiat honestum, si publicè facias in foro. Et in contractibus maximè fugiendum erat mendacium. Sed tum maximè metiuntur homines, quum maximè negant se mentiri.

Admirabatur & illud, quod Græci initio conuiuij cyathis pusillis vterentur, saturi maioribus? Sentiens potum non in aliud adhibendum, nisi ad sedandam sitim, absurdum igitur esse tum plus bibere, quum iam sitis esset sedata. 10 Mos præposterus.

Statuis atque imaginibus illius inscribebatur: γλώσσης γαστρὸς, αἰδοίων κρατεῖ, id est linguæ, uentri, pudendis temperandum. Quòd maximorum malorum causa sit lingua effrenis, & luxu nihil turpius, libido pecudem ex homine reddat. 11 Continentia.

Interrogatus num in Scythia essent tibiæ, respondit, Ne uites quidem: significans saltationes, reliquasque eius generis voluptates è uinolentia nasci, aliquę. 12 Vinoletia

Percunctāti quæ naues essent tutissimæ. Quę inquit, in siccum protractæ sunt. Solebant.n. olim naues ijs mensibus, quibus mare nauigabile non est, machinis quibusdā in siccum pertrahi. Anacharsis sensit, omne nauigationem esse periculosam. At ille de genere nauigij percunctabatur. Sunt.n. Liburnicæ, onerariæ actuariæq; naues, aliæq; diuersi generis, in quibus alia est alias aduersus tempestatem instructior. 13 Nauigatio.

Aiebat se nihil admirabilius uidisse apud Græcos, quàm quod fumum in montibus relinquerent, ligna in ciuitatem conueherent. Sensit, opinor, de acapnis, quæ ita siccantur uel Sole, uel igni in montibus, ut postea ardeant absque fumo 14 ἄκαπνα.

Roganti utrū arbitraretur plures esse mortuos

nō minus esse docilem ad omnia uirtutis munia, quàm uirilē, si pariter instituatur. At uulgus sexum incusat quasi ad uirtutē indocilē.

58 Honesta siue pulchra esse quæ bona sunt, turpia, quæ mala. Stoicorum est dogma nihil expetendum præter virtutem, nihil fugiendū
59 præter uitium: quum uulgo ingens probrum sit paupertas, magna gloria diuitijs per fas nefasq; partis abundare.

Verè pulchra.

59 Omnia mala habenda pro peregrinis. Vulgus hominum ea tantum probat, quibus assueuit: ab exoticis abhorret, non quia per se mala sint, sed quia peregrina. At sapienti nihil peregrinum esse debet, nisi quod cum vitio est coniunctum. Neque enim ideo temulentia detestanda, quòd alicubi non sit in vsu, sed quòd per se turpis.

Gratitudo

60 Tutissimum esse murum prudentia, quòd is nec collabitur, nec proditur. Nulla mœnia tā sunt munita, quin machinis, aut suffossionibus, aut, ut nihil horum, proditione capiantur. Sapientis decreta sunt inexpugnabilia.

Virtus tuta.

61 Quum in theatro populus Atheniensium tumultuaretur ob versiculum recitatum:

Τί δ' αἰσχρὸν εἰ μὴ τοῖσι χρωμένοις δοκεῖ. idest.
Qui turpe ni videatur hoc vtentibus.

Subiecit alterum:

Αἰσχρὸν τό γ' αἰσχρὸν κἂν δοκῇ κἂν μὴ δοκῇ.
Quod turpe est siue credas, siue non.

Eleganter correxit inutilem sententiam. Refert Plutarchus.

Virtus per se honesta

ANACHARSIS SCYTHA.

1 Hermippus scribit illum mox ut Athenas uenerat adijsse Solonis ædes. Percunctanti famulo, quis & unde: iussisse, renunciaret ad-

Ingenue.

esse

esse Ancharsidem, qui & Solonem videre, & si fieri posset, etiam hospes fieri cuperet. Solon per puerum respondit, in patria solere fieri hospites, significans inter Græcos & Scythas non esse ius hospitij. Ad hæc verba, quibus abigebatur Anacharsis, perinde quasi iussus esset introire, ingressus est ad Solonem: dicens se iam esse in patria, & æquum esse, vt hospitio iungerentur. Huius responsi dexteritate delectatus Solon, lubens recepit hominem ad intimam familiaritatem, ex primo statim sermone deprehendens animum philosophicum, qui iudicaret esse patriam, ubicunque benè est homini: Ciues enim mundo sumus omnes.

Reuersus in patriam conatus est ad Græcorum instituta nouare Scitharum leges: Eam ob causam a fratre in venatu sagitta percussus est, Moriens dixit, se ob eruditionem incolumem à Græcia dimissum, per inuidiam in patria perire. Græca sonant iucundius, διὰ τὸν λόγον, διὰ τὸν φθόνον. 2 Patria perniciosa.

Dicebat vitem ferre tres bottos, primũ uoluptatis, alterũ ebrietatis, tertium molestiç: Sentiens parcum uini vsum esse iucundum, quia sedat sitim: largiorem gignere temulentiam: largissimum parere rixas, cædes ac morbos. Simile huic quod alibi dictum est: Primã crateram pertinere ad sitim, alteram ad uoluptatem, tertiam ad ebrietatem, quartam ad insaniam. Dictum erit iucundius, si cogites in Scythia non esse vites. 3 Vini parcus usus.

Admirabatur, qui conueniret ut artifices apud Græcos certarent, sed de his iudicarent artis expertes: Sentiens de artifice neminem rectè iudicare, nisi artificem. In theatro certabant hystriones, mimi, cantores & sophi- 4 Vulgi iudicia.

 stæ,

nō minus esse docilem ad omnia uirtutis munia, quàm uirilē, si pariter instituatur. At uulgus sexum incusat quasi ad uirtutē indocilē.

58 Vere pulchra. Honesta siue pulchra esse quæ bona sunt, turpia, quæ mala. Stoicorum est dogma nihil expetendum præter virtutem, nihil fugiendū

59 præter uitium: quum uulgo ingens probrum sit paupertas, magna gloria diuitijs per fas nefasq; partis abundare.

59 Gratitudo Omnia mala habenda pro peregrinis. Vulgus hominum ea tantum probat, quibus assueuit: ab exoticis abhorret, non quia per se mala sint, sed quia peregrina. At sapienti nihil peregrinum esse debet, nisi quod cum vitio est coniunctum. Neque enim ideo temulentia detestanda, quòd alicubi non sit in vsu, sed quòd per se turpis.

60 Virtus tuta. Tutissimum esse murum prudentia, quòd is nec collabitur, nec proditur. Nulla mœnia tā sunt munita, quin machinis, aut suffossionibus, aut, ut nihil horum, proditione capiantur. Sapientis decreta sunt inexpugnabilia.

61 Virtus per se honesta Quum in theatro populus Atheniensium tumultuaretur ob versiculum recitatum:

Τίδ' αἰσχρὸν εἰμὴ τοῖσι χρώμενοις δοκεῖ. idest.
Qui turpe ni videatur hoc vtentibus.

Subiecit alterum:

Αἰσχρὸν τό γ' αἰσχρὸν κἂν δοκῇ κἂν μὴ δοκῇ.
Quod turpe est siue credas, siue non.

Elegant er correxit inutilem sententiam. Refert Plutarchus.

ANACHARSIS SCYTHA.

1 Ingenue. Hermippus scribit illum mox ut Athenas ueneratadijsse Solonis ædes. Percunctanti famulo, quis & unde: iussisse, renunciaret ad esse

esse Ancharsidem, qui & Solonem videre, & si fieri posset, etiam hospes fieri cuperet. Solon per puerum respondit, in patria solere fieri hospites, significans inter Græcos & Scythas non esse ius hospitij. Ad hæc verba, quibus abigebatur Anacharsis, perinde quasi iussis esset introire, ingressus est ad Solonem: dicens se iam esse in patria, & æquum esse, vt hospitio iungerentur. Huius responsi dexteritate delectatus Solon, lubens recepit hominem ad intimam familiaritatem, ex primo statim sermone deprehendens animum philosophicum, qui iudicaret esse patriam, ubicunque benè est homini: Ciues enim mundo sumus omnes.

Reuersus in patriam conatus est ad Græcorum instituta nouare Scitharum leges: Eam ob causam a fratre in venatu sagitta percussus est, Moriens dixit, se ob eruditionem incolumem à Græcia dimissum, per inuidiam in patria perire. Græca sonant iucundius, διὰ τὸν λόγον, διὰ τὸν φθόνον. 2 Patria perniciosa.

Dicebat vitem ferre tres bottos, primũ uoluptatis, alterũ ebrietatis, tertium molestię: Sentiens parcum uini vsum esse iucundum, quia sedat sitim; largiorem gignere temulentiam; largissimum parere rixas, cædes ac morbos. Simile huic quod alibi dictum est: Primã crateram pertinere ad sitim, alteram ad uoluptatem, tertiam ad ebrietatem, quartam ad insaniam. Dictum erit iucundius, si cogites in Scythia non esse vites. 3 Vini parcus usus.

Admirabatur, qui conueniret ut artifices apud Græcos certarent, sed de his iudicarent artis expertes: Sentiens de artifice neminem rectè iudicare, nisi artificem. In theatro certabant hystriones, mimi, cantores & sophi- 4 Vulgi iudicia.

nō minus esse docilem ad omnia uirtutis munia, quàm uirilē, si pariter instituatur. At uulgus sexum incusat quasi ad uirtutē indocilē.

58 Honesta siue pulchra esse quæ bona sunt, Verè pulchra. turpia, quæ mala. Stoicorum est dogma nihil expetendum præter virtutem, nihil fugiendū

59 præter uitium: quum uulgo ingens probrum sit paupertas, magna gloria diuitijs per fas nefasq; partis abundare.

59 Omnia mala habenda pro peregrinis. Vulgus hominum ea tantum probat, quibus assueuit: ab exoticis abhorret, non quia per se mala sint, sed quia peregrina. At sapienti nihil peregrinum esse debet, nisi quod cum vitio est coniunctum. Neque enim ideo temulentia detestanda, quòd alicubi non sit in vsu, sed quòd per se turpis. (Gratitudo)

60 Tutissimum esse murum prudentia, quòd is nec collabitur, nec proditur. Nulla mœnia tā sunt munita, quin machinis, aut suffossionibus, aut, ut nihil horum, proditione capiantur. Sapientis decreta sunt inexpugnabilia. (Virtus tuta.)

61 Quum in theatro populus Atheniensium tumultuaretur ob versiculum recitatum: (Virtus per se honesta)

Τί δ' αἰσχρὸν εἰ μὴ τοῖσι χρώμενοις δοκεῖ. idest.
Qui turpe ni videatur hoc vtentibus.

Subiecit alterum:

Αἰσχρὸν τό γ' αἰσχρὸν κἂν δοκῇ κἂν μὴ δοκῇ.
Quod turpe est, siue credas, siue non.

Eleganter correxit inutilem sententiam. Refert Plutarchus.

ANACHARSIS SCYTHA.

1 Hermippus scribit illum mox ut Athenas uenerat adijsse Solonis ædes. Percunctanti famulo, quis & unde: iussisse, renunciaret ad (Ingenue.)

esse Ancharsidem, qui & Solonem videre, & si fieri posset, etiam hospes fieri cuperet. Solon per puerum respondit, in patria solere fieri hospites, significans inter Græcos & Scythas non esse ius hospitij. Ad hæc verba, quibus abigebatur Anacharsis, perinde quasi iussis esset introire, ingressus est ad Solonem: dicens se iam esse in patria, & æquum esse, vt hospitio iungerentur. Huius responsi dexteritate delectatus Solon, lubens recepit hominem ad intimam familiaritatem, ex primo statim sermone deprehendens animum philosophicum, qui iudicaret esse patriam, ubicunque bene est homini: Ciues enim mundo sumus omnes.

Reuersus in patriam conatus est ad Græcorum instituta nouare Scitharum leges: Eam ob causam a fratre in venatu sagitta percussus est, Moriens dixit, se ob eruditionem incolumem à Græcia dimissum, per inuidiam in patria perire. Græca sonant iucundius, διὰ τὸν λόγον, διὰ τὸν φθόνον. 2 Patria perniciosa.

Dicebat vitem ferre tres botros, primũ uoluptatis, alterũ ebrietatis, tertium molestię: Sentiens parcum uini vsum esse iucundum, quia sedat sitim: largiorem gignere temulentiam: largissimum parere rixas, cædes ac morbos. Simile huic quod alibi dictum est: Primã crateram pertinere ad sitim, alteram ad uoluptatem, tertiam ad ebrietatem, quartam ad insaniam. Dictum erit iucundius, si cogites in Scythia non esse vites. 3 Vini parcus usus.

Admirabatur, qui conueniret ut artifices apud Græcos certarent, sed de his iudicarent artis expertes: Sentiens de artifice neminem rectè iudicare, nisi artificem. In theatro certabant hystriones, mimi, cantores & sophi- 4 Vulgi iudicia.

 stæ,

nō minus esse docilem ad omnia uirtutis munia, quàm uirilē, si pariter instituatur. At uulgus sexum incusat quasi ad uirtutē indocilē.

58 Vere pulchra. Honesta siue pulchra esse quæ bona sunt, turpia, quæ mala. Stoicorum est dogma nihil expetendum præter virtutem, nihil fugiendū

59 præter uitium: quum uulgo ingens probrum sit paupertas, magna gloria diuitijs per fas nefasq; partis abundare.

59 Gratitudo. Omnia mala habenda pro peregrinis. Vulgus hominum ea tantum probat, quibus assueuit: ab exoticis abhorret, non quia per se mala sint, sed quia peregrina. At sapienti nihil peregrinum esse debet, nisi quod cum vitio est coniunctum. Neque enim ideo temulentia detestanda, quòd alicubi non sit in vsu, sed quòd per se turpis.

60 Virtus tuta. Tutissimum esse murum prudentia, quòd is nec collabitur, nec proditur. Nulla menia tā sunt munita, quin machinis, aut suffossionibus, aut, ut nihil horum, proditione capiantur. Sapientis decreta sunt inexpugnabilia.

61 Virtus per se honesta. Quum in theatro populus Atheniensium tumultuaretur ob versiculum recitatum:

Τί δ' αἰσχρὸν εἰ μὴ τοῖσι χρωμένοις δοκεῖ. idest. *Qui turpe mi videatur hoc vtentibus.*

Subiecit alterum:

Αἰσχρὸν τό γ' αἰσχρὸν κἂν δοκῇ κἂν μὴ δοκῇ. *Quod turpe est siue credas, siue non.*

Eleganter correxit inutilem sententiam. Refert Plutarchus.

ANACHARSIS SCYTHA.

1 Ingenue. Hermippus scribit illum mox ut Athenas uenerat adijsse Solonis ædes. Percunctanti famulo, quis & unde: iussisse, renunciaret ad esse

esse Ancharsidem, qui & Solonem videre, & si fieri posset, etiam hospes fieri cuperet. Solon per puerum respondit, in patria solere fieri hospites, significans inter Græcos & Scythas non esse ius hospitij. Ad hæc verba, quibus abigebatur Anacharsis, perinde quasi iussis esset introire, ingressus est ad Solonem: dicens se iam esse in patria, & æquum esse, vt hospitio iungerentur. Huius responsi dexteritate delectatus Solon, lubens recepit hominem ad intimam familiaritatem, ex primo statim sermone deprehendens animum philosophicum, qui iudicaret esse patriam, ubicunque benè est homini: Ciues enim mundo sumus omnes.

2 Reuersus in patriam conatus est ad Græcorum instituta nouare Scitharum leges: Eam ob causam a fratre in venatu sagitta percussus est, Moriens dixit, se ob eruditionem incolumem à Græcia dimissum, per inuidiam in patria perire. Græca sonant iucundius, διὰ τὸν λόγον, διὰ τὸν φθόνον. Patria perniciosa.

3 Dicebat vitem ferre tres bottos, primũ uoluptatis, alterũ ebrietatis, tertium molestię: Sentiens parcum uini vsum esse iucundum, quia sedat sitim: largiorem gignere temulentiam: largissimum parere rixas, cædes ac morbos. Simile huic quod alibi dictum est: Primã crateram pertinere ad sitim, alteram ad uoluptatem, tertiam ad ebrietatem, quartam ad insaniam. Dictum erit iucundius, si cogites in Scythia non esse vites. Vini parcus usus.

4 Admirabatur, qui conueniret ut artifices apud Græcos certarent, sed de his iudicarent artis expertes: Sentiens de artifice neminem rectè iudicare, nisi artificem. In theatro certabant hystriones, mimi, cantores & sophi- Vulgi iudicia.

 stæ,

stæ, recitabant poetæ: quorum artes quum populus nesciret, tamen alijs applaudebant, alios explodebant.

5 Ex alijs exẽplum. Rogatus qua ratione quis effugeret, ne fieret vinolentus: Si semper, inquit, præ oculis habeat ebriorum indecoros mores. Nihil.n.similius insano, quàm ebrius, at ebrius existimat se decere omnia. In alijs spectandum, quàm fœda res sit temulentia.

6 Salsè. Aiebat se demirari qui conueniret, ut Græci, qui legibus suis violentiam & iniuriam puniunt, athletas ob hoc ipsum honorarent, ꝙ se mutuo percuterent: Salsè damnans crudelem populi voluptatem, ac in moribus inconstantiam. Quod enim iniustum est, semper iniustum est.

7 Nauigatio. Quum rogasset quendam quanta esset spissitudo tabularum nauticarum, isque respondisset, quatuor digitorum: Tantillum, inquit, absunt à morte qui nauigant. Notauit negotiatorum auaritiam, qui lucri gratia semet in manifestum uitæ discrimen conijciunt. Scythæ nesciunt nautica commercia, sed pascuis ac venatu uiuunt.

8 Athletę insani. Oleum dicebat esse venenum insaniam gignens, eò ꝙ athletas videret unctos in se inuicem insanire. Nec olei vsum, ut arbitror, nouerant Scythæ, ut quod nec apud illos prouenirét, nec aliunde importaretur. Athletæ non pugnant nisi uncti: putant enim corpus fieri robustius: ac Scytha simulabat se credere, illis oleum esse causam insaniæ.

9 Mendacia in contractibus. Aiebat se mirari qui fieret, ut Athenienses qui prohiberent mentiri, tamen in cauponũ tabernis palàm mentirentur. Qui vendunt merces, emuntq; lucri causa, fallunt quemcunque possunt, quasi quod priuatim esset

turpe,

turpe, fiat honestum, si publicè facias in foro. Et in contractibus maximè fugiendum erat mendacium. Sed tum maximè mentiuntur homines, quum maxima negant se mentiri:

Admirabatur & illud, quod Græci initio conuiuij cyathis pusillis vterentur, saturi maioribus? Sentiens potum non in aliud adhibendum, nisi ad sedandam sitim, absurdum igitur esse tum plus bibere, quum iam sitis esset sedata. 10 Mos præposterus.

Statuis atque imaginibus illius inscribebatur: γλώσσης γαστρὸς, αἰδοίων κρατεῖν, id est linguæ, uentri, pudendis temperandum. Quòd maximorum malorum causa sit lingua effrenis, & luxu nihil turpius, libido pecudem ex homine reddat. 11 Continentia.

Interrogatus num in Scythia essent tibiæ, respondit, Ne uites quidem: significans saltationes, reliquasque eius generis voluptates è uinolentia nasci, alique. 12 Vinolétia

Percunctāti quę naues essent tutissimæ. Quę inquit, in siccum protractæ sunt. Solebant. n. olim naues ijs mensibus, quibus mare nauigabile non est, machinis quibusdā in siccum pertrahi. Anacharsis sensit, omne nauigationem esse periculosam. At ille de genere nauigij percunctabatur. Sunt. n. Liburnicæ, oneraríæ actuariæque naues, aliæque diuersi generis, in quibus alia est alias aduersus tempestatem instructior. 13 Nauigatio.

Aiebat se nihil admirabilius uidisse apud Græcos, quàm quod fumum in montibus relinquerent, ligna in ciuitatem conueherent. Sensit, opinor, de acapnis, quæ ita siccantur uel Sole, uel igni in montibus, ut postea ardeant absque fumo. 14 ἄκαπνα.

Roganti utrū arbitraretur plures esse mor-

tuos

Nauigatio. tuos an uiuos: Nauigantes, inquit, in viuorum numero ponis? Dubitans an hi essent inter viuos habendi, qui vitam undarum ac ventorũ

16 arbitrio commisissent.

Acriter. Exprobranti cuidam Attico quòd natus esset in Scythia: Mihi, inquit, probro est patria, tu patriæ. Egregiè inculpatus est, cui nihil potest obijci præter patriam. At quemadmodum laudi est, apud Barbaros natum, Græcorum disciplinas scire: ita turpe est, apud Græcos natum ad Barbaros mores degenerasse.

17 Lingua. Interrogatus quid esset in homine pessimum, & quid optimum, respondit lingua: Sentiens idem membrum plurimam adferre vtilitatem, si recta ratione gubernetur, pestilentissimum esse, si secus.

18 Amicus insignis. Dicere solet præstare vnicum habere amicum multi precij, quam multos nullius precij. Græca sonant iucundius κρεῖττον ἕνα φίλον ἔχειν πολλοῦ ἄξιον, ἢ πολλοὺς μηδενὸς ἀξίους.

19 Forum. Aiebat forum esse locum multis hominũ fraudibus ac rapinis destinatum: notans mores vendentium, per fas nefasque lucra venantium.

20 Patientia. Ab adolescente in conuiuio pulsatus, adolescens, inquit, si nunc uinum non fers, vbi senueris, aquam feres. Moderationis erat, quòd adolescentis proteruiam uino imputauit. Qui vero bibunt intemperantius uinum ea præsertim ætate, cui magis conuenit aqua, ij frequenter senes ob inopiam coguntur aquam bibere, aut ὑδροποτεῖν: quum ei ætati necessarius sit vini vsus.

21 Barbaries. Cuidam obijcienti quod esset barbarus, Anacharsis, inquit, barbarus est apud Athenienses, sed vicissim Athenienses barbari sunt apud Scythas. Græci, sed in primis Attici

tici, quoniam apud ipsos florebāt disciplinæ liberales, ac leges politicæ, reliquas nationes, contumeliç causa nominabant barbaras, quū barbarum dicatur, quicquid est peregrinum atque inusitatum. Nunc quum Grçcia nihil sit barbarius: hæc philautia demigrauit ad quosdam Italos, quibus omnes aliæ nationes barbaræ sunt.

Huic illud quoque tribuitur multò uulgatissimum: Leges aranearum telis esse similes, in quibus infirmiora animalia hærerent, ualentiora perrumperent ita leges, humiles ac tenues cōstringunt, à potentibus impunè uiolantur. Meminit Valerius. 22 Leges.

MYSON.

Myson incertę patriæ μισάνθρωπος fuisse traditur, nō alienus à moribus Timonis Atheniensis. Hunc quum quidam forte deprehendisset in solitudine ridentem, rogabat, quid rideret, quum esset solus: At qui ob hoc ipsum, inquit, rideo: Subindicans sibi gratissimam esse solitudinem. 1 Solitudo.

ANAXAGORAS CLAZOMENIVS.

Quum ab Atheniensibus esset dānatus exilio, cuidā dicenti, Priuatus es Atheniensibus, Imò illi, inquit, me: Sentiens Atheniensibus magis opus esse Anaxagora quàm contra. Qui præclaros uiros eijciunt ciuitate, remp. lædunt potius, quàm eos, quos expellunt. 1 Animosè.

Quum in exilio agenti nunciata esset mors filiorum, Sciebam, inquit, me genuisse mortales. Idem hoc tribuitur Xenophonti. 2 Fortiter.

Absens morti addictus est. Id nuncianti, Iā olim, inquit, istam sententiam tulit natura, æque in illos, atque in me: Sentiens Athenienses non minus addictos morti, quàm esset is 3 Grauiter.

quem

Neque enim illa fuiſſet honeſtior, ob patris celebritatẽ, niſi paternas virtutes fuiſſet imitata. Plutarchus in libro de tranquillitate, pluribus verbis hoc idem enarrat. Nam Metrocli obijcienti, quod filiam haberet impudicam, Vtrum, inquit, hoc meum peccatum eſt, an filiæ? Cum Metrocles reſpondiſſetq; illius peccatum, ſed tuum infortunium: hunc in modum excepit: Stilpo, Quid ais? an non quæ peccata ſunt, eadem ſunt lapſus? Annuit Metsocles. At lapſus, inquit Stilpo, quorum ſunt, eorundem ſunt & fruſtrationes? Et hoc confeſſo Metrocle: Porrò quorum ſunt fruſtrationes, horum ſunt & infortunia. Ita placido pendentique ſermone demonſtrauit, filiæ dũtaxat eſſe infortunium, cuius eſſet peccatum ac Cynici conuicium, nihil aliud eſſe quàm latratum.

In ſomnis viſus eſt illi Neptunus iratus, q̃d non immolaſſet hecatombem, quemadmodũ mos erat. At philoſophus hoc uiſo nihil perturbatus reſpondit: Quid ais Neptune? ita ne veluti puer huc uenisti cum tua querimonia, ꝙ pecunia mutuo ſumpta, non expleuerim nidore ciuitatem? Atqui pro rei familiaris modulo ſacrificaui tibi aquas aliquot. Ad hæc arridens Neptunus, viſus eſt illi porrecta dextra dixiſſe: In tuam gratiam ingentem aquarum prouentum largiar ciuitati Megarẽſium. Quod & eueniſſe tradunt. 2 Tranquillitas.

Demetrius Antigoni filius quum Megara cepiſſet, iuſſit Stilponis domum ſeruari indẽnem. Admonitus igitur Stilpon, ut libellum daret rerum omnium, quas emiſiſſet. Ego inq̃t, nihil bonorũ meorũ amiſi: Nã eruditio & eloquentia mihi ſunt incolumes: ꝙ hæc uerè ſunt, οἰκεῖα, hoc eſt, domeſtica, ꝓpriaq; bona. 3

Calle-

4 Argutè infęliciter.

Callebat argutias dialectica, quarum vna parum illi fęliciter cessit. De statua Mineruæ quam Phidias finxerat, ita percūctatus est: Nū Iouis Minerua dea est? Cum responsum eēt, est: At hæc, inquit, non est Iouis, sed Phidię. Id quum esser concessum, collegit: Nō est igitur hæc dea. Ob hanc vocem apud Areopagitas impietatis reus peractus est. Ille verò sic conatus est elabi, vt diceret non negasse illam esse deam, sed Deum, hoc est masculum. Nam θεὸς apud Atticos communis est generis. Attamen iussus est ire exulatum. Theodorus autem, cognomēto ἄθεος his auditis dixit, Vnde hoc nouit Stilpon, nisi forte sublatis vestibus inspexit Mineruam?

5 Moderatè.

Crates Cynicus ad propositam quæstionē non respondebat, sed pro responso ventris crepitum emisit. Hic Stilpon: Sciebam, inquit, te quamuis vocem emissurum potius quàm eam quam oportuit.

6 Cynicè.

Stilpo Crateti dedit caricam, simulque proposuit quæstiunculam. Quum Cynicus, protinus nucem deuorasset: Caricam, inquit Stilpo, perdidit. Hic Crates, non caricam modo, sed & quæstiunculam, cuius illa fuit arra. Sentiens se frustra captatum, munusculo ad respondebdum.

7 Lepidè.

Videns Cratetem hybernis mēsibus frigore rubētem δοκεῖς inquit μοι χρεῖαν ἔχειν ἱματίȣ καινȣ̃. Lepos qui est in vocis ambiguo Latine reddi non potest. καινȣ̃ coniunctim sonat nouo, & καὶ νȣ̃ disiunctim sonat, & mente. Discrimen auribus vix sentiri potest scriptio potest ostendi. Videns, inquit, egere pallio nouo, siue pallio & mente. Nouum requirebat gelu, mentem Cynici stultitia, qui vestem non accommodaret tempori.

Cum

Cum omnium oculi coniecti essent in Stilpontem, quidam: Isti, inquit, Stilpon miratur te, vt beluam. Nequaquam, inquit ille, sed ut verum hominem. Solent peregrinę bestiæ in spectaculum produci. Vulgares homines nemo miratur. Sed philosophum plerique spectabāt: non vt quemuis hominem, sed vt hominem uerum. Nam id spectaculum est rarissimum. Obiter notauit interpellatorem, ꝙ ipse nō esset uerus homo, nec spectatu dignus: 8 Dictū retortum.

THIMON ATHENIENSIS.

Hunc Pericles ad se inuitauit pollicens sese omnia necessaria præbiturum. At Thimon negauit se vēditurum libertatē. Delectauit hunc imago muris syluestris paruo uinētis potius, quàm domestici, in summis delitijs, sed perpetua cum solitudine uersantis. 1 Libertas i

MENEDEMVS ERETRIENSIS.

Quum aliquando decretum tulisset ad populum, quidam ita tetigit illum, ut diceret, non esse sapientis neque tabernaculum cōsuere, neque decretum scribere: subnotans, ꝙ ex patre coriario natus esset, ipse quondam eiusdem opificij. Nam olim tabernacula è pellibus caprarum consuebantur. 1 Dānosus magistratus.

Cuidam sciscitanti num sapienti ducenda esset uxor: Nam ego, inquit, uideor tibi sapiens? Quum annuisset: Ego, inquit, uxorem duxi. Supernacuum erat de eo dubitare, quod uideret factum ab eo quem iudicabat sapientem. 2 Exempla sapiētum.

Antigono consulenti, deberetne ad comessationem quandam adire, post silentiū nihil aliud respondit, quàm regis filius est. Subindicans luxum indecorum esse regno natis: aut potentibus licere quodlibet. 3 Indecora.

Quendam friuolis nugis obstrepentem, rogauit 4

Garrulitas. gauit num fundum haberet: vt is reſpondit ſibi plurimas eſſe poſſeſſiones: Abi igitur, inqt, & illas cura, ne tibi eueniat, vt & illas perdas, & priuatum elegantem amittas: Notans illum ad dicendum non eſſe idoneum, ſed magis ad agriculturam.

5 A Nicocreonte Cypri tyranno vocatus ad ſolenne conuiuium cum Aſclepiade amico, cæteriſque philoſophis dixit: Si honeſtum eſt tales conuocare viros, oportuit id quotidie fieri: ſin minus, etiam tum fruſtra fieri. Ad id quum tyrannus reſpondiſſet, diem illum eſſe ſibi feſtum, eoque ſingulo quoque menſe vacare audire philoſophos, liberius reſpondit Menedemus: hoc poſtulare ſacrificiũ vt per omne tẽpus audiret philoſophos. Quid multis? Eo proceſſit hominis libertas, vt niſi tibicen quiſpiam eos auecaſſet, perituri fuerint. In naui quum periclitarentur Aſclepiades dixit, tibicinis modulatio ſeruauit nos, Menedemi libertas perdidit.

Libertas periculoſa.

6 Percunctanti cuidam Alexino an patrem cædere deſijſſet, reſpondit, neque cecidi, neq; deſij. Quum alter ſubieciſſet oportere ſoluere ambiguitatem per ναὶ & οὔ, aut affirmando, aut negando: Ridiculum, inquit, eſt veſtras ſequi leges quum liceat in portis occurrere. Alter captabat illum inſidioſa percunctatione, ſiue enim reſpondiſſet, deſij, ſiue nõ deſij, agnouiſſet crimen. Ille hoc præſentiens excluſit ſophiſticum cauillum. Sic & Socrates apud Platonem obiurgatur a ſophiſtis, quod ſecus reſpondeat, quam ipſis eſſet commodum.

Argutiæ ſophiſticæ.

7 Quũ Biõ, acriter diuos inſectaretur, ait illũ trucidare mortuos: ꝙ aduerſus illos ſtudioſè pugnaret, qui iã dudũ eſſent exploſi, ſepultiq;

Iugulare mortuos. pugn.

Ad

Ad quendam dicentem maximum esse bonum, si quis omnium potiri queat, quę optat. Sed multo maius, inquit, bonum est, non optare nisi quod oportet. 8

Dicebat plurimos nauigare Athenas studiorum gratia, qui primum essent sapientes, deinde fierent philosophi, hoc est sapientiæ amantes, diu rhetores, denique progressu temporis euadere idiotas meminit Plutarchus. Multum profecit, qui dicit se nihil scire. Et infęliciter facit, qui semper vertit in deterius. 9 Degenerare.

PLATO ATHENIENSIS.

Quum Plato ad tragicum certamen paratus addito Socrate mutasset cõsilium, poemata sua exussit, præfatus Homerico carmine: 1 Potiora sectanda.

Ἥφαιςι πρόμολ' ὧδε, Πλάτων νύ τι σεῖο χατίζει.

Huc ades ô Vulcane, Platoni nunc opus est te.

Cum Dionysio Hermocratis filio de tyrannide disserens, ait non statim esse præstantius quod uni tantum sit utile, nisi & uirtute cæteris antecelleret. Offensus tyrannus dixit, οἱ λόγοι σου γεροντιῶσι, id est uerba tua sapiunt senium. Contra Plato, οἱ δὲ σοῦ τυραννιῶσι, id est, tua uerò tyrannidem sapiunt. 2 Liberè.

Apud Aeginetas lex erat, ut si quis Atheniẽsis Aeginam uenisset, capitalis esset: huc quũ esset deductus Plato, vt uenundaretur, capitis postulatus est a Carmendio, qui legem eam tulerat: Sed tempestiuo cuiusdam ioco libertatus est. Ait enim legem habere, si quis homo at hunc esse philosophum. 3 Iocus salubris.

Plato dicitur ter nauigasse in Siciliam, nec sine periculo, nec sine cauillis obtrectantium. Molon itaque, qui gerebat hostilem in Platonem animum, negabat esse mirum si Dio- 4 Salsè.

si Dionysius esset Corinthi, sed si Plato in Sicilia. Nam tyrannum expulerat necessitas, Platonem inuitabat ambitio, vt vulgus quidem interpretabatur: Et tamen Dionysium esse Corinthi adeo mirabantur omnes vt iam abierit in prouerbium, de re inexpectata, & incredibili.

5 Assuescere malis. Adolescentem quod lusisset aleam grauiter increpuit: qui cum dixisset. Sic obiurgas ob rem paruam? At paruum non est, inquit, assuescere. Tale quiddam subindicat Demea Terentianus in Adelphis: Mitto rem consuetudinem ipsorum.

6 Moderatè. Iratus seruo, quum eum castigare pararet, & forte interueniret Xenocrates: Flagella, inquit, hunc puerum, nam ipse sum iratus: Sibi diffisus est homo philosophus: sentiens animi commotionem. At vulgus hominum tum maxime punit, quum irascitur.

7 Moderatè. Rursus alteri cuidam famulo sic comminatus est, Loris te cæderē, ni iratus essem. Nihil iræ fidendum. Sapuit Syrus ille Terentianus, qui se coniecit in angulum, edormiturus qđ biberat vinum. At ira minus sui compos est, quam ebrietas.

8 Modeste. Quum aliquando cōscendisset equū, mox descēdit, dicēs se vereri, μὴ ἱπποτυφίᾳ ληφθῇ, .i. ne equesti fastu corriperet. Superbum animal est equus, & equitare quiddā habet magnificum, parumque philosopho dignum.

9 Temulentia. Temulētiæ deditis suadebat, vt poti ad speculum sese contemplarentur, ita fore, vt ab eo vitio recederent, conspecta fœditate.

10 Vigilātia. Somnolentiam improbabat, eoque scripsit in legibus κοιμώμενος οὐδ᾽ εἷς οὐδενὸς ἄξιος, id est, Nemo dormiens vlla re dignus est.

11 Quum a Dionysio fastidiretur, poposcit con-

congrediendi copiam: ea data hunc in modum disseruit: Si quem sentires in Siciliam appulisse hoc animo, vt tibi malè faceret, qui tamen non data opportunitate, nihil mali faceret, an hunc impune dimitteres? Quum Dionysius respondisset, nequaquam ò Plato: oportet enim hostium non facta solum, verum, & animi propositum ulcisci: Plato subiecit. Tum si quis tibi bene uolens uenisset in Siciliam, vt tibi boni quippiam adferret, non faciat aurem destituturus occasionem, nam par esset hunc nulla relata gratia contemptum abijcere? Dionysio percunctante quis esset ille: Aeschynes, inquit, vir, & morum sanctimonia cum quouis amicorum Socratis conferendus, & qui possit dicendo meliores reddere cum quibus habeat consuetudinem. Is quum huc multum maris emensus adnauigarit, vt suam philosophiam tibi impertiret, hactenus neglectus est. Hæc tam commoda oratio effecit, vt rex, & Platonem, cui prius erat infensior, amplecteretur, & Aeschynem splendidè, magnificeque tractaret. Cōmodè dicere.

12 Dionem ob formam, & ob rerum gestarum magnitudinem quum plurimi fieret ab omnibus admonuit, caueret, metueretque contumaciam, cui comes esset solitudo. Insolenter enim vtentem rebus prosperis amici destituunt. Ferocia.

13 Si quando forte incidisse in eos, qui præter decorum quippiam agerent, digressus consueuit dicere. Nunc vbi ego talis? Nemo suam turpitudinem perspicit, sed sibi quisque assentator est. Ex alijs igitur discendum quam indecora sint, quæ præter honestatem geruntur. Exemplū ex alijs.

14 E disputatione discedens solitus est admonere discipulos: Videte pueri, vt otium in re quapiam honesta collocetis: Significans otiũ omnia mala docere adolescentes.

Otium.

15 Solet admonere vt neque corpus sine animo exerceamus, neque animum sine corpore, vt pariter vtriusque curam habeamus.

Exercitatio.

16 Rogatus a Cyrenensibus, vt ipsis leges scriberet, ac Reip. statum componeret, recusauit, dicens: perdifficile esse condere leges tam fœlicibus: indicans eos non facilè parere salubribus monitis, qui successu rerum elati sibi fœlices viderentur.

Fœlicitas intractabilis.

17 Polus sophista reperisse dicitur quasdã orationis delicias, veluti contraria inter se reddita, membra comparia, similiter desinentia, quibus immodicè putatur vsus. His ornamentis quum se iactaret insolentius, Plato sic hominé taxauit. ὦ πῶλε, ἵνα προσείπω σε κατά σε, id est. O Pole ut te tuo alloquar modo. Polus Græcè sonat pullum equinum ipso itaque statim nomine tetigit hominis arrogantiam: Imitatus est, & ,ὅμοιόν πτωρον: πῶλε σε κατὰ σε.

Affectata oratio.

18 Antisthenem qui differendo fuerat prolixior, sic admonuit. Ignoras, quod orationis modus sit, non is qui dicit, sed qui audit?

Breuiloquentia.

19 Dicebat in morte amicorum quiescendum esse: partim eo quod, nondum liqueret, bonum esset an malum quod accidisset: partim quod acerbè ferenti nihil a luctu esset commodi. Tollitur enim dolor, si quis secum consideret, quale sit, quod euenit.

Luctus.

XENO-

XENOCRATES CHALCEDONENSIS.

Quum Alexander Magnus illi misisset ingentem pecuniarum summam, ex ea duntaxat tres minas recepit, reliquum referri iussit, dicens ipsi pluribus esse opus, qui plures aleret. 1 Pecuniæ contẽptus.

Passerem qui fugiens imminentem accipitrem sese in Xenocratis sinum, coniecisset texit, fouitque, ac demulcens dimisit dicens supplicem non esse prodendum. 2 Innocentia.

A Bione dictis lacessitus, Non sum, inquit, tibi responsurus, neque enim tragœdia quũ a comœdia taxatur, dignatur, eam responso. Nota est veteris comœdiæ licentia, in qua multã scommata iaciuntur, & in ipsos poetas, & famularum personas: at tragœdia non dignatur, vicissim humiles, personas attingere. 3 Animosè.

Ad quendam nec geometriæ, nec musices nec astrologię peritum, ad scholam tamẽ ipsius commeantem. Abi, inquit, ansam philosophiæ non habes, hoc est, non es ad philosophiã docilis, nullis instructus disciplinis. Alij ferũt illum ita loquutum, πάρ᾽ ἐμοὶ πόκος οὐ κνάπτεται. Apud me vellus non maceratur. Lane rudis non statim traditus vestiario, sed fulloni. 4 Docilitas.

Quum Platoni Dionysius diceret, Aliquis auferet tibi caput, Xenocrates qui tum pręceptori aderat, Non prius, inquit, quàm hoc suum ostendens caput. 5 Amicitia.

Cum in conuiuio cæteris multa garrientibus solus nihil diceret, interroganti quur vnus omnium sileret: Quoniam, inquit, loquutum fuisse pœnituit aliquando, siluisse 6 Taciturnitas.

nunquàm. Hoc Plutarchus in libello περὶ τῶν υἱῶν γεννῶν tribuit Simonidi.

7 Pecuniæ contemptus. Alexander ad hunc legatos misit cum aliquot talentis, quos ille in academiam perductos parca tenuique cœna excepit. Postridie interrogantibus, cui vellet adnumerari pecuniam: Quid? Inquit: Ita ne vos ex hesterna cœna nō intellexistis me pecunia nō indignere? Philosophus Ethnicus reiecit a ditissimo liberalissimoque rege vltro delatam ingentem pecuniæ summam.

8 Curiositas. Dixit nihil referre vtrum pedes, an oculos inferas in ædes alienas, videlicet deterrens, ab omni curiositate rerum ad nos nihil attinentium.

9 Pueri reuerentia. Dicebat pueris aures esse muniendas follibus potius quàm athletis: quod plus sit periculi, ne puerorum aures occupentur prauis sermonibus, quàm ne athletarum aures pateant a ductus: Maxima, inquit Satyricus, debetur puero reuerentia.

CRANTOR SOLENSIS.

10 Fortiter. Senarium hunc ex Bellerophonte Euripidis probare solet.

Οἴμοι, τί δ' οἴμοι; θνητά τοι πεπόνθαμεν.

Heu, quid heu? nobis quod hominum est, accidit.

Sensit quicquid vlli hominū accidit, hoc vnicuique posse accidere: Nihil igitur nec inexpectatū videri oportere, nec intolerabile.

ARCESILAVS.

1 Modestè. Si quādo probabat aliquid, dicere solitus est φημ' ἐγώ, id est, aio, siue mihi uidetur, sine fateor. Si quid displicebat dicebat οὐ συγκατάθοιτ' ἂν τούτοις ὁ δεῖνα, id est his non assentiretur ille, nominato quopiam: simul

&

& in asseuerando seruans modestiam, & in contradicendo fugiens inuidiam.

2 Percũctanti, qui fieret, vt ab alijs sectis multi deficerent ad Epicureos, ab Epicureis nulli desciscerent ad alios. Quoniam, inquit, ex viris galli fiunt, ex gallis viri nequaquam: Sentiens homines esse proniores ad voluptatem, quam ad virtutem. Gallos dixit sacerdotes Cybelis cultratos. Porro voluptatem amplecti fœminarum est potius quam virorum. *Procliuitas ad deteriora.*

3 Quum hospites quosdam una cum amicis exciperet conuiuio, cœna quidem apposita est, sed deerat panis, videlicet pueris oblitis emere. Hic ille ridens: Quam, inquit, res est apta conuiuijs apparandis esse sapientem: Sentiens philosophos in rebus vulgaribus minus sapere quam idiotas. Sed interim dedit exemplum philosophicæ moderationis: quis enim ibi non incanduisset ira? *Moderatè.*

4 Paupertatem comparabat Ithacæ patriæ Vlyssis, quod iuxta Homerum, aspera quidẽ esset, sed bona, κουροτρόφος, id est, iuuenum altrix, dum eos consuefacit frugaliter, & continenter viuere, & ad omnem virtutis functionem exercens. *Paupertas.*

5 Dicere solitus est, quemadmodum vbi multi essent medici, ibi multi sunt morbi, ita vbi permultæ leges essent, ibi plurimum esse vitiorum. *Legum multitudo.*

6 Diuitem quendam immodice delicatum, capillitio arte composito, oculis volubilibus, ac lubricis, quum is alioqui castus, & integer haberetur, ita taxauit: Quid refert, inquit, aduersi an auersi cinædi sitis? Sensit mentis integritati, corporis etiam habitum, & cultum oportere congruere. *Mollicies.*

BION BORYSTENITES.

1 Genus pudendum. Percunctanti Antigono Homerico versu.

Τίς πόθεν εἶς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες.

Sentiēs Bion se traductum de generis, ac gentis ignobilitate, rñdit ingenue: Pater meus libertus erat, cubito sese emungens: Significās eum fuisse salsamentarium, addebat illum Borysthenitem fuisse genere, non facie, sed in frō te gestare scriptusam amari domini: matrem fuisse è lupanari, quum cætera item nudè cōmemorasset, adiecit uersum Homericum.

Ταύτης, τῆς γενεῆς, τοῦ τ' αἵματος εὔχομαι εἶναι.

2 Delitias. Cuidam obijcienti, quod adolescentem quendam ad se non pellexisset: Tenellus, inquit, caseus non attrahitur hamo: Significans pueros delicatos non esse ad philosophiam accommodos.

3 Trāquillitas. Alteri percunctanti quis esset maximè anxius: Qui in maximis, inquit, rebus cupit esse fortunatus. Is enim mille curis distorquetur, vt assequatur ardua, & assequutus æquè torquetur, ne amittat.

4 Cōiugiū. Rogatus, esset ne ducēda uxor: Si deformē, inquit, duxeris, habebis pœnam: sin formosā, habebis communem. In Græcis uocibus pluſculum est iucunditatis, ποινὴν, & κοινὴν.

5 Senectus. Senectutem dicebat portum esse malorū, ꝙ omnes huc confugerent, sperantes miseriarum finem. Mori autem unicuique in promptu est. Id Ethnici quidam existimabant esse præclarum, Christiana pietas docet esse nefarium scelus.

Gloriam

Gloriam dicebat esse matrem annorũ, ob id opinor, q̃ quum hominis vita sit breuis honesta memoria in multa sæcula propagatur. 6 Immortalitas.

Formam dicebat esse bonum alienum: Sentiens extra hominem esse, quod ipse sibi, nec dare potest, nec tueri datum. Animi bona verè nostra sunt. 7 Forma.

Diuitias dicebat esse neruos actionum quod sine his nihil agatur. Alius dixit neruos belli. 8 Diuitiæ.

In quendam qui prædia sua deuorauerat: Amphiaraum, inquit, terra absorbuit, tu terram. 9 Profusio.

Aiebat, magnum esse malum, non posse ferre malum. Absque hoc enim nulli potest esse vita suauis. 10 Tolerantia.

Damnabat homines q̃ sic exurrerent, quasi sensu vacarent, sic adurrerent, quasi sentirent. Ob id, ni fallor, quod in bellis exurantur omnia. Rursus si leuiter attingantur ab igni, offenduntur. Id enim appellat adurere. 11 Salsè.

Dicebat esse optabilius suam mentem alteri largiri, quam alienam decerpere. Sensit fœlicius esse dare, quam accipere. 12 Liberalitas.

Aiebat facilem esse ad inferos viam. Nam illuc homines abire clausis oculis. Morientibus enim clauduntur oculi. 13 Mors facilis.

Alcibiadem hoc elogio taxauit, quod adolescens uiros abduxisset ab uxoribus: iuuenis factus, uxores a uiris. 14 Liberè.

Rhodi quum Athenienses darent operam rhetoricis, ipse philosophiam docebat. Ob id reprehensus, ita respondit: Triticum aduexi, & hordeum vendo? Sentiens absurdum esse ab ipso requiri deteriora, quum attulisset meliora: nam philosophia veluti triticum cibus est hominum, hordum equorum: 15 Philosophia potior rhetorica.

simul

simul innuens solum philosophum loqui, rhetores hinnire potius.

16 In fabulis est Danaidas puellas apud inferos huic addictas esse supplicio, vt pertusis vasis deferant aquam in dolium pertusum. Bion dicebat grauius fore supplicium, si integris vasis, ac non pertusis idem facerent: tum enim irent onustiores.

Correctio

17 Cuidam immodicè loquaci, vt sibi subueniret oranti, respondit: Abunde tibi morem geram, si aduocatos miseris, non venias ipse.

Loquacitas.

18 Euenit ut cum scelerosis nauigans, incideret in prædones: illis dicentibus. Actum est de nobis, si agnoscamur. Et de me, inquit, nisi agnoscamur. Bonis innotuisse salus est.

Innocentia tuta.

19 Arrogantiam dicebat esse profectus obstaculum. Indocilis enim est, qui mauult doctus videri, quam esse.

Indocilis.

20 In diuitem quendam sordidum ita loquutus est: hic facultates suas non possidet, sed ipsum possident facultates.

Auarus.

21 Diuites sordidos dicebat ita facultatum suarum curam habere, quasi essent propriæ: rursus ex ij sdem nihil capere vtilitatis, quasi essent alienæ.

22 Aiebat iuuenes vti debere fortitudine, senes valere prudentia. Nam his rerum vsus cõciliauit sapientiam.

Prudentia senilis.

23 Dicebat prudentiam tanto cæteris virtutibus antecellere, quanto cæteris sensibus præstaret visus. Nam oculi prælucent toti corpori, nec vlla est virtus absque prudentia. Nam quomodo iustus reddet, cuique suũ, nisi prudentia commonstret, quid cui debeatur?

24 Docebat nulli exprobrandam esse senectutem, ad quam omnes optant peruenire: Absurdum enim est alijs probro dare, quod quis optat

Senectus.

optat sibi contigere.

25 Conspiciens quendam tristi vult, qui habebatur inuidus: Nescio, inquit, vtrum tibi aliquid acciderit mali, an alteri boni quippiam. Inuidis enim nō minus discruciatur aliena felicitate, quàm suo infortunio. Inuidię.

26 Dicebat amicos, quales quales essent, retinendos esse, ne videamur, aut malos recepisse in familiaritatem, aut bonos reiecisse. Prudēter.

27 Dicere solitus est: quemadmodum proci Penelopes, quoniam cum Penelope commisceri non potuerunt, cum illius ancillis rem habuerunt: ita qui philosophiam assequi non possunt, in alijs friuolis disciplinis semet exercent. Grauiter.

28 Familiares suos admonebat, vt hoc argumento putarēt se profecisse in Philosophia, si iurantes, & conuicantes perinde audirent ac si recitarent versus illos Homericos. Moderatio.

Ω ξένε ὡσεὶ ουτί κακῷ οὐ τ' ἀφρονι φωτὶ ἔοικας,
Οὖλὲ τεκαι μαλὰ χαιρε, θέος ἀυτὸς ὄλσια δ' οἶεν
id est,

Quando uir haud nequam, nec stultus amice uideris.
Per multum salue, atq; uale Dij prospera donēt.

LACIDES CIRENEVS.

29 Accersitus ab Attalo rege, respondit imagines eminus esse spectandas: innuēs arctā, assiduamque familiaritatem sæpe minuere virtutis admirationem.

CARMEADES.

30 Carneades fertur admodum fuisse uocalis. Itaq; quodam tempore Gymnasiarcha id est, scholæ princeps, misit, qui diceret, ne tantopere clamaret, cui respondit, Da mihi

nocis

vocis modū. Ad quod rurſus eleganter princeps: Modum habes, nempe auditores. Si quidē pro numero auditorū tēperanda vox eſt.

31 Principū inſtitutio — Dicere ſolet diuitum ac regum filios, nihil rectè diſcere pręter quàm equitare, ꝙ his omnes adulentur: ſolus equus non curans regē gerat an priuatum, tergo excutit quiſquis equitandi fuerit imperitus.

ARISTOTELES STAGIRITES.

1 Aemulatio. — Quum Xenocratis æmulatione cœpiſſet habere ſcholam, hoc carmen vſurpauit.

Αἰχρὸν σιωπᾶν, Ξενοκράτην δ' ἐᾶν λέγειν. idest
Silere turpe, ac Xenocratem pati loqui.

Alij pro Xenocrate ponunt Iſocratem.

2 Libertas intempeſtiua. — Calliſthenem diſcipulum liberius multa dicentem apud Alexandrum Homerico carmine admonuit.

Ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι, οἷ' ἀγορεύεις.
Talia hae loquens, haud multo tempore viues.
Nec male diuinauit, nā libertas illi fuit exitio.

3 Calumnia ex calumnia. — In ius uocatus, ꝙ Hermiam mulierē, quā amabat, hymno quaſi Deam celebraſſet, calumniæ moleſtiam Homerico uerſu teſtatus eſt in ipſo ſtatim defenſionis initio.

Ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ.

4 Vanitas. — Rogatus, quid lucri facerent mendaces: Vt uera, inquit, loquentibus non credatur.

5 Benignitas i quoſuis. — Increpanti, ꝙ homini malo dediſſet eleemoſynam. Non mores, inquit ſe hominem cōmiſeratus ſum. Etiam improbis in neceſſitate ſuccurrit uir bonus: debetur enim hoc officiū ſi non meritis illius qui iuuatur, certè naturę, Et bonus fieri poteſt, qui malus eſt.

Illud

6 Illud amicis, ac discipulis inter disserendũ frequenter solet ingerere: visum accipere lumen a circunfuso aere, animum autem a disciplinis liberalibus: Sentiens ingenium adolescentum mathemacis disciplinis acui, & ad reliqua philosophiæ mysteria reddi perspicax. Lux animi.

7 Crebro taxabat Athenienses, quod quum duas res, frumenta, ac leges inuenissent, frumentis vterentur, legibus nequaquam: Alludens ad Triptolemum Atheniensem, cuius ministerio Ceres vsa est in ferendis legibus, ac tritico. Salsè.

8 Eruditionis radices dicebat amaras esse, sed fructus dulces.

9 Percunctanti quid cito senesceret: Gratia, inquit. Sentiens iniuriæ memoriam esse tenacissimam, beneficij breuissimam. Beneficij obliuio.

10 Interrogatus, quid esset spes: Vigilantis, inquit, somnium. Multa sibi promittunt inania, qui dicuntur. Et Maro:

Qui amant sibi somnia fingunt.

11 Diogenes Aristoteli obtulit caricam, cogitans si non acciperet, illum sententiam aliquam esse meditatum. At Aristoteles accepta carica, dixit. Et caricam, & sententiã perdidit Diogenes. Huic simillimum est, quod ante tributum est Crateti. Captatio.

12 Quum iterum illi caricam porrigeret Diogenes, accepit, & sublato in cœlum vultu more puerorum: Magnus, inquit, Diogenes: moxque illi reddidit caricam: Notans, opinor, ab illo captari laudem munificentiæ.

13 Dicere solet tria ad parandam sapientiam potissimum necessaria, naturam, doctrinam, & exercitationem. Inuita Minerua frustra laboratur, rectè discitur à doctis: exercitatio consummat eruditionem. Doctrina quibus paretur.

Quum

14 Quum accepisset quendam in ipsum dixisse conuitia: Absentem, inquit, vel loris cædat: docens ea prorsus esse contemnenda, quæ non lædunt, nisi quis se lædi putet.

Magnanime.

15 Pulchritudinem dicebat quauis epistola efficaciorem ad commendationem. Sunt qui hoc adscribant Diogeni. Aristotelem uerò formam solitum appellare donum, quia gratis contigit a natura. Fandem Socrates appellauit exigui temporis tyrannidem, quod formæ gratia mox deflorescat. Plato naturæ prærogatiuam, quod paucis contingat. Theophrastus silentem fraudem, quod absque verbis persuadeat. Theocritus eburneum detrimentum, quod grata quidem sit aspectui sed multorum incommodorum causa. Carneades, ἀδορυφόρητον βασιλείαν, id est, regnum absq; satellitio, quod formosi impetterent, quicquid volunt, nulla adhibita vi. Refert Laertius.

16 Interrogatus qua re differant docti ab indoctis: Qua viui, inquit, a mortuis: Sentiens hominem absque literis statuam esse verius, quam hominem.

Eruditio.

17 Dicebat eruditionem in prosperis esse ornamentum, in aduersis refugium. Parentes qui rectè liberos suos instituissent, aiebat multo honorabiliores esse ijs, qui tantum genuissent, quod ab his contigisset viuere, ab illis etiam bene viuere.

18 Cuidam glorianti quod esset a magna celebrique ciuitate, dicebat hoc nihil referre, sed an clebri patria dignus esset.

Salsè.

19 Rogatus quid esset amicus: Vna, inquit, anima in duobus corporibus.

Amicus.

20 Aiebat quosdā homines ita parcere, quasi semper essent victuri: rursus alios ita profundere,

Profusio.

dere,quasi mox essent morituri.

21 Percunctanti qui fieret vt cũ formosis diutius, ac libentius confabulemur, respondit eã percunctationem esse cæci. Cæcus enim non sentit formæ illecebram, nihilo magis quam colorum gratiam. Cæca percunctatio.

22 Percunctanti quid lucri cepisset ex philosophia: Vt ea,inquit,nullo imperante faciam, quæ vulgus facit metu legum. Idiota a furto abstinet, quia lex minatur pœnam: philosophus abstinet,quia per se turpe est, etiamsi licet impune. Virtus nõ cogitur.

23 Interrogatus quo pacto fieret, vt discipuli quamplurimum proficerent: Si,inquit,præcedentes gnauiter insequantur, sequentes non moreentur.

24 Quum garrulus quispiam,vbi multa nugatus esset apud Aristotelem, tandem dixisset: Fortassis obstrepo tibi nugis meis: Non hercle,inquit,neque enim aduerti animum. Salsè in garrulum

25 Reprehensus quod munus dedisset improbo: Non homini dedi, inquit,sed humanæ sorti. Hoc superius alijs verbis commemoratum est. Benignitas.

26 Rogatus quomodo amici essent tractandi: Quomodo,inquit,nos ab illis tractari cuperemus.

27 Eruditionem dicebat optimum esse viaticum ad senectutem: Nam cætera senem, aut destituunt,aut grauant etiam.

28 Illud frequenter habebat in ore, ὦ φίλοι, οὐδεὶς φίλος. Sentiens multos esse amicos nomine paucissimos, aut nullos re. Amicus rara res.

29 Admonebat neminem de se debere prædicare,vel in laudem,uel in uituperatione: quod illud esset hominis uani, & inanis: alterum stulti,ac vecordis. Modestia.

Idem

30 Voluptas. Idem admonebat, vt uoluptates cõtemplemur non uenientes, ſed abeuntes, hoc eſt, non a fronte, ſed a tergo, uenientes enim fucata ſpecie blandiuntur: abeuntes autem pœnitentiam, ac dolorem relinquunt.

31 Imperitia Dicebat Athletas, quia libris arcentur, omnemque uitam in cauillis ſcurrilibuſq; iocis tranſigunt, ſimiles euadere gymnaſiorum ſtatuis, nempe pingues, & ſaxeos.

32 Ciuiliter. Quũ iam natus annos ferè ſexaginta duos, adeo laboraret, vt admodum tenuis vitæ ſpes ſupereſſet, conuenerunt ad illum diſcipuli rogantes, vt ex ipſis aliquem deligeret, qui in locum eius ſuccederet. Inter auditores erant duo præcipui, Theophraſtus Leſbius, & Menedemus Rhodius. Ariſtoteles reſpondit ſe qđ petebatur, facturum, vbi daretur opportunitas. Paulo poſt quum rurſus ad eum eadem de cauſa conueniſſent, dixit vinũ quod biberet ſibi parum eſſe commodum, ac quæri iuſſit exoticum, uel Rhodium, uel Lesbiũ. Id ſimul, atque curatum eſt, guſtato Rhodio dixit: Firmum hercle uinum, & iucũdum. Mox guſtato Lesbio: Vtrumq;, inquit, egregiè bonum, ſed Lesbium ſuauius eſt. Id ubi dixit, nulli dubium fuit, quin lepidè ſimul, & uerecunde, ſucceſſorem ſibi ea uoce, non uinum delegiſſet: prodidit utrumque, nec tamen auditoribus elegendi ius ademit. Sed Græcus ſermo pluſculum habet ciuilitatis, q᷑ οἶνος, id eſt, uinum apud Græcos ſit generis maſculini: ut hæc uox, ὁ λέσβιος ἡδίων, poſſit & ad perſonam accommodari.

THEOPHRASTVS ERESIVS.

1 Lingua. Dicebat potius eſſe fidendum effræni equo, quàm uerbo incompoſito. Nemo non metuit inſidere equo infræni, at plus eſt pe-

riculi

riculi à lingua effræni.

Ad eum qui in conuiuio perpetuò silebat: Si, inquit, indoctus es, prudenter facis: sin doctus es, imprudenter. Iucūdius effertur à Plutarcho: Si stultus es, rem facis sapientem, si sapiens, stultam. Est aliqua sapientiæ pars, silentio stultitiam tegere. 2 Silentium

Habebat semper in ore, nullum esse sumptum preciosiorem tempore. Solum enim hoc recuperari non potest, & tamen vulgo nihil habetur vilius tempore. 3 Temporis parsimonia.

In quendam Casandri amicum simis naribus fecit hoc scomma: Demiror, inquit, oculos tuos non canere, cum illis nasus sit additus: quòd nasus fistulæ speciem præberet. Refert Plutarchus in Symposiacis. 4 Ridiculè.

DEMETRIVS PHALEREVS.

Quum audisset Athenienses fuisse demolitos statuas suas, quas illi posuerant: At virtutem, inquit, non euerterunt, cuius gratia illas posuerant. 1 Animosè.

Dicebat supercilia pusillũ esse corporis mẽbrum, tamen totam offuscare vitam. Insuaues enim sunt ad omnem vitæ consuetudinem tristes ac superciliosi. 2 Superciliosi.

Aristophanes in comœdia Plutum inducit cœcum. At hic dicebat non solùm Plutum, id est, diuitias esse cœcum, verumetiam fortunam Pluti ducem: ut iam sit illud prouerbij, Cæcus cœco dux. Fortuna sępe largitur indignis sua munera. 3 Fortuna cæca.

Quantum in bello valeret ferrum, tantum dicebat in Rep. valere orationem. Illic enim res geritur viribus, hic persuasione. 4 Orationis vis.

Conspicatus iuuenem intemperantiæ deditum: Ecce, inquit, quadratus Mercurius, habens syrma, ventrem, pudenda, & barbam. 5 Indoctus.

Sentiens illum non esse hominem, sed statuam qualis in vijs solet poni Mercurio, hoc illi dissimilem, quod effœminatorum more traheret vestem, quòd deditus esset ventri ac libidini, quodque barbatus esset, quum nihil horum Mercurius.

6 Hominum fastuosorum sublimitatē dicebat amputandam, sed relinquendam sobrietatem: Talia enim ingenia non sunt desperanda, sed quod redundat, rescindendum est.

Ingenia erecta.

7 Admonebat adolescentes, ut domi parentes, in uia obuios, in solitudine revererentur seipsos. Pudor teneram ætatem optimè deterret à peccando, qui nusquam non adest, si quis reuereatur seipsum.

Reuerentia.

8 Aiebat veros amicos in rebus lætis adesse vocatos, in aduersis inuocatos & ultro. At vulgò fit secus.

Amicus in aduersis.

9 Ptolemæum regem adhortari solet, sibi pararet libros, de regno, deq; militari Imperio gerendo tractantes, eosque diligenter euolueret propterea quod ea de quibus amici non audent admonere reges, in libris scripta habeantur.

Lectio vtilis.

10 Quum exularet, ac Thebis inglorius, humilisq; uiueret, audissetque Craterem philosophum, qui ipsum inuiseret, multa placidè, prudenterq; demoderate ferendo exilio disserentem: Male sit, inquit, negocijs & occupationibus, per quas hactenus talem uirum non licuit cognoscere.

Philosophia.

CRATES THEBANVS CYNICVS.

1 Vulgo dictus est θυρεπανοίκτης id est, ostiorum apertor, q in omnes domos irrumperet, & si quid displicuisset reprehenderet, Cynica libertate. Id cognominis hodie, rectius in quosdam πτωχοτυράννους.

Curiositas.

Rogatus

Rogatus, quid illi è philosophiæ studio accessisset emolumenti, respondit: 2 Parùo contentus.

Θέρμων τε χοῖνιξ καὶ τὸ μηδενὸς μέλειν. id est, *Chœnix lupini, & absque cura viuere*.

Sentiens se minimo contentum ob libertatem suauiter viuere.

Amore laborantibus ostendit remedia: Amori, inquit, medetur fames sin aliter, tempus, Quod sine his uti possis, laqueus. Luxus fere alit amorem. Tempus omnia aut tollit, aut certè mitigat. Hæc remedia si nihil prosunt, superest laqueus, vt morbus finiatur suspendio. Græca sonant iucundius, Λιμὸς, χρόνος βρόχος. 3 Amoris remedia.

Dicebat philosopho nulla re opus esse. Eoque pecuniam deposuit apud trapezitā hac conditione: vt si liberi essent idiotæ, traderet eam illis: sin philosophi, nummos distribueret in plebem, quod indoctis opus esset pecunias, philosopho nec opus, nec utilis. 4 Philosophus non eget.

Celebratur illius ephemeris ad hunc habens modum: Ponito coquo minas decē medico drachmam, adulatori talenta decem, cōsiliatio fumum scorto talentum, philosopho triobolum. Notabat hominum stultitiam, qui in res honestas, & cum primis necessarias minimum sumerent impendij, ad turpia prodigi. 5 Sumptus præposteri.

Cum pro quodā supplicaret, gymnasii principi procumbens attigit coxam illius pro genibus: Nam supplices ex more genua contingebant. Indignèti gymnasiarcho: Quid, inqt, an non hæc æquè tua sunt ac genua? Notans obiter uulgi superstitionem, qui certa membra certis rebus dedicauit velut aurem memoriæ, nasum irrisioni, genua misericordiæ: quum hæc ad totum hominem pertineant. 6 Ridiculè.

7 Negabat inter homines, quempiam inueniri posse, qui non aliqua in parte laberetur, addens nullum inueniri malum punicum, in quo non sit aliquod granum supputre.

Nemo sine uitio.

8 Nicodromus citarædus huius dictis lacessitus, impegit illi pugnum in os, & suggillauit. At Cratres fronti imposuit tabellã, in qua scriptum erat, Nicodromus faciebat. itaque cũ liuore suo obambulãs traduxit citharædum, festiuiter alludens ad artificum morem, qui operibus suis inscribunt, Apelles aut Phidias faciebat. Simile quiddam narratur de Diogene pulsato.

Facetè.

9 A magistratu obiurgatus, ꝙ præter leges ac morem Atheniensium sindone vestiretur, ait, Quid si Theophrastum nobis ostendã sindone amictum? diffidentes, ac ut ostenderet flagitantes adduxit ad tonstrinam: ostenditq; Theophrastum qui tum forte tondebatur, linteo amictum, quod Græci a contegendis humeris ὠμόλινον vocant: submouens omnibus ad vsum uti licere. Nam si ꝑ se turpe esset uti linteis, ne in tonstrina quidẽ esset honestum.

Facetum.

10 Demetrio Phalereo indignatus est, quod ipsi panes ac vinum misisset, dicens, Vtinam fontes etiam panes ferrent: Sentiens uino philosopho nihil opus esse, atquẽ hoc ipsum esse submolestum, quòd panis non æquè parabilis esset ac potus.

Paucis cõtentus.

11 Erat corpore deformi: quumque in certaminibus nudatus, ob id esset risui, sublatis, manibus dicere solebat. De oculis ò Crates reliquoque corpore bono animo esto: nã istos qui nunc te derident, mox conspicies morbo contrahi, teque beatum prædicare, ac sese ignauiæ damnare: Significans formam nihil facere ad victoriam, sed robur ac laborũ tolerantiam,

Vires formæ præstant.

rautiam, qua cæteros antecedebat.

Rogatus quoad esset philosophandum: Donec, inquit, exercituum duces, qui sunt videbitur esse agasones. Sentiens, opinor, ibi maximè opus esse philosophia, vbi qui in populo præsunt, stolidi sunt, & indocti, & homines quibus imperant, habent pro asinis. 12

Eos qui cum adulatoribus uiuerent, aiebat esse desertos, non aliter quàm vituli sunt inter lupos. Neque enim illos adesse quos oporter, neque cum ijs qui adsunt, habere societatem, quum sint insidiatores. 13 Adulatio.

Alexandro percunctati num cuperet restitui patriam suam? Quid opus est? inquit. Fortassis eam alius Alex. restitutam diruet. 14 Patriæ neglectus.

Dicebat se pro patria habere gloriæ neglectũ, & paupertatẽ, in quæ nullum ius haberet fortuna. Aiebat Diogenis ciuem esse, qui nullis inuidiæ patebat insidijs. Opes enim ac nominis splendor conciliant inuidiam. 15 Tranquillitas tuta.

Metrocles hoc vitio laborabat, vt inter differendum subinde crepitum uentris emitteret. Eam ob causam domi mœrens sese continebat. Huic mederi studens Crates de industria multum lupinorum deuorat ac Metroclis ædes adijt: persuasitque nihil esse mali, quod accidisset: Imo potius fore prodigiosum, nisi homo humano more flatum ventris emitteret: atque interim ipse inter colloquendum crebrò crepitum ventris edidit. Hoc pacto & seruauit pusillanimem, & discipulũ sibi parauit. 16 Pudor inutilis.

Quendam delitijs, luxuique deditum ita per iocum admonuit. Nec pro lenticula semper augens patinam in seditionem nos conijcias: Sentiens è luxu cupedijsque plerumque nasci dissidia, Lenticula philosopho cibus, 17 Seditio.

 est

est. χουάς carnes habet, & in diuitum mensis circumfertur.

18 Profusio. Diuitum opes dicebat esse similes ficis arboribus in præruptis locis è quibus, vt hoies nihil caperēt fructus, sed corui tantum ac miluij: ita ex illorum facultatibus tantum alerētur scorta & adulatores. Refert Plutarchus.

19 Ornatus mulierū. Mundum muliebrem dicebat esse, quod ornat fœminam, ornat autem id quod eam reddit compositiorem ac modestiorem: Verum id non præstat, inquit, neq; smaragdus, neque purpura: sed quęcunque adderēt vim, ac speciem honestatis ac verecundiæ. Græcis κόσμος & mundum sonat, & ornamentum κοσμεῖν ornare.

EPICTETVS.

1 Fucus. Eos qui barba & pallio, verbisque magnificis philosophos agebat, dicere solet esse philosophos ἄνευ τοῦ πράττειν χοιτχγεγειν, i. factis procul, verbis tenus.

2 Idem conspiciens quendam impuris moribus, audacem, confidenti lingua, improbo tamen studio philosophię disciplinas contrectare, inclamabat Deum, atque hominum fidē his verbis increpans hominem: O homo vide, quò mittas, num purgatum sit vas. Nā si ad arrogantiam ista immiseris interierint. Si computauerint, in vrinam aut in acetum, vertentur; aut si quid his deterius. Sensit eruditionem esse perniciosam, si in animum irriderit prauis affectibus corruptum.

3 Breuiloquentia. Idem philosophiæ summam duobus verbis comprehendere solitus est, ἀνέχου καὶ ἀπέχου; id est, sustine & abstine, quorum prius admonet, vt mala quæ incurrunt, æquo animo toleremus, posterius ut a voluptatibus

tempe-

temperemus. Ita enim fiet, vt nec aduersis deijciamur, nec prosperis corrumpamur. Refert Gellius lib. 17. cap. 19.

METROCLES.

Libros suos exussit dicens: 4 Modestè.
Τάδ' ἐς' ὀνείρων νερτέρων φαντάσματα.
Sunt inferorum hæc somniorum imagines.

Sentiens esse nugas ac deliramenta quæ scripserat. Eruditio studio venalis.

Dicebat res alienas emi pecunia, vt domū vestemque, sed disciplinas liberales, emi tempore: Requirunt enim diuturnum studium, quū pecunia data statim fias possessor fundi.

HIPPARCHIA METROCLIS SOROR.

6 Mulier Cynica. Adamauit Cratetem, apud parentes minitans se sibi cōscituram necem, ni philosopho nuberet. Ab hoc affectu quum nec parentum verbis, nec Cratetis adamati suasu reuocari posset, Crates surgēs detracto pallio nudauit tergum gibbo deformatum: Ne quis circumueniatur, inquit, hic est sponsus, & proiecto baculo & pera: Hæc, inquit, dos est. Super his delibera: neque enim mihi coniunx esse poterit, nisi cui placeat idem institutum. Quum accepisset conditionem puella, mox substrato pallio cum illa congressus est parentibus astantibus. Itaque consummatum est Cynicum matrimonium.

7 Argutia muliebris. Theodorum impium, cui cognomen erat Ἄθεος, huiusmodi sophismate cōstrinxit: Quod faciens Theodorus non diceretur iniuste agere, idem si faciat Hipparchia, nō diceretur iniuste agere cum annuisset ille, subiecit, sed Theodorus seipsum percutiens non diceretur iniuste agere: nec igitur Hipparchia, si idem faceret. Ad id Theodorus nihil respon-

dit, sed sustulit illius pallium, vt enudaret pudenda. Quum illa nihil hac re turbaretur, obiecit ei versu iambico, quòd a muliebribus ad virile institutum defecisset.

Mulier erudita. Τὴν τὰς πὰρ ἱστοῖς ἐκλιποῦσα κερκίδας.
Radios apud telas reliquit fœmina.

Quidā codices habebāt τίνε, d est, cui quādam γύνη, Legēdum suspicor γύνη, vt omisso articulo legamus γυνὴ πὰρ ἱστοῖς ἐκλιποῦσα κερκίδας, Cui illa, Num tibi videor male mihi consuluisse, quę quod temporis impensura fueram telis, impendi disciplinis:

ZENO CITTIEVS.

1 Studium. Dicitur cōsuluisse oraculū, quo pacto posset uitam optime instituere. Respōdit Deus: εἰ συγχρωτίζοιτο τοῖς νεκροῖς, id est, si concolor fieret mortuis. ille sentiens se uocari ad lectionem veterum, contulit sese ad philosophiam. Dicitur autem Zeno natura fuisse colore fusco. Studium, uictus parsimonia, maciem & pallorem conciliat homini.

2 Iactura felix. Negotiator purpuram uedens naufragium fecit iuxta Pyrræum, atque hac occasione sese contulit ad philosophiam. Itaque solitus est dicere: Tum bene nauigaui cum naufragium feci. Alij narrant eum, quum Athenis esset, audissetque merces perijsse naufragio dixisse: Bene facis fortuna, quæ me ad philosophiam, alij, ad pallium appellis.

3 Integritas. Antigonus rex admirantibus quamobrem tanti faceret Zenonem, respondit. Quoniam cùm multa a me acceperit, nunquam tamen emollitus est. Eius mortem quum audisset, ingemuit dicens: Quale theatrum perdidi. Erat enim Zenon acerrimi iudicij, & ab assentando alienissimus.

4 In quendam circa formæ cura studiosiorē,

quàm

quàm deceret virũ, quum imbricem lente ac circunspecte transiret: Meritò, inquit, suspectum habet lutum, in quo non potest seipsum vt in speculo cernere. Molliores

Cum Cynicus quispiam, dicens in lecytho suo nihil esse olei, peteret a Zenone, Zeno negauit se daturum: se tamen abeuntem admonuit, expenderet uter ipsorum esset impudentior. Postulatoris impudentiam, impudenti negatione pensabat. 5 Par pari.

Ipse simul & Cleanthes assidebant. Charemonidæ, quumque sentiret affectum amoris, surrexit. Hoc admirante Cleãthe: Etiam a bonis, inquit, medicis audio, aduersus inflationes optimum esse remediũ quietẽ: Subduxit se vir integerrimus imminenti periculo. 6 Continentia.

Quidam in conuiuio accumbens Zenoni, eum qui sub ipso sedebat, pulsabat pede, Zeno vicissim pulsabat illius genua: & ad ipsum conuerso. Quid igitur putas hunc pati, qui infra te accumbit? Ita multi offenduntur quamuis leui incommodo, quum alios ipsi maioribus afficiant nec sentiant. 7 Admonitio ciuilis.

Eleganter ac polite loquentium sermones aiebat esse similes pecuniæ Alexandrinæ oculis blandienti, ac vndique scripturam habenti more numismatis, nihilo tamen esse meliores. Rursus qut magis studerent vtilia dicere, quã nitida, similes esse dicebat tetradrachmis, temerè ac ruditer percussis quò sæpe picturatis illis nummis præponderarent. In nummo nõ spectatur elegantia sculpturæ, sed pondus ac materia: ita non refert, quàm sit elegans oratio, sed quàm grauis & vtilis. 8 Oratio grauis.

Ad Aristonem discipulum multa temerè garrientẽ, quædam etiam præcipitanter, confidenterque; Fieri, inquit, non potest quin te 9 Loquacitas.

pater

[illegible] accommodari potest.

31 Admonebat [illegible] esse paranda viatica [illegible] simul cum naufragio enatarent. Sentiens [illegible] artes ubique esse in pretio, nec po[illegible] [illegible] Idem [illegible] Aristippo.

Bona animi.

32 [illegible] cum imp[illegible] habere [illegible]. Et medici, inqu[illegible] ægrotis uersantur, nec tamen ægrotant [illegible] Sentiens Philosophum ideo uersari cum [illegible] [illegible] meliores.

Solertia.

33 [illegible] esse dicebat, triticum repur[illegible] a lolio, bellum ab [illegible] milite a rep. non [illegible] Significans inuidos tam [illegible] [illegible] quam lolium est tritico [illegible] bello.

34 [illegible] emolumenti cepisset ex p[illegible] [illegible]. Vt mecum, inquit, loqui siue u[illegible] [illegible]. Doctus etiam si solus sit, non se [illegible] [illegible], sed multa præclara [illegible] secum loquitur. [illegible] molestissima est [illegible], atque eti[illegible] [illegible]

35 Cum [illegible] quidem diceret, Cane [illegible] inquit. Non recusa[illegible] [illegible] obsequeretur. [illegible] [illegible] non esse philosopho dec[illegible] [illegible]

36 [illegible] Diogenes ab ipso peteret tunicam [illegible] [illegible] pallium, sic eum tunicæ [illegible] [illegible] admonens oportere pa[illegible] [illegible]

37 [illegible] in primis esset n[illegible] [illegible] discere. Id enim [illegible] [illegible] difficilli[illegible]

38 [illegible] eos [illegible] [illegible] quam qui nos lap[illegible] [illegible] nos lædunt, [illegible]

[illegible]

[illegible]

pater ebrius proseminarit. Oderat futilem loquacitaté, ipse in dictis tũ breuis, tum grauis.

Admonitio ciuilis.

10 Quodam in conuiuio immoderatius vorãte obsonia, neque quicquã alijs reliquum faciente: Zeno piscem ingentem qui apponebatur, è patina sustulit, quasi solus illum deuoraturus. Quum alter intuens Zenonem, significaret se mirari impudẽtiam: Quid, inquit, putas conuictoribus tuis accidere quotidie si meam ofophagiam ferre non potes?

Ad speculum.

11 Adolescentem curiosius quiddam, quã pro ætate sciscitantem, adduxit ad speculum, vtque se contemplaretur admonuit. Mox rogitauit, an videretur tali vultui conuenire, quæstiones eiusmodi proponere.

Carpendi morbus.

12 Quendam dicentem sibi in multis displicere Antisthenem, abusus Sophoclis dicto, rogauit, nunquæ haberet Antisthenes, quę placerent: ille respondit, se nescire. Hic Zeno: Et non te pudet, inquit, si quid ab Antisthene ꝑperam dictum est excerpere ac meminisse: si quid rectè dictum, id ne animaduertere quidem, nec tenere.

Pauciloquius.

13 Ad quendam dicentem breues esse philosophorum sententias: Vera prædicas, inquit: oportet enim & syllabas illorum, si fieri possit, esse breues. Veritas multis verbis non eget, & rectius meminimus, quæ paucis verbis comprehensa sunt.

Obtrectatio.

14 Quodam de Polemone narrante, quòd alia proponeret, alia loqueretur: Zeno contracta fronte, Quanta, inquit, mercede erat contentus? Subindicans, ni fallor, vt indulgentius differeret, discipulorum parsimoniam fuisse in causa.

15 Dicebat eos, qui disserunt similes esse oportere tragœdiarum actoribus, quibus vox

ma-

magna,bonaque latera debent esse, quum os immodice non deducant, quod faciũt ij, qui plurima loquuntur,sed supra vires. Dum nos diducunt, declarant se satagere uerius quàm agere. Vox modesta.

16 Ijs quæ rectè diceretur, negabat esse relinquendum locum, velut præclaris artificibus ad spectandum. Cõtrà auditores dicebat adeo debere esse attentos ad ea, quæ differuntur, vt non vucet dare signum approbationis. Dũ enim applauditur & acclamatur, petit aliquis audiendi fructus. Attentio.

17 Adolescenti cuidam multa garriẽti: Aures inquit,tuæ in linguam defluxere: submouens adolescentis esse audire multa, loqui pauca. Garrulitas.

18 Alteri formoso dicenti,sibi nõ videri futurum ut sapiens amaret:Nihil,inquit,esset uobis formosis infelicius. Quisquis enim docet, admonet, instituitque ad uirtutem adolescentes,vtique amat. Atque is demum uerus est amor. Nam qui uulgò dicuntur amare,suum uenantur commodum,cũ incõmõ adamati. Amor uerus.

19 Dicebat plerosque philosophos in multis ἀσόφους εἶναι, non sapere,sed in fortuitis,uulgaribusque rebus esse imperitos: Et adijciebat illud Scaphei, qui quum animaduerteret quẽdam e discipulis uehementer inflatum, percusso illo dixit: Bene non est in magno, sed in bene est magnũ: οὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ κεῖται, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. Magnum enim est, quicquid rectè fit: at non statim bonum est, quod magnum. Grauiter.

20 Adolescenti confidenter loquenti: Non dixerim,inquit,ò adolescens, quæ mihi succurrunt. Subnotans è sermonis procacia colligi & morum impudicitiam.

21 Aiebat hominibus nihil magis deesse, quã tem-

pater ebrius profeminarit. Oderat futilem loquacitaté, ipfe in dictis tū breuis, tum grauis.

10 Admonitio ciuilis. Quodam in conuiuio immoderatius vorāte obfonia, neque quicquā alijs reliquum faciente: Zeno pifcem ingentem qui apponebatur, è patina fuftulit, quafi folus illum deuoraturus. Quum alter intuens Zenonem, fignificaret fe mirari impudétiam: Quid, inquit, putas conuictoribus tuis accidere quotidie fi meam ofophagiam ferre non potes?

11 Ad fpeculum. Adolefcentem curiofius quiddam, quā pro ætate fcifcitantem, adduxit ad fpeculum, vtque fe contemplaretur admonuit. Mox rogitauit, an videretur tali vultui conuenire, quæftiones eiufmodi proponere.

12 Carpendi morbus. Quendam dicentem fibi in multis difplicere Antifthenem, abufus Sophoclis dicto, rogauit, nunquæ haberet Antifthenes, quę placerent: ille refpondit, fe nefcire. Hic Zeno: Et non te pudet, inquit, fi quid ab Antifthene perperam dictum eft excerpere ac meminiffe: fi quid rectè dictum, id ne animaduertere quidem, nec tenere.

13 Pauciloquus. Ad quendam dicentem breues effe philofophorum fententias: Vera prædicas, inquit: oportet enim & fyllabas illorum, fi fieri poffit, effe breues. Veritas multis verbis non eget, & rectius meminimus, quæ paucis verbis comprehenfa funt.

14 Obtrectatio. Quodam de Polemone narrante, quòd alia proponeret, alia loqueretur: Zeno contracta fronte, Quanta, inquit, mercede erat contentus? Subindicans, ni fallor, vt indulgentius differeret, difci pulorum parfimoniam fuiffe in caufa.

15 Dicebat eos, qui differunt fimiles effe oportere tragœdiarum actoribus, quibus vox ma-

magna, bonaque latera debent esse, quum os immodice non deducant, quod faciũt ij, qui plurima loquuntur, sed supra vires. Dum n. os diducunt, declarant se satagere uerius quàm agere. Vox modesta.

16 Ijs quæ rectè dicerẽtur, negabat esse relinquendum locum, velut præclaris artificibus ad spectandum. Cõtrà auditores dicebat adeo debere esse attentos ad ea, quæ differuntur, vt non vacet dare signum approbationis. Dũ enim applauditur & acclamatur, petit aliquis audiendi fructus. Attentio.

17 Adolescenti cuidam multa garriẽti: Aures inquit, tuæ in linguam defluxere: submouens adolescentis esse audire multa, loqui pauca. Garrulitas.

18 Alteri formoso dicenti, sibi nõ videri futurum ut sapiens amaret: Nihil, inquit, esset nobis formosis infęlicius. Quisquis enim docet, admonet, instituitque ad uirtutem adolescentes, vtique amat. Atque is demum uerus est amor. Nam qui uulgò dicuntur amare, suum uenantur commodum, cũ incõmõ adamati. Amor uerus.

19 Dicebat plerosque philosophos in multis ἀσόφους εἶναι, non sapere, sed in fortuitis, uulgaribusque rebus esse imperitos: Et adijciebat illud Scaphei, qui quum animaduerteret quẽdam e discipulis uehementer inflatum, percusso illo dixit: Bene non est in magno, sed in bene est magnũ: οὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ κεῖται, ἀλλὰ ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. Magnum enim est, quicquid rectè fit: at non statim bonum est, quod magnum. Grauiter.

20 Adolescenti confidenter loquenti: Non dixerim, inquit, ò adolescens, quæ mihi succurrunt. Subnotans è sermonis procacia colligi & morum impudicitiam.

21 Aiebat hominibus nihil magis deesse, quã tem-

pater ebrius proseminarit. Oderat futilem loquacitatē, ipse in dictis tū breuis, tum grauis.

10 Admonitio ciuilis. Quodam in conuiuio immoderatius vorante obsonia, neque quicquā alijs reliquum faciente: Zeno piscem ingentem qui apponebatur, è patina sustulit, quasi solus illum deuoraturus. Quum alter intuens Zenonem, significaret se mirari impudētiam: Quid, inquit, putas conuictoribus tuis accidere quotidie si meam osophagiam ferre non potes?

11 Ad speculum. Adolescentem curiosius quiddam, quā pro ætate, sciscitantem, adduxit ad speculum, vtque se contemplaretur admonuit. Mox rogitauit, an videretur tali vultui conuenire, quæstiones eiusmodi proponere.

12 Carpendi morbus. Quendam dicentem sibi in multis displicere Antisthenem, abusus Sophoclis dicto, rogauit, nunquæ haberet Antisthenes, quę placerent: ille respondit, se nescire. Hic Zeno: Et non te pudet, inquit, si quid ab Antisthene perperam dictum est excerpere ac meminisse: si quid rectè dictum, id ne animaduertere quidem, nec tenere.

13 Pauciloquus. Ad quendam dicentem breues esse philosophorum sententias: Vera prædicas, inquit: oportet enim & syllabas illorum, si fieri possit, esse breues. Veritas multis verbis non eget, & rectius meminimus, quæ paucis verbis comprehensa sunt.

14 Obtrectatio. Quodam de Polemone narrante, quòd alia proponeret, alia loqueretur: Zeno contracta fronte, Quanta, inquit, mercede erat contentus? Subindicans, ni fallor, vt indulgentius differeret, disci pulorum parsimoniam fuisse in causa.

15 Dicebat eos, qui disserunt similes esse oportere tragœdiarum actoribus, quibus vox ma-

magna, bonaque latera debent esse, quum os immodice non deducant, quod faciūt ij, qui plurima loquuntur, sed supra vires. Dum.n. os diducunt, declarant se satagere uerius quàm agere. Vox modesta.

Ijs quæ rectè diceretur, negabat esse relinquendum locum, velut præclaris artificibus ad spectandum. Cōtrà auditores dicebat adeo debere esse attentos ad ea, quæ disseruntur, vt non vucet dare signum approbationis. Dū enim applauditur & acclamatur, petit aliquis audiendi fructus. 16 Attentio.

Adolescenti cuidam multa garriēti: Aures inquit, tuæ in linguam defluxere: submouens adolescentis esse audire multa, loqui pauca. 17 Garrulitas.

Alteri formoso dicenti, sibi nō videri futurum ut sapiens amaret: Nihil, inquit, esset nobis formosis infelicius. Quisquis enim docet, admonet, instituitque ad uirtutem adolescentes, vtique amat. Atque is demum uerus est amor. Nam qui uulgò dicuntur amare, suum uenantur commodum, cū incōmō adamati. 18 Amor uerus.

Dicebat plerosque philosophos in multis ἀσόφους εἶναι, non sapere, sed in fortuitis, uulgaribusque rebus esse imperitos: Et adijciebat illud Scaphei, qui quum animaduerteret quēdam e discipulis uehementer inflatum, percusso illo dixit: Bene non est in magno, sed in bene est magnū: ὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ κεῖται, ἀλλὰ ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. Magnum enim est, quicquid rectè fit: at non statim bonum est, quod magnum. 19 Grauiter.

Adolescenti confidenter loquenti: Non dixerim, inquit, ò adolescens, quæ mihi succurrunt. Subnotans è sermonis procacia colligi & morum impudicitiam. 20

Aiebat hominibus nihil magis deesse, quā tem- 21

pater ebrius proseminarit. Oderat futilem loquacitatē, ipse in dictis tū breuis, tum grauis.

10 Admonitio ciuilis. Quodam in conuiuio immoderatius vorāte obsonia, neque quicquā alijs reliquum faciente: Zeno piscem ingentem qui apponebatur, è patina sustulit, quasi solus illum deuoraturus. Quum alter intuens Zenonem, significaret se mirari impudētiam: Quid, inquit, putas conuictoribus tuis accidere quotidie si meam osophagiam ferre non potes?

11 Ad speculum. Adolescentem curiosius quiddam, quā pro ætate sciscitantem, adduxit ad speculum, vtque se contemplaretur admonuit. Mox rogitauit, an videretur tali vultui conuenire, quæstiones eiusmodi proponere.

12 Carpendi morbus. Quendam dicentem sibi in multis displicere Antisthenem, abusus Sophoclis dicto, rogauit nunquæ haberet Antisthenes, quę placerent: ille respondit, se nescire. Hic Zeno: Et non te pudet, inquit, si quid ab Antisthene pperam dictum est excerpere ac meminisse: si quid rectè dictum, id ne animaduertere quidem, nec tenere.

13 Pauciloquius. Ad quendam dicentem breues esse philosophorum sententias: Vera prædicas, inquit: oportet enim & syllabas illorum, si fieri possit, esse breues. Veritas multis verbis non eget, & rectius meminimus, quæ paucis verbis comprehensa sunt.

14 Obtrectatio. Quodam de Polemone narrante, quòd alia proponeret, alia loqueretur: Zeno contracta fronte, Quanta, inquit, mercede erat contentus? Subindicans, ni fallor, vt indulgentius dissereret, discipulorum parsimoniam fuisse in causa.

15 Dicebat eos, qui disserunt similes esse oportere tragœdiarum actoribus, quibus vox ma-

magna, bonaque latera debent esse, quum os Vox mo-
immodice non deducant, quod faciūt ij, qui desta.
plurima loquuntur, sed supra vires. Dum nos diducunt, declarant se satagere uerius quàm agere.

Ijs quæ rectè dicerētur, negabat esse relin- 16
quendum locum, velut præclaris artificibus Attentio.
ad spectandum. Cōtrà auditores dicebat adeo debere esse attentos ad ea, quæ differuntur, vt non vacet dare signum approbationis. Dū enim applauditur & acclamatur, petit aliquis audiendi fructus.

Adolescenti cuidam multa garriēti: Aures 17
inquit, tuæ in linguam defluxere: submouens Garruli-
adolescentis esse audire multa, loqui pauca. tas.

Alteri formoso dicenti, sibi nō videri futu- 18
rum ut sapiens amaret: Nihil, inquit, esset uo- Amor ue-
bis formosis infelicius. Quisquis enim docet, rus.
admonet, instituitque ad uirtutem adolescentes, vtique amat. Atque is demum uerus est amor. Nam qui uulgò dicuntur amare, suum uenantur commodum, cū incōmō adamati. 19

Dicebat plerosque philosophos in multis Grauiter.
ἀσόφους εἶναι, non sapere, sed in fortuitis, uulgaribusque rebus esse imperitos: Et adijciebat illud Scaphei, qui quum animaduerteret quēdam e discipulis uehementer inflatum, percusso illo dixit: Bene non est in magno, sed in bene est magnū: οὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εὖ κεῖται, ἀλλ᾽ ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. Magnum enim est, quicquid rectè fit: at non statim bonum est, quod magnum.

Adolescenti confidenter loquenti: Non di- 20
xerim, inquit, ò adolescens, quæ mihi succurrunt. Subnotans è sermonis procacia colligi & morum impudicitiam.

Aiebat hominibus nihil magis deesse, quā 21
tem-

Temporis parsimonia.

tempus, longè dissentiens ab ijs, qui bonam vitæ partem perdũt somno, temulentia, nugis, & alea, quasi multum temporis superesset homini. Interrogatus, quis esset amicus. Alter, inquit, ego.

21 Amicus.

Seruum in furto deprehensum cœdi iussit quumq; is se sic excusaret, vt diceret sibi fuisse in fatis, vt furaretur: & cędi, inquit.

23 Salsè.

Seruus allegabat fatorum necessitatem ad excusationem commissi. Eam necessitatem retorsit & ad suppliciũ, quod ipsum etiam erat in fatis.

24 Gratia est pulchritudo.

Formam aiebat esse vocis florem: aut contra, quemadmodum ab alijs refertur, vocem esse formæ florem. Nam loquentis orationẽ commendat forma, & rursus oratio composita gratiam addit formæ.

25 Nota insaniæ.

Conspicatus cuiusdam è familiaribus puellum notis liuidum: Video, inquit, animi tui vestigia: notans illius impudicitiam. In Græcis plusculum est gratiæ, ꝙ θυμὸς & animum significet, & animi vehementem concitationem aut furorem. Erãt autem, vt opinor, suauijs impressæ notæ.

26 Vnguẽta.

In quendam vnguentis delibutũ: Quis est hic, inquit, qui mulierem olet? Significans effœminatorum esse, vnguentis vti.

27 Liberè.

Dionysio cuidam dicenti, Quur me unum omnium non corrigis; Non enim, inquit, tibi credo: subindicans sibi non esse spem, illum si corriperetur, fore meliorem.

28 Garrulitas.

Adolescentem multa temerè garrientem hoc dicto corripuit: Ob id binas habemus aures, os vnicum, vt plurima audiamus, loquamur paucissima.

29 Tacitur-

Ptolemæi legatis qui multos eruditos ad conuiuium inuitarant, percunctantibus, quid de ipso regi suo essent renunciaturi; ait, Vi-

disse

disse vos senem, qui in conuiuio tacere nouerit. Quum enim cæteri ad ostentationem multa dixissent, unus Zeno perpetuū tenet silentiū.

Percunctanti quo pacto esset affectus erga conuitia, perinde, inquit, atq; si legatus absq; responso dimittatur: Significans eo qui non habent, quod respondeant, ad conuitia solere confugere, eaq; nō pluris oportere fieri quàm si nihil esset responsum. 30 Moderatio.

Quum Crates apprehenso Zenonis pallio nem à Stilponte retrahere niteretur: Commodissime, inquit, ô Crates philosophum auribus teneas. Nā si per vim egeris, corpus erit apud te, animus apud Stilpontem. 31 Persuasio pro ui.

Vbi iam profecerat tamē modestiæ gratia commeabat ad Polemonem, apud quem & in dialecticis exercebatur. Vnde Polemon solitus est dicere, Non me clàm est Zeno, te per posticum irrepere, furariq;, dogmata, quibus phœnicum more indutus es. Notans illū furtim discere gratis, quæ alijs esset venditurus. 32 Discendi auiditas.

Quum dialecticus quidam in sermone, quē illi θερίζοντα, id est, metentem appellant ostē disset septem species dialecticas, rogauit quātum posceret mercedis: ac poscenti centum, dedit ducentos. Tantus erat amor discendi. 33

Celebratissimam Hesiodi sententiam solet inuertere. Quum enim ille primas tribuat ei, qui per se sapiat, secundas qui recte admonenti obtemperet, Zeno ordine inuerso sic pronunciabat. 34 Correctio

Κεῖνος μὲν πανάριστος ὁ εὖ εἰπόντι πίθηται,
Ἐσθλὸς δ' εὖ κἀκεῖνος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ,

id est,

Optimus ille quidem qui paret recta monenti:
Sed probus ille quoq; est, qui nouerit omnia per se.

Ad

Addebat causam, quod qui ex se nosses omnia, nihil haberet præter intelligentiam: at qui recte monenti pareret, præter intelligentiã habere etiam effectum. Nam parere dicitur, qui quod didicit optimum esse, facit.

35 *Hilaritas in conuiuio.* Rogatus quur quum esset natura seuerus in conuiuio tamen hilaresceret, lepidè respõdit, Et lupinum quum sit suapte natura amarum, tamen aqua maceratum dulcescere. Naturale est cibo potuque rigato corpore discuti tristitiam.

36 *Lingua lubrica.* Dicere solet, satius esse labi pedibus quam lingua: eoq; conuiuia quantum poterat, vitabat, quod ibi solutus vino, & aliorum fabulis prouocatus facilius labi posset.

37 *Adde pusillum pusillo.* Dicebat τὸ εὖ γίνεσθαι παρὰ μικρόν, οὐ μὴν μικρὸν εἶναι, id est, ut aliquid fiat bene, nasci quidē paulatim, sed tamen non esse paulum. Quanquam hoc quidam adscribunt Socrati.

38 *Profusio.* Quibusdam sic excusantibus luxuriã suã, ut dicerent se ex eo quod abundaret facere sũptum, argutissimè respondit: Ignosceretis ne coquo, si quum obsonia plus æquo salsa daret, diceret sibi copiam esse salis: Sentiens uictum non esse moderandum ex rerum copia, sed ex usu ac necessitate naturæ.

CLEANTES ASSIVS.

1 *Discendi auiditas.* Antigono discipulo roganti, quur sordidã operam præstaret hauriendo aquam è puteo: vnde per iocum pro Cleante dictus est φρέαντλης; ita respondit: Num haurio tantum: an non & fodio, & rigo hortum? denique nihil non facio philosophiæ causa. Alius negasset factum, philosophus auxit, quod obiiciebatur, gloriæ sibi ducens, quod illi vertebatur probro.

Collectam pecuniolam aliquando proiecit

iecit coram familiaribus dicens, Cleanthes alterum Cleanthem alere posset, si uellet. Industria.

3 Asinus appellatus agnouit conuicium, dicens se solum esse parem ferendæ Zenonis sarcinæ. Siue quod Zenoni non multum esset suppellectilis, siue quod unus illius austeritate nihil offenderetur. Tolerãtia.

4 Cuidam illi probri causa obijcienti, q̃ esset timidus: Ideo, inquit, minimum pecco. Bona est timiditas, quæ deterret à turpibus, & reddit hominem circumspectum. Timiditas laudata.

5 Suam uitam diuitum vitæ solet hoc homine præferre: Dum illi, inquit, pila ludunt, ego fodiens duram humum exerceo. Labor.

6 Interdum quum foderet, solet seipsum increpare. Id fortè admiratus Ariston: Quem, inquit, increpas? Tum Cleanthes ridens: Senem, inquit, qui canos quidem habet, sed mẽtem non habet, seipsum innuens.

7 Cuidam reprehendenti Arcesilaum, quòd officia vitę tolleret. Desine inquit, hominem uituperare. Nam ille licet dictis tollit officia, tamen factis commendat. Id audiens Arcesilaus: Non moueor, inquit, adulatione. Hic Cleanthes: Scilicet, inquit, adulor tibi, dicens te aliud loqui, aliud facere. Cleanthes mitigauit dictum obtrectatoris, sed ita vt a crimine inconstantiæ non liberaret Arcesilaum: turpissimum enim est philosopho secus docere, quàm uiuit. Si uita proba est, quur docet diuersa? Si doctrina sana est, quur eam secus uiuendo refellit? Liberè.

8 Cuidam ab eo petenti dictum aliquod, quod crebro occineret filio suo protulit illud ex Electra, σίγα, σίγα λεπτὸν ἴχνος, id est. Tace, tace tenue uestigium. Innuens pueris maximè Silentium

ximè conuenire silentium.

9 Quum audisset à Lacone quodam probari laborem, delectatus eo dicto subiecit hemistichium Homericum.

Labor.

Αἵματος εἶς ἀγαθοῦ φίλον τέκος. id est.
Sanguine præclaro satus es charissime fili.

10 Differens adolescenti cuidam, quem uidebat parum attentum, rogauit, sentiretne: Illo affirmante se sentire, Quur igitur ego nō sentio te sentire? Solent enim, qui intelligunt, oculis ac gestu, interdum & verbis significare se, quę dicuntur intelligere.

Attentio.

11 Sositheus poeta coram populo Cleanthē præsentem hoc carmine proscidit, *οὓς Κλεάνθους μωρία βοηλατεῖ*. Id est, Quos Cleanthis fatuitas agitat. Interpres vertit insania: unde pro mōria legisse videtur *μανία*. Nec tanto conuitio tactus, quicquam mutauit de vultu. Qua patientia delectati auditores, applaudentes philosopho, Sositheum eiecerunt. Quū Sositheus diceret se pœnitere, quòd illum aspersisset, respondit Cleanthes, absurdum fore, si quum poetæ frequenter illudant. Libero patri, & Herculi, nec illi succenseant, ipse ob leue conuitium indignaretur. De dijs enim multa probrosa scripsere poetæ, veluti quum Bacchum faciunt mollem, timidum, ac temulentum. Herculem faciunt seruientem Omphalæ, vsque ad sandalio commitigatum caput.

12 Peripateticis dicebat idem accidere quod lyris, quæ quum alijs bene sonent, seipsas non audiunt: Sentiens, opinor, illos licet alijs uerbis, idem docere, quod Stoicos, & tamen ipsos id non animaduertere. Potest & hic

Vita à uerbis dissentiens.

hic accipi ſenſus: Peripateticos præclare docere, ſed vitam a doctrina diſſidere.

Ex ſententia Zenonis, dicebat hominis mores è ſpecie poſſe deprehendi. Id vt confutarent adoleſcentes aliquod faceti cinædum in agro durarum adduxerunt ad Cleantem; poſtulantes vt e ſpecie de moribus pronunciaret. Reperit manus calloſas, & cutem ſole aduſtã. Itaque quum aliquamdiu ſiluiſſet, iuſſit hominem abire. Ille digreſſus ſternutamento cõcuſſus eſt: Mox Cleanthes. Habeo, inquit, hominem: mollis eſt. Non enim facile ſternutant, qui ſemper ſub dio viuunt. 13 Phyſiognomon.

Conſpiciens quendam ſolitarium, ac ſecũ loquentem: Haud, inquit, loqueris cum homine malo. Quidam ita referunt. Vide, ne cum homine improbo loquaris. Malis enim periculoſa eſt ſolitudo. 14 Solitudo.

Ad quendam contumeliæ cauſa obijcientem ſenectutem: Et ego, inquit, abire cupio, verum ubi reputo me omni ex parte ſanum, ſiue legendum eſt, ſiue ſcribendum, rurſus maneo: Significans ſe quidem haud quaquam eſſe vitæ cupidum, uerum ob ſenectutem nemi nem debere è vita decedere, donec vires ſuppetunt ad uitæ munia. 15 Senectus vegeta.

Intumuerat illi gingiua, cui malo biduano ieiunio ſic medicatus eſt, ut iam ueluti ſano medici omnia conſueta permitterent. Sed ille perſeuerauit abſtinere, dicens ſibi iam eſſe cõfectum uiæ principium. Itaque perijt. 16

Sententiam hanc: φίλοις τε δοῦναι, 17 Correctio

σῶμα τ' εἰς νόσους πεσὸν.

Δαπάναισι σῶσαι. id eſt,

Largiri amicis, corpus in morbos cadens.

Impendijs ſeruare; correxit hunc in modum,

Πόρναις τε δοῦναι σῶμα τ' εἰς νόσον πεσὸν
Δαπάναις ἐπιτρῖψαι. id est,

Donare scortum corpus in morbo cadens.
Impendijs conterere.

Prior enim sententia tendebat ad molliciem, quam nudauit Cleanthes.

SPHAERVS Bosphoranus Cleanthis discipulus.

17 Arguté. Quum diceret opinionem non cadere in sapientem, rex Ptolemæus cupiens hoc paradoxon ipsa re confutare, curauit mala Punica veris simillima ex certa confecta apponi in conuiuio. Ad quæ quum Sphærus deceptus porrigeret manus, rex exclamauit illum falsæ speciei fuisse assensum. Ad id dextrè Sphærus: Non sic, inquit, assensus sum, vt crederem esse mala punica, sed probabile putaram esse mala punica.

19 Reprehendenti Mnesistrato, q̃ Ptolomæũ non appellasset regem: Imò, inquit, quum talis sit, tamen regem esse fateor: indicans illum esse nomine regis indignum, se tamen cognominis honorem illi non inuidere.

CHRYSIPPVS SOLENSIS.

1 Dialectica. De hoc dictum est, si dij vellent vti dialectica, non alia vsuros quam Chrysippea.

2 Salsè. In quodam opere toties citarat versus Euripidis ex Medea, vt ibi tota fabula fuerit inspersa. Hunc librum quidam portans, & rogatus, quid ferret: Chrysippi, inquit, Medeam.

3 Iocus ex nomine. Erat illi statua, pro corporis modo tenuis ac pusilla, quum eques vicinus ferè occultabat. Vnde Carneades per iocum dicere solet, eum non esse Chrysippũ, sed κρύψιππον. nam Chrysippos ab aureo equo dicitur Chrysippus

sippus a κρύπτω, quasi dicas, ab equo occultatum.

Cuidam reprehendenti, quod nō apud Aristonem cum pluribus daret operam philosophiæ. Nunquam, inquit, philosopharer si cum pluribus auscultarē. Dictū lepidius est apud Græcos, quod πολλοὶ interdum sonat multi, interdum vulgus hominum. Sensit non statim esse optima, quæ placent cum plurimis. 4 Pauci boni.

Ad dialecticum quendam Cleanthi multis, ac prolixis sophismatibus obstrepentem: Desine, inquit, senem a magis ad rem pertinentibus auocare, sed nobis iunioribus ista proponito. 5 Iuuenum est dialectica.

In conuiuijs cætera quietus, tantum ex more agitabat crura. Vnde famula quæ illi inseruiebat, dicere solet, Chrysippi sola crura inebriari. 6 Facetè.

PYTHAGORAS.

Dicebat vitam humanam esse similem Panegyri, hoc est, solenni hominum conuentui: ad quem alij conueniunt certaturi, alij negotiaturi, nonnulli spectatores modo futuri: Ac cæteros quidem omnes esse solicitos, solum spectatorem tranquillum frui celebritate: hunc spectatorem aiebat esse philosophū, qui non ob aliud in hoc mundi theatrum prodisset, quam vt naturas rerum, ac mores hominum contemplaretur. 7 Philosophus mundi spectator.

Rogatus a quodam, qñ esset congrediendū cum fœmina: Cum voles, inquit, teipso fieri debilior. Multa Venus eneruat hominem. 8 Vanus.

Admonebat discipulos, vt quoties a negotijs diuinis vespere domum ingrederentur, versiculum hunc apud se repeterent. 9

Temporis parsimonia. tempus, longè dissentiens ab ijs, qui bonam vitæ partem perdunt sono, temulentia, nugis, & alea, quasi multum temporis supersit homini. Interrogatus, quis esset amicus? Alter, inquit, ego.

21 Amicus. Seruum in furto deprehensum cœdi iussit quumq; is se sic excusaret, vt diceret sibi fuisse in fatis, vt furaretur: & cędi, inquit.

23 Salsè. Seruus allegabat fatorum necessitatem ad excusationem commissi. Eam necessitatem retorsit & ad supplicium, quod ipsum etiam erat in fatis.

24 Gratia est pulchritudo. Formam aiebat esse vocis florem: aut contra, quemadmodum ab alijs refertur, vocem esse formæ florem. Nam loquentis orationẽ commendat forma, & rursus oratio composita gratiam addit formæ.

25 Nota insaniæ. Conspicatus cuiusdam è familiaribus puellum notis liuidum: Video, inquit, animi tui vestigia: notans illius impudicitiam. In Græcis plusculum est gratiæ, quod θυμὸς, & animum significet, & animi vehementem concitationem aut furorem. Erãt autem, vt opinor, suauijs impressæ notæ.

26 Vngueta. In quendam vnguentis delibutũ: Quis est hic, inquit, qui mulierem olet? Significans effœminatorum esse, vnguentis vti.

27 Liberè. Dionysio cuidam dicenti, Quur me unum omnium non corrigis? Non enim, inquit, tibi credo: subindicans sibi non esse spem, illum si corriperetur, fore meliorem.

28 Garrulitas. Adolescentem multa temerè garrientem hoc dicto corripuit: Ob id binas habemus aures, os vnicum, vt plurima audiamus, loquamur paucissima.

29 Taciturnitas. Ptolemæi legatis qui multos eruditos ad conuiuium inuitarant, percunctantibus, quid de ipso regi suo essent renunciaturi; ait, Vidisse

dixisse vos senem, qui in conuiuio tacere nouerit. Quum enim cæteri ad ostentationem multa dixissent, unus Zeno ꝑpetuũ tenet silentiũ.

30 Percunctanti quo pacto esset affectus erga conuitia, perinde, inquit, atq; si legatus absq; responso dimittatur: Significans eo qui non habent, quod respondeant, ad conuitia solere confugere. eaq; nõ pluris oportere fieri quàm si nihil esset responsum. Moderatio.

31 Quum Crates apprehenso Zenonis pallio nem à Stilponte retrahere niteretur: Commodissime, inquit, ò Crates philosophum auribus teneas. Nã si per vim egeris, corpus erit apud te, animus apud Stilpontem. Persuasio pro ui.

32 Vbi iam profecerat tamẽ modestiæ gratia commeabat ad Polemonem, apud quem & in dialecticis exercebatur. Vnde Polemon solitus est dicere, Non me clàm est Zeno, te per posticum irrepere, furariq;, dogmata, quibus phœnicum more indutus es. Notans illũ furtim discere gratis, quæ alijs esset venditurus. Discendi auiditas.

33 Quum dialecticus quidam in sermone, quẽ illi θερίζοντα, id est, metentem appellant ostẽdisset septem species dialecticas, rogauit quã tum posceret mercedis: ac poscenti centum, dedit ducentos. Tantus erat amor discendi.

34 Celebratissimam Hesiodi sententiam solet inuertere. Quum enim ille primas tribuat ei, qui per se sapiat, secundas qui recte admonenti obtemperet, Zeno ordine inuerso sic pronunciabat. Correctio

Κεῖνος μεγὺ πανάριστος ὁ εὖ εἰπόντι πίθαπα,
Εσθλὸς δ' εὖ κἀκεῖνος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ, id est,
Optimus ille quidem qui paret recta monenti:
Sed probus ille quoq; est, qui nouerit omnia ꝑ se.

Addebat causam, quod qui ex se nosses omnia, nihil haberet præter intelligentiam: at qui recte monenti pareret, præter intelligentiã habere etiam effectum. Nam parere dicitur, qui quod didicit optimum esse, facit.

35 Hilaritas in conuiuio. Rogatus quur quum esset natura seuerus in conuiuio tamen hilaresceret, lepidè respõdit, Et lupinum quum sit suapte natura amarum, tamen aqua maceratum dulcescere. Naturale est cibo potuque rigato corpore discuti tristitiam.

36 Lingua lubrica. Dicere solet, satius esse labi pedibus quam lingua: eoq; conuiuia quantum poterat, vitabat, quod ibi solutus vino, & aliorum fabulis prouocatus facilius labi posset.

37 Adde pusillum pusillo. Dicebat τὸ εὖ γίνεσθαι παρὰ μικρὸν, εὖ μὴν μικρὸν εἶναι, id est, ut aliquid fiat bene, nasci quidē paulatim, sed tamen non esse paulum. Quamquam hoc quidam adscribunt Socrati.

38 Profusio. Quibusdam sic excusantibus luxuriã suã, ut dicerent se ex eo quod abundaret facere sũptum, argutissimè respondit: Ignosceretis ne coquo, si quum obsonia plus æquo salsa daret, diceret sibi copiam esse salis? Sentiens uictum non esse moderandum ex rerum copia, sed ex usu ac necessitate naturæ.

CLEANTES ASSIVS.

1 Discendi auiditas. Antigono discipulo roganti, quur sordidã operam præstaret hauriendo aquam è puteo: vnde per iocum pro Cleante dictus est φρεάντλης; ita respondit: Num haurio tantum: an non & fodio, & rigo hortum? denique nihil non facio philosophiæ causa. Alius negasset factum, philosophus auxit, quod obiiciebatur, gloriæ sibi ducens, quod illi vertebatur probro.

Collectam pecuniolam aliquando proiecit

iecit coram familiaribus dicens, Cleanthes alterum Cleanthem alere posset, si uellet. Industria.

3 Asinus appellatus agnouit conuicium, dicens se solum esse parem ferendæ Zenonis sarcinæ. Siue quod Zenoni non multum esset suppellectilis, siue quod unus illius austeritate nihil offenderetur. Tolerãtia.

4 Cuidam illi probri causa obijcienti, q esset timidus: Ideo, inquit, minimum pecco. Bona est timiditas, quæ deterret à turpibus, & reddit hominem circumspectum. Timiditas laudata.

5 Suam uitam diuitum vitæ solet hoc homine præferre: Dum illi, inquit, pila ludunt, ego fodiens duram humum exerceo. Labor.

6 Interdum quum foderet, solet seipsum increpare. Id forte admiratus Ariston: Quem, inquit, increpas? Tum Cleanthes ridens: Senem, inquit, qui canos quidem habet, sed mẽtem non habet, seipsum innuens.

7 Cuidam reprehendenti Arcesilaum, quòd officia vitę tolleret. Desine inquit, hominem uituperare. Nam ille licet dictis tollit officia, tamen factis commendat. Id audiens Arcesilaus: Non moueor, inquit, adulatione. Hic Cleanthes: Scilicet, inquit, adulor tibi, dicens te aliud loqui, aliud facere. Cleanthes mitigauit dictum obtrectatoris, sed ita vt a crimine inconstantiæ non liberaret Arcesilaum: turpissimum enim est philosopho secus docere, quàm uiuit. Si uita proba est, quur docet diuersa? Si doctrina sana est, quur eam secus uiuendo refellit? Liberè.

8 Cuidam ab eo petenti dictum aliquod, quod crebro occineret filio suo protulit illud ex Electa, σίγα, σίγα λεπτὸν ἴχνος id est. Tace, tace tenue uestigium. Innuens pueris maxime Silentium

xime

ximè conuenire silentium.

9 Quum audisset à Lacone quodam probari laborem, delectatus eo dicto subiecit hemistichium Homericum.

Labor.

Αἵματος εἶς ἀγαθοῦ φίλον τέκος. id est.
Sanguine praclaro satus es charissime fili.

10 Differens adolescenti cuidam, quem uidebat parum attentum, rogauit, sentiretne: Illo affirmante se sentire, Quur igitur ego nō sentio te sentire? Solent enim, qui intelligunt, oculis ac gestu, interdum & verbis significare se, quę dicuntur intelligere.

Attentio.

11 Sositheus poeta coram populo Cleanthē præsentem hoc carmine proscidit, *οὓς Κλεάνθους μωρία βοηλατεῖ*. Id est, Quos Cleanthis fatuitas agitat. Interpres vertit insania: unde pro moria legisse videtur *μανία*. Nec tanto conuitio tactus, quicquam mutàuit de vultu. Qua patientia delectati auditores, applaudentes philosopho, Sositheum eiecerunt. Quū Sositheus diceret se pœnitere, quòd illum aspersisset, respondit Cleanthes, absurdum fore, si quum poetæ frequenter illudant. Libero patri, & Herculi, nec illi succenseant, ipse ob leue conuitium indignaretur. De dijs enim multa probrosa scripsere poetæ, veluti quum Bacchum faciunt mollem, timidum, ac temulentum. Herculem faciunt seruientem Omphalæ, vsque ad sandalio commitigatum caput.

12 Peripateticis dicebat idem accidere quod lyris, quæ quum alijs bene sonent, seipsas non audiunt: Sentiens, opinor, illos licet alijs uerbis, idem docere, quod Stoicos, & tamen ipsos id non animaduertere. Potest & hic

Vita à uerbis dissentiens.

hic accipi sensus: Peripateticos praeclare docere, sed vitam a doctrina dissidere.

Ex sententia Zenonis, dicebat hominis mores è specie posse deprehendi. Id vt confutarent adolescentes aliquod faceti cinaedum in agro durarum adduxerunt ad Cleantem; postulantes vt e specie de moribus pronunciaret. Reperit manus callosas, & cutem sole adustã. Itaque quum aliquamdiu siluisset, iussit hominem abire. Ille digressus sternutamento cõcussus est: Mox Cleanthes. Habeo, inquit, hominem: mollis est. Non enim facile sternutant, qui semper sub dio viuunt. 13 Physiognomon.

Conspiciens quendam solitarium, ac secũ loquentem: Haud, inquit, loqueris cum homine malo. Quidam ita referunt. Vide, ne cum homine improbo loquaris. Malis enim periculosa est solitudo. 14 Solitudo.

Ad quendam contumeliae causa obijcientem senectutem: Et ego, inquit, abire cupio, verum ubi reputo me omni ex parte sanum, siue legendum est, siue scribendum, rursus maneo: Significans se quidem haud quaquam esse vitae cupidum, uerum ob senectutem neminem debere è vita decedere, donec vires suppetunt ad uitae munia. 15 Senectus vegeta.

Intumuerat illi gingiua, cui malo biduano ieiunio sic medicatus est, ut iam ueluti sano medici omnia consueta permitterent. Sed ille perseuerauit abstinere, dicens sibi iam esse cõfectum uiae principium. Itaque perijt. 16

Sententiam hanc: φίλοις τε δοῦναι, 17 Correctio

σῶμα τ' εἰς νόσους πεσὸν.

Δαπάναισι σῶσαι. id est,

Largiri amicis, corpus in morbos cadens.

Impendijs seruare; correxit hunc in modum,

Σόρραις τε δοῦναι σῶμα τ' εἰς νόσον πεσόν
Δαπάναις ὑπερείψαι. id est,
Donare scortum corpus in morbo cadens.
Impendijs contere.

Prior enim sententia tendebat ad molliciem, quam nudauit Cleanthes.

SPHAERVS. Bosphoranus Cleanthis discipulus.

17 Argutè. Quum diceret opinionem non cadere in sapientem, rex Ptolemæus cupiens hoc paradoxon ipsa re confutare, curauit mala Punica veris simillima ex certa confecta apponi in conuiuio. Ad quæ quum Sphærus deceptus porrigeret manus, rex exclamauit illum falsæ speciei fuisse assensum. Ad id dextrè Sphærus: Non sic, inquit, assensus sum, vt crederem esse mala punica, sed probabile putaram esse mala punica.

19 Reprehendenti Mnesistrato, quod Ptolomæum non appellasset regem: Imò, inquit, quum talis sit, tamen regem esse fateor: indicans illum esse nomine regis indignum, se tamen cognominis honorem illi non inuidere.

CHRYSIPPVS SOLENSIS.

1 Dialectica. De hoc dictum est, si dij vellent vti dialectica, non alia vsuros quam Chrysippea.

2 Salsè. In quodam opere toties citarat versus Euripidis ex Medea, vt ibi tota fabula fuerit inspersa. Hunc librum quidam portans, & rogatus, quid ferret: Chrysippi, inquit, Medeam.

3 Iocus ex nomine. Erat illi statua, pro corporis modo tenuis ac pusilla, quum eques vicinus ferè occultabat: Vnde Carneades per iocum dicere solet, eum non esse Chrysippũ, sed κρύψιππον, nam Chrysippos ab aureo equo dicitur Chrysippus

sippus a κρύπτω, quasi dicas, ab equo occultatum.

4 Cuidam reprehendenti, quod nō apud Aristonem cum pluribus daret operam philosophiæ: Nunquam, inquit, philosopharer si cum pluribus auscultarē. Dictū lepidius est apud Græcos, quod πολλοὶ interdum sonat multi, interdum vulgus hominum. Sensit non statim esse optima, quæ placent cum plurimis. Pauci boni.

5 Ad dialecticum quendam Cleanthi multis, ac prolixis sophismatibus obstrepentem: Desine, inquit, senem a magis ad rem pertinentibus auocare, sed nobis iunioribus ista proponito. Iuuenum est dialectica.

6 In conuiuijs cætera quietus, tantum ex more agitabat crura. Vnde famula quæ illi inseruiebat, dicere solet, Chrysippi sola crura inebriari. Facetè.

PYTHAGORAS.

7 Dicebat vitam humanam esse similem Panegyri, hoc est, solenni hominum conuentui: ad quem alij conueniunt certaturi, alij negotiaturi, nonnulli spectatores modo futuri. Ac cæteros quidem omnes esse solicitos, solum spectatorem tranquillum frui celebritate: hunc spectatorem aiebat esse philosophū, qui non ob aliud in hoc mundi theatrum prodisset, quam vt naturas rerum, ac mores hominum contemplaretur. Philosophus mundi spectator.

8 Rogatus a quodam, qñ esset congrediendū cum fœmina: Cum voles, inquit, teipso fieri debilior. Multa Venus eneruat hominem. Venus.

9 Admonebat discipulos, vt quoties a negotijs diuinis vespere domum ingrederentur, versiculum hunc apud se repeterent.

Πῆ παρέβην, τί δ' ἔρεξα τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη

10 Aiebat in ciuitates primum irrepsisse deli-
Grauiter. cias, mox saturitatem, deinde violentiam, po-
stremo exitium.

11 Theano Pythagoræ uxor, rogata quando mulier esset munda a viro, respondit: a suo semper, ab alieno nunquam.

EMPEDOCLES AGRIGENTINVS.

12 Quum videret ciues suos delicijs deditos,
Grauiter. sumptuosè tamen ædificare, dixit: Agrigentini sic indulgent voluptatibus, quasi postridie morituri: sic ædificant, quasi semper victuri.

HERACLITVS EPHESIVS.

13 Dicebat iniuriam magis extinguendam,
Initijs obstandum. quam incendium. Ex leuissimis offensis, si negligantur, nascuntur atroces tragœdiæ. Sed ad restinguendum incendium accurrunt omnes, gliscenti verò simultati citius addunt irritamenta.

14 Dicebat ciues non minus oportere pugna-
Legũ obseruatio. re pro legibus, quam pro mœnibus. Quod absque legibus nullo pacto possit esse ciuitas incolumis, absque mœnibus possit.

15 Rempub. vt deploratam contempsit, eique
Liberè. dare leges quum rogaretur, recusauit. Secessit autem in templum Dianæ, ibique cum pueris ludebat talis, circunstanti, & admiranti populo: Perditi, inquit, an non præstat, hoc agere, quam vobiscum Rempub. administrare.

16 Interrogatus aliquãdo, quur sileret: vt vos inquit loquamini.

ZENO.

ZENOPHANES COLOPHONIVS.

17 Empedocle dicente, ſapientem inueniri nō poſſe. Et meritò, inquit. Nam ſapientem eſſe oportet, qui agnoſcat ſapientem: notans illū q hoc dicebat, ſuo vitio nō inuenire ſapiētē. Salsè.

18 Dicebat τοῖς τυράννοις ὁμιλεῖν, ἢ ἥδιστα ἢ ἥκιστα, id eſt, cum tyrannis congrediendum, aut iucundiſſimè, aut minimè. Nihil eſt violentius aure tyranni, ait Satyricus. Apud bonos etiam principes admonendi libertas uerbis placidioribus eſt temperanda. Id qui non poteſt, abſtineat ab illorum congreſſu.

DEMOCRITVS MILESIVS.

1 Ignotus venit Athenas, & colloquio de phiſophia cum Socrate habito dixit, Hic philoſophus ſimilis eſt Pentathlo, quòd calleret naturalia, moralia, mathematica, ad hæc diſciplinas quas ἐγκύκλους vocat, denique omnium peritiam. Multiſcius.

2 Huius fertur & illud λόγος ἔργου σκιά, id eſt, Oratio operis eſt vmbra: Significans ex egregijs factis naſci laudes hominū eloquentiū, non contrà. Primam igitur oportet eſſe curam factorum, gloria conſequitur vltrò. Gloria ex benefactis.

3 Dicere ſolet: ſi corpus animum in ius vocaret, haud quaquam futurum vt ille muneris male adminiſtrati crimen effugeret. Animus in corpore ueluti pſidio collocatus eſt, & tamen pleraque mala corpori abſ animo ueniunt. Grauiter.

4 Quum arroderet cucumerē, ſenſit humorem eſſe mellei ſaporis, rogauitque famulā, unde emiſſet: Illa nominauit hortum. Surrexit Democritus. Et duc me, inquit, eo, ac locum indica. Demirante muliercula quid Studium.

 ſib

sibi vellet: Vt, inquit, dulcedinis causam inueniã, inuenturus, si locum inspexero. Hic muliercula ridens: Quiesce, inquit, o bone. Nam ego imprudens cucumerẽ immiserã in ollam mellitã. At ille offensus: Molesta, es, inqt, Ego tñ incumbã, quæramq; causam, qua si cucumeri peculiaris sit ac genuina dulcedo. Sit hoc exemplũ studij inde fatigabiliis.

ANTIPHO.

Tẽporis parsimonia.

5 Dixit pretiosissimum impendium esse tempus, πολυτελέστατον ἀνάλωμα χρόνος. Citat Plutarchus in vita Antonij. Quanquam hoc dictum compluribus tribuitur.

Libertas immodica.

6 Quum apud Dionysium quæreretur, quod æris genus esset omnium optimum. Ex quo, inquit, Athenienses sta uas fecerunt Harmodio & Aristogitoni: nimiũ liberè significans tyrãnos è medio tollendos. Nã ob deletos tyrãnos Atheniẽses illi statuas erexerunt. Hoc ni me fallit memoria, alteri cuidã adscribit.

ANAXARCHVS.

Libertas immodica.

7 Anaxarchus Abderites inuisum habuit Nicocreontẽ Cypri tyrannum: itaque quum in cœna quadam Alexander rogasset, qualis illi videretur: Præclara, inquit, sed oportuit & satrapæ cuiusdã caput apponi, oculos detorquens in Nicocreontem, qui aderat.

Fortiter.

8 Alexandro mortuo, quum Anaxarchus tẽpestate esset delatus in Cyprum, Nicocreon memor contumeliæ. philosophum arreptũ in mortariũ cõiecit ac ferreis pistillis cõtundi iussit. Hic illam vulgò celebratam vocem emisit: πτίσσε τὸν ἀναξάρχου θύλακον· ἀνάξαρχον δ' οὐ πτίσσεις. Id est, tunde Anaxarchi manticã, nã Anaxarchũ nõ percutis. Sentiens

corpus

corpus non esse partē hominis, sed animi domicilium tantum. Animus autē nō pōt tūdi.

Quum videret ex Alexandri vulnere, quod ictu sagittæ acceperat, manare sanguinem, dixit versu Homerico, τοῦτο μὲν αἷμα καὶ οὐκ ἰχὼρ οἷόσπερ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν id est. Hic quidem sanguis est, non ille liquor, qualis Diuis solet ire beatis: admonens regem suæ conditionis, qui pro deo affectabat haberi. Quanquam hoc quidem non ab Anaxarcho, sed ab ipso Alexandro dictum tradunt. 9 Libere.

In conuiuio quum Anaxarchus, Alexādro propinaret ostēso calice prædixit fore, vt vulnus acciperet, abutens ad id versu Homerico: 10 Diuinatio.

Βεβλήσεταί τις θεῶν βροτησίᾳ χερί.

Ferietur aliquis mox deum humana manu.

ZENO ELEATES.

Zeno accusatus quod coniurasset in perniciem Nearchi tyranni, quum in quæstionibus iuberetur edere nomina coniuratorum nominauit plerosque illi amicissimos. De his quum tyrannus sumpsisset supplicium, rogaretque num quis superesset etiam: Tu solus, inquit, Reip. pernicies. Tandem, & linguam dentibus amputatam in os tyranni, quod ob iracundiam hiabat, expuit. 11 Fortiter.

Quum maledictis lacessitus incandesceret, reprehensus, q̄ philosophus verbis improborū commoueretur. Si conuitia, inquit, æquo animo admisero, ne laudes quidem sentiam. Lapidis est non sentire discrimen inter laudantem, & vituperantem. Sed philosophi est non ita commoueri, vt ab honesto recedat. 12 Ira sapientis.

Quum ascenderet in theatrū cithara canente Ambœbeo, versus ad discipulos dixit: Eamus, vt pernoscamus, quā uocē, quemq; con- 13 Harmonia vitæ.

cenum edant, intestina, nerui, lingua, & ossa, quibus adest rō, numerus, & ordo. Si in rebus inanimis tantum valent illa, quanto plus valebunt, si in omni hominis vita seruentur?

14 Somniorum obseruatio. Dicebat è suis quenq; insomnijs deprehendere posse, quantum in philosophia profecisset: si nihil illic, vel appeteret, uel faceret nefariæ rei. Tum enim animus in profunda tranquillitate constitutus, veros affectus prodit. Contra quæ vigilantes non audent profari, aut agere, ea noctu occurrunt in somnis.

PYRRHO ELIENSIS.

15 Solitudo. Dephēsus aliqñ solus, ac secū loquens, rogatus q̄d solus ageret: Medior, inquit esse ꝓbus: Sētiēs ad id vtilē esse solitudinē, inutilē turbā.

16 Facetè. Quū obiurgāti sororē Philistā, quidā obijceret, ꝙ oblitus esset suæ professionis (docebat .n. oīa esse indifferentia) sic clusit: Non .n. inquit in muliercula declarabitur indifferētia.

17 Homo. Rursus quum canem inuadentem repulisset, idem obijcienti respondit, per difficile esse prorsus hominem exuere. Maluit agnoscere lapsum humanum, quam dogma rescindere.

18 Securitas philosophica. In tempestate conspiciens cæteros aio esse deiectiores, quū ipse nihil moueretur ostendit porcellū inuenē securè edentē, dicens oportere sapientem eā animantis imitari securitatē.

19 Vita fugax. Admirari solet illum Homeri versiculum præ cæteris.

Ὁίη περ φύλλων γενεὴ, τοίηδε καὶ ἀνδρῶν.

Tale quidē genus est hominum, quale est foliorū.

Quod alijs defluentibus alij succedāt: Sētiens ĩ reb⁹ humanis nihil eē diuturnū, aut stabile.

TIMON NICEVS.

20 Capere fugiendo. Gaudebat hortorū secessibus, ac solitudine Vñ Hieronimus Peripateticus de illo dixisse fert? Quēadmodū apud Scythas, & ꝗ fugiūt,

& qui

& qui insequunt, torquent sagittas: itidẽ inter philosophos, alios prosequendo discipulos capere alios fugiẽdo. Sequitur fama fugientẽ, & ob id ipsũ auidius experit, qui scholam vitat.

Cum vidisset Arcesilaum inter assentatores euntem: Quid tu, inquit venisti huc, ubi sumus nos, qui liberi sumus? 21 Libertas

In quendam oĩa mirantẽ ita lusit: quin, & illud miraris, ꝙ quum tres simus, quatuor habemus oculus? Timon.n. luscus erat, vnde & Cyclops dictus est, & discipulum habebat luscum Dioscoridem. Meminit huius, & Socrates alicubi apud Platonem. 22 Facetè

XENOPHON.

Dicebat esse prudentis cordatiq; viri, ẽt ab inimicis vtilitatem capere. Vulgatũ est, neq; solẽ, neq; aquam, neq; ignẽ magis vtilem esse hominibus, quã amicos: Sed ingenij philosophici est, quemadmodum periti medici ex bestijs, ac serpentibus noxijs utilia quædam remedia colligunt: ita ex inimicorũ odio decerpere aliquid quod vertat in suum bonum. 23 Vtilitas ex inimicis.

Dicebat tum maxime colendos esse deos, quũ homini res sunt secũdæ, vt quum inciderit necessitas, cõfidenter illos imploremus, vtpote bñuolos iã, & amicos. Rectè Xenophon, sed vulgus hominum cõtra facit: in felicitate profunda est Diuorũ obliuio: quũ urget calamitas, tum demum ad illos confugimus. 24 Diuorũ cultus.

STRATO PHISICVS.

Quibusdam obijcientibus, ꝙ Menedemus plures haberet auditores q̃ ipse: quid mirum, inquit, si plures reperiũtur, qui lauari cupiũt, q̃ vngi? Engũtur qui se parãt certamini. Subindicauit Menedemi philosophiã esse dilutã, ac facilè inueniri, qui audiant de virtute disserentem, perpaucos autem, qui virtutem, 25 Virtutis vsus.

exer-

exerceant. Nam huc prouocabat Strato.

PHOCION DVX ATHENIEN.

26 Hunc quum pro concione dicentem, quidam petulantissimè maledicus interpellaret multis conuitijs in illum debacchans, omisit quod cœperat, locumque dedit maledico. Postea quam ille vix dicendi fecisset finem, Phocion reuersus in suggestum placido vultu, per inde quasi nihil esset dictum, cœptam orationem prosequutus est. De pedestribus, inquit, copijs audistis, superest, vt de velitibus, ac leuis armaturæ militibus dicam.

Moderatè.

27 Quum adhuc floreret Leosthenes, interrogatus ab oratoribus, quid ipse boni fecisset Reipub. Nihil aliud, inquit, nisi ꝙ donec ego vobis fui dux, nulli dicta est oratio funebris, sed omnes vita defuncti in maiorum monumentis sepulti sunt. Alij iactabant cruentas victorias, Phocion existimabat egregij ducis esse, sic administrare rem militarem, vt nulli, aut quam paucissimi ciues pereant. Mos autem erat Athenis, eos qui in acie cecidissent, apud populum laudare, ac cenotaphia erigere.

APOPH-

APOPHTHEGMATVM LIBER VIII.

PRÆFATIO.

NVnc a philosophis ad sophistas hoc est, qđ dici solet ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους transeamus: quod genus hominũ miror in delitijs fuisse, nō uulgò tamen, sed sũmis etiā principibus, quum nec essent germani poetæ, nec γνήσιοι rhetores, nec synceri philosophi, sed tamen horum omnium similij, tantùm ad captandam aurā popularē, ac linguæ modulatu deliniēdas ociosæ multitudinis aures compositi, si paucos tamen excipias. Vnde mirum quam horũ dicta frigeant præ philosophicis aut etiam poeticis, vt interdum parasiti & meretrices dicere videantur argutiora. Sed hic liber habet præterea variā dictorum saturam, in quibus fortasse reperies iuxta poetam epigrammaticum, quædam bona, quædam mediocria, sed mala plura. Verùm vt molestus est conuiuator, qui præter modum laudat ea, quæ apponit: ita ciuilitatis est parcius extenuare apparatum; eò quòd & qui laudat, & qui deijcit immodice, diuersa quidem via, sed tamē pari studio venari gratiam videatur. Sit igitur hoc lectoris iudicium. Nos simpliciter τὰ παρ' ἡμῶν apponemus.

LEO-

LEO BIZANTIVS SOPHISTA.

1 Venit Athenas populo dissidijs tumultuāti concordiam suasurus. Vbi prodisset in suggestum, corpore admodum pusillo, omnium risus obortus est. Illa fortuitam occasionem uertens in procemium: Quid, inquit, ò viri Athenienses, si conspiceritis vxorem meam, quæ tam pusilla est, vt vix pertingat ad genua mea? Ad hanc vocem quum maior etiā populi risus sublatus esset, subiecit: At nos tā pusillos, si quando dissidemus, nix ciuitas Bixantium capere potest. Ita ferme Plutarchus in præceptis policitis. Sed eandem fabulam multò aliter narrat Philostratus in Sophistis: Nempè quum prodisset ad populum dicturus de concordia, ipsa statim specie risum mouit populo, quod obesus esset, ac ventre prægrandi, At ille nihil turbatus risu multitudinis: Quid inquit, ridetis viri Athenienses: Vxor mihi est me multò obesior, & tamē concordes vnus capit lectulus, discordes ne tota quidem domus. Quod refert Philostratus, & probabilius est, & festiuius.

Solerter.

2 Quum Philippus adornaret bellum aduersus Byzantios, Leo adit illum percunctans hunc in modum: Quid, inquit, accidit tibi Philippe, vt bellum instituas: Vt, inquit, tua patria ciuitatum pulcherrima huc adducatur, ut intelligat se a me diligi, eoque ad fores amasiorum meorum venio. Ad hæc Leo, At qui redamari cupiunt, haud quaquam cū gladijs venire solent ad fores amasiorum. Amantes enim non egent bellicis instrumentis, sed ciuilib. Hoc dicto in diuersum flexo regis animo patriam suam liberauit. Ita Philostratus.

Admonitio commoda.

3 Pasiadi obijcienti lippitudinem oculorū.

Corporis, inquit, vitium exprobrans, haud videns filium tuum: Nemesim humeris baiulātem. Erat enim Pasiadi filius contractis humeris. Nemesim autē dixit redargutionem insolentiæ, quam veteres fingebant esse Deā. Imprudenter in alterum torquet conuitium, si in promptu sit, quod ipsi vicissim obijciatur. Conuitiū retortum.

ION. SOPHISTA.

4 Dicebat rem morosam esse ægrotationem. Nam ægrotis, & uxor molesta est, & medicū incusant, & lectulum molestè ferunt. Ex amicis autem, & qui accedit grauis est, & qui discedit molestus. Sic animus ægrotus, & lætis, & tristibus offenditur. Animus ægrotus.

PROTAGORAS

Abderita ἄθεος.

5 Dicebat de dijs nihil certo sciri, sint, an nō sint: ob id libri illius in foro exusti sunt, quod docerent impietatem: ne quis arbitretur noui exempli rem esse, quod nunc exuruntur libri hæreticorum. Impiè.

6 Euathi discipuli dilemma quomodo apud iudices in ipsum retorserit, notius est, quam vt sit hoc loco commemorandum.

THEODORVS ATHENIENSIS

cognomento ἄθεος.

7 Obijcientibus quod doctrina ipsius multi redderentur deteriores, respondit id aliorum vitio accidere, qui doctrinam ipsius sinistra exciperent, quam ipse dextra porrigeret. Refert Plutar. lib. de animi tranquillitate. Interpretatio sinistra.

FAVORINVS.

8 In Fauorinum sophistam hæc tria iactata sunt, vt miranda vixque credenda: Quum Gallus esset, sciret Græcè: quum Eunuchus accusatum fuisse de adulterio: postremo quod cum Imperatore simultatem gerens, viueret. Prodigiosa.

Huius

9 Huius æream statuam deiecerant Atheniẽses, vt hominis Cæsari inimicissimi. Erant.n. Athenienses vectigales Adriano Cæsari. Id posteaquam ei nunciatum est, nihil commotus, dixit. Vtilius erat Socrati ab Atheniensibus ærea priuari statua, quam bibere cicutã. Contempsit statuæ iacturam, vita incolumi.

Honor de tractus.

AESCHINES.

10 Aeschines quum Rhodi exul recitaret orationem suã aduersus Demosthenem, Rhodij demirati sunt, quod tali oratione fuisset damnatus ab Atheniensibus. At desineritis, inquit Aeschines, admirari, si audissetis, quæ ad hæc respondit Demosthenes. Mira ciuilitate, & se exemit a crimine, & iudices excusauit, dãnationis iniustæ causam reijciens in violẽtiam eloquentiæ Demosthenicæ. Ita ferme Philostratus. Dein quũ recitatam Demosthenis orationem omnes supra modum admirarentur: Quid, inquit, si ipsam bestiam audissetis sua verba resonantem? Sentiens in Demosthene magnam Demosthenis partem abesse, si quæ scripsit ab alio recitarentur.

Similiter

NICETES.

11 Nicetes Smyrnæus sophista Telonæ cuidã in iudicio vehementius incandescenti, dicentique. Desine latrare in me: admodum salsè respondit. Si tu desinas mordere. Nam vtrunque canum est.

Salsè.

ISAEVS SOPHISTA.

12 Isæus sophista Assyrius quum primum ætatem dicasset voluptatibus, simul ut ad virilem peruenit, veluti alius subito factus, miram induit morum seueritatem. Itaque percunctanti cuidam, num illa fœmina ostẽdens, videretur formosa, πέπαυμαι, inquit, ὀφθαλμιῶν, id est, desij laborare ab oculis. Ab altero

Pudicè.

tero quopiam interrogatus, quis piscis, aut q̄ auis esset ad vescedū suauissima πέπαυμαι, inquit, ταῦτα πυδάζων, id est, ista curare desij. Et adiecit, ξαυῆκα γὰρ τὰς ταντάλειους τρυγῶν, id est, seniit enim me & Tantali hortis fructus colligere: Subindicant omnes eiusmodi voluptates, quibus iuuentus capitur, nihil aliud esse, quam vmbras, ac somnia, qualia de Tantalo fabulantur poetæ. Sobriè.

13 Lacedæmonijs periclitantibus, ac de ciuitate mœnibus cingenda consultantibus, Homericum carmen recitauit: Cōcordia

Ἀσπὶς ἄρ᾽ ἀσπίδ᾽ ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ᾽ ἀνήρ.
id est.
Scutum hæsit scuto, galea galea, atque viro vir,

Et adiecit. Sic mihi state Lacedæmonij, & muris cincti sumus.

14 Pythonis proditoris accusationem tribus dictis absoluit: Coarguam Pythonem, inquit, proditionis, oraculo a Deo reddito, populo qui vixit, Philippo qui dimisit. Græca sunt lepidiora, ἐλέγξω πύθωνα προδεδωκότα τῷ χρήσαντι θεῷ, τῷ δόσαντι δήμῳ, τῷ ἀναζεύξαντι φιλίππῳ. Neque enim Deus pronunciasset oraculo, nisi talis esset: neque populus uixisset, nisi talis fuisset: neque res abijsset, nisi eum cuius gratia venerat, non reperisset; aut rex è castris illum non dimisisset. Breuiloquium.

SCOPELIANVS.

15 Scopelianus eos qui conuitijs agerent existimantes sese hoc pacto declarare animi magnitudinem, aniculas appellare solet non tantum ebrias, sed & rabidas. Conuitia anicularū.

16 Polemoni obijcienti quod inter dicendum pulsaret tympanum: Tympanizo, inquit, sed Aiacis clypeo: haud inficians se in agendis Vehementia in dicendo.

dis causis interdum uti verbis, ac figuris vehementioribus, at non inani strepitu, sed ad causæ patrocinium accommodis.

DIONYSIVS SOPHISTA.

18 Dionysius sophista familiaribus dicere fuit, mel summo digito, non caua manu gustādum esse: Sentiens voluptates quam parcissimè admittendas.

POLEMON SOPHISTA.

18 Liberè. Antoninus Imperator absente Polemone occuparat domum illius, velut omnium apud Smyrneos pulcherrimam. Ac Polemon noctu reuersus è peregrinatione, pro foribus clamauit, se indigna pati qui proprijs ædibus arceretur. Cognouit Imperator, accessit. Post vbi Romam venit Polemon, Imperator ciuiliter illi exprobrans quod acciderat: Date, inquit, Polemoni diuersorium, nec quisquam illum eijciat. Mox histrio quidam tragœdiarum, ex Olympijs Asiæ, cui erat præfectus Polemon, appellauit Antoninum Cæsarem aduersus Polemonem, quod protinus initio fabulæ ab illo fuisset eiectus e scena. Percunctatus est Cæsar, quo tempore fuisset eiectus: cumque is respondisset, circiter meridiem: admodum vrbanè respondit. At me quidem eiecit circa mediū noctis, nec tamen appellaui iudicem.

19 Affectando. Quum laboraret morbo articulari, Pergami in tēplo obdormijt, huic apparuit Aesculapius, iubens vt a frigido potu abstineret: ad quem Polemon: O præclare, inquit, quid autem si bouem curares? Subindicans iamdiu assuetum duris, frustra vocari ad delitias.

20 Facetè. Proconsul torquebat prædonem quendam: quumque dubitaret quod supplicij genus ex-

ſet de illo ſumpturus, ſuperueniens fortè fortuna Polemon. Iube, inquit, illum adiſcere veterum ſcripta. Ipſe quidem Polemon multa edidicerat, ſed in exercitatione nihil ducebat laboroſius ac moleſtius quàm ediſcere, eoq; Fabius iubet hoc tædium protinus è pueris deuorari.

Occurrens ſophiſtæ cuidam, inteſtina, mænides, piſces & alia quædam vilia portanti ob ſonia: O vir egregie, inquit, non poteſt Darij & Xerſis animũ rectè actione exprimere: qui talibus vtitur cibis. 21 Cibus.

Timocrati philoſopho apud Polemonem dicenti Frontinum eſſe loquacem. Et omnis, inquit, anus. Notans in Fauorino corporis habitum, quod eſſet eunuchus. Viſus eſt excuſare vitium, ſed re vera conduplicauit. 22 Salsè.

Hiſtrionem tragœdiarũ qui in Olympijs: ò Iupiter, pronunciarat, oſtenſa terra: ò terra, manu in celum proiecta: ſubmouit a præmijs (præſidebat enim ei certamini) dicens, Hic manu commiſit ſolœciſmum. 23 Geſtus.

Quum articuli morbo lapideſcerent, medicos admonuit, vt effoderent, inciderentq; Polemonis lapidicinas. Dicebat, Comedendum eſt, manus non habeo ambulandum eſt, pedes non habeo, dolendum eſt, & manus habeo, & pedes. 24 Iocus in morbum propriũ.

Curarat, vt viuus inferretur ſepulchro, ac familiaribus quibus datum erat negotium occludendi monumentum: Obde, inquit, obde, ne me Sol cernat iacentem. 25 Induſtria.

SECVNDVS SOPHISTA.

Tale declamationis argumentum erat propoſitum: Qui ſeditionem mouerit, moriatur: qui ſedauerit, præmium ferat. Quidam & mouerat, & ſedauit petit præmium. 26 Argutè.

Hanc quæstionem paucis absoluit. Quod est prius? mouisse. quod posterius? sedasse. Itaq; prius da pęnas motæ seditionis, ac deinde si potes, accipe premium recte factorum.

GORGIAS SOPHISTA.

27 Priuolę q̄stiones. Gorgiæ sophistæ palam exhibenti sese ad respondendum, quod cuique libuisset proponere: Xenophon non ille Socraticus, sed alius quidam, inuidens, adijt illum, atque hanc proposuit quæstionem: Dic mihi Gorgia, quã obrem fabæ ventrem inflent, quum ignẽ non inflent. Ad quem placidè Gorgias: Isthuc quidem tibi dispiciendum relinquo: cæterum illud iam olim cognitum habeo, terrã aduersus istiusmodi homines producere ferulas.

28 Poesis fallaciabona. Dicebat tragędiam esse deceptionem, qua qui alterum decepisset, iustior esset eo, qui non decepisset; & qui deceptus esset, sapientior foret eo, qui non esset deceptus. Fallit n. tragœdia tractans argumenta confica, sed adeò scitè, vt vera credantur. Iustior autem ille videtur qui fallendo prodest: & sapientior est, qui per fictas fabulas discit, quid sit turpe, quid sit honestum. Refert Plutarchus de pueris audiendis.

HERODES SOPHISTA.

29 Nobilitas in talis. Herodes in accusatorem, qui de causa pauca de generis sui claritate multa iactarat: Tu, inquit, nobilitatem habes in talis. Romani siquidem nobilitatis signum gerebant in calceis. Id erat eburnum additamẽtum tali specie. Ita Plinius notat quosdã, qui nihil haberent. nobilitatis præter imagines. Rursus quum aduersarius gloriaretur, quòd in vnam quandam Italiæ ciuitatem multa beneficia contulisset: Idem ego, inquit, de me prędicare possem, si in vniuersa terra causam dicerẽ.

Signi-

Significans se de innumeris ciuitatibus fuisse præclarè meritum.

30 Luctus immodicus. Vxoris Regillæ mortem luxit impotẽtius, adeò vt picturas & ornamenta domus colorib. atraret, velis pullis tegeret, ac lapide Lesbio obscuraret, omnia. Nam is funestus ac niger est. Quodam igitur die quum Lucius, qui frustra conatus fuerat Herodi persuadere, vt lugeret moderatius, pueros videret in fonte ædibus vicino lauantes rhaphanides, rogabat cui pararetur ea cœna, qui responderunt, Herodi. Tum Lucius: Iniuriam facit Regillę, q. albis radiculis vescatur in atra domo. Id vbi renunciatum est Herodi, amouit ab ædibus funestam speciem, ne apud probos viros traduceretur.

31 Liberè. Idem Lucius quum Roma venisset obuiã factus Imperatori Marco, pcunctatus est illũ quo iret, & cuius rei gratia, cui Imperator, Honestum est & seni discere, eo ad Sextum philosophum, vt discam, quæ nondum scio. Hic Lucius sublatis in cœlum manibus, O Iupiter, inquit, iam senex tabellam gestans puerorum more commeat in ludum, quum noster rex Alexander XXXII. ann. natus vita defunctus sit. Hic, citius ꝓbarim Cęsaris & studium, & moderationem, quã Lucij libertatẽ.

32 Luctus. Dolorẽ ex prioris filiæ Panathenaidis obitu conceptum vtcumque lenierant Athenienses, intra vrbem eam sepelientes, & obitus diẽ ceu funestum ex anno sustollentes. Cæterùm quum Elpinicem alteram filiam exanimem indecore lugeret, proiectus humi ac vociferans, Quas inferias tibi faciam filia, quid tecum sepeliam? Superueniens Sextus philosophus: Maximum, inquit, munus dederis filiæ, si moderatè lugeas.

33 Sumptus inanes. Viginti pueris ob virtutem compluribus in iocis statuas posuerat: Hac de re qnum accusaretur a Quintilijs Greciæ præfectis, quod superuacaneis impendijs indulgeret: Quid, inquit, vobis incommodi est, si ego ludo de saxis meis.

34 Liberè. Videns Quintilios Troianos quidem esse, cæterum a Cæsare plurimi fieri, dixit, ego et Iouem Homericum odi, quòd Troianis fuit amicus. Nimium liberè profitens sibi molestum esse, quòd Imperator tantum honoris haberet. Quintilijs.

35 Maledicētia. Protheo Cynico sine fine ipsum conuitijs incessente: Cōscendimus, inquit, ambo, tu quidem malè loquens, ego malè audiens. Sensit immedicabile malum esse, cui ille tamdiu assueuerat, & se moderatius ferre quod iam nouum non esset.

36 Modeste. Atheniensibus sic admirantibus hominis eloquentiam, vt diceret illum esse de numero decem oratorum, nihil elatus est hac laude, quæ videbatur maxima, Tantum respondit: Certe Andocide sum melior is, ut opinor fuit sophista quispiam notæ vulgaris.

ANTIOCHVS SOPHISTA.

37 Iracūdia. Antiochus sophista quum malè uulgo audiret, ueluti formidolosus quod nec prodiret in concionem nec Reipu. munia capesceret. Non vos, inquit, merui, sed meipsum: agnoscens bilem suam uehementiorē, quàm ut cohiberi posset: Sensit idem Plato: qui sunt iracundioris ingenij, ad disciplinas quidem esse idoneos, ad gerendam rempub. non item.

ALEXANDER SOPHISTA.

38 Improbitas. Alexander sophista legatione fungens pro Seleuca apud Antoninum primum, vidensq; illum minus attentum, clariore uoce dixit,

auscult a

auſculta me: Cæſar autem acerbitate confidentiaque vocis exaſperatus: Auſculto, inquit, intelligoque te. Tu enim es ille, qui colis comam, qui dentes candidas, qui polis ungues, qui ſemper oles unguentum.

HERMOGENES.

Antiochus hoc dicto taxauit Hermogenẽ, vt diceret illum inter pueros eſſe ſenem, inter ſenes puerum: ſiue ob ualetudinem ante tempus imbecillem, ſiue ob dictionis genus neglectius. Alij per iocum dicebant illius verba, plane iuxta. Homerum eſſe πτερόεντα, quod ea veluti pennas abijceret. 39 Sermo incõpoſitus.

PHILAGER.

Rogatus quamobrem non delectaretur educandis pueris. Quoniam, inquit, nec me ipſo delector. Agnoſcebat naturæ ſuæ vitium. Erat enim iracundus & moroſus, eoque nec appoſitus ad teneram ætatem inſtituendam: quum hodie ſtulti parentes nullis libentius committant liberos ſuos, quàm huiuſmodi truculentis & aſperis. 40 Iracundia.

ADRIANVS SOPHISTA.

Adrianus ſophiſta in cõuiuio ſophiſtarum ad quos adhibitus erat tanquam egregij cuiuſpiam arcani conſors futurus, quum ſermo fuiſſet ortus, de characteribus dictionis, & in quo quiſque praecelleret. & quid in quoque potiſſimum imitandum eſſet: At ego, inquit, deſcribam characteres, haudquaquam recenſens inciſiunculas, intellectulos, membra, aut rhythmos, ſed me ipſum mihi imitandum proponens, omniumque inuenta ex tempore proferens fluxu quodam orationis, ac linguæ permittam hæc omnia. Quid de hoc Adriani dicto iudicandum exiſtiment, viderint Critici. Illud ſcio, Horatium non 41 Imitatio.

temerè exclamasse. O imitatores seruum pecus. & hodie videmus quosdam qui se totos adduxerunt exprimẽdo Ciceroni, frigido & elũbes euadere. Quod si quos delectat illud orationis genus leue & γλαφυρὸν, equidẽ nec obsto cuiquam, nec inuideo. At ipse malim Epicteti rudem & indolatam phrasim, sed naturalem, quàm Isocratis omni flosculorum genere picturatam. Huius Adriani dictionẽ Herodes sophista solet appellare κολοσσοῦ μεγάλα παράγματα, id est, Colossi magna fragmenta, simul in iuuene notans orationem nondum satis compositam, simul laudans & uocis & animi magnitudinem.

Colossi fragmenta.

42 Quidam è familiaribus miserat illi pisces in disco argenteo, picturato auro: at ille delectatus vasculo non remisit, tantum ei qui miserat, respondit: Bene facis, quòd etiam pisces: quasi discus esset dono missus, pisces tantùm nouitatis gratia additi. Quidam autem dicunt id ioco factum, ut castigaret discipuli uitium, qui sordidior esse dicebatur. Nam eo admonito discum reddidit. Quum essem apud Coloniam Agrippinam, Senatus honoris gratia misit vinum in cantharis testaceis, nec eos repeti mos est. Id admiratus rogaui causam. Responsum est, olim uinum solere mitti cantharis argenteis. Hoc honoris quum esset habitum cuidam ex eorum numero, qui magnam nobilitatis partem existimant rapto uiuere: postridie mane profectus est cum argenteis cantharis. Re comperta misit ad illum senatus, qui cantharos reposceret: At ille: Vltro, inquit, dono dedistis, & ego gratias egi. Hac causa admoniti mutarunt consuetudinem.

Facetè.

PAV-

PAVSANIAS CAPPADOX.

Quoniam more suæ gentis crassa lingua so 43
nabat,confundens consonantes,breues produ Salsè.
cens, productas corripiens, vulgò dictus est coquus,qui preciosa obsonia malè condiret.

PROCLVS.

Proclus Naucratites filium habebat intem 44
perantem, gallis gallinaceis, coturnicibus, Argutè.
catellis,& equis alendis indulgentem:quē pater adeo non increpabat: ut vnà cum illo potius venaretur. Quo nomine quum ab amicis obiurgaretur: Citius,inquit,desinet,cum senibus colludens, quàm cum æqualibus.

ANTIPATER.

Antipater Hierapolitas quum dicturus es- 45
set Seueri Cęsaris filiam, forma parum fœ- Lepidè.
lici, & familiarium quispiam interrogaret, quando laturus esse τὰ ἀνακαλυπτήρια, sic appellabantur munera, quæ sponsę amici deferabant sponso tertio die, quo sponsa debebat exhiberi spectanda. Hermocrates lepidissimè respondit ἐγκαλυπτήρια μὲν ἔγωγε αὐτὴν λαβών, id est, Encalypteria potius,quum talem ducat, ἀνακαλύπτω, est retego. ἐγκαλύπτω tego, Quod deforme est tegi magis oportet,quàm retegi.

HERACLIDES SOPHISTA.

Scripserat libellum cui titulum indiderat 46
πόνου ἐγκώμιον,i. laboribus laudatio. Eū quū Industria.
Ptolemæus sophista fortè obuius videret habentem prę manibus, rogabat, quid moliretur. Quū ille respondisset πόνου ἐγκώμιον. Ptolemæus accepto codice,deleuit π & abiecit: tempus est ut legas titulū encomij, reperitq; scriptū ὄνου ἐγκώμιον Ptolemęus huc allusit,q si labor mereretur laudem, eadem opera laudandus esset asinus animal labori natum.

HIPPODROMVS SOPHISTA.

47 Hippodromus sophista Cleměti tragędiarum actori longè præstantissimo, quum apud Amphictyones optimè re gesta negata eēt victoria, ꝙ Byzātium a Romanis obsideretur, quod Blzantius esset, atque id temporis prosiliens clamauit, Valeātapplaudentes, ac per peram de re iudicantes: Ego, inquit, Clsmenti victoriam decerno. Quū alter histrio appellasset Cęsarē, obtinuit Hippodromi suffragiū.

Iudicium incorruptum.

48 Quodam tempore quum illi vehementer a Græcis applauderetur, multaq; magnifica acclamarentur, in quibus illum æquabant Polemoni, Hom[illegible]o versu respondit, τί μ' ἀθανάτοισιν ἰσκεις id est, quid me immortalibus æquas? Simul & candidi hominis laudem auferēs, qui Polemonem tam pręclaro testimonio ornarit, & modestia, qui laudem inuidiosam repulerlt.

Modestè.

49 Quodam tragœdiam appellante sophistarum matrem, correxit dictum. Ego, inquit, dico Homerum esse patrē. Siue quod nimia sit tragicorum grandiloquentia; siue quòd fons tragędiarum sit Homerus: pulchrius autem ex ipso haurire fonte.

Homerus

50 Homerum appellare solet uocem sophistarum, Archilochū spiritū: ꝙ ille suppeditet uerba splendida, hic acrimoniā & uehementiā.

QVIRINVS SOPHISTA.

51 Quum ab Asianus reprehēderetur, quòd in accusando mitior ac lentior esset, quam ipsi docerent: Multo, inquit, satius est, ut uos meā accipiatis lenitatem, quàm ego uestram crudelitatem. Tumebant Asiani rethores, & immodicis delectabantur.

Admonitio retorta.

52 Amicis ipsum de morte filij consolātibus: Quando, inquit, potius apparebo uir quàm nunc?

Fortiter.

nunc? Sentiens dolorem quidem esse acerbũ, sed hoc fortitudinis laudẽ fore splendidiorẽ.

PHILISCVS.

Philiscus illaudatus rhetor, quum causam ageret pulchrè vestitus, sed tumultu irruens in tribunalia, voce semimuliebri, lingua supina, quouis potius spectans, quàm ad ea quæ agebãtur: auersatus dicentem Imperator, studuit illi os occludere, totaq; actione aquam intercipiebat, breues subinde percunctatiunculas obijciens. Ad quas quum parum apposite responderet Philiscus: Virum, inquit Imperator arguit Cæsaries, rhetorem vox. Græca pluscululum habent leporis: τὸν μὲν ἄνδρα δεἰκνυσιν, τὸν δὲ ῥήτορα φωνὴ, notans illum, quòd attonsa cæsaries declararet uirum, sed oratio non declararet esse rhetorem, sed fœminam potius. 53 Pronunciatio.

CASSIVS SEVERVS.

In aduocatione quadam, quum M. Pomponius Marcellus Latini sermonis molestissimus exactor, solœcismum ab aduersario factum arguere perseueraret, interpellatis iudicibus, dilationem petijt, ut litigator suus aliũ Grammaticum adhiberet, ꝙ diceret sibi cum aduersario non de iure, sed de solœcismo controuersiam futuram. 1 Modestè loqui.

M. POMPON. MARCEL.

Quum ex oratione Tiberij Cæsaris quiddam reprehendisset, contrà affirmante Atteio Capitone id esse Latinum, & si non esset futurum certè: Iam inde, inquit, mentitur Capito. Tu enim Cæsar ciuitatem dare potes hominibus, verbis non potes. Editio Aldina corruptè legit, verba non potes, Hominibus datur ciuitas, qui recipiuntur in ius ciuium. Verbis datur ciuitas, qui recipiuntur 2 Liberè.

in consuetudinem sermonis Romani. Quum admodum multæ voces, non Græcæ tantùm, sed & Britannicę, & Gallicæ, & Persicæ ciuitate Romana donatæ sunt. Id publicus vsus potest, & Cæsar non potest.

REMNIVS PALEMON.

3 Salsè. Is flagrabat libidinibus usque ad infamiã oris: unde quendam in turba osculum ingerentem, quum refugiens deuitare non posset, dicto non infaceto repulit: Vis tu, inquit, magister quoties festinantem aliquem vides, obligurire?

EPICVRVS ATHENIENSES.

4 Amicorũ cõmunia. Improbat institutum Pythagoræ, qui quũ doceret amicorum communia esse omnia, iubebat, ut discipuli, quod quisque habebat, deponerent in commune, dicens, id esse diffidentium verius, quàm amicorum. Etenim si quis vere sit amicus, nihilominus habeo pro meis, quæ ille possidet, quàm si deposuisset. Porrò qui diffidit, aut non est ipse verus amicus, aut de alterius animo dubitat.

CTESIBIVS.

5 Benignitas. Arcesilaus quum inuiseret Ctesibiũ ægrotantem, sensissetque hominem egere clam crumenam pecunijs plenã subiecit ceruicali quã ut reperit Ctesibius, ait Ἀρκεσιλάου τοῦτο παίγνιον, id est, Arcesilai hic ludus.

EVRIPIDES.

6 Ducũ prudentia. Celebratur illud Euripidis dictum: Vnicum cõsilium rectum magnum militum manum uincere, Quo prudenter admonuit non perinde referre, quàm numerosum educas exercitum, sed quàm cordati sint exercitus duces. In bello siquidem longe plus habet momenti prudentia, solertiaque, quàm uires consilij expertes.

Idem

7 Idem cuidam opprobanti grauεolentiam oris, multa nimirum, inquit in illo occulta computruerunt: Significans se posse continere arcana. Solent autem in occulto congestæ computrescere. Silentiū.

DIONYSODORVS TIBICEN.

8 Gloriari solet, ꝙ nemo pulsus suos audisset, neque in triremi, neque ad fontem quem admodum Ismeniæ: Sentiens se nunquam captasse plausus solidorum & imperitorum, sed sat habuisse probari paucis eruditis. Ita Laertius in Cratete. Laus à laudatis.

TRATIAS.

9 Colax Bianti stupido sic adulatus est: Plus bibisti, quàm rex Alexander. Quod in Alexādro turpissimum erat, illi laudi tribuit. Neque enim statim laude dignum est, quòd fit à principibus. Adulatio.

ALEXANDER MAGNVS.

10 Quum inuitaretur, ut Darij filias, quas habebat captiuas, inuiseret (prædicabantur.n. puellæ admirabili esse forma) noluit ire, dicens sibi non committendum, ut quum viros vicisset, à mulieribus vinceretur. Continentia.

DVELLIVS.

11 Duellius qui primus Romæ è nauali pugna triumphū obtinuit, iā senex, tremuloq; corpore, in iurgio quodā audiuit exprobrar sibi grauεolentiam oris: redijt domū tristis. & expostulauit cum Bilia uxore quam virginem duxerat: quur huius vitij nunquam admonuisset, quo licuisset mederi. Admonuissem, inquit illa, nisi putassem omnibus uiris ad eundem modum olere animam. Et hoc apophthegma superius alteri tributum retulimus. Si Biliā verè sensit, quòd dixit, argumentum est insignis pudicitiæ: sin finxit, Pudicitia cōiugalis.

xit, magna est ciuilitas erga maritum, magna item tolerantia, quæ tamdiu pertulerit hoc incommodum absque fastidio.

QVIDAM.

12 Facetè. Quidam iratus Agasoni volebat eum percutere, qùumq; is clamaret, Atheniensis sum ad asinum versus: At tu, inquit, Atheniensis non es: eique multas plagas inflixit. Meminit Plutarchus in libello. De cohibenda iracundia.

PROMETHEVS.

13 Vsus rectus. Quum ignem è cœlis in terras deportasset eumque primum uisum Satyrus complecti vellet & exosculari; Heus, inquit, ni caues hirce, profectò dolebit tibi mentum: Admonens etiam, quæ natura pulcherrima sunt, maximeq; necessaria, tamen fieri perniciosa, nisi rectè utaris.

BOS.

14 Auxilia mutua. Bos sub onere deficiens, rogauit camelum conseruum, ut se oneris parte recepta subleuaret: cui recusanti, Imò, inquit, & meipsum & hæc omnia portabis. Idque factum est mortuo boue: Ita Plutarchus in libro de tuenda bona valetudine.

PORCIA MINOR.

15 Pudicitia. Quum laudaretur apud eam mulier quædam, ut bene morata, quæ tamen iterarat matrimonium: Fęlix, inquit, ac pudica matrona non nubit nisi semel. Non passa est illam inter bona moratas numerari, quæ citra necessitatem adscisceret alterum virum. Nam multas hoc cogit egestas: Porrò coitus gratia nubere, non est verè pudicarum. Eoq; dixit, fœlix, excusans necessitatem.

ANNIA.

16 Propinquis admonentibus, ut alteri nuberet:

ret: esse enim illi & ætatem integram,& faciẽ bonam, quorum alterum spem faceret prolis; alterum promittere: amorem mutuum: Nequaquam, inquit,hoc faciam: si enim bonum uirum nacta fuero,nolo timere, ne perdam,si malum,quid necesse est, post optimũ perpetissimum. Pudicè.

M A R T I A, Catonis filia minor.

17 Rogata, quur a morte mariti nollet iterũ nubere, Quoniam, inquit, non inuenio uirũ, qui me magis uelit,quàm mea. Nõ probauit coniugium, quod non conciliaret amor mutuus. Quæ ducitur dotis causa, conductum habet concubinum uerius, quam coniugem. Nuptiæ dotis cã.

18 Eadem quum diutius lugeret maritum,rogata quẽ esset habitura diem luctus ultimũ, respõdit,Quẽ & vitæ. Sic & illa Ethnica, magno sanè cum dedecore plurimarũ Christianarum,quę uiro nondum elato iã nupserunt. Pudicè.

V A L E R I A.

19 Valeria Messalarũ soror,rogata,quur amisso Seruio uiro,nulli uellet nubere: Quoniam, inquit,mihi semper uiuit maritus Seruius. Pudicitia.

P Y T H I A S.

20 Pythias Aristotelis filia rogata,quis esset color pulcherrimus, Is,inquit,quem in ingenuis gignit pudor. Agnoscas uel ex hoc dicto philosophi filiam. Solent autem feminę alijs coloribus alię delectari. Pudor liberalis.

21 Philosophus quidam priscus, sed ἀνώνυμος huiusmodi sermones Arsinoes reginę luctum cõpescuit: Quum Iupiter,inquit,inter dæmones rerum faceret partitionẽ, luctus non aderat, sed distributione iam peracta uenit. Huic igitur quum Iupiter aliquid honoris tribuere uellet, nec esset, quod daret quippe, iam consumptis omnibus, tandem assigna- Luctus.

gna-

gnauit illi honorem, qui mortuis impēditur, veluti lachrymas & maiores. Quemadmodum igitur, inquit, cæteri dæmones bene volunt ij, a quibus coluntur, itidem & Luctus. Quod si fuerit abs te contemptus o mulier, haud quaquàm venturus est ad te. Contra si diligenter abs te colatur honoribus illi designatus a Ioue, mœroribus ac lamentis, diliget te, semperque tibi suppeditabit aliquid earum rerum, quibus abs te perpetuò possit honorari. Refert Plutarchus in consolatione ad Apollonium.

DEMOSTH. MITILAEVS.

22 Studium immodicum. Pulsauit fores hominis musicæ ac citharæ dediti: cumque is audito pulsu iussisset illum introire, Faciam, inquit, si prius alligaris citharam. Subornans illud nihil aliud, quam cithara canere. Refert Plutarchus Symphosiacon libro secundo.

ATTILIVS.

23 Nihil agere. Dixit satius esse ociosum esse, quàm nihil agere. Refert Plinius iunior ad Minutiū Fundanum, Satius est enim, inquit, ut Attilius noster eruditissimè simul & facetissimè dixit, ociosum esse, quàm nihil agere. Quamquàm hoc dictū adscribatur Catoni seniori, Ociosus est, qui vacat ab externis actionibus: nihil agit, qui negocijs infrugiferis, nihil ad beate viuendum conferentibus occupatur. Quemadmodum qui moliuntur, nec satis succedit, quod agunt, satagere dicuntur: ita nihil agunt qui frustraneis actionibus tumultuantur. Plinius.n.putat eos, qui militaribus negocijs distrahuntur, nihil agere. contrà qui se philosophiæ dedunt, ociosos esse.

24 Profectus. Dicere solet, sic adolescentes in foro auspicari a causis centumuiralibus, vt pueri

solent

ſolent in ſcholis ab Homero: Quod vtrunque ſit maximum, quum oporteat paulatim per gradus ad id quod ſummum eſt peruenire. Meminit Plinius ad Maximum.

PLINIVS MAIOR.

25 Lectionis vtilitas.

Dicebat nullum eſſe librum tam malum, qui non aliqua parte prodeſſet. Verùm dixit de his, qui notant ex quibuſcunque libris, ſi quid ineſt frugiferum, excerpere.

26 Temporis parſimonia.

Idem qu[illegible]m recitatorem quiddam perperam pronunciantem amicorum quiſpiã reuocaſſet, & vt repeteret, coegiſſet: Quid, inquit, an intellexeris? quum ille annuiſſet: Quur ergo, inquit, reuocabas? Decem amplius verſus iſta tua interpellatione perdidimus. Tanta erat parſimonia temporis.

27 Tẽp. parſimonia.

Idem nepotem ſuum ambulantem videns, obiurgauit. Potens, inquit, has horas nõ perdere. Nam qui lectica vehebantur, aut recitantem audiebant, aut ſi libuiſſet, aliquid etiam exarabant, aut dictabant aliquid, quorum nihil licet ambulanti.

PASSIENVS PAVLVS.

28 Ridiculè.

Paſſienus Paulus eques Romanus, ſed dubiæ ſanitatis, quum recitans elegias ſuas ſic auſpicaretur: Priſce iubes: Priſcus Iabolenus, qui tum aderat: Ego vero, inquit, non iubeo. Protinus ingens omnium riſus coortus eſt. Fingunt.n. poetę ſuo arbitrio quicquid libet. At Priſcus non tulit poeticam fictionem.

THRASSEA.

29 Homo.

Referente Plinio Iuniore, dicere ſolet: Qui vitia odit, homines odit: Sentiens nullum eſſe hominem, qui non multis uitijs ſit obnoxius, licet alijs alij laborent. Ac ſæpenumero accidit, vt qui alios inſectantur, ipſi grauioribus madeant uitijs.

VIRGINIVS.

30 Animosè. Cluuius historiographus sic affatus est Virginium, cuius res gestas attigerat: Scis Virgini quæ fides historię debeatur. Proinde si quid in historijs meis aliter legis ac velles, rogo ignoscas. Ad hæc Virginius; Tu ò Cluui, tu ne ignoras, ideo me fecisse, quod feci, vt esset liberum vobis scribere, quæ libuisset? Vox excelsi animi testis, & recte factorum conscientia contenti.

FRONTINVS.

31 Animosè. Vetuit sibi extrui monumentum his verbis: Impensa monumenti superuacanea est, memoria nostri durabit, si in vita meruimus. Excelsi animi est, quum præclara gesseris, gloriam contemnere.

ARCHITAS.

32 Moderatè. Architas quum in agro comperisset quosdam è famulis admisisse quiddam, sentiēs se commotiorem in illos, nihil quidem tum fecit, tantum abiens dixit, Fortunati inquit, estis quod irascor vobis.

AVFIDIVS MODESTVS.

33 Salsè. Quintum in morbo sibi dicentem manus esse frigidas, hoc scommate taxauit, Atqui calidas, inquit, è prouincia extulisti: notans eū, quod proconsul administrans prouinciam, multa furatus esset. Meminit Plutarchus in Symposiacis lib. secundo.

QVIDAM.

34 Iocosè. Quidam Imperatorem incusauit, quòd illius insidijs, & ocio & sōno fuisset priuatus, videlicet quod illius benignitate è paupere factus esset diues. Refertur eodem loco.

QVIDAM.

35 Liberè. Quidam Antigoni amicus, quum ab eo petijsset talentum, nec accepisset, postulauit

lauit ab eo deductores, ac corporis custodes. Rogatus quamobrem. Ne, inquit, insidijs impetat, assingens se talentum humeris ferre.

ARISTARCVS, THEODECTAE PATER.

Dicere solitus est: Olim vix erant septem sapientes, nunc haud facilè totidem inuenias idiotas: Notans sophistarum turbam, qui se pro sapientibus iactabant, ut uix superesset, qui profiteretur indoctum. 36 Salsè.

SELEVCVS REX.

Subinde dicere solet, si multi scirent, quantum sit negocij, tantùmodo tot epistolas scribere, ac legere, nec humi proiectum diadema tollerent. 37 Regum cura.

CANVS TIBICEN.

Dicebat homínes ignorare, quanto plus ipse canens voluptatis caperet, quam alij, alioqui auditores non darent mercedem, sed acciperent. Virtus iucunda est ea exercentibus, vnde mirum est quosdam ad id mercede velle conduci, vt bene viuant, quum ipsa virtus abunde magnum sui sit præmium. 38 Facetè.

LAMPIS NEGOCIATOR.

Interrogatus quomodo sibi parasset diuitias: Magnas, inquit, haud difficulter: exiguas verò cum labore, ac tardè: Sentiens initio paulatim magnaque uigilantia corrasam pecuniam. Cæterum parata iam ingenti sorte, facile est amplis lucris ditescere: Primum autoritas, ac fama tardè paulatimque, nec fine negotio paratur. At qui iam innotuit, facilè magnam assequitur laudem. Meminit Plutarchus in libello, an seni sit capessenda Respub. 39 Argutè.

ISMENIAS.

40 Ismenias tibicē canebat in sacrificio, quumque non litaretur, is qui conductus fuerat, arreptis tibijs, canebat ridiculè, & hoc canente litatum est. Incusantibus autem ijs, qui aderant. Diuinitus, inquit, contingit venustè canere. Hic Ismenias ridens. At me, inquit, canente dij voluptate capti commorabantur, te verò festinante illos abigere, arripuerunt hostiam. Refert Plutarchus Symposiacon. lib. 2. Conductitius ille sibi laudem arrogabat, quod ipso canente litatum sit, quasi dij magis delectati sint ipsius cantu, quam Ismeniæ. Id lepidissimè retorsit Ismenias: ideo non fuisse litatum, quod dij gaudentes erudita musica, diutius amarent adesse sacrificio. At quum ille tam ridiculè caneret, quasi studeret deos abigere, ne vacui recederent, arripuerunt victimam.

Facetè.

PAVSON PICTOR.

41 Pauson pictor receperat a quodam equum pingendum specie volutantem sese, & pinxit currentem. Indignante eo qui conduxerat, Pauson ridens. Inuerte, inquit, tabulam, eo facto iam non currere, sed volutari videbitur. Ita quædam errata quæ videntur maxima, minimo negotio corriguntur, si quis commodè interpretetur. Refert Plutarchus in libello, quur Pythia vates desijsset carmine reddere oracula.

Correctio

42 Serbidius Scæuola vir tum iuris prudentia, tum Mar. Antonini Imperatoris amicitia celebris, dicere solitus est. Ius ciuile vigilantibus scriptum esse, non dormitantibus. Sentiens iuris prudentiam non sine summo studio percipi, quemadmodum Aristoteles sic edidit libros naturalium, vt non essent edi-

Industria.

dio
edidit

ti, nisi vox vxor doctoris accederet. Refertur lib. Pandectarum 42. titu. quæ in fraud. cred. l. pupillus. Verum, vt Scæuola merito requirit studium, ac vigilantiam a Iurisprudentiæ candidatis: ita nemo non improbabat sententiam Iodoci, qui Mechliniensi senatui præsedit. Nusquam enim non magna contentione tuebatur, neminem posse, vel vnius legis intelligẽtiam consequi, qui quicquam sciret in bonis literis. Et quum in conuiuio quodam mecum disputans incaluisset, addebat uix esse treis in orbe, qui leges Cæsareas intelligerent. Aderat huic conuiuio Ioannes Syluagius, Caroli tum regis Cancellarius, Georgius ab Halonio, Blasius iureconsultus, & alij nonnulli. Fatebatur tamen Bartolum leges ad plenum intellexisse, quum constet illum tot locis hallucinatum esse.

PAPINIANVS.

Bassinus Antoninus Imperator magna laborabat inuidia; quod fratrem occidendum curasset. Eoque Aemilio Papiniano prætorij præfecto, ob eximiam Iuris prudentiam summæ apud Romanos authoritatis, negotiũ dederat, ut hoc facinus apud senatum defenderet. At is respondit, multo facilius parricidiũ perpetrari, quam defendi. Ob hanc liberam vocem Bassinus occidit virum immortalitate dignum. Fui olim cum quodam Iureconsulto, in aulicis negotijs diu multumque versato, qui dicebat sibi nihil esse grauius, quam quod interdum palam iniqua animo reclamante cogeretur exequi: nec id satis; cogeretur excogitare fucos quibus, quod erat iniquum, videretur æquum. Sed hæc ipsi principes interdum non intelligunt, aliquoties nesciunt quidem. 47 Libertas noxia.

45 Prætorijs viris ab Imperatore Adriano petentibus, vt sibi de iure respondere liceret, rescripsit, hoc munus non peti solere, sed præstari. Quare accingerentur, si qui sibi fiderent, & populo sui specimen darent. Nam Augustus quo maior esset iurisperitorum autoritas, constituerat, vt qui responderet vellent, id ex autoritate Cæsaris facerent, quum antea liberum fuisset respondendi munus subire quicunque sui fiduciam haberent.

Virtus præstanda, nō petenda.

46 Saluius Iulianus tum eximia iuris cognitione, tum multorum principum amicitia clarus, solitus fuit dicere: Et si alterum pedem in sepulchro haberem, adhuc addiscere vellem. Refertur Pandectar. lib. 40. titul. de fideicommissis. l. apud Iulianum. Hæc sententia optimo iure placuit laudatissimis viris. Sed hodie passim audimus has voces: Iam adultus sum, serum est discere. Imo hoc turpius est nescire, quæ cognitu digna sunt, quod adultus es.

Industria.

47 Quum post cladem acceptam ad Persas quidam ab Arcadia transfugissent, auxilia pollicentes, producti sunt in conspectum Xerxis. Ibi Persis percunctantibus quid agerent Græci, responderunt eos celebrare Olympia, ac gymnastica, equestriaque certamina spectare. Rursus percunctantibus, quod esset certaminis præmium, responderunt coronam oleaginam. Hic Tritantechines Artabani filius, versus ad exercitus præfectum. Papè, inquit, Mardoni, in cuiusmodi viros nos incitasti ad pugnandum, qui non pecuniarum gratia certamina agitant, sed virtutis, ac laudis. Ea vox tum visa est timida, vt sæpenumero prudentia habentur pro ignauis. Refert Herodotus

Virtus sibi præmium est.

rodotus in Vrania.

Quum Xerxi nunciatum esset, quàm fortiter, quàmque etiam feliciter Artemisia rē gessisset in pugna nauali, dixisse fertur; sibi fęminas fuisse viros, contrà viros fuisse fęminas, qꝑ parum dextrè se gessissent. Refert Herodotus libr. 8. 47 Præpostera.

Aristo. Chius dicere solet, dialecticorum argutias similes esse telis aranearum, quod plurimum haberent artificij, minimum vtilitates, Nam is cum cæteris Cynicis putabat logicen ac physicen a philosophia submouendam, solam ethicen diligenter exercendam. Huius sententiæ princeps fuit Socrates. 48 Nugax subtilitas

Diogenes conuitijs lacessitus a quodā de crimine, proditionis infami: Gaudeo, inquit, me tibi factum inimicum, quando tu non hostes, sed amicos lædere soles. 49 Salsè.

Idem a caluo quodam maledictis aspersus: Ego quidem, inquit, tibi nullam facio iniuriam, quin potius laudo capillos tuos, qui malam caluariem effugerint: subnotans illum non iudicio, sed cerebri vitio maledicum esse. 50 Salsè.

Antigonus rex quum renunciatum esset, filium Alcyoneum in acie cecidisse, demisso vultu paulisper apud se cogitauit, mox erupit in hanc vocem, O Alcyonee, serius q̄ oportuit vitam morte commutasti, qui tā audacter in hostes insilieris, neque tuæ salutis, neq; meorum monitorum vllam habens rationem, putauit non esse deflendum, qui sua culpa perijsset, sibiq; calamitatē accersisset. Refertur a Plutarcho. 51

Lacō quidam gymnasiarchum lingua ἄκαιτα exhibentem facetissimo ioco incusauit; 52. Facetè.

dicens, ꝙ per eum ne lachrymas quidem illic effundere daretur. Fumus enim excutit lacrymas oculis. Acapna ligna inde dicta sūt quòd fumo careant.

53 Facetè. Alius quendam quotidie conuiuantē, plagiarum ac tyrannum appellauit, per quē tot annis nunquàm vidisset mensem suam, loci lepos est i fictione. Plagiarum appellauit, qd liberalitate sua homines sibi redderet obnoxios: tyrannum, quòd per illum non liceret cuiquam domi suæ uiuere.

54 Nulli fidēdum. Quidam ambientes amicitię fœdus inire cum Lacone, volente se quocunq; vellet vinculo astringere, quò certius esset, amicitiam fore syncerani. Quib. ille, Vna est, inquit, de amicitia certitudo, si etiam volentes lędere non possent. Nam reliquę omnes prorsus infirmæ sunt. Conuenit cum illo Chilonis, Sic habendum amicum, vt cogites illum posse fieri inimicum.

55 Grauiter. Socrati tribuitur & illud, nec a mortuo pētendum colloquium, nec ab auaro beneficium. Nam mortui aut non respondent, aut lædunt, ita auarus aut non dat, quod rogatur, aut infęliciter cedit accipienti, quod datur animo inimico.

56 Diues indoctos. Idem conspiciens prædiuitem quendam, sed indoctum: Ecce, inquit, aureum mancipium. Indoctus seruus est & cupiditatum, & eorum quæ possidet.

57 Profusio. Conspiciens quendam quibuslibet, citraque delectum elargientem. Malè, inquit pereas, qui ex Gratijs quum sint virgines, facias scorta.

58 Vita inanis. Aiebat sibi videri, quòd dij semper riderét spectantes inanes hominum curas: quorum quum omnia sint exigui temporis ac momēti,

ti, tamen non pari cura tractantur. Sic enim tumultuantur homines, quasi & magna sint, & perpetua, quæ hic geruntur.

50 Interrogatus, quare non scriberet libros: Quoniam, inquit, chartæ ijs, qui scripturi sũt, pluris essent emendæ. Socrates nihil scripsit in vita, indicans librorum copiam officere studiosis sapientiæ.

Librorum multitudo.

TRAIANVS.

1 Traianus Imperator initio procuratores habebat rapaces, qui prouinciales calumnijs expilabant. Quorum vnus fertur, vnumquemq; diuitum sic conuenire solitus. Quid habes? Vnde habes? Hęc vbi didicerat, audebat tertium. Pone, quod habes. Sed admonitus a Pompeia Plotina vxore, cohibuit eiusmodi vexationes prouinciarum, addens vocem optimo iure laudatam. Fiscum est lienem, quod eo crescente, reliqui artus contabescant.

Fiscus lien.

Sensit optimus princeps iniquum esse, sic explere fiscum vnius, vt nihil habeant subditi, præsertim quum boni principis sit, quicquid habet populus.

2 Diogenes Cynicus interrogatus de quodam adolescente qualis videretur, Arcadem esse respondit. Siue significans illum esse stupido ingenio, siue vt eruditi quidam malunt, mollem, & pathicum, quod Arcades ferantur glandibus victitare teste epigrammate.

Salsè.

Ηγλλί εν ἀρκαδία βαλανοφάγοι ἄνδρες ἔασιν.

Glans autem apud Latinos interdum obscęnam habet significationem.

3 Scipio super cœnam interrogatus, quem egregium Imperatorem habitura esse Respu. si quid ipsi humanitus accidisset: Vel hunc,

Indoles.

inquit: Marium intuens, iam tum in illo perspiciens ingenium maximis rebus natum. Refert Eutropius lib. 5.

4 Liberè. Quum Syllana crudelitas magna licentia sæuiret in capita ciuium: nam occisi feruntur supra nouem millia, percussoribus liberè per vrbem vagantibus, ac cæteris metu attonitis. Qu. Catulus palam ausus est dicere Syllæ. Cum quibus tandem victuri sumus, si in bello armatos, in pace inermes occidimus? Eutropius.

5 Vox tyrãnica. C. Caligula frequenter exclamare solet. Vti nam vniuersus populus Romanus vnicam ceruicem haberet. Talia portenta tulit olim mundus pro monarchis Eutropius.

6 Degeneratio. Traianus Cæsar solitus est dicere, principes omnes multum abesse à Neronis quinquennio. Nam Domitius Nero primis annis quinque summa cum laude gessit imperiũ prius, quam ad Caligulæ auunculi sui crudelitatem appelleret animum.

7 Disciplina militaris. Sergius Galba in grauissimis bellis seuerissima disciplina habuit milites suos, adeo vt simul, atque venisset in castra, protinus vulgeretur ille Trochaicus.

Disce miles militare, Galba est, non Getulicus

8 Pietas in Rempu. Otho Saluius cum videret, aut deponendũ imperium, aut magna ciuium strage tuendũ, statuerat sponte mori: & amicis, ac militibus hortantibus, ne tam cito de belli euentu desperaret, negauit sibi suam vitam esse tanti, vt hac de causa bellum ciuile nasceretur. Quis non miretur hunc animum, in principe Ethnico, eoque XXXVII. annos nato?

Nerua Cocceius in cœna, cui assidebat Veiento,

ïento, qui sub Domitiano consularem dignitatem fuerat adeptus, sed multos clam apud illum detulerat, quum orta Catuli mentione, qui calumniator insignis fuerat, diceret, quid nam faceret Catulus, si Domitiano supernixisset: Iunius Mauricus respondit. Nobiscum, inquit, cœnaret. Satis liberè submonens Imperatorem, quod Veientonem haberet familiarem, simillimum Catulo, quem vt calumniatorem execrabitur. Liberè.

10 Optimo iure laudibus vehitur illa vox Traiani, qui amicis incusantibus, quod parum memor Imperatoriæ maiestatis, nimiũ esset omnibus expositus: respondit: Talem præstabo Imperatorem priuatis, qualem optarem ipse priuatus. Comitas in Principe.

11 Flauiuus Vespasianus, quum admoneretur ab amicis, vt caueret a Metio Pomposiano, qꝫ de hoc rumor increbuerat, fore vt aliquando regnaret; non solum sibi non metuit, ab illo, sed & consulem fecit. Id admirantibus amicis: Erit, inquit, olim memor tanti beneficij. Beneficiẽtia conciliat amicos.

12 Titus Vespasianus, quum a duobus fecissimi ordinis esset in ipsum coniuratum, ac facinus, eo processisset, vt iam inficiari non possent, deduxit illos in spectaculum, atque inter illos medius consedit: ac petitis de industria mirmillonum gladijs, velut exploraturus aciem, vnum vni, & alterum alteri commisit, tanquam prouocans ad id quod moliebantur illis autem perculsis, & animi præsentiam admirantibus: Videtis ne, inquit, principatum fato, dari, frustraque tentari facinus, potiundi spe, vel amittendi metu? Cõstãter.

Idem fratrem Domitianum insidias molientẽ, nõ est vultus, sed his verbis admonuit:

Quid

inquit: Marium intuens, iam tum in illo perspiciens ingenium maximis rebus natum. Refert Eutropius lib. 5.

4 Liberè. Quum Syllana crudelitas magna licentia sæuiret in capita ciuium: nam occisi feruntur supra nouem millia, percussoribus liberè per vrbem vagantibus, ac cæteris metu attonitis Qu. Catulus palam ausus est dicere Syllæ. Cum quibus tandem victuri sumus, si in bello armatos, in pace interemes occidimus? Eutropius.

5 Vox tyrãnica. C. Caligula frequenter exclamare solet. Vtinam vniuersus populus Romanus vnicam ceruicem haberet. Talia portenta tulit olim mundus pro monarchis Eutropius.

6 Degeneratio. Traianus Cæsar solitus est dicere, principes omnes multum abesse à Neronis quinquennio. Nam Domitius Nero primis annis quinque summa cum laude gessit imperiũ prius, quam ad Caligulæ auunculi sui crudelitatem appelleret animum.

7 Disciplina militaris. Sergius Galba in grauissimis bellis seuerissima disciplina habuit milites suos, adeo vt simul, atque venisset in castra, protinus vulgeretur ille Trochaicus.

Disce miles militare, Galba est, non Getulicus

8 Pietas in Rempu. Otho Saluius cum videret, aut deponendũ imperium, aut magna ciuium strage tuendũ, statuerat sponte mori: & amicis, ac militibus hortantibus, ne tam cito de belli euentu desperaret, negauit sibi suam vitam esse tanti, vt hac de causa bellum ciuile nasceretur. Quis non miretur hunc animum, in principe Ethnico, eoque XXXVII. annos nato?

Nerua Cocceius in cœna, cui assidebat Veiento,

iento, qui sub Domitiano consularem dignitatem fuerat adeptus, sed multos clam apud illum detulerat, quum orta Catuli mentione, qui calumniator insignis fuerat, diceret, quid nam faceret Catulus, si Domitiano superuixisset: Iunius Mauricus respondit. Nobiscum, inquit, cœnaret. Satis liberè submonens Imperatorem, quod Veientonem haberet familiarem, simillimum Catulo, quem vt calumniatorem execrabitur. Liberè.

10 Optimo iure laudibus vehitur illa vox Traiani, qui amicis incusantibus, quod parum memor Imperatoriæ maiestatis, nimiũ esset omnibus expositus: respondit: Talem præstabo Imperatorem priuatis, qualem optarem ipse priuatus. Comitas in Principe.

11 Flauiuus Vespasianus, quum admoneretur ab amicis, vt caueret a Metio Pompösiano, ꝙ de hoc rumor increbuerat, fore vt aliquando regnaret; non solum sibi non metuit, ab illo, sed & consulem fecit. Id admirantibus amicis: Erit, inquit, olim memor tanti beneficij. Beneficĕtia conciliat amicos.

12 Titus Vespasianus, quum a duobus fecissimi ordinis esset in ipsum coniuratum, ac facinus, eo processisset, vt iam inficiari non possent, deduxit illos in spectaculum, atque inter illos medius consedit: ac petitis de industria mirmillonum gladijs, velut exploraturus aciem, vnum vni, & alterum alteri commisit, tanquam prouocans ad id quod moliebantur illis autem perculsis, & animi præsentiam admirantibus: Videtis ne, inquit, principatum fato, dari, frustraque tentari facinus, potiundi spe, vel amittendi metu? Cõstãter.

Idem fratrem Domitianum insidias molientē, nõ est vultus, sed his verbis admonuit:

Quid

Clemēter. Quid opus te parricidio petere, quod me volente obuenturum est, imo quod iam habes imperij particeps? Haud temerè in Christiano reperias tantum mansuetudinis.

14 Crudeliter. Iulius Maximinus proditione militum interfectus est vna cum filio Diadumeno etiam num puero: quo tempore conclamatum est a militibus. Ex pessimo genere, ne catulum quidem esse relinquendum. Allusisse videntur ad Græcam procemiam, νήπιος ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείπει.

15 Princeps charus. Constantinus Chlorus, amicis admonentibus, quod in augendo fisco videretur indiligentior, respondit publicas opes rectius a priuatis haberi, quam intra vnum claustrum reseruari. Bonus Princeps qui magis a suis diligitur, quam timetur, habet, quicquid ciues possident.

16 Famulitium supfluum. Iulianus Imperator, eunuchos, coquos, tonsores, eiecit è palatio. Rogatus quam ob causam: negauit sibi esse opus eunuchis, quum vxor decessisset: nec opus esse coquis, quod simplicissimis cibis vesceretur. De tonsoribus, dixit, vnum multis sufficere.

17 Liberè. Valentianus nondum Imperator templum Fortunæ ingrediens cum Iuliano, hinc, atque hinc stantibus æditutis, qui aquam introeuntibus aspergerent: vbi vidit in chlamyde purpurea guttam aquæ, pugno percussit æditũ: Hoc, inquit, non est purificare, sed inquinare. Nam illi tales aspersiunculas appellabant purificationes.

18 Clemēter. Theodosius Iunior tam admirabili fuit ingenij lenitate, vt quum ab amicis rogaretur, quamobrem neminem eorum a quibus lædebatur, supplicio capitis afficeret. Vtinam, inquit, mihi liceret, & mortuos ad vitam reuocare.

uocare. Ad priuatas iniurias oportet principem esse facilem ad ignoscendum, in ijs, quę lædunt Rempub. docet esse seuerum.

19 Clemēter.

Idem quum in amphitheatro Constantinopoleos sederet spectator, populus damnatum efflagitans clamaret, Crudeli bestiæ artifex obiectus pugnet: compescuit immitem turbæ uocem dicens. Nescitis, inquit, quòd nos cōsueuimus clementer spectare: innuens, vbicunque adest princeps, illic oportere omnia mitius geri.

20 Constātia.

Xanthippe de Socrate marito ꝑdicare solet, ꝙ semper vidisset illum eodem vultu reuertentem domum, quó exierat. Argumentum verè constantis animi, quum alij domo egressi si quid accidit triste, redeant turbidi: si quid læti, gestientes.

21 Modestè.

Pythagoras postea quàm venerat Philiuntem, & cum Leone Phliasiorum principe doctè & copiosè quænam disseruisset, Leon ingenium & eloquentiam hominis admiratus quæsiuit ex eo, qua maximè arte confideret. Cui Pythagoras respondit: se nullam quidem artem scire, sed esse philosophum, id est, sapientiæ studiosum. Huius verecundia, sapientis cognomen arrogans, quo seprius venditarant σοφοὶ vertit in titulum modestię.

22 Fortiter.

Antipater Cyrenaicus, mulierculis quibusdam cæcitatem ipsius deplorantibus, Quid agitis, inqt, an vobis nulla uidetur voluptas nocturna? Nocte omnes cæci sumus, nec tamen lamentamur, Habet animus, quo se delectet, etiam occlusis sensibus. Responsum Antipatri conueniebat fœminis, omnia voluptate metientibus.

Asclepiades non ignobilis, nec inexercitatus

Fortiter. tus philosophus, cuidam interroganti, quid incõmodi cœcitas ipsi attulisset, Vt vno, inquit, puero ambulem comitatior: Significans sibi minimum esse molestam cœcitatem corporis, quum animo cerneret.

24 Fortiter. Theodorus Lysimacho mortem minitãti: Præclaram, inquit, rẽ effecisti, si cantharidis vim consequutus es. Cantharis insectum est minutum quidem, quod tamen læthale gerit venenum. Itaque qui mortem homini minãtur, nihil minantur magni, quum idem possit contemptissimum animalculum Scorpius.

THRASSEA.

1 Officium bene collocandum. Thrasea dicere solitus est, suscipiẽdas esse causas, aut amicorum, aut destitutas, aut ad exemplum pertinentes: amicorum, ꝙ ex legegratiarum amicorum cõmunia sunt omnia: destitutas, quòd in his potissimum & cõstantia agentis & humanitas cerneretur: ad exemplum pertinentes, quia plurimũ referret bonum, an malum ducem haberent. Frequenter enim bonæ causæ vitio patronorum vincuntur. Expedit autem ad bonos mores, ut in iudicijs succumbat prauitas, superet innocentia. Refert Plinius in epistola ad Quadratum.

2 Accurate potius, quam sæpe. Pollio dicebat, commodè agendo factum est, ut sæpe agerem: sed sæpe agendo factum est, vt minus commodè: quia scilicet assiduitate nimia facilitas magis: quã facultas, nec fiducia, sed temeritas paratur. Quod accuratè factum velimus, rarò fac endum est.

3 Perseuerãtia. Quum Antipater intra Lamiam a Græcorũ copijs esset conclusus, ac velut ob res fęliciter gestas Athenienses dijs immolarent victimas. Demosthenes ad quendam amicorũ nomine Agesistratum, ait sibi non eandem esse

eſſe cum cæteris ſententiam: Noui enim, inquit, Græcos ſtadium pugnare, & ſcire, & poſſe: Dolichon autem non item: Dolichus autẽ continet viginti quatuor ſtadia. Notauit ſuos, quod protinus vna contenti victoriola, deponerent bellandi ſtudium, quum oporteat eiuſmodi ſucceſſibus non frui, ſed vti ad maiorũ rerum occaſionem.

Quodam tempore vox Demoſthenẽ inter 4
concionandum defecit ob multitudinis fre- Clamor.
mitum: Id obijcientibus ita reſpõdit, Hiſtriones è voce iudicare par eſt, oratorem è mente. Græca iucundius ſonant, ὑποκριτὰς δεῖ κρίνειν ἐκ τῆς φωνῆς, τοὺς δὲ ῥήτορας ἐκ τῆς γνώμης. Hiſtrio ſeruit populo; orator conſulit. Ille delectat, hic prodeſt. Ad bene conſulendum non refert, quam iis vocalis, ſed quam opportuna ſuades. Actori voce opus eſt, quæ vincat multitudinis fragorem: orator talis eſſe debet, vt populus ipſum vltro tacitus, & attentus auſcultet.

Idem Epicli opprobranti quod ſemper di- 5
cturus meditaretur: Erubeſcerem, inquit, opti- Ex tempo-
mo iure, ſi tantæ multitudini conſulens dice- ralis di-
rem ex tempore. Quod alij præclarum eſſe du- ctio.
cunt, ſubito, & ex imparato dicere, id vir cordatus iudicabat eſſe temeritatis.

Quodam tempore quum populus [illegible]ſtrepe- 6
ret, dicẽti, ait ſe breue quiddam velle illis nar- Aſini vm-
rare; facto multitudinis ſilentio: Adoleſcens, bra.
inquit, quidam æſtiuo tempore aſinum conduxerat ab Athenis Megaram vſque. Sole verò circa meridiem vehemẽter æſtuãte, vterq; volebat ſubire vmbrã aſini, ſed vterq; alterum prohibebat: hic dicebat aſinum conductum, non vmbrã: alter contendebat per conductionem, & aſini, & vmbræ ius eſſe factum. Atque

hæc loquutus Demosthenes abijt è suggesto, populo verò retinenti, ac narrationis finem flagitanti. De Asini, inquit, vmbra audire cupitis, rebus serijs loquentem audire non vultis.

7 Liberè. Lycurgus rhetor ob generis nobilitatem liberior erat in dicendo, quam vt populus interdum posceret. Itaque quum aliquando populi strepitu exploderetur è suggesto, exclamauit. O Cercyrea scutica, quam multis talenti digna es. Notans populum a quo eijciebatur, magnæ quidem autoritatis, ac nominis, sed inutilem rebus gerendis.

8 Audacter. Idem fortè obuius Xenocrati, qui a Telone obtorto collo pertrahebatur in metœcium, quo in loco carcer erat Athenis fustem impegit in caput Telonæ: ac Xenocratem quidem liberauit, Telonem vero tanquam indigna patrantem in carcerem coniecit. Id Lycurgi factum ab omnibus collaudabatur. Itaque post aliquot dies Xenocrates factus obuiam Lycurgi liberis. Cito, inquit, ô puer retuli gratiam patri tuo, qui vulgo laudatur quod in re difficili tulerit auxilium? Sentiens laudem esse præmium rectè factorum, & eam demum opitulationem esse gratam, quæ adfertur in ipso discriminis articulo. Fuste enim illo patrocinatus est, non oratione. Nimirum hoc est βοηθεῖν μόγις.

9 Studiosè. Obijcientibus, quod eloquentiæ studio rhetoribus daret mercedem. Si quis, inquit, profiteatur se filios meos mihi redditurum meliores, non mille drachmas, sed omnium facultatum dimidium effunderem. Plurimû ab hominum vulgo discrepans, qui perisse existimant, quod liberis instituendis impenditur.

10 Ciuiliter. Inter leges quas tulisse fertur, hęc erat vna: Ne qua mulier maritata proficisceretur Eleusinem: id statuit, veritus, ne a diuitibus dato pretio corrumperentur: addita est pœna drachmarum sex millia. Ei legi quum vxor Lycurgi non obtemperasset, sycophanti qui deprehenderat, ac detulerat, dedit talentum. Ea res quum illi postridie vitio daretur apud populum: Atqui ego, inquit, dare conspectus sũ, non accipere. Quidam ferunt leges ad quæstum. Hanc notam a se depulit, qui nec vxoris in gratiam voluit abrogare legem, sed mulctam de suo dependit.

11 Natura bona. Isocrates inter familiares dicere solitus est, se quidem docere decem minis, cæterum qui ipsum docuisset audaciam, & vocalitatem, mercedis loco daturum decem millia. Nam vocis exilitas, & animi timiditas reddebant Isocratem ad dicendum inutilem. Hæc autẽ, quoniam naturæ sunt non artis, a præceptoribus dari non possunt.

12 Modestè. Percunctanti qui fieri posset, vt quum ipse non esset ad dicendum accommodus, alios redderet idoneos: Quoniam cotes, inquit, ipsæ quidem secare non possunt, ferrum tamen reddunt acutum. Hoc uidetur imitatus Horatius.

Fungar vice cotis acutam.
Reddere qua ferrum valet, exors ipsa secandi.

13 Exaggeratio. Interrogatus quid esset rhetorica: Ex paruis, inquit, facere magna, ex magnis parua. Est enim hæc nonnulla rhetorices pars, amplificare, & extenuare, qua de re diligenter præcepit Fabius. Sed præstigij genus est, quod respondit Isocrates. Quin illud potius artis est, quæ, magna sunt ita tractare, vt auditori quoque magna videantur, & contra.

In

14 Tempestiuè. In conuiuio Nicocreontis Samiorum Tyranni, quum a conuiuis iuberetur dicere: His, inquit, in quibus ego valeo, nunc non est tempus: in his vero quæ hoc tempus requirit ego non valeo. Recusauit inter pocula dicere, qui apud sobrios de rebus serijs differere consueuerat.

15 Castè. Vbi conspexit Sophoclem tragœdiarũ scriptorem sequi puerum quendam, forma illius captum: Oportet, inquit, ô Sophocles hominem, non manus tantum apud se continere, verum & oculos. Vox homine Christiano non indigna.

16 Tarditas. Ephorum Cumanum, qui scholam ipsius reliquit nullo profecto, atque ob id a patre Demophilo denuo missus est, ut ab integro data mercede discipulum ageret, δίφρον appellabat. Diphros n. Græcis dicitur currus, quod duos ferat, pugnantem, & aurigam. Tales opinor, olim fuisse cathredas (nam δίφρος interdum, & cathedram sonat) quæ duos caperent: quales adhuc videmus Episcoporum veteres, quæ capiunt præsulem, & assessorem. Apud R. D. Gulielmum archiepiscopum Cantuariẽsem seruatur huiusmodi sella, quæ dicitur fuisse beati Thomæ Acrensis. Item Roffæ in ecclesia cathedrali similis adhuc visitur. Isocrates autem vocis etymologia captauit iocum in stupidum discipulum, qui bis attulerit mercedem. δίφρος enim dici videtur, ἀπὸ τοῦ δὶς φέρειν, id est, a bis ferendo.

17 Liberè. Cn. Piso iuuenis etiamnum Manilium Crispum reum egit euidenter nocentem, eumque licet præpotentem multis, ac magnis criminibus vrgebat, quod videret illum eripi gratia Pompeij, qui Pisoni reo aderat. Itaque quum Pompeius velut exprobrans iuuenilem te-

meritatem Pisoni, qui non vereretur nobilem & opulentum, atq; ipsi comprimis amicũ ad iudices pertrahere, dixisset, Quin eadem opera me quoq; accuses, intrepidè respõdit Piso, Da vades Reipu.te, si postulatus fueris, ciuile bellum non excitaturum, tuum nomen prius, quàm Manilij deferam hic elegãs epiphonema subiecit Valerius Max. Eodem inquit, iudicio duos sustinuit reos, accusatione Manilium, libertate Pompeiũ: & alterum lege peregit, alterum professione.

18 Rumores. Thales Milesius interrogatur quantum distaret a mendacio veritas, quantum, inquit, oculi ab auribus? Sentiens ea demum esse indubitatæ fidei, quæ contuemur oculis, rumoribus ac fabulis hominum haud tuto credi. Eodem pertinet Homericum figmentum de somnijs, quorũ quę subuolãt per portam corneã, vera sint, q̃ p eburneã, vana. Corneæ portæ inuolucro designans oculos, ob coloris similitudinẽ, eburneæ os, ob cãdorem dentiũ.

19 Institutio. Isocrates ad patrem, qui dicebat se cum filio non misisse nisi vnicum mancipium: Abi igitur, inquit, & habebis duo. Id bifariam potest intelligi. Reditu domum apud me relicto filio, quem postea q̃ ita formato, ut tibi non minus dicto sit audi[illegible]s, q̃ quil[illegible]t, seruorum tuorum, pro uno mancipio habebis duo. Aut, abi domum, ac puta tibi ea pecunia, quum pactus es pro filio instituendo, iam me quoque tuum esse factum; vt non minori curæ mihi futurus sit tuus adolescens, quam si tuum esse mancipium. Simile quiddam tribuitur & Aristippo.

20 Liberè. Cn. Lentulus Marcellinus Consul in concione grauiter quæstus est de Magni Põpeij immodica potẽtia. Huius oĩonẽ quũ populus

Vu clara

clara voce acclamãs approbasset. Acclamat inquit, acclamate. Quirites, dum licet: iam n vobis impune facere non licet, Significans il lius potentiam breui eò magnitudinis euasu ram, vt nulla in te totum esset vllo pacto resi stere, si quid illi collibuisset.

21 Liberè. Melius Mãcia Formianus, Libertini filius, vltimæ senectutis, L. Libonem apud Pompeium accusabat: in quo certamine Põpeius Liboni fauens Helio & generis humilitatem, & senium exprobrans, dixit illum ab inferis remissum, vt claros viros accusaret. Hoc cõuitium incũctãter retorsit hoc modo; Non mentiris, inquit, Pompei: plane ab inferis reuersus sum. Sed dum illic moror, vidi Cn. Domitiũ Aenobardum deplorantem, quod summo genere natus, vitæ inculpatissimæ, patriæ amantissimus, in ipso iuuẽtutis flore tuo iussu esset occisus. Vidi pari claritate cõspicuum Brutũ ferro laceratum, quærentem id sibi prius perfidia, deinde etiam crudelitate tua accidisse, Vidi C. Carbonem acerrimum pueritiæ tuę, bonorumque patris tui defensorẽ, quum tertiũ Consul esset, catenis, quas tu illi inijci iusseras, vinctum, obtestantem, se aduersus omne fas & nefas, cum in summo esset Imperio, a te equite Romano trucidatum. Vidi eodẽ habitu & Quiritatu, prætorium virum Perpẽnam sæuitiam tuam execrantem, atque hos omnes eadem voce indignantes ꝙ indẽnati sub te adolescẽtulo carnifice cecidissent. Has Manciæ voces, fortassis aliquis temeritatẽ appellet citius, quam libertatem. Scitũ est, quod subnectit Valerius: eo tempore & fortissimũ erat Pompeio maledicere & tutissimum. Fortissimum ob summam potẽtiam, tutissimum ob reuocatam veterum facinorũ inuidiam.

Diphilus

Diphilus tragœdiarum actor, quum in lu- 22
is Apollinaribus ad eum versiculum venis- Liberè.
:t, Miseria nostra Magnus est: directis in Pō-
eium Magnum manibus pronūciauit Actio
ı tantum placuit populo, vt aliquoties fue-
it reuocatus, nec histrio veritus est iterare si
ıili gestu. Dubites vtrum potius mirari con
eniat actoris audaciam, an populi. Simili au
acia vsus est eadem fabula, quum ventū es-
:t ad eum versiculum: Virtutem istā veniet
:mpus, quo grauiter gemas. Tametsi mihi
idetur carmen esse mutilum. (Suspicor addē
um, Serua virtutem istam: aut aliud simile
:rbum.) vt sit versus Trochaicus.

Sergius Galba C. Iulium consummatis vi 23
orijs in foro ius dicentē, huiusmodi dictis Liberè.
ısus est interpellare: C. Iulij Cæsar, ꝓ Cn. Pō
:io Magno, quondam genero tuo, in tertio
ius Consulatu pecuniam spospondi, quo no-
ıine nunc appellor. Quid agam? Num depē-
am? Hac voce palàm illi exprobrans, ꝙ Pō-
eij bona vendidisset, cui fuerat affinitate iun
us. Aequum autem uidebatur, vt qui bona
eneri vendiderit, ea dependeret, quæ non-
um orto inter illos bello fuissent contracta.
'æsar hac inuidia commotus, æs alienum Pō
eij è fisco solui iussit.

Quum Philippus Macedonū rex cognitio- 24
:m exerceret parum sobrius, ac perperā ad- Liberè.
:rsus mulierem quandam tulisset senten-
am, illa sentiens errorem esse vini, nō regis,
clamauit: Prouocarem, inquit, ad Philip-
ım, sed sobrium. Excussit regi muliebre cō-
itium temulentiam, adegitque, vt experge-
ctus causam eandem animo præsentiore
ognosceret. Hic dubites vtrum potius ad-
ırari debeas, fœminæ libertatem, an tanti

Vu ij prin-

principis humanitatem, Simile quiddam
ante retulimus, sed sub viri persona.

25 Scipio Aemilianus creatus censor addit

Liberè. collega Mummio, viro magnæ quidem no
bilitatis, sed vitæ dissolutioris, pro rostris di
xit, se ex maiestate Reipu. omnia gesturum,
ue ciues sibi dedissent collegam, siue non de
dissent: innuens satius fuisse non habere col
legam censuræ, quàm talem collegam.

26 P. Rutilius amico cuidam rem iniusta

Iustè. petenti pernegabat, Quumque is commot
per summam indignationem diceret: Qu
ergo, inquit mihi opus est tua amicitia, si q
rogo, non facis? Imo, inquit, Rutilius, qu
mihi opus est tua, si quid inhonestæ rei pro
pter te facturus sum?

27 Quum M. Bruto tota ferè Lusitania se

Fortiter. dedidisset, sola vrbs Ciania ꝑtinaciter arm
retineret, tẽtatum est per Bruti legatos, vt
tã pecunia ꝑsenerarent esse sui iuris. Veru
his populus Cianiẽsis vno ore respondit, si
ferrum a maioribus relictum, quo urbem t
rentur, non aurum quo libertatẽ redimeren

28 Iulianus Imper. ni fallor, quum in freque

Præter spem. ti turba quidam ipsum his verbis appella
aduersus aduersarium suũ, Thalassius inim
cus pietatis tuæ nostra per uim eripuit: Ag
sco, inquit, ab illo me fuisse læsum, proin
dic illi, vt mihi potiori inimico prius satisf
ciat: mãdauitq; præfecto, ne prius cognoscer
illorũ negotium, quã ipse cum Thalassio re
ret in grãm. Qđ alter adduxerat ad matura
dam uindictã, Cęsar torsit in cunctationem

29 Cyrus rex rogatus ab hospite quid ad p

Frugalitas. dium apparari iuberet, Nihil aliud, inquit,
panẽ: nã spero me prope Crinum cęnatu
Mira frugalitas in Rege barbaro, cui pa
erat

erat pro obsonio, & fi im aquæ spe deferebat in cœnam. Refer Ammianus.

Sigismundus Imper. Alberti socer, quum alijs multis nominibus, tum illo præcipue cõmendabilis fuit, ꝙ ut ipse linguarum ac literarum peritiam amauit, ita viros eruditione præstantes semper ornare, ac prouehere studuit. Quo noīe quū à Germanis principibus, q Latinas literas oderant, reprehenderetur, ꝙ homines obscuro genere natos ob lĩarum commendationem foueret. Quid ni, inquit, eos amē, quos natura cæteros antecellere uoluit? Germani plurimum tribuunt generis nobilitati, at vir prudens intellexit in eruditis esse quiddam stemmatis præstantius. Illĩ habent ędium parietes & clypeis & imaginibus depictas, hi animum habent optimis disciplinis exornatum. Porrò ut natura animus præstantior est corpore, ita ornamenta ingenij longè pulchriora sunt externæ nobilitatis insignibus. Qui nihil aliud habet, quam maiorum imagines, opinione nobilis est verius, quam re. At qui uirtute præditus est, unde manat etiam illa uulgaris nobilitas, germanam ac natiuam habet nobilitatem. 30 Honos eruditioni debitus.

Plato dicere solet, spes esse vigilantiū somnia. Ad quod allusisse uidetur Virgil. quum ait an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt? Nam dictu mirum est ꝗ varias imaginationes patiantur in animo suo, qui vehementer sperant aliquid. Atque his inanibus simulachris perinde semet oblectant, ac si iam tenerent, quæ sibi pollentur. 31 Spes.

Scopelianus sophista, quoniam somni parcissimus, noctem existimabat studiis & exercitationi mētis accomodā, subinde solitus est exclamare, ὦ νύξ, σὺ γὰρ δὴ πλεῖστον σοφίας 32 Nox apta contēplationi.

μετέχεις μέρος θεῶν, id est, O nox, nam tu sane maxima ex parte consors es sapientię deorum. Habet enim hominis mens in alio illo silētio, corporis sensibus iam feriatis, aliquid diuinitatis, si sese intenderit ad rerum sublimium speculationem.

33 Gloriæ amor.

Quum Alexander Thebanorum mœnia diruisset, Phryne meretrix pollicita est suis impendijs repojituram, modo ciues paterentur hoc insculpi elogium: Ἀλέξανδρος μὲν κατέσκαψεν, ἀνέστησε δὲ Φρύνη id est, Alexander quidem subuertit, sed Phryne restituit. Hic meritò quis dubitet, utrum sit admonitione dignius, an quod scortum corporis vsura tantas opes collegerit: an quod tanto nominis amore teneretur, vt titulum tam chare voluerit emptum. Nam ut præclarius est restituere quā demoliri: ita speciosior fuisset laus Phrynes scorti, quam Alexandri regis.

34 Obesitas.

Pythagoras videns quendam è discipulis attentiorem curando corpori, idque agere vt obesus esset ac nitida cute: Hic, inquit, non definit sibi carcerem molestiorem struere. Sēsit hominem esse animum, corpori ceu carceri inclusum, quod quo reddas habitius, hoc magis grauatur animi uis.

35 Corpus hominis umbra.

Plotinus philosophus Platonicus, Amelio pictori rogāti, ut corporis formam pateretur effingi, non passus est. Quid, inquit, an non satis est nos hanc imaginem circumferre, nisi & imaginis imaginem relinquamus posteris ostendendam? Iudicauit cum Pythagora corpus esse thecam mentis, utcunque eā exprimentem. Minimum autem hominis uidere eum, qui nihil aliud uidet, quàm corpus.

36 Senectus sana.

Sophocles iam extremę senectutis, à filijs accusatus est dementię. At is pro apologia iudi-

iudicibus recitauit fabulam, quam proximè scripserat, rogans num ea videretur delirantis: Fertur & hoc dixisse: Si sum Sophocles, non deliro: si deliro, non sum Sophocles: Sentiens in eruditis, ac sobrijs animi uim non elanguescere, sed reuigescere potius vsu & exercitatione.

Aelianus sophista scripsit in Gymnidem tyrannum. Hunc quum Philostratus Lēnius ostendisset legentem indignabundo & cōcitato similem, percunctatus est, quid argumēti esset prę manibus: Scribo, inquit, Gymnidis accusationē. Laudarē, inquit Philostratus, si viuētē accusasses. Id enim erat viro dignū. Nā lacerare defunctū, cuiuis in promptu est. 37 Laruas insectari.

Antigonus rex conspiciens filium suū eos in quos habebat Imperiū ferocius tractātem atque insolentius: An ignoras, inquit, fili, regnum nostrum esse splendidam seruitutem? Nihil dici potuit cordatius. Nā princeps non minus obseruire cogitur populo, quam populus principi, nisi quod princeps id facit cum dignitate. Alioqui re vera mutua seruitus est. 38 Regnum seruitus.

Diogenes in caupona prādens, Demosthenem forte prætereuntem inuitauit, vt accederet: id cū ille pudore recusaret: Erubescis, inquit, Demosthenes cauponā ingredi? Atqui hic herus tuus quotidie versatur: innuit oratores nihil aliud esse, quàm mācipia populi: nec esse par, vt illic pudeat seruum populi videri, ubi populus assiduè uiueret. 39 Rhetores serui populi.

Idem quibusdam admirantibus carmen illud Hesiodi, οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ', εἰμὴ γείτων κακὸς εἴη. idest, Ne bos quidem pereat, nihil uicinus sit malus: Atq; Messenij, inquit, simul cū bobus periere, vobis vicinis. Exprobrauit Atheniensibus ignauiam, qui Messenijs vici- 40 Salsè.

nis aduersus Lacedęmoniorum uim non fu rint opitulati.

41 Imperiũ humanũ, Quum Aristoteli grauiter affecto medicus quidam præscriberet cum autoritate, nec ullam adferret rationem, Ne me, inquit, perinde curaris, ut bubulcum, aut fossorem, sed prius doce me causam, quur ista præscribas; atque ita demum habebis obsequentem.

42 Facetè. Alcibiades Socrati miserat munus præclarum. Id quum Socrates videretur recusaturus, Xantippe dissuasit, asseuerans donũ esse magnificum, & indignum quod respueretur. Tum Socrates, Alcibiades, inquit, hæc mittit ambitiosè, & nobis nostra est ambitio: Sentiens interdum esse magnificentius magna contemnere, quàm magna largiri.

43 Maledicẽtia. Zoilus interrogatus, quamobrem ita studeret omnibus maledicere, Quia, inquit, malefacere quum cupiam, nõ possum. Expedita malitia morbum ingenuè cõfitentis & amantis

44 Gnathena meretrix adolescentem, q̃ fama ipsius illectus, ex Hellesponto venerat in Atticam, essetq; in conuiuio loquacior ita compescuit, An non dicebas, inquit, te ex Hellesponto huc profectum? Quum annuisset: Et qui fit, inquit, vt primariam eius regionis ciuitatem non noueris? percunctanti, quam? Sigæum, inquit Gnathæna: atque ita ciuiliter admonuit illum silentij. Nam σιγᾶν Græcè silere est inde dictum videtur Sigæum.

45 Minaciter. Philippos rex multa quęstus apud Romanorum legatos de moribus & calũnijs Thessalorum, tandem elatus ira, hanc vocem adiecit, nondum omnium dierum solẽ occidisse. Hic sermo non Thessalis modo, uerumetiam Romanis suspectus utriusque gentis fremitum excitauit T. Liuius 4. Decadis lib. 9.

Alexan-

Alexander mater Olympias, quum au isset filij cadauer insepultum fuisse abiectum, inter lamenta dixit hoc quoq; O fili, tu qui studebas cęli particeps esse, huc toto impetu properans, ne ijs quidem potiri valuisti, quæ sunt mortalium omnium cōmunia, terra ac sepultura Alexander viuus ambiebat diuinos honores, defuncto nec ultimus ille contigit honos, quem quiuis homo, persoluit homini, quamlibet humili. 46 Deus insepultus.

Pollio Romulus, qui cētesimum excesserat annū, Augusto percunctanti, qua tandem ratione illum corporis animiq; uigorem seruasset, Intus, inquit, mulso, foris oleo. Tradit Plinius naturam hominibus duos dedisse liquores optimus oleum foris adhibendū corpori, vinum intus. Mel autem ob humidam calidamq; vim admodum senibus accommodum est. Nunc mel in totum a mensis submouimus, & oleum corpori infundimus. 47 Senectutis alimonia.

Cato Vticensis dixit, C. Cæsarem sobrium accessisse ad euertendam Rempub. Id Quintilianus ita refert, vt putet nihil dici posse significantius: Sensit enim hoc iam olim animo agitasse, quod postea fecit. 48 Acutè.

Plato tm̄ tribuebat Aristoteli, ut quum ille fortè fortuna non adesset in Academia, exclamarit, ἀπέστιν ὁ τῆς ἀληθείας φιλόσοφος: i. abest veriatis philosophus. Rursus quum alio tēpore abesset, dixit, ὁ νοῦς οὐκ ἦλθεν. Nō uenit itellectus innuēns se ab illo vno intelligi. 49 Ingeniū.

Aristophōtem Aeschines tradit apud Athenienses gloriari solitum, quòd quū nonagies quinquies esset vocatus in ius, semper fuerit absolutus. At Cephalus homo popularis iustus gloriabat, φ quum plura decreta scripsisset, q̄ alius suorum temporum quisquam ora- 50 Inocentia illabata.

orator, tamen nunquam coactus sit causam dicere. Certius innocentiæ signum est, ita rem gerere, ut nemo velit accusare, quàm si postulatus elabaris è iudicio. Elabuntur, interdum & nocentes. At qui absoluitur, licet pœnam effugiat, cicatricem tamen criminis circumfert.

1 Institutio liberorũ. Quidam accusatus, quòd patrem pulsasset hoc modo defendit impium facinus: Et ille, inquit, patrem suum verberauit, & hic, ostenso filio, me verberabit, posteaquam adoleuerit. Adeò nobis hoc gentilium est. Videmus hoc ferè vulgò euenire, vt qualis quisque fuerit in parentes, tales experiatur in se liberos.

2 Exemplũ reciprocũ. Alius quidam quum à filio pertraheretur, ventumque esset ad domus limen, Desine, inquit, fili, nam & ego patrem hucusque. Agnouit se commeruisse, qui sic a filio tractaretur, tantum postulauit, ut esset æqua retaliatio.

3 Luxus seditionum parens. Heraclytus philosophus in seditione rogatus, vt apud populum sentẽtiam diceret, quo pacto ciuitas redigi posset in concordiã, conscenso suggesto poposcit calicem aquæ frigidæ & paululum farinæ inspersit, mox de glechone admiscuit, id est vel pulegij syluestris, nel leguminis genus. Dein epoto calice discessit, nec verbũ addidit: hoc pacto innuens, ita demum ciuitatem cærituram seditionibus, si repudiatis delitijs assuescerent paruo contenti esse. Et hic Heraclitus suo respondit nomini. Nam σκοτεινὸς dictus est id est, tenebricosus. Referatur & hoc inter ἄφωνα apophthegmata.

4 Piscator ictus. Simonides Cęus in cõuiuio rogatus a Pausania Lacedęmonio, vt aliquid proferret, qđ resiperet sapientiam, ridens, Memineris, inquit, te hominẽ esse. Ea vox tum quidẽ contempta

tempta est Pausaniæ: verum post ubi Chalcęcæ phano inclusus obsideretur, famæ ac frigore moriturus, ter inclamauit Cæum hospitem, qui prudenter admonuisset. 5

Diogenes quum Rhodios quosdam adolescentes elegantiore cultu conspexisset, dixit, τῦφος οὗτός ἐστιν. i. hic fastus est. Rursum quum vidisset Lacedæmonios substricta tunica parcè sordideque, cultos ἄλλος inquit οὗτος τῦφός ἐστιν. i. hic alius fastus est. Significans non minus peccare eos, qui ad ostentationem sordide vestiuntur, quàm qui splendido vestitu sese iactitant. Vnde scitum est illud diui Hieronymi pullas vestes æquè ut candidas deuita. — *Sordes ambitiosæ.*

6 Adolescens quidam posteaquam Zenonē aliquandiu audierat, domū reuersus à patre rogatus, quod tandem operæ preciū fecisset in philosophiæ studio, Ostendā, inquit. Quū nihil aliud diceret, pater iracundus, existimans impendium, perisse, cœpit flagris cædere filium. Eam parentis sæuitiam adolescens æquissimo animo tulit. Ac rursus efflagitanti patri, vt aliquot specimen profectus ederet, expectāti egregium aliquod sophisma: Hoc, inquit, è philosophia fructus retuli, ut patris iram possim commode perpeti. — *Patiēter.*

7 Demetrius Cynicus damnabat artem saltatoriā, uelut inutilem gesticulationem ad tibiæ modos. Cui gesticulator quidam non imperitus, cupiens arti suæ uindicare gloriā, iussit ut submotis tibicinibus spectaret ipsū saltantem. Assensus est Demetrius. Ille saltauit Homericam fabulam, adulterium Veneris ac Martis, ambos Vulcani vinculis irretitos adamantinis, ac Sole prodente dijs cæteris exhibitos, Venerem erubescentem, uarios deorum adstantium affectus, Mercuriū — *Saltatio muta.*

optan-

optantem talia uincula, Martē dānatū,ut pēderet mæchagria, ac præterea quicquid ad eam fabellam pertinet. Ibi Cynicus artē admiratus, dixit,audio,homo,quæ facis,non video tm̄,ſed mihi manibus,ipſi loqui uideris.

8 Lesbonax Mitylæneus hiſtriones ac geſticulatores appellare ſolet χειροσόφους, ꝙ manibus ſaperent nō lingua. Erat autem ſaltationis genus,quo graues etiam hiſtoriæ citra vocē vel recitantis, vel tibicinis, ſolo corporis geſtu ſic repræſentabantur,vt ſpectatores ꝓpe plus intelligerēt ex ſaltatione, q̃ ſi quis recitaſſet,

Geſticulatio.

9 Philoxenus quondam cænans apud Dionyſium,quoniam animaduertit regi appoſitum piſcem mullum inſigni magnitudine, quum ipſi appoſitus eſſet perpuſillus (in piſcium enim genere laudantur adulti) piſciculum auribus admouit. Id factum admiranti Dionyſio cauſamq́; percunctanti.In manibus,inq̄t, eſt Galatea,de qua uolebam ex hoc quędam percunctari:uerum negat ſe per ętatem quicquam ad huc ſcire, ſed ait proauum ſuum iſtic eſſe in tuo diſco, qui multa poſſet commemorare, ſi liceat colloqui. Exilaratus rex miſit illi ſuum mullum.

Parete.

10 Apellis ætate complures erant in arte pingendi nobiles,quorum opera quum pro ſuo candore miraretur, collaudatis omnibus dicebat illis deeſſe vnam illam Venerem, quā Græci χάριτα vocant,ingenuè profitens cætera omnia illis contigiſſe, in hac una neminē ipſi parem eſſe. Simile quiddam eſt in phraſi,quod allicit, ac remoratur lectorem aut auditorem, quum tamē nec habeat nomen nec arte percipi poſſet.

Venus operis.

11 Idem quum tempeſtatis ui Alexandriam delatus eſſet, quidam Apellis æmuli ſubornarunt

narunt planum, hoc est scurram regium, qui cùm vocaret ad cœnam. Is non suspicans solum, venit. At quum rex qui illi erat infensus indignaretur, & ostensis uocatoribus iuberet indicari a quo uocatus esset: Apelles arrepto carbone extincto è foculo, imaginem delineauit in pariete ut rex protinus ex inchoato opere agnosceret Planũ suum. Eadẽ opa & artis suæ, & ciuilitatis suæ specimen dedit. Sit & hoc, si libet, apophthegma mutum. Ciuiliter.

12 Pictor quidam interrogatus, quem habuisset artis magistrum, digito populum ostẽdit sentiens se ad multitudinis iudicium pingere, & obseruantem quid quisq. probaret, aut improbaret, artem fuisse consequutum. Idẽ ab Appelle factitatum legimus, qui post tabulam latitans, subauscultabat spectatorum censuras. Numeretur & hoc inter ἀφθογγα ἀποφθέγματα. Populi iudicium.

13 Socrates Alcibiadem adolescentem primum ob imperitiam trepidantẽ, ut sit apud tantam multitudinem uerba facere, lepida ἐπαγωγῇ animauit. An non putat, inquit, o Alcibiades contẽmnẽdum sutorem? Annuit. An non præconem? quum & hoc annuisset, An non contemneres, inquit tabernaculorũ opificem? Quũ similia quædã proposuisset, & is fateretur hos esse contemnendos, tum Socrates, Atqui, inquit, ex his constat Atheniensium populus, quem tu uereris. Quorum si singulos putas contemnendos, qui minus etiam contemnas condensatos? Sensit non referre, apud q̃ multos dicas, sed apud q̃ cordatos. Fit enim hoc miro modo, ut quos singulos despicias, congregatos reuerearis. In conuiuio Platonis, Socrates admiratur Agathonis audaciam, qui coram tot hominum Solerter.

mi-

millibus præsenti animo recitasset suam tragœdiam cui quum Agathon respondisset, se citius velle coram multis hominum millibus dicere, quàm apud vnum Socratem: Atqui in illis, inquit, millibus & Socrates erat. Fit.n. & illum miro modo, ut quē vnum reuereare, in turba mixtum contemnas.

14 Diues indoctus. Idem cōspiciens hominum prędiuitem & arrogantem, sed nulla virtute præditum. Hic inquit, equus est argento circumtectus. Solét enim equi, stragulis, phaleris, ac bullis argenteis exornari, quum interim tamē nihil aliud sint quàm equi.

15 Imitatio. Apud Ephesum quum Alexander conspectam effigiem sui corporis ad viuum magna arte expressam admiraretur, atque interim fortè equus inductus picto in eadem tabula equo adhinniret, deceptus imitatione, Apelles, Equus, inquit, ò rex multo melius expressus est quàm tu.

16 Artes regiæ. Quum Alexander etiamnum pubescens citharę daret operam, & præceptor artis subinde moneret, quam chordam quo modo pulsare deberet, & puer parum obsequens doctori dixisset, quid si hanc pulsarem? Citharędus lepidè respondit, Si isthuc quæris tanquam mox rex futurus nihil refert: si ut artifex futurus, plurimum interest.

17 Homeri laus. Alexan. Macedo pręter modum delectatus est Homero adeò ut illum ad verbum edidicerit, ac dormiens etiam ceruicali suppositū haberet. Eum aliàs summum virtutis præconem, interdum poetam βασιλικὸν appellare consueuit: cuius carmina censebat non ad citharam vt aliorum, sed ad tubam potius esse canēte. Addebat illud, se malle Homeri Thersiten esse, quàm Cherilli Achillem.

Che-

Cherillus erat Alexandri poeta non satis fœlix, qui cum fertur ita pactus, ut pro quoque bono uersu acciperet Philippeum aureũ. pro malo colaphum.

Aristobulus historicus librum conscripserat de rebus ab Alexand. Macedone gestis, in quo multa supra ueri fidem adulantissimè affinxerat, eum quum illi in nauigatione recitasset, Alexander aereptum e manibus librum in fluuium Hydaspeo demersit, & ad Aristobulum conuersus: Tu, inquit, dignior eras, ut eodem præcipitareris, qui solus me sic pugnantem facis, ac uel uno iaculo interficis elephantem. 18 Adulatio.

Socrates animaduertens Antisthenem ambitiosius ostentare uestem lacerã & detritã, facetè hominem increpauit: ἐπαύσῃ, inquit, ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν, id est non desines te nobis comere? Significans eiusdem esse ambitionis utilitatem amictus ostentare, & delicato cultu sese uenditare. 19 Sordes ambitiosæ.

Milo Crotoniates quum iam cõsenuisset, uidens Athletas in certamine exerceri, suos lacertos intuitus iã senio defectos, illachrymasse fertur ac dixisse: At hi quidem iã mortui sunt. Corporis uigorem adimit ætas, animi ad extremam usque durat ætatem. 20 Senectus.

Cyrus apud Xenophontem moriens, extremæ iam senectutis, negabat se unquam sẽsisse senectutem factam imbecilliorẽ quã fuisset adolescentia. Maxima pars incommodorũ ob quæ uulgo audit senectus, ab intemperantia uitæ proficiscitur. 21 Senectus negeta.

Pythius natione Lydus in urbẽ Phrygiæ Cęlenis mum ibi regnabat, homo pdiues. sed auri studio præter modum deditus, totam ferè ciuitatẽ in fodiendis metallis occupatam 22

patā tenebat, vt iam vix quicquam aliud agi vacaret. Huius morbo vxor soleati remedio medicata est. Absente marito curat & mensam, & omnem mensæ supellectilem adfabrè ex auro confici: deniq; & cibariorum effigies quibus nouerat maritum præcipuè delectari. Reuerso quum conuiui tempus esset, apponitur mensa aurea, cum reliquo vasorum apparatu. Atq; hoc sanè spectaculo diues aliquamdiu pauit oculos. Tandem quum interpellaret stomachus, iubet apponi cibos. Apponuntur illa aurea ciborum simulachra, spectanda non edenda. Hic quum incandesceret ita Phythius, flagitans apponi, quod edi posset, iā dudum spectaculorum esse satis. Tum vxor, An non sentis, inquit, Pythi, dum nihil aliud quæris, quàm aurum, agricolationem desari, & ciues tuos ad famem vocari, breui perituros, si quà cœpisti pergas? Hoc ciuili commento cordata mulier maritum ab immodico auri studio reuocauit.

23 Claudi salaces. Antianita Amazonū regina demirantibus qđ nupsisset claudo, satis Cynicè respōdit, ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ. i. Claudus optime virū agit. Sensit maritum adhibendum nō ad oculorū oblectamenta, sed ad vsum coniugij. Feruntur autem claudi salaciores esse cæteris & ob id ad gignendam prolem magis accomodi.

24 Vxor molesta. Pacuuius Ario vicino querebatur, quòd in horto suo funestam haberet amorem, vnde prima vxor sese suspendisset, dein altera, postremo tertia. Cui salsissimè respondisse, fertur Arius, Miror, te in tot successibus inuenisse lachrymas. Item, Deum immortalem, quod tibi dispendia arbor illa suspendit. Adiecit, Amice quæso te, da mihi ex ista arbore, quos inseram surculos. Hoc postremum

Adiecon arbore odiis

mū a nobis ante relatum est. Arius μισογυνὴς fortunatum existimabat ab uxore liberari.

Narratur, & illud Catonis dictum, si sine v- 25
xoribus mundus esse posset, uita nostra non es *Coniugij*
set absque dijs. Sensit fęlicissimum hominum *molestia.*
uitam fore, si datum esset a coniugio liberos uiuere. Sed ut idem ait apud A. Gellium, cum illis incommodè uiuitur, sed sine illis omnino non uiuitur, ut merito dici possit, uxor necessarium malum.

Orsines satrapes. Quum Alexandrum, & 26
huius amicos muneribus amplissimis hono- *Liberè.*
rasset, Bagoæ eunucho nihil dedit, sed admonitus ab amicis, quod is Alexandro cum primis esset charus, respondit se regis amicis honorem habere, non scortis, nec apud Persas esse moris, ut uiri mares ducant. Agnoscas in hoc satrapa mentem Cyro generis autore dignam: Honorare nouerat, adulari non poterat, quum hodie quoque cernantur in aulis, qui scortis morionibus, ac lenonibus Principum plus deferant honoris, quam genere, ac uirtute præcellentibus uiris.

Gorgias sophista quum forte fortuna legis- 27
set Platonis dialogum sui cognominis, qui Gorgias inscribitur, dixisse fertur, ὡς καλῶς οἶδε Πλάτων ἰαμβίζειν, ut pulchre nouit Plato iambissare, hoc est mordere. Nam is pes primum ab Archilocho, ni fallor, repertus est ad maledicendum: vnde & nomen habet, uel a muliere petulante, & baccha, uel a mittendis iaculis. Siquidem in eo dialogo, proscindit sophistas, id quod nusquam non facit.

Rhodius, quidā, de quo a nobis antea dictū 28
est, ob intempestiuam libertatem a tyranno *Spes per-*
coniectus in caueam, in qua more nocentis be *tinax.*
stiæ alebatur ad cruciatum, & ignominiam,

amputatis naribus, ac fędata vulneribus facie, quum ab amicis admoneretur, vt inedia sibi malorum finem quæreret: Cuncta, inquit, homini, quoad viuit speranda sunt. Citius illum laudarim, quam istos qui ob causas non admodum graues confugiunt ad laqueum, aut præcipitium.

29 Anniceris quidam Cyrenæus aurigandi peritia fuit insignis: & vt egregius artifex, ita gloriosus artis ostentator, venit in academiã Platonis: atque illic rationes omnes procurrendi, recurrendi flectendi currum, & per easdem interdum orbitas redeundi ostentabat. Admirantibus cæteris, Plato negabat sibi videri probabile, eum virum, qui totum animum inutili studio dedisset, ad vllam rem grauem, ac frugiferam esse idoneum.

Artes inutiles.

30 Themistocles quum aduersus barbaros describeret Athenis exercitum, & in theatro illius gentis more producti essent galli gallinacei, atque inter sese commissi mira pertinacia inter se depugnarent ad necem vsque, rem ludicriam vertit in seriam cohortationem. Sic enim ciues suos affatus est: At isti, inquit, neque pro aris, ac focis, neque pro liberis depugnant, sed tantum quod vinci turpe sit. Quo igitur animo vos esse par est, quibus pro salute patriæ, pro charissimorum incolumitate, pro libertate certamen est?

Subactis a barbaris Lacedæmoniis Leptines dicit Græciam esse factam τοτόφθαλμον, id est, luscam: sentiens Atticam, & Laconicam esse cordatissimas Græciæ partes. Meminit Aristoteles in Rhetoricis.

31 Apud Lassios, populum magna ex parte piscibus victitantem, citharædus quidam in foro ostentabat artem. Verum simul, atque

Veteris conprim...

tiutina.

tintinabulum crepitu signum dedit adesse pisces veniales, turba subito deseruit cantorem, & ad piscium mercatum aduolauit, vno excepto, qui quod surdaster esset, tintinabuli sonitum non audierat, aut certè non attenderat. Huic citharœdus propius accedens, gratias egit, quod & artem honorasset: & ipsum non passus sit esse prorsus desertum. Tum ille, an crepuit tintinabulum? Vt annuit: Valebis, inquit, egregie magister, sese que mox ad pisces proripuit. Citharædo liberum erat sibi canere, & musis.

32 Crassa iudicis.

Romæ in foro pendebat tabulæ quædam habens imaginem pastoris uetuli cum pedo, de hac Teutonum orator rogatus quanti eam æstimaret, satis Germanicè respondit, se nolle sibi dono dari talem viuum, ac verum. Barbarus non agnouit artificium, tantum spectabat formam. Atqui quæ natura deformia sunt, plus habent, & artis, & voluptatis in tabula.

33 Mors senilis.

Gorgias Leontius extremæ iam ætatis, cū sentiret somnum lethalem obrepere, amico qui assidebat percunctanti quo pacto haberet: Somnus, inquit, iam incipit me fratri suo cōmendare. Homerus enim Somni fratrem appellat mortem. Nam mors Græcis masculus est. Simile quiddam de Diogene retulimus antea.

34 Ismenias insignis tibicē discipulis suis non minus ostendebat malè canentes, ac scitè canentes, dicens. Ad hunc modum canere oportet, ad hunc nequaquam. Admonuit, & Q. Fabius, in scriptis rhetorem non tantum iudicare debere bene dicta, sed & male.

35 Demochares dixit, quemadmodum nemo possit è tymbra siue satureia facere bonā lan-

Philosophus miles. ceam, ita nec è Socrate probum militem: Sentiens militibus conuenire ferociam, quum Socrates esset omnium iniuriarum tolerantissimus. Quidam hoc tribuunt Crateri.

36 Ira breuis. Melanthius negabat eam iram videri grauem, quæ mentem cogat emigrare, sed quæ prorsus excludat domo: Sentiens probis etiã ingenijs adiunctam esse iracundiam, sed hoc vitium esse tolerabile, si celeriter animus ad se redeat, & pro ira rationem in consilium adhibeat. At si perturbatio penitus insideat animo, ita vt excussa ratione feratur effreni impetu certa pernicies est.

37 Ingeniosi. Isocrates pueros candidos, ac fœlici ingenio natos appellare solet θεῶν παῖδας, id est, deorum filios: eo quod hominis mens diuinæ sit originis, qua qui præcellit, deos parentes referre videtur. Prisci dæmonibus attribuebant corpora, eosque deorum filios appellabant. Dæmones autem a scientia dicti sunt, quasi δαήμονες.

38 Gladiatorũ immanitas. Demonax Cynicus philosophus, quum videret Athenienses hoc agere, vt Barbarorum exemplo gladiatorum spectacula in vrbem inducerent: Nolite, inquit, ò canes istam crudelitatem prius admittere in ciuitatem vestrã, quam misericordiæ aram sitis demoliti. Significans non conuenire, in ea ciuitate, in qua misericordia pro dea coleretur, spectari plus quã ferinam crudelitatem.

39 Timiditas. Cornificius Poeta, videns milites in bello, quod inter Augustum, & Antonium gerebatur, frequenter fugere, appellauit eos lepores galeatos.

40 Philoxenus Poeta quum in Siciliam fundum, ac domum opulẽtam nactus esset, & animaduertisset illius gentis luxum ad delitias;

Per deos, inquit, hæc bona me non perdent, sed ego potius illa. Moxque cessit alijs hęreditatem, & è Sicilia abnauigauit.

41 Furnius Antonij partes sequutus fuerat: At posteaquam victoria cessit Augusto, metuens sibi, subornauit filium, qui a victore veniam peteret. Petijt & impetrauit. Tũ furnius his verbis Cæsari gratias egit. Hæc vna ô Cæsar abs te mihi facta est iniuria, effecisti, vt mihi & viuẽdum, & moriendum sit ingrato: significans tantam esse eius beneficij magnitudinem, vt nulla ex parte par esset referendę gratiæ. Reprehensionis colore blanditus est principi. Adulans libertas.

42 Cilicon quidam: siue Acheus Miletum patriam prodiderat Prienensibus, Quo nomine meritò habebatur omnib. exosus, cuius perfidiam Lanius quidem Theagenes sic vltus est. Cilicon adijt Theagenem in macello empturus carnes. Lanius dissimulato odio porrigit carnium partẽ, veluti resecturus quod superesset. Cilicon profer dextram ex aduerso retenturus carnes, Theagenes machæra sublata proditoris manum amputauit, ac ne id videretur errore factum, addidit, Ista saltem manu posthac non proditurus es vllam ciuitatem. Applaudebat sibi lanio, quòd impium pro dignitate tractasset. Hinc adagium, Cilicontis exitium. Proditio.

43 Celebratur C. Cæsaris dictum, quòd prætextatus adhuc deprompsisse fertur, in quendam modulatius orantem. Si legis, cantas; si cantas, male cantas. Quidam latrant orantes uetius, quàm loquuntur: Sunt qui rhetoricam pronunciationem affectantes, medij fiunt inter canentem & loquentem. Meminit huius Qui. Fabius. Pronunciatio.

Philoso-phus mi-les. ceam, ita nec è Socrate probum militem: Sentiens militibus conuenire ferociam, quum Socrates esset omnium iniuriarum tolerantissimus. Quidam hoc tribuunt Crateri.

36 Ira breuis Melanthius negabat eam iram videri grauem, quæ mentem cogat emigrare, sed quæ prorsus excludat domo: Sentiens probis etiã ingenijs adiunctam esse iracundiam, sed hoc vitium esse tolerabile, si celeriter animus ad se redeat, & pro ira rationem in consilium adhibeat. At si perturbatio penitus insideat animo, ita vt excussa ratione feratur effreni impetu, certa pernicies est.

37 Ingeniosi. Isocrates pueros candidos, ac fœlici ingenio natos appellare solet θεῶν παῖδας, id est, deorum filios: eo quod hominis mens diuinæ sit originis, qua qui præcellit, deos parentes referre videtur. Prisci dæmonibus attribuebant corpora, eosque deorum filios appellabant. Dæmones autem a scientia dicti sunt, quasi δαήμονες.

38 Gladiatorũ immanitas. Demonax Cynicus philosophus, quum videret Athenienses hoc agere, vt Barbarorum exemplo gladiatorum spectacula in vrbem inducerent: Nolite, inquit, ò canes istam crudelitatem prius admittere in ciuitatem vestrã, quam misericordiæ aram sitis demoliti. Significans non conuenire, in ea ciuitate, in qua misericordia pro dea coleretur, spectari plus quã ferinam crudelitatem.

39 Timiditas. Cornificius Poeta, videns milites in bello, quod inter Augustum, & Antonium gerebatur, frequenter fugere, appellauit eos lepores galeatos.

40 Diuitiarũ cõtẽptus. Philoxenus Poeta quum in Siciliam fundum, ac domum opuletam nactus esset, & animaduertisset illius gentis luxum ad delitias;

Per

Per deos, inquit, hæc bona me non perdent, sed ego potius illa. Moxque cessit alijs hęreditatem, & è Sicilia abnauigauit.

41 Adulans libertas. Furnius Antonij partes sequutus fuerat: At postea quam victoria cessit Augusto, metuens sibi, subornauit filium, qui a victore veniam peteret. Petij & impetrauit. Tū furnius his verbis Cæsari gratias egit. Hæc vna ò Cæsar abs te mihi facta est iniuria, effecisti, vt mihi & viuēdum, & moriendum sit ingrato: significans tantam esse eius beneficij magnitudinem, vt nulla ex parte par esset referendę gratiæ. Reprehensionis colore blanditus est principi.

42 Proditio. Cilicon quidam, siue Acheus, Miletum patriam prodiderat Pricnensibus, Quo nomine meritò habebatur omnib. exosus, cuius perfidium Lanius quidem Theagenes sic vltus est. Cilicon adijt Theagenem in macello empturus carnes. Lanius dissimulato odio porrigit carnium partē, veluti resecturus quod superesset. Cilicon profer dextram ex aduerso retenturus carnes, Theagenes machæra sublata proditoris manum amputauit, ac ne id videretur errore factum, addidit, Ista saltem manu posthac non proditurus es vllam ciuitatem. Applaudebat sibi lanio, quòd impium pro dignitate tractasset. Hinc adagium, Cilicontis exitium.

43 Pronūciatio. Celebratur C. Cæsaris dictum, quòd prætextatus adhuc deprompsisse fertur, in quendam modulatius orantem. Si legis, cantas; si cantas, male cantas. Quidam latrant orantes uetius, quàm loquuntur: Sunt qui rhetoricam pronunciationem affectantes, medij fiunt inter canentem & loquentem. Meminit huius Qui. Fabius.

Philoso-phus miles. ceam, ita nec è Socrate probum militem: Sentiens militibus conuenire ferociam, quum Socrates esset omnium iniuriarum tolerantissimus. Quidam hoc tribuunt Crateri.

36 Ira breuis · Melanthius negabat eam iram videri grauem, quæ mentem cogat emigrare, sed quæ prorsus excludat domo: Sentiens probis etiã ingenijs adiunctam esse iracundiam, sed hoc vitium esse tolerabile, si celeriter animus ad se redeat, & pro ira rationem in consilium adhibeat. At si perturbatio penitus insideat animo, ita vt excussa ratione feratur effreni impetu, certa pernicies est.

37 Ingeniosi. Isocrates pueros candidos, ac fœlici ingenio natos appellare solet θεῶν παῖδας, id est, deorum filios: eo quod hominis mens diuinæ sit originis, qua qui præcellit, deos parentes referre videtur Prisci dæmonibus attribuebant corpora, eosque deorum filios appellabant. Dæmones autem a scientia dicti sunt, quasi δαήμονες.

38 Gladiatorũ immanitas. Demonax Cynicus philosophus, quum videret Athenienses hoc agere, vt Barbarorum exemplo gladiatorum spectacula in vrbem inducerent: Nolite, inquit, ò canes istam crudelitatem prius admittere in ciuitatem vestrã, quam misericordiæ aram sitis demoliti. Significans non conuenire, in ea ciuitate, in qua misericordia pro dea coleretur, spectari plus quã ferinam crudelitatem.

39 Timiditas. Cornificius Poeta, videns milites in bello, quod inter Augustum, & Antonium gerebatur, frequenter fugere, appellauit eos lepores galeatos.

40 Diuitiarũ cõtẽptus. Philoxenus Poeta quum in Siciliam fundum, ac domum opulẽtam nactus esset, & animaduertisset illius gentis luxum ad delitias:

Per

Per deos, inquit, hæc bona me non perdent, sed ego potius illa. Moxque cessit alijs hęreditatem, & è Sicilia abnauigauit.

41 Adulans libertas.
Furnius Antonij partes sequutus fuerat: At postea quam victoria cessit Augusto, metuens sibi, subornauit filium, qui a victore veniam peteret. Pe.ij & impetrauit. Tū furnius his verbis Cæsari gratias egit. Hæc vna ò Cæsar abs te mihi facta est iniuria, effecisti, vt mihi & viuēdum, & moriendum sit ingrato: significans tantam esse eius beneficij magnitudinem, vt nulla ex parte par esset referendę gratiæ. Reprehensionis colore blanditus est principi.

42 Proditio.
Cilicon quidam, siue Acheus Miletum patriam prodiderat Prienensibus, Quo nomine meritò habebatur omnib. exosus, cuius perfidiam Lanius quidem Theagenes sic vltus est. Cilicon adijt Theagenem in macello empturus carnes. Lanius dissimulato odio porrigit carnium partē, veluti resecturus quod superesset. Cilicon profer dextram ex aduerso retenturus carnes, Theagenes machæra sublata preditoris manum amputauit, ac ne id videretur errore factum, addidit, Ista saltem manu posthac non proditurus es vllam ciuitatem. Applaudebat sibi lanio, quòd impium pro dignitate tractasset. Hinc adagium, Cilicontis exitium.

43 Pronuncia tio.
Celebratur C. Cæsaris dictum, quòd prætextatus adhuc deprompsisse fertur, in quendam modulatius orantem. Si legis, cantas; si cantas, male cantas. Quidam latrant orantes uetius, quām loquuntur: Sunt qui rhetoricam pronunciationem affectantes, medij fuut inter canentem & loquentem. Meminit huius Qui. Fabius.

Philosophus miles. ceam, ita nec è Socrate probum militem: Sentiens militibus conuenire ferociam, quum Socrates esset omnium iniuriarum tolerantissimus. Quidam hoc tribuunt Crateri.

36 Ira breuis. Melanthius negabat eam iram videri grauem, quæ mentem cogat emigrare, sed quæ prorsus excludat domo: Sentiens probis etiã ingenijs adiunctam esse iracundiam, sed hoc vitium esse tolerabile, si celeriter animus ad se redeat, & pro ira rationem in consilium adhibeat. At si perturbatio penitus insideat animo, ita vt excussa ratione feratur effreni impetu certa pernicies est.

37 Ingeniosi. Isocrates pueros candidos, ac fœlici ingenio natos appellare solet θεῶν παῖδας, id est, deorum filios: eo quod hominis mens diuinæ sit originis, qua qui præcellit, deos parentes referre videtur Prisci dæmonibus attribuebant corpora, eosque deorum filios appellabant. Dæmones autem a scientia dicti sunt, quasi δαήμονες.

38 Gladiatorũ immanitas. Demonax Cynicus philosophus, quum videret Athenienses hoc agere, vt Barbarorum exemplo gladiatorum spectacula in vrbem inducerent: Nolite, inquit, ò canes istam crudelitatem prius admittere in ciuitatem vestrã, quam misericordiæ aram sitis demoliti. Significans non conuenire, in ea ciuitate, in qua misericordia pro dea coleretur, spectari plus quã ferinam crudelitatem.

39 Timiditas. Cornificius Poeta, videns milites in bello, quod inter Augustum, & Antonium gerebatur, frequenter fugere, appellauit eos lepores galeatos.

40 Diuitiarũ cõtẽptus. Philoxenus Poeta quum in Siciliam fundum, ac domum opulẽtam nactus esset, & animaduertisset illius gentis luxum ad delitias:

Per

Per deos, inquit, hæc bona me non perdent, sed ego potius illa. Moxque cessit alijs hęreditatem, & è Sicilia abnauigauit.

41 Adulans libertas. Furnius Antonij partes sequutus fuerat: At posteaquam victoria cessit Augusto, metuens sibi, subornauit filium, qui a victore veniam peteret. Petijt & impetrauit. Tū furnius his verbis Cæsari gratias egit. Hæc vna ô Cæsar abs te mihi facta est iniuria, effecisti, vt mihi & viuēdum, & moriendum sit ingrato: significans tantam esse eius beneficij magnitudinem, vt nulla ex parte par esset referendę gratiæ. Reprehensionis colore blanditus est principi.

42 Proditio. Cilicon quidam, siue Acheus Miletum patriam prodiderat Prienensibus, Quo nomine meritò habebatur omnib. exosus, cuius perfidium Lanius quidem Theagenes sic vltus est. Cilicon adijt Theagenem in macello empturus carnes. Lanius dissimulato odio porrigit carnium partē, veluti resecturus quod superesset. Cilicon profer dextram ex aduerso retenturus carnes, Theagenes machæra sublata proditoris manum amputauit, ac ne id videretur errore factum, addidit, Ista saltem manu posthac non proditurus es vllam ciuitatem. Applaudebat sibi lanio, quòd impium pro dignitate tractasset. Hinc adagium, Cilicontis exitium.

43 Pronunciatio. Celebratur C. Cæsaris dictum, quòd prætextatus adhuc deprompsisse fertur, in quendam modulatius orantem. Si legis, cantas; si cantas, male cantas. Quidam latrant orantes uetius, quàm loquuntur: Sunt qui rhetoricam pronunciationem affectantes, medij sunt inter canentem & loquentem. Meminit huius Qui. Fabius.

Philoso-phus mi-les. ceam, ita nec è Socrate probum militem: Sentiens militibus conuenire ferociam, quum Socrates esset omnium iniuriarum tolerantissimus. Quidam hoc tribuunt Crateri.

36 Ira breuis. Melanthius negabat eam iram videri grauem, quæ mentem cogat emigrare, sed quæ prorsus excludat domo: Sentiens probis etiā ingenijs adiunctam esse iracundiam, sed hoc vitium esse tolerabile, si celeriter animus ad se redeat, & pro ira rationem in consilium adhibeat. At si perturbatio penitus insideat animo, ita vt excussa ratione feratur effreni impetu certa pernicies est.

37 Ingeniosi. Isocrates pueros candidos, ac fœlici ingenio natos appellare solet θεῶν παῖδας, id est, deorum filios: eo quod hominis mens diuinæ sit originis, qua qui præcellit, deos parentes referre videtur Prisci dæmonibus attribuebant corpora, eosque deorum filios appellabant. Dæmones autem a scientia dicti sunt, quasi δαήμονες.

38 Gladiatorū immanitas. Demonax Cynicus philosophus, quum videret Athenienses hoc agere, vt Barbarorum exemplo gladiatorum spectacula in vrbem inducerent: Nolite, inquit, ò canes istam crudelitatem prius admittere in ciuitatem vestrā, quam misericordiæ aram sitis demoliti. Significans non conuenire, in ea ciuitate, in qua misericordia pro dea coleretur, spectari plus quā ferinam crudelitatem.

39 Timiditas. Cornificius Poeta, videns milites in bello, quod inter Augustum, & Antonium gerebatur, frequenter fugere, appellauit eos lepores galeatos.

40 Diuitiarū cōtēptus. Philoxenus Poeta quum in Siciliam fundum, ac domum opulētam nactus esset, & animaduertisset illius gentis luxum ad delitias:

Per

Per deos, inquit, hæc bona me non perdent, sed ego potius illa. Moxque cessit alijs hęreditatem, & è Sicilia abnauigauit.

Furnius Antonij partes sequutus fuerat: At postea quam victoria cessit Augusto, metuens sibi, subornauit filium, qui a victore veniam peteret. Petijt & impetrauit. Tū furnius his verbis Cæsari gratias egit. Hæc vna ô Cæsar abs te mihi facta est iniuria, effecisti, vt mihi & viuēdum, & moriendum sit ingrato: significans tantam esse eius beneficij magnitudinem, vt nulla ex parte par esset referendę gratiæ. Reprehensionis colore blanditus est principi. 41 Adulans libertas.

Cilicon quidam, siue Acheus Miletum patriam prodiderat Prienensibus, Quo nomine meritò habebatur omnib. exosus, cuius perfidiam Lanius quidem Theagenes sic vltus est. Cilicon adijt Theagenem in macello empturus carnes. Lanius dissimulato odio porrigit carnium partē, veluti resecturus quod superesset. Cilicon profer dextram ex aduerso retenturus carnes, Theagenes machæra sublata preditoris manum amputauit, ac ne id videretur errore factum, addidit, Ista saltem manu posthac non proditurus es vllam ciuitatem. Applaudebat sibi lanio, quòd impium pro dignitate tractasset. Hinc adagium, Cilicontis exitium. 42 Proditio.

Celebratur C. Cæsaris dictum, quòd prætextatus adhuc deprompsisse fertur, in quendam modulatius orantem. Si legis, cantas; si cantas, male cantas. Quidam latrant orantes uetius, quàm loquuntur: Sunt qui rhetoricam pronunciationem affectantes, medij sunt inter canentem & loquentem. Meminit huius Qui. Fabius. 43 Pronūciatio.

44 Tibicen vir improbus. Antisthenes quibusdam Ismeniam admirantibus, quod insignis esset tibicen: Nequã, inquit hominem esse oportet: nam si bonæ frugis esset, non esset egregius tibicen. Indicabat eos non posse bonus viros euadere, qui tantum operæ Dionisiacis artibus impendissent.

45 Luxus inopiæ parẽs. Tiberius Cæsar Attilo Butæ uiro prætorio, quum ad inopiam per luxum ac socordiam redactus fateretur, ac deploraret paupertatẽ suam: Serò, inquit, experrectus es. Dormiũt temulentiæ ac luxui dediti verius, quàm viuunt. Nam uita vigilia est. Refert Seneca in epistolis.

46 Fures magni. Cato senior dicebat priuatarum rerum fures in compedibus vitam agere, publicarum in auro & purpura conspicuos incedere. Olim simplex furtum non puniebatur capite, sed vincti compedibus præstabant operam. At longe grauius crimen est peculatus quàm furtum. Et tamen qui fiscum Principis qui Rempublicam compilant, magnates fiunt.

47 Otium inutile. Appius Claudius dicere solitus est, populo Romano longe melius committi negotium quàm otium: Sentiens multitudinem bellis excitari ad virtutem, in pace defluere, ad voluptates ac luxum, ex quibus nascitur rerum publicarum ac regionum exitium.

48 Facete. Galba parasitus obijcientibus, qđ in otio viueret: Nemo inquit, cogitur ad reddendã ocij sui rationẽ: innuens nullos tutius viuere quàm ociosos. Nam rerum gestarum rationes poscuntur, qui tractant negotia ab ociosis ea ratio non potest exigi.

49 Bona præcipua. Pytagoras tria precipue dicebat a dijs optande in hac vita. Bonam valetudinẽ formã,

ac

ac diuitias, quod homo cætera sibi præstare posset. Quanquam illud ὑγιαίνειν non minus ad animi sanitatem, quam corporis pertinet.

1 Cato senior aiebat se demirari, q non rideret aruspex, quoties aspiceret aruspicem: Sentiens totum hoc diuinationum genus imposturam esse qua populo fiebat fucus. Id quum non fugeret eius artis peritum, mirabatur, quod aruspex aruspicem posset vide, se absq; risu. Solent enim impostores inter se ridere multitudinis stultitiam. Diuinatio vana.

2 Demonax Cynicus interrogatus quid sentiret de conflictu duorum, quorum alter inepte proponebat, alter absurde respondebat; ait sibi videri alterum mulgere hircum, alterum supponere cribrum. Absurda.

3 Pericles quum vrgeret belli necessitas, Palladis ornamenta vendidit quadraginta talentis auri: & admirantibus ab illo rem sacrilegam admitti, respondit ex hostium manubijs posse illi reddi cultum nihilo deteriorem.

4 Persæ dicere solent esse duo peccata quorum prius sit esse debitorem, alterum mentiri: quod obærati plerumque mentiuntur, dum pollicentur in diem, nec præstant, quod pollicentur. Debere, & mentiri.

5 Messala vir exactissimi iudicij, ac Romanæ linguæ obseruantissimus, quum audisset M. Porcium Latronem declamantem, dixit sua lingua. Disertus est: Desiderans videlicet in eo Latini sermonis elegantiam, quum ingenium esset fœlix. Sed hunc Latronem Seneca cæteris omnibus anteponit. Argutè.

6 Cassius Seuerus, quum ex senatusconsulto libri illius exurerentur: Nunc, inquit, superest, vt ipse viuus comburar, qui illos edidici. Memoria.

Quod animo insculptum est, nisi cum uita eri pi non potest.

7 Facetè. Montanus Attili Butæ carmen recitabat. Quumque quidam indignaretur, quod toto die recitasset, negaretque ad illius recitationes accedendum, Nacta Pinarius ait. Nūquid possum liberalius agere? paratus sum illum audire ab exortu solis vsque ad occasum: gaudebat enim is poeta subinde repetere ortus, & occasus pescriptionem. Notat autem, & Horatius eos, qui ornatus gratia, vel immodicè, vel non suo loco affectant tales descriptiones:

At flumen Rheni, aut pluuius describitur arcus.

8 Vita præpostera. Quum a Montano recitarentur versus, quibus exortus solis describebatur. Varus eques Romanus dixit: Incipit Buta dormire. Rursus quum succederet descriptio occasus: Quid dicit, inquit, iam nox est? Ibo, & Butam salutabo: eodem scommate taxans, & affectatū carminis decus, & Butæ præposteram uitam.

9 Prosperitas perpetua. Demetrius dicere solet, nihil sibi videri infœlicius eo, cui nihil in uita accidisset aduersi: quod oporteat talem hominem, aut sibi ignotum esse, ut qui nunquam sui periculum fecerit: aut dijs inuisum, ut quē preterierint, velut ignauum, nec idoneum ad fortunæ conflictum.

10 Adulatio. Libertinus quidam prædiues aiebat sibi facilem fuisse uiam ad diuitias, posteaquam pœnituerat ipsū bonæ mentis. Sed hanc illiberalem uocem Demetrius grauiter castigauit, apud Senecam, per ironiam ostendens commodissimam ad parandam opes uiam, si quā impudentissime quis aduletur.

11 Crispus Passienus dicebat adulationi non esse

esse claudendum ostium, sed aperiendum, verum ut solet amicæ, quæ impulit, grata est, gratior si effregit. Sensit non probandos eos, qui prorsus non ferunt vllam adulationem, quam ut affectare turpe est, ita ingerentem se non oportet omnino repellere. Prodest enim in hoc, ut homo perspiciat, qualis esse debeat. Adulatio utilis.

12 Plancus aiebat, non esse occulto, aut dissimulatè blandiendum, quod periret procacia, si lateat. Fortasse pro procacia, quod erat scriptum, legendum est, procacio, ut sit sensus. Adulator ut procus captat gratiam: procus autem si tam tectè ambiat, ut puella non sētiat, perdit operam. Adulatio tecta.

13 Latro Porcius, cuius ingenium supra modū miratur Seneca, fuit.n.illi condiscipulus, quum Maxillus rhetor exilitatē orationis suæ imputaret controuersiæ, diceretque. Necesse est me per spinosum locum ambulantem suspensos habere pedes: Non mehercule, inquit, tui pedes spinas calcant, sed habent. Nam alter ariditatem ingenij imputauit materiæ. Salsè.

14 Asinius Pollio dicebat in causa uerecunda nunquam tentari debere improbam quæstionem: Notauit rhetores, qui in declamando mouerent quæstiones nihil ad causam facientes. Coacta.

15 Oscus rhetor erat non infacundus, sed illud dictionem illius vitiabat, quod nihil diceret absque schemate. Cui quum Pacates rhetor Massiliæ manè, siue ad mare occurrisset: Poteram, inquit, dicere aue Osce. Schematum affectatorem salutaui schemate, quum nusquam minus locus sit schemati, quam in quotidiana uulgarique salutatione. Per ironiam itaq; usus est occupatione, ut diceret, Affectatio.

quod

quod non decebat, quum ſine tropo dicere poſſet aue Oſce.

16 Furta ſententiarum. Seuerus Caſſius, qui alienas ſententias paucis immutatis vocibus vſurparet pro ſuis, dicere ſolet eos eſſe ſimiles furibus, qui poculis alienis mutarent anſas, ne poſſent agnoſci.

17 Elemētia. Demonax dicebat nequaquam hominibus iraſcendum eſſe, ſi delinquerent, ſed corrigenda vitia, nimirum exemplo medicorum, qui non indignantur ægrotis, ſed morbo medentur. Nam hominis eſt peccare, dei vero, aut hominis Deo proximi, emendare peccata.

18 Oratio mollior. Idem Phauorini dictionem vt nimiū compoſitam, ac mulieri congruentiorem quā philoſopho, ſolet dicterijs inceſſere. Id indignè ferens Phauorinus adijt Cynicum percunctans quis eſſet ille, á quo derideretur: Homo, inquit, cuius auribus difficile eſt imponere Philoſophum vt veſtis neglectior, ita & oratio decet inaffectata.

19 Cynicè. Rogatus a Sophiſta quopiam, quod viaticum attuliſſet ad philoſophiam, admodum Cynicè reſpondit, ὄρχεις, id eſt, teſtes: ſignificans ſe nudum acceſſiſſe.

20 Barba nō facit philoſophum. Alteri percunctanti, quam philoſophiæ ſectam potiſſimum amplectaretur: Quis, inquit, tibi indicauit me eſſe philoſophum? Moxque vehementer ſecum ridens abijt. Interrogatus quid rideret; An non magnopere ridiculum, inquit, ſi tu me ex barba iudicas philoſophū, ipſe barbam non habens?

21 Salsè. Adoleſcenti laſciuius culto, qui quæſtionē ſophiſticam propoſuerat, nihil aliud reſpondit quam περαίνει ὦ παῖ. Vox anceps eſt ad cōficientem quod colligit, & ad obſcœnum ſenſum. Cumque adoleſcens indignatus reſpondiſſet. At ego tibi virum oſtendam. Demo-

nax

nax admiranti similis: Quid, inquit, num etiam virum habes?

Athleta quidam ab eo reprehensus quod victor in Olimpijs cultu molli floridoq; vteretur lapide illi incussit in caput, ita vt sanguis ex vulnere proflueret: Id factũ indignè ferentes qui aderant, hortati sunt, ut adiret proconsulem. Nequaquam, inquit, ò viri ad proconsulem, sed ad medicum potius. Prius esse debet homini, vt malo accepto medeatur, q̃ vt regerat in alterum. 22 Toleratus

Protheo ciridam obijcienti, quòd mordderet omnes, nec tamen Cynicum uiueret: Amice, inquit, non viuis hominem. 23 Liberè.

Physico quodam multa de antipodibus disserente, ostensis in puteo umbris, rogauit, num illos antipodas diceret: ridens absurdã quæstionem. Quanquam nunc compertum est esse veros antipodas. 24 Friuola.

Herodem sophista immodicè lugentem Pollucis obitum præmaturum, quum vellet illi currus & equos velut accensuro iungere atque etiam cœnam apparare, adijt Demonax: En tibi inquit, à Polluce literas: exhilarato Herodi & quid vellet Pollux sciscitanti: Incusat, inquit, te, quòd cunctis ad ipsum venire: significans Pollucem ad ipsum nõ rediturum, sed rectè parari currum, si vellet sequi defunctum. 25 Luctus.

Alium quendam filij mortem inconsolabiliter lugentem, & in tenebris abditũ adijt certo promittens se filij umbram ab inferis reuocaturum, si tres ex hominum numero sibi nominare posset, qui nullius luxissent obitum. Quumque is cogitationem per omneis notos circumferens, ne vnum quidem reperisset luctus expertem: Quid igitur, inquit, 26 Luctus.

quit teipsum discrucias homo, quasi nouum aliquid acciderit?

27 Quum a quodam quæsisset aliquid, atque
Obsoleta. ille verbis obsoletis ac priscis responderet. Ego, inquit, amice te tunc percunctor, at tu perīde respōdes, quasi regnaret Agamemnō.

28 Ad Agathoclem Peripateticū arroganter
Arrogantia. iactantem, sese & solum & primū esse dialecticorum: Si solus, inquit, es, qui primus esse potes? si primus, qui solus?

29 Quum apud Athenienses audisset præfa-
Absurdè. tione solenni a sacris submoueri barbaros, rogabat quamobrem id facerēt, quum ea sacra tradidisset ipsis Eumolpus, natione Thrax, nimirum barbarus.

30 Quum legatus nauigaturus in Asiam, na-
Facetè. uem conscendisset, & a quodam interrogaretur, num metueret, ne naufragio eiectus a piscibus deuoraretur: Quid, inquit, metuam a piscibus qui tot pisces deuorarim?

31 Quendam infęliciter declamātem admo-
Nemo sui iudex. nuit, vt sese diligenter exerceret: quumq; is respondisset, Nunquam apud me non declamo: Nil igitur mirum, inquit, si dicis ineptè, qui hactenus semper stulto auditore solitus sis vti.

32 Quum Athenis quidam Romanus sena-
Ambiguè tor filium ad Demonactem adduxisset, eleganti forma, vestitu delicato, ac delicijs effęminatū, diceretque, Salutat te ò Demonax filius meus: Pulcher est, inquit, & te dignus, & matri non absimils. Vtrumque poterat dici in laudem. Nunc patrem notauit ex filij moribus, & matri similem dixit mollem, eui ratum delicijs.

33 Senex quidā Romanus bene robusto corpore, qui armatus sese ad palum exercuerat, rogauit

rogauit Demonactem num magna uelsemei tia videretur depugnasse: Nimirum, inquit, aduersus hostem ligneum: innuens illum in vera pugna fore meticolosum. Pugna ludrica.

34 Cuidam qui purpura indutus sese insolentius ostentabat, in aurem dixit. Heus tu, hoc ante te gestabat ouis, & ouis erat: significans illum nihilo minus stupidum esse, etiam si gestaret purpuram. Vestis.

35 Quum aliquando in balneis refugeret ingredi aquam ferventiorem, & alius illum appellaret meticulosum; Quid, inquit, an hoc pro patria passurus essem: Sentiens temeritatis esse non fortitudinis, subire periculum ni ob causam grauem, & honestam fiat. Fortitudo.

36 Admeto poetæ insulso iactanti epigramma monostichon, quod testamento mandasset suæ addendum statuæ. Carmen erat: Corpus humo tegitur. Admetus ad astra volauit. Rñdit adeo sibi placere carmen, vt magno emptũ cuperet, si iã nunc esset adscriptum: Tectè optans illi mortem, qui vita erat indignus. Salsè.

37 Demonacti seni crura intumuerant, id videns quidam. Quid isthuc, inquit, mali est Demonax? Tum ille. Charon, inquit, me momordit. Pro cane dixit Charontem, innuens senectutem vicinam. Senectus.

38 Ad Lacedæmonium flagris sæuientem in seruum: Desine, inquit, te seruo tuo similem ostendere. Seruus enim est, qui suis cupiditatibus imperare non potest.

39 Cynico cuidam arroganter iactanti pallium, & peram, & baculum, ac subinde vociferanti, se Antisthenis, Crateris, ac Diogenis sectatorem esse: Impudenter, inquit, mentiris, quum sis Hyperidæ discipulus. Allusit ad vocem ὑπερίδεῖν, quod est per arrogantiam Arrogantia.

gantiam despicere. Est autem, & rhetoris nomen Hyperides.

40 Mollicies. Proconsul Cynicum quendam, a quo publicè fuerat proscissus ob unguenta, ac molliciem, ad supplicium abripi iussit. Hic deprecator aderat Demonax dicens ignoscendum Cynico, si quid dixisset mordacius, id esse sectæ vitium, non hominis. At quum proconsul nō negaret veniam, sed si quid simile denuo committeret, rogaret, quas pœnas esset daturus: Profecto, inquit, Demonax, tum hominem totum inungi, ac forcipe velli iubebis: plus quā Cynicè momordit qui Cynicè mordacitatis agebat patronum.

41 Grauiter. Alteri cui Imperator ingentem exercitum commiserat, sciscitanti, quomodo posset delegatam prouinciam, quam optimè gerere: Si, inquit, ira vacaris, & quam minimum loqués plurima audieris. Ira ad omnem functionem inutilis est, & prouerbio quoque Princeps iubetur, & æqua, & iniqua audire.

42 Facetè. Rogatus an philosophus etiam placētis vesceretur: Quid, inquit, num putas apes stultis tantum mellificare? Placente melle condiebantur, saccari vsu nondum reperto.

43 Iocosè. In Ruffinum claudum multo tempore familiare Peripateticis dixit, nihil esse turpius Peripatetico claudo. Allusit huc, quod Peripatetici dicuntur ab inambulatione, quæ non conuenit claudo.

44 Monitor. Epicteto Cynico suadenti, vt vxore ducta daret opera liberis, neque enim id indignum esse philosopho: Da mihi, inquit, vnam è filiabus tuis. Notans illum ineptè suadere alteri quod ipse non faceret.

45 Ambiguè. In Herminum Peripateticum, qui semper in ore habebat decē Aristotelis Categoritas,

ita lusit: Equidem arbitror Hermine te non indignum decem categorijs. Iocus ex ambiguo vocis. Categoriæ Græcis, vel prædicamenta dicuntur, vel accusationes.

Bion eos qui auscultarent adulatoribus, dicebat esse similes amphoris, quæ auribus circumaguntur. 46 Adulatio.

Pindarus cuidam commemoranti, quod ipsius laudes vbique prædicaret: Ego, inquit, pro isto officio bonam reponam gratiam, efficiens vt vera prædices. Vera virtus nihil moratur hominum laudes. Eas qui prædicant, plus debent ijs, quos laudant, quam ipsis debent, qui laudantur. 47 Laudata virtus.

ALPHON ARRAGONVM REX.

Eques quidam ingens patrimonium per luxum, ac libidinem absorbuerat, atque insuper magnam æris alieni vim contraxerat. Pro hoc intercedentibus quibusdam apud Alphōsum Arragoniæ regem, ne saltem quæ debebat, corpore luere cogeretur, Alphonsus respōdit: Si tantam pecuniam, vel in sui regis obsequium, vel patriæ commodis, uel subleuandis propinquis impendisset, audirem: Nunc quoniam tantas opes impendit corpori par est, vt luat corpore. 1 Iustè.

Commemorantibus quēdam ex Hispaniæ regibus dixisse, non decere Principes viros scire literas, exclamauit eam vocem bouis esse, non hominis. Non omnes literæ conueniunt Principi, sed eæ quæ politicen tradunt, aut ethicen, quæque recte, ac secus gestorum exempla commonstrant, id quod facit historia. 2 Eruditio.

Huic quum adissent legati Matricienses, in quorum agris tum agebat Alphonsus, consulentes vtri iuberet ipsos gratificari, Nicolao ne Picinino, an Francisco Sfortiæ, 3 Cautè.

respon-

respondit ambos pro amicis habendos, sed nihilo secius ab ambobus tanquam ab inimicis cauendum. Id temporis inter Nicolaũ, & Franciscum simultas intercedebat, ac Rex nondum statuerat utrum uellet in societatẽ recipere, cum utrumque ob dissidium non posset.

4 Coniugiũ tranquillum. Idem dicere solet, ita demum matrimonium tranquillè citraque querimonias exigi posse, si maritus surdus fiat, uxor cæca: innuẽs, opinor, fœmineum genus obnoxium esse zelotypiæ, atque hic oriri rixas, & querimonias: rursum maritis permolestam esse uxorũ garrulitatem: qua molestia cariturus sit, si fiat surdus: nec illa uexabitur adulterij suspitione, si careat oculis.

5 Integrè. Aiebat si sibi contigisset nasci temporibus quibus Romana respubl. florebat, se constructurum fuisse contra curiam templum Ioui Positorio, in quo prius quam uenirent in senatum patres conscripti, odium, amorem, ac priuatos affectus omnes deponerent. Allusit ad priscorum morem, qui Iouem multis cognominibus insigniebant, nunc Statorem, nunc Gamelion, nunc Genethlion, nunc Philium, nunc Xenion appellantes. At si tam multa possit Iupiter, illud in primis præstandum erat, ut in synodis, in iudicijs, in senatibus in quibus de Repub. consultatur, nihil haberent momenti affectus priuati. Nam hi sunt qui frequenter, & ciuitates, & regna bellis committunt, ac pessundant denique.

6 Saltatio foeda. Quum fortè mulierem quandam impudentius, saltantem aspexisset, expectate inquit. Mox Sybilla edet oraculum: sentiens saltationem insaniæ genus esse. Sybilla autem antiquitus, non edebat oracula, nisi furore

correpta.

correpta. Mihi quoque sæpenumero qui saltationem tumultuosam agitant, nisi sunt afflati furore quodam, præsertim fœminæ.

7 Admonitus ne nimia lenitas exiret in contemptum, & ex contemptu nasceretur pernicies: Magis, inquit, cauendum, ne seueritas conciliet inuidiam, vnde maius exitij periculum. Lenitas.

8 Quum eques quidam ab hostibus captus, & ab ijsdem emissus carcere, regē adisset, in solatiū calamitatis multa postulauit ab eo, & impetrauit. Quo digresso rex dixit ad familiares: Dispeream, inquit, ni metui, ne vxorem etiam meam deposceret eques meus. Postulator improbus.

9 Familiares illi rusticum quendam uelut ignauiæ exemplū ostenderunt, qui porrectus humi vescebatur uuis. Hic rex, vtinam mihi sic per ocium commedere datum esset a superis. Simile quiddam narratur de Ptolomeo rege, quū antea se iactaret reperisse immortalitatem, tandem podagra discruciatus, cōspicebat Aegyptios aliquod plebeios sic temere apud flumen discumbentes: Vtinam, inquit, saltem ex istis unus essem. Ocii dulce.

10 Equiti subinde aliqd a rege flagitanti, sed mox quod acceperat profundēti: Si pergam, inquit, tibi dare quæ petis, citius me pauperem effecero, quam te diuitem: nam qui tibi donat, nihil aliud, quam aquam infert ꝑ tuso dolio. Pro fuso fundo caret.

11 Interrogatus quos è ciuibus haberet charissimos, Qui magis inquit, pro me metuunt quàm me. Sentit illos esse ex animo amicos, qui principem magis amant, quàm timent. Ciuiū caritas.

12 Aiebat olim inter Iouem, Neptunū & Plutonem omnium rerum partitionem trifariam esse factam, & horum vnumquemque Ambitio principū.

 sua

ſua ſorte contentum eſſe, nec occupare alie na:at inter homines, neminem ſua portione contentum eſſe,nec vllam portionem eſſe ſta bilem,ſed omnes παλιντεχτεῖν.

13 Eruditio. Percunctantibus vtri rei plus debere ſe fateretur,libris an armis: Ex libris,inquit,& arma & armorum iura didici: hac uoce profitens ſe libris debere omnia.

14 Clemẽter. Magnopere laudare ſolet dictum neſcio cuius, hoſtibus fugientibus pontem argenteum extruendum eſſe: ſiue quòd exiſtimaret multo optabilius eſſe, hoſtes in fugã uertere, quam occidere: ſiue quod putaret hoſtes pecunia ſolicitandos, vt ab acie diſcederent.

15 Facetè. Dicebat ſibi uideri eos maximè inſanire qui vxorem fugitiuam perquirerent: Significans magnæ fęlicitatis eſſe ab improba muliere liberari.

16 Grauiter. Improbo cuidam ac uecordi iactanti reperiſſe ſe virum ſapientem, Et qui fieri potuit, inquit,vt ſapientem dignoſceret ſtultus?

17 Regũ cura. Cum cœnanti ſenex quidam importunus & garrulus ſine fine obſtreperet, exclamaſſe fertur & dixiſſe Aſinorum conditionem eſſe potiorem quàm regum. Nam illis dum paſcũtur dominos parcere, regibus neminem.

18 Fortiter. Demetrius graui calamitate affectus,dixit referente Seneca: Hoc vnum dij immortales queri poſſum, quòd non ante hac mihi uolũ tate ueſtram notam feciſtis, Prior enim ad iſta ueniſſem,ad quę nunc uocatus, adsũ,Maluiſſem offerre,quam tradere.

FINIS

INDEX PERSONARVM.

D

E

F

G

gera-

H

I

L

sextus

V

X

Z

INDEX SENTENTIARVM.

affe-

ani-

cura-

ex-

gra-

inte-

Labor

L

medi-

nomi-

INDEX.

sua

FINIS.